TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

TAM İKİ TARAFA BORÇ YÜKLEYEN SÖZLEŞMELERDE BORÇLU TEMERRÜDÜNDE EK SÜRE TAYİNİ

Doktora Tezi

Gizem GÖRMEZ

Ankara, 2024

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

TAM İKİ TARAFA BORÇ YÜKLEYEN SÖZLEŞMELERDE BORÇLU TEMERRÜDÜNDE EK SÜRE TAYİNİ

Doktora Tezi

Gizem GÖRMEZ

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Süleyman YILMAZ

Ankara, 2024

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK
ANABİLİM DALI

TAM İKİ TARAFA BORÇ YÜKLEYEN SÖZLEŞMELERDE BORÇLU TEMERRÜDÜNDE EK SÜRE TAYİNİ

Doktora Tezi

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Süleyman YILMAZ

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ

Adı ve Soyadı

1- Prof. Dr. Süleyman YILMAZ

2- Prof. Dr. Ahmet Mithat KILIÇOĞLU

3- Prof. Dr. Abdulkerim YILDIRIM

4- Doç. Dr. Leyla Müjde KURT

5- Dr. Öğr. Üyesi V. Umut ERKAN

Tez Savunması Tarihi: 01.04.2024

T.C.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Prof. Dr. Süleyman YILMAZ danışmanlığında hazırladığım "Tam İki Tarafa Borç Yükleyen Sözleşmelerde Borçlu Temerrüdünde Ek Süre Tayini" adlı doktora tezimdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

Tarih: 22.04.2024

Gizem GÖRMEZ

TEŞEKKÜR

Doktora tez çalışması bilimsel bir çalışma olmasından dolayı uzun ve zorlu bir yolculuğu göze almayı gerektirmektedir. Bu yolculuk sırasında insanın kişisel hayatında birçok olumsuzlukla karşılaşması mümkün olabileceği gibi toplumsal olarak da olumsuzluklarla karşılaşması ve çalışmalarının sekteye uğraması oldukça doğaldır. Ancak bu süreçlerin hiçbir zaman tek başına aşılamayacağının farkında olduğumdan dolayı, bu çalışmanın ortaya çıkmasında bana desteğini esirgemeyen kişileri burada anmayı ve onlara teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilmekteyim.

Öncelikle tez danışmanım Prof. Dr. Süleyman Yılmaz'a çalışmamın danışmanlığını üstlenmesinden ve tez çalışmasına yaptığı katkılarından dolayı teşekkür ediyorum. Akademik hayatıma başladığım zamandan bu zamana kadar aynı kürsüde çalıştığım ve bir akademisyen olarak yetişmemde desteğini benden esirgemeyen; bu doktora çalışmamda ise tezin tüm aşamalarında her soruma sabırla yanıt veren, bilimsel tüm konularda beni aydınlatan ve bana yol gösteren; son olarak da Tez İzleme Komite'sinde jüri üyesi olma nezaketini gösteren sayın Prof. Dr. Ahmet M. Kılıçoğlu'na teşekkürü bir borç bilirim. Yine Tez İzleme Komite'sinde yer alma nezaketini gösteren ve değerli katkılarını esirgemeyen Doç. Dr. Leyla Müjde Kurt'a da teşekkür ediyorum.

Bir diğer teşekkür ise doktora çalışmam süresi boyunca hem 2211/A Genel Yurt İçi Doktora Bursuyla hem de 2214/A Yurt Dışı Doktora Sırası Araştırma Bursu ile maddi destek sağlayan TUBİTAK kurumunadır. Bu burslar sayesinde yabancı dilimi geliştirmenin yanında, çalışmam açısından büyük önem arz eden yabancı yayınlara da erişebildiğimi belirtmem gerekir. TUBİTAK tarafından sağlanan yurt dışı doktora bursum ile çalışmamı yürütme imkanı bulduğum Saarland Üniversite'sinde akademik faaliyetlerini yürüten Prof. Dr. Tiziana J. Chiusi'ye ayrıca teşekkürü bir borç bilirim. Özellikle Prof. Dr. Tiziana J. Chiusi Alman Hukuku açısından kafa karışıklığı yaşadığım

tüm kısımlarda desteklerini benden esirgememiş, kaynaklar önermiş ve benimle konuları tartışarak yol göstermiştir. Bu nedenle kendisine minnettarım.

Çalışmalarım sırasında desteklerini esirgemeyen ve birlikte çalışmaktan mutluluk duyduğum Atılım Üniversitesi öğretim üyelerinden sayın Dr. Öğr. Üyesi Mehmet İstemi ile sayın Dr. Öğr. Üyesi Atiye Bostancıoğlu'na ve kürsümüzün asistanlarından Arş. Gör. Türkan Pelin Uzun ile Arş. Gör. Emre Can Sivrikaya'ya teşekkür ederim.

Son olarak çalışmam sırasında yaşadığım tüm zorluklarda yanımda olan ve desteklerini bir an bile esirgemeyen annem, babam ve ağabeyime en büyük teşekkürü ediyorum.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR ..... **İ**

İÇİNDEKİLER ..... **İİİ**

KISALTMALAR ..... **Xİİİ**

GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK BORÇLU TEMERRÜDÜ VE EK SÜRE TAYİNİ

§ 1. GENEL OLARAK BORÇLU TEMERRÜDÜ **6**

I. Kavram ve Tanım 6

A. Kavram 6

B. Tanım 8

II. Tarihsel Gelişimi ve İfa Engelleri İçerisindeki Yeri 13

A. Tarihsel Gelişim 13

B. İfa Engelleri İçerisindeki Yeri 19

III. Şartları ve Sonuçları 35

§ 2. EK SÜRE TAYİNİNİN AMACI, TARİHSEL GELİŞİMİ VE KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTAKİ YERİ **40**

I. Amacı 40

II. Tarihsel Gelişimi 48

A. Ulusal Düzenlemeler 49

B. Uluslararası Düzenlemeler 59

III. Karşılaştırmalı Hukuktaki Yeri 61

A. Alman Hukukunda 61

1. Genel Olarak 61
2. Ek Süre Tayini 70
a. Hukuki Niteliği 70
b. Şartları 71
c. Tarafları 74
d. İçeriği ve Uzunluğu 76
e. Bildirim Anı, Şekli ve Başlangıcı 90
f. Süre Tanımayı Gerektirmeyen Haller 94
g. Sonuçları 99
B. İsviçre Hukukunda 104
1. Genel Olarak 104
2. Ek Süre Tayini 106
a. Hukuki Niteliği 106
b. Şartları 107
c. Tarafları 108
d. İçeriği ve Uzunluğu 110
e. Bildirim Anı, Şekli ve Başlangıcı 116
f. Süre Tanınmasını Gerektirmeyen Haller 118
g. Sonuçları 122
C. Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Anlaşmasında (CISG) 123
1. Genel Olarak 123
2. Uygulama Alanı 128
3. Ek Süre Tayini 128
a. Ek Süre Tayini ile İfa Engellerinin İlişkisi 128
aa. Satıcının Yükümlülükleri Açısından 129

bb. Alıcının Yükümlülükleri Açısından 134
b. Ek Süre Tayini ile Esaslı İhlalin İlişkisi 137
c. Ek Süre Tayin Etme Yetkisi 142
d. Ek Süre Tayin Etmenin Bildirim Anı, Şekli ve Sürenin Başlaması 143
e. Ek Süre Tayin Etmenin İçeriği ve Sürenin Uzunluğu 147
f. Ek Süre Tayin Etmeyi Gerektirmeyen Haller 154
g. Ek Süre Tayininin Sonuçları 156
D. Avrupa Sözleşme Hukuku İlkelerinde (PECL) 159
1. Genel Olarak 159
2. Uygulama Alanı 162
3. Ek Süre Tayin Etme 164
a. Ek Süre Tayini ile İfa Etmeme Halleri ve Esaslı İfa Etmemenin İlişkisi 164
b. Ek Süre Tayin Etme Yetkisi, Bildirim Anı, Şekli ve Sürenin Başlaması 166
c. Ek Süre Tayin Etmenin İçeriği ve Sürenin Uzunluğu 168
d. Ek Süre Tayin Etmeyi Gerektirmeyen Haller 169
e. Ek Süre Tayininin Sonuçları 170
E. Milletlerarası Ticari Sözleşmelere İlişkin İlkelerde (PICC) 171
1. Genel Olarak 171
2. Uygulama Alanı 173
3. Ek Süre Tayin Etme 174
a. Ek Süre Tayini ile İfa Etmeme Halleri ve Esaslı İfa Etmemenin İlişkisi 174

b. Ek Süre Tayin Etme Yetkisi, Bildirim Anı, Şekli ve Sürenin Başlaması 177
c. Ek Süre Tayin Etmenin İçeriği ve Sürenin Uzunluğu 178
d. Ek Süre Tayin Etmeyi Gerektirmeyen Haller....179
e. Ek Süre Tayininin Sonuçları....180
F. Ortak Referans Noktalarına İlişkin Taslakta (DCFR) 180
1. Genel Olarak....180
2. Uygulama Alanı....183
3. Ek Süre Tayin Etme....184
a. Ek Süre Tayini ile İfa Etmeme Halleri ve Esaslı İfa Etmemenin İlişkisi....184
b. Ek Süre Tayin Etme Yetkisi, Bildirim Anı, Şekli ve Sürenin Başlaması 187
c. Ek Süre Tayin Etmenin İçeriği ve Sürenin Uzunluğu 189
d. Ek Süre Tayin Etmeyi Gerektirmeyen Haller....190
e. Ek Süre Tayininin Sonuçları....191

İKİNCİ BÖLÜM

EK SÜRE TAYİNİNİN HÜKÜMLERİ

§ 3. EK SÜRE TAYİNİ 193

I. Kavram 193
II. Tanım....196
III. Hukuki Niteliği 197
A. Ek Süre Tayin Etme....198
1. Külfet Görüşü 198
2. Yenilik Doğurucu Hak Görüşü....198
3. Görüşlerin Değerlendirilmesi ve Şahsi Görüşümüz....202

B. Ek Süre Tayin Etmeye İlişkin Beyan.....204
1. Hukuki İşlem.....204
2. Hukuki İşlem Benzeri.....208
3. Görüşlerin Değerlendirilmesi ve Şahsi Görüşümüz.....211
IV. Şartları.....212
A. Tam İki Tarafa Borç Yükleyen Bir Sözleşmenin Mevcut Olması.....212
1. Genel Olarak.....212
2. Sürekli Edim Borcu Doğuran Sözleşmeler.....216
B. Borcun İfasında Temerrüde Düşülmesi.....220
1. Genel Olarak.....221
2. Kısmi Temerrüt.....223
3. Alacaklı Temerrüdü.....225
V. Tarafları.....228
A. Alacaklı.....228
B. Borçlu.....230
C. Taraf Değişikliği.....233
VI. Tayin Edilmesi.....235
A. Sürenin Alacaklı Tarafından Bizzat ya da Yetkili Temsilci Aracılığıyla Tayin Edilmesi.....236
B. Sürenin Alacaklı ya da Yetkili Temsilcisinin Talebi ile Mahkeme Tarafından Tayin Edilmesi.....237
1. Görevli Mahkeme.....241
2. Yetkili Mahkeme.....245
C. Taraflarca Önceden Sözleşme ile Tayin Edilmesi.....246
D. Kanun Tarafından Tayin Edilmesi.....252
VII. Bildirim Yeri.....253

VIII. Bildirim Anı, Şekli ve Başlangıç Anı 254
A. Bildirim Anı 254
B. Şekli 260
1. Kural 260
2. İstisna 262
C. Başlangıç Anı 264
IX. İşlevi 266
A. Borçlu Açısından 266
B. Alacaklı Açısından 268
X. Özellikleri 268
A. Uygun Olması 268
1. Genel Olarak 268
2. Sürenin Uygun Süreden Kısa Tayin Edilmesi 272
3. Sürenin Uygun Süreden Uzun Tayin Edilmesi 281
4. Uygun Olan Süreye Örnekler 283
a. Türk Hukuku 283
b. İsviçre Hukuku 287
c. Alman Hukuku 288
d. CISG 289
5. Uygun Olmayan Süreye Örnekler 290
a. Türk Hukuku 291
b. İsviçre Hukuku 292
c. Alman Hukuku 293
d. CISG 293
B. Açık Olması 294
XI. Ek Sürenin Geri Alınıp Alınamayacağı Meselesi 302

XII. Ek Sürenin Koşula Bağlanıp Bağlanamayacağı Meselesi 306
XIII. Ek Süreye İlişkin Hükmün Emredici Nitelikte Olup Olmadığı Meselesi....307

§ 4. EK SÜRENİN ÖZEL HÜKÜMLERLE DÜZENLENDİĞİ HALLER.....309

I. Genel Olarak 309
II. Türk Borçlar Kanunu Kapsamında Kira Sözleşmesinde 311
A. Genel Olarak 311
B. Şartları.....312
C. Tarafları ve Hakkın Kullanımı.....318
D. Sürenin Özellikleri ve İçeriği.....322
E. Bildirim Anı, Şekli ve Başlangıç Anı 327
III. Türk Borçlar Kanunu Kapsamında Taksitle Satış Sözleşmesinde.....329
A. Genel Olarak 329
B. Şartları.....333
C. Tarafları ve Hakkın Kullanımı.....335
D. Sürenin Özellikleri ve İçeriği.....335
E. Bildirim Anı, Şekli ve Başlangıç Anı 336
IV. Türk Borçlar Kanunu Kapsamında Yayım Sözleşmesinde 337
A. Genel Olarak 337
B. Şartları.....339
C. Tarafları ve Hakkın Kullanımı.....340
D. Sürenin Özellikleri ve İçeriği.....341
E. Bildirim Anı, Şekli ve Başlangıç Anı 342
V. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Kapsamında.....343
A. Genel Olarak 343
B. Şartları.....344
C. Tarafları ve Hakkın Kullanımı.....347

D. Sürenin Özellikleri ve İçeriği 349
E. Bildirim Anı, Şekli ve Başlangıç Anı 352
VI. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Kapsamında Taksitle Satış Sözleşmesinde 354
A. Genel Olarak 354
B. Şartları 354
C. Tarafları ve Hakkın Kullanımı 357
D. Sürenin Özellikleri ve İçeriği 358
E. Bildirim Anı, Şekli ve Başlangıç Anı 359
VII. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Kapsamında Tüketici Kredi Sözleşmesinde 360
A. Genel Olarak 360
B. Şartları 360
C. Tarafları ve Hakkın Kullanımı 362
D. Sürenin Özellikleri ve İçeriği 362
E. Bildirim Anı, Şekli ve Başlangıç Anı 363
VIII. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Kapsamında Konut Finansmanı Sözleşmesi 365
A. Genel Olarak 365
B. Şartları 365
C. Tarafları ve Hakkın Kullanımı 367
D. Sürenin Özellikleri ve İçeriği 367
E. Bildirim Anı, Şekli ve Başlangıç Anı 368

§ 5. BENZER KURUMLARLA KARŞILAŞTIRILMASI 369

I. Süreli İhtar 369
II. Erteleme Sözleşmesi (Tecil Sözleşmesi) 372

III. Muacceliyet İhbarı 379
IV. Reaksiyon Süresi 383

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EK SÜRE TAYİNİ GEREKMEYEN HALLER VE EK SÜRE TAYİNİNİN SONUÇLARI

§ 6. EK SÜRE TAYİNİ GEREKMEYEN HALLER 387

I. Genel Olarak 387
II. Genel Düzenleme 394
A. Borçlunun İçinde Bulunduğu Durumundan ve Tutumundan Ek Süre Verilmesinin Etkisiz Olacağının Anlaşıldığı Haller 394
B. Borçlunun Temerrüdü Sonucunda Borcun İfasının Alacaklı İçin Yararsız Kaldığı Haller 407
C. Borcun İfasının Belirli Bir Zamanda veya Belirli Bir Süre İçinde Gerçekleşmemesi Üzerine İfanın Artık Kabul Edilemeyeceğinin Sözleşmeden Anlaşıldığı Haller 418
III. Özel Düzenlemeler 432
A. Türk Borçlar Kanunu Kapsamında Taşınır Satım Sözleşmesinde 432
1. Satıcının Temerrüdü 432
a. Kural 432
b. İstisna 432
2. Alıcının Temerrüdü 437
B. Türk Borçlar Kanunu Kapsamında Eser Sözleşmesinde 441
1. Yüklenicinin İşe Zamanında Başlamaması 448
2. Yüklenicinin Sözleşme Hükümlerine Aykırı Olarak İşi Geciktirmesi 453

3. İşsahibine Yüklenemeyecek Bir Sebeple Ortaya Çıkan Gecikmeden Dolayı Tüm Tahminlere Göre Eserin Zamanında Tamamlanamaması 456
C. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Kapsamında 457
1. Hakkın Kullanılmasının Hakkı İktisap Eden Açısından İmkansız Olması 458
2. Hakkın Kullanılmasının Hakkı İktisap Eden Tarafından Reddedilmesi 459
3. Eser Sahibinin Menfaatlerinin Tehlikeye Düşmesi 460
D. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Kapsamında Tüketici Satış Sözleşmesinde 462
1. Satıcının Mal Tesliminde Temerrüdü 462
2. Sağlayıcının Hizmetin İfasında Temerrüdü 469
§ 7. EK SÜRE TAYİNİNİN SONUÇLARI 470
I. Borcun Tayin Edilen Ek Süre İçerisinde İfa Edilmesi 470
A. Borca Uygun İfa 470
B. Borca Aykırı İfa (Gereği Gibi İfa Etmeme) 471
II. Borcun Tayin Edilen Ek Süreye Rağmen Hiç İfa Edilmemesi 476
SONUÇ 478
KAYNAKÇA 483
ÖZET 510
ABSTRACT 511

KISALTMALAR

Abs.	**:** Absatz
AcP	**:** Archiv für die civilistische Praxis
ADHGB	**:** Allgemeines Deutsches Handelsgesetzbuch
Art.	**:** Artikel
AÜHFD	**:** Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
b.	**:** Bent
B.	**:** Baskı
BAM	**:** Bölge Adliye Mahkemesi
BATİDER	**:** Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
Bd.	**:** Band
BeckOK	**:** Beck'schen Online Kommentar
BGB	**:** Bürgerliches Gesetzbuch (Alman Medeni Kanunu)
BGE	**:** Die Entscheidungen des Schweizerischen Bundesgerichts
BGer	**:** Bundesgericht
BGH	**:** Bundesgerichtshof
bkz.	**:** Bakınız
BR-Drucks	**:** Bundesrat – Drucksache
BT-Drucks	**:** Bundestag – Drucksache
BÜHFD	**:** Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
C.	**:** Cilt
CC	**:** Code Civil (Fransa)
CISG	**:** The United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods (Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Anlaşması)
Çev.	**:** Çeviren
DCFR	**:** Draft Common Frame of Reference (Ortak Referans Noktalarına İlişkin Taslak)
DEÜHFD	**:** Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
dpn.	**:** Dipnot
E.	**:** Esas
eBGB	**:** (eski) Bürgerliches Gesetzbuch (Alman Medeni Kanunu)
eBK	**:** (eski) Borçlar Kanunu
eMK	**:** (eski) Türk Kanunu Medenisi

eOR	**:** (eski) Obligationenrecht (İsviçre Borçlar Kanunu)
Ed.	**:** Editör
E.T.	**:** Erişim Tarihi
EÜHFD	**:** Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
EWİR	**:** Entscheidungen zum Wirtschaftsrecht
GÜHFD	**:** Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
HD	**:** Hukuk Dairesi
HFD	**:** Hukuk Fakültesi Dergisi
HGK	**:** Hukuk Genel Kurulu
HMK	**:** 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HPD	**:** Hukuki Perspektifler Dergisi
Hrsg.	**:** Herausgeber
İİK	**:** 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu
İÜHFM	**:** İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
JuS	**:** Juristische Schulung
JR	**:** Juristische Rundschau
JZ	**:** JuristenZeitung
K.	**:** Karar
Karş.	**:** Karşılaştırınız
KGer	**:** Kantonsgericht
MHAD	**:** Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi
N.	**:** Nummer (No)
NJW	**:** Neue Juristische Wochenschrift
OR	**:** Obligationenrecht (İsviçre Borçlar Kanunu)
PECL	**:** Principles of European Contract Law (Avrupa Sözleşme Hukuku İlkeleri)
PICC	**:** Principles of International Commercial Contracts (Milletlerarası Ticari Sözleşmelere İlişkin İlkeler)
RabelsZ	**:** Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht
RGZ	**:** Die Entscheidungssammlungen der Entscheidungen des Reichsgerichts in Zivilsachen
s.	**:** Sayfa
S.	**:** Sayı
SJZ	: Schweizerische Juristen-Zeitung

SÜHFD : Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

StudZR : Die Studentische Zeitschrift für Rechtswissenschaft

SZW : Schweizerische Zeitschrift für Wirtschafts- und Finanzmarktrech

T. : Tarih

TAAD : Türkiye Adalet Akademisi Dergisi

TBB : Türkiye Barolar Birliği

TBK : 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu

TKHK : 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun

TTK : 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu

UNCITRAL : United Nations Commission on International Trade Law

UNIDROIT : International Institute For The Unification of Private Law

vd. : ve devamı

Y. : Yıl

ZBJV : Zeitschrift des Bernischen Juristenvereins

ZEuP : Zeitschrift für Europäisches Privatrecht

ZGS : Zeitschrift für das gesamte Schuldrecht

ZJS : Zeitschrift für das Juristische Studium

GİRİŞ

Modern anlamdaki ek süre kurumu, tarihsel olarak sanayi devriminden sonra ortaya çıkan ve yasal düzenlemelerde kendisine yer bulan kurumlardan birisidir. Seri üretim biçimlerinin yaygınlaşması ve paranın ticaret hayatındaki dolaşımının artması neticesinde sözleşmelerdeki aynen ifanın önceliği ilkesinin zayıflaması, tarafları sözleşmenin çözümü için başka yollar aramaya yöneltti[1]. Özellikle II. Dünya Savaşı'ndan sonra benimsenen ekonomik politikalar[2] ile artan uluslararası ticaret hayatının korunabilmesi artık Sözleşmeler Hukuku'nda da bazı revizyonlara ihtiyaç olduğunu göstermekteydi. Bu revizyonların en önemlilerinden birisi de sözleşmeyi sona erdirme ile edimin ifası yerine tazminat gibi çözüm yöntemlerinin kullanılmasına olanak tanınması ve bu yolun da kolaylaştırılmasıydı[3]. Ancak sözleşmeye bağlılık gibi geleneksel bir ilkeden vazgeçilmek istenmemesi ek süre gibi bir kuruma olan ihtiyacı ortaya çıkarttı[4]. Zira bu kurum sayesinde borçluya son bir imkan tanınması ile sözleşmenin ayakta kalabilme ihtimali

---

1 Frohberg, Gerhard, **Die ernsthafte und endgültige Erfüllungsverweigerung-Tatbestand und Rechtsfolgen**, Münster 1979, s. 109; Höffmann, Sarah, **Die Nachfrist im Leistungsstörungsrecht**, Hamburg 2013, s. 21.

2 Bu konu hakkında bkz. Karaca, Hüseyin Akif, "CISG'in Milletlerarası Uygulama Alanı, İrade Serbestîsi ve Bazı Yorum Meseleleri", **Public and Private International Law Bulletin**, s. 192.

3 Höffmann, s. 11; Engelmann, Sabine, **Die Fristsetzung als Voraussetzung für Leistungsstörungsrechte**, Eine vergleichende Analyse des deutschen Rechts mit dem UN-Kaufrecht, den PECL, dem DCFR, dem GEKR und den Unidroit Principles. 1. Auflage 2019, s. 55.

4 Ek sürenin ahde vefa ilkesini yok saymayarak, ilkeye ek süre kurumunda da bağlı kalındığına dair bkz. Frohberg, s. 110; Höffmann, s. 21.

korunmaktaydı. Tarihsel anlamda ticari ihtiyaçlardan doğan ek süre kurumunun modern anlamdaki ilk düzenlemesi de Alman Genel Ticaret Kanunu'nda (ADHGB) kendisine yer buldu[5]. Bunun akabinde ise, ticari nitelik taşımayan tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmeler bakımından da ek süre kurumu gerek ulusal gerekse uluslararası metinlerde düzenleme altına alındı. Nitekim Alman Genel Ticaret Kanunu'ndaki (ADHGB) "*Nachfrist*" kurumundan esinlenilerek eski İsviçre Borçlar Kanunu'nda, eski Alman Medeni Kanunu'nda, eski Türk Borçlar Kanunu'nda da kuruma rastlanmaktadır. Yine uluslararası düzenlemelerde de benzer bir etkileşim ile ek süre kurumuna yer verildiği söylenebilir. Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Anlaşması (CISG), Avrupa Sözleşme Hukuku İlkeleri (PECL), Milletlerarası Ticari Sözleşmelere İlişkin İlkeler (PICC) ve Ortak Referans Noktalarına İlişkin Taslak (DCFR) ek süre kurumunun düzenlendiği uluslararası metinlerden bazılarıdır.

Ek süreye ilişkin bu kısa açıklamanın ardından, kurumun çalışmada nasıl ele alındığına bakılacak olursa, çalışmanın ilk bölümünde borçlu temerrüdü kavramı incelenerek, bir tanımlama yapılmaya çalışılmakta; ardından ise, borçlu temerrüdünün tarihçesine yer verilmektedir. Çalışmanın devamında ise, ek süre kurumunun uluslararası alanda ifa engellerinin merkezileştirme çalışmaları sonucu yalnızca borçlu temerrüdü açısından değil, diğer ifa engelleri açısından da merkezi bir konuma yerleştirilmesi nedeniyle, ifa engellerinden ne anlaşılması gerektiği açıklığa kavuşturulmaya çalışılmaktadır. İfa engellerine kısaca değinmek gerekirse; ifa engellerinin

---

[5] Bunun sebebinin dönemin ekonomik koşulları olması hakkında bkz. Canaris, Claus-Willhelm, **Schuldrechtsreform 2002**, München 2002, 81; Höffmann, s. 20; Scherner, Karl Otto, "Die Modernisierung des Handelsrechts im 19. Jahrhundert", **Modernisierung des Handelsrechts im 19. Jahrhundert**, Hrsg. Karl Otto Scherner, 1993, s. 10-11.

merkezileştirilmesi, borca aykırı davranılan tüm hallerin tek bir çatı altında toplanması anlamına gelmektedir. Doktrinde bu hallerin tamamını kapsayacak biçimde ifa engelleri (*Leistungsstörungen*) kavramı kullanılmaktadır. Bu kavramın kapsamında temerrüt, gereği gibi ifa etmeme, imkansızlık ve işlem temelinin çökmesi gibi ihlaller yer almaktadır. İfa engellerinin merkezileştiği düzenlemelerden en önemlilerinden birisi Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Anlaşması olup, kavramsal olarak "*breach of contract*" kullanılmaktadır. Yine yukarıda belirtilen Avrupa Sözleşme Hukuku İlkeleri (PECL), Milletlerarası Ticari Sözleşmelere İlişkin İlkeler (PICC) ve Ortak Referans Noktalarına İlişkin Taslak da (DCFR) ifa engellerini tek bir çatı altında birleştiren diğer uluslararası metinlerdir. Ulusal metinlerden ise, Alman Medeni Kanun'u (BGB) bu anlamda en önemli örneklerden birisini oluşturmaktadır. Söz konusu yasal metinlerde ifa engellerinin bir bütün olarak düzenlenmesi, ek süre kurumunu yalnızca temerrüt açısından değil, diğer ifa engelleri açısından da uygulama bulacak hale getirmektedir. Ancak Türk-İsviçre Hukuk sistemlerinde ifa engelleri açısından bir merkezileştirmenin söz konusu olmaması nedeniyle, ek süre kurumu genel hükümler kapsamında hala temerrüt hali açısından önem arz etmektedir. Bu nedenle çalışmada da ifa engellerine ilişkin bu incelemeler ardından genel olarak ve kısaca borçlu temerrüdünün şartları ile sonuçlarına yer verilerek, ek sürenin hangi kurum kapsamında değerlendirileceği açık bir şekilde ortaya konulmaktadır. Yine bu bölümde ek süre kurumuna genel bir giriş yapabilmek adına ek süre kurumunun amacı, tarihçesi ve karşılaştırmalı hukukta ne şekilde ele alındığı değerlendirilmektedir.

Çalışmanın ikinci bölümünde Türk Hukuku'nda ek süre kurumunun ayrıntılı olarak incelemesi yapılmaktadır. Bu anlamda kurumun Türk Hukuku'nda nasıl ele alındığından kısaca bahsetmek gerekirse, gerek 818 sayılı eski Borçlar Kanunu döneminde gerekse 6098 sayılı yeni Türk Borçlar Kanunu döneminde kurum tam iki tarafa borç yükleyen

sözleşmelerde borçlunun temerrüde düşmesi halinde, kanunda öngörülen seçimlik hakların kullanılabilmesinin bir ön şartı olarak düzenleme altına alınmaktadır[6]. Ancak bu genel düzenlemeler dışında temerrüt haline özgü olarak bazı özel düzenlemelerde de kuruma rastlanmaktadır. Özellikle zayıf tarafın korunması adına kira sözleşmelerinde ya da tüketici sözleşmelerinde ek süre kurumu yanında, sürenin uzunluğu da açıkça düzenlenmektedir. Ayrıca borçlu temerrüdü dışında yine ayıplı ifa halinde de ek süre tayinine ilişkin özel düzenlemelere rastlamak mümkündür. Çalışmanın bu kısmında öncelikle tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde borçlu temerrüdü halinde genel hükümlerde düzenlenen TBK md. 123 bağlamında kurum ele alınarak, ayrıntılı olarak inceleme konusu yapılmaktadır. Burada ek sürenin hukuki niteliğine ilişkin tartışmalar, sürenin tanınması için gereken şartlar, sürenin tarafları ve taraf değişikliği, sürenin belirlenmesi, bildirimi (zaman ve yer) ve özellikleri ayrıntılı olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca uygulama açısından Alman Hukuku, İsviçre Hukuku, Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Anlaşması ve Türk Hukuku kapsamında sürenin uygun olup olmadığına dair mahkeme kararlarına yer verilmektedir. Bunların akabinde ilk olarak 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda ek sürenin özel olarak düzenlendiği kira sözleşmesi, taksitle satım sözleşmesi ve yayım sözleşmesi; ikinci olarak 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki sözleşmeler; üçüncü olarak 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da düzenlenen taksitle satış sözleşmesi, tüketici kredisi sözleşmesi ve konut finansman sözleşmesi ek süre kurumu kapsamında değerlendirilmektedir. Ek süre kurumuna ilişkin bu ayrıntılı

---

6 Türk Hukuku'nda mevcut yasal düzenlemeler gereği ifa engelleri tek bir çatı altında toplanmış değildir. Bu husus doktrinde bazı yazarlar tarafından haklı olarak eleştirilmektedir. Bu eleştiriler hakkında bkz. Serozan, Rona, **İfa- İfa Engelleri-Haksız Zenginleşme**, Gözden Geçirilmiş 7. Bası, İstanbul 2016, s. 138.

incelemenin ardından ise, bu kuruma benzetilebilecek bazı kurumlarla (süreli ihtar, erteleme sözleşmesi, muacceliyet ihbarı ve reaksiyon süresi) farkları ve benzerlikleri değerlendirilmektedir.

Çalışmanın son bölümünde ise, TBK md. 124 hükmünde düzenleme altına alınan ek süre verilmesini gerektirmeyen haller ele alınmaktadır. Bu haller hem bu genel düzenleme kapsamında hem de ek süre tanınmasını gerektirmeyen diğer özel düzenlemeler kapsamında incelenmektedir. Özel düzenlemeler arasında ilk olarak 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda düzenlenen taşınır satım sözleşmesi ile eser sözleşmesi; ikinci olarak 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki sözleşmeler; üçüncü olarak ise 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da düzenlenen tüketici satış sözleşmesi ele alınmaktadır. Bu bölümde son olarak, ek süre tayin edildikten sonra, borçlunun tayin edilen ek süre içerisinde edimi ifa edip etmemesine göre ortaya çıkabilecek sonuçların neler olacağı açıklanmaya çalışılmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK BORÇLU TEMERRÜDÜ VE EK SÜRE TAYİNİ

§ 1. GENEL OLARAK BORÇLU TEMERRÜDÜ

I. Kavram ve Tanım

A. Kavram

Borç ilişkilerinde[7] kural olarak tarafların *ahde vefa-pacta sunt servanda* ilkesi gereği edimlerini[8] ifa[9] etmesi beklenmektedir. Ancak beklenenin aksine kimi zaman taraflar borca aykırı davranarak edimin ifasından kaçınmakta ya da edimi ifa edememekte

---

7 Borç ilişkisi (*Schuldverhältnis)* kavramı doktrinde alacaklı ve borçlu taraf arasında kurulan, alacaklının borçludan bir edimi yerine getirmesini talep etmeye yetkili olduğu, borçlunun ise bu edimi yerine getirmekle yükümlü olduğu hukuki ilişki ya da hukuki bağ olarak tanımlanmaktadır. Bkz. Schwenzer, Ingeborg, **Schweizerisches Obligationenrecht Allgemeiner Teil**, 8. Auflage, 2020, s. 25; Larenz, Karl, **Lehrbuch des Schuldrechts**, Erster Band, Allgemeiner Teil, 14. Auflage, München 1987, s. 6; Tekinay, Selahattin Sulhi/Akman, Sermet/Burcuoğlu, Haluk/Altop, Atilla, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, B. 7, İstanbul 1993, s. 5; Kocayusufpaşaoğlu, Necip, **Borçlar Hukuku Genel Bölüm**, C.1, İstanbul 2017, s. 5; Oğuzman, Kemal/Öz, Turgut, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, C. 1, B.13, İstanbul 2015, N. 10. Farklı tanımlar için bkz. Eren, Fikret, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, B. 24, Ankara 2019, s. 22; Tunçomağ, Kenan, **Türk Borçlar Hukuku, C. 1, Genel Hükümler**, İstanbul 1976, s. 27.

8 Edim kavramı (*Leistung*), borç ilişkisi ile ifanın konusunu teşkil eden ve alacaklının borçludan elde etmek hakkına sahip olduğu davranış olarak tanımlanmaktadır. Bkz. Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 8; Tunçomağ, s. 59.

kimi zaman ise üçüncü kişiden ya da başka nedenden kaynaklanan bir olay borcun ifa edilmesine engel olmaktadır. Borcun ifa edilmemesi hallerinin çeşitli görünümleri mevcut olmakla birlikte, borçlu temerrüdü (*Schuldnerverzug, mora debitoris*) bunlardan yalnızca birisidir[10].

Temerrüt kelimesinin kavramsal kökenine bakıldığında, Arapça kökenli *temerrud* kavramından gelmekte olduğu ve sözlük anlamı itibariyle de direnme, direnim olarak tanımlandığı görülmektedir[11]. Alman Hukuku'nda temerrüt kavramının karşılığı olarak

---

9 İfa (*Erfüllung*) kavramı doktrinde, kanun ya da hukuki işlem gereği borçlanılan edimin borçlu tarafından borca uygun bir şekilde yerine getirilmesi olarak tanımlanmaktadır. Bkz. Serozan, İfa, s. 20. Diğer tanımlar için bkz. Eren, Genel, s. 1020; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 758. İfanın geniş anlamda borç olarak da nitelendirilen borç ilişkisini değil, dar anlamda borcu sona erdireceğine dair bkz. Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 758; Kılıçoğlu, Ahmet Mithat, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, B. 24, Ankara 2020, s. 673.

10 Schwenzer, s. 490; Lemp, Paul, **Schadenersatz wegen Nichterfüllung als Folge des Schuldnerverzuges,** Bern 1939, s. 10; Barth, Hans Rudolf, **Schadenersatz bei nachträglicher Unmöglichkeit der Erfüllung unter dem Gesamtaspekt des Schadenersatzes infolge Vertragsverletzung,** Zürich 1958, s. 6.

11 Develioğlu, Ferit, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat**, Yayına Hazırlayan: Aydın Sami Güneyçal, B. 25, 2008, s. 1073. Temerrüd kavramı yerine "direnim"; mütemerrid kavramı yerine ise "direngen" kavramlarının kullanılması gerektiğine dair bkz. Önder, Ali Rıza, "Temerrüd-Direnim", **Ankara Barosu Dergisi**, S. 1, 1984, s. 59. Kavramın inat kelime kökeninden geldiğine dair bkz. Baştuğ, İrfan, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, İzmir 1977, s. 271; Feyzioğlu, Feyzi Necmeddin, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, C. 2, B. 2, İstanbul 1977, s. 140.

Zögerung, *Verzögerung*, *Säumnis* ve *Saumsal* kavramlarının eş anlamlısı olan *Verzug* kavramı, borçlu temerrüdü için ise *Schuldnerverzug* kavramı kullanılmaktadır[12]. İsviçre Hukuku'nda da aynı şekilde temerrüt için *Verzug*, borçlu temerrüdü için *Schuldnerverzug* kavramı kullanılmaktadır[13].

B. Tanım

Borçlu temerrüdünün tanımına bakıldığında ise, kurumun TBK md. 117-126 hükümleri arasında düzenlendiğini, ancak kanun koyucu tarafından tanımlanmadığını söylemek gerekir. Yalnızca TBK md. 117'de muaccel bir borcun borçlusunun,

---

12 Schey, Josef Freiherrn von, **Begriff und Wesen der Mora Creditoris im Österreichischen und im gemeinen Rechte**, Wien 1884, s. 9-10. Esser, Josef/Schmidt, Eike, **Schuldrecht - Band I - Allgemeiner Teil**, 6. Völlig neubearbeitete Aufgabe, Heidelberg 1984, s. 406; Huber, Ulrich, **Leistungsstörungen**, Band I, Die allgemeinen Grundlagen, Der Tatbestand des Schuldnerverzugs, Die vom Schuldner zu vertretenden Umstände, 1999, s. 132; Hau, Wolfgang/Poseck, Roman (Hrsg), **Beck'scher Online-Kommentar BGB**, Stand: 1.8.2023, Edition 67, Lorenz, § 286, N. 1; Medicus, Dieter/Lorenz, Stephan, **Schuldrecht I Allgemeiner Teil**, 22. Auflage, 2021, s. 131 vd.

13 Huguenin, Claire, **Obligationenrecht Allgemeiner und Besonderer Teil**, 2. Auflage, Zürich 2014, s. 275; Koller, Alfred, **Schweizerisches Obligationenrecht Allgemeiner Teil**, Handbuch des allgemeinen Schuldrechts, 4. Auflage, 2017, s. 962; Schwenzer, s. 513; Bucher, Eugen, **Schweizerisches Obligationenrecht Allgemeiner Teil ohne Deliktrecht**, Zürich 1979, s. 314; Weber, Rolf H./Emmenegger, Susan, **Berner Kommentar, Kommentar zum schweizerischen Privatrecht**, Schweizerisches Zivilgesetzbuch Das Obligationenrecht, Die Folgen der Nichterfüllung Art. 97-109, Bern 2020, Art. 102, N. 33.

alacaklının ihtarı ile temerrüde düşeceğinden söz edilerek, tanımlama doktrine bırakılmaktadır. Doktrinde ise, kavramın tanımlanmasına ilişkin güçlüklerden bahsedilmekte[14], yapılan tanımlamalar arasında da görüş farklılıkları bulunmaktadır. Nitekim kavrama ilişkin en kapsamlı araştırmalardan birisini yapan *HENRY BOVAY* "*Temerrüdün Esası*" isimli çalışmasında, kavramı; "*Temerrüt, herhangi bir edim dolayısile, kanun tarafından emredilen vaziyete, mecbur olduğu anda riayet etmiyen, borçlunun mesuliyet halidir.*" şeklinde tanımlamaktadır[15]. Ancak bu tanım doktrinde temerrüdün bir sorumluluk hali değil; bir sorumluluk kaynağı, sorumluluk sebebi olarak değerlendirilmesi gerektiği yönünde eleştirilmektedir. Bu eleştiri yapılırken gerekçesinde; sorumluluk halinden bahsedebilmek için sadece temerrüdün varlığının yeterli gelmeyeceği, aynı zamanda zarar ve bazen de kusur gibi unsurların olması gerektiği ifade edilmektedir[16]. Yazara yöneltilen bir diğer eleştiri ise, temerrüt hali ile

---

14 Saymen, Ferit H./Elbir, Halid K., **Türk Borçlar Hukuku I-Umumi Hükümler**, C. 2, İstanbul 1958, s. 735. Romalı hukukçular da *mora* ile ifade ettikleri temerrüt kavramının tanımlanmasının güç ve hatta imkânsız olduğundan bahsetmektedir. Bu görüş hakkında bkz. Bovay, Henry, "Temerrüdün Esası", Çev. Zahit İmre, **İÜHFM**, C. 12, S. 2-3, 1946, s. 767 vd.

15 Bovay, s. 803-804. Benzer bir tanımlama için bkz. Tunçomağ, s. 904.

16 Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 911, dpn. 2. Aynı yönde bkz. Akkanat, Halil, "İfada Gecikme ve Borçlu Temerrüdü", **Prof. Dr. M. Kemal Oğuzman'ın Anısına Armağan**, İstanbul 2000, s. 5. Temerrüdün sorumluluk sebebi olması hakkında bkz. Barlas, Nami, **Para Borçlarının İfasında Borçlunun Temerrüdü ve Bu Temerrüt Açısından Düzenlenen Genel Sonuçlar**, İstanbul 1992, s. 15. Aksi yönde bkz. Saymen/Elbir, s. 735.

borcun ifa edilmemesinin aynı müesseseler olduğu neticesine varmasıdır[17]. Ancak belirtmek gerekir ki temerrüt borcun ifa edilmemesi hallerinden yalnızca birisidir. Başka bir deyişle, borcun ifa edilmemesi temel bir üst başlık olarak değerlendirilmelidir. Nitekim Türk Hukuku'nda da kanun koyucu, genel hükümler kısmında borçların ifa edilmemesi başlığı altında ikili bir ayrım yapmaktadır. Bu yönde TBK md. 112 vd. borcun ifa edilmemesini; TBK md. 117 vd. ise borçlunun temerrüdünü düzenlemektedir. Borcun ifa edilmemesi ise, TBK md. 112'de ifade edildiği üzere iki şekilde gündeme gelmektedir. Bunlar borcun hiç ifa edilmemesi ile borcun gereği gibi ifa edilmemesidir. Ancak belirtmek gerekir ki bunlar dışında da borcun ifa edilmeme halleri mevcuttur. Nitekim TBK md. 106 vd. hükümlerinde düzenlenen alacaklı temerrüdü; TBK md. 98'de düzenlenen ifa güçsüzlüğü ya da kanunda genel bir hüküm ile düzenleme altına alınmayan culpa in contrahendo bunlardan bazılarıdır. Bunlar dışında Borçlar Hukuku'nun özel hükümler bölümünde de ifa engellerine ilişkin düzenlemelere rastlamak mümkündür. Sonuç itibariyle, borçlu temerrüdü kavramının borcun ifa edilmemesiyle aynı anlamda kullanılmasının doğru bir kullanım olmadığı görüşüne biz de katılmaktayız.

Doktrinde yukarıdaki tanım dışında temerrüde ilişkin olarak yapılan diğer tanımlamaların bir kısmı ise ifada gecikme unsuru ile sınırlı kalmaktadır[18]. Oysa temerrüt

---

17 *TANDOĞAN* ifanın kusurlu imkansızlığı ve gereği gibi ifa etmeme hallerinin temerrüt ile eş anlamlı olmadığını belirtmektedir. Bkz. Tandoğan, Haluk, **Türk Mes'uliyet Hukuku-Akit Dışı ve Akdi Mes'uliyet**, 1961 Yılı Birinci Basıdan Tıpkı Bası, İstanbul 2010, s. 469-470. Ayrıca bkz. Kizir, Mahmut, **Borçlu Temerrüdünün Sona Ermesi**, Ankara 2012, s. 25; Akkanat, s. 3.

18 Yargıtay'ın bu yönde yaptığı bir tanım şu şekildedir: *"..Temerrüt vecibenin mukavelede tayin edilen veya usulu veçhile verilen mehil içinde yerine*

doktrinde de ifade edildiği üzere tek katmandan oluşan bir gecikme hali değildir[19]. Temerrüt halinin oluştuğundan bahsedebilmek için sadece ifada gecikme değil, aynı zamanda diğer başkaca unsurların mevcut olması gerektiğinden, kanaatimizce tanımlamasında da bu unsurlara yer verilmesi gerekir. Doktrinde bu yönde yapılan kapsamlı bir tanımlama şu şekildedir: "*Borçlu temerrüdü, ifa günü gelmiş (muaccel) olup ifası olanaklı sayılan ve defiyle de pusatlanmamış olan borcun, ihtara karşın hukuka aykırı olarak ifa edilmemesi demektir.*[20]*"*. Bu tanımlamadan da anlaşılabileceği üzere,

---

getirilmemesi şeklinde tecelli eder…" Yargıtay 11. HD, T. 08.01.1975, E. 1974/2817, K. 1975/10. Karar için bkz. www.kazanci.com.tr E.T.: 24.10.2020.

19 Oser, H./Schönenberger, W., **Borçlar Hukuku**, İkinci Kısım, Çev. Recai Seçkin, Ankara 1950, Art. 102-109, N.1; Serozan, İfa, s. 217. Borcun zamanında ifa edilmediği her hal açısından temerrüdün oluştuğunun söylenemeyeceğine dair bkz. Barlas, s. 15.

20 Serozan, İfa, s. 217 (aynen). Diğer tanımlamalar için bkz. Oser/Schönenberger, Art. 102-109, N.1; von Tuhr, Andreas/Escher, Arnold, **Allgemeiner Teil des Schweizerischen Obligationenrecht**, Zweiter Band, Dritte Auflage, Zürich, 1974, s. 135; von Tuhr, Andreas, **Borçlar Hukukunun Umumi Kısmı**, C. 1-2, Çev. Cevat Edege, Ankara 1983, s. 605; Huguenin, s. 275; Schwenzer, s. 514; Berger, Bernhard, **Allgemeines Schuldrecht**, Bern 2008, s. 560; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 102, N. 33; Furrer, Andreas/Müller-Chen, Markus, **Obligationenrecht - Allgemeiner Teil**, Zürich 2008, s. 546-547; Kramer, Ernst A., **Obligationenrecht Allgemeiner Teil**, Basel 2009, s. 214; Tunçomağ, s. 904; Barlas, s. 15; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 911; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1498; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 469; Kılıçoğlu, Genel, s. 867; Hatemi, Hüseyin/Gökyayla, Emre, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, B. 3, İstanbul 2015,

temerrüt sadece borçlunun borcunu ifada zamansal olarak gecikmesi değildir. Zira bazen borçlunun edimi zamanında ifa etmemesi halinde imkansızlığın doğması da mümkündür[21]. Dolayısıyla zamansal gecikme yanında ortada ifası olanaklı bir borcun varlığı, bu borcun herhangi bir defi ile engellenememesi, alacaklının borcun ifası için ihtar çekmiş olması ya da ihtara gerek olmayan hallerden birinin mevcudiyeti ve son olarak alacaklının edimi kabule hazır olması ya da edimin ifası için yapılması gereken hazırlık fiillerini yapmış olması gibi unsurların da varlığı gerekmektedir.

Sonuç itibariyle borçlu temerrüdü kavramı doktrinde yapılan yukarıdaki kapsamlı tanımlamaya ek bazı unsurlarla şu şekilde tanımlanabilir: Borçlu temerrüdü, muaccel, ifası mümkün ve herhangi bir def'iyle donatılmamış olan bir borcun, alacaklının ihtarına ya da ihtar gerekmeyen bir halin varlığına ve alacaklı temerrüdünün olayda mevcut olmamasına rağmen, borçlu tarafından hukuka aykırı bir şekilde ifa edilmemesidir.

---

s. 262; Yıldırım, Abdulkerim, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, B. 14, Ankara 2023, s. 277; Belen, Herdem, "Borçlunun Temerrüdü", **Prof. Dr. İsmet Sungurbey'e Armağan, Borçlar Kanunu Genel Hükümler Konferansları C. I**, Anılar- Sözleşmeden Doğan Borç İlişkileri- Borçların İfası- Borçların İfa Edilmemesinin Sonuçları 24-25 Mart 2012, s. 412.

21 *BARLAS* bu konuda açık artırmayı taahhüt eden vekil örneğini vermektedir. Vekil açık artırmaya zamanında katılmadığı takdirde artık bu borcun yerine getirilmesi söz konusu olamayacağından ortada temerrüt değil, imkansızlık söz konusudur. Bkz. Barlas, s. 15.

II. Tarihsel Gelişimi ve İfa Engelleri İçerisindeki Yeri

A. Tarihsel Gelişim

Borçlu temerrüdünün tarihsel kökeni Roma Hukuku'na kadar dayanmaktadır[22]. Roma Hukuku'nda *mora* kavramı hem alacaklı hem de borçlu temerrüdünü kapsayan bir kavram olarak bilinmektedir[23]. Ancak bu kavramın hukuki bir kurum olarak tanınması Klasik dönem hukukçularının çabalarıyla mümkün olmuştur[24].

---

22 Rado, Türkan, **Roma Hukuku Dersleri Borçlar Hukuku**, 11. Basıdan 15. Tıpkı Bası, İstanbul 2019, s. 178-179; Erdoğmuş, Belgin, **Roma Borçlar Hukuku Dersleri**, İstanbul 2019, s. 159.

23 Zimmermann, Reinhard, **The Law of Obligations - Roman Foundations of the Civilian Tradition**, Oxford University Press, 1996, s. 818; Vaquer, Antoni, "Tender of Performance, Mora Creditoris and the (Common?) Principles of European Contract Law", **Tulan European and Civil Law Forum**, Vol 17, s. 84; Kizir, s. 26; Kayak, Sevgi, "Roma Hukukunda Borçlunun Temerrüdü (Mora Debitoris) Kavramının Genel Çizgileri, **Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XV, S. 2, 2020, s. 396; Üçer, Mehmet, **(Roma Hukukunda ve Karşılaştırmalı Hukukta) Alacaklının Temerrüdü**, Ankara 2007, s. 10; Tahiroğlu, Bülent, **Roma Borçlar Hukuku**, İstanbul 2016, s. 93.

24 Üçer, s. 14. Temerrüt kavramının hukuki bir kurum olarak tanınmadığı dönemde, dar hukuk davaları açısından borç konusunun telef olması halinde, borcun ifasında bir gecikme olup olmadığına bakılmaksızın ortada artık ifa edilecek bir edim olmaması nedeniyle aynen ifa imkanının ortadan kalkması sonucunda alacaklı sözleşmeye dayanarak dava açamamakta ve bu durum alacaklı aleyhine haksızlığa neden olmaktaydı. Sonraları ise borçlu, ifayı kusuruyla gerçekleştiremediği ya da borcun ifasını engelleyen nedenin kendisinin kusurundan kaynaklandığı hallerde

Mora kavramı, borcun ifasının taraflardan birisinin kusuru yüzünden gecikmesi olarak tanımlanmaktadır[25]. Gecikmenin borçlunun etki alanında gerçekleşmesi halinde *mora debitoris*, alacaklının etki alanında gerçekleşmesi halinde ise *mora creditoris*'ten bahsedilmektedir. Söz konusu hukuki kurumlar Klasik hukukçular tarafından tek bir kurumun iki alt çeşidi olarak görülürken[26], *MOMMSEN* ile birlikte *mora debitoris* ve *mora creditoris*'in birbirinden farklı iki kurum olduğu benimsenmiştir[27]. Sonrasında ise, *KOHLER* tarafından bu kurumların birbirlerinden ayrı iki kurum olduğuna ilişkin görüşler geliştirilmiş; kurumların farklılığına ilişkin olarak ise yazar, her ne kadar bir borç ilişkisinde borçlunun edimi ifa etmesi bir yükümlülük olsa da alacaklının edimi kabul etmesinin yükümlülük değil, bir hak olarak görülmesi ve alacaklı temerrüdünün bu

---

sorumlu tutulmuş ve nihayetinde de Klasik Hukuk Devrinde temerrüt hukuki bir kurum olarak tanınmıştır. Bkz. Kayak, s 397.

25 Önen, Turgut, **Karşılıklı Borç Doğuran Sözleşmelerde Borçlunun Temerrüdüyle İlgili Genel Mahiyetteki Hükümler**, Ankara 1975, s. 12; Üçer, s. 14; Tahiroğlu, s. 93. *KAYAK* mora kavramını "*ifada direnme*" olarak tanımlamaktadır. Bkz. Kayak, s. 400.

26 Zimmermann, Roman, s. 817.

27 Mommsen, Friedrich, **Die Lehre von der Mora nebst Beitraegen zur Lehre von der Culpa**, Braunschweig, 1855, s. 133 vd. Alacaklı temerrüdü kurumunun tarihsel gelişimi ve doktrindeki görüşler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Koç, Nevzat, **İsviçre-Türk Hukukunda Alacaklının Temerrüdü, Şartları ve Sonuçları**, Ankara 1992, s. 18 vd.

şekilde değerlendirilmesi gerektiği görüşünü ileri sürmüştür[28]. *KOHLER*'in doktrini Alman Medeni Kanunu'nu hazırlayanları etkisi altına almış ve bu doktrin diğer ülkelere de yayılmıştır[29].

Alacaklı ve borçlu temerrüdü kurumlarının birbirinden ayrışmasına ilişkin tarihsel sürece değinilmesinin ardından Roma Hukuku'nda borçlu temerrüdünün şartları ve sonuçlarını da kısaca ele almak gerekir. Her şeyden önce Roma Hukuku'nda da temerrütten bahsedilebilmesi için borcun muteber ve muaccel olması gerekmekteydi[30]. Diğer taraftan Klasik dönem hukukçuları tarafından muaccel bir borcu zamanında ifa etmeyen borçlunun herhangi bir ihtara gerek olmaksızın temerrüde düşeceği kabul edilmekte iken; Iustinianus dönemindeki hukukçular arasında borcun muaccel olmasının yeterli olmayacağı borçlunun temerrüdü için aynı zamanda ihtarın da aranması gerektiği anlayışı hakimdi[31]. Ancak vadeli borçlarda *vade bizzat ihtarda bulunur-dies interpellat*

---

28 Kohler, Josef, "Annahme und Annahmeverzug", **Jahrbücher für die Dogmatik des heutigen römischen und deutschen Privatsrechts**, herausgeben von Dr. Rudolf v. Jhering, Siebzehnter Band, Jena, 1879, s. 267 vd.

29 Zimmermann, Roman, s. 819; Vaquer, s. 86; Üçer, s. 15; Koç, s. 22.

30 Zimmermann, Roman, s. 791; Di Marzo, Salvatore, **Roma Hukuku**, Çev. Ziya Umur, İstanbul 1954, s. 327; Rado, s. 179; Tahiroğlu, s. 93. Temerrüdün varlığı için borçlunun devlet vazifesi sebebiyle uzakta bulunmaması ya da esarette olmaması gerektiği de ifade edilmektedir. Bkz. Di Marzo, s. 327; Önen, s. 13.

31 Kochaker, Paul/Ayiter, Kudret, **Modern Özel Hukuka Giriş Olarak Roma Özel Hukukunun Ana Hatları**, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İzmir 1993, s. 200; Di Marzo, s. 327; Önen, s. 13; Erdoğmuş, s. 159. Roma Hukuku'nda ihtarın temerrüt için şart olup olmadığına dair ayrıca bkz. Kayak, s. 400 vd.

pro homine kuralıyla ihtar aranmamaktaydı[32]. Bununla birlikte Roma Hukuku'nda temerrüt için kusur şartının aranması gerektiği de baskın görüş olarak karşımıza çıkmaktaydı[33]. Yine bugün de kabul edilen *hırsız daima mütemerrittir-fur semper in mora* kuralı o dönemde de geçerliydi[34]. Roma Hukuku'nda borçlu temerrüdünün sonuçlarına bakıldığında ise, her şeyden önce temerrütten sonra da borcun varlığını devam ettirmesi söz konusuydu[35]. Bununla birlikte borçlunun kendi kusuru olmadan borç konusu yok olsa da borçlu sorumlu olmaya devam etmekteydi[36]. Ayrıca iyiniyet davası doğuran borçlar açısından, temerrütten sonra borçlu borç konusunun semerelerinden ve para borcu söz konusuysa faizden de sorumlu tutulmaktaydı[37].

---

32 Rado, s. 179; Tahiroğlu, s. 94.

33 Önen, s. 12; Tahiroğlu, s. 93; Kochaker/Ayiter, s. 200. Roma Hukuku'nda temerrüt için kusurun aranmadığına, yalnızca haksız bir gecikmenin yeterli olduğuna dair aksi yöndeki görüş için bkz. Kayak, s. 402. Borçlu temerrüdündeki kusur aranıp aranmayacağına ilişkin tartışma için bkz. Zimmermann, Roman, s. 791.

34 Kochaker/Ayiter, s. 200; Di Marzo, s. 327; Önen, s. 14; Tahiroğlu, s. 94.

35 Di Marzo, s. 327; Rado, s. 179; Önen, s. 14.

36 Zimmermann, Roman, s. 790; Önen, s. 14; Tahiroğlu, s. 95; Erdoğmuş, s. 160. Belirtmek gerekir ki Klasik hukuk döneminde, borçlu edayı zamanında yerine getirmiş olsa dahi zararın meydana geleceğini ispat edebilirse bu sorumluluktan kurtulmaktadır. Fakat bu hüküm sadece belli bir şeyin edasına ilişkin olan *strictiiuris obligatio*'lar için geçerli kabul edilmektedir. Bkz. Kochaker/Ayiter, s. 200.

37 Kochaker/Ayiter, s. 201; Di Marzo, s. 328; Rado, s. 179; Tahiroğlu, s. 95; Erdoğmuş, s. 160. Faizlerin her zaman bir sınırı olduğuna dair bkz. Önen, s. 15.

Günümüzdeki düzenlemelere bakıldığında, Türk Hukuku'nun da içerisinde olduğu güncel hukuk sistemlerinin bir kısmında alacaklı ve borçlu temerrüdü birbirinden bağımsız kurumlar olarak görülmekle birlikte, hukuki düzenlemelerde farklı hukuki şartlar ve neticeler ile donatılmışlardır. Nitekim Alman Medeni Kanun'u başta olmak üzere, İsviçre, Yunanistan, Portekiz ve Hollanda hukuk sistemlerinde alacaklı ve borçlu temerrüdü, alacaklı temerrüdünü sistematik olarak düzenlemeyen Fransa ve İspanya gibi hukuk sistemlerinin aksine, ayrı hukuki kurumlar olarak düzenlenmektedir[38]. İngiltere'nin öncülük ettiği Avrupa hukuk sistemlerinde ise, temerrüt kurumunun hukuki bir kurum olarak bilinmediği görülmektedir[39]. Ancak *Comman Law* sisteminde *breach of contract-sözleşme ihlali* kavramının alacaklı temerrüdünü de kapsayacak nitelikte çözüm ürettiği kabul edilmektedir[40].

Türk Hukuku'nda alacaklı ve borçlu temerrüdü kurumları gerek 818 sayılı BK döneminde gerekse 6098 sayılı TBK döneminde birbirinden farklı hukuki kurumlar olarak değerlendirilerek hukuki şartları ve neticeleri ayrı ayrı düzenlenmektedir. Bununla birlikte Türk Hukuku'nda da Roma Hukuku'ndaki gibi temerrüt halinden bahsedilebilmesi için her şeyden önce borcun mevcut ve muaccel olması gerekmektedir.

---

38 Vaquer, s. 84; Kizir, s. 27; Üçer, s. 14, Zengin Özküçükparlak, Burcu, **Alacaklı Temerrüdü ve Satım Sözleşmesi Açısından Sonuçları**, B. 1, Nisan 2021, s. 23.

39 Vaquer, s. 85; Zimmermann, Roman, s. 818; Kizir, s. 27.

40 Aynı yönde bkz. Üçer, s. 13; Zengin Özküçükparlak, s. 24. Belirtmek gerekir ki *Common Law* sisteminde *mora* terimi bilinmemekle birlikte, İngiliz Hukuk dilinde Fransızca'dan geçen *demeure* kavramı *to demur* olarak kullanılmaktaydı. Bu kelime de *usulî itiraz* anlamına gelmekteydi. Ancak bu durum İngiliz Hukuku'nda temerrüdün tamamen yok sayıldığı anlamına da gelmemekteydi. Bkz. Üçer, s. 13; Kizir, s. 27; Zengin Özküçükparlak, s. 24, dpn. 19.

İhtar konusunda Türk Hukuku'nda vade çeşidine göre ihtar aranmakta ve TBK'da ihtara gerek olmayan haller de ayrıca düzenlenmektedir. Diğer taraftan yine Türk Hukuku'nda Roma Hukuku'na benzer şekilde temerrüt hali borcu sona erdirmemektedir. Kusur konusunda ise, temerrüt halinden bahsedilebilmesi için TBK'da objektif temerrüt teorisi[41] kabul edildiğinden Roma Hukuku'ndan farklı olarak kusur şartının aranmadığını söylemek gerekir[42]. Ancak her ne kadar temerrüt için kusur bir şart olarak öngörülmemiş olsa da temerrüdün doğacak sonuçları açısından borçlunun temerrüde düşmekte kusuru olup olmadığı önem arz etmektedir. Nitekim kusuru ile temerrüde düşen borçlu alacaklının zararından sorumlu olmakla beraber, beklenmeyen hallerden de sorumlu tutulmaktadır. Yine Türk Hukuku'nda Roma Hukuku'ndan farklı olarak karşılıklı borç yükleyen sözleşmeler açısından borçlunun temerrüdünün sonuçları için ayrı hükümler öngörülmektedir. İlgili düzenlemelerde alacaklıya aynen ifa ve gecikme tazminatı talebi

41 Bu teoriye göre; temerrüt hali borçlunun kişiliğinden soyutlanmış ve kusurdan arındırılarak objektifleştirilmiştir. Dolayısıyla borçlunun kusurunun olup olmadığıyla ilgilenmeden temerrüt hükümleri gündeme gelmektedir. Bkz. von Tuhr, s. 612; Gauch, Peter/Schluep, Walter R./Schmid, Jörg/Emmenegger, Susan, **Schweizerisches Obligationenrecht Allgemeiner Teil ohne ausservertragliches Haftpflichtrecht**, Band II, 9. Auflage 2008, N. 2656; Schenker, Franz, **Die Voraussetzungen und die Folgen des Schuldnerverzugs im schweizerischen Obligationenrecht**, Freiburg 1988, s. 94; Bucher, s. 318; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 102, N. 33; Eren, Genel, s. 1232.

42 Gauch/Schluep/Schmid/Emmenegger, Band II, N. 2661; Schenker, s. 94; Bucher, s. 318; Oser/Schönenberger, Art. 102, N. 28; Tunçomağ, s. 912; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 480; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 919; Eren, Genel, s. 1232; Kılıçoğlu, Genel, s. 877; Oğuzman/Öz, C. 1, N.1533.

dışında ayrı iki tane daha seçimlik hak tanınmakla birlikte, bu seçimlik hakların kullanılabilmesi için borçluya ek süre tayin edilerek, ona son bir şans verilmektedir. Sürekli edimli sözleşmelerde borçlu temerrüdünün sonucu da TBK'da ayrıca düzenlenmektedir. Son olarak belirtmek gerekir ki bu genel hükümler yanında borçlu temerrüdü TBK'nın özel hükümler kısmında öngörülen sözleşmelerin bir kısmı açısından da ayrıca hükme bağlanmaktadır.

B. İfa Engelleri İçerisindeki Yeri

Borçlu temerrüdü kavramı ve tarihsel gelişimine ilişkin genel açıklamaların ardından, kurumun ifa engelleri içerisindeki yerinin de tespit edilmesi gerekmektedir. Her ne kadar ek süre tayini bu çalışma kapsamında esas itibariyle borçlu temerrüdü özelinde değerlendirilecek olsa da özellikle karşılaştırmalı hukuk kısmındaki açıklamalardan önce ifa engelinden ne anlaşılması gerektiği ve ifa engelinin merkezileştirilmesinin ne olduğunun açıklanması gerekir. Zira ileride incelenecek olan düzenlemelerin bir kısmında ek süre yalnızca borçlu temerrüdünde değil, diğer bazı ifa engellerinde de uygulanabilmektedir.

Borcun ifa edilmeme hallerinden birisi olan temerrüt dışında alacaklı, borçlu ya da üçüncü kişiden kaynaklanan başkaca ifa etmeme halleri de mevcuttur. İfa etmeme hallerine ilişkin olarak doktrinde birbirinden farklı kavramlar kullanılmaktadır. Kanun koyucu her ne kadar *borcun ifa edilmemesi* kavramını tercih etmiş olsa da doktrinde *borca aykırılık*[43]*, ifa arızaları*[44] ya da *ifa engelleri*[45] kavramını kullananlar da vardır.

---

43 Eren, Genel, s. 1153.

44 Hatemi/Gökyayla, s. 244.

45 *SEROZAN* bu kavram yerine *sözleşmeye aykırılık (yüküm ihlali)* kavramının kullanılmasını eleştirmektedir. Yazara göre, borcun ifa edilmemesi yalnızca "*sözleşmeye aykırılık*" olarak, başka bir ifadeyle "*yüküm ihlali*" olarak ortaya

Mevcut çalışma kapsamında daha kapsayıcı olduğunu düşündüğümüz ve *SEROZAN*'ın[46] Türk Hukuku'na kazandırdığı *ifa engelleri (Leistungsstörungen)*[47] kavramını biz de tercih etmekteyiz.

İfa engelleri kavramından ne anlaşılması gerektiğine bakıldığında doktrinde kavramın farklı şekillerde tanımlandığı görülmektedir. İlk olarak Alman Hukuku'nda *STOLL* tarafından kavramın "*..yükümlülüğün amacının gerçekleşmesinde ortaya çıkan engeller ve güçlükler..*" şeklinde tanımlandığı söylenebilir[48]. Yine söz konusu kavram hakkında geniş araştırmalar yapan *HUBER* ise; kavramın kapsamına imkansızlığın, temerrüdün, sözleşmenin olumlu ihlalinin, sözleşme temelinin kaybının ve Borçlar Hukuku'nun özel hükümler kısmında düzenlenen maddi kusur ile eserdeki kusurlar gibi tüm kötü ifa hallerinin dahil olduğunu belirtmektedir[49]. Türk Hukuku'nda ise *HUBER*'in belirlediği kapsama benzer şekilde; yalnızca tarafların sözleşmeye aykırı (borçlunun edimi eksiksiz ve borca uygun olarak zamanında ve yerinde ifa etmemesi ya da

---

çıkmaz. Bunun dışında da borçlunun elinde olmadan ortaya çıkan, yani bir aykırılık ya da ihlalden söz edilemeyecek olan haller söz konusudur. Bunlar borçlunun kusuru olmaksızın ifa imkansızlığına ya da aşırı ifa güçlüğüne düşmesi, alacaklının temerrüdü ile karşılaşması gibi hallerdir. Bkz. Serozan, İfa, s. 130.

46 Serozan, İfa, s. 130.

47 Alman Hukuku'nda edimin ifa edilmeme hallerinin tamamını kapsayacak biçimde *Leistungsstörungen* kavramı kullanılmaktadır. Bkz. Huber, Band I, s. 2; Medicus/Lorenz, s. 131. Söz konusu kavram *HEİNRİCH STOLL*'a kadar dayanmaktadır. Bkz. Stoll, Heinrich, **Die Lehre von den Leistungsstörungen**, 1936, s. 13 vd.

48 Stoll, s. 13.

49 Huber, Band I, s. 2.

alacaklının borca uygun olan edimi kabul etmemesi veya edememesi) davranması değil, aynı zamanda taraflardan bağımsız olarak beklenmedik durumların ortaya çıkması sonucu borçlunun ifa güçsüzlüğüne düşmesi yahut da alacaklının edimi kabulde bir menfaatinin kalmamasının da bu kapsamda olması gerektiği ifade edilmektedir[50]. Dolayısıyla ifa engeli kavramı doktrinde de genel olarak kabul edildiği üzere; imkansızlık, temerrüt, gereği gibi ifa etmeme ve işlem temelinin çökmesi gibi kurumların her birini içerisinde barındıran bir kavramdır[51].

---

50 Serozan, İfa, s. 130; Sert, Selin, **Viyana Satım Sözleşmesinde (CISG) İfa Engelleri ve Sonuçları**, B. 1, İstanbul 2013, s. 17-18.

51 Huber, Band I, s. 2; Medicus/Lorenz, s. 131 vd. Sözleşmenin ifasında uyulması gereken özen yükümlülüğüne aykırılığın da ifa engeli kapsamında değerlendirilebileceğine dair bkz. Medicus/Lorenz, s. 133. Culpa in contrahendonun ifa engeli olarak değerlendirilip değerlendirilmeyeceği tartışmalıdır. Doktrinde bu konuda üç görüş vardır. Birinci görüşe göre, culpa in contrahendo taraflar arasında önceden bir ilişki olmaması ve tarafların objektif iyiniyet kurallarını ihlal etmesinin sözleşmenin ihlalinden ziyade haksız fiil kurumuna benzemesi nedeniyle haksız fiile ilişkin hükümlerin uygulanması gerekmektedir. Bkz. Oser, H./Schönenberger, W., **Borçlar Hukuku**, Birinci Kısım, Çev. Recai Seçkin, Ankara 1947, Art. 26, Nr. 11-13; Kılıçoğlu, Genel, s. 128 (*KILIÇOĞLU* zamanaşımı bakımından sözleşme öncesi sorumlulukta bir ayrım yapmaktadır. Buna göre, Borçlar Kanunu'nda düzenlenen sözleşme öncesi sorumluluk hallerine sözleşmelere ilişkin zamanaşımı süresi, diğer kanunlarda düzenlenen ya da kanunda düzenlenmeyen sözleşme öncesi sorumluluk hallerinde ise haksız fiil zamanaşımı süresinin uygulanması gerektiğini ifade etmektedir.). Diğer görüş culpa in contrahendodan kaynaklanan tazminat sorumluluğunda

İfa engellerine ilişkin ulusal düzenlemelere ve borçlu temerrüdünün bunlar içerisindeki yerine değinmeden önce yol gösterici olması ve karşılaştırma yapılabilmesi adına bu engellerin uluslararası hukukun modern ve güncel düzenlemelerinde ne şekilde ele alındığına da kısaca değinmek gerekir. Bu kapsamda ilk olarak belirtmek gerekir ki uluslararası hukukta yer alan düzenlemeler Türk Hukuku'nun aksine oldukça sade ve

sözleşmelere ilişkin hükümlerin uygulanması gerektiğini, zira sözleşme öncesi görüşmeler ile taraflar arasında bir ilişki doğduğu ve bu ilişkiden kaynaklanan yükümlülükler olduğu, bu yükümlülüklerinin ihlalinin ise haksız fiil sayılamayacağı, zira ortada bir ilişkinin mevcut olduğu ifade edilmektedir. Bu görüş için bkz. Barth, s. 13-14; von Tuhr, s. 188; Eren, Genel, s. 1268; Oğuzman/Öz, C. 1, s. 475; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 979; Serozan, İfa, s. 252 vd. Ayrıca Yargıtay'ın da bu yönde kararları vardır. Bkz. Yargıtay HGK, T. 13.02.2013, E. 2012/13-1220, K. 2013/239; Yargıtay HGK, T. 01.12.2010, E. 2010/13-593, K. 2010/623. Kararlar için bkz. www.kazanci.com.tr E.T.: 25.12.2020. Son olarak bir başka görüşe göre, culpa in contrahendonun mahiyeti ne haksız fiil ne de sözleşmeye ilişkin hükümlere uymamaktadır. Bu nedenle culpa in contrahendo kendine özgü bir sorumluluk halidir. Bkz. İnan, Ali Naim, "Culpa in Contrahendo-Mukavele Yapılırken İşlenen Kusurdan Dolayı Mesuliyetin Hukuki Sebeplerini İzah Eden Nazariyeler Üzerinde Mukayeseli Bir Çalışma", **Adalet Dergisi**, 1954, S.7-8, s. 1011. Culpa in contrahendo ile ilgili görüşler ve eleştirileri için ayrıca bkz. İnan, s. 873 vd., Baygın, Cem, "Culpa In Contrahendo Sorumluluğu ve Amerikan Hukukundaki Uygulaması", **Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. IV, S.1-2, 2000, s. 347 vd.

anlaşılırdır. Özellikle UNIDROIT[52] (*International Institute For The Unification of Private Law*) ve Birleşmiş Milletler bünyesinde kurulmuş UNCITRAL[53] (*United Nations Commission on International Trade Law*) tarafından Sözleşmeler Hukuku'nda ortaya çıkartılan model kurallar ve milletlerarası sözleşmeler önem arz etmektedir. Bu hukuki metinlerden birisi de UNCITRAL tarafından oluşturularak 11 Nisan 1980 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda kabul edilen ve Türk Hukuku'nun da bir parçası olan Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması'dır (*CISG-The United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods*)[54]. Viyana Satım Sözleşmesi olarak da ifade edilen bu sözleşme *Comman*

---

52 UNIDROIT (*International Institute For The Unification of Private Law*) Uluslararası Özel Hukukun Birleşmesi Enstitüsü Roma'da yer alan ve bağımsız hükümetler arası bir organizasyondur. Organizasyonun amacı, devletler ve grup devletler arası özel hukukun ve özellikle ticaret hukukunun modernleştirilmesi, uyumlaştırılması ve organize edilmesi için metot ve ihtiyaçları incelemek ve bu amaçlara ulaşmak için standart hukuk belgeleri, ilkeleri ve kuralları formüle etmektir. Ayrıntılı bilgi için bkz. https://www.unidroit.org. E.T.: 16.03.2021.

53 UNCITRAL (*United Nations Commission on International Trade Law*) uluslararası ticaret hukuku alanında yer alan Birleşmiş Milletler yasal organıdır. UNCITRAL'ın işi uluslararası ticaret alanında kuralların modernizasyonu ve uyumlaştırmasını sağlamaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. https://uncitral.un.org. E.T.: 16.03.2021.

54 CISG ortak bir satım hukuku yaratma çabası sonucu 1980 yılında Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilmiş ve bu tarihten itibaren 94 ülke Antlaşma'ya taraf olmuştur. Bkz. https://uncitral.un.org/en/texts/salegoods/conventions/sale_of_goods/cisg/status E.T: 17.03.2021. CISG'in tarihçesi hakkında ayrıca bkz.

Schlechtriem/Schwenzer/Schroeter, **Kommentar zum UN-Kaufrecht (CISG), Übereinkommen der Vereinten Nationen über Verträge über den internationalen Warenkauf,** 7. Auflage, München 2019, Schwenzer, Einleitung I. Türkiye ise bu Antlaşma'ya 14 Nisan 2009 tarih ve 27200 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren 5870 sayılı Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşmasına Katılmamızın Uygun Bulunduğuna Dair Kanun'un kabul edilmesinin ardından, 7 Temmuz 2010 tarihi itibariyle taraf olmuştur. Antlaşma Türkiye'de 1 Ağustos 2011 tarihinde yürürlüğe girerek Türk Hukuku'nun bir parçası haline gelmiştir.

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun gerekçesinde de kanunun hazırlık aşamasında CISG'den yararlanıldığına ilişkin bir ifade yer almaktadır. Bkz. Türk Borçlar Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/499), Genel Gerekçe, s. 2. Ancak doktrinde Tasarı'nın hazırlık sürecinde Avrupa'daki gelişmelerin göz ardı edildiğine ilişkin eleştiriler yapılmaktadır. Bu eleştiriler için bkz. Serozan, Rona, "BK Tasarısı'nın Eksiklik ve Aksaklıklarının, İfa ve İfa Engelleri Hukuku Alanında Örneklerle Sergilenmesi", **HPD**, S. 6, Mayıs 2006, s. 38-51; Buz, Vedat, "6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda Borçların İfası ve İfa Edilmemesine İlişkin Değişikliklerin Değerlendirilmesi", **6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Sempozyumu**, Ed. Emel Badur, 12-13 Mayıs 2011, s. 165-177; Erdem, Ercüment, "Viyana Satım Antlaşması'na Göre Alıcı ve Satıcının Borçlarının İhlalinin Sonuçları ve Türk Hukuku ile Karşılaştırılması", **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Birleşmiş Milletler Anlaşması'nın (CISG) Türk Borçlar Kanunu Çerçevesinde Değerlendirilmesi Sempozyumu Özel Sayısı, 2013/1, s. 261.

Law (Anglo Amerikan Hukuku) ve *Civil Law (Kıta Avrupası Hukuku)* sistemlerinin bağdaştırılmaya[55] çalışılması sonucu ortaya çıkan bir sözleşmedir[56]. Fakat sözleşmenin

---

[55] Bu bağdaştırmaya çalışma çabasının bazen hukuk sisteminin iç dengesini bozabileceğine dair tehlikelerin olması ve bu konudaki endişeler hakkında bkz. Zoll, Fryderyk, "UN-Kaufrecht und Common Frame of Reference im Bereich der Leistungsstörungen: Ein Beitrag aus der Perspektive der Acquis Group", **ZEuP**, 2007, s. 239. Uluslararası Hukuk anlamındaki bu uyumlaştırma ve birleştirme çabaları aslında çok daha eskiye dayanmaktadır. Bu anlamda özellikle sanayi devriminden sonra ticaret hayatının gelişmesi ve uluslararası alanda ticaretin yoğunlaşması ulusal hukuk sistemleri arasında bağlantının az ya da kesilmiş olmasından dolayı hukuki anlamda kesintiye uğramaktaydı. Bu nedenle uluslararası anlaşmalar mevcut hukuk sistemlerine bir tepki olarak ortaya çıkmıştır. Bkz. Basedow, Jürgen, "Avrupa Özel Hukukunun Doğuşu", Çev. Arzu Oğuz, **AÜHFD**, C. 52, S. 3, Yıl 2003, s. 6. Bununla birlikte uluslararası alanda ilk anlaşmalar 1880'li yıllarda sınai haklar ile demiryolu taşımacılığı hakkında yapılmış olsa da çok kısa bir süre sonra başka konular hakkında da birçok uluslararası anlaşma ortaya çıkmıştır. Bkz. Basedow, s. 6-7. Avrupa Özel Hukuku'nun uyumlaştırılması hakkında ayrıca bkz. Özkan, Zehra, "Avrupa Özel Hukukunun Uyumlaştırılması", **AÜHFD**, 66/1, 2017, s. 157-199.

[56] Atamer, Yeşim, **Uluslararası Satım Sözleşmelerine İlişkin Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) Uyarınca Satıcının Yükümlülükleri ve Sözleşmeye Aykırılığın Sonuçları**, B. 1, İstanbul 2005, s. 24, s. 281; Öz, Turgut, "Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG)", **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Birleşmiş Milletler Anlaşması'nın (CISG) Türk Borçlar Kanunu

özellikle ifa engellerinin tek bir çatı altında toplanması[57] noktasında *Comman Law* sistemine yaklaştığı ifade edilmektedir[58]. Nitekim herhangi bir sınırlandırma olmaksızın imkansızlık, temerrüt, gereği gibi ifa etmeme, aliud ve işlem temelinin çökmesi gibi tüm sözleşmeye aykırılık halleri *sözleşme ihlali-breach of contrac-Pflichtverletzung*[59]*-Vertragsverletzung*[60] kavramı altında tek bir başlık olarak değerlendirilmekte[61]; yalnızca bağlanacak hukuki sonuç açısından sözleşmeye aykırılığın esaslı[62] olup olmaması önem

---

Çerçevesinde Değerlendirilmesi Sempozyumu Özel Sayısı, 2013/1, s. 4; Çetiner, Bilgehan, "Türk Borçlar Kanunu Tasarısı ile BM Satım Hukuku'nun Satıcının Sorumluluğu Bakımından Karşılaştırmalı İncelemesi", **Legal Hukuk Dergisi**, Ekim 2007, C.5, S. 58, s. 3139.

57 Zoll, s. 233; Engelmann, s. 78.

58 Atamer, CISG, s 281; Özdemir, Hayrunnisa, **Türk Borçlar Kanununa ve Viyana Satım Sözleşmesine (CISG) Göre Ayıptan Doğan Sorumluluğun Şartları**, Ankara 2013, s. 76.

59 *Pflichtverletzung* kavramının tüm ifa etmeme halleri ile kötü ifayı kapsayan bir terim gibi anlaşıldığı ve bunun Alman Hukuku'nda kanun koyucunun Borçlar Hukuku modernizasyonunda kullandığı ifadeye dayandığı hakkında bkz. Engelmann, s. 43.

60 Doktrinde bir başka yazar tarafından, sözleşme ihlali anlamına gelecek şekilde *Vertragsverletzung* kavramı kullanılmaktadır. Ancak bu kavramın da *Pflichtverletzung* kavramı ile eşdeğer olduğuna dair bkz. Engelmann, s. 43-44.

61 Bkz. CISG Part III-Chapter II-Section III.

62 Sözleşmenin esaslı ihlalinden ne anlaşılması gerektiği hakkında bkz. Schlechtriem/Schwenzer/Schroeter/Schroeter, Art. 25, N. 50 vd.; Yılmaz, Süleyman, **Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş**

arz etmektedir[63]. İhlal türleri yerine yaptırımların esas alındığı CISG'de ayrıca kural olarak kusurdan bağımsız tazminat talep edilebilmesi olanaklı kılınmaktadır[64]. Burada da yine *Comman Law* sisteminin etkisiyle satıcının her türlü sözleşme ihlalinde sorumlu

---

Milletler Antlaşması (CISG) Uyarınca Sözleşmenin İhlali Halinde Alıcının Hakları, Ankara 2013, s. 89 vd.; Toker, Ali Gümrah, "Viyana Satım Sözleşmesi Uyarınca Sözleşme'nin Esaslı İhlali", **Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni**, Yıl 2013, C. 33, S. 1, s. 213-250; Sarıkaya, Murat, **Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Sözleşmesi** "**CISG" Kapsamında Sözleşmenin Esaslı İhlali**, İstanbul 2017, s. 93 vd.

63 Zoll, s. 234; Welser, Rudolf/Welser,Irene, "Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) Uyarınca Satıcının Sözleşmeye Aykırılığı Halinde Alıcının Başvurabileceği Hukuki İmkanlar", Çev. Ayça Akkayan Yıldırım, **İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 5, S. 1-2, Aralık 2006, s. 154; Serozan, Rona, "CISG'a ve TBK'na Göre Alıcının Dönme Hakkının Sınırları", **İÜHFM**, C. LXX, S. 2, 2012, s. 207-208; Öz, CISG, s. 10; Yılmaz, CISG, s. 89; Erdem, Borçların İhlali s. 264.

64 Zoll, s. 234; Atamer, CISG, s. 311 vd.; Öz, CISG, s. 10; Erdem, Borçların İhlali, s. 263; Özdemir, s. 81. Sert, s. 82. Belirtmek gerekir ki her ne kadar kural olarak kusurdan bağımsız olarak tazminat talep edilebilecek olsa da CISG md. 79 hükmünde yer alan sorumsuzluk hallerinden birinin mevcut olması ve bunun ispatlanması halinde tazminat talep hakkı düşecektir. Bkz. Atamer, CISG, s. 315; Sert, s. 83.

olacağı, başka deyişle satıcının garanti sorumluluğunun mevcut olduğu anlayışı hakimdir[65].

CISG dışında UNIDROIT'in Milletlerarası Ticari Sözleşmelere İlişkin İlkeleri de (*Principles of International Commercial Contracts-PICC*) bir diğer modern uluslararası düzenleme olarak görülmektedir[66]. Söz konusu ilkelerin ortaya çıkışı, devletler açısından model bir kanun ortaya koymaktan ziyade, farklı hukuk sistemlerinin incelenerek borçlar hukuku genel hükümler açısından genel ilkeler yaratarak, uluslararası alanda akdedilen sözleşmelerde seçilmesi halinde uygulanabilecek bir antlaşma ortaya koymaktır[67]. Bu ilkelerde de tüm ifa engelleri *non-performance* kavramı altında toplanmakla birlikte,

---

65 Zoll, s. 238; Sert, s. 59; Özdemir, s. 77; Erdem, Borçların İhlali, s. 263. İngiliz Hukuku'nda garanti sorumluluğunun *waranty* olarak adlandırılması hakkında bkz. Zimmermann, Roman, s. 803. Anglo-Amerikan Hukuku'ndaki ifa engellerinin tarihi gelişimi hakkında bkz. Müller-Chen, M., **Folgen der Vertragsverletzung**, Zürich 1999, s. 39 vd. Belirtmek gerekir ki garanti sorumluluğu tazminat sorumluluğunda sınırsız bir talebe neden olmaz. Zira CISG md. 74 hükmü ile tazminat talepleri de sınırlandırılmaktadır. İlgili düzenleme gereği alıcının talep edebileceği tazminat sözleşmeyi ihlal eden tarafın sözleşmenin kurulması sırasında sözleşme ihlalinin muhtemel sonucu olarak öngördüğü veya o tarihte bildiği veya bilmesi gerektiği veriler ışığında öngörmesi gerektiği zararı aşamayacaktır. Bkz. CISG Art. 74.

66 Prensiplere erişim için bkz. https://www.unidroit.org/instruments/commercial-contracts/unidroit-principles-2016 E.T.:21.03.2021.

67 PICC'nin amaçları *İlkelerin Amacı* başlığı altında ilkelerden önce olacak şekilde tek tek sayılmıştır. Bkz. https://www.unidroit.org/instruments/commercial-contracts/unidroit-principles-2016 E.T.: 21.03.2021.

CISG ile arasındaki farklılık CISG'de *breach of contract-sözleşme ihlali* kavramının kullanılmasına karşılık, burada *non performance-ifa etmeme* kavramının tercih edilmesidir. Diğer taraftan her ifa engeli için Türk Hukuku'nda olduğu gibi ayrı bir düzenleme burada da söz konusu değildir. Başka bir deyişle, burada da ihlal türleri yerine yaptırımların esas alındığı bir sistem söz konusudur[68]. Tazminat sorumluluğu açısından da garanti sorumluluğu mevcuttur[69].

Üçüncü olarak Avrupa Sözleşme Hukuku İlkeleri de (*Principles of European Contract Law-PECL*) ifa engellerini benzer şekilde düzenleyen bir diğer uluslararası metindir. İlgili düzenlemenin amacı *Giriş* kısmında Avrupa içindeki ortak pazarın güçlendirilmesi ve ticaretin kolaylaştırılması, AB sözleşmeler hukukunun temelini yaratmak şeklinde ifade edilmektedir[70]. PECL'nin ifa engellerine ilişkin düzenlemesi de PICC'de olduğu gibi kavramsal olarak *non performance-ifa etmeme* kavramı altında düzenlenmekte, ancak temel olarak düzenlenmesinde CISG'den fazlasıyla etkilendiği belirtilmektedir[71]. Burada da ihlal türleri değil, yaptırımlar esas alınmakta[72] ve garanti sorumluluğuna yer verilmektedir[73].

---

68 Atamer, Yeşim, "İfa Engelleri Hukukunu Yeniden Sistematize Etmeyi Düşünmek: Borca Aykırılık Türleri Yerine Yaptırımları Esas Alan Bir Sistematik", **Prof. Dr. Rona Serozan'a Armağan**, İstanbul, Eylül 2010, s. 233.

69 Atamer, İfa Engelleri, s. 232.

70 PECL'nin amaçları için bkz. https://www.trans-lex.org/400200/_/pecl/ E.T.: 21.03.2021.

71 Zoll, s. 232.

72 Atamer, İfa Engelleri, s. 233.

73 Atamer, İfa Engelleri, s. 231-232.

Son olarak Ortak Referans Noktalarına İlişkin Taslağ'a (*Draft Common Frame of Reference-DCFR*) bakıldığında; söz konusu metnin amacının, diğer çalışmalardan farklı olarak, uluslararası alanda ticareti kolaylaştırmaktan ziyade, Avrupa Birliği içerisinde uygulanması planlanan yeknesak bir borçlar kanunu açısından taslak teşkil etmek olduğu söylenebilir[74]. Yine bu metin açısından da ifa engelleri tek bir çatıda *non performance-ifa etmeme* kavramı altında toplanmaktadır. Burada da ihlal türleri değil, yaptırımlar esas alınmaktadır[75]. Yine tazminat sorumluluğu açısından garanti sorumluluğu mevcuttur[76].

Avrupa'da Sözleşmeler Hukuku alanında getirilen bu yenilik ve düzenlemeler ifa engelleri sistemini daha basit ve anlaşılır hale getirmekte, bununla birlikte yüzyıllar boyunca devam eden bir sistemi de değiştirmektir[77]. Aynı zamanda bu düzenlemeler yapılırken, farklı hukuk sistemlerinde mevcut olan bir dizi kuralın karşılaştırılarak, bu kurallar içerisinde mantıksal tutarlılığı en yüksek ve uygulaması en kolay olan çözümlerin tercih edilmiş olduğu da belirtilmektedir[78]. Bu değişim Almanya[79], Hollanda, Norveç,

---

74 von Bar, Christian/Clive, Eric/Nölke, Hans Schulte, **Prıncıples, Defınıtıons And Model Rules Of European Prıvate Law, Draft Common Frame of Reference (DCFR)**, Interim Edition, s. 2-3; Atamer, İfa Engelleri, s. 229-230.

75 Atamer, İfa Engelleri, s. 233.

76 Atamer, İfa Engelleri, s. 232.

77 Serozan, İfa, s. 140. Basitlik ve anlaşılırlık yanında, aynı zamanda tutarlı ve gelişmelere açık olma potansiyeline sahip bir sistem olması hakkında bkz. Atamer, İfa Engelleri, s. 233-234.

78 Atamer, İfa Engelleri s. 230.

79 BGB'nin daha önce sözleşme ihlallerine ilişkin hükümleri Türk Hukuku'ndaki gibi fazlaca karmaşık ve hatta eksik olarak nitelendirilmekteydi. Yine ihlallerin merkezinde imkansızlığın yapay ayrımları vardı. Bkz. Zimmermann, Reinhard,

İsveç ve Finlandiya gibi ulusal hukuk sistemleri açısından etkileyici olmasına rağmen[80], Türk Hukuku açısından henüz bir değişim söz konusu değildir. İsviçre Hukuku'nda ise, artık kadük olan OR 2020 adlı bir taslak 2013 yılında yayınlanmış ve bu taslakta da ifa engellerinin tek bir çatı altında birleştirilmesi amaçlanmıştır[81]. Zira İsviçre Hukuku'nda da ifa engellerinin Türk Hukuku'nda olduğu gibi karmaşık bir biçimde düzenlenmiş olmasının yasal kesinliğe ve açıklığa zarar verdiği yönünde eleştiriler söz konusudur[82]. Türk Hukuku açısından duruma bakıldığında ise, İsviçre Hukuku'nda olduğu gibi ifa engellerinin yalın ve tek bir sınıflandırmasının mevcut olmadığını belirtmek gerekir. TBK'nın ifa engellerine ilişkin hükümleri genel bir hüküm olarak değil, daha çok ihlal

---

The New German Law of Obligations Historical and Comparative Perspectives, Oxford University Press, 2005, s. 39. Yeni Alman ifa engelleri hakkındaki düzenlemelere ilişkin bkz. Serozan, Rona, "Yeni Alman İfa Engelleri Hukuku (Türk Hukukunda Bilimsel Kaynak Olarak Yararlanılabilecek Yenilikler), **İÜHFM**, C. LVIII, S. 1-2, 2011, s. 231 vd.

80 Bkz. Çetiner, s. 3139-3140.

81 Huguenin, Claire/Meise, Barbara, "OR 2020: Braucht die Schweiz ein neues Vertragsrecht? – Eine Einführung", **SZW** 2015, s. 281 ve s. 291-292.

82 Huguenin/Meise, s. 291. Ayrıca yazarlar kanunların hukukçu olmayanlar tarafından da anlaşılması gerektiğine dair bakış açısından yola çıkarak, ifa engellerinin tek bir çatı altında toplanması halinde, hukukçu olmayan kişinin de hangi yolu izleyebileceğini anlamasının kolaylaşacağı belirtilmektedir. Bkz. Huguenin/Meise, s. 289-290. *HONSELL* ise, değişiklikten yana olmadığını Alman Medeni Kanunu'ndaki modernizasyonun ortaya çıkardığı sorunları göstererek ifade etmektedir. Bkz. Honsell, Heinrich, "Kritische Bemerkungen zum OR 2020", **SJZ** 109/2013, s. 457-458.

sebeplerine göre kimi zaman genel hükümlerde kimi zaman ise özel hükümler içerisinde, adeta gelişigüzel olarak düzenlenmektedir[83]. Nitekim alacaklı temerrüdü *Borçların İfası* kısmında TBK md. 106'da; borçlu temerrüdü *Borçların İfa Edilmemesinin Sonuçları* kısmında TBK md. 117'de düzenlenirken; bir de satım sözleşmesi için ayrıca satıcının temerrüdü TBK md. 212'de düzenlenmektedir. Yine imkansızlık türlerine göre; baştaki imkansızlık TBK md. 27'de; sonraki kusurlu imkansızlık TBK md. 112'de; sonraki kusursuz imkansızlık TBK md. 136'da düzenlenmektedir. Ancak doktrinde de ifade edildiği üzere bu tercih hem hükümler açısından gereksiz bir tekrar hem de çelişkili birtakım sonuçların ortaya çıkmasına neden olmaktadır[84]. Hatta bunun da ötesinde *SEROZAN*'ın ifade ettiği üzere hâkimin altlama yapma sorununu ortaya çıkarmakta, diğer uygulayıcıların ise mevzuata başvurarak kural aramak yerine doktrinde kuram aramalarına neden olmaktadır[85]. Bu eleştiriler dışında Türk Hukuku açısından ifa engellerine yöneltilmiş bir diğer eleştiri ise, ifa engellerine ilişkin düzenlemelerin uluslararası düzenlemelerin aksine yaptırımlar yerine ihlalleri esas alarak düzenleme

---

83 Bu konu hakkında ayrıca bkz. Atamer, İfa Engelleri, s. 221 ve s. 223. İsviçre Hukuku açısından aynı yönde değerlendirme için bkz. Huguenin/Meise, s. 291.

84 Serozan, İfa, s. 138.

85 Serozan, Rona, "Yürürlükteki İfa Engelleri ve Haksız Fiiller Hukukunun Yetersizlikleri ve Bu Yetersizliklerin Aşılmasında Giderek Önemi Artan Kavramlar: Sözleşmenin Müspet İhlali ve Culpa In Contrahendo", **İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi (MHAD)**, No:18, İstanbul 1990, s. 31. Aynı yönde bkz. Atamer, İfa Engelleri, s. 223 vd. *SEROZAN* bu durumu "*kuralların yerine kuramların geçmesi*" olarak ifade etmektedir. Bkz. Serozan, İfa, s. 135.

yapması[86] ve bu düzenlemeleri yaparken de borca aykırılıkların temeli olarak imkansızlık kurumunu benimsemesidir[87]. Her ne kadar tarihsel anlamda bakıldığında, üretim ilişkileri bağlamında ifa engellerinin temeli olarak imkansızlığın kabulü makul görünse de bugün için sanayi ve endüstriyel üretimin mevcut olması ile sözleşmelerin yoğunlukla çeşit borcuna ilişkin olması, kötü ifa ile daha çok karşılaşılması ve diğer sosyo-ekonomik yapıdaki değişimler[88] neticesinde imkansızlık kavramının ifa engellerinin merkezinde olabilecek bir kurum olup olmadığının tekrar değerlendirilmesi gerekmektedir[89].

---

86 İsviçre Hukuku açısından benzer bir eleştiri için bkz. Huguenin/Meise, s. 292.

87 Serozan, İfa, s. 135; Atamer, İfa Engelleri, s. 219 vd. İmkansızlık kavramının ifa engellerinin merkezinde yer almasının sebebi *ZİMMERMANN*'a göre Alman Hukukçu *FRİEDRİCH MOMMSEN*'dir. Zira yazarın 1853 tarihinde kaleme aldığı "*Beiträge zum Obligationenrecht, 1. Abteilung: Die Unmöglichkeit der Leistung in Ihrem Einfluss auf obligatorische Verhältnisse"* isimli çalışma Alman Medeni Kanunu'nun yazımında etkin olan kişileri etkileyerek kavramın merkezileşmesine ve BGB'nin de bu şekilde kaleme alınmasına neden olmuştur. Bkz. Zimmermann, Roman, s. 806 vd.

88 *SEROZAN* bu değişimi bir dizi örnek ile açıklayarak Borçlar Hukuku'nda özellikle sözleşmenin müspet ihlali ile culpa in contrahendo kurumlarının öneminin arttığını belirtmektedir. Bkz. Serozan, İfa Engelleri, s. 27 vd.

89 Bugün için imkansızlıktan ziyade kötü ifa ile daha çok karşılaşıldığına dair bkz. Honsell, Heinrich/Vogt, Nedim Peter/Wiegand, Wolfgang, **Basler Kommentar**, **Obligationenrecht I,** Art. 1-529 OR, 5. Auflage, Basel 2011, Art. 97-109, N.7; Atamer, CISG, s. 284. Seri imalata ve çeşit borcuna dayanan ekonomilerde artık imkansızlığın önemini yitirdiğine dair bkz. Atamer, İfa Engelleri, s. 220-221.

Sonuç itibariyle uluslararası hukuk ile karşılaştırıldığında Türk Hukuku'nda ifa engelleri düzenlemeleri oldukça karmaşık ve düzensiz bir yapıya sahiptir. Bu nedenle borçlu temerrüdünün ifa engelleri içerisindeki yerinin tespiti önemlidir. Söz konusu kurumun ifa engelleri içerisindeki yerini belirlerken doktrinde ifa engellerini sınıflandırmak üzere belirlenen bir kısım ölçütlerden yararlanmayı uygun bulmaktayız. Bunları geçici-sürekli, alacaklının etki alanında-borçlunun etki alanında[90], objektif-sübjektif, başlangıçtaki-sonraki şeklinde sıralamak mümkündür[91]. Borçlu temerrüdüne bu ölçütler kapsamında bakıldığında ilk olarak temerrüdün geçici bir engel olduğunu söylemek mümkündür[92]. Zira süreklilik içeren ifa engelinde edimin ifasının artık mümkün olmamasından bahsedilir. Oysa temerrüt halinde edimin ifası hala mümkündür. İkinci olarak borçlu temerrüdü borçlunun etki alanında gerçekleşen bir ifa engeli olarak değerlendirilebilir. Nitekim alacaklının alanında gerçekleşen bir ifa engeli borçlu temerrüdünün oluşmasına engel olur. Üçüncü olarak borçlu temerrüdünün sübjektif bir ifa engeli olduğu söylenebilir. Zira objektif ifa engelinde edimin ifasının mümkün olmaması herkes açısından geçerlidir. Dördüncü olarak temerrüt sözleşmenin kurulmasından sonra ortaya çıkan bir ifa engeli olduğundan sonraki ifa engelleri arasında değerlendirilmelidir. Sonuç itibariyle borçlu temerrüdü; geçici, borçlunun etki alanında ortaya çıkan, sübjektif ve sonraki bir ifa engeli olarak değerlendirilebilir.

İfa engelleri içerisindeki yerinin tespitinin ardından 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'ndaki ifa engelleri sistematiğinde borçlu temerrüdünün ne şekilde

---

90 Tarafsız alanda ortaya çıkan ifa engelleri de söz konusu olabilir. Bunlara doğa olayları, üçüncü kişinin ya da kamu makamlarının eylemleriyle gerçekleşen ifa engelleri örnek verilmektedir. Bkz. Serozan, İfa, s. 132.

91 Serozan, İfa, s. 132 vd.; Sert, s. 18 vd.

92 Sert, s. 18.

düzenlendiğine de değinmek gerekir. Her şeyden önce borçlu temerrüdü borcun ifa edilmemesinin özel bir türü olarak genel hükümler içerisinde TBK md. 117 ve devamında düzenleme altına alınmaktadır. Ancak borçlu temerrüdüne ilişkin bu genel hüküm yanında, yine borçlu temerrüdünün düzenlendiği özel hükümler de söz konusudur. Bu nedenle borçlu temerrüdü ile karşılaşıldığında ilk olarak borçlu temerrüdüne neden olan hukuki ilişkinin tespit edilmesi önem arz etmektedir.

III. Şartları ve Sonuçları

Borçlu temerrüdünde ek süre tayini konusunun açıklanmasından önce, son olarak konunun bütünlüğü açısından borçlu temerrüdünün şartlarına ve sonuçlarına da kısaca değinmek gerekir.

Öncelikle TBK md. 117 hükmü gereği borçlunun temerrüde düşebilmesi için aranan şartlara bakıldığında, borcun ifasının mümkün olması[93]; borcun muaccel olması; borçluya ihtar yapılmış olması[94] ya da ihtar yapılmasını gerektirmeyen hallerden birinin[95]

---

93 Schenker, s. 4; Eren, Genel, s. 1225; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 912; Yıldırım, s. 277; Akkanat, s. 16.

94 von Tuhr/Escher, s. 136; Keller, Max/Schöbi, Christian, **Allgemeine Lehren des Vertragsrechts**, Band. 1, Basel und Frankfurt am Main 1982, s. 199; Yıldırım, s. 278.

95 İhtara gerek olmayan haller ilk olarak TBK md. 117/f.II hükmünde düzenleme altına alınmaktadır. Hükme göre; ifa süresinin taraflarca tayin edilmesi veya sözleşmede saklı tutulan bir hakka dayanarak taraflardan birinin bildirimiyle tayin edilmesi; haksız fiilden doğan bir borcun olması; sebepsiz zenginleşmeden doğan bir borcun olması (zenginleşme iyiniyetliyse ihtara gerek var) halinde ihtara gerek yoktur.

İhtara gerek olmayan ikinci hal, tarafların sözleşme ile ihtar şartından vazgeçmesidir. Zira doktrinde de ifade edildiği üzere TBK md. 117 hükmü emredici nitelikte bir hüküm değildir. Bkz. Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 919; Barlas, s. 60.

İhtarı gereksiz kılan bir diğer hal, özel bir kanun hükmünün olmasıdır. Buna örnek ilk olarak TTK md. 1530 hükmü verilebilir. İlgili düzenleme hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Atamer, Yeşim/Okutan Nillson, Gül, "Para Alacaklısının Geç Ödemelere Karşı Korunmasına İlişkin Yeni TK m. 1530 Düzenlemesi ve Uygulama Alanı", **BATİDER**, C. 29, S.3, Yıl 2013, s. 31-84; Ayan, Serkan, "6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1530. Maddesi Gereğince Borçlunun Temerrüdü", **DEÜHFD**, C. 12, Özel Sayı, 2010, s. 717-793; Çağlayan, Pınar, "Avrupa Birliği Yönergeleri ve Alman Hukukundaki Deneyimler Işığında Mal ve Hizmet Tedarikinde Geç Ödemenin Sonuçları (TTK md. 1530)", **BATİDER**, C. 27, S. 2, Yıl 2011, s. 173 vd.; Yıldız, Mustafa Göktürk, "TBK.m.117 ile Karşılaştırmalı Olarak TTK.m.1530 Uyarınca Borçlu Temerrüdünün İhtarsız Gerçekleşmesi", **İstanbul Hukuk Mecmuası**, 76/1, 2018, s. 359 vd. İhtarsız temerrüt öngören bir diğer özel düzenleme anonim şirketlerde sermaye koyma borcunun ifasına ilişkin TTK md. 482 hükmünde yer almaktadır.

İhtara gerek olmayan bir başka hal, TMK md. 2 hükmü gereği dürüstlük kuralının ihtarı gereksiz kıldığı hallerdir. Zira bazı somut olaylar açısından ihtarın aranması dürüstlük kuralı gereği adil olmayan sonuçları ortaya çıkartmakta, taraflar arası menfaat dengesini zedelemektedir. Bkz. von Tuhr, s. 610; Schwenzer, s. 517; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 918; Barlas, s. 61 vd.; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1525. *SCHWENZER* bunu alacaklı açısından ihtarın amaçsız ya da mantıksız olduğu haller olarak nitelendirmektedir. Bkz. Schwenzer, s. 517. Bu hallere örnek

mevcut olması; borçlunun geçerli bir def'i ileri sürmemiş olması[96] ve son olarak alacaklının edimi kabule hazır olması ya da edimin ifası için yapılması gereken hazırlık

olarak; borcun ifa zamanının alacaklı tarafından değil, yalnızca borçlu tarafından bilinmesinin gerekli olduğu haller (Oser/Schönenberger, Art. 102, N. 16; von Tuhr, s. 610; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 477; Feyzioğlu, s. 238; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 918; Barlas, s. 62; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1525); borçlunun borcunu ifa etmeyeceğini açık ve kesin bir biçimde bildirmesi ve borçlunun bu tutumundan ihtarın faydasız olacağının anlaşılması (von Tuhr, s. 611-612; Keller/Schöbi, s. 200; Schwenzer, s. 517; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 918; Barlas, s. 63; Feyzioğlu, s. 238; Eren, Genel, s. 1230; Kılıçoğlu, Genel, s. 875; Serozan, İfa, s. 219. Doktrinde bir görüş; yapma borcunun ifa edilmeyeceği kesin olarak bildirilirse bu durumun kural olarak temerrüt değil imkansızlık yaratacağını; ancak verme borçlarında böyle bir beyanın söz konusu olması halinde ihtarsız temerrütten bahsedileceğini belirtmektedir. Bkz. Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1525, dpn. 438. Bu konuda anahtar teslimi inşaat sözleşmesinde yüklenicinin inşaatı terk etmesi nedeniyle artık ihtara gerek olmadığı yönündeki karar için bkz. Yargıtay 15. HD, T. 29.05.1979, E. 1979/1168, K. 1979/1279. Karar için bkz. www.legaltbank.net. E.T.: 10.05.2022.); borçlunun alacaklı tarafından kendisine ihtarda bulunulmasına ya da kendisine ihtarın ulaşmasına iyiniyete aykırı davranışlarla kasten engel olduğu haller (von Tuhr, s. 611; von Tuhr/Escher, s. 141; Schwenzer, s. 517; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 477-478; Feyzioğlu, s. 239; Barlas, s. 65) örnek olarak verilmektedir.

96 Doktrinde hakim görüş tarafından, def'inin temerrüde engel olabilmesi için yargılama ya da yargılama dışında ileri sürülmesi gerektiği ifade edilirken (Oser/Schönenberger, Art. 102, N. 4; von Tuhr, s. 605; Weber/Emmenegger,

fiillerini yapmış olması gerekir[97]. Söz konusu şartların varlığı halinde alacaklının borçluyu temerrüde düşürebilmesi mümkündür. Çalışma konumuzu oluşturan ek süre tayini ise, alacaklının borçluyu temerrüde düşürebilmesinin bir ön şartı değildir.

Borçlu temerrüdünün sonuçlarına bakıldığında ise, bunu iki açıdan değerlendirmek gerekir. Zira borçlunun temerrüde düşmesi sonucunda ilk olarak bazı genel sonuçlar gündeme gelmektedir. Bunları aynen ifa[98] ile gecikme tazminatı ve beklenmeyen

---

Berner Kommentar, Art. 102, N. 35, N. 156; Schenker, s. 88-89; Bucher, s. 317; Koller, s. 966; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1505; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 470; Feyzioğlu, s. 231; Önen, s. 40; Yıldız, Mustafa Göktürk, **Türk Borçlar Kanunu'nun Genel Hükümlerine Göre Borçlu Temerrüdünün Şartları ve Sonuçları**, İstanbul 2020, s. 65-66); aksi yöndeki görüş tarafından def'inin sadece var olmasının temerrüdü engelleyeceği (von Büren, Bruno, **Schweizerisches Obligationenrecht Allgemeiner Teil**, Zürich 1964, s. 366 ve s. 366, dpn. 2; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 911; Serozan, İfa, s. 218) savunulmaktadır.

97 Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 102, N. 153; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 479; Feyzioğlu, s. 240; Eren, Genel, s. 1230; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1531. Borçlu tarafından alacaklının, kendi üzerine düşen hazırlık fiillerini yapması gerektiği yönünde davet edilmesi gerektiği; ancak hazırlık fiillerinin yapılması gereken gün sözleşmede tayin edilen günde yapılacak ise bu halde davete gerek olmadığına dair bkz. von Tuhr, s. 535.

98 Aynen ifa talebi *Comman Law* hukuk sistemleri ile *Civil Law* hukuk sistemlerinde farklı değerlendirilmektedir. *Civil Law* sisteminde aynen ifa birincil yaptırım olarak karşımıza çıkarken; *Comman Law* hukuk sistemlerinde bu yaptırım ikincil olarak ortaya çıkmaktadır. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Tekinay, Selahattin Sulhi, "Mukayeseli Hukuk Açısından Borçlunun Aynen İfaya veya Tazminat Ödemeye

hallerden sorumluluk şeklinde sıralamak mümkündür. Yine para borcunun söz konusu olduğu hallerde ise, temerrüt faizi ile aşkın zarar talebi de gündeme gelebilecektir. Ancak tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmeler açısından, kanun koyucu TBK md. 125 hükmünde başkaca özel sonuçlar da öngörmektedir. Bu sonuçların ortaya çıkabilmesi için, alacaklının borçluya çalışma konumuzu oluşturan ve TBK md. 123 hükmünde düzenleme altına alınan ek süreyi tayin etmesi ya da TBK md. 124 hükmünde düzenlenen ek süre tayinine gerek olmayan hallerden birisinin mevcut olması gerekmektedir. Dolayısıyla çalışma konumuzu oluşturan ek süre tayini, tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde TBK md. 125 hükmünde öngörülen diğer sonuçların ortaya çıkabilmesi için aranan bir ön şart olarak karşımıza çıkmaktadır.

Zorlanması", **Prof. Dr. Hüseyin Nail Kubalı'ya Armağan**, İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Enstitüsü Yayını, Y. 8, S. 11, 1974, s. 423 ve s. 425.

§ 2. EK SÜRE TAYİNİNİN AMACI, TARİHSEL GELİŞİMİ VE KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTAKİ YERİ

I. Amacı

Borçlu temerrüdüne ilişkin kısa açıklamaların ardından burada çalışma konumuzu oluşturan ek süre tayininin ilk olarak amacı ve tarihsel gelişimi ele alınacak, ardından ise kurumun karşılaştırmalı hukukta nasıl düzenlendiği açıklanmaya çalışılacaktır.

Ek süre kurumuna ilişkin modern anlamdaki ilk yasal düzenlemeye Medeni Kanun'da değil, Ticaret Kanunu'nda rastlanmaktadır. Bunun sebebi doktrinde "*dönemin ekonomik koşullarının bir gerekliliği*" olması şeklinde açıklanmaktadır[99]. Zira 19. yüzyılda sanayileşmenin ilk başladığı dönemlerde para ticari ilişkiler açısından bugünkü rolüne sahip olmadığı gibi[100]; taraflar açısından asıl önem arz eden sözleşmede taahhüt edilen edimin aynen ifasıydı[101]. Ancak tarımdan sanayileşmeye geçilmesiyle birlikte paranın dolaşımı arttı ve artık ticaret hayatında da aynen ifaya bağlılık yavaş yavaş ortadan kalkarak, ticaret ile uğraşan kişiler tasarruf özgürlüğü kazandı[102]. Böylece sözleşmede taahhüt edilenin ifa edilmemesi halinde tazminat olarak paranın kabulü de yaygınlaştı.

Tüm bu gelişmeler yanında II. Dünya Savaşı'nın ardından benimsenen liberal ekonomik politikaların da etkisiyle[103] artan uluslararası ticaret hayatını koruyabilmek

---

99 Canaris, Reform, 81; Höffmann, s. 20; Scherner, s. 10-11.

100 Höffmann, s. 7.

101 Frohberg, s. 109; Höffmann, s. 7 ve s. 20 vd.

102 Frohberg, s. 109; Höffmann, s. 21.

103 Karaca, s. 192.

adına[104] sözleşmeler hukukunda büyük revizyonlara gidildi[105]. İşte bu revizyonların en önemlilerinden birisi de sözleşmenin ifa edilmemesi halinde alacaklıya sözleşmeyi sona erdirme ve tazminat talep etme haklarının tanınması ve bu yola başvurmanın da kolaylaştırılmasıydı[106]. Ancak alacaklıya bu haklar tanınırken, borçlu açısından da borcun müteakip ifası amacıyla son bir şans verilmesi gerektiği düşüncesiyle ek süre hukuki kurumu modern anlamdaki ilk düzenlemesine kavuştu. Bu kurum ilk olarak borçluya

---

104 19. yüzyılda devletlerin kendi ulusal hukuklarını yaratmaları ve kodifikasyon hareketleri sonucunda ortak hukuk alanı oldukça daralmıştır. Zira her devlet ortak hukuktan uzaklaşarak kendi kanunlarını yürürlüğe sokmuştur. Söz konusu hareketin başlamasından yaklaşık 100 yıl sonra ise, doktrinde bir görüşe göre belki de aşırı milliyetçiliğe bir tepki olarak tekrar hukuk sitemlerinin uyumlaştırılmasına ilişkin düşünceler ortaya çıkmış ve 1900 tarihinde Paris'te düzenlenen Karşılaştırmalı Hukuk Kongresi'nde bu düşünceler dile getirilmiştir. Bkz. Özkan, s. 162.

105 Söz konusu revizyonların en önemlisi, özellikle artan uluslararası ticaret hayatı karşısında uluslararası ticarete ilişkin hukuki düzenlemelerin uyumlaştırmasına ilişkin çalışmalardır. Bu çalışmaların da yine en önemlisi Milletlerarası Mal Satım Sözleşmelerine İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Anlaşması (CISG)'dır. Ancak bu anlaşma dışında da uluslararası alanda başka çalışmalar yapılmış ve yapılmaya devam etmektedir.

106 Höffmann, s. 11; Engelmann, s. 55. Belirtmek gerekir ki daha önceki dönemler açısından sözleşmenin aynen ifasına olan bu bağlılık biraz da kişilerin hukuki ilişkiler konusunda fazlasıyla keyfi bir yaklaşım sergilemesine karşı duyulan korkudan kaynaklanmaktadır. Bkz. Frohberg, s. 109.

müteakip ifa için son bir şans vermekte[107], ki bu doktrinde *purgatio morae-gecikmeyi telafi ilkesi* olarak adlandırılmakta[108]; ikinci olarak borçluya söz konusu ek süre içerisinde başka bir sonuçla karşılaşmaksızın edimi ifa edebilme güvencesi sağlamakta[109]; üçüncü olarak borçluyu aynı zamanda edimi ifası yönünde uyarmakta[110]; son olarak ise alacaklı karşısında borçluyu, alacaklının sözleşmeyi sona erdirme hakkını kötüye kullanmasına karşı korumaktaydı[111]. Temelde sadece borçlu açısından bir avantaj gibi görünen bu kurumun, aynı zamanda alacaklıya edimin ifa edilmemesi halinde sözleşmeyi çözme

---

107 Hau/Poseck/Schmidt, BeckOK, § 323, N. 11; Ferrari, Franco/Kieninger, Eva-Maria/Mankowski, Peter/Mankowski: **Internationales Vertragsrecht**, Rom I-VO, CISG, CMR, FactÜ, Kommentar, 3. Auflage, München 2018, CISG, Art. 63, N. 3; Canaris, Claus-Wilhelm, "Teleologie und Systematik der Rücktrittsrechte nach dem BGB", **Die richtige Ordnung FestschriftfürJan Kropholler zum 70. Geburtstag**, Hrsg. v. Dietmar Baetge, Jan von Hein und Michael von Hinder, 2008, XCII, s. 11; Engelmann, s. 41; Höffmann, s. 12.

108 Beinert, Dieter, **Wesentliche Vertragsverletzung und Rücktritt**, Bielefeld 1979, s. 179; Höffmann, s. 12.

109 Säcker, Franz Jürgen/Rixecker, Roland/Oetker, Hartmut/Limperg, Bettina (Hrsg.), **Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch**, Band 4, Schuldrecht Besonderer Teil I, §§ 433-534, Finansizerungsleasing, CISG, 8. Auflage, 2019, P. Huber, Art. 47, N. 3; Engelmann, s. 41.

110 Hau/Poseck/H.Schmidt, BeckOK, § 323, N. 11; Engelmann, s. 41; Canaris, Claus-Wilhelm, "Die Reform des Rechts der Leistungsstörungen", **JZ**, 2001, s. 510; Skamel, Franklin, "Die angemessene Frist zur Leistung oder Nacherfüllung", **JuS**, 8/2010, s. 671.

111 Beinert, s. 179-180; Engelmann, s. 26; Höffmann, s. 12.

imkanı da sağlayarak onun açısından da bir avantaj yarattığı kabul edilmekteydi[112]. Nitekim ilk olarak alacaklı açısından tayin edilen ek süre içerisinde edimin ifa edilmemesi halinde başkaca seçimlik hakların doğacağına ilişkin bir kesinlik olmakta[113]; ikinci olarak alacaklı borçluya karşı devlet aracılığıyla olmasa da borcun ifası yönünde başka bir baskı aracı kullanmakta[114]; son olarak ise alacaklının borçlunun edimi ifa etmemesi nedeniyle kendi karşı edimini de belirsiz süre hazırda bekletmek zorunda kalmaktan kurtulmakta[115]; böylece de aslında tarafların menfaatleri arasında bir denge kurulmaktaydı[116]. Diğer

---

112 Huber, Ulrich, **Leistungsstörungen**, Band II, Die Folgen des Schuldnerverzugs-Die Erfüllungsverweigerung und die vom Schuldner zu vertretende Unmöglichkeit, 1999, s. 328; Frohberg, s. 110.

113 Bassler, Moritz/Büchler, Phlipp, "Die Reform des Rücktrittsrechts: Anlass für eine überfällige Neujustierung der Fristsetzungsdogmatik", **AcP**, Band 214, Ausgabe 6, Dezember 2014, s. 893; Engelmann, s. 42.

114 Mankowski, Peter, "Wie setzt man eine Nachfrist richtig?", **ZGS**, 12/2003, s. 452; Engelmann, s. 42.

115 Doktrinde bir görüş, ek süre tayininin alacaklı açısından bir kısım belirsizlikler yarattığını ifade etmektedir. Bkz. Dubovitskaya, Elena, "Fristsetzung im Schuldrecht: Neue Obliegenheit für den säumigen Schuldner?", **JZ,** 7/2012, s. 330.

116 Huber, Band II, s. 328; Bamberger, Heinz Georg/Roth, Herbert/Hau, Wolfgang/Poseck, Roman, **Bürgerliches Gesetzbuch Kommentar**, Band 1, §§ 1-480, München 2019, H.Schmidt, § 323, N. 1; Schenker, s. 170; Canaris, Leistungsstörungen, s. 510; Canaris, Rücktrittsrechte, s. 11; Engelmann, s. 42, s. 54. Alıcı ve satıcı arasında çatışan çıkarlar arasında denge kurduğuna dair bkz. Lorenz, Stephan, "Nacherfüllungsanspruch und Obliegenheiten des Käufers: Zur Reichweite des „Rechts zur zweiten Andienung"", **NJW** 2006, s. 1176.

taraftan söz konusu kurum sayesinde *ahde vefa ilkesinin* de yok sayılmadığı, hatta bu ilkeye bağlı kalındığı kabul edilmekteydi[117]. Dolayısıyla ek süre hukuki kurumu bir taraftan ahde vefa gibi geleneksel değerleri barındırırken[118], diğer taraftan değişen ekonomik koşulların gerektirdiği hız ve esnekliğe de uyum sağlayan bir kurum olarak nitelendirilmekteydi[119].

Söz konusu amaçlarla ortaya çıkan ek süre kurumuna ilişkin ilk yasal düzenlemeler tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmeler açısından söz konusuydu. Bunun amacına bakıldığında ise; tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde tarafların edimlerinin karşılıklı değişim ilişkisi içerisinde olması ve bir tarafın edimini diğer tarafın edimini elde etmek için yerine getirmesi gerçeği karşısında; taraflardan birisinin edimini yerine getirmemesi halinde karşı tarafa sadece belirsiz ve uzun zaman alabilecek ifa davası hakkı tanımanın adil görülmemesiydi[120]. Buna ek olarak sözleşmeye sadık kalan karşı tarafın, temerrüde düşen tarafın edimini yerine getirmemesine rağmen, kendi edimini hazır bulundurmak zorunda olması da hakkaniyete aykırı olması nedeniyle kabul görmemekteydi[121]. Nitekim bu durum özellikle ticaret hayatında aksaklıkların ortaya

---

117 Bassler/Büchler, s. 893; Frohberg, s. 110; Höffmann, s. 21; Lorenz, Nacherfüllungsanspruch, s. 1175.

118 Canaris, Rücktrittsrechte, s. 5; Bassler/Büchler, s. 893; Höffmann, s. 21.

119 Höffmann, s. 21.

120 Schenker, s. 165.

121 Schmid, Christian, **Die Bedeutung des allgemeinen Schuldnerverzugsrechtes für die Verzugsregelung bei Miete und Pacht**, Bern 1956, s. 18; Schenker, s. 165-166.

çıkmasına neden olmakta ve bu durum önlenmek istenmekteydi[122]. Buna ilişkin doktrinde "*gelişmekte olan sanayi toplumunun hukuk üzerindeki etkisi*" ifadesi kullanılmaktaydı[123].

Her ne kadar ek süre kurumunun sayılan bu amaçları taşıdığı teorik anlamda ifade edilse de bu amaçları ne kadar yerine getirebildiğinin de değerlendirilmesi gerekmektedir. Zira doktrinde ek süre tayinine ilişkin kurumun teorik anlamdaki bu amaçlarından pratikte özellikle alacaklı aleyhine bir sapma olduğu belirtilmektedir. Nitekim kurum her ne kadar tarafların menfaatleri arasında denge kurma amacı taşısa da alacaklının uygun (*angemessen*) bir süre tayin ederken, borçlunun iş akışı ile ilgili alanı hakkında bilgi sahibi olması gerektiği; ancak bunun da uygulama da pek mümkün olmamasından dolayı, alacaklının hatalı olarak vereceği ek sürenin riskine yine kendisinin katlanmak zorunda kalacağı ifade edilmektedir[124]. Dolayısıyla burada borcunu ifa etmeyen borçlu karşısında, sözleşmeye sadık kalan alacaklı aleyhine olacak şekilde belirsiz ve adil olmayan bir durum ortaya çıkma riski olduğu düşünülmektedir[125]. Zira alacaklının kısa süre vermesi halinde bu sürenin alacaklının bilmediği uygun süreye kadar uzayabileceği; yine alacaklı uygun süreyi objektif olarak belirleyemediğinden daha uzun süre vermek zorunda kaldığında, edimin ifasını bekleme süresini de uzatmak zorunda kalabileceği ifade edilmektedir. Sonuç itibariyle doktrinde bir görüş tarafından pratikteki ek süre kurumuna ilişkin bu belirsizliklerin çözümlenmesi amacıyla; alacaklının tayin ettiği süreye karşılık, borçlunun bu süreye *reaksiyon gösterme/yanıt verme/itiraz etme külfetinin* (*Obliegenheit*) kabul edilmesi gerektiği yönünde bir öneri sunulmaktadır[126].

---

122 Schmid, s. 18; Schenker, s. 166; Lemp, s. 16.

123 Höffmann, s. 21.

124 Dubovitskaya, s. 329-330.

125 Dubovitskaya, s. 330.

126 Dubovitskaya, s. 332.

İlk olarak biz ek süre kurumunun yaratabileceği olumsuz durumlara yönelik eleştirilere katılmakla birlikte, bu eleştirilerin kurumun amacı ile birlikte ele alınması gerektiğini düşünmekteyiz. Bu anlamda ek süre kurumunun temel amaçlarından birisi sözleşmeyi borçluya son bir fırsat vererek ayakta tutmaktır. Dolayısıyla kurum bunu yaparken ek süre tayininin objektif anlamda nasıl belirlenmesi gerektiğine ilişkin bir düzenleme öngörmediğinden -kaldı ki her somut olay açısından şartlar değişebileceğinden genel hükümlerde sınırlı bir asgari süre öngörülmesi mümkün olmayacaktır[127]- alacaklı açısından hukuki öngörülebilirlik hususunda bir sorun olduğuna yönelik eleştirilere biz de katılmaktayız. Zira alacaklı, her somut olayda borçlunun edimi ifa etmesi açısından değerlendirilmesi gereken durum ve şartları yeterli veriye sahip olamamasından dolayı objektif olarak belirleyememe ve bunun sonucunda seçimlik haklarını daha erken kullanması sonucu, bunun geçersizliği ve alacaklı temerrüdü gibi beklenmeyen hallerle karşılaşabilir[128]. Diğer taraftan alacaklı kendi durumunu garanti altına almak adına, borçluya fazlasıyla müsamaha gösterilmesine yol açan çok daha uzun

---

127 Alman Hukuku açısından daha önce, DDR Medeni Kanunu'nda gerçek kişiler ve işletmeler arasında akdedilen sözleşmeler açısından ek sürenin uzunluğu özel olarak düzenleme altına alınmıştır. Bu anlamda Medeni Kanun Uygulama Yönetmeliğinin § 3 Abs. 1, 3 hükmünde, satım konusu olan mallar açısından 8 ile 21 günlük kademeli süreler ve burada belirtilmeyen mallar açısından ise 14 günlük sabit oranlı süre düzenlemesi yer almıştır. Ancak bu düzenlemenin gerek teknik gelişmeler gerekse kapsam itibariyle güncel olmadığı ifade edilmektedir. Bkz. Engelmann, s. 199-200.

128 Aynı yönde bkz. Koch, Raphael, "Die Fristsetzung zur Leistung oder Nacherfüllung- Mehr Schein als Sein?, Was bleibt noch vom Fristsetzungserfordernis?", **NJW**, 2010, s. 1636.

süreler tayin ederek edimi elde etme süresini fazlasıyla geciktirebilir[129]. Dolayısıyla hükmün lafzında yer alan "*uygun-angemessen*" kavramının her iki taraf açısından da bir belirsizlik taşıdığını kabul etmek gerekir. Bu hususun çözümünde kullanılması düşünülen ilk çözüm, 2009 tarihinde Federal Mahkeme'nin vermiş olduğu kararda da belirtildiği üzere ek süre tayininde "*derhal*" ifadesinin kabul edilmesidir[130]. Ancak bu ifadenin hükmün amacına uygun olup olmadığı da değerlendirilmelidir. Öncelikle söz konusu ifade bir süre barındırmaktan ziyade bir uyarı işlevi yerine getirmektedir. Oysa ek süre kurumunun amaçlarından birisinin borçluya ikinci bir şans vermek olduğu düşünüldüğünde; bu ifadede borçlu açısından herhangi bir belirlilik söz konusu olmadığından gerçek bir ikinci şanstan bahsedilemeyecektir. Kaldı ki bu ifadeler, alacaklı açısından da bir belirsizlik taşımaktadır. Bu nedenle karşı bir reaksiyon aramaksızın, sadece söz konusu ifadelerin ek süre tayini olarak kabul edilmesi kanaatimizce de pek makul görünmemektedir. Bu ifadelerin ek süre tayini olarak kabul edilebilmesi için, doktrinde önerilen *reaksiyon gösterme külfetine* ilişkin çözüm önerisinin kabul edilmesi gerekir. Fakat sunulan bu çözüm önerisine de ihtiyatla yaklaşılmalıdır. Zira bu çözüm önerisi kabul edildiğinde, tarafların ek süreye birlikte karar vermeleri şeklinde somut bir durum ortaya çıkmaktadır. Çünkü alacaklının ek süre tayin ederken kullandığı ifadelere bakılmaksızın -bu beyan şekilsel olarak belirli ve sınırlı bir ek süre içermese de amaçsal olarak bu beyanın bir ek süre beyanı olduğu anlaşılmalıdır- borçluya bu beyana *reaksiyon gösterme külfeti* yüklendiğinden her halükarda tarafların süreye dair ortak bir iradeleri söz konusu olabilecektir. Tabi ki alacaklının borçlunun reaksiyonuna/yanıtına rağmen ek süreyi uzatmama ihtimalini hariç tutmak gerekir. Zira bu halde artık alacaklı tayin ettiği ek sürenin yargılama sonunda uygun olmadığına karar verilmesi riskini kendi iradesi ile

129 Aynı yönde bkz. Koch, s. 1636.

130 BGH 12.08.2009, VIII ZR 254/08, NJW, 2009, s. 3153 vd.

üzerine almaktadır. Diğer taraftan sürenin tayin edilmesindeki belirsizlikler hakkındaki eleştiriler konusunda Kanun'da sunulan başka çözümler ile -ki ek sürenin mahkeme tarafından tayin edilmesinde bu belirsizlik minimuma indirilebilir- belirsizliğin azaltılabileceği ve taraflar arası menfaat dengesinin sağlanabileceğinin de alternatif olarak düşünülmesi gerektiğini ifade etmek gerekir. Fakat bu yöntemin de alacaklının bizzat ya da yetkili temsilcisi aracılığıyla tayin edeceği ek süre yöntemine nazaran daha hantal kalabilecek bir yöntem olduğunu ve ticaret hayatında beklenen hızı yeterince gerçekleştiremeyeceğini kabul etmekteyiz.

Sonuç itibariyle ek süre kurumunun amacı göz önünde bulundurulduğunda *vakit geçirmeksizin, derhal*, *hemen* şeklindeki ifadelerin kabul edilebilmesinin tek yolu gerçekten de borçluya bir *reaksiyon gösterme külfetinin* yüklenebilmesidir. Aksi halde söz konusu belirsiz ifadelerin ne kanunun lafzi yorumu ne de amaçsal yorumu sonucunda kabul edilebilmesi mümkün görünmemektedir. Zira lafzi olarak kanun koyucu *uygun bir süreden* bahsetmekte; amaçsal olarak ise, sözleşmenin ayakta kalabilmesi adına borçluya ikinci bir şans tanınmak istemektedir. Ancak söz konusu ifadelerle ek süre tayin edilmesinde, bu ifadeler bir süreyi içermediğinden lafzi yoruma uygun olmayacağı gibi; borçluya tanınan ikinci şansta da bir belirlilikten bahsedilemeyeceğinden hükmün amaçsal yorumu da kanaatimizce karşılanamayacaktır.

II. Tarihsel Gelişimi

Ek süre kurumunun amacı ile bu kapsamdaki hususlara değindikten sonra, burada tarihsel kronolojik sıra takip edilerek kuruma ilişkin yasal düzenlemeler incelenecektir. Bu anlamda ilk olarak ulusal düzenlemeler ele alınacak; kurumun ortaya çıktığı Alman Hukuku ile bunu referans alan İsviçre-Türk Hukuku'ndaki düzenlemeler kısaca açıklanacaktır. Buna ek olarak uluslararası hukukta kurumun ne şekilde düzenlendiği de ayrı bir başlık altında incelenecektir.

A. Ulusal Düzenlemeler

Ek süre kurumuna ilişkin olarak modern anlamdaki ulusal ilk yasal düzenleme 1861 tarihli *Das Allgemeine Deutsche Handelsgesetzbuch* (Alman Genel Ticaret Kanunu-ADHGB) olarak kabul edilmektedir[131]. Kurum ilgili Kanun'un 356. maddesinde ticari

[131] Huber, Band II, s. 324 vd.; Höffmann, s. 1; Dubovitskaya, s. 328. ADHGB'nin kanunlaşmasından önce Prusyalı tacirlerin de talebiyle Prusya eyaletleri için bir Ticaret Kanunu taslağı hazırlanmış ve söz konusu taslakta borçlunun temerrüdü halinde tazminat talep etme ve sözleşmeden dönme haklarına yer verilmiştir. Bu hakların getirilmesinde 19. yüzyılın başından beri tartışılan aynen ifanın önceliği ilkesinin de etkili olduğu kabul edilmektedir. Ancak bu taslak daha sonra ADHGB'yi hazırlayan komisyon tarafından bazı değişikliklere uğramıştır. Bkz. Hager, Günter, **Die Rechtsbehelfe des Verkäufers wegen Nichtabnahme der Ware nach amerikanischem, deutschem und Einheitlichem Haager Kaufrecht**, Frankfurt am Main 1975, s. 122-124; Leser, Hans G, **Der Rücktritt vom Vertrag**, Abwicklungsverhältnis und Gestaltungsbefugnisse bei Leistungsstörungen, Tübingen 1975, s. 10-11; Huber, Band II, s. 325 vd.; Engelmann, s. 24. Ayrıca ADHGB konusunda belirtmek gerekir ki, Alman Hukuku'nda mevcut örf ve adetin değişen bu koşullara göre oldukça yetersiz kaldığı düşünülerek düzenleme yapma yoluna gidilmiştir. Özellikle temerrüde ilişkin örf ve adet hükümlerinde zayıflık ve yetersizlik olduğu düşüncesi söz konusudur. Nitekim doktrinde borcun ifa edilmemesi halinde alacaklının ön şartların çok esnek olmaması sebebiyle dar sınırlar içerisinde tazminat talep edebilmesinin büyük sorunlara yol açtığı belirtilmektedir. Borcun ifası borçlunun sorumlu olduğu nedenlerle imkansız hale gelmişse, borçlunun temerrüdü sonucunda edimin ifasından alacaklının menfaati kalmadıysa, borçlu yasal olarak ifaya mahkum edildiği halde edimini ifa etmediyse

satım sözleşmelerine ilişkin olarak kendisine yer bulmuştur. Söz konusu hükme göre, ticari satışlarda alacaklının ihbarı ve ardından borçluya, işlemin niteliğine göre ek süre verilmesinden sonra, alacaklının aynen ifa yerine tazminat talep etmesi ya da sözleşmeden dönmesi mümkündür[132]. Fakat buradaki süre, alacaklı tarafından borçluya müteakip ifa için tanınan modern anlamdaki ek süreden ziyade, daha çok "*alacaklının edimin yasal anlamda bir süre daha geçerli olduğunu kabul etmesi*" şeklinde anlaşılmaktaydı[133]. Bununla birlikte özellikle ifa zamanının esaslı unsur olmadığı sözleşmeler açısından borçluya ifa için ek bir süre tanınması gerekiyordu[134]. Fakat ADHGB Art. 357 Abs. 1 hükmüne göre, edimin ifası için bir tarih belirlendiği hallerde, süre tayini gereksizdi.

Alman Genel Ticaret Kanunu (ADHGB) her ne kadar bugünkü anlamda modern ek süre kurumunun temelini teşkil etse de söz konusu düzenlemeden önce de ek sürenin, her ne kadar hepsi temerrüt hükümleri kapsamında olmasa da çeşitli hukuk sistemlerinde farklı biçimlerde ele alınmış olduğu ifade edilmektedir[135]. İlk olarak Prusya Özel

---

tazminat talebi gündeme gelebiliyordu. Bkz. Höffmann, s. 8 vd.; Huber, Band II, 325. ADHGB'nin ortaya çıkmasındaki koşullara dair değerlendirme için bkz. Scherner, s. 9 vd.

132 Beinert, s. 179 vd.; Engelmann, s. 25; Höffmann, s. 10. Ek süre belirlenmesine ilişkin sürece hakimin katılması, gereken hızın sağlanabilmesi açısından reddedilmiştir. Ayrıca temerrütten doğan zararın tazmini için Kanun'a göre, süre belirleme değil, bir ihtar yapılması gerekmekteydi. Bkz. Engelmann, s. 25.

133 Engelmann, s. 25.

134 Engelmann, s. 25.

135 Engelmann, s. 23. Doktrinde bir başka görüş, ADHGB'den öncesi açısından ne genel hukukta ne de Prusya Hukuku'nda ek süre kurumuna ilişkin

Hukuku'nda ek süreye benzer bir kuruma rastlandığı kabul edilmekte; ancak söz konusu ek süre kurumunun satım sözleşmesinde ayıbın giderilmesine ilişkin bir süre olduğu belirtilmektedir. Nitekim satıcı, malda öngörülen özelliklerden birisi yoksa alıcının bedelde indirim ya da sözleşmeden cayma hakkına karşı Prussian Allgemeines Landrecht[136] (ALR) I 5 §§ 325, 326 Abs. 1'e göre, edimin ifasını tamamlamaya ilişkin savunma yapma hakkına sahiptir[137]. Ancak satıcı makul bir süre içinde müteakip ifayı sağlamak zorunda olup; bu süre alacaklı tarafından belirlenerek değil, borçlunun itirazı sonucunda işletilmektedir[138]. Diğer taraftan ek süreye ilişkin bir başka düzenlemeye eski Ren-Fransız Hukuku'nda 1804 tarihli CC Art. 1184'de rastlandığı belirtilmektedir[139]. İlgili düzenlemeye göre; borçlunun temerrüdü halinde sadece hakim sözleşmenin feshine

karşılaştırılabilecek herhangi bir düzenlemenin olmadığını ifade etmektedir. Bkz. Huber, Band II, s. 324; Höffmann, s. 10.

136 Prusya Genel Kanunu olarak çevirisi yapılabilecek olan bu Kanun 18. yüzyılın sonlarına doğru Roma Hukuku'nun eleştirel bir şekilde ele alınması sonucu ortaya çıkmış bir kodifikasyondur. Bkz. Klischies, Manfred, **Die geschichtliche Entwicklung der Sachmängelhaftung beim Kauf beweglicher Sachen im deutschen Recht bis zum 19. Jahrhundert**, Kiel 1965, s. 75.

137 Klischies, s. 76; Engelmann, s. 23.

138 Klischies, s. 76; Engelmann, s. 23.

139 İlgili düzenlemenin 21.03.1804 yılından bugünlere kadar varlığını koruması hakkında bkz. Bierschenk, Lars, "Geschichte und Dogmatik der Vertragsaufhebung wegen Nichterfüllung in Art.1184 Code Civil (1804)", **StudZR**, 3/2008, s. 468.

karar verebilmekle birlikte, öncesinde borçluya bir ek süre-*délai de grâce*[140] (*Gnadenfrist*) tanıyabilmektedir[141]. Son olarak doktrinde ek süreye ilişkin bir diğer örnek, 1853/55 tarihli Zürich Kantonu Özel Kanunu'nda gösterilmekte ve ilgili § 1402 ZürGB'ye göre, eski Fransız Medeni Kanunu'na benzer şekilde borçlunun temerrüdü halinde ek süreyi belirlemesi gerekenin, alacaklı yerine mahkeme başkanı olduğu belirtilmektedir[142].

Görüldüğü üzere Alman Genel Ticaret Kanunu öncesinde de ek süreye dair bir kısım yasal düzenlemeler mevcuttur. Ancak belirtmek gerekir ki söz konusu düzenlemeler bugünkü anlamda ek süre kurumundan temelde bazı farklılıklar teşkil etmektedir. Nitekim yukarıda da ifade edildiği üzere sürenin alacaklı tarafından değil, sadece hakim tarafından verilebilmesi; yahut da borçlunun itirazı sonucunda ek sürenin işlemesi gibi farklılıklar söz konusudur.

Ticari satım sözleşmelerinde ek sürenin düzenlendiği ADHGB'nin ardından kronolojik olarak değinilmesi gereken yasal düzenleme eski Obligationenrecht[143] (eOR-İsviçre Borçlar Kanunu) 122. maddesidir. Söz konusu Kanun ek süre kurumuna yalnızca ticari satım sözleşmelerine ilişkin olarak değil, genel anlamda tam iki tarafa borç

---

140 Kavram Türkçe'ye yine *bağışlama süresi* olarak çevrilebilecektir. Bkz. Dayınlarlı, Kemal, **Türkçe-Fransızca Hukuk Terimleri Sözlüğü**, B.2, Ankara 2004, s. 64, s. 632.

141 Huber, Band II, s. 325; Flume, Johannes, **Marktaustausch, Grundlegung einer juristisch-ökonomischen Theorie des Austauschverkehrs**, JUS PRIVATUM Beiträge zum Privatrecht, Band 235, Berlin 2019, s. 135; Engelmann, s. 24.

142 Engelmann, s. 24.

143 İlgili Kanun 18 Haziran 1881 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanmış ve 1 Ocak 1883 tarihi itibariyle yürürlüğe girmiştir.

yükleyen sözleşmelere ilişkin olarak bir düzenlemeye yer vermiştir. Buna ek olarak doktrinde, bu düzenlemenin ortaya çıkmasında ADHGB'den esinlenildiği ifade edilmektedir[144]. İlgili eOR Art. 122'ye göre; tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde taraflardan birisinin edimi ifada temerrüde düşmesi halinde, diğer taraf ek süre sonunda sözleşmenin sona ereceği uyarısıyla temerrüde düşen tarafa ek süre verebilmekte ya da süre verilmesini yetkili makamdan talep edebilmekteydi[145]. Görüldüğü üzere aslında bu düzenleme bugünkü modern anlamdaki ek süre kurumuna daha da yaklaşmıştır.

İsviçre'deki düzenlemenin ardından, bu sefer 1861 tarihli ADHGB referans alınarak Almanya'da da 1 Ocak 1900 tarihinde yürürlüğe giren Alman Medeni Kanunu'nda (eBGB-*Bürgerliches Gesetzbuch*) ek süre kurumuna yer verilmiştir. Nitekim eBGB'nin ilk olarak § 283 hükmünde ilgili kurumla karşılaşılmaktadır. Söz konusu düzenlemeye göre; borçlunun temerrüdü halinde edimin ifası yerine tazminat talep edilebilmesi için bir süre belirlenmesi gerekmekteydi. Bununla birlikte söz konusu sürenin ön şartı olarak, borçludan edimin ifasının yasal olarak geçerli bir şekilde talep edilmiş olması ve alacaklının süre tanıyarak ifanın reddedileceğine dair bir ihtar yapmış olması gerekmekteydi[146]. İkinci olarak kuruma, eBGB § 326 hükmünde de

144 von Tuhr, s. 619; von Tuhr/Escher, s. 148.

145 Oser/Schönenberger, Art. 107, N. 3; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 7; Schenker, s. 221; Secrétan, Roger, "Satıcının Mütemerrit Borçluya Karşı Dermeyan Edebileceği Haklar ve Fark Nazariyesinin Ticari Olmayan Satışlara Tatbiki", Çev. Dr. Kemal Tahir Gürsoy, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 6, S. 1, 1949, s. 142.

146 Huber, Band II, s. 328; Engelmann, s. 26.

rastlanmaktadır[147]. Buradaki düzenlemeye göre ise, tüm karşılıklı sözleşmelerde, alacaklı borçlunun temerrüdü halinde edimin reddedileceğine ilişkin ihtar ile birlikte bir süre tanıyabilir ve bu süre içerisinde edim ifa edilmezse sözleşmeden dönebilirdi[148]. Söz konusu düzenleme ADHGB'den daha çok, eski İsviçre Borçlar Kanunu Art. 122 hükmüne benzemekteydi. Zira ADHGB'deki gibi yalnızca ek süre verilmesini değil, eOR Art. 122 gibi edimin ifasının reddedileceğine ilişkin ihtar ile birlikte bir ek süre verilmesi söz konusuydu[149].

Yine tarihsel süreç takip edildiğinde Almanya'daki bu gelişmenin ardından, İsviçre'de mevcut Kanun'da 1911 tarihinde tekrar değişiklikler yapılmış; ek süre kurumu bu sefer kendisine OR Art. 107 hükmünde yer bulmuştur. Yine iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde alacaklı, borçlunun temerrüde düşmesi halinde, edimin müteakip ifası için süre tanıma ya da yetkili makamdan süre tanınmasını isteme hakkına sahip olmaktadır. İlgili düzenleme eski düzenlemeden farklı olarak; edimin ifası için verilen ek süre beyanında söz konusu ek süre içerisinde edimin ifa edilmemesi halinde ifanın reddedileceğine dair uyarıya yer verilmesi zorunluluğunu ortadan kaldırmıştır[150]. Dolayısıyla yeni düzenlemeye göre, alacaklı borçluya ek süre tayin ederken, edimin

147 ADHGB'nin bu hükmün öncüsü olduğuna dair bkz. Huber, Band II, s. 328; Höffmann, s. 10.

148 Engelmann, s. 26.

149 Hager, s. 124-125; Engelmann, s. 27.

150 Oser/Schönenberger, Art. 107, N. 3; Becker, Herman, **Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch, Obligationenrecht, 1. Abteilung, Allgemeine Bestimmungen, Art. 1-183,** Bern 1941, Art. 107, N. 17; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 7.

ifasının bu süre içerisinde gerçekleşmemesi halinde, ifayı reddedeceğini bildirmek zorunda değildir.

1900'lü yıllarda Avrupa'daki hukuk dünyasında yaşanan bu gelişmeler, Türk Hukuku açısından da yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur. Zira Avrupa'da birçok devlet ya kantonların hukuk kurallarını tek ve genel bir kanunda birleştirmiş ya da yeniden tek bir kanun düzenlemesi yaparak yürürlüğe koymuştur. Türk Hukukunda ise, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra genel nitelikte bir Borçlar Kanunu ile Medeni Kanun ihtiyacı doğmuştur. Zira Mecelle'nin artık toplumsal ve ekonomik ihtiyaçlara, değişen koşullar göz önüne alındığında cevap vermekte yetersiz kaldığı açıktır. Böylece 4 Ekim 1926 tarihinde hem 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi hem de 818 sayılı Borçlar Kanunu yürürlüğe girmiştir. Ancak belirtmek gerekir ki 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi'nin genel bir gerekçesi mevcutken; 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun genel bir gerekçesi mevcut olmamakla birlikte[151]; ilgili kanun 1912 tarihli İsviçre Borçlar Kanunu'ndan çeviri yoluyla Türk Hukuku'na kazandırılmıştır[152]. Dolayısıyla Türk Hukuku'nda ek süreye ilişkin düzenlemenin İsviçre kaynaklı olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. İlgili kuruma 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun (eBK) 106. maddesinde yer verilmiştir. Söz konusu hükme göre; karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde, taraflardan birisinin temerrüde düşmesi durumunda, diğer taraf borcun ifası için münasip bir mehil

---

151 818 sayılı eBK açısından, 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi'nde olduğu gibi genel bir gerekçeye yer verilmemiş olması doktrinde eleştirilmektedir. Bkz. Kılıçoğlu, Ahmet Mithat, **Türk Borçlar Kanunu Tasarısı'na Eleştiriler**, Rapor, Ankara 2008, s. 1.

152 818 sayılı eski Borçlar Kanunu hakkındaki meclis tutanakları hakkında bkz. TBMM Zabıt Ceridesi, C. 24, İçtima Senesi: III, 89. İçtima, 22.04.1926, s. 173. www.tbmm.gov.tr. E.T.: 21.08.2022.

tayin edebilir ya da bunun tayin edilmesini hakimden isteyebilir. Bu süre içerisinde edimin ifa edilmemesi halinde, alacaklı her zaman edimin aynen ifasını ve gecikme nedeniyle oluşan zararı talep etme hakkına sahiptir. Bunun yanında edimin aynen ifası ile gecikme tazminatından vazgeçtiğini derhal beyan etmek suretiyle borcun ifa edilmemesi nedeniyle ortaya çıkan zararı isteyebilir ya da sözleşmeyi feshedebilir.

Tarihsel süreç takip edildiğinde 2002 yılında BGB'de de değişiklik yapılmış; fakat ek süre kurumu yine varlığını korumakla birlikte, BGB § 281 ve BGB § 323 hükümlerinde yerini almıştır. İlgili düzenlemelere değinmeden önce belirtmek gerekir ki çalışma konumuz açısından önem arz eden BGB'deki en büyük yenilik; ifa engellerinin tek bir çatı altında toplanması ve ek süre kurumun da ifa engelleri açısından öneminin güçlendirmesidir. Nitekim bu değişiklik sonucunda doktrinde de ifade edildiği üzere ek süre kurumu yalnızca temerrüt açısından değil, kötü ifa açısından da merkezi bir önem kazanmıştır[153]. Ancak bu değişiklik dışında hükümler özelinde de değişiklik söz konusudur. Nitekim ilk olarak eBGB § 283 hükmü yerini BGB § 281 hükmüne bırakmıştır. Yeni düzenleme ile borcun ifa edilmemesi nedeniyle tazminat talep etme konusunda, eBGB § 283'de aranan ifanın reddedileceğine ilişkin ret tehdidi ortadan kaldırılmıştır[154]. İkinci olarak eBGB § 326 hükmü ise yerini BGB § 323 hükmüne bırakmıştır. Burada da eBGB § 326 hükmünde düzenlenen, verilen ek süre sonunda

153 Emmerich, Volker, **Das Recht der Leistungsstörungen**, München 2005, s. 274-275; Höffmann, s. 26. Ancak kurumun özellikle karşılıklı borç yükleyen sözleşmeler söz konusu olduğunda temel uygulama alanı doktrinde yine temerrüt hali olarak görülmektedir. Emmerich, s. 275.

154 Emmerich, s. 277; Hau/Poseck/H.Schmidt, BeckOK, § 323, N. 11; Höffmann, s. 22.

borcun ifa edilmemesi halinde, alacaklının ifa talebinin otomatik olarak sona ermesine ilişkin hukuki sonuçtan BGB § 323 hükmü ile vazgeçilmiştir[155].

Almanya'da BGB değişikliğinden sonra Türkiye'de de 1926 tarihli 818 sayılı Borçlar Kanunu 2011 yılında değişikliğe uğramış ve bu Kanunda da ek süre kurumuna ilişkin düzenleme varlığını korumuştur. Düzenlemeye 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 123. maddesinde yer verilmiştir. İlgili düzenlemede esasa ilişkin bir değişiklik söz konusu olmamakla birlikte, yalnızca dilde sadeleştirme yapıldığını ifade etmek gerekir[156]. İlgili düzenlemeye değinmek gerekirse, karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde, taraflardan birisinin temerrüde düşmesi halinde diğerinin, temerrüde düşen tarafa edimi ifa etmesi için uygun bir süre tanıyabileceği ya da uygun bir süre verilmesini hakimden isteyebileceği hüküm altına alınmıştır.

Diğer taraftan değinilmesi gereken bir diğer yasal düzenleme kadük olan OR-2020 tasarısıdır[157]. Söz konusu tasarı hakkında doktrinde *HONSELL*, değişiklik tekliflerinin

---

155 Emmerich, s. 277; Höffmann, s. 22.

156 Bkz. Türk Borçlar Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/499), s. 71. Rapor için bkz. https://www5.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss321.pdf E.T.: 21.09.2022.

157 Tasarı hakkında bkz. Huguenin, Claire (Hrsg), **Schweizer Obligationenrecht 2020**, 2013. Her ne kadar tasarı OR 2020 olarak adlandırılsa da aslında tasarı 2013 yılında taslak olarak sunulmuştur. Bkz. Huguenin/Meise, s. 281. İlgili tasarı hakkında doktrinde *HONSELL* tarafından birtakım eleştiriler yapılmaktadır. Yazar her şeyden önce, mevcut İsviçre Borçlar Kanunu açısından çelişkilerin azlığı ve boşlukların da yargı kararlarıyla doldurulduğundan bahsetmektedir. Devamında ise, söz konusu Kanun açısından sınırlı bir değişikliğin bile fazlasıyla tartışma yaratacak alanlara sebep olacağını belirtmekte ve yeni Alman Medeni Kanun'u

birçoğunun içeriksel değil, daha çok şekilsel olduğunu ifade etmektedir[158]. Ancak kanaatimizce tasarıda önemli değişiklikler ele alınmaktadır. Nitekim tasarıda en önemli değişiklik önerilerinden birisi ifa engellerinin CISG'deki gibi tek çatı altında toplanmasıdır (Tasarı md. 118)[159]. Ayrıca bu tasarıda da sözleşmenin esaslı ihlali ile esaslı olmayan ihlali arasında ayrım yapıldığı görülmektedir[160]. Ek süre kurumu ise, borçlu temerrüdü kapsamında bu tasarının 130. maddesinde ele alınmıştır[161]. İlgili düzenlemeye göre; borçlunun temerrüde düşmesi halinde ona tanınan makul ek sürede edimin ifa edilmemesi durumunda alacaklının sözleşmeden dönme hakkı söz konusu olacaktır. Yine aynı düzenlemede ek süre verilmesine gerek olmayan hallere de yer verilmiştir[162].

---

modernizasyonundan sonra ortaya çıkan sorunları buna örnek göstermektedir. Bkz. Honsell, s. 457-458.

158 Honsell, s. 458.

159 Bu da *HONSELL* tarafından eleştirilmektedir. Zira yazar imkansızlık, gereği gibi ifa etmeme ve temerrüt arasında yapılan klasik ayrımın tekrar gözden geçirilmesine ilişkin bu tavrı abartılı bulmaktadır. Bkz. Honsell, s. 460. Bu değişikliği destekleyenler hakkında bkz. Huguenin/Meise, s. 289-290.

160 Erk, Nadja, "Vorschlag eines neuen Leistungsstörungsrechts im OR 2020", **SZW** 2015, s. 329.

161 Alacaklı temerrüdü açısından, ek süre kurumu ve ek süre verilmesini gerektirmeyen haller ayrıca Tasarı'nın 116. maddesinde düzenleme altına alınmaktadır. Düzenleme hakkında bkz. Huguenin/Morin, s. 343.

162 Bunlar; borçlunun davranışından sürenin faydasız olacağının anlaşılması, borçlu temerrüdü sonucunda edim alacaklı açısından faydasız kalmışsa ya da sözleşmeden edimin ifasının tam olarak belirli bir zamanda ya da belirli bir zamanda kadar

Ek süre kurumuna ilişkin tarihsel süreç bu şekilde gelişmiştir. Ancak burada açıklanmaya çalışılan ulusal düzenlemeler ile sınırlıdır. Çalışmanın devamında ise ek süre kurumuna yer veren uluslararası düzenlemelerin neler olduğu incelenecektir.

B. Uluslararası Düzenlemeler

Ek süre kurumu yalnızca devletlerin ulusal düzenlemeleri açısından değil, aynı zamanda uluslararası düzenlemeler açısından da oldukça önemli bir kurum olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim ticaret hayatının devletlerin sınırlarını aşacak biçimde gelişmiş olması, uluslararası alanda özellikle satım sözleşmesi başta olmak üzere, diğer sözleşmelerin de sıklıkla akdedilir hale gelmesi nedeniyle bu alanda da düzenlemeler yapma ve ilkeler benimseme yoluna gidilmiştir. Bu anlamda sözleşmelerin ihlali halinde ek süre kurumunun ne şekilde ele alındığı uluslararası alandaki düzenlemeler çerçevesinde de değerlendirilmelidir. Söz konusu düzenlemelere değinmeden önce belirtmek gerekir ki ek süre kurumuna ilişkin uluslararası düzenlemelerin de etkilendiği yasal düzenleme doktrinde de ifade edildiği gibi yine 1861 tarihli Alman Genel Ticaret Kanunu'dur[163].

Ek süre kurumuna yer veren uluslararası düzenlemeleri şu şekilde sıralamak mümkündür; CISG (*United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods*- Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Anlaşması), PECL (*Principles of European Contract Law*-Avrupa Sözleşme Hukuku İlkeleri), PICC (*Principles of International Commercial Contracts*-Milletlerarası Ticari

---

gerçekleşmesi gerektiğinin anlaşılmasıdır. Hüküm için bkz. Huguenin/Müller-Chen, s. 383.

163 Höffmann, s. 1; Dubovitskaya, s. 328. Ek sürenin "*The German Nachfrist*" olarak adlandırılması hakkında bkz. Dubovitskaya, s. 328. Ayrıca "*le Nachfrist allemand*" için bkz. Canaris, Rücktrittsrechte, s. 10.

Sözleşmelere İlişkin İlkeler) ve DCFR (*Draft Common Frame of Reference*- Ortak Referans Noktalarına İlişkin Taslak).

İlk olarak CISG hakkında genel bir bilgi vermek gerekirse, 11 Nisan 1980 tarihinde satım hukukunun uluslararası alanda yeknesaklaştırılması amacının bir sonucu olarak BM Konferansı'nda kabul edilmiştir[164]. Sözleşme'de ek süre kurumu alıcı ve satıcının sözleşme ihlali açısından iki ayrı hükümde ancak birbirine paralel olarak kaleme alınmıştır. Ek süreye ilişkin ilk düzenleme satıcının malları teslim etme, onlara ilişkin belgeleri verme ve malların mülkiyetini geçirme yükümlülüklerine aykırı davranışlar sergileyerek sözleşmeyi ihlal etmesi halinde, CISG md. 47 hükmünde düzenlenen, alıcının satıcı için tayin edeceği ek süre hükmüdür. İkinci düzenleme ise; alıcının semeni ödeme ya da malı teslim alma gibi asli edim yükümlülüklerine ya da CISG md. 62'de belirtilen diğer yükümlülüklerine aykırı davranışlar sergileyerek sözleşmeyi ihlal etmesi halinde CISG md. 63 hükmünde, satıcının alıcı için tayin edeceği ek süre hükmüdür.

İkinci olarak PECL'e bakıldığında, metnin giriş kısmında amacı, Avrupa içerisindeki ortak pazarın güçlendirilmesi ve ticaretin kolaylaştırılması yanında, İlkelerin taslak Avrupa Medeni Kanunu'nun da önemli bir parçası olabilmesi şeklinde ifade edilmektedir[165]. Söz konusu ilkeler üç bölüm halinde; birinci bölüm 1995, ikinci bölüm 1999 ve son olarak üçüncü bölüm ise 2003 yılında tamamlanarak yayınlanmıştır[166]. Her bölüm sözleşme hukuku alanındaki farklı hukuki düzenlemeleri içermekle birlikte, çalışma konusunu oluşturan ek süre tayinine ilişkin düzenlemeler 8. bölümde Art. 8:106 hükmünde yer almaktadır. İlgili düzenlemeye göre; sözleşmenin herhangi bir şekilde ifa edilmemesinden zarar gören taraf diğer tarafa ek bir süre verebilecektir.

---

164 Schlechtriem/Schwenzer/Schroeter/Schlechtriem, Einleitung I.

165 Özkan, s. 186.

166 Engelmann, s. 32.

Üçüncü olarak PICC ise; UNIDROIT tarafından, devletler açısından model bir kanun ortaya koymaktan ziyade, farklı hukuk sistemlerinin incelenerek borçlar hukuku genel hükümler açısından genel ilkeler yaratarak, uluslararası alanda akdedilen sözleşmelerde seçilmesi halinde uygulanabilecek ilkeler yaratma amacıyla 1994 yılında ortaya çıkmıştır. Söz konusu ilkelere 2004 ve 2010 yıllarında bazı eklemeler yapılmıştır. Son olarak 2016 yılında da bazı değişiklikler ile tekrar yayınlanmıştır. Ek süreye ilişkin hukuki düzenleme PICC Art 7.1.5 hükmünde yer almaktadır. İlgili düzenleme de CISG ve PECL gibi; ifa etmeme halinde zarar gören tarafın, diğer tarafa bildirimde bulunarak ek süre tanıyabileceği düzenlenmektedir.

Son olarak DCFR hakkında da kısaca açıklama yapmak gerekmektedir. DCFR Avrupa Birliği içerisinde ileride yeknesak olarak uygulanması amacıyla ortaya çıkmış, daha çok bir Borçlar Kanunu gibi formüle edilmiş bir metindir. Ek süre kurumu ise, DCFR Art. III.-3:103 hükmünde düzenlenmiştir. Söz konusu düzenlemeye göre; bir yükümlülüğün yerine getirilmemesi durumunda, alacaklı borçluya bildirimde bulunarak ifa için bir ek süre tanıyabilecektir.

III. Karşılaştırmalı Hukuktaki Yeri

A. Alman Hukukunda

1. Genel Olarak

Alman Hukuku'nda ek süre kurumuna ilişkin ilk yasal düzenleme yukarıda da ifade ettiğimiz üzere 1861 tarihli *Das Allgemeine Deutsche Handelsgesetzbuch* (Alman Genel Ticaret Kanunu-ADHGB) olarak kabul edilmektedir[167]. Alman Genel Ticaret Kanunu'ndaki bu düzenleme doktrin tarafından son 150 yıl içerisinde yapılan en önemli değişiklik olarak nitelendirilmekle birlikte, böyle bir düzenlemenin diğer yabancı hukuk

[167] Huber, Band. II, s. 324; Höffmann, s. 1; Dubovitskaya, s. 328.

düzenleri açısından da emsalsiz olduğu belirtilmektedir[168]. Söz konusu Kanun'dan önce Almanya'da 19. yüzyılın ikinci yarısına kadar sözleşmelerin çözümü için eyalet hukuku ile ikincil örf ve adet hukuku uygulanmaktaydı[169]. O dönemde Almanya'da tek bir Medeni Kanun söz konusu olmamakla birlikte, bugünkü modern anlamda sözleşmelerin çözümü ya da tazminat talepleri açısından gereken ek süre kurumu da örf ve adet hukuku tarafından çoğunlukla bilinmemekteydi[170]. Diğer taraftan sözleşmelerin çözümündeki kurallar karmaşık ve kapsamlı ön şartlar içerdiğinden[171]; bu durum ifa talebinin birincilliğinden, tazminat talebi gibi ikincil haklara geçişi de zorlaştırmaktaydı[172]. Dolayısıyla gerek eyalet hukukunun gerekse örf ve adet hukukunun sanayileşme ve ticaretin yoğunlaşması karşısında, ifa engelleri açısından hantal ve kısır kaldığı düşünülmekteydi[173]. Aynen ifaya olan katı bağlılığın paranın dolaşım hızının da artması

168 Höffmann, s. 5. Söz konusu kurumun ADHGB'deki ayrıntılı tarihçesi hakkında bkz. Huber, Band II, s. 325-326.

169 Huber, Band II, s. 324-325; Höffmann, s. 6.

170 Huber, Band II, s. 184; Engelmann, s. 22; Höffmann, s. 6.

171 Höffmann, s. 6. Bu noktada özellikle belirtmek gerekir ki taraflar ancak menfaat kaybı yaşadıklarını kanıtlamaları halinde, sözleşmedeki asli edimin ifa yükümlülüğünden kurtulabilmekteydi. Bu da menfaat kaybının ispatı noktasında sorunlara neden olmaktaydı. Zira bu ispat sırasında ticari sırların ortaya çıkma riski söz konusuydu. Bkz. Beinert, s. 179; Höffmann, s. 8. Para borcunun söz konusu olduğu hallerde, menfaat kaybının ispatlanmasının neredeyse imkansız olduğuna dair bkz. Beinert, s. 179.

172 Frohberg, s. 109; Höffmann, s. 6.

173 Huber, Band II, s. 185; Höffmann, s. 8 vd.

nedeniyle artık sorgulanması gerektiği ifade ediliyordu[174]. Böylece nihayetinde 1861 tarihinde, ek süre kurumu Alman Genel Ticaret Kanunu'nun (ADHGB) 356. maddesinde ticari satım sözleşmelerine ilişkin olarak kendisine yer buldu. Söz konusu hükme göre, ticari satışlarda alacaklının ihbarı ve ardından borçluya bir süre verilmesinden sonra, alacaklının aynen ifa yerine tazminat talep etmesi ya da sözleşmeden dönmesi mümkündü[175]. Fakat söz konusu seçim hakkı başlangıçta sadece ayni edim alacaklısına tanınmış, para alacaklısı açısından böyle bir seçim hakkı tanınmamıştı[176]. Yine buradaki ek süre, modern anlamdaki alacaklı tarafından borçluya müteakip ifa için tanınan ek süre vermeden ziyade, daha çok alacaklının edimin yasal anlamda bir süre daha geçerli olduğunu kabul etmesi şeklinde anlaşılmaktaydı[177]. Bununla birlikte özellikle ifa zamanının esaslı unsur olmadığı sözleşmeler açısından borçluya ek bir ifa süresi tanınması gerekiyordu[178]. Fakat ADHGB Art. 357 Abs. 1 hükmüne göre, edimin ifası için bir tarih belirlendiği hallerde, süre tayini gereksizdi. Son olarak burada düzenlenen süre

174 Frohberberg, s. 109; Höffmann, s. 8.

175 Engelmann, s. 25; Höffmann, s. 10; Beinert, s. 179. Temerrütten doğan zararın tazmini için Kanun'a göre, süre belirleme değil, bir ihtar yapılması gerekmekteydi. Bkz. Engelmann, s. 25.

176 Huber, Band II, s. 185; Höffmann, s. 11. Bunun gerekçesi olarak alacaklının para cinsinden ödemede her zaman menfaatinin olması ve yine satıcının ikame alım gibi bir imkanının olmamasından dolayı, buna dayalı bir zarar hesaplamasının yapılamaması olarak açıklanmaktadır. Bkz. Höffmann, s. 11.

177 Engelmann, s. 25; Höffmann, s. 10.

178 Engelmann, s. 25.

tayini gerekliliğinin, esasında borçluyu, alacaklının sözleşmeden dönme hakkını kötüye kullanmasına karşı korumayı amaçladığı kabul edilmekteydi[179].

1861 tarihli Alman Genel Ticaret Kanunu'ndan sonra ek süre kurumu bu Kanun referans alınarak hazırlanan ve 1 Ocak 1900 tarihinde yürürlüğe giren eBGB'de[180] (eBGB-Alman Medeni Kanunu) de yerini bulmuştur. İlgili Kanun'da ilk olarak § 283 hükmünde ek süre kurumuna yer verilmiştir. Bu düzenlemeye göre; borçlunun temerrüdü halinde edimin ifası yerine tazminat talep edilebilmesi için bir süre belirlenmesi gerekmekteydi. Bu sürenin ön şartı olarak ise, borçludan edimin ifasının yasal olarak geçerli bir şekilde talep edilmiş ve alacaklının süre tanıyarak ifanın reddedileceğine dair bir ihtar yapmış olması gerekmekteydi[181]. İkinci olarak ise kuruma § 326 hükmünde yer verilmiştir. Buna göre, tüm karşılıklı sözleşmelerde, alacaklı borçlunun temerrüdü halinde edimin reddedileceğine ilişkin ihtar ile birlikte bir süre tanıyabilir ve bu süre

---

179 Beinert, s. 179; Engelmann, s. 26. Bu amaç doğrultusunda doktrinde, İmparatorluk Mahkemesi'nin 25.10.1881 tarihli kararının önemi de vurgulanmaktadır. Nitekim söz konusu kararda mahkeme, edimi ifa etmeyi kesin olarak reddeden tarafa ek süre verilmesi için artık bir nedenin söz konusu olmadığına; bu açıdan ek süre verilmiş olsa bile verilen bu ek sürenin tazminatın hesaplanmasında dikkate alınamayacağına hükmetmiştir. Karar için bkz. RG 25.10.1881, II 360/81, RGZ 5, 103-104. Doktrinde söz konusu kararın, ek süre kurumunun kötüye kullanılmasını önlemeye ve temerrüde düşen tarafın sonraki ifa hakkını güvence altına almaya hizmet ettiği ifade edilmektedir. Bkz. Höffmann, s. 12.

180 Alman Medeni Kanunu'nun ilk taslağı ve bu taslağa yöneltilen eleştiriler hakkında bkz. Beinert, s. 183; Hager, s. 124; Höffmann, s. 13 vd.; Engelmann, s. 26-27.

181 Engelmann, s. 26.

içerisinde edim ifa edilmezse sözleşmeden dönebilirdi[182]. Ayrıca ilgili hükme göre, alacaklı tarafından verilen ek süre sonunda, edimin ifa edilmemiş olması halinde alacaklı artık müteakip ifayı talep edemiyordu[183]. Yani süresinde ifa edilmeyen borç açısından alacaklının ifa talebi otomatik olarak sona ermekteydi. Söz konusu düzenleme bazı konularda ADHGB'den daha çok eski İsviçre Borçlar Kanunu Art. 122 hükmüne benzemekteydi. Zira ADHGB'deki gibi yalnızca ek süre verilmesini değil, eOR Art. 122 gibi edimin ifasının reddedileceğine ilişkin ihtar ile birlikte bir ek süre verilmesi söz konusuydu[184]. eBGB ile ADHGB arasındaki bir diğer önemli fark ise, ADHGB'de ayni edim alacaklısı ile para alacaklısı arasında yaratılan farkın eBGB'de benimsenmemiş olmasıydı[185]. Son olarak bir diğer fark ise, eBGB'de ek süre kurumuna ilişkin hükmün ADHGB'nin aksine yalnızca ticari sözleşmeler açısından değil, karşılıklı borç yükleyen tüm sözleşmeler açısından geçerli olmasıydı[186].

Son olarak ise, 2002 yılında eBGB'de büyük değişiklikler yapılmış ve Kanun'da ifa engellerine ilişkin düzenlemeler değiştirilmiştir[187]. Söz konusu değişikliklerin temel

---

182 Engelmann, s. 26.

183 Höffmann, s. 19. İlgili düzenlemenin temel varsayımının, ek süre içerisinde edimin ifa edilmemesi halinde, artık alacaklının edime olan menfaatinin ortadan kalktığı yönünde olduğuna dair bkz. Huber, Band II, s. 495.

184 Huber, Band II, s. 186-187; Hager, s. 124; Engelmann, s. 27; Höffmann, s. 19.

185 Huber, Band II, s. 186; Höffmann, s. 20. Doktrinde *HUBER* bu düzenlemenin gerekçesini; önceki örf ve adet hukukunun satıcı için aşırı zorluklara yol açması olarak ifade etmektedir. Bkz. Huber, Band II, s. 186.

186 Huber, Band II, s. 186; Höffmann, s. 20. eBGB'deki ek süreye ilişkin düzenleme hakkında ayrıca bkz. Larenz, s. 355 vd.

187 Höffmann, s. 22.

gerekçesi, sözleşme ihlaline ilişkin hükümlerde standart ve merkezi hükümler öngörülebilmesi olarak ifade edilmiştir[188]. Nitekim Avrupa'da ortaya çıkan özel hukukun uyumlaştırılması çabası[189] Almanya'yı da etkisi altına almış ve geç de olsa 2002 tarihinde kanun koyucu ifa engellerine dair kapsamlı revizyonlar yapma gereği duymuştur[190].

Siyasi ve ekonomik anlamda Avrupa'daki uyumlaştırma ve merkezileştirme çabaları yanında, teorik anlamda doktrinde de eBGB'de her ifa engelinin kendisine ait farklı ön şartları ile hukuki sonuçları olmasının bir karmaşaya yol açtığı ifade edilmiştir[191]. Doktrindeki eleştiriler ve Avrupa'daki gelişmeler neticesinde ifa engellerinin sözleşme ihlali olarak tek bir çatı altında toplanması en önemli değişikliklerden birisi olmuştur. Yine eBGB'ye yönelik ve çalışma konumuzun temelini

---

188 Höffmann, s. 22.

189 Belirtmek gerekir ki hukukun birleştirilmesine ilişkin bu çaba aslında yeni değildir. Hukuk sistemlerinin uyumlaştırılması ilk olarak 1900 tarihinde düzenlenen Karşılaştırmalı Hukuk Kongresi'nde ifade edilmiş olmakla birlikte, söz konusu uyumlaştırmadan kastedilen dünyada tek bir hukuk sistemine ulaşılma arzusudur. Bu konu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Özkan, s. 162.

190 Höffmann, s. 23 vd. Bu revizyonlarda Avrupa Birliği'nin 1999/44/EG sayılı Tüketici Satışlarına ilişkin Direktifin büyük etkisi olduğu söylenebilir. Zira 2002 tarihli BGB Komisyon Raporunda da bu hususa dikkat çekilmektedir. Bkz. BT-Drucks, 14/6857, s. 1; BT-Drucks. 14/6040, s. 79. Aslında AB'nin söz konusu direktifi ile BGB'nin uyumlaştırılma çabası noktasında, yalnızca tüketici mallarının satışına ilişkin sözleşmelerde uyumlaştırma yapması yeterliyken; kanun koyucu genel borçlar hukuku çerçevesinde bir uyumlaştırma çalışması yapmıştır. Bkz. Engelmann, s. 57.

191 Höffmann, s. 24; Engelmann, s. 56 vd.

de teşkil eden bir diğer eleştiri de alıcı ve satıcının sonraki ifaya ilişkin hakkının bulunmamasıdır[192]. Zira eBGB'de borçluya tanınan ek sürenin sona ermesinden sonra, alacaklının müteakip ifa talebi dışlanmakta; çok nadir olarak mahkemeler tarafından iyiniyet ilkesine başvurulmak suretiyle müteakip ifanın talep edilmesine ilişkin hak tanınmaktaydı[193]. Doktrinde ise; bu durumun genel hukuk bilincine ve endüstriyel kitle malları ticaretinin genel ihtiyaçlarına karşılık gelmediği ifade edilmekte[194]; ayrıca ifaya olan menfaatin devam etme ihtimalinde de hak ihlali olarak nitelendirilmekteydi. Bu husus da aşağıda da açıklanacağı üzere, ek süre kurumu ve müteakip ifanın ön plana çıkarılması ile çözümlenmiş gibi görünmektedir. Sonuç itibariyle çalışma konusunu oluşturan ek süre tayini kurumu Alman Hukuku'ndaki ifa engelleri açısından büyük bir önem arz etmekle birlikte, hala üzerinde bazı tartışmaların olduğu bir kurum olarak varlığını sürdürmektedir.

Ek süre kurumuna ilişkin Alman Hukuku'ndaki bu kısa tarihçenin ardından kurumun yeni Kanun'da ne şekilde ele alındığına değinmek gerekir. Bu anlamda ilk olarak belirtmek gerekir ki ek süre kurumu 2002 değişikliği sonrasında kendisine BGB § 281 ve BGB § 323 hükümlerinde yer bulmuştur. Her iki düzenleme açısından en büyük yenilik, yukarıda da ifade edildiği üzere müteakip ifanın öncelenmesidir[195]. Zira söz

192 Höffmann, s. 24; Engelmann, s. 55.

193 Engelmann, s. 56.

194 Engelmann, s. 55. Satım sözleşmeleri açısından aynı yönde bkz. Canaris, Reform, s. 81.

195 Höffmann, s. 25; Engelmann, s. 67. Doktrinde bir yazar bu değişikliğin alacaklının haklarını güçlendirdiğini ve hükmün hakkaniyet ilkesini dikkate aldığını ifade etmektedir. Bkz. Jacobs, Matthias, "Erfüllungsverlangen und Erfüllbarkeit nach

konusu düzenlemelere göre; borçlunun borcunu hiç ifa etmemesi, ayıplı ifa etmesi ya da sözleşmede öngörülen edim dışında bir şey ifa etmesine bakılmadan, alacaklının borçluya müteakip ifa için makul bir ek süre vermesi gerekmektedir[196]. Böylece Kanun'da *pacta sunt servanda* ilkesi ön plana çıkarılarak, öncelikle edimin ifa edilmesi istenmekte[197]; tayin edilen süre içerisinde edimin ifa edilmemesi halinde ise, alacaklının sözleşmeden dönme ya da tazminat talep etme haklarından bahsedilebilmektedir[198]. Doktrinde bu değişikliğe ilişkin olarak "*ek süre kurumunun sözleşme ihlali kurumunun merkezine yerleşmiş olması*" yorumu yapılmaktadır[199].

İlk olarak BGB § 281 hükmü açısından yapılan değişiklik, borcun ifa edilmemesi nedeniyle tazminat talep etme konusunda, eBGB § 283'de aranan *ifanın reddedileceğine ilişkin ret tehdidi zorunluluğunun* ortadan kaldırılmış olmasıdır[200]. İkinci olarak BGB §

Ablauf der Nachfrist", **Festschrift für Hansjörg Otto zum 70. Geburtstag**, Berlin 2008, s. 140.

196 Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 66; Höffmann, s. 25.

197 Höffmann, s. 25.

198 Medicus/Lorenz, s. 2210 vd.; Höffmann, s. 25.

199 Mankowski, s. 451; Höffmann, s. 25. Nitekim ek süre kurumu yalnızca temerrüt açısından değil, kötü ifa açısından da merkezi bir önem kazanmıştır. Bkz. Emmerich, s. 275; Höffmann, s. 26. Ancak kurumun temel uygulama alanı doktrinde yine temerrüt hali olarak görülmektedir. Emmerich, s. 275.

200 Emmerich, s. 277; Hau/Poseck/Lorenz, BeckOK, § 281, N. 15; Schwab, Martin, "Schadenersatzverlangen und Ablehnunsandrohung nach der Schuldrechtsreform", **JR**, Jahrgang 2003, April Heft 4, 2003, s. 133; Höffmann, s. 22; Engelmann, s. 147. Bu ret tehdidi zorunluluğunun kaldırılmasından sonra artık borçluya ek süre tayin edilirken bunun onun "son şansı" olduğunun vurgulanmasına gerek olmadığı

323 hükmü açısından da önemli bir değişiklik yapılmıştır. Nitekim eBGB § 326 hükmünde verilen ek süre sonunda borcun ifa edilmemesi halinde, alacaklının ifa talebi otomatik olarak sona ermekteydi. Fakat yeni düzenleme ile süre sonunda alacaklının ifa talebinin otomatik olarak sona ermesi sonucundan vazgeçilmiştir[201].

Son olarak belirtmek gerekir ki her ne kadar ek süre kurumu Alman Hukuku'nda diğer ifa engelleri açısından gündeme gelebilecek olsa da çalışma konumuzun sınırları

---

hakkında ayrıntılı açıklamalar için bkz. Mankowski, s. 451 vd. Ret tehdidi zorunluluğunun olduğu dönemde, bu tehdide ilişkin uygulamada avukatların dahi sorun yaşadığına dair bkz. Peters, Frank, "Schadenersatz wegen Nichterfüllung und Verzug beim gegenseitigen Vertrag, **NJW** 1979, Heft 14, s. 689; Höffmann, s. 27. Yine aynı dönemde, kanuna aşına olmayanlar açısından bu hükmün sorunlu olması ve o dönem için çok sayıda etkisiz son tarih belirlenmiş olması hakkında bkz. Engelmann, s. 148. Ret tehdidi zorunluluğu ortadan kaldırılmış olmasına rağmen, bu husus Alman Hukuk'unda hem doktrin tarafında hem yargı uygulamasında hala tartışılmaktadır. Nitekim bir taraftan, borçlunun süre belirlenmesinin muhtemel sonuçları hakkında bilgi sahibi olması gerektiği ifade edilirken (Staudinger, **Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch mit Einführungsgesetzt und Nebengesetzen**, 2020, Schwarze, § 323, N. B53); diğer taraftan ret tehdidine ilişkin zorunluluğun artık gerekli olmamasından dolayı kanunun açık lafzına aykırı olacak şekilde hareket edilmemesi gerektiği (Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 73) belirtilmektedir.

201 Bassler/Büchler, s. 891; Emmerich, s. 277; Hanau, Hans, "Der Schuldner in der Hand des Gläubigers? Beendigung der Schwebelage nach Ablauf einer gem. § 323 BGB gesetzten Frist", **NJW** 2007, s. 2806; Jacobs, s. 139; Höffmann, s. 22.

gereği, aşağıda kurum yalnızca borçlu temerrüdü kapsamında ele alınacak olup, diğer ifa engelleri açısından ek süre kurumunun değerlendirilmesi yapılmayacaktır.

2. Ek Süre Tayini

a. Hukuki Niteliği

Ek süre tayinine ilişkin beyanın hukuki niteliği konusunda Alman Hukuku'nda uzunca bir süre tartışmalar yaşanmıştır. Nitekim kimileri beyanının hukuki niteliğini hukuki işlemdeki varması gereken bir irade açıklaması olarak kabul ederken[202]; kimileri hukuki işlem benzeri olarak kabul etmiştir. Bu durum aşağıda da ayrıntılı olarak açıklanacak olmakla birlikte, özellikle beyanın geri alınıp alınmaması ya da bir şarta bağlanıp bağlanamaması noktasında önem arz etmektedir. Nitekim 1902 tarihinde Reichsgericht tarafından verilen bir kararda, tayin edilen ek sürenin tek taraflı olarak geri alınmasının mümkün olmadığına; zira söz konusu beyanın alınması gereken tek taraflı bir hukuki işlem olduğuna karar vermiştir[203]. Ancak 2002 tarihli modernizasyonla birlikte Alman Hukuku'nda da hakim görüş ek süre tayinine ilişkin beyanın hukuki niteliğinin hukuki işlem benzeri olduğu yönündedir[204]. Bu görüş değişikliğinin temel sebebi ise; yeni düzenlemeyle birlikte artık ret tehdidine ilişkin zorunluluğun ek süre beyanında yer almasının zorunlu olmamasıdır. Diğer taraftan her ne kadar ek süre beyanının hukuki niteliği hukuki işlem benzeri olarak kabul edilse de bu beyana da hukuki işleme ilişkin

---

202 Huber, Band II, s. 374.

203 Reichsgericht 9.12.1902, RGZ 53, s.167.

204 Staudinger/Schwarze, § 323, N. B36; Hau/Poseck/Lorenz, BeckOK, § 281, N. 16; Hau/Poseck/H.Schmidt, BeckOK, § 323, N. 12; Bamberger/Roth/Hau/Wolfgang/H.Schmidt, § 323, N. 12; Medicus/Lorenz, s. 222; Skamel, s. 672; Höffmann, s. 35.

kuralların uygulanacağı kabul edilmektedir[205]. Ayrıca doktrinde bu beyanın varması gereken ve tek taraflı bir beyan olduğu da ifade edilmektedir[206].

b. Şartları

Ek süre tayin edilmesinin şartları Alman Hukuku'nda Türk-İsviçre Hukuku'nda bir kısım farklılıklar içermektedir. Nitekim yukarıda da ifade edildiği üzere Alman Medeni Kanunu'nun 2002 yılındaki modernizasyonu ile birlikte ifa engellerinin tek bir çatı altında toplanmış olması sonucunda; çalışmanın konusunu oluşturan ek süre tayini kurumu yalnızca temerrüt halinde değil, diğer ifa engelleri açısından da uygulama alanı bulabilecektir[207]. Ancak çalışma konumuz karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde temerrüt hallindeki ek süre olduğundan, burada sadece bu ifa engelindeki ek sürenin şartları açıklanacaktır.

---

205 Staudinger/Schwarze, § 323, N. B36; Hau/Poseck/H.Schmidt, BeckOK, § 323, N. 12; Medicus/Lorenz, s. 222.

206 Hau/Poseck/Lorenz, BeckOK, § 281, N. 16.

207 Höffmann, s. 132. Dolayısıyla ek süre temerrüt kurumunun merkezinden çıkmış, tüm ifa engelleri açısından önemli hale gelmiştir. Bkz. Höffmann, s. 132. Ancak ifanın imkansızlığı halinde ek süre tayininin söz konusu olmayacağını belirtmek gerekir. Bkz. Medicus/Lorenz, s. 132; Engelmann, s. 67.

Ek süre tayini açısından aranan şartlar borcun muaccel olması[208] ile icra edilebilir olması[209] ve nihayetinde edimin ifa edilmemiş olmasıdır. Ancak bu son şarttan ek süre tayin edilebilmesi için borçlunun temerrüde düşmüş olmasının aranacağı sonucu çıkarılmamalıdır, zira Alman Hukuku açısından temerrüde düşülmüş olması aranan bir şart değildir[210]. Bunun sebebi, zaten en kötü ihtimalde ek süre tayininin aynı zamanda ihtarı da içereceği kabul edilerek bu zamanda temerrüdün gerçekleşeceğinin

---

208 Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 49; Bamberger/Roth/Hau/Wolfgang/H.Schmidt, § 323, N. 5. Ek süreye ilişkin beyanın muacceliyet beyanı ile birleştirilebileceği de kabul edilmektedir. Bkz. Höffmann, s. 134.

209 Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 50; Bamberger/Roth/Hau/Wolfgang/H.Schmidt, § 323, N. 5. Bu kapsamda; borcun ifasının imkansız olmaması ve alacaklı tarafından bir defi ileri sürülmemiş olması gerekmektedir. Bkz. Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 50. Alacaklının sözleşmeye uygun davranıp davranmamasının etkili bir ek süre açısından şart olarak aranıp aranmamasına ilişkin olarak Alman Hukuku'nda bazı tartışmalar söz konusudur. Bu tartışmalar hakkında bkz. Höffmann, s. 135. Borçlunun temerrüdü halinden ihlalin esaslı olması şartının aranmaması; ancak kısmi temerrüt ile kötü ifanın söz konusu olduğu hallerde dikkate alınması gerektiği hakkında bkz. Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 53.

210 Staudinger/Schwarze, § 323, N. B46; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 49; Emmerich, s. 282; Huth, Tobias, D**ie Fristsetzung zur Erfüllung und Nacherfüllung und ihre Entbehrlichkeit §§ 281, 323, 637 BGB**, Hamburg 2006, s. 32.

düşünülmesidir[211]. İkinci olarak değerlendirilmesi gereken husus hangi edimler açısından temerrüt gündeme geldiğinde ek süre tayininin mümkün olduğudur. İlk olarak BGB § 323 hükmünde düzenlenen ek süre tayini açısından, BGB § 281'den farklı olarak edimlerin karşılıklılık içerisinde olması gerektiği düzenlenmektedir[212]. Dolayısıyla BGB § 281 düzenlemesine göre, borçlunun temerrüdü sonucunda, ifa yerine tazminat talebinin söz konusu olduğu haller açısından edimler arasında karşılıklılık ilişkisinin olup olmamasının bir önemi yoktur. BGB § 323 açısından sözleşmeden dönmenin söz konusu olduğu hallerde ise, edimler arası karşılıklılık ilişkisi aranmaktadır[213]. Eğer borçlunun temerrüdü halinde, edimler arası karşılıklılık ilişkisi yoksa, bu hükme göre sözleşmeden dönme gündeme gelmeyecek; ancak yukarıdaki hükme göre tazminat talebi gündeme gelebilecektir[214]. Diğer yandan Alman Hukuku'nda, aşağıda incelenecek olan Türk-

211 Staudinger/Schwarze, § 323, N. B35; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 49; Emmerich, s. 282; Huth, s. 32. Ancak bu halde en geç ek sürenin sonunda temerrüde ilişkin objektif olguların ortaya çıkmış olması gerektiği, aksi halde ek süre başarısız bir şekilde sona ermesi durumunda alacaklının sözleşmeden dönme hakkının doğmayacağı belirtilmektedir.

212 Bamberger/Roth/Hau/Wolfgang/H.Schmidt, § 323, N. 2; Höffmann, s. 132.

213 Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 13; Emmerich, s. 302.

214 Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 13.

İsviçre Hukuku'nda farklı olarak, tüm edim yükümlülüklerinin ihlali halinde, ek süre tayin edilmesinin bazı istisnalar[215] haricinde mümkün olduğu kabul edilmektedir[216].

c. Tarafları

Borçlunun temerrüdü halinde ek süre tayin edecek olan alacaklı taraftır[217]. Alacaklının mahkemeye başvurarak süre belirletmesinin de mümkün olduğu kabul

---

215 İş birliği yapma yükümlülüğü (*Mitwirkungspflicht*) açısından her ne kadar ek süre tayininin mümkün olduğu kabul edilse de bu yükümlülüğün ihlali halinde tayin edilen ek sürenin hukuki sonucunun, sadece iş birliğinin ikame edilebilir olmaması halinde sözleşmenin tamamı için söz konusu olacağı belirtilmektedir. İmkansızlık ve ikincil yükümlülük ihlalinde ek süre verilmesine gerek olmadığı da ifade edilmektedir. Kaçınma yükümlülükleri açısından ise BGB § 281 Abs. 3 ve § 323 Abs. 3 gereği ek süre belirlenmesi ihtar ile değiştirilebilmektedir. Bkz. Engelmann, s. 67 vd.

216 Bamberger/Roth/Hau/Wolfgang/H.Schmidt, § 323, N. 4; Engelmann, s. 67.

217 Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 56; Hau/Poseck/H.Schmidt, BeckOK, § 323, N. 14; Bamberger/Roth/Hau/Wolfgang/H.Schmidt, § 323, N. 14. Müteselsil alacaklılık durumunda, her bir alacaklının ayrıca süre belirleyebileceği kabul edilmektedir. Bkz. Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 56. Alacağın temlikinin söz konusu olduğu hallerde ise, temlik alanın ek süre belirleyebileceği kabul edilmektedir. Bkz. Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 57; Hau/Poseck/H.Schmidt, BeckOK, § 323, N. 14; Medicus/Lorenz, s. 222. Gerçek üçüncü kişi yararına sözleşmede ise, lehtar olan üçüncü kişinin ek süre belirlemeye yetkili olduğu kabul edilmektedir. Bkz. Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 57;

edilmektedir[218]. Ayrıca alacaklının bir temsilci aracılığıyla temsil edilmesi halinde BGB § 174 hükmünün uygulanması gerektiği belirtilmektedir[219]. Ek süreye muhatap olacak olan taraf ise, borçludur[220].

Hau/Poseck/H.Schmidt, BeckOK, § 323, N. 14. Alacaklının ehliyeti meselesinde; doktrinde tam ehliyetlilerin süre belirlemesi konusunda zaten bir tartışma olmamakla birlikte, sınırlı ehliyetsizlerin de yasal temsilci rızasına gerek olmadan ek süre tayin edebileceği kabul edilmektedir. Bkz. Hau/Poseck/H.Schmidt, BeckOK, § 323, N. 14; Staudinger/Schwarze, § 323, N. B36; Höffmann, s. 38. Sınırlı ehliyetsiz tarafından sürenin makul süreden daha uzun belirlenmesi hali açısından bkz. Staudinger/Schwarze, § 323, N. B36. Tam ehliyetsizlerin ise, bu beyanda bulunmaları halinde beyanın hüküm doğurmayacağı kabul edilmektedir. Bkz. Höffmann, s. 38.

Belirtmek gerekir ki Alman Hukuku'nda 2002 tarihinden önce yürürlükte olan eBGB'ye göre ek süre tayin edilmesi aynı zamanda aynen ifa talebinin reddedilmesi sonucunu da doğurduğundan alacaklının ehliyeti yönünden farklılık söz konusudur. Bu konu hakkında bkz. Höffmann, s. 38-39.

218 Wieser, Eberhard, "Gleichzeitige Klage auf Leistung und auf Schadensersatz aus § 281 BGB", **NJW** 2003, s. 2433.

219 Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 56.

220 Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 56; Hau/Poseck/H.Schmidt, BeckOK, § 323, N. 14; Bamberger/Roth/Hau/Wolfgang/H.Schmidt, § 323, N. 14. Borçlu tarafta elbirliği borçluluğun söz konusu olması halinde her biri için bir süre belirlenmesi gerektiği hakkında bkz. Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 56; Hau/Poseck/H.Schmidt, BeckOK, § 323, N. 14. Bir şirket söz konusu olduğunda

d. İçeriği ve Uzunluğu

İlk olarak ek süre tayinine ilişkin beyanın içeriğinin hangi ifa engeline ilişkin olduğu noktasında açık olması gerektiği kabul edilmektedir[221]. Alman Hukuku'nda daha önce de belirtildiği üzere sadece temerrüt halinde değil, gereği gibi ifa etmeme halini de kapsayacak şekilde bir ek süre kurumu söz konusu olduğundan; birden fazla ifa engeli olması halinde her biri için ayrı ayrı süre belirlenebileceği ya da giderilmesi en uzun süreyi alacak engel göz önünde bulundurularak tek ve uzun bir sürenin tamamı için belirlenebileceği ifade edilmektedir[222]. Alacaklının talep edebileceği edimden fazlasını talep etmesi halinde, ek süre tayininin sözleşme ihlali olarak görülerek geçersiz olacağı

şirket temsilcisine bildirimin yeterli olduğuna dair bkz. Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 56. Borçlunun ehliyetine bakıldığında, sınırlı ehliyetsiz kişiye ek süre bildiriminin yapılması halinde bunun BGB § 131 Paragraf 2'ye göre değerlendirilmesi gerektiği ve ek sürenin etkinliği açısından sınırlı ehliyetsiz taraf açısından ek sürenin bir avantaj anlamına gelip gelmeyeceği ve yasal temsilcinin rızasının olup olmadığının önem arz edeceği ifade edilmektedir. Bkz. Höffmann, s. 39. Tam ehliyetsiz kişi açısından ise, BGB § 131 Paragraf 1 gereği ek süre beyanının ancak yasal temsilciye iletilmesi halinde etkili olacağı kabul edilmektedir. Bkz. Höffmann, s. 39.

221 Staudinger/Schwarze, § 323, N. B55; Hau/Poseck/H.Schmidt, BeckOK, § 323, N. 15; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 66; Bamberger/Roth/Hau/Wolfgang/H.Schmidt, § 323, N. 15; Engelmann, s. 148-149. Nazik bir ısrarın yeterli olmayacağına dair bkz. Hau/Poseck/Lorenz, BeckOK, § 281, N. 16

222 Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 67; Engelmann, s. 149.

genel olarak kabul edilmektedir[223]. Ancak bazı hallerde[224]; örneğin fazla ifa talebinin önemsiz olması[225] ya da borçlunun bu talebi gerçekte borçlu olunan edime yönelik talep olarak anlaması[226] halinde ek süre tayininin geçerli olabileceği ifade edilmektedir. Asıl edimden daha azı açısından ek süre verilmesi halinde ise, ek süre belirlemenin etkisinin yalnızca bu kısım ile sınırlı olduğu kabul edilmektedir[227]. Ek sürenin içeriğine ilişkin değerlendirilmesi gereken bir diğer mesele, ek sürenin şarta bağlı olarak beyan edilip edilmeyeceğidir. eBGB döneminde, ek süre belirlenmesinin yenilik doğurucu etkisinden dolayı, herhangi bir şarta bağlanamayacağı kabul edilirken[228]; modernizasyondan sonra ek sürenin bir şarta bağlı olarak beyan edilebileceği kabul edilmeye başlanmıştır[229].

---

223 Hau/Poseck/Schmidt, BeckOK, § 323, N. 15; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 68; Engelmann, s. 150. Bu ek sürenin geçersiz olacağına, ancak alacaklı ek süre tayininde beyan edileni değil, borcu kabul edeceğini belirtirse bunun farklı değerlendirilmesi gerektiğine dair bkz. Staudinger/Schwarze, § 323, N. B57.

224 Kabul edilebilecek diğer hallerle ilgili bkz. Hau/Poseck/H.Schmidt, BeckOK, § 323, N. 17.

225 Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 68; Engelmann, s. 150.

226 Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 68; Engelmann, s. 150.

227 Staudinger/Schwarze, § 323, N. B58; Huber, Band II, s. 362. Ancak *HUBER* bu kısmın tayin edilen ek süre içerisinde ifa edilmemesi halinde sözleşmenin tamamından dönmenin mümkün olduğunu ifade etmektedir. Huber, Band II, s. 362.

228 Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 58.

229 Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 58; Hau/Poseck/H.Schmidt, BeckOK, § 323, N. 12; Engelmann, s. 186.

Alman Hukuk doktrininde ek süre tayin edilirken; ek sürenin uzunluğuna ilişkin olarak değerlendirilmesi gereken ilk husus *angemessene Frist* kavramından ne anlaşılması gerektiğidir. Doktrinde ek sürenin objektif standartlara göre uygun olması gerektiği[230]; sürenin uygunluğunun değerlendirilmesinde ek sürenin normatif amacının dikkate alınması gerektiği[231]; dolayısıyla ek sürenin her şeyden önce edimin baştan ifası için gereken bir süre olmadığı, bunun borçlu açısından edimin ifası için son bir şans olduğunun akıldan çıkarılmaması gerektiği belirtilmektedir[232]. Diğer taraftan Alman Hukuku açısından her ifa engelinde ek süre tayininin uzunluğu meselesi aslında ayrı ayrı değerlendirilmektedir. Zira Türk Hukuku'ndaki gibi ek süre tayini genel kural olarak sadece borçlunun temerrüdü halinde öngörülmemiştir. Dolayısıyla Alman Hukuk doktrinde de ek sürenin uzunluğunun belirlenmesinde şu kriterlerin dikkate alınabileceği

---

230 Staudinger/Schwarze, § 323, N. B59; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 76; Hau/Poseck/Lorenz, BeckOK, § 281, N. 17; Hau/Poseck/H.Schmidt, BeckOK, § 323, N. 18; Bamberger/Roth/Hau/Wolfgang/H.Schmidt, § 323, N. 18; Engelmann, s. 189. Ek süreye ilişkin düzenlemelerin, özellikle sürenin uzunluğu konusunda genel işlem şartları kapsamında denetlenebileceği hakkında bkz. Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 82.

231 Engelmann, s. 190.

232 Staudinger/Schwarze, § 323, N. B63; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 77; Medicus/Lorenz, s. 222; Skamel, s. 672; Larenz, s. 355; Thamm, Manfred, "Die Dauer einer "angemessenen Nachfrist" für Lieferung und Mängelbeseitigung", **Betriebs-Berater** Heft 33, 1982, s. 2021; Engelmann, s. 190. Bunun son şans değil, ikinci şans gibi değerlendirilmesi gerektiği hakkında bkz. Mankowski, s. 451 vd.

ifade edilmektedir[233]: Somut olay açısından hangi ifa engelinin olduğu ve ifa yükümlülüğünün ne olduğu[234]; sözleşmeye aykırı davranan borçlunun edimi normal süresi içerisinde ifa etseydi göstermesi gereken efordan daha fazla efor göstermesi gerektiğinin kabulü[235]; alacaklı açısından edimin ne kadar acil olarak ifa edilmesi gerektiğinin sorgulanması[236]; alacaklının daha önce temerrüde düşüp düşmediğinin tespiti[237]; amaçlanan hukuki sonucun ne olduğu[238]. Her ne kadar bu kriterler göz önünde bulundurulsa da aşağıda incelenecek diğer hukuk sistemlerinde olduğu gibi Alman

---

233 Eser sözleşmelerinde makul ek sürenin satım sözleşmelerine nazaran daha uzun olması gerektiği hakkında bkz. Huth, s. 86.

234 Staudinger/Schwarze, § 323, N. B64; Hau/Poseck/H.Schmidt, BeckOK, § 323 N. 19; Medicus/Lorenz, s. 222; Engelmann, s. 190.

235 Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 77; Engelmann, s. 191.

236 Staudinger/Schwarze, § 323, N. B64; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 76; Hau/Poseck/Lorenz, BeckOK, § 281, N. 17; Hau/Poseck/H.Schmidt, BeckOK, § 323, N. 19; Medicus/Lorenz, s. 222; Engelmann, s. 191.

237 Staudinger/Schwarze, § 323, N. B64; Hau/Poseck/Lorenz, BeckOK, § 281, N. 17. Bu halde borçlunun edimin ifası konusunda daha isteksiz olabileceğine dair bkz. Engelmann, s. 191. Alacaklının kendisinin temerrüde düşmesi ve sonrasında temerrüt halinden kurtularak borçlunun temerrüde düşmesi durumu ile alacaklının edimin ifası konusunda borçluya davranışlarında "acelesi yokmuş" gibi davranması durumunda, ek sürenin normal süreden daha uzun tayin edilmesi gerektiği belirtilmektedir. Bkz. Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 79.

238 Engelmann, s. 193.

Hukuku açısından da ek sürenin makul olarak belirlenmesi her zaman mümkün olmayabilir. Bu konuda doktrinde çeşitli görüşler ileri sürülmektedir. Nitekim doktrinde bir görüşe göre; sözleşmede kararlaştırılan ilk teslim süresinin %20'si ile %100'ü arasındaki bir süre, ek sürenin makul olarak belirlenmesi açısından temel bir kural olarak kullanılabilir[239]. Bunun dışında sunulan bir diğer çözüm, özellikle tüketici sözleşmelerinin mevcut olduğu haller açısından; Federal Adalet Bakanlığı'nın internet sitesinde ya da "*VIS Bayern*" gibi tüketici bilgilendirme sitelerinde, yargı kararlarına ilişkin genel bakış içeren bir kılavuz yayınlanmasıdır[240]. Ancak bu kılavuzun yasal bir dayanak olamayacağı, yalnızca tüketicilere referans sağlama niyetinin olduğu da ayrıca belirtilmelidir[241].

Ek sürenin makul süreden daha kısa tayin edilmesi halinde, bunun nasıl değerlendirileceğine dair doktrinde farklı görüşler ileri sürülmektedir[242]. Öncelikle ek sürenin kısa olarak belirlenmesi halinde hakim görüşe göre, kural olarak borçlunun itiraz

---

239 Thamm, s. 2021. Yazar kusurların giderilmesi açısından, somut olayın şartları da değerlendirilmek kaydıyla, genel olarak 2 hafta ile 1 ay arasındaki bir sürenin makul olabileceğini de belirtmektedir. Bkz. Thamm, s. 2021.

240 Engelmann, s. 201.

241 Engelmann, s. 201.

242 Sürenin çok kısa belirlenmesi halinde, bu sürenin kendiliğinden geçersiz olmayacağına, bunun yerine mahkeme tarafından daha uzun süre belirlenmesi gerektiğine dair bkz. Hau/Poseck/H.Schmidt, BeckOK, § 323, N. 18

etme zorunluluğu olmaksızın[243], makul olan süre harekete geçmelidir[244]. Bu görüşte olan yazarların bir kısmına göre; borçlunun makul olmayan kısa süreye sessiz kalması, süreye rıza gösterdiği anlamına gelmeyecektir[245]. Doktrinde savunulan bir diğer görüş; sürenin makul olmasının tazminat ve sözleşmeyi sona erdirme hakları açısından bir ön şart

---

243 Borçlunun, alacaklının dikkatini belirlenen ek sürenin çok kısa olduğu gerçeğine çekmek konusunda bir külfetinin olup olmadığının somut olayın koşullarına bağlı olmasına ilişkin düşünce hakkında bkz. Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 83. Çok kısa ek süreye borçlunun derhal itiraz etmek gibi bir zorunluluğu olmadığına dair bkz. Staudinger/Schwarze, § 323, N. B68.

244 Hau/Poseck/Lorenz, BeckOK, § 281, N. 18; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 83; Medicus/Lorenz, s. 222. Sürenin makul süreye uzamadığı haller açısından bkz. Engelmann, s. 210-211. Aynı durumun "derhal" gibi bir ifadeyle ek süre tayin edilmesi halinde de geçerli olacağına dair bkz. Hau/Poseck/Lorenz, BeckOK, § 281, N. 18. Alacaklının kasıtlı olarak ek süreyi çok kısa belirlemesi halinde, bunun geçersiz sayılması gerektiğine dair görüşler için bkz. Hau/Poseck/Lorenz, BeckOK, § 281, N. 18; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 84; Bamberger/Roth/Hau/Wolfgang/H.Schmidt, § 323, N. 18. Ek sürenin kısa belirlenmesi halinde makul sürenin hakim tarafından belirleneceğine dair bkz. Bamberger/Roth/Hau/Wolfgang/H.Schmidt, § 323, N. 18.

245 Ancak bu görüş sürenin çok kısa olması halini vurgulamaktadır. Bkz. Staudinger/Schwarze, § 323, N. B68.

olmasından dolayı[246], tanınan kısa ek sürenin geçersiz kabul edilmesidir[247]. Ancak bu görüşe karşı olarak doktrinde; alacaklının borçlunun somut durumunu kesin bir biçimde tespit edememe hali düşünüldüğünde[248] belirleyeceği kısa ek sürenin geçersiz olma riskinin, sözleşmeye aykırı davranan borçlu karşısında tamamen alacaklı üzerinde bırakılmaması gerektiği[249]; kaldı ki kısa da olsa bir ek süre belirleyen alacaklının süre belirlemeye ilişkin kurala uyma konusunda da istekli olduğu ifade edilmektedir[250]. Ek sürenin makul süreden uzun belirlenmesi halinde ise, bu sürenin geçerli olacağı doktrinde genel olarak kabul edilmektedir[251].

Ek sürenin uzunluğuna ilişkin olarak açıklanması gereken bir diğer mesele; *derhal, hemen* gibi ifadelerin ek süre tayini olarak kabul edilip edilmeyeceğidir. Bu husus Alman Hukuku'nda oldukça tartışmalıdır. Söz konusu tartışma, 2002 tarihinde BGB'de yapılan değişiklik sonucunda ifayı ret tehdidinin hükümden çıkarılmasının ek süre tayinini daha katı belirleme gerekliliğini mi işaret ettiği yoksa ek süre tayini konusunda bir yumuşama mı söz konusu olduğu hususundan kaynaklanmaktadır[252]. Bir görüş; söz konusu ifadelerin

---

246 Huth, s. 90. *HUTH* sürenin makul olmaması halinde, alacaklının makul ek süre gerekliliğini yerine getirmemesinden dolayı sözleşmeden dönemeyeceğini ve tazminat talep edemeyeceğini savunmaktadır. Bkz. Huth, s. 90.

247 Friehe, Heinz Albert, "Die Setzung der unangemessen kurzen Nachfrist im CISG mit einem Ausblick auf das BGB (Teil 3), **IHR** 2/2011, s. 78-79.

248 Staudinger/Schwarze, § 323, N. B59.

249 Koch, s. 1637; Staudinger/Schwarze, § 323, N. B59; Engelmann, s. 210.

250 Staudinger/Schwarze, § 323, N. B59; Engelmann, s. 210.

251 Huber, Band II, s. 370; Medicus/Lorenz, s. 222.

252 İfayı ret tehdidinin kaldırılmasını ek süre tayini konusunda bir yumuşama olarak gören görüş hakkında bkz. Mankowski, 451. Ek süre tayininin ifayı ret tehdidi

ek süre tayini yerine geçeceğini savunurken[253]; hakim görüş[254] bu ifadelerin ek süre tayini olarak kabul edilemeyeceği yönündedir. Doktrindeki bu tartışmaya ek olarak Alman Federal Mahkemesi'nin de bu konuda birbirinden farklı kararları söz konusudur. Ancak Mahkemenin BGB § 281 Abs. 1 hükmünde düzenlenen tazminat talebine ilişkin 12.08.2009 tarihli bir kararında[255] söz konusu ifadelerin de ek süre tayini yerine

görevini devraldığına ilişkin görüş hakkında bkz. Faust, Florian, "Anmerkung zu BGH, Versäumnisurteil vom 12.8.2009- VIII ZR 254/08", **JZ**, 2010, s. 202-203.

253 Hau/Poseck/Lorenz, BeckOK, § 281, N. 16; Hau/Poseck/H.Schmidt, BeckOK, § 323, N. 19; Emmerich, s. 286-287. *ERNST*, bu gibi ifadelerle ek süre tayini durumunda; ancak bu ifadelerden borçlunun "*ifa için yalnızca sınırlı (belirlenebilir) bir süreye sahip olacağı*" şekilde bir anlam çıkarabilmesi halinde ve bu bildirimle bunun borçlunun son şansı olduğunun açıkça anlaşılması şartıyla (uyarı işlevi) geçerli olacağını savunmaktadır. Bkz. Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 80. Ayrıca bkz. Engelmann, s. 161. Doktrinde bir yazar, ek süre tayin edilirken borçlunun edimi ifa etmek için sınırlı bir süreye sahip olduğunun açık olması gerektiğini, ancak kati olarak takvime göre belirlenmiş bir tarih aranmasının gerekmediğini ifade etmektedir. Bkz. Medicus/Lorenz, s. 222.

254 Huber, Band II, s. 362; Staudinger/Schwarze, § 323, N. B60; Huth, s. 38-39.

255 Bkz. BGH 12.08.2009, VIII ZR 254/08, NJW, 2009, s. 3153. Kararın ayrıntılı değerlendirmesi için bkz. Dubovitskaya, s. 328 vd.; Engelmann, s. 154 vd. Federal Mahkeme'nin kararına konu olan somut olaya kısaca değinmek gerekirse; davada alıcı ikinci el bir arabayı 2005 yılında satım sözleşmesi ile devralmış; fakat satış sonrasında 2006 yılında arabanın motorunda bir kısım kusurlar tespit edilmiştir. Bunun üzerine alıcı satıcıdan motordaki kusurların "*derhal*" giderilmesini, aksi

geçebileceği belirtilmiş ve hakim görüş bu ifadelerin kabul edilmeyeceği yönünde olsa da konu tekrar doktrinde tartışılmaya başlanmıştır.

Mahkemenin gerekçesine bakıldığında; *derhal, hemen* gibi ifadelerin aslında borçlu açısından bir belirsizlik yarattığı kabul edilmekle birlikte; alacaklı tarafından borçluya verilen sürenin kısa olması halinde de bu belirsizliğin söz konusu olabileceği; bu halde verilen kısa sürenin makul süreyi harekete geçireceği ifade edilmektedir[256]. Diğer taraftan Mahkeme BGB § 281 Abs. 1 hükmünün lafzi ve amaçsal yorumunu da yapmaktadır. Mahkemenin yaptığı lafzi yorum gereği; düzenlemede kesin bir zaman diliminden ya da kesin bir zaman bildirilmesinden bahsedilmemesi nedeniyle, borçluya belirlenebilir bir süreye sahip olduğunu *hemen, gecikmeksizin, derhal ya da benzeri* formüller ile ifade edilmesinin yeterli olduğu sonucuna varılmıştır[257]. Mahkemenin amaçsal yorumunda ise; ek sürenin amacı bakımından, zaten borçlunun ihmal etmiş olduğu edimi sonradan ifa etmesi için sınırlı bir zamana sahip olduğunun açık olduğu, başka bir deyişle kesin bir tarih bildiriminin gerekmeyeceği neticesine ulaşılmıştır[258]. Bununla birlikte kararda

---

halde kusurların giderilmesi için başka bir atölyeyi görevlendireceğini belirtmiş, satıcı ilk olarak konuyla ilgileneceğine belirtmiş olmasına rağmen, sonrasında ne alıcı ile iletişime geçmiş ne de alıcının kendisine ulaşma çabalarına karşılık vermiştir. Bunun üzerine alıcı da arabayı başka bir tamirhanede tamir ettirerek ortaya çıkan masraflar için satıcıdan tazminat talep etmiştir. Söz konusu davada gerek ilk derece mahkemesi gerekse temyiz mahkemesi "*belirli bir ek süre tayin edilmediği*" gerekçesiyle davayı reddetmiş; fakat Federal Mahkeme davayı kabul etmiştir.

256 BGH 12.08.2009, VIII ZR 254/08, NJW, 2009, s. 3154, N. 11.

257 BGH 12.08.2009, VIII ZR 254/08, NJW, 2009, s. 3154, N. 10.

258 BGH 12.08.2009, VIII ZR 254/08, NJW, 2009, s. 3154, N. 11.

alacaklının bu tarz ifadeleri de kabul edilerek alacaklının konumunun güçlendirilmesinden ve onun resmi birtakım sınırlandırmalar ile kısıtlanmaması gerektiğinden bahsedilmektedir[259]. Alman Federal Mahkemesi tarafından verilen bu karar hakkında, doktrinde bir görüş kararın hukuki güvenliği artırmayacağını kabul etmekle birlikte, adil olduğunu ifade ederken[260]; diğer görüş kararın kabul edilmesi halinde söz konusu ifadelerin alacaklı açısından hiçbir menfaat olmamasına rağmen borçlu açısından güvensizlik yaratabileceğini; ayrıca bu ifadelerin kabul edilmesinin aynen ifanın önceliği ilkesini zedeleyebileceğini belirterek kararı eleştirmektedir[261].

İlk olarak kararı adil bulan görüşler değerlendirildiğinde; şu gerekçelere rastlanmaktadır: Öncelikle ek süre tayin ederken alacaklının ek sürenin uygunluğu konusunda güvenli bir karar verememesi halinde -ki alacaklının borçlunun etki alanıyla ilgili düzenli bir bilgiye sahip olmaması ve iş akışı ile lojistik olanakları bilmiyor olmasının buna neden olabileceği göz önüne alındığında- bunun riskine sözleşmeye uygun davranmasına rağmen, yine alacaklının kendisinin katlanmak zorunda olması adil

259 BGH 12.08.2009, VIII ZR 254/08, NJW, 2009, s. 3154, N. 11.

260 Klein, Winfried, "BGH: Fristsetzung durch Aufforderung zur „umgehenden" Mangelbeseitigung", **NJW**, 2009, s. 3154-3155; Skamel, s. 672; Dubovitskaya, s. 332. Sadece somut olay açısından kararın adil olduğunu, ancak bunun genel kural olamayacağını ifade eden görüş için bkz. Faust, BGH, s. 203-205; Engelmann, s. 160.

261 Koch, s. 1638; Gsell Beate, "Entscheidungsanmerkung zu BGH", Versäumnisurteil vom 12.8.2009-VIII ZR 254/08, **ZJS**, 2009, s. 731; Keil, Tilo, "Schadensersatz statt der Leistung auch bei Aufforderung zu „umgehender" Mängelbeseitigung ohne Fristsetzung", BGH v. 12.08.2009 VIII ZR 254/08, **EWİR**, 2010, s. 13-14; Faust BGH, s. 202-203.

görülmemektedir[262]. Diğer taraftan bu durum özellikle üç ihtimal dahilinde incelenmektedir. Birincisi alacaklının kısa bir ek süre vermesi halidir. Bu halde bunun uygun süreyi başlatacağı; ancak bu halde alacaklı açısından hukuki güvenliğin söz konusu olmadığı, zira tayin ettiği ek sürenin uygunluğuna güvenerek seçimlik haklarını erken kullanma riskini taşıdığı ve bu durumun alacaklının temerrüde düşme riskini de barındırdığı ifade edilmektedir[263]. İkinci ihtimal alacaklının gerçekten uygun bir ek süre vermesidir. Ancak bu halde de alacaklının sürenin uygunluğu konusunda emin olamaması nedeniyle hukuki öngörülebilirlik noktasında sorunlar olduğu belirtilmektedir[264]. Üçüncü ve son ihtimalde ise, alacaklı uygun süreden daha uzun bir ek süre tayin edebilir. Bu halde ise, alacaklının borçlunun durumuna ilişkin yanlış bir değerlendirmeye sahip olarak, hatalı bir biçimde uzun süre vermesi sonucunda alacaklının uzun süre beklemek zorunda kalmasının onun aleyhine bir durum ortaya çıkaracağı ve bunun da adalet duygusu ile bağdaşmayacağı ifade edilmektedir[265]. Sonuç itibariyle bu ihtimaller karşısından borcunu ifa etmeyen borçlunun daha avantajlı durumda olduğu, alacaklının ise bir kısım belirsizlikler içerisinde olduğu; bunun ise sözleşmeye bağlılık (*pacta sunt servanda*) ilkesini sözleşmenin çözülmesi (*pacta sunt franganda*) ilkesi olarak tersine çevirdiği neticesine varılmaktadır[266]. Bu sonuçlar değerlendirildiğinde, söz konusu kararın tamamen alacaklı lehine olmadığı[267]; kaldı ki böyle bir süre tayin edildiğinde borçlunun

---

262 Dubovitskaya, s. 330.

263 Dubovitskaya, s. 330.

264 Dubovitskaya, s. 330.

265 Dubovitskaya, s. 330.

266 Dubovitskaya, s. 330.

267 Bunun çok fazla alacaklı lehine olduğuna dair görüş hakkında bkz. Koch, s. 1638; Gsell, s. 730-731; Keil, s. 13-14.

uygun süreye yönelmesi gerektiği, ki alacaklı kısa süre tayin etse de aynı sonucun ortaya çıkacağı; aynı zamanda uygun sürenin belirsizliği karşısında alacaklının daha uzun süre tayin etmesi neticesinde bu büyük avantajı borcunu ifa etmeyen borçlunun hak etmediği, zira borçlunun zaten başlı başına ek süre tayini kurumu ile korunduğu; Mahkemenin yasa yorumunda makul sınırlar içerisinde kaldığı, ayrıca alacaklı dostu tutum için de ayrıca bir gerekçeye ihtiyacı olmadığı; alacaklının kısa süre verdiğinde bunun geçerli sayılarak uygun süreye uzatılmasına karşılık, derhal gibi bir ifadeyle ek süre vermesi halinde bunun geçersiz sayılmasının çelişkili olacağı belirtilmektedir[268]. Bu eleştiriler neticesinde aynı görüş tarafından çözüm önerisi olarak, alacaklı tarafından ek süre tayin edilmesi karşılığında borçluya söz konusu beyana karşılık *reaksiyon gösterme külfeti* (*Obliegenheit*) yüklenmesi gerektiği; böylece borcunu ifa etmeyen borçlunun disipline edilebileceği; ayrıca alacaklının beyanına karşılık vermeyen borçlunun süreyi kabul ettiği varsayılacağından ek süre kurumuna ilişkin bir problemin ortaya çıkmayacağı, borçlunun bu beyana itiraz etmesi halinde ise alacaklının borçlunun durumu hakkında bilgi sahibi olabileceği ve böylece borçlunun itirazı neticesinde ya yeni bir ek süre belirleme yolunu tercih edeceği ya da tayin ettiği sürede, sürenin uygun olmama riskini bilerek üzerine almak suretiyle ifa talebine devam edebileceği; ayrıca söz konusu külfetin taraflar arasındaki işbirliğini destekleyerek hukuki güvenliği de her iki taraf açısından artıracağı; son olarak alacaklının kendisine göre uygun olarak düşündüğü fakat gerçekte uygun olmayan bir ek süre belirlemek ile kendisini garanti altına almak adına daha uzun süre belirlemek seçenekleri arasında tercih yapmak zorunda kalmayacağı belirtilmektedir[269].

---

[268] Dubovitskaya, s. 331.

[269] Dubovitskaya, s. 332.

Mahkeme kararına karşı çıkan aksi yöndeki görüş ise; ilk olarak *derhal, hemen, vakit geçirmeksizin* gibi ifadeler ile tayin edilen ek sürenin sözleşmenin iki tarafı açısından da hukuki belirlilikten çok hukuki belirsizliğe neden olacağı; borçluya kısa da olsa belirli bir ek süre tayin edildiğinde bunun daha az şüphe barındıracağından hukuki öngörülebilirliğe sahip olduğu, ayrıca bu halde de yine kısa tayin edilen ek sürenin içtihatlarda da kabul edildiği üzere uygun olan ek süreyi başlatacağından dolayı alacaklı aleyhine bir durumun söz konusu olmayacağı gibi bu halde ortaya çıkabilecek sorunların belirsiz bir ek süreye nazaran daha az olacağı; ayrıca söz konusu ifadeler sonucu yaratılan hukuki belirsizliğin aynen ifanın önceliği ilkesine zarar verdiği ve ek süre kurumunu yumuşatmanın da yargının işi olmadığı; son olarak ise ek süre kurumun 2002 tarihinde ret tehdidinin bildirilmesine ilişkin zorunluluğun kaldırılmasıyla birlikte kurumun borçluyu uyarı işlevini üstlendiği savunmasında bulunmaktadır[270]. Aksi yöndeki görüşte olan *FAUST*'un değerlendirmelerine özellikle değinilmesi gerektiğini belirtmek gerekir[271]. Zira *FAUST* değerlendirme yaparken aksi yönde görüşe sahip diğer yazarlardan farklı olarak somut olay açısından kararın adil olduğunu kabul etmektedir. Bunun gerekçesini ise, somut olayda alıcının satıcıya kusuru bildirerek bunun derhal giderilmesi talebi yanında, kusurun derhal giderilmemesi halinde bunun bir başka tamirhanede giderilmesine başlanacağını bildirmektedir. Dolayısıyla aslında alıcının

---

[270] Koch, s. 1638; Gsell, s. 731-732; Keil, s. 14; Staudinger/Schwarze, § 323, N. B60. Doktrinde bir görüş tarafından, yine bu şekilde belirsiz olarak tayin edilen sürelere ilişkin olarak, bu belirsiz sürenin (derhal, hemen gibi ifadelerle tayin edilen süre) borçlu tarafından ciddiye alınmama riski yanında, bunun bir son tarih olduğunun anlaşılmama riskinin de söz konusu olacağı ifade edilmektedir. Bkz. Engelmann, s. 157

[271] Faust, BGH, s. 202-205. Aynı yönde bkz. Engelmann, s. 160-161.

satıcıya edimin ifası yönünde sınırlı bir zamanı olduğunu bildirdiğini kabul etmekte ve somut olay açısından bu ifadelerin kabul edilebileceğini ifade etmektedir. Ancak bu ifadelerin, özellikle 2002 sonrası ifayı ret tehdidinin kaldırılması ile birlikte artık tek başına ek süre tayini açısından kabulünün mümkün olmadığını da eklemektedir. Son olarak Mahkeme'nin ayrıca alıcının arabayı kendi belirlediği tamirhanede tamir ettirmesi ve sonrasında ikincil haklara geçmesi meselesine hiç değinilmemiş olmasını bir eksiklik olarak değerlendirmektedir. Ancak konumuzun sınırlarını aşan bu hususa burada değinilmeyecektir[272].

Somut olaydaki durum değerlendirildiğinde her ne kadar alıcı tarafından *derhal* ifadesi kullanılmış olsa da olayda satıcıya ulaşılmaya çalışılmış ve başarılı olunamamıştır. Dolayısıyla aslında alıcının ek sürenin uygunluğundan bağımsız olarak edimin ifa edilmesi adına gereken girişimi gerçekleştirdiği, ancak buna rağmen satıcının hem borcunu ifa etmeyip hem de kendisine ulaşılamaması karşısında, ek süre verilmemesi gerekçesiyle davanın reddini istemesi bir noktada hakkın kötüye kullanılması olarak da değerlendirilebilir. Ancak somut olay bir tarafa bırakıldığında söz konusu ifadelerin ek süre tayini yerine geçmesi adına doktrinde yukarıda sunulan *reaksiyon gösterme külfeti* de ayrıca değerlendirilmesi gerekir. İlk olarak söz konusu ifadelerin ek süre beyanı olarak kabul edilebilmesi, belirlilik olmaması açısından pek mümkün görünmeyebilir. Nitekim ek süre tayin etmenin fonksiyonlarından birisi de borçlunun edimi ne zamana kadar ifa edebileceği, alacaklının da ne zamana kadar edimi kabul edeceği yönünde hukuki bir belirlilik yaratmaktır. Ancak sürenin uygunluğuna ilişkin bütün riski alacaklının alması

---

272 Satım hukukunda ayıp halinde alıcının kendi kendine ifayı gerçekleştirip gerçekleştiremeyeceğine ilişkin sorun hakkında ayrıca bilgi için bkz. Müller, Hans-Friedrich, "Die Selbstvornahme der Mängelbeseitigung im Kaufrecht", **ZJS**, 4/2012, s. 444 vd.

kanaatimizce de adil değildir. Diğer taraftan alacaklı süreyi kısa belirlediğinde bunun uygun süreye kadar uzayacağı görüşü kabul edildiği takdirde, bu uygun sürenin ne olduğu da bir belirsizlik içermektedir. Ayrıca kısa tayin edilen ek sürenin uygun süreye kadar uzayacağının kabul edilip; *derhal, vakit geçirmeksizin, hemen* gibi ifadelerin geçersiz sayılması, her ne kadar kısa sürede belki biraz daha belirlilik olsa da aynı belirsizliğe farklı çözüm yolu sunulması gibi görünmektedir.

e. Bildirim Anı, Şekli ve Başlangıcı

Ek sürenin bildirim anı konusunda ne BGB § 323'ün ne de BGB § 281'in lafzından herhangi bir sonuç çıkarılamamaktadır. Doktrinde ise; kural olarak muacceliyet tarihinden ya da muacceliyete yol açan olayın meydana gelmesinden itibaren belirlenebileceği kabul edilmektedir[273]. Ancak diğer taraftan vade tarihinin belirlenmesine ilişkin beyan ile ek süre beyanının birleştirilebileceği de ifade edilmektedir[274]. Vadeden önce ek süre tayin edilmesi genel olarak doktrinde ve Federal

---

[273] Staudinger/Schwarze, § 323, N. B46; Hau/Poseck/Lorenz, BeckOK, § 281 N. 20; Hau/Poseck/H.Schmidt, BeckOK, § 323, N. 13; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 61; Bassler/Büchler, s. 891; Medicus/Lorenz, s. 222; Engelmann, s. 176. Tüketici kredileri açısından ek sürenin bildirim anına ilişkin olarak BGB § 498'de özel düzenleme söz konusudur. Bunun hakkında bkz. Engelmann, s. 179. Temyiz dilekçesi ile ek süre tayin edilmesinin mümkün olduğuna dair Federal Mahkeme kararı için bkz. BGH 20.5.2009 VIII ZR 247/06 (OLG Celle), NJW 2009, s. 2533.

[274] Staudinger/Schwarze, § 323, N. B46; Hau/Poseck/Lorenz, BeckOK, § 281, N. 20; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 61; Bamberger/Roth/Hau/Wolfgang/H.Schmidt, § 323, N. 9; Medicus/Lorenz, s. 222; Larenz, s. 356; Engelmann, s. 176.

Mahkeme kararlarında reddedilmekte ve bu beyan vadenin gelmesinden sonra da geçerli kabul edilmemektedir[275]. Diğer taraftan vadeden sonra ek sürenin hemen belirlenmesinin şart olmadığı, ancak bunun dürüstlük kurallarına aykırı olacak şekilde geciktirilmemesi gerektiği belirtilmektedir[276]. Sürenin en geç ne zaman bildirileceğine ilişkin Alman

---

275 Hau/Poseck/Lorenz, BeckOK, § 281, N. 20; Hau/Poseck/H.Schmid, BeckOK, § 323, N. 13; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 61; Bamberger/Roth/Hau/Wolfgang/H.Schmidt, § 323, N. 13; Medicus/Lorenz, s. 222; Larenz, s. 356; Faust, Florian, "Schuldrecht: Fristsetzung als Voraussetzung des Rücktritts", BGH, Urteil vom 14.6.2012 – VII ZR 148/10, **JuS**, 2012, s. 941. Karar için bkz. BGH 20.1.2006 V ZR 124/05 (OLG Celle), NJW 2006, s. 1198. Vadeden çok kısa bir süre önce bazı özel durumlarda ek süre belirlenmesinin kabul edilebileceğine dair bkz. Bamberger/Roth/Hau/Wolfgang/H.Schmidt, § 323, N. 13. Vadeden önce ek süre tayin edilmesinin süre sınırı koymanın uyarı işlevi ile çelişeceği ve korunmaya değer bir menfaat olmayacağı hakkında bkz. Engelmann, s. 176-177.

İstisnai olarak, borçlunun vadeden önce edimi ifa etmesi ve ifanın sözleşmeye uygun olmaması halinde vadeden önce geçerli olarak ek süre tayin edilebileceği hakkında bkz. Faust, Fristsetzung, s. 943; Engelmann, s. 178. Bu şekilde vadeden önce ek süre belirlenmesi halinde, bu ek sürenin vadeden önce sona ermemesi gerektiği (Faust, Fristsetzung, s. 943); ayrıca söz konusu ek süre hesaplanırken vadeye kadar olan zamanı kısaltması borçlu aleyhine bir durum yaratacağından, vadeye kadar geçen zamana ek sürenin eklenmesi gerektiği hakkında bkz. Engelmann, s. 178.

276 Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 63.

Hukuku'nda bir düzenleme söz konusu olmadığından, ek süre tayin hakkının da kaybedilmeyeceği kabul edilmektedir[277].

Ek süre beyanı konusunda Alman Hukuku açısından da kural olarak bir şekil zorunluluğu yoktur[278]. Ancak ispat hukuku açısından süre sınırı belirlenmesinin kanıtlarla desteklenmesi tavsiyesi mevcuttur[279].

Ek sürenin başlaması açısından, BGB § 130 Paragraf 1 gereği, beyanın alıcısına varması gerektiği kabul edilmektedir[280]. Bu anlamda ek süre beyanının hukuki niteliğinin bir önem arz etmediği, zira her halde -yani hukuki işlem de olsa hukuki işlem benzeri de olsa- hukuki işlemlere ilişkin kuralların uygulanacağı belirtilmektedir[281].

Ek sürenin geri alınıp alınamayacağı Alman Hukuku'nda da tartışmalıdır. Fakat doktrinde genel olarak BGB § 130 gereği; henüz ek süre beyanı borçluya varmadan önce,

---

277 Staudinger/Schwarze, § 323, N. B50.

278 Staudinger/Schwarze, § 323, N. B45; Hau/Poseck/Lorenz, BeckOK, § 281, N. 16; Hau/Poseck/H.Schmidt, BeckOK, § 323, N. 12; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 60; Bamberger/Roth/Hau/Wolfgang/H.Schmidt, § 323, N. 12; Skamel, s. 671; Engelmann, s. 174.

279 Hau/Poseck/H.Schmidt, BeckOK, § 323, N. 12; Bamberger/Roth/Hau/Wolfgang/H.Schmidt, § 323, N. 12. Bununla birlikte, Alman Hukuku'nda özel olarak düzenlenmiş olan tüketici kredi sözleşmeleri açısından ek süre beyanının BGB § 492 Abs. 5 gereği, yazılı yapılması gerektiği ifade edilmektedir. Bkz. Engelmann, s. 174.

280 Hau/Poseck/Lorenz, BeckOK, § 281, N. 16; Staudinger/Schwarze, § 323, N. B62; Skamel, s. 672; Engelmann, s. 182.

281 Engelmann, s. 182.

beyanın geri alınmasının mümkün olduğu kabul edilmektedir[282]. Ek sürenin vardıktan sonra geri alınmasında ise, ek sürenin uzatılması ya da kısaltılması açısından ayrım yapılmaktadır. Buna göre; ek süre beyanı geri alınarak uzatılacak ise, bu kabul edilmekte[283]; beyan geri alınarak süre kısaltılacak ise, borçlunun korunmaya değer menfaatleri nedeniyle bu kabul edilmemektedir[284]. Sürenin tamamen ortadan kaldırılması noktasında ise, doktrinde bir görüş bunun borçlu lehine bir durum olmasından dolayı mümkün olduğu ifade edilmektedir[285]. Son olarak alacaklının ek süre dolduktan sonra tekrar yeni bir süre belirlemesi de kabul edilmektedir[286].

---

282 Engelmann, s. 187.

283 Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 59; Hau/Poseck/Lorenz, BeckOK, § 281, N. 19; Hau/Poseck/H.Schmidt, BeckOK, § 323, N. 12; Engelmann, s. 187. Sürenin uzatılmasının borçlunun korunmaya değer menfaatlerine aykırı olması hali açısından ayrıca bkz. Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 59.

284 Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 59; Hau/Poseck/Lorenz, BeckOK, § 281, N. 19; Hau/Poseck/H.Schmidt, BeckOK, § 323, N. 12; Engelmann, s. 187.

285 Hau/Poseck/H.Schmidt, BeckOK, § 323, N. 12.

286 Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 59.

f. Süre Tanımayı Gerektirmeyen Haller

Süre tanınmasını gerektirmeyen haller Alman Hukuku'nda üçe ayrılmaktadır[287]. Bunlardan birincisi, BGB § 323 hükmü gereği nisbi kesin vadenin olması[288]; ikincisi, borçlunun BGB § 323 ve BGB § 281 hükümleri gereği ifayı ciddi ve nihai olarak reddetmesi; üçüncüsü ise, BGB § 323 ve BGB § 281 gereği özel şartların varlığıdır.

Süre verilmesini gerektirmeyen hallerden ilki nisbi kesin vadeli işlemlerdir. Edimin zamanında ifa edilmemesi bu işlemler açısından BGB §323 Paragraf 2 gereği ek süre tayinine gereksiz hale getirmekte ve sözleşmeden süre verilmeksizin dönmeye izin

---

287 Hau/Poseck/H.Schmidt, BeckOK, § 323, N. 24 vd.; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 97 vd.; Engelmann, s. 218-219. İkincil yükümlülük ihlali ve imkansızlık halinde de sözleşmeden dönme ya da tazminat talebi açısından ek süre verilmesi gerekmemektedir. Ayrıca kaçınma yükümlülüğünde yine § 281 Abs. 3 ve § 323 Abs. 3 gereği ek süre, ihtar ile değiştirilir. Bkz. Engelmann, s. 67-68. Alman Hukuku açısından da ek süre verilmesini gerektirmeyen özel düzenlemeler (satım, eser ve kira sözleşmesi açısından) söz konusudur. Bunlar için bkz. Engelmann, s. 253 vd.

288 Kesin vadeli işlemler Alman Hukuku'nda mutlak ve nisbi kesin vadeli işlemler olarak ikiye ayrılmaktadır. Bkz. Staudinger/Schwarze, § 323, N. B101-B102. Mutlak kesin vadeli işlemlerde edimin vadesinde ifa edilmemesi halinde, doktrinde artık ifanın imkansız hale geldiği kabul edilmektedir. Bkz. Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 118; Hau/Poseck/Lorenz, BeckOK, § 275, N. 36; Engelmann, s. 223. Mutlak kesin vadeye örnek olarak havaalanına taksi çağırma, düğün pastası sipariş etme, belirli bir konsere katılma gibi haller verilmektedir. Bkz. Hau/Poseck/H.Schmidt, BeckOK, § 323, N. 31.

vermektedir[289]. Bir işlem sözleşme akdedilmeden önce alacaklının tek taraflı bildirimiyle ya da sözleşmede hüküm öngörülmesiyle nisbi kesin vadeli işlem olabilecektir[290]. Nisbi vadenin belirlenmesinde *sabit, kesin, tam* gibi ifadeler ile çok kesin zaman hükümlerinin kullanılabileceği belirtilmektedir[291]. Diğer taraftan, taraf iradelerinin değerlendirilmesinde işlemin nisbi kesin vadeli olup olmadığı konusunda tereddüt yaşanması durumunda, işlemin nisbi kesin vadeli olmadığının varsayılması gerektiği savunulmaktadır[292].

Süre verilmesini gerektirmeyen ikinci hal, hukuka aykırı olarak ifanın reddedilmesi halidir[293]. Söz konusu hal hem ek süre tayin etmeksizin sözleşmeden dönmeyi düzenleyen BGB § 323 hükmünde hem de ifa yerine tazminat talebini düzenleyen BGB § 281 hükmünde açıkça yer almaktadır. İlgili düzenlemeler doktrinde de ifade edildiği üzere,

---

289 Staudinger/Schwarze, § 323, N. B102; Hau/Poseck/H.Schmidt, BeckOK, § 323, N. 26; Medicus/Lorenz, s. 223; Bassler/Büchler, s. 897; Engelmann, s. 223. BGB § 281 hükmünde bu yönde bir düzenleme olmadığını belirtmek gerekir.

290 Hau/Poseck/H.Schmidt, BeckOK, § 323, N. 28; Engelmann, s. 223-224. Aynı zamanda kesin vadenin asli edim yükümlülükleri yanında ikincil yükümlülükler açısından (*Nebenpflichten*) da mümkün olduğu ifade edilmektedir. Bkz. Engelmann, s. 224.

291 Hau/Poseck/H.Schmidt, BeckOK, § 323, N. 30; "*Derhal, hemen*" gibi ifadelerin kesin vadeyi sağlayamayacağı, zira bunların daha çok "*mümkün olduğunca çabuk*" anlamı taşıdığı hakkında görüş için bkz. Hau/Poseck/H.Schmidt, BeckOK, § 323, N. 30.

292 Hau/Poseck/H.Schmidt, BeckOK, § 323, N. 30.

293 Staudinger/Schwarze, § 323, N. B90; Medicus/Lorenz, s. 223; Bassler/Büchler, s. 894; Skamel, s. 672.

borçluyu koruma adına ek süre tayininin amacından kaynaklanan düzenlemeler olmakla birlikte, borçlunun ifayı reddetmesi halinde artık borçlunun korunması adına bir ek süre tayin edilmesi de gerekli görülmemektedir[294]. İfanın reddinin açık olması ve bu beyanın borçlunun *son sözü* olarak anlaşılması gerektiği kabul edilmektedir[295]. İfa reddinin

---

[294] Medicus/Lorenz, s. 223; Engelmann, s. 230. Ayrıca Federal Mahkeme kararı için bkz. RG, 07.10.1919, II 127/19. Karar için bkz. RGZ 096, 341 – 343. Mahkeme, kararda mal tesliminin ancak aylar sonra yapılacağına ilişkin beyanı aynı zamanda *olumlu sözleşme ihlali-positive Vertragsverletzung* olarak da değerlendirmektedir.

[295] Staudinger/Schwarze, § 323, N. B90; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 105; Hau/Poseck/Lorenz, BeckOK, § 281, N. 24; Hau/Poseck/H.Schmidt, BeckOK, § 323, N. 25; Medicus/Lorenz, s. 223; Bassler/Büchler, s. 894; Skamel, s. 672; Engelmann, s. 232. Borçlunun sözleşmenin geçerliliğine ilişkin şüphelerini dile getirmesi; taraflar arasında sözleşme içeriğine ilişkin görüş ayrılıkları olması; hizmetin ifasında beklenmedik zorlukların çıkması; erteleme talebinde bulunulması; borçlunun itiraz etmesi ya da sadece vade tarihinde ifa edemeyeceğini bildirmesi ifa reddi açısından yetersiz görülmektedir. Bkz. Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 105-106; Hau/Poseck/Lorenz, BeckOK, § 281, N. 25; Hau/Poseck/H.Schmidt, BeckOK, § 323, N. 25. Ayrıca bkz. Staudinger/Schwarze, § 323, N. B90. Borçlunun sözleşmenin içeriğine itiraz etmesi; davalının ancak mahkemede aleyhine karar çıkması halinde ifayı gerçekleştireceğinin açıkça anlaşılması halinde, davanın reddedilmiş olması; borçlunun bir sebep olmaksızın sözleşmeyi sona erdirmesi; borçlu tarafından ifa reddedilerek yeni sözleşme şartlarını kabul ettirmeye çalışması; ifanın sözleşmeye uygun olduğunun ifade edilmesi ise ifa reddi olarak değerlendirilmektedir. Bkz. Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323,

vadeden önce yapılması halinde bunun süre verilmesini gerektirmeyen haller içerisinde değerlendirilip değerlendirilmeyeceği konusunda; doktrinde hakim görüş tarafından, BGB § 323 Paragraf 4'ün kıyasen uygulanabileceği belirtilmektedir[296].

Süre verilmesini gerektirmeyen üçüncü hal, BGB § 323 Paragraf 2'de ve BGB § 281 Paragraf 2'de düzenlenen *özel şartların* var olmasıdır[297]. Ancak iki hüküm arasında bir farklılık söz konusudur. Zira BGB § 323 Paragraf 2'ye göre "*sözleşmeye uygun olmayan ifa durumunda, her iki tarafın menfaatleri tartıldıktan sonra derhal dönmeyi haklı kılan özel şartların"* olması halinde dönme yoluna gidilebilecekken; BGB § 281 Paragraf 2'ye göre, "*her iki tarafın menfaatlerini tarttıktan sonra tazminat talebinin derhal ileri sürülmesini haklı çıkaran özel şartların*" olması halinde tazminat talep edilebilecektir. Dolayısıyla alacaklı edim henüz ifa edilmediyse BGB § 323 anlamında sözleşmeden dönemeyecek[298], ancak diğer şartların da varlığı halinde tazminat talep edebilecektir[299]. Çalışma konumuz borçlunun temerrüdü olduğundan burada edimin ifa

---

N. 106-108; Hau/Poseck/Lorenz, BeckOK, § 281, N. 26; Hau/Poseck/H.Schmidt, BeckOK, § 323, N. 25; Engelmann, s. 234.

296 Faust, Fristsetzung, s. 942; Hau/Poseck/H.Schmidt, BeckOK, § 323 N. 25; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 104. İlgili düzenleme gereği; alacaklı sözleşmeden dönme şartlarının gerçekleşeceğinin açık olması halinde, edim muaccel olmadan önce de sözleşmeden cayabilir. Vadeden önce ifanın reddedilmesi hali de bu kapsamda değerlendirilmektedir. Yani ek süre verilip verilemeyeceği tartışmasından ziyade şartları mevcutsa alacaklının sözleşmeden dönme hakkı çerçevesinde tartışılmaktadır.

297 Medicus/Lorenz, s. 224.

298 Medicus/Lorenz, s. 224.

299 Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 129.

edilmesinin arandığı BGB § 323 inceleme dışında bırakılacak, yalnızca BGB § 281 incelenecektir. Özel şartlar kapsamında ifa menfaatinin objektif[300] olarak kaybedilmesi yer almaktadır. Alacaklının ifa menfaati konusuyla ilgili borçlunun bilgi sahibi olmasının gerekip gerekmediği doktrinde tartışmalıdır. Doktrinde bir görüş tarafından; borçlunun alacaklının menfaatlerini bilmesi gerekmediği savunulurken[301]; başka bir görüş tarafından borçlunun bu menfaatlerin farkında olması gerektiği savunulmaktadır[302]. Menfaat kaybına örnek olarak; mevsimlik bir iş açısından teslimatın ancak sezon sonunda yapılabilecek olması; satıcı açısından ödemenin gecikmesi yüzünden malların artık daha yüksek fiyattan temin edilebilmesi; satış riskinin önemli oranda artması verilmektedir[303]. Üçüncü hal kapsamına, ifa menfaatinin kaybı dışında, bazı özel şartların varlığı halinde ek süre verilmesini gerektirmeyen haller de dahildir. Bunlara doktrinde iflas işlemleri, açık ifa başarısızlığı, tekrarlanan ifa eksiklikleri, ifa kabiliyetine olan güven kaybı örnekleri verilmektedir[304].

---

300 Engelmann, s. 238.

301 Staudinger/Schwarze, § 323, N. B114.

302 Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 132. En azından borçlu tarafından tanınabilir olması gerektiği hakkında bkz. Hau/Poseck/H.Schmidt, BeckOK, § 323 N. 36.

303 Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 134. Yalnızca kar menfaatinin düşmesinin tek başına menfaat kaybı olarak değerlendirilmeyeceği belirtilmektedir. Bkz. Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 134; Engelmann, s. 242.

304 Engelmann, s. 237 vd. Ayrıca bkz. Hau/Poseck/H.Schmidt, BeckOK, § 323, N. 37.

Alacaklı ek süre verilmesini gerektirmeyen bu hallerden birisinin varlığına rağmen, ek süre vermeyi tercih edebilir[305]. Ancak bu halde artık ek süre dolmadan seçimlik haklarını kullanamayacaktır[306].

g. Sonuçları

Alman Hukuku açısından ek süre tanınmasının sonuçlarına değinmeden önce ek süre tanınmasının taraflar açısından etkisine bakmak gerekir. Ek süre tanınmasıyla birlikte alacaklı kural olarak bu süre ile bağlı olup; söz konusu ek süre içerisinde başkaca seçimlik haklarını kullanamayacaktır. Ek süre tayin edilmeden önce, ek sürenin verilmesini gerektirmeyen hallerden birinin varlığına karşın yine de ek süre tayin edildiyse, çelişkili davranış yasağından dolayı, alacaklı tarafından bu sürenin beklenmesinin gerekli olduğu ifade edilmektedir[307]. Fakat eğer ek süre tanınmasını gerektirmeyen hal BGB § 275 anlamında bir ifa imkansızlığından kaynaklanıyor ise, bu halde ek süre tayin edilmiş olsa da bununla bağlı olunmayacağı kabul edilmektedir[308]. Ek süre tayin edildikten sonra, ek süre tayinine gerek olmayan hallerin ortaya çıkması durumunda ise, doktrinde genel itibariyle alacaklının sürenin sonuna kadar beklemek zorunda olmadığı belirtilmektedir[309].

---

305 Medicus/Lorenz, s. 222.

306 Medicus/Lorenz, s. 222.

307 Hau/Poseck/Voit, BeckOK, § 636, N. 17

308 Hau/Poseck/Voit, BeckOK, § 636, N. 17.

309 Hau/Poseck/Voit, BeckOK, § 636, N. 17; Engelmann, s. 278.

Tayin edilen ek süre içerisinde edim ifa edilmediyse[310], artık süre sınırının *başarısız* bir biçimde sona erdiği kabul edilmektedir[311]. Bununla birlikte borçlunun ek süre içerisinde değil, fakat ek süre dolduktan hemen sonra edimi ifa etmesi durumunda kural olarak hukuki sonuçların doğacağı, ancak istisnai olarak somut olay bağlamında alacaklının ek süre dolduktan hemen sonra seçimlik haklara başvurmayacağına ilişkin borçluda bir güven yaratması halinde bu ilkeden sapılabileceği kabul edilmektedir[312]. Bu nedenle artık bu andan itibaren alacaklı açısından sözleşmenin ihlaline bağlı olan diğer hukuki sonuçlar ortaya çıkacaktır. Ancak bu sonuçlar burada yalnızca borçlu temerrüdü açısından incelenecek olup, diğer ifa engelleri açısından ele alınmayacaktır.

---

310 Sözleşmede kararlaştırılan ana edimin kısmen ifa edilmesi hali de sürenin başarısız olarak sona ermesi kapsamında değerlendirilmektedir. Bkz. Höffmann, s. 187. Kısmi ifa halinde alacaklının sözleşmeden kısmi dönme hakkının olduğuna dair bkz. Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 96.

311 Hau/Poseck/Lorenz, BeckOK, § 281, N. 22; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 93; Medicus/Lorenz, s. 227; Höffmann, s. 184. Ek süre içerisinde ifanın gerçekleşip gerçekleşmediğinin değerlendirilmesinde *ifa fiilinin ne zaman* olduğunun esas alınması gerektiği, *ifa başarısının ne zaman gerçekleştiğinin* bir önemi olmadığı; para borçları açısından da bunun kabul edilmesi gerektiği hakkında bkz. Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 90-91. Para borçlar açısından aksi yönde bkz. Höfmann, s. 185.

312 Höffmann, s. 190. Doktrinde bir başka görüş tarafından alacaklının kusuru olmaksızın sürenin küçük bir şekilde aşılmasının önemsiz olabileceği ifade edilmektedir. Bu görüş hakkında bkz. Hau/Poseck/Lorenz, BeckOK, § 281, N. 21.

Bu kapsamda ilk olarak ek süre içerisinde edimin ifa edilmemesi halinde; borcun aynen ifasına ek olarak, ifa etmemeden kaynaklanan tazminat talebi ile birlikte sözleşmeden dönme hakkı gündeme gelecektir. Ek sürenin sona erdiği süreçte alacaklı seçimlik haklarını kullanacağı süre içerisinde borçlu açısından bir belirsizlik söz konusu olup[313], bu durum Alman Hukuku'nda *Hängepartie* olarak ifade edilmektedir[314]. Alman

---

313 Medicus/Lorenz, s. 227; Hanau, s. 2806. Doktrinde bir görüş borçlunun bu duruma tamamen güçsüz bir biçimde maruz bırakılmaması gerektiğini savunmaktadır. Bkz. Hanau, s. 2808; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 153. Kanun yapım sürecinde seçimlik haklar konusunda ek süre dolduktan sonra bu sefer borçlunun alacaklıya seçimlik hakkı kullanması açısından karşı bir süre tayin etmesi fikri, borçlunun sözleşmeye aykırı davranmasından dolayı ayrıca korunmasına gerek olmadığı gerekçesiyle kanun koyucu tarafından kabul edilmemiştir. Ancak *SCHWAB* bu duruma ilişkin olarak, ortada artık seçimlik borca benzer bir borç olduğunu ve borçlunun alacaklıya karşı süre vererek seçimlik hakkı kullanmasını talep edebileceğini; tayin edilen süre içerisinde bunu yapmadığı takdirde seçim hakkının borçluya geçeceğini ve borçlunun aynen ifayı seçtiği takdirde alacaklının diğer seçimlik hakları seçebilmesi için tekrar ek süre tayin etmesi gerektiğini ifade etmektedir. Bkz. Schwab, s. 134 vd. Borçlunun alacaklıya seçimlik haklarını kullanabilmesi için karşı ek süre verme düşüncesinin uyuşmazlığın hızlı bir biçimde çözümlenebilmesi açısından *de lege ferenda* kabul edilebilir olduğuna, ancak seçimlik borçtan bahsedilemeyeceğine ve karşı ek süre imkanının da mevcut düzenlemeler gereği mevcut olmadığına ilişkin görüş hakkında bkz. Jacobs, s. 142-145.

314 Lorenz, Stephan, "Schuldrechtsreform 2002: Problemschwerpunkte drei Jahre danach", **NJW** 2005, s. 1892; Jacobs, s. 141. Bu konuda yasa koyucunun

Hukuku açısından Türk Hukuku'nda olduğu gibi aynen ifanın reddi beyanının derhal yapılmasına ilişkin bir kural söz konusu değildir. Bu nedenle bu konuda Alman Hukuku'nda tartışmalar oldukça fazla olmakla birlikte[315]; çalışmanın kapsamı gereği bu tartışmalara burada değinmeyi uygun bulmamaktayız. Fakat belirtmek gerekir ki hakim görüş tarafından, bu halde seçimlik hakkın kullanılabilmesi adına tamamen sınırsız bir süreden bahsedilemeyeceği, bu nedenle alacaklıdan seçimlik hakkını makul süre içerisinde kullanmasının talep edilebileceği kabul edilmektedir[316].

Doktrinde çoğunluk görüş tarafından seçimlik hakların kullanılmasına ilişkin beyanın ek süre beyanı ile birlikte bildirilebileceği kabul edilmektedir[317]. Fakat doktrinde bir görüş tarafından, sözleşmeden dönmeye ilişkin beyanın geri alınamayacak olmasından hareketle, alacaklının aceleci bir dönme beyanı iletmesinden korunması gerektiği, bu nedenle ancak ek sürenin sona ermesinden sonra bu beyanın iletilebileceği

---

gerekçesine ilişkin değerlendirme için bkz. Hanau, s. 2808. *LORENZ* ilgili düzenlemede bir değişiklik yapılması gerektiğini, zira bu haliyle alacaklının borçlu aleyhine spekülasyon yapabileceğini belirtmektedir. Bkz. Lorenz, Schuldrechtsreform, s. 1892.

315 Bu tartışmalar hakkında bkz. Höffmann, s. 193 vd.; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 153. Diğer taraftan sürekli borç ilişkisi doğuran sözleşmeler açısından farklı bir düzenleme vardır. Bu sözleşmeler açısından sözleşmenin sona erdirilmesine ilişkin hakkın BGB § 314 hükmüne göre; makul süre içerisinde kullanılması gerekmektedir. Bkz. Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 156.

316 Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 155; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 281, N. 114.

317 Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 154; Wieser, s. 2433.

ifade edilmektedir[318]. Diğer taraftan doktrinde ek süre ile birlikte hukuki sonuca yer verilmesi halinde, bu beyanın gelecekteki belirsiz bir olaya bağlı olmasından dolayı, hukuki sonucun şarta bağlı olarak ilan edilmesinden bahsedilmektedir[319]. Ancak hukuki sonucun ortaya çıkıp çıkmaması tamamen borçlunun iradesine bağlı olmasından dolayı, bu şekilde şarta bağlı olarak yapılmasında bir sakınca olmadığı da kabul edilmektedir[320].

Seçimlik haklardan ilki yukarıda da ifade edildiği üzere aynen ifa talebidir. Belirtmek gerekir ki eBGB döneminde ek sürenin başarısız olarak sona ermesi halinde, daha önce de ifade edildiği üzere artık herhangi bir şekilde aynen ifa talebi söz konusu olmamakla birlikte; BGB'deki modernizasyonla birlikte, artık alacaklı dilerse aynen ifa talebinde de bulunabilecektir[321]. Alacaklının süre dolduktan sonra aynen ifayı talep etmesi halinde çelişkili davranış yasağı nedeniyle en azından bir süre dönme hakkının kullanılmasının engellenebileceği ya da alacaklının borçluya yeni bir ek süre tayin edip bu süre dolduktan sonra sözleşmeden dönebileceği kabul edilmektedir[322].

---

318 BT-Drucks. 14/6040, 221. Alacaklının böyle bir korumaya ihtiyacı olmaması hakkında bkz. Engelmann, s. 167.

319 Derleder, Peter/Zänker, Leif, "Der ungeduldige Gläubiger und das neue Leistungsstörungsrecht Das Verhältnis von Fristsetzung, Schadensersatzverlangen und Rücktritt", **NJW** 2003, s. 2779; Wieser, s. 2433; Engelmann, s. 166. Borçlu açısından bu şartlı talepten kaynaklanan bir belirsizlik olmadığına dair bkz. Wieser, s. 2433.

320 Engelmann, s. 167.

321 Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 149; Jacobs, s. 139; Höffmann, s. 190.

322 Hau/Poseck/H.Schmidt, BeckOK, § 323, N. 20.

Bir diğer seçimlik hak BGB § 281 gereği ifanın reddedilerek tazminat talep edilmesidir. Bu halde alacaklı ifayı reddettiğine dair beyanı açıkladıktan sonra, doktrinde artık alacaklının aynen ifayı talep edemeyeceği, zira iki talebin birbirini dışladığı belirtilmektedir[323].

Son olarak ise, alacaklının BGB § 323 gereği sözleşmeden dönme hakkı söz konusudur[324]. Sözleşmeden dönme hakkının kullanılmasıyla birlikte, tarafların karşılıklı ifa yükümlülükleri sona erecektir[325]. Diğer taraftan ifa edilmiş olan edimler söz konusu ise, bunların da iade borcu doğacaktır.

B. İsviçre Hukukunda

1. Genel Olarak

İsviçre Hukuku açısından genel bir Borçlar Kanunu düzenlemesinden önce kantonların kendi düzenlemeleri söz konusuydu. 1883 tarihinde ise, İsviçre'de genel bir Borçlar Kanunu yürürlüğe girdi. Ek süreye ilişkin düzenlemeye yine bu Kanun'un (eOR-İsviçre Borçlar Kanunu[326]) 122. maddesinde de yer verilmekteydi. İlgili düzenlemede ek süre kurumu yalnızca ticari satım sözleşmelerine için değil, genel anlamda tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmeler için söz konusuydu[327]. İlgili eOR Art. 122'ye göre; tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde taraflardan birisinin edimi ifada temerrüde düşmesi halinde, diğer taraf ek süre sonunda sözleşmenin sona ereceği uyarısıyla birlikte

---

323 Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 281, N. 82.

324 Hau/Poseck/H.Schmidt, BeckOK, § 323, N. 20.

325 Hau/Poseck/H.Schmidt, BeckOK, § 323, N. 39.

326 İlgili Kanun 18 Haziran 1881 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanmış ve 1 Ocak 1883 tarihi itibariyle yürürlüğe girmiştir.

327 Doktrinde bu düzenlemenin de ADHGB'den esinlendiği ifade edilmektedir. Bkz. von Tuhr, s. 619; Bucher, s. 322.

temerrüde düşen tarafa ek süre verebilmekte ya da süre verilmesini yetkili makamdan talep edebilmekteydi[328]. Görüldüğü üzere aslında eOR'deki düzenleme bugünkü modern anlamdaki ek süre kurumuna daha da yaklaşmıştır. Ancak bu düzenlemede de eBGB'deki gibi ifayı ret tehdidinin ek süre tayin ederken yer alması gerekmekteydi. Bunun bir sonucu olarak ek süre tayin edilmesi ile birlikte, bu beyan ifanın reddedileceğine dair tehdidi de içereceğinden, sürenin sona ermesi ile birlikte tarafların birincil sözleşme yükümlülükleri sona ermekteydi[329].

İsviçre'de mevcut Kanun'da 1911 tarihinde tekrar değişiklikler yapılmış; ek süre kurumu bu sefer kendisine OR Art. 107 hükmünde yer bulmuştur[330]. Yine iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde alacaklı, borçlunun temerrüde düşmesi halinde, edimin müteakip ifası için süre tanıma ya da yetkili makamdan süre tanınmasını isteme hakkına sahip olmaktadır. İlgili düzenleme eski düzenlemeden farklı olarak; edimin ifası için verilen ek süre beyanında söz konusu ek süre içerisinde edimin ifa edilmemesi halinde ifanın reddedileceğine dair uyarıya yer verilmesi zorunluluğunu ortadan kaldırmıştır[331].

İsviçre Hukuku açısından ek süre kurumuna bakıldığında, kurumun uygulama alanının tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmeler olduğu açık şekilde OR md.107

---

328 von Tuhr, s. 619; Oser/Schönenberger, Art. 107, N. 3; Schenker, s. 152.

329 Secrétan, s. 143; Schenker, s. 153.

330 Söz konusu revizyonun nedeni olarak belirsiz olan düzenlemenin ortadan kaldırılması ve alacaklıya ek yetkiler sağlama amacı olduğu ifade edilmektedir. Bkz. Schenker, s. 153. Doktrinde bu yeni revizyon açısından yine Alman Medeni Kanunu'nun etkisi olduğu da belirtilmektedir. Secrétan, s. 143.

331 von Tuhr, s. 619; Oser/Schönenberger, Art. 107, N. 3; Becker, Art. 107, N. 17; Voser, Fritz, **Der Schuldnerverzug im schweizer Obligationenrecht**, Aarau 1914, s. 67.

hükmünde ifade edilmiştir. Bununla birlikte kurumun amacına ilişkin olarak; tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde borçlunun edimini ifa etmemesi halinde alacaklıya ek süre ve devamında seçimlik hakları kullanma hakkının verilmemesi, alacaklıyı borcunu ifa etmeyen borçlu karşısında edimini hazır bulundurması zorunluluğu yoluyla cezalandırmak olacağı, oysa alacaklının borca aykırı davranılması halinde borç ilişkisini olabildiğince hızlı bir biçimde sona erdirebilmesi ve bunu da belirsiz bir sürece girmeden elde edebilmesi şeklinde ifade edilmektedir[332].

2. Ek Süre Tayini

a. Hukuki Niteliği

Belirtmek gerekir ki ek süre tayinine ilişkin beyanın hukuki niteliği konusunda İsviçre Hukuku'nda Alman Hukuku'nda olduğu gibi bir tartışma söz konusu değildir. Kanaatimizce bu durum ifayı ret tehdidine ilişkin kuralın İsviçre Hukuku'nda çok daha önce yürürlükten kaldırılmış olmasından kaynaklanmaktadır. Bu anlamda ek süre tanımanın hukuki niteliği konusunda İsviçre Hukuku'nda hakim görüş beyanın hukuki işlem benzeri olduğu yönünde olup[333]; bu beyanın, taraflar arasında bir hukuki ilişkinin

---

[332] Schenker, s. 165-166. Ancak ifade etmek gerekir ki İsviçre Hukuku'nda da gerek uluslararası düzenlemeler gerekse Alman Hukuku'ndaki gibi "esaslı ihlal" kavramının kabul edilmesine yönelik görüşler söz konusudur. Bkz. Honsell/Vogt/Wiegand, Art. 107, N. 4.

[333] von Tuhr, s. 620; von Tuhr/Escher, s. 149; Bucher, s. 324; Oser/Schönenberger, Art. 107, N. 10; Voser, s. 67; Ehrat, Felix R, **Der Rücktritt vom Vertrag nach Art. 107 Abs. 2 OR in Verbindung mit Art. 109 OR**, Zürich 1990, s. 91; Schenker, s. 170; Weber/Emmenegger, Art. 107, N. 58; Honsell/Vogt/Wiegand, Art. 107, N. 7; Keller/Schöbi, s. 204; Schwenzer, s. 522. Fakat doktrinde ek süre

kurulması, değiştirilmesi ya da sona erdirilmesine yönelik bir irade beyanı olmadığından dolayı da hukuki işlem olarak nitelendirilemeyeceği kabul edilmektedir[334]. Yine hakim görüş tarafından, ek süre tayin etmenin yenilik doğurucu bir hak olarak görülemeyeceği, zira ek sürenin tek başına borçlunun hukuki durumunu değiştirmesinin söz konusu olmadığı kabul edilmektedir[335].

b. Şartları

İsviçre Hukuku'nda da Türk Hukuku'ndaki gibi ek süre tanınmasına ilişkin OR Art. 107 hükmünün uygulanabilmesi için her şeyden önce ortada tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmenin varlığı gereklidir[336]. Bu anlamda edimlerin karşılıklılık içerisinde olması gerektiği ifade edilmektedir[337]. Diğer taraftan ikinci şart ise, borçlunun edimi ifada

---

tayinine ilişkin beyanın *varması gereken irade açıklaması* olduğunu savunan görüşün de olduğunu belirtmek gerekir. Bkz. Schmid, s. 21.

334 Schenker, s. 170.

335 Schenker, s. 170. Ancak doktrinde bir başka görüş tarafından ek süre tayinine ilişkin beyanın yenilik doğurucu etkisinden bahsedilmektedir. Bkz. Oser/Schönenberger, Art. 107, N. 11.

336 Oser/Schönenberger, Art. 107, N. 4; Becker, Art. 107, N. 3; Koller, s. 983; Honsell/Vogt/Wiegand, Art. 107, N. 4; Schenker, s. 165.

337 Koller, s. 984; Schenker, s. 165. Bunun bir sonucu olarak gerek tek tarafa borç yükleyen sözleşmeler ile eksik iki tarafa borç yükleyen sözleşmeler gerekse ortaklık sözleşmelerinde kural olarak ilgili düzenlemenin uygulanmayacağı kabul edilmektedir. Bkz. Oser/Schönenberger, Art. 107, N. 6 vd.; Schenker, s. 166-167. Tek tarafa borç yükleyen sözleşmeler açısından *BUCHER* farklı bir görüşe sahiptir. Nitekim yazara göre; tek tarafa borç yükleyen bir sözleşmede alacaklı ilke olarak mümkün olduğu sürece aynen ifa davası açmalıdır. Ancak ifanın sonuçsuz kalması

temerrüde düşmüş olmasıdır[338]. Borçlunun temerrüde düşmede kusurunun olup olmaması ek süre tayini açısından bir önem arz etmemektedir[339].

c. Tarafları

İlk olarak taraflardan alacaklı taraf ile ilgili açıklama yapmak gerekirse, ek süreyi tayin edecek olan taraf alacaklı ya da onun yetkili temsilcisi olarak kabul edilmektedir[340].

---

halinde ifadaki menfaat için tazminat davası açılabileceği kabul edilmektedir. Diğer taraftan yazar TBK md. 123 (OR Art. 107) hükümlerinden yalnızca synallagmatic sözleşmelere dayanmayan talepler bakımından, hükümlerin uygulama bulabileceğini savunmaktadır. Bkz. Bucher, s. 303, dpn. 38. Ortaklık sözleşmeleri açısından; bir ortağa karşı açılan aynen ifa davasının tazminat talebine dönüştürülmesinin şirketin devamı ile sözleşmeye sadık kalan diğer ortakların menfaatine hizmet edebileceği kabul edilebileceğinden istisnai olarak OR Art. 107/Abs. 2 hükmünün istisnai bir uygulamasının olabileceği hakkında bkz. Schenker, s. 167. Ayrıca bir diğer istisnai hal olarak ise, iki kişilik ortaklık sözleşmeleri ele alınmaktadır. Her ne kadar bu sözleşmeler açısından gerçek anlamda synallagma ilişkisinden söz edilemese de, iki kişilik ortaklık sözleşmelerindeki ortaklar arası ilişkinin synallagma ilişkisine çok yaklaştığı kabul edilmektedir. Bu nedenle OR Art. 107-109 hükümlerinin uygulama bulabileceği ifade edilmektedir. Bkz. Schenker, s. 168.

338 Becker, Art. 107, N. 11.

339 Becker, Art. 107, N. 16.

340 von Tuhr, s. 621; Becker, Art. 107, N. 26; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 88; Schenker, s. 181; Secrétan, s. 145. Alacağın temlik edildiği hallerde, temlik alanın ek süre tayin edebileceğine dair bkz. Becker, Art. 107, N. 26; Schenker, s. 181. Alacaklı tarafın birden fazla olması ihtimalinde ise

Alacaklı taraf kendisi süre vermek yerine OR Art. 107/Abs. 1 gereği mahkemeden de ek süre tayin edilmesini talep edebilmektedir[341]. Diğer taraftan doktrinde yetkisiz mahkeme

farklı ihtimallere göre değerlendirme yapılmaktadır. Bu anlamda müteselsil alacaklılığın olduğu hallerde; alacaklıların her birinin ayrı ayrı ek süre tayin etmesi mümkün olup, belli seçimlik hakların kullanımı açısından birlikte hareket edilmesi gerekeceğinden müteselsil alacaklıların birlikte ek süre tayin etmeleri tavsiye edilmektedir. Kısmi alacaklılığın olduğu hallerde; her alacaklı kendi alacağı kısma ilişkin ek süre tayin edebilecektir. Son olarak elbirliği alacaklılığın olduğu hallerde ise, bu alacaklıların birlikte hareket etmesi gerekeceğinden, hepsinin birlikte süre vermesi gerekmektedir. Bkz. Schenker, s. 181-182.

341 Secrétan, s. 145. Bu anlamda mahkeme tarafından ek süre belirlenmesi halinde, sürenin uygunluğu konusunda itiraz edilip edilemeyeceği tartışma konusudur. Bir görüş sürenin makul olmaması halinde, mahkeme tarafından da belirlense itiraz edilebileceğini; zira mahkemenin ek süre tayini konusunda sınırlı bir değerlendirme yaptığını, dolayısıyla menfaat dengesine ilişkin bir değerlendirmenin tam olarak yapılamayacağını ifade etmektedir. Bkz. Lemp, s. 32; Oser/Schönenberger, Art. 107, N. 17; Schenker, s. 182; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 92. Sonuç olarak aynı yönde bkz. Secrétan, s. 145; Voser, s. 70. *SCHENKER* bu halde mahkeme tarafından ek süre tayin edilmesinin oldukça küçük pratik bir değeri olduğunu belirtmektedir. Bu pratik değer ise; deneyimsiz olan alacaklı açısından bir güvence sağlanması ve diğer taraftan da borçluya alacaklının devlet yardımıyla harekete geçmeye istekli olduğunun gösterilmesi; son olarak delillerin muhafazasındaki kolaylıktır. Ayrıca yazar istisnai olarak yetkili mahkemenin taraflar arasındaki hukuki ilişki hakkındaki delillere sahip olması nedeniyle değerlendirme yapabilecek durumda olduğu hallerde, sürenin makul olarak kabul

tarafından ek süre tayin edilmesi halinde bunun yine de geçerli kabul edilmesi gerektiği ifade edilmektedir[342]. Ek süre tayinine ilişkin beyanın muhatabı ise, borçlu ya da onun yetkili temsilcisidir[343].

d. İçeriği ve Uzunluğu

Ek süre tayinine ilişkin beyanın içeriğine bakılacak olursa; ilk olarak eski OR Art 122 hükmündeki düzenlemede; ek süre tayin edilirken, edimin verilen ek süre içerisinde ifa edilmemesi halinde sözleşmenin sona erdirileceğine ilişkin uyarıya yer verilmesinin zorunlu olduğunu söylemek gerekir[344]. Ancak hükmün karşılığı olan yeni OR Art. 107

---

edilmesi gerektiği de belirtilmektedir. Bkz. Schenker, s. 182-183. Karş. Gauch/Schluep/Schmid/Emmenegger, Band II, N. 2739.

342 Becker, Art. 107, N. 30; Schenker, s. 183.

343 von Tuhr, s. 621; Schenker, s. 184. Müteselsil borçluluğun söz konusu olduğu hallerde her bir borçluya ayrıca süre tanınabileceği; ancak alacaklının seçimlik haklardan tazminat talebi ya da sözleşmeden dönme haklarını kullanmak istemesi halinde, her bir borçlu açısından ek sürenin dolması gerektiği kabul edilmektedir. Bkz. Schenker, s. 185. Alacaklının, müşterek borçlulardan birisi açısından ifadan feragat etmek niyetinde olması halinde, sadece onun için tayin edilen ek sürenin dolmasının yeterli olduğu kabul edilmektedir. Kısmi borçluluğun söz konusu olduğu hallerde; her bir kısmi borçluya onun borcuna ilişkin olarak seçimlik hak kullanılmak istenmesi halinde, ona ek süre tayin edilmesi gerektiği; ancak tüm alacak açısından seçimlik hakların kullanılmak istenmesi durumunda tüm kısmi borçlulara ek süre tayin edilmesi gerektiği kabul edilmektedir. Son olarak elbirliği borçluluğun olduğu hallerde ise, borçluların hepsi açısından tek bir süre belirlenmesi gerektiği ifade edilmektedir. Bkz. Schenker, s. 185-186.

344 von Tuhr, s. 619-620; Voser, s. 67; Schenker, s. 173.

düzenlemesinde bu zorunluluk ortadan kaldırılmıştır. Böylece alacaklının ek süreye ilişkin beyanda, ifayı ret tehdidine yer vermeden, geciken ifanın belirli bir süre içinde yerine getirilmesine ilişkin beyanı yeterli hale gelmiştir[345]. Alacaklı gerek olmamasına rağmen, ek süre beyanında ifanın reddedileceğine de yer vermiş ise, artık burada seçimlik haklarından aynen ifayı talep hakkını kullanamayacaktır. Bununla birlikte yine alacaklı ek süre tayini ile birlikte başkaca bir seçimlik hakkını bildirirse, bu beyan artık alacaklının ek sürenin sona ermesinden sonra kullanabileceği diğer seçimlik hakları kullanmasına engel olacaktır[346]. Diğer taraftan ek süreye ilişkin beyanın nasıl formüle edildiğinin bir öneminin olmadığı; önemli olanın borçlunun alacaklının geciken ifanı belirli bir süre içerisinde yerine getirilmesini talep ettiğini anlaması ya da dürüstlük kuralları gereği bunu anlayabilecek olmasının yeterli kabul edildiği ifade edilmelidir[347]. Ayrıca söz konusu

345 von Tuhr, s. 620; Koller, s. 984; von Tuhr/Escher, s. 149; Oser/Schönenberger, Art. 107, N. 9; Becker, Art. 107, N. 17; Voser, s. 67; Schenker, s. 171; Lemp, s. 31; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 82; Bucher, s. 324; Keller/Schöbi, s. 204; Secrétan, s. 144. İsviçre Hukuku'nda bazı sözleşmeler açısından hala ifayı ret tehdidine yer verilmesi gerektiği düzenlenmektedir. Söz konusu hükümlerin sosyal açıdan daha zayıf durumda olanların korunması açısından istisnai olarak var olduğu kabul edilmektedir. Bkz. Schenker, s. 173; Lemp, s. 31; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N.84. Örneğin; ilgili düzenlemelerden birisi kira sözleşmesinde kira bedeli veya yan giderlerin ödenmesinde gecikilmesi halinde, bunların tayin edilen süre içerisinde ödenmemesi durumunda, sözleşmenin süresinden önce feshedileceğine dair uyarı eklenmesine ilişkindir (OR Art. 257d-OR Art 282 Abs. 1).

346 Secrétan, s. 145; Schenker, s. 173.

347 Becker, Art. 107, N., 17; von Tuhr, s. 620; Schenker, s. 171; Secrétan, s. 144.

süreye ilişkin beyanın içeriğinin açık olması gerektiği, borçludan yalnızca *makul sürede ifa etmesinin* istenmesinin yeterli olmayacağı kabul edilmektedir[348]. Süre kesin bir tarih olarak belirlenebileceği gibi ".. *gün/hafta içerisinde*" gibi bir zaman sınırıyla da belirlenebileceği ifade edilmektedir[349].

Ek sürenin içeriğine ilişkin değinilmesi gereken bir diğer mesele ihtar ile ek süre kurumları arasındaki farka ilişkindir. Nitekim ihtar ile alacaklı alacağını derhal alma iradesini yansıtmakta ve vadeyi belirlemekte; ek süre tayininde ise, alacaklı vadeyi belirlemekten ziyade, edimin ifası açısından borçluya bir süre tanıdığını bildirmektedir[350]. Dolayısıyla ek süre tayininin kural olarak ihtar olarak değerlendirilemeyeceği[351]; ancak ek süre ile ihtarın birleştirilebileceği ifade edilmektedir[352].

İsviçre Hukuku'nda da ek sürenin uzunluğuna ilişkin açık bir düzenleme yer almamakla birlikte sürenin uzunluğu hakkında OR Art. 107/Abs.1'de *angemessen*

---

348 von Tuhr, s. 620; von Tuhr/Escher, s. 149; Lemp, s. 31; Oser/Schönenberger, Art. 107, N. 11; Bucher, s. 325; Schenker, s. 172. "*Zarardan sizi sorumlu tutuyorum*", "*Cayma hakkımı saklı tutuyorum*" gibi ifadelerin ek süre tayini sayılamayacağı hakkında bkz. Becker, Art. 107, N. 17.

349 Becker, Art. 107, N. 21; Gauch/Schluep/Schmid/Emmenegger, Band II, N. 2735; Schenker, s. 172.

350 Schenker, s. 171.

351 Schenker, s. 171.

352 Becker, Art. 107, N. 12; Keller/Schöbi, s. 204; Lemp, s. 32; Oser/Schönenberger, Art. 107, N. 13; Schenker, s. 180; Secrétan, 144. Burada dikkat edilmesi gereken mesele ek süre ile ihtarın birleştirilmesi ile süreli ihtarın farklı hukuki durumlar yaratmasıdır. Bu konuya ve aralarındaki farklara aşağıda değinileceğinden burada yer verilmemiştir.

kavramı kullanılmaktadır. Söz konusu kavram *makul/uygun* anlamına gelmektedir[353]. İsviçre doktrini ve içtihatlarında ek sürenin uzunluğu konusunda ise, somut durumun şartlarının göz önünde bulundurulması, bilhassa da ifanın türü ve alacaklının menfaatinin değerlendirilmesi gerektiği[354] ve alacaklının edimin hemen ifasındaki menfaati ne kadar fazlaysa, sürenin o kadar kısa verilmesine izin verilebileceği ifade edilmektedir[355]. Dolayısıyla İsviçre Hukuk'unda ilk olarak değerlendirilmesi gereken mesele alacaklının edimin erken ifasındaki menfaati olup, ikinci sırada edimin niteliği yer almaktadır[356].

---

353 Kıygı, Osman Nazım, **Hukuk ve Ekonomi Terimleri Sözlüğü**, München 1999, s. 39.

354 von Tuhr, s. 621; Koller, s. 990; von Tuhr/Escher, s. 149; Gauch/Schluep/Schmid/Emmenegger, Band II, N. 2735; Honsell/Vogt/Wiegand, Art. 107, N. 9; Schwenzer, s. 522; Schenker, s. 175. Belirtmek gerekir ki alacaklı edimin baştan ifası için bir ek süre tayin etmek zorunda değildir. Becker, Art. 107, N. 22.

355 von Tuhr/Escher, s. 149, Secrétan, s. 145. *SCHENKER* alacaklı menfaatinin bu değerlendirmede öncelikli olduğunu OR Art. 108/2 hükmüne atıf yaparak ifade etmektedir. İlgili düzenleme ek süre verilmesini gerektirmeyen hallere ilişkin düzenlemedir. Bkz. Schenker, s. 175. Doktrinde bir başka görüş tarafından, ek sürenin uzunluğunun alacaklının ifayı elde etme menfaati ile ters orantılı, borçlunun ifa çabası ile doğru orantılı olduğu belirtilmektedir. Bkz. Honsell/Vogt/Wiegand, Art. 107, N. 9.

356 Schenker, s. 176. Doktrinde *BECKER* alacaklının menfaatleri yanında borçlunun menfaatlerinin de dikkate alınması gerektiğini ifade etmektedir. Buna örnek olarak malların taşınması için en az ne kadar süre gerekiyorsa, en azından o sürenin verilmesi gerektiğini belirtmektedir. Bkz. Becker, Art. 107, N. 22.

Diğer yandan, tarafların tayin edilecek olan ek sürenin uzunluğunu kendi aralarında belirlemeleri imkanı da söz konusudur[357].

Ek sürenin makul olan süreden daha kısa belirlenmesi halinde; İsviçre Hukuku'nda da farklı görüşler ileri sürülmektedir. Doktrindeki bir görüş tarafından; kısa olarak tayin edilen bir ek sürenin olması durumunda, borçlunun edimi ne zamana kadar ifa edebileceğini bilemeyeceğinden, bu durumun hiç süre verilmemesi hali ile eşdeğer tutulması gerektiği; ancak bunun için borçlunun kısa olarak tayin edilen ek süreye karşı itiraz etmesi gerektiği savunulmaktadır[358]. Hakim görüş ise; borçlunun yine de makul süre içerisinde ifada bulunabileceğini kabul etmektedir[359]. Bunun sonucu olarak da her ne kadar alacaklı tarafından ek süre kısa belirlenmiş olsa da bu makul süre içerisinde, alacaklının borçlu tarafından borca uygun olarak sunduğu edimi kabul etmemesinin alacaklı temerrüdüne yol açacağı ifade edilmektedir. Ancak bunun için borçlunun kendisine tayin edilen ek sürenin kısa olduğuna yönelik itirazını sunması bir ön şart olarak

---

357 Ancak ifade etmek gerekir ki İsviçre Borçlar Kanunu'nda da ek sürenin özel olarak belirlendiği hükümler yer almaktadır. Bunlara örnek olarak; OR Art 257d hükmünde düzenlenen kira sözleşmeleri açısından genel kiralardan 10 günlük, konut ve ticari binalarda 30 günlük süre; yine VVG Art. 20 hükmünde sigorta sözleşmeleri açısından primin ödenmesi adına tayin edilecek olan 14 günlük süre bunlara örnek olarak verilebilir. Söz konusu süreler doktrinde koruyucu asgari süreler içeren hükümler olarak nitelendirildiğinden, bu hükümlerin aksine olacak şekilde sürelerin kısaltılmasının mümkün olmadığı, ancak sürelerin uzatılmasının mümkün olduğu kabul edilmektedir. Bkz. Schenker, s. 177-178.

358 Schenker, s. 178.

359 von Tuhr, s. 621; Becker, Art. 107, N. 23; Bucher, s. 325; Oser/Schönenberger, Art. 107, N. 15; Voser, s. 69.

değerlendirilmektedir[360]. Dolayısıyla böyle bir itirazın olmaması halinde, süre kısa da olsa geçerli kabul edilmekte ve süre sonunda ifa gerçekleşmediğinde alacaklı seçimlik haklarını kullanabilmektedir[361]. Alacaklının borçluya kısa süre yerine uzun süre vermesi halinde ise, kural olarak bu süreyle bağlı olacağı kabul edilmektedir[362]. Bunun spekülatif amaçlar içermesi halinde ise, doktrinde bir görüş bunun önem arz etmediğini, zira borçlunun edimi ifa ederek bunu önleyebileceğini belirtirken[363]; doktrinde başka bir görüş, bu halde zararın belirlenmesinde makul sürenin dikkate alınması gerektiğini ifade etmektedir[364].

---

360 von Tuhr, s. 621; von Tuhr/Escher, s. 150; Becker, Art. 107, N. 25; Oser/Schönenberger, Art. 107, N. 15; Gauch/Schluep/Schmid/Emmenegger, Band II, N. 2736; Schwenzer, s. 522. *BUCHER* burada borçlunun susmasının iyi niyetle önerinin zımnen kabulü olarak yorumlanması gerektiği yorumunda bulunmaktadır. Bkz. Bucher, s. 325, dpn. 129. Ancak *SCHENKER* haklı olarak ek süre tayininin bir öneri olmamasından dolayı bu yorumu hatalı olarak görmektedir. Bkz. Schenker, s. 179. Doktrinde *VOSER* ise, borçlunun sürenin makul olmadığını düşünüyor olması halinde, buna itiraz etmesi gerektiğini, makul süre belirlenene kadar eli kolu bağlı bekleyemeyeceğini, ancak yine de makul süre içerisinde edimi ifa etme hakkı olduğunu belirtmektedir. Bkz. Voser, s. 69.

361 von Tuhr/Escher, s. 150; Oser/Schönenberger, Art. 107, N. 15.

362 von Tuhr, s. 621; von Tuhr/Escher, s. 150; Becker, Art. 107, N. 24; Honsell/Vogt/Wiegand, Art. 107, N. 10; Bucher, s. 325; Schenker, s. 179.

363 Schenker, s. 179; Lemp, s. 33.

364 Becker, Art. 107, N. 24. Dolayısıyla yazar bu tür spekülatif niyetlerin kendisini yönlendirmesine izin vermeyen bir alacaklının makul kabul edeceği fiyat değişikliğinin dikkate alınacağını ifade etmektedir. Bkz. Becker, Art. 107, N. 24.

e. Bildirim Anı, Şekli ve Başlangıcı

Ek sürenin bildirim anına ilişkin olarak İsviçre Hukuku'nda Kanun'un lafzından dolayı, borçlunun temerrüde düşmesinden sonra ek süre tayin edilebileceği genel kural olarak kabul edilmekte[365]; ancak ihtar ile ek süre tayinine ilişkin beyanın birleştirilebileceği de ifade edilmektedir[366]. İhtar ile birlikte bir süre tayini söz konusu olduğunda, bunun süreli ihtar mı yoksa ek süre tayini mi olduğu konusunda bir açıklık olmaması halinde, doktrinde borçlu lehine olacak şekilde süreli ihtar olduğunun kabul edilmesi gerektiği ifade edilmektedir[367]. Zamanaşımına uğramış olan borçlarda ek süre tayini ile ilgili olarak da farklı görüşler ileri sürülmektedir. Doktrinde bir görüş borcun

---

365 von Tuhr, s. 620; von Tuhr/Escher, s. 149; Becker, Art. 107, N. 12; Schwenzer, s. 522; Voser, s. 70; Bucher, s. 324; Honsell/Vogt/Wiegand, Art. 107, N. 8; Schenker, s. 179, Lemp, s. 32. Ancak temerrüde düşme anı ile ilgili olarak bazı yazarlar ihtardan sonra bir reaksiyon süresini dikkate almaktadır. Bkz. Schenker, s. 179; Honsell/Vogt/Wiegand, Art. 107, N. 8; Becker, Art. 102, N. 37; Gauch/Schluep/Schmid/Emmenegger, Band, II, N. 2727; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 102, N. 104. Bazıları ise, ihtarın ulaştığı anda temerrüde düşüleceğini savunmaktadır. Bkz. von Büren, s. 367. Vadeden önce de ek süre tayin edilebileceğine dair ayrıca bkz. Schenker, s. 180.

366 von Tuhr, s. 620; von Tuhr/Escher, s. 149; Becker, Art. 107, N. 12; Bucher, s. 324; Gauch/Schluep/Schmid/Emmenegger, Band II, N. 2735; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 102, N. 81; Honsell/Vogt/Wiegand, Art. 107, N. 8; Schwenzer, s. 522; Keller/Schöbi, s. 204; Lemp, s. 32; Oser/Schönenberger, Art. 107, N. 13; Schenker, s. 180; Secrétan, s. 144.

367 Schenker, s. 181. Bu nedenle yazara göre, alacaklının bu hususu açıkça belirtmesi gerekmektedir. Bkz. Schenker, s. 181.

zamanaşımına uğramış olması halinde de ek süre tayin edilebileceğini savunurken[368]; aksi yöndeki görüş bunu reddetmektedir[369].

Ek süre tayininde İsviçre Hukuku'nda kural olarak herhangi bir şekil zorunluluğu aranmamaktadır[370]. Ancak tarafların bir şekil şartı öngörmelerine de herhangi bir engel yoktur. Şayet taraflarca akdettikleri sözleşme için bir şekil şartı öngörüldüyse, bu şeklin OR Art. 16/1 hükmüne göre sözleşmenin geçerlilik şekli olduğuna yönelik karinenin varlığı kabul edilmekle birlikte, bu şekil şartının ek süre tayinine ilişkin bildirime doğrudan ya da kıyasen uygulanmasının mümkün olmadığı kabul edilmektedir[371]. Diğer taraftan sözleşme taraflarının ek süre açısından bir şekil belirlemek istedikleri zaman bunun geçerlilik şekli mi yoksa ispat şekli mi olduğu hususunda da açıkça anlaşmış olmaları, aksi halde bir sözleşme boşluğundan bahsedileceği ifade edilmektedir[372].

Ek sürenin başlangıç anına bakıldığında ise; sürenin ne zaman başlayacağı alacaklı tarafından belirtilmiş ise, bu beyanın borçlu tarafından alacaklının kastettiği sürede başlayacağını anlaması halinde bir problem yoktur. Ancak borçlunun beyanı doğru anlamadığı haller açısından, beyanın güven ilkesine göre yorumlanması gerektiği kabul

---

368 Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 105; Schenker, s. 179.

369 Becker, Art. 107, N. 19; Oser/Schönenberger, Art. 107, N. 21.

370 Becker, Art. 107, N. 27; Ehrat, s. 91; Honsell/Vogt/Wiegand, Art. 107, N. 7; Gauch/Schluep/Schmid/Emmenegger, Band II, N. 2735; Schenker, s. 174; Schwenzer, s. 522; Secrétan, s. 144. Ancak bunun da istisnaları farklı hükümlerde söz konusudur. Nitekim sigorta sözleşmeleri ile ilgili Versicherungsvertragsgesetz (VGG) Art. 38/Abs 1 hükmünde ek sürenin yazılı olarak tayin edilmesinden bahsedilmektedir.

371 Schenker, s. 174-175.

372 Schenker, s. 175.

edilmektedir[373]. Sürenin başlangıç anına ilişkin herhangi bir zaman olmaması halinde, doktrinde ek süreye ilişkin beyanın borçluya ulaşması gerektiği[374] ve ulaşmasını takip eden günün ek sürenin ilk günü olarak kabul edileceği ifade edilmektedir[375].

f. Süre Tanınmasını Gerektirmeyen Haller

Süre tanınmasını gerektirmeyen haller OR Art. 108 hükmünde düzenleme altına alınmaktadır. OR Art. 108 hükmüne göre; borçlunun davranışlarından ek süre tayininin faydasız olacağının anlaşılması, borçlunun temerrüdü sonucunda ifanın artık alacaklı için yararsız hale gelmesi veya tarafların ifanın gerçekleşmesini belirli bir zamanda veya belirli bir zamana kadar gerçekleşmesini amaçladıkları sözleşmeden açıkça anlaşılıyorsa borçluya ek süre verilmesi gerekmemektedir.

İlk olarak borçlunun davranışlarından süre verilmesinin faydasız olacağının anlaşılması haline bakıldığında, bu halde artık ek süre tayin etmenin amacının ortadan kalktığı düşünülmektedir[376]. Bu durum aslında borçlunun geçmiş davranışlarına bakılarak geleceğe ilişkin bir tahmin yapılmasıyla ilgilidir. Dolayısıyla alacaklı tarafından borçlunun borcu ifa etme niyetinin olmadığına ilişkin olguların sunulması gerekmektedir[377].

---

373 Schenker, s. 173.

374 Schenker, s. 173; Schwenzer, s. 522.

375 Schenker, s. 173.

376 Keller/Schöbi, s. 205; Bär, Roger, **Das Fixgeschäft**, Zürich 1956, s. 10; Schenker, s. 186.

377 Bucher, s. 326; Schenker, s. 187. Bunlara örnek olarak; borçlunun edimi ifa etmek istemediğini ya da ifa etmeyeceğini açıklaması; borçlunun bir gecikme hali içinde olması sonucu artık makul süre verilse de edimin zamanında ifasının hiçbir şekilde mümkün olmaması; işlemi iptal ederek malların üçüncü kişiye satıldığına ilişkin

İkinci olarak borçlunun temerrüdü sonucu, edimin ifasının artık alacaklı açısından yararsız kalması hali değerlendirilmelidir. Burada dikkat edilmesi gereken husus, edimin yararsız hale gelmesinin sebebinin borçlunun temerrüdü olmasıdır[378]. Başka bir deyişle borçlunun temerrüdü ile edimin ifasının yararsız hale gelmesi arasında uygun bir nedensellik bağı aranmaktadır[379]. Bu nedensellik her somut olay açısından farklılık arz etmekle birlikte, önemli olan alacaklıdan artık bu edim ifa edilse de bunu kabul ederek karşı ifa yükümlülüğünü yerine getirmesinin beklenemeyecek olmasıdır[380]. Fakat söz

---

bildirim yapılması verilebilir. Örnekler için bkz. von Tuhr, s. 622; Oser/Schönenberger, Art. 108, N. 3; Becker, Art. 108, N. 3-4; Bucher, s. 326; Gauch/Schluep/Schmid/Emmenegger, Band II, N. 2742-2744; Bär, s. 10.

378 Keller/Schöbi, s. 205; Bär, s. 11; Schenker, s. 188.

379 Söz konusu nedensellik bağını ispat etmesi gerekenin alacaklı olduğuna dair bkz. Bär, s. 11; Becker, Art. 108, N. 9; Schenker, s. 189.

380 Becker, Art. 108, N. 8; Bucher, s. 327; von Tuhr, s. 622. Bu hallere örnek olarak; düğün töreni günü gelinliğin alınamaması, bayram yemeğinin zamanında gelmemesi, mevsimlik ürünlerin temerrüt sebebiyle artık satılamayacak olması verilmektedir. Örnekler için bkz. von Tuhr, s. 622; Bär, s. 11; Schenker, s. 189. Sözleşme gereği olağan bir amacın izlenmesi halinde bu amaca göre nedensellik belirlenebilecektir. Ancak alacaklı açısından özel bir amacın söz konusu olduğu hallerde doktrinde farklı görüşler ileri sürülmektedir. Nitekim doktrinde bir görüşe göre; ancak borçlu açısından bu özel amaç açıkça öngörülebilir ise, bu halde Art. 108 hükmü uygulanabilecektir. Zira borçlunun bu faydayı hiç bilmemesi halinde, vade yaklaştığında artık vadeden sonra ek süre verilmeyeceği kabulü ile edimi ifaya devam etmeme ihtimali olacağı ifade edilmektedir. Bkz. Schenker, s. 189-190; Bär, s. 12. *BECKER* ise, borçlunun temerrüde düşmesi halinde geciken ifanın alacaklı

konusu faydasızlığın ek süre tayininden sonra ortaya çıkması halinde, yine de alacaklının ek sürenin dolmasını beklemesi gerektiği kabul edilmektedir[381].

Ek süre tayin edilmesini gerektirmeyen üçüncü durum ise, kesin vadeli işlemlerdir[382]. Doktrinde kesin vadeli sözleşmeler "*ifa tarihinin sözleşmenin temel bir unsuru haline geldiği* ve *sözleşmenin bu tarihe uyulması ya da uyulmamasına göre ayakta kaldığı ya da çöktüğü sözleşmeler"* olarak nitelendirilmekle birlikte; bu sözleşmelerin ancak ifanın kesin olarak belirlendiği bir zamanda veya kesin olarak belirlenmiş bir süre içerisinde ifa edilmek zorunda olduğu belirtilmektedir[383]. Dolayısıyla bu sözleşmelerde alacaklının gecikmeli bir ifa istemediği daha ilk aşamada belirlidir[384]. Ancak doktrinde bir görüş bu nitelendirmeyi eleştirmekte[385] ve kesin vadeli işlemleri ikiye ayırarak

---

açısından yararsız olacağının açık olması ve borçlu bu durumu fark edebilecek durumda değilse, alacaklının bu konuda borçlunun dikkatini çekmesi gerektiğini ifade etmektedir. Bkz. Becker, Art. 108, N. 8-9

381 Schenker, s. 191. Karş. Becker, Art. 108, N. 10.

382 von Tuhr, s. 623; Becker, Art. 108, N. 12; Gauch/Schluep/Schmid/Emmenegger, Band II, N. 2747; Bär, s. 13. Kesin vadeli işlemlerin düzenlendiği bu üçüncü fıkra ile ikinci fıkranın yakın ilişki içinde olduğu; ancak ikinci fıkradaki faydasızlığın belirlenmesinde alacaklının edimle olan ilişkisi dikkate alınırken, üçüncü fıkradaki kesin vadede daha çok zamanlamanın dikkate alındığına dair bkz. Bär, s. 14.

383 Becker, Art. 108, N. 12. Ayrıca bkz. Gauch/Schluep/Schmid/Emmenegger, Band II, N. 2746; Bär, s. 17. Diğer taraftan OR Art. 190/I hükmünde düzenlenen belirli vadeli ticari satım sözleşmeleri hakkında bkz. Bär, s. 52 vd.

384 Bär, s. 13.

385 Nitekim *SCHENKER sözleşmenin ayakta kalması ya da çökmesinden* ne anlaşılması gerekeceği noktasında, bu ifadelerin belirsizlik içermesinden dolayı

incelemektedir[386]. Nitekim bunlardan birincisi iki taraflı kesin vade (*beideseitige Fixgeschäft*); ikincisi ise tek taraflı kesin vade (*nur einseitige Fixgeschäft*) olarak ifade edilmektedir. Bu ayrıma göre, iki taraflı kesin vadeli işlemde vadenin geçmesinden sonra ne alacaklı edimin ifasını talep edebilecek ne de borçlu edimi ifa edebilecektir. Tek taraflı kesin vadeli işleme göre ise; borçlu edimi ifa edemeyecek, ancak alacaklı dilerse edimin ifasını hala istiyorsa bunu talep edebilecektir. Söz konusu ayrımın önemi alacaklının vade geçtikten sonra hala aynen ifayı talep edip edemeyeceği noktasında toplanmaktadır[387]. Zira taraflar arasında tek taraflı kesin vade söz konusuysa bu mümkün olacak, aksi halde alacaklı aynen ifa talebi dışındaki diğer seçimlik haklarını kullanabilecektir[388]. Kesin vade olduğunun ispatı konusunda, doktrinde bunu iddia edenin ispatlaması gerektiği savunulmaktadır[389]. Dolayısıyla kesin vade olduğunun ispatı borçludan ziyade alacaklının faydasına olacağından -ki bunu kanıtlayarak ek süre tayin etme zorunluluğundan kurtulabilecek- ilgili düzenlemeye başvuracak taraf olarak alacaklının ispat etmesi gerektiği söylenebilir.

Alacaklı ek süre tayinine gerek olmayan hallerden birisinin varlığına rağmen, borçluya ek süre tayin etmekte özgürdür. Zira alacaklının borçluya ek süre tayin etmesi,

---

eleştirmektedir. Yazar bu konuyu şu şekilde formüle etmektedir: "*İfanın belirli bir zamanda ne daha önce ne de daha sonra ifa edilmesi gerektiğinin anlaşılması*." Bkz. Schenker, s. 193.

386 Ayrıntılı bilgi için bkz. Schenker, s. 194.

387 Aynı zamanda bir diğer önemi ise, vadenin kesin olarak tespiti ile birlikte, alacaklının edimin ifasında özel bir amacı olsa da artık bunun ayrıca tespitinin gerekmemesidir. Bkz. Schenker, s. 196.

388 Schenker, s. 195.

389 Bär, s. 16; Schenker, s. 196.

onun açısından bir hak kaybı yaratmayacak, ancak belirlediği ek süreyle bağlı olacaktır[390].

g. Sonuçları

Ek süre tayin edilmesinin sonucunda, eğer borçlu söz konusu ek süre içerisinde edimi ifa etmezse alacaklının seçimlik hakları gündeme gelecektir. Söz konusu seçimlik haklar aynen ifa ve gecikme tazminatı, ifanın reddi ve müspet zarar ile sözleşmeden dönme ve menfi zarar şeklinde sıralanabilir[391]. Belirtmek gerekir ki bu hukuki sonuçlara ek süre beyanında yer verilebileceği gibi, böyle bir zorunluluk İsviçre Hukuku açısından da söz konusu değildir[392].

Söz konusu seçimlik hakları kullanacak olan taraf alacaklı ya da onun yetkili temsilcisi[393]; hakkın muhatabı ise borçlu ya da onun yetkili temsilcisidir.

Alacaklı eğer aynen ifa ve gecikme tazminatı dışındaki diğer seçimlik hakları kullanmak istiyorsa, aynen ifa ve gecikme tazminatı talebinden vazgeçtiğini derhal beyan etmesi gerekmekte; aksi halde karine olarak aynen ifa ve gecikme tazminatı talep ettiği

---

390 Becker, Art. 108, N. 2; Schenker, s. 188 ve s. 191.

391 von Tuhr/Escher, s. 152; Becker, Art. 107, N. 22; Keller/Schöbi, s. 207-209; Voser, s. 72. Belirtmek gerekir ki yukarıda da ifade edildiği üzere eOR döneminde; eOR 122. maddeye göre; tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde taraflardan birisinin edimi ifada temerrüde düşmesi halinde, diğer taraf ek süre sonunda sözleşmenin sona ereceği uyarısıyla temerrüde düşen tarafa ek süre verebilmekte ya da süre verilmesini yetkili makamdan talep edebilmekteydi. Dolayısıyla alacaklı edimin reddedileceği tehdidi nedeniyle ek süre tayininden sonra artık aynen ifayı talep edememekteydi. Bkz. Schenker, s. 221.

392 Honsell/Vogt/Wiegand, Art. 107, N. 7.

393 Lemp, s. 118.

kabul edilmektedir[394]. Söz konusu beyanın derhal yapılmasının öngörülmesinin amacı, borçlu aleyhine yapılması muhtemelen spekülasyonların önlenmek istenmesidir[395]. Ayrıca doktrinde bir görüş tarafından aynen ifa ve gecikme tazminatından vazgeçilmesine ilişkin beyanın derhal yapılmaması halinde, alacaklının borçluya tekrar yeni bir ek süre tanımasının mümkün olduğu kabul edilmektedir[396].

C. Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Anlaşmasında (CISG)

1. Genel Olarak

Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG), diğer bir ifadeyle Viyana Satım Sözleşmesi 11 Nisan 1980 tarihinde satım hukukunun uluslararası alanda yeknesaklaştırılması amacının[397] bir sonucu olarak BM Konferansı'nda kabul edilmiştir[398]. CISG'in kabul edilmesinden önce; 1928 yılında

---

394 Lemp, s. 33; Voser, s. 72.

395 Lemp, s. 35; Voser, s. 73.

396 Lemp, s. 35. Borçlunun söz konusu vazgeçmeye ilişkin beyanın derhal yapılmadığını ileri sürebilmesi için kendisinin ifaya hazır bulunması gerektiği hakkında bkz. Lemp, s. 35.

397 Höffmann, s. 81. CISG'in ortaya çıkmasındaki amaçlar; yeni uluslararası ekonomik düzen, uluslararası ticaretin gelişmesi ve uluslararası ticaretin teşviki olarak sıralanabilir. Bkz. Schlechtriem/Schwenzer/Schroeter/Schwenzer, Einleitung. Diğer taraftan CISG birçok ülke açısından örnek teşkil etmiş ve kodifikasyonlar açısından da etkili olmuştur. Bu anlamda Rusya, Ukrayna ve Hollanda açısından CISG'in büyük etkisi olduğu; yine İskandinav Hukuku'nu da etkilediği ifade edilmektedir. Bkz. Zoll, s. 231.

398 Schlechtriem/Schwenzer/Schroeter/Schwenzer, Einleitung I.

ortaya çıkan bu çaba 1935 yılına gelindiğinde ilk taslağın ortaya çıkmasını sağlamıştır[399]. Daha sonrasında ise, 1 Temmuz 1964 tarihinde Lahey'de hazırlanan Milletlerarası Mal Satım Sözleşmelerinin Kurulması Hakkında Yeknesak Kanuna İlişkin Antlaşma ve 1 Temmuz 1964 tarihinde Lahey'de hazırlanan Milletlerarası Mal Satımı Hakkında Yeknesak Kanuna İlişkin Antlaşma kabul edilmiştir[400]. Sonrasında, bu Anlaşmalar model

---

399 Rabel, Ernst, "Der Entwurf eines einheitlichen Kaufgesetzes", **Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht**, 1935, 9. Jahrg., s. 1-2; Rösler, Hannes, "Siebzig Jahre Recht des Warenkaufs von Ernst Rabel Werk- und Wirkgeschicht", **RabelsZ,** Bd. 70, 2006, s. 797. Uluslararası alanda satım hukukunun yeknesaklaştırılmasına ilişkin öneri ilk olarak *RABEL* tarafından Özel Hukukun Birleştirilmesi Enstitüsü'nün başkanı olan Vittorio Scialoja'ya sunulmuştur. Önerinin büyük bir ilgiyle karşılanmasının ardından, yazarın ifadelerine göre, bu yöndeki ilk rapor 21 Şubat 1929 yılında sunulmuş ve çalışmaların devam etmesi talebi üzerine *RABEL* ile Berlin Yabancı ve Uluslararası Özel Hukuk Enstitüsü çalışmalarına devam etmiştir. Bu konu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Rabel, s. 1 vd.

400 Rösler, s. 801. Anlaşmalar hakkında bkz. https://www.unidroit.org/instruments/international-sales/ulfc-1964/ E.T.: 21.04.2022; https://www.unidroit.org/instruments/international-sales/ulis-1964/ E.T.: 21.04.2022; Söz konusu Anlaşmalar çok az devlet tarafından kabul görmüştür. Doktrinde bu durumun temel nedenleri olarak, Anlaşmaların hazırlık aşamasında Batı Avrupa hukuk sisteminin etkisinde kalındığı, diğer gelişmekte olan ülkeler ile sosyalist ülkelerin hazırlık çalışmalarına katılımının sağlanmamış olması ve akit devletlere geniş bir çekince koyma hakkı tanınmış olması görülmektedir. Bkz. Balkar Bozkurt, Süheyla, "Uluslararası Satım Sözleşmelerinin

alınarak nihayet 1980 tarihli Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) hazırlanarak, imzaya açılmıştır[401]. CISG'in temelini oluşturan 1935 tarihli ilk taslak metinde de ek süre kurumuna yer verilmiştir[402]. Taslağın 27. maddesinde;

Maddi Kurallar İçeren Konvansiyonlarla Düzenlenmesi Bağlamında Bir Yeknesaklaştırma Başarısı: 11 Nisan 1980 Tarihli Uluslararası Mal Satımına İlişkin Birleşmiş Milletler Konvansiyonu (Viyana Konvansiyonu)", 2017/2, **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, s. 298-299.

401 Rösler, s. 801; Engelmann, s. 30.

402 Söz konusu taslakta ek süreye ilişkin yöneltilen itirazlardan ilki makul sürenin kısa belirlenmesi halinde buna ilişkin sonuçları düzenleyen hükme yöneliktir. Söz konusu düzenlemenin Alman Hukuku'nda da yer almadığı ve makul olmayan kısa sürenin makul süreyi harekete geçireceği belirtilmiştir. İkinci olarak sözleşmenin sona ermesini kanun gereği değil, alıcıya ifa talebi ile sözleşmeyi sona erdirme arasında seçim yapma hakkının tanınması gerektiği savunulmuştur. Bunun sonucu olarak da sözleşmenin sona ereceğine ilişkin ihtara gerek kalmadığı belirtilmiştir. Tüm bu tartışmalar hakkında bkz. Riese, Otto, "Die Haager Konferenz über die Internationale Vereinheitlichung des Kaufrechts vom 2. bis 25. April 1964 Verlauf der Konferenz und Ergebnisse Hinsichtlich der Materiellen Vereinheitlichung des Kaufrechts", **RabelsZ**, 1965, Jg 29, H. 1, s. 39-41. Diğer taraftan *RABEL'in* ifadesiyle; ek süreye ilişkin düzenleme diğer bazı devletler tarafından pek de hoş karşılanmamaktaydı. Hatta *RABEL* kendisinin de bu kurum hakkında ön yargılarının olduğunu belirterek, bazı hallerde bunun gerekli olduğunu kabul etmektedir. Yazara göre; borçlunun sürenin sona erdiği zamana ilişkin tereddüte düşebilecek bir durumda olması; sözleşme taraflarının görünürdeki menfaatlerine göre, sözleşmenin doğasına göre bekleme süresinin makul göründüğü haller; ortaya

mal tesliminin zamanında yapılmadığı hallerde bir süre belirleme ve bu sürenin sona ermesinden sonra sözleşmenin sona erdirilebilmesi hükmü yer almaktadır[403]. Fakat taslakta belirtilen birçok husus tartışılmış ve bazı hükümler ancak değişiklik ile kabul edilmiştir. Bu nedenle burada metnin ilk haline bakılacak olursa ek süre ile ilgili 27. madde, 21. maddeye göre teslim süresinin önceden belirlenmediği ya da teslim süresinin sözleşmenin esaslı bir unsuru olmadığı hallerde uygulanmaktaydı[404]. Ayrıca söz konusu 27. maddeye göre, alıcı tarafından belirlenen süre makul değilse, satıcı derhal alıcıya makul süre bitimine kadar teslim etmeyeceğini beyan edebilir ve böyle bir beyan yoksa alıcı tarafından belirlenen süre kabul edilmiş sayılmaktaydı. Son olarak satıcı ek sürenin bitiminde malları teslim etmediğinde, sözleşmenin kanunen feshedilmiş olacağı kaleme alınmaktaydı[405].

1980 tarihine gelindiğinde ise; söz konusu tasarıda tartışılan ve değiştirilen hususlar olmuştur. Borçlu temerrüdünde ek süreye ilişkin düzenlemeye ise, CISG'de iki ayrı yerde rastlanmaktadır. Bunlardan ilki CISG md. 47 hükmünde düzenlenen satıcının sözleşmeyi ihlal etmesi halinde, alıcının tayin edeceği ek süre; diğeri ise CISG md. 63 hükmünde

---

çıkan imkansızlığın geçici bir süre ifayı geciktirdiği ve alacaklının yalnızca bir süre beklemesinin beklenebileceği hallerde ek süre vazgeçilmez niteliktedir. Bkz. Rabel, s. 68.

403 Rabel, s. 16; Engelmann, s. 30. Taslak için bkz. Rabel, s. 16.

404 Rabel, s. 73; Engelmann, s. 30.

405 Bu husus çok tartışılmış ve son olarak sözleşmenin kendiliğinden sona ermesinin tasarıdan çıkarılarak, ifa talebi ile sözleşmenin sona erdirilmesi hakkı arasında bir seçim yapma imkanı tanınmasına karar verilmiştir. Bunun bir sonucu olarak da ek süre tayininde ifayı ret tehdidi gerekliliği de ortadan kalkmıştır. Bkz. Riese, s. 41; Engelmann, s. 31.

alıcının sözleşmeyi ihlal etmesi halinde, satıcının tayin edeceği ek süredir[406]. Her ne kadar CISG'de ek süre tayini alıcı ve satıcı için ayrı hükümler olarak öngörülmüş olsa da belirtmek gerekir ki bu düzenlemeler birbiri ile paralel şekilde kaleme alınmıştır[407]. Bu nedenle aşağıda ek süre verilmesine ilişkin düzenlemeler incelenirken karşılaştırmalı olarak inceleme yapılacaktır. Bununla birlikte çalışma konusu borçlunun temerrüdü halinde ek süre tayini olduğundan, diğer ifa engellerine ancak yeri geldiğince değinilecek, ancak onlar hakkında ayrıntılı açıklama yapılmayacaktır.

---

406 Hükmün, borcunu ifa etmeyen borçluya henüz yasal yollara başvurmadan son bir şans verilerek edimin ifasını sağlama amacı olduğuna dair bkz. Honsell, Heinrich, (Hrsg.) **Kommentar zum UN-Kaufrecht**, Berlin 1997, Honsell/Schnyder/Straub, Art. 47, N. 2. Genel olarak CISG, PICC ve PECL ve diğer modern ulusal metinlere (Alman Hukuku gibi) bakıldığında, her birinde sözleşmeden dönmenin son çare olarak değerlendirilmesi söz konusudur. Bunun da çeşitli sebepleri vardır. Bu sebeplerin en başında ahde vefa ilkesi yer almaktadır. Ancak bundan da önemli olan bir diğer sebep ekonomik sebepler olarak görülebilir. Zira akdedilen sözleşmeden dönme sözleşme tarafları açısından bir tasfiye ilişkisini de devamında getirmektedir. Dolayısıyla bu yine taraflar açısından ek bir maddi külfete neden olmaktadır. Bu nedenle, sözleşmeye uygun ifanın sağlanması amacıyla ek süre tanımanın, hukuki sonuçları aynı olmayacak dahi olsa, yalnızca temerrüt hali için değil, tüm ifa engelleri açısından tanınabilmesi makul görünmektedir. Zira ek süre tanınması da sözleşmeden dönmeye engel olan yöntemlerden bir tanesidir. Dönmenin son çare olarak görülmesi ve sebepleri hakkında bkz. Yılmaz, CISG, s. 100 vd.

407 Engelmann, s. 78.

2. Uygulama Alanı

İlk olarak belirtmek gerekir ki özellikle satım sözleşmeleri açısından uluslararası alanda en çok uygulanan kurallar bütünü CISG'dir. Aşağıda incelenecek olan diğer ilkeler CISG karşısında daha sınırlı bir uygulama alanına sahiptir.

CISG'in uygulama alanına ilişkin ilk olarak Antlaşma'nın 1. maddesine bakmak gerekir. Buna göre; anlaşma işyerleri farklı devletlerde bulunan taraflar arasındaki mal satım sözleşmelerine, bu devletlerin akit devletlerden olması ya da milletlerarası özel hukuk kurallarının akit bir devletin hukukuna atıf yapması halinde uygulanır. Ayrıca yine aynı maddeye göre, anlaşmanın uygulanmasında tarafların vatandaşlığı, tacir olup olmadıkları ya da sözleşmenin adi veya ticari nitelikte olup olmadığı dikkate alınmamaktadır. Diğer taraftan CISG'in 2. maddesinde ise, ilgili hükümlerin hangi satım sözleşmeleri açısından uygulama bulmayacağı düzenlenmektedir. Buna göre; kişisel ya da ailevi ihtiyaç ya da ev ihtiyacı için mal alınması (meğerki satıcı sözleşmenin akdi sırasında veya öncesinde, böyle bir kullanım için alındıklarını bilmesin ya da bilmesi gerekmesin); açık artırma yoluyla yapılan satımlar; cebri icra ya da kanun gereği yapılan satımlar; menkul kıymet, kambiyo senedi ve para; gemi, tekne, hava yastıklı taşıt veya hava taşıtı satımı ile elektrik satımında CISG hükümleri uygulanmayacaktır.

3. Ek Süre Tayini[408]

a. Ek Süre Tayini ile İfa Engellerinin İlişkisi

Satıcının sözleşmeyi ihlal etmesi halinde alıcının ek süre tayin edebileceği CISG md. 47/1; alıcının sözleşmeyi ihlal etmesi halinde, satıcının ek süre tayin edebileceği ise CISG Art. 63/1 hükmünde yer almaktadır. İlgili düzenlemelere göre; yükümlülüklerine

408 Ek süre tanımayı pratik bir olay bağlamında ele alan makale için bkz. Kimbel, Ericson P., "Nachfrist Notice And Avoidance Under The Cisg", **Journal of Law and Commerce** 18, N. 2, s. 301-332.

aykırı davranan tarafa yükümlülüklerini ifa etmesi amacıyla makul uzunlukta bir ek süre tayin edilmesi gerekmektedir. Tayin edilecek olan bu ek sürenin CISG'de bir bütün olarak düzenlenen ifa engellerinin hepsi için mi yoksa yalnızca bir kısmı için mi mümkün olduğu hususunda doktrinde görüş ayrılıkları mevcuttur. Hangi ifa engelleri açısından ek süre tayininin mümkün olduğunu satıcı ve alıcının yükümlülükleri açısından ayrı ayrı incelemekte fayda vardır.

aa. Satıcının Yükümlülükleri Açısından

İlk olarak satıcının teslim yükümlülüğü açısından bakıldığında doktrinde bir görüşe göre, ek süre malın hiç teslim edilmemesinde tayin edilebileceği gibi, malın ayıplı olarak teslim edilmesi halinde de tayin edilebilir[409]. Aksi yöndeki görüşe göre ise, ek sürenin sadece satıcının edimini hiç ifa etmemesi halinde tayin edilmesi olanaklıdır[410]. CISG md. 47/1 hükmünün lafzına bakıldığında, yükümlülüklerin ifa edilmesi için tayin edilecek olan bir ek süreden bahsedildiği görülmektedir. Dolayısıyla hükmün lafzına göre, ilgili düzenlemenin uygulanabilmesi için somut olayda *ifa etmeme* halinin varlığı aranacaktır. İfa etmeme halinden ne anlaşılması gerektiğine bakıldığında ise, doktrinde CISG mad. 49/1-b hükmünden yola çıkılarak, satıcı tarafından *teslimatın yapılmaması* hali ifa

409 Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/P.Huber, MüKO-CISG, Art. 47, N. 5; Herber, Rollf/Czerwenka, Beate, **Internationales Kaufrecht,** Kommmentar zu dem Übereinkommen der Vereinten Nationen vom 11. April 1980 über Verträge über den internationalen Warenkauf, München 1991, Art. 47, N. 2; Atamer, CISG, s. 335; Yılmaz, CISG, s. 102. Ayıplı ifa durumunda tayin edilen ek sürenin hatırlatma niteliğinde olduğuna dair bkz. Herber/Czerwenka, Art. 47, N. 2.

410 Heilmann, Jan, **Mängelgewährleistung im UN-Kaufrecht-Voraussetzungen und Rechtsfolgen im Vergleich zum deutschen internen Kaufrecht und zu den Haager Einheitlichen Kaufgesetzen**, Berlin 1994, s. 436.

etmeme olarak değerlendirilmektedir[411]. Bu anlamda, satıcı tarafından *teslimatın yapılmamasından* ise, satıcının CISG md. 31 hükmü gereği ya da sözleşmede öngörülen özel bir düzenleme varsa bu düzenleme gereği yine CISG md. 33 hükmünde öngörülen süre içerisinde edimini ifa etmemesi anlaşılmaktadır[412]. Diğer taraftan ifadan anlaşılması gerekenin ise, doktrinde ifa sonucu değil, ifa fiili olduğu[413]; bu nedenle edim konusu malların sözleşmeye uygun olup olmamasının ilke olarak ifanın bir parçası olarak değerlendirilmeyeceği belirtilmektedir[414]. Bu açıklamalardan yola çıkarak nelerin *ifa etmeme* kapsamında değerlendirilmesi gerektiğinin ayrıca örneklerle açıklanması gerekmektedir.

İlk olarak, aliud ifa olarak ifade edilen, sözleşme konusundan başka bir şeyin teslimi durumuna bakıldığında; hakim görüş tarafından, CISG'e göre bunun ifa etmeme kapsamında değerlendirilemeyeceği, bunun sözleşmeye aykırı teslim olarak değerlendirilmesi gerektiği belirtilmektedir[415]. Dolayısıyla ek sürenin aliud ifa açısından gündeme gelemeyeceği söylenebilir.

---

411 Engelmann, s. 84.

412 Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/P.Huber, MüKO-CISG, Art. 49, N. 48; Engelmann, s. 85.

413 Schlechtriem/Schwenzer/Schroeter/Widmer/Lüchinger, Art. 31, N. 2; Engelmann, s. 85.

414 Engelmann, s. 85.

415 Drescher, Ingo/Fleischer, Holger/Schmidt, Karsten, **Münchener Kommentar zum Handelsgesetzbuch**, Band 5, Viertes Buch. Handelsgeschäfte, Erster Abschnitt: Allgemeine Vorschriften, Zweiter Abschnitt: Handelskauf, Dritter Abschnitt: Kommissionsgeschäft, §§ 343-406, Wiener UN-Übereinkommen über Verträge über den internationalen Warenkauf – CISG, 5. Auflage, 2021, Benicke, Art. 49,

İkinci olarak belgelerin teslim edilmemesi haline bakıldığında, bu durum söz konusu belgelerin önemine göre ikili bir ayrım yapılarak incelenmektedir. Malların elden çıkarılması adına gerekli olmasına rağmen belgelerin teslim edilmemesi bir ifa etmeme hali olarak değerlendirilirken[416]; malların elden çıkarılması belgelerin teslimine bağlı değilse, bu halde ifa etmeme halinin söz konusu olmayacağı belirtilmektedir[417]. Dolayısıyla malların elden çıkarılması için gereken belgeler teslim edilmediyse, yine ek süre tayini gündeme gelebilecektir.

Üçüncü olarak alıcının malı reddetmesi hali de incelenmelidir. Bu kapsamda ilk olarak alıcının malları neden reddettiğinin önem arz ettiğini belirtmek gerekir. Zira doktrinde hakim görüş, alıcının (teslim suretiyle satış halinde) teslimden önce mallarda

---

N. 7; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/P.Huber, MüKO-CISG, Art. 49, N. 37; Schlechtriem/Schwenzer/Schroeter/Schwenzer, Art. 35 N. 10; Schlechtriem/Schwenzer/Schroeter/Müller-Chen, Art. 45, N. 7; Honsell/Schnyder/Straub, Art. 49, N. 97. Sekreterya'nın yorumunda da "*mısır yerine patates tesliminin*" teslim yükümlülüğünün yerine getirilmesi olarak değerlendirilmeyeceği ifade edilmektedir. Bkz. United Nations Conference On Contracts For The International Sale Of Goods, Vienna, 10 March-11 April 1980, Official Records, United Nations, New York 1991, Art. 29, N. 3.

416 Schlechtriem/Schwenzer/Schroeter/Müller-Chen, Art. 49, N. 18; Honsell/Schnyder/Straub, Art. 49, N. 100; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/P.Huber, MüKO-CISG, Art. 49, N. 52. Depodaki ya da transit halindeki malların satışı durumunda, belgelerin teslim edilmemesinin ifa etmeme olarak kabul edilebileceğine dair bkz. Hau/Poseck/Saenger, BeckOK, Art. 49, N. 9; Ferrari/Saenger, CISG, Art. 49, N. 10.

417 Schlechtriem/Schwenzer/Schroeter/Müller-Chen, Art. 49, N. 18.

bir ayıp fark ederek teslimi reddetmesi halinde ifa etmeme halinin varlığından bahsedilebileceği belirtilmektedir[418]. Ancak aksi yöndeki görüşe göre; hükümde "teslimden" bahsedilmesinden dolayı, ayıplı da olsa ifa gerçekleşmiş ise, artık ifa etmeme halinden bahsedilemeyecektir[419]. Kanaatimizce ayıplı bir ifanın henüz teslimat gerçekleşmeden tespit edilmesi halinde, alıcı tarafından teslimin reddedilmesi hali ifa etmeme halleri içerisinde değerlendirilebilir. Her ne kadar lafzi anlamdaki teslim etmeme haline giremeyecek olsa da bu durum her iki tarafın da menfaatine hizmet etmektedir. Zira bu halde henüz mallar teslim edilmeden ayıp fark edilerek tespit edilmesi, malların teslimatı aşamasındaki masrafların boş yere yapılmasına engel olacağı gibi, bu aşamada nakliye için harcanacak zaman kaybının da önüne geçilebilecektir. Teslimatın yapılmasından sonra alıcının teslimi reddetmesi halinde ise, sözleşmeden dönebilmesi için aşağıda da inceleneceği üzere esaslı bir ihlal olması gerekmektedir[420].

Dördüncü olarak edimin kısmi olarak ifa edilmemesi haline bakmak gerekir. Bu halde yalnızca ifa edilmeyen kısım açısından ifa etmeme hali kabul edildiğinden, bu kısım açısından ek süre tayini ve edimin yine ifa edilmemesinin ardından sözleşmeden dönme

---

418 Drescher/Fleischer/Schmidt/Benicke, MüKO-HGB, Art. 49, N. 7; Schlechtriem/Schwenzer/Schroeter/Müller-Chen, Art. 49, N. 17; Engelmann, s. 90.

419 Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/P.Huber, MüKO-CISG, Art. 49, N. 37.

420 Achilles, Wilhelm-Albrecht, **Kommentar zum UN-Kaufrechtsübereinkommen (CISG)**, Neuwied, 2000, Art. 60, N. 3; Piltz, Burghard, **Internationales Kaufrecht, Das UN-Kaufrecht in praxisorientierter Darstellung**, 2. Auflage, München 2008, s. 198; Honsell/Schnyder/Straub, Art. 60, N. 35; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/P.Huber, MüKO-CISG, Art. 60, N. 9.

hakkının kullanılabileceği ifade edilmektedir[421]. Bu hakkın sözleşmenin tamamı açısından kullanılabilmesi için, kısmi ifa etmemenin sözleşmenin esaslı bir ihlalini teşkil etmesi gerektiği kabul edilmektedir. Fakat bu halde de zaten ek süre tanınması gerekmeyecektir[422]. Kısmen ayıplı ya da eksik teslimat halinde bunun kısmi ifa etmeme oluşturup oluşturmayacağı konusunda doktrinde farklı görüşler ileri sürülmektedir. Doktrinde bir görüş; bu durumları da kısmi ifa etmeme içerisinde değerlendirirken[423]; aksi yöndeki görüş bunu reddetmektedir[424].

Beşinci ve son olarak ardışık teslimli sözleşmelere de bakmak gerekmektedir. Ancak bu sözleşmeleri teslimatlardan yalnızca birisinin ifa edilmediği durum ile hiçbir teslimatın ifa edilmediği durum olarak ayırmak gerekir. İlk olarak teslimatlardan birisinin ifa edilmediği hallerde, söz konusu sözleşmeler açısından; CISG md. 73 hükmüne göre, ifa etmeme halinin sözleşmenin esaslı şekilde ihlalini teşkil etmesi durumunda, karşı taraf, bu teslimata ilişkin olarak sözleşmenin ortadan kalktığını beyan edebilir. Fakat esaslı ihlal olmadığı haller açısından da doktrinde, teslimatlardan birisinin ifa edilmemesi halinde, bunun ifa etmeme kapsamında değerlendirilerek, satıcıya ek süre tayin edilmesi ve bu süre içerisinde edim ifa edilmezse sözleşmenin o kısmı açısından sözleşmeden

421 Drescher/Fleischer/Schmidt/Benicke, MüKO-HGB, Art. 49, N. 7; Piltz, s. 324; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/P.Huber, MüKO-CISG Art. 49, N. 38; Engelmann, s. 94-95.

422 Schlechtriem/Schwenzer/Schroeter/Müller-Chen, Art. 51, N. 6; Honsell/Schnyder/Straub, Art. 51, N. 40; Engelmann, s. 95.

423 Achilles, Art. 51, N. 3.

424 Engelmann, s. 96.

dönülebileceği kabul edilmektedir[425]. Sözleşmenin tamamından dönülebilmesi için ise, edimler arasında CISG md. 73/3 gereği bir amaç bağlantısı[426] olması gerektiği belirtilmektedir[427]. İkinci olarak ise, teslimatlardan hiçbirisinin gerçekleşmediği ihtimaline bakmak gerekirse; bu halde bir ifa etmeme hali söz konusu olduğundan; alıcının satıcıya ek süre tayin ederek, süre sonunda edim ifa edilmemiş ise, sözleşmeden dönebilmesinin mümkün olduğu kabul edilmektedir[428]. Bu durum aslında sözleşmenin tek bir edimden oluşması ve bu edimin ifa edilmemesi ile aynı sonucu ortaya çıkarmaktadır.

bb. Alıcının Yükümlülükleri Açısından

Alıcının sözleşmeyi ihlali halinde tayin edilecek olan ek süreye ilişkin düzenleme ise CISG md. 63/1 hükmündedir. İlgili düzenlemede; satıcının, alıcıya yükümlülüklerini ifa etmesi için makul bir ek süre verilebileceği yer almaktadır. Yine burada da alıcının hangi sözleşme ihlalleri için, satıcı tarafından ona ek süre tanınabileceğine ilişkin bir sınırlandırma söz konusu olmamakla birlikte, bu anlamda ifa etmemeden ne anlaşılması

---

425 Drescher/Fleischer/Schmidt/Mankowski, MüKO-HGB, Art. 73, N. 6; Ferrari/Saenger, CISG, Art. 73, N. 4; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/P.Huber, MüKO-CISG, Art. 73, N. 7; Engelmann, s. 99.

426 Amaç bağlantısından anlaşılması gereken; önceki veya sonraki teslimatların gerçekleşmemesi nedeniyle, artık sözleşmede hedeflenen amaç için kullanılamayacak olma halidir. Bkz. Piltz, s. 336-337; Ferrari/Saenger, CISG, Art. 73, N. 15; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/P.Huber, MüKO-CISG, Art. 73, N. 22.

427 Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/P.Huber, MüKO-CISG, Art. 73, N. 22; Schlechtriem/Schwenzer/Schroeter/Fountoulakis, Art. 73, N. 32; Ferrari/Saenger, CISG, Art. 73, N. 15; Engelmann, s. 100.

428 Honsell/Schnyder/Straub, Art. 49, N. 112; Engelmann, s. 100.

gerektiğine burada da bakmak gerekir. Doktrinde *ifa etmeme* haline ilişkin CISG md. 64/1-b hükmüne bakılması gerektiği ifade edilmekte ve alıcı tarafından "*malın bedelinin ödenmemesi ile malın kabul edilmemesi*" hali bu kapsamda değerlendirilmektedir[429]. Görüldüğü üzere burada iki temel yükümlülük söz konusudur. Ancak bunlara ek olarak malın bedelinin ödenmesine ilişkin ikinci yükümlülüklerin ihlali halinde de ek süre kurumunun gündeme gelebileceği kabul edilirken[430]; ifa etmeme şeklinde ortaya çıkan diğer ikincil yükümlülükler açısından bu reddedilmektedir[431].

İlk olarak alıcının bedel ödeme yükümlülüğüne bakmak gerekirse; bedelin ödemesinin hangi yöntemle ve nerede yapılabileceği ile ödeme zamanının açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Öncelikle belirtmek gerekir ki CISG'de bedelin hangi yöntemle ödenmesi gerektiğine ilişkin bir düzenleme söz konusu değildir. Doktrinde ise, bedelin nakit, banka havalesi veya anlaşmaya varılması halinde kambiyo senedi ya da çekle yapılmasının mümkün olduğu kabul edilmektedir[432]. İkinci olarak bedel

---

429 Engelmann, s. 84.

430 Drescher/Fleischer/Schmidt/Wertenbruch, MüKO-HGB, Art. 64, N. 5; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/P.Huber, MüKO-CISG, Art. 64, N. 7.

431 Hau/Poseck/Saenger, BeckOK, Art. 64, N. 4; Achilles, Art. 64, N. 4; Drescher/Fleischer/Schmidt/Wertenbruch, MüKO-HGB, Art. 64, N. 9.

432 Drescher/Fleischer/Schmidt/Wertenbruch, MüKO-HGB, Art. 54, N. 2; Honsell/Schnyder/Straub, Art. 54, N. 13; Achilles, Art. 53, N. 1. Çekle ödeme yapılması haline ilişkin olarak bkz. Honsell/Schnyder/Straub, Art. 54, N. 13; Achilles, Art. 53, N. 1; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/P.Huber, MüKO-CISG, Art. 53, N. 13; Schlechtriem/Schwenzer/Schroeter/Mohs, Art. 53, N. 14. Kural olarak özel bir anlaşma olmadığı sürece, kambiyo senedi ya da çekle ödemeye izin verilmemesi gerektiği hakkında bkz. Ferrari/Mankowski, CISG, Art. 54, N. 13.

ödemesinin nerede yapılacağına bakıldığında CISG md. 57/1 gereği, alıcının bedeli başka bir yerde ödemekle yükümlü olmadığı durumda, satıcının işyerinde ya da bedelin malların veya belgelerin verilmesi karşılığında yapılmasının gerektiği hallerde verme yerinde ödeneceği düzenleme altına alınmıştır. Ödeme zamanına bakıldığında ise, CISG md. 58 hükmünde, alıcının başka bir anda ödeme yükümlülüğünün olmaması halinde, satıcının malları ya da malları temsil eden belgeleri alıcının tasarrufuna hazır bulunduğu anda ödeme yapması gerektiği düzenlenmiştir. Dolayısıyla CISG md. 58/1 gereği, alıcı mallar ya da malları temsil eden belgeler hazır bulunduğunda ödemekle yükümlü olmasına rağmen, CISG md. 57/1 gereği ödeme yeri olarak satıcının işyeri düzenlendiğinden; arada bir zaman farkının oluşma ihtimali söz konusudur. Nitekim ödeme açısından belirli bir tarihin kararlaştırılmadığı hallerde, bu arada oluşacak olan zaman farkı açısından doktrinde alıcıya bir süre tanınabileceği kabul edilmektedir[433]. Bu süre içerisinde ödemenin yapılmaması halinde ancak ifa etmeme halinin gündeme gelebileceği ifade edilmektedir. İkinci olarak değerlendirilmesi gereken mesele, bedelin kısmen ifa edilmeme halidir. Bu durum da doktrinde ifa etmeme hali içerisinde değerlendirilmekte ve ek sürenin gündeme gelebileceği ifade edilmektedir[434]. Üçüncü olarak tarafların sözleşmede kararlaştırdıkları para birimi dışında bir para birimiyle ödeme yapılması halinde bunun ifa etmeme kapsamında değerlendirilip değerlendirilmeyeceğine de bakılmalıdır. Doktrinde taraflarca kararlaştırılmamış olan bir para birimiyle ödeme yapılması hali de ifa etmeme hali içerisinde değerlendirilmektedir[435]. Zira bu halde kur farkından kaynaklanan zarar riskini satıcının

433 Engelmann, s. 104.

434 Honsell/Schnyder/Straub, Art. 64, N. 67; Engelmann, s. 105.

435 Honsell/Schnyder/Straub, Art. 64, N. 67; Engelmann, s. 106. Ancak doktrinde bir görüş tarafından, eğer kararlaştırılan para birimine çevirmek kolaysa bunun da ifa

üstlenmesi gündeme gelecek bu da taraflar arasındaki menfaat dengesini zedeleyebilecektir. Sonuç itibariyle bu halde de ek süre kurumunun gündeme gelebileceğini söylemek gerekir.

İkinci olarak alıcının malın kabul edilmesi yükümlülüğüne de bakmak gerekir. Kabul yükümlülüğü yalnızca edimin kabulünün tamamen yokluğunu değil, aynı zamanda uygunsuz ya da sadece kısmi kabul halini kapsadığından, bu halde de ek süre tayini ile sözleşmeyi sona erdirme hakkının gündeme geleceği kabul edilmektedir[436]. Fakat bu haller açısından sözleşmenin ancak kısmi olarak sona erdirilmesinin mümkün olabileceği ifade edilmektedir[437].

b. Ek Süre Tayini ile Esaslı İhlalin İlişkisi

Alıcının tayin edeceği ek süreye ilişkin CISG md. 47/1 hükmünde yer alan "*tanınabilir*" ifadesi, süre tayin etmenin alıcı açısından bir zorunluluk değil, onun takdirine bırakılmış bir husus olduğunu göstermektedir[438]. Nitekim alıcı söz konusu ek süreyi tayin etmeksizin edimin hiç ifa edilmemesi ya da edimin gereği gibi ifa edilmemesi

olarak kabul edilebileceği, ancak bunun kural olarak düşünülmemesi gerektiği ifade edilmektedir. Bkz. Ferrari/Mankowski, CISG, Art. 64, N. 39.

436 Honsell/Schnyder/Straub, Art. 64, N. 68. Doktrinde bu kapsama başka yükümlülükleri de dahil etmek isteyen görüşler bulunmaktadır. Bu görüşler ve eleştirileri hakkında bkz. Engelmann, s. 107-108.

437 Achilles, Art. 64, N. 6; Ferrari/Mankowski, CISG, Art. 64, N. 27.

438 Öz, CISG, s. 12; Atamer, CISG, s. 335; Erdem, Ercüment, "Viyana Satım Antlaşması'nda Sözleşmeden Dönme", **Prof. Dr. Rona Serozan'a Armağan**, C. 1, İstanbul 2010, s. 860; Sert, s. 169. Burada bir yükümlülükten değil, haktan bahsedildiğine dair bkz. Honsell/Schnyder/Straub, Art. 47, N. 4.

hallerinde kullanabileceği bir takım seçimlik hakları vardır[439]. Ancak bu haklardan hangilerinin ne şekilde kullanılacağının, sözleşme ihlalinin esaslı olup olmamasıyla bağlantılı olduğunu da belirtmek gerekir[440]. Bu nedenle öncelikle esaslı ihlalden ne anlaşılması gerektiğine kısaca değinilmelidir. Sözleşmenin esaslı ihlali CISG md. 25 hükmünde düzenlenmektedir. Hükme göre, esaslı ihlalden bahsedilebilmesi için; öncelikle bir sözleşmeye aykırılığın olması, ikinci olarak sözleşmeye aykırılığın diğer tarafın sözleşme uyarınca beklemekte haklı olduğu menfaatten önemli ölçüde yoksun bırakacak bir olumsuzluğa neden olması ve üçüncü olarak bu olumsuz sonucun öngörülmüş ya da aynı konum ve koşullar içindeki makul kişi tarafından öngörülebilecek olması şartlarının mevcut olması gerekmektedir[441].

Satıcı temerrüdü açısından meseleye bakıldığında, iki olasılığın değerlendirilmesi gerekmektedir. Birinci olasılıkta; satıcı temerrüdünün esaslı bir ihlal olması hali değerlendirilebilir[442]. Bu halde esaslı ihlal sonucunda diğer şartların da mevcut olmasıyla,

---

439 CISG'de satıcının sözleşmeye aykırı davranması halinde alıcının haklarının neler olduğuna dair bkz. Yılmaz, CISG, s. 104 vd.

440 Yılmaz, CISG, s. 105. CISG'de ifa engelleri ayrı ayrı düzenlenmemiş, tek bir sözleşmeye aykırılık öngörülmüştür. Sözleşme ihlali ise, esaslı ve esaslı olmayan ihlal olarak iki şekilde değerlendirilmektedir.

441 Esaslı ihlal şartları hakkında ayrıntı için bkz. Schlechtriem/Schwenzer/Schroeter/Schroeter, Art 25, N. 50 vd.; Atamer, CISG, s. 297 vd.; Toker, s. 221 vd.; Yılmaz, CISG, s. 89 vd.; Sarıkaya, s. 93 vd.; Erdem, Sözleşmeden Dönme, s. 864.

442 Satıcının temerrüdünün esaslı ihlal yarattığı hallere ilişkin örnekler hakkında bkz. Sarıkaya, s. 193-214.

alıcının CISG md. 49/1-a hükmüne dayanarak sözleşmeden dönmesi mümkündür[443]. Bu durum açısından ek süre tayin edilmesi kural olarak gerekli değildir[444]. Sonraki ifayı yerine getirme konusunda istekli ve buna yeterli olan bir satıcının söz konusu olması halinde, doktrinde bir yazar tarafından yine ek süre tayin edilmesi, sürenin ifa edilmeksizin sona ermesi halinde, o zaman esaslı ihlalin kabul edilmesi gerektiği ifade edilmektedir[445]. Ancak bu görüşü ileri süren yazar, daha çok makul bir sonraki ifanın mümkün olması halinde, sözleşme ihlalinin esaslı olmayan bir ihlal gibi görünebileceği ve uyuşmazlık halinde de alacaklı olan tarafın sözleşmeyi sona erdirme hakkı konusunda şüphe çıkabileceğini belirterek bu sonuca varmaktadır. Her ne kadar böyle bir şüpheden bahsedilebilecek olsa da hükmün lafzından bu yorumun çıkarılması pek mümkün görünmemektedir. Fakat bu gibi hallerin önüne geçebilmek adına, doktrindeki bir görüş tarafından önerildiği üzere, esaslı ihlal kavramının belirsizliğinden dolayı taraflar sözleşme ile esaslı ihlal halinde dahi ek süre tayin edilebileceğini kararlaştırabilir[446]; böylece dönme hakkının süre sona erdikten sonra kullanılması gündeme gelecektir. Diğer taraftan alıcı sözleşmeden dönmek yerine, CISG md. 45 hükmünde düzenlenen tazminat

443 Viyana Satım Sözleşmesi kapsamında sözleşmeden dönme konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. Erdem, Sözleşmeden Dönme, s. 857 vd.

444 Schlechtriem/Schwenzer/Schroeter/Müller-Chen, Art. 49, N. 8; Engelmann, s. 109.

445 Herber/Czerwenka, Art. 48, N. 9.

446 Engelmann, s. 115. Esaslı ihlal halinde, alacaklının, sözleşmede bu konuda hüküm olmasa da riskten kaçınabilmek adına ek süre vermesinin tavsiye edilmesine dair bkz. Herber/Czerwenka, Art. 63, N. 2.

talebi hakkını da kullanabilir[447]. Fakat tazminat talebinin hangi seçimlik hak ile birlikte kullanıldığına dikkat etmek gerekir. Zira dönme hakkı ile birlikte tazminat hakkı kullanılacak ise, bu halde ek süre konusunda yukarıdaki açıklamalar dikkate alınmalıdır. İkinci olasılıkta ise; satıcı temerrüdünün esaslı bir ihlal yaratmaması değerlendirilebilir[448]. Bu olasılıkta, CISG md. 47/1 hükmü uyarınca alıcı sözleşmeden dönme hakkını kullanmak istiyorsa, bu hakkı kullanmadan önce satıcıya bir ek süre tayin etmesi gerekmektedir. Bu sürenin sonunda, edim hala ifa edilmediyse ya da edimin ifa edilmeyeceği açıklandıysa artık sözleşme ihlalinin esaslı olup olmadığına ilişkin bir tartışma yürütülmeden, CISG md. 49/1-b hükmü uyarınca alıcı sözleşmeden dönebilir. Görüldüğü üzere, temerrüt halinde ek süre tayini sözleşme ihlali esaslı olsa da olmasa da devreye girebilir. Ancak ek sürenin satıcı temerrüdünde önem arz ettiği nokta, temerrüdün esaslı bir ihlal yaratmadığı hallerde, alıcı tarafından dönme hakkının ek süre verilmeden kullanılamamasına ilişkindir. Bu halde doktrinde bir görüşe göre ek süre verilmesi esaslı olmayan ihlali esaslı ihlal mertebesine terfi ettirmektedir[449]. Satıcının

---

447 Sözleşmeden dönmek yerine, tazminat talep edecek alıcının ek süre vermek zorunda olmadığına dair bkz. Hau/Poseck/Saenger, BeckOK, Art. 47, N. 3; Engelmann, s. 120-121.

448 Buna örnek verilebilecek tek halin, kesin vadeli olmayan işlemler açısından satıcının edimini ifa etmemesi olduğu yönünde bkz. Atamer, CISG, s. 336.

449 Beinert, s. 89; Serozan, Dönme Hakkı, s. 213. Fakat belirtmek gerekir ki *BEİNERT*, bunu esaslı ihlal teşkil etmeyen tüm haller için değil, yalnızca satıcının teslim etmediği, alıcının ödeme yapmadığı ya da alıcının teslim almadığı durumlar ile sınırlandırmaktadır. Bkz. Beinert, s. 89. Belirtmek gerekir ki doktrinde her önemsiz sözleşme ihlalinde ek süre tayin edilerek o ihlalin esaslı ihlal haline getirilememesi gerektiği belirtilmekte ve sözleşmeden dönme hakkının gündeme gelebilmesi için,

temerrüdü açısından ardışık teslimatlı sözleşmelere bakıldığında, yukarıda da ifade edildiği üzere, teslimatlardan birisinin gerçekleşmemesi ve bunun esaslı ihlal teşkil etmesi halinde kısmi olarak sözleşmeden dönme mümkündür. Ancak teslimatlardan birisinin ifa edilmemesi halinde, karşı taraf açısından gelecek teslimatlara ilişkin olarak sözleşmenin esaslı şekilde ihlal edileceğine dair ciddi bir gerekçe teşkil ettiği takdirde, karşı taraf, makul bir süre içerisinde sözleşmenin ileriye dönük olarak ortadan kalktığını beyan edebilir. Burada değerlendirilmesi gereken husus ise, teslimatlardan birisinin yapılmaması halinde bir ek süre tayin edilmesi ancak bu sürede de edimin ifa edilmemesi olasılığında, acaba bu durum gelecek açısından sözleşmenin esaslı ihlalinin gerçekleştiğinin göstergesi olabilir mi? Doktrinde bir görüş buna olumlu yanıt vermektedir[450]. Dolayısıyla eğer satıcı teslimatlardan birini yapmamış, alıcı kendisine ek süre tanımasına rağmen müteakip ifayı da gerçekleştirmediyse, artık gelecek açısından sözleşmenin esaslı ihlali varsayılabilir. Bunun sonucu ise, CISG md. 73/2 gereği alıcı, makul bir süre içerisinde sözleşmenin ileriye etkili olarak ortadan kalktığını beyan edebilecektir.

Alıcı temerrüdü açısından bakıldığında ise, CISG md. 63/1 hükmü de "*verilebilir*" ifadesini kullanarak bunun zorunluluk değil, takdire bırakılmış bir husus olduğunu

---

ancak geçen zamanın alacaklının sözleşme kapsamında beklemesi gerekeni büyük ölçüde alamadığını açıkça ortaya koyarak bunun sözleşme ihlali olması halinde doğabileceği savunulmaktadır. Bkz. Schlechtriem/Schwenzer/Schroeter/Müller-Chen, Art. 49, N. 7; Piltz, s. 334-335; Engelmann, s. 118-119.

450 Engelmann, s. 119. Yine benzer şekilde kısmi teslimata ilişkin alıcının ek süre içerisinde ödeme yapmaması ve ayrıca teminat vermemesi durumu gelecekteki taksitlerin de ödenmeyeceği tahminine yol açabilecektir. Bkz. Engelmann, s. 119-120.

vurgulamaktadır[451]. Ancak burada da önemli olan alıcının sözleşme ihlalinin esaslı olup olmaması meselesidir. Zira satıcının ihlalinde olduğu gibi, eğer alıcının sözleşme ihlali esaslı bir ihlal olup diğer şartlar da mevcutsa, CISG md. 64/1-a hükmü satıcıya sözleşmeden dönme hakkını süre vermeksizin kullanmasını sağlar. Ancak ihlal, esaslı olmamakla birlikte, alıcının semeni ödeme ya da malları teslim alma borcuna aykırılık hali söz konusuysa ve satıcı sözleşmeden dönmek istiyorsa, CISG md. 64/1-b hükmü uyarınca alıcıya ek süre tanıyacak, bu ek süre içinde alıcı semeni ödemez, malları teslim almaz ya da bunu yapmayacağını açıklarsa, satıcı dönme hakkını kullanabilecektir.

c. Ek Süre Tayin Etme Yetkisi

Satıcının sözleşmeyi ihlal etmesi halinde alıcının sahip olduğu hukuki imkanlar CISG md. 45 vd. hükümlerinde düzenlemektedir. Alıcı tarafından verilecek olan ek süreye ilişkin hükümlere de yine bu kısımda yer verilmektedir. CISG'e göre, alıcı tarafından tayin edilecek olan ek süreye ilişkin değinilmesi gereken ilk düzenleme CISG md. 45/3 hükmüdür. İlgili düzenleme gereği; alıcı, satıcı sözleşmeyi ihlal ettiğinde sahip olduğu hukuki imkanlardan birisine başvurursa, satıcıya herhangi bir mahkeme ya da hakem tarafından süre verilmesi mümkün değildir [452]. Başka bir deyişle, ek süre tayin etme konusunda tasarruf yetkisi alıcıdadır.

---

451 Schlechtriem/Schwenzer/Schroeter/Mohs, Art. 63, N. 3; Honsell/Schnyder/Straub, Art. 63, N. 5.

452 Schlechtriem/Schwenzer/Schroeter/Müller-Chen, Art. 45, N. 29. Söz konusu düzenlemenin Sözleşme'de yer almasının sebebi olarak, Fransız Hukuk sisteminde (eski Art. 1184(3) French CC) bu halde borçluya hâkim tarafından ek süre tanınmasına ilişkin yetkiye dair düzenlemenin etkili olduğu ifade edilmektedir. Bkz. Schlechtriem/Schwenzer/Schroeter/Müller-Chen, Art. 45, N. 29; Atamer,

Alıcının sözleşmeyi ihlal etmesi halinde satıcının sahip olduğu haklar ise, CISG md. 61 vd. hükümlerinde düzenlenmektedir. Ek süre tanıma yetkisine ilişkin yukarıdaki hükmün aynısı alıcının sözleşmeyi ihlal etmesi halinde de söz konusudur. Nitekim CISG md. 61/3 hükmü gereği; satıcı, alıcının sözleşmeyi ihlal ettiğinde sahip olduğu hukuki imkanlardan birisine başvurduğunda, alıcıya herhangi bir mahkeme ya da hakem tarafından süre verilmesi söz konusu olmaz[453]. Burada da tasarruf yetkisi satıcıdadır.

d. Ek Süre Tayin Etmenin Bildirim Anı, Şekli ve Sürenin Başlaması

Ek sürenin tayin edileceği ana ilişkin olarak gerek alıcı gerekse satıcı açısından doktrindeki hâkim görüş, borcun muaccel olduğu andan sonra ek süre tayin edilebileceği yönündedir[454]. Yani alacaklının borç henüz muaccel olmadan, borçlunun edimini ifasının

---

CISG, s. 334. Ayrıca bu ek süre yasağının hakem mahkemeler açısından da geçerli olduğuna dair bkz. Atamer, CISG, s. 334.

453 Bu hüküm tarafından, Fransız hukuk ailesine ait Avrupa, Orta Doğu ve Güney Amerika yargı bölgelerinde var olan *mahkeme kararına dayalı ek süre verilmesinin* reddedildiğine dair bkz. Schlechteriem/Schwenzer/Schroeter/Mohs, Art. 61, N. 18.

454 Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/P.Huber, MüKO-CISG, Art. 47, N. 6; Achilles, Art. 47, N. 3; Honsell/Schnyder/Straub, Art. 47, N. 14-22; Atamer, CISG, s. 337; Schlechteriem/Schwenzer/Schroeter/Mohs, Art. 63, N. 5; Honsell/Schnyder/Straub, Art. 63, N. 15; Schlechtriem/Schwenzer/Schroeter/Müller-Chen, Art. 47, N. 11; Hau/Poseck/Saenger, BeckOK, Art. 47, N. 4, Hau/Poseck/Saenger, BeckOK, Art. 63, N. 4. Vadeden önce ya da vadenin bildirimiyle de ek süre verilebileceğine dair aksi yöndeki görüş için bkz. Drescher/Fleischer/Schmidt/Benicke, MüKO-HGB, Art. 47, N. 6. Doktrinde bir görüş her ne kadar vadeden sonra ek süre verilmesi gerektiğini savunsa da istisnai olarak borçlunun sözleşmeyi ihlal edeceğinin vade

hala mümkün olduğu sürede, işlevsel bir ek süre tanıması mümkün görünmemektedir. Diğer taraftan vadenin alacaklının iradesine bağlı olduğu hallerde, alacaklı alacağı muaccel kılarak bir ek süre tayin eden beyanı aynı anda borçluya iletebilecektir[455].

Ek süre verilmesinde bildirimin şekline dair CISG'de herhangi bir düzenleme mevcut değildir. Dolayısıyla bildirimin genel kural gereği yazılı olmasına ilişkin bir zorunluluk söz konusu olmamakla birlikte[456], bu hususun ancak ispat açısından önem arz ettiği belirtilmektedir[457]. Dolayısıyla bildirimin yazılı ya da sözlü yapılması mümkündür. Beyanın şekline ilişkin değerlendirilmesi gereken bir diğer husus beyanın dilidir. Doktrinde ek süre beyanına ilişkin dilin borçlunun anlayabileceği bir dil olması gerektiği ifade edilmektedir[458]. Borçlunun anlayabileceği dil açısından ise, sözleşme dilinin,

---

tarihinden önce de belli olması durumunda, vade tarihinden önce ek süre tanınabileceği belirtilmektedir. Bkz. Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/P.Huber, MüKO-CISG, Art. 47, N. 6.

455 Piltz, s. 325; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/P.Huber, MüKO-CISG, Art. 47, N. 6.

456 Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/P.Huber, MüKO-CISG, Art. 47, N. 8; Schlechtriem/Schwenzer/Schroeter/Müller-Chen, Art. 47, N. 12; Piltz, s. 325; Honsell/Schnyder/Straub, Art. 47, N. 15; Herber/Czerwenka, Art. 47, N. 3; Ferrari/Mankowski, CISG, Art. 63, N. 10; Schlechtriem/Schwenzer/Schroeter/Mohs, Art. 63, N. 6; Hau/Poseck/Saenger, BeckOK, Art. 63, N. 4.

457 Schlechtriem/Schwenzer/Schroeter/Müller-Chen, Art. 47, N. 12; Honsell/Schnyder/Straub, Art. 47, N. 15; Honsell/Schnyder/Straub, Art. 63, N. 16; Ferrari/Mankowski, CISG, Art. 63, N. 10.

458 Piltz, s. 272.

müzakerelerin yürütüldüğü dilin ya da borçlunun anadilinin anlaşılabilir dil olarak kabul edilmesi gerektiği belirtilmektedir[459]. Doktrinde, borçlunun kabul etmek zorunda olmadığı bir dil kullanılması halinde, ek süre beyanının geçerli olmayacağını kabul eden bir görüş de vardır[460]. Kanaatimizce de borçlunun kabul etmeyeceği bir dilde ona bu beyanın yapılması aslında ona ek bir yük getirebilecektir. Zira bu dilin kendi anlayabileceği bir dile tercümesi gerekmektedir. Bunun yerine yukarıda belirtilen dillerden birisinin kullanılması hem bu yükten kaçınılmasını hem de beyanın geçersiz kabul edilme riskini ortadan kaldıracağından, tavsiyemiz belirtilen dillerden birisinin kullanılmasıdır.

Sürenin başlayacağı an açısından, ilk olarak ifade etmek gerekir ki ek süre beyanında sürenin başlangıç anına da yer verilebilir. Ancak böyle bir beyanın olmaması halinin de değerlendirilmesi gerekmektedir. Ek sürenin başlangıç anının, ek süre tayinine ilişkin irade açıklamasının yapıldığı an mı yoksa bu iradenin karşı tarafa ulaştığı an mı olduğu konusunda doktrinde daha önce tartışmalar yaşanmakla birlikte[461], bugün hakim görüş, verilen süreye ilişkin beyanın uygun yollarla açıklanmış olmasının, sürenin

---

459 Piltz, s. 272; Engelmann, s. 175. Bunlardan birisiyle beyanda bulunulması halinde artık alacaklının, dilin anlaşılmaz olduğuna yönelik itirazda bulunamayacağına dair bkz. Piltz, s. 272.

460 Piltz, s. 325.

461 Tartışmalarda teklif edilenin bildirimin satıcıya ulaşma anının esas alınmasına ilişkin olduğu ve bu tartışmalar neticesinde yapılan oylama sonucunda ulaşma anının esas alınmasının 27'ye 10 oyla reddedildiğine dair bkz. Honsell/Schnyder/Straub, Art. 47, N. 17.

başlaması için yeterli olduğu yönündedir[462]. Dolayısıyla sürenin başlaması bildirimin karşı tarafa ulaşmış olmasını gerektirmemektedir. Nitekim CISG md. 27 hükmünün de bu görüşü destekler nitelikte olduğu belirtilmektedir[463]. Ancak doktrinde aksi yöndeki görüş, sürenin ancak alıcıya ulaşması ile etkili olması gerektiğini savunmaktadır[464]. Kanaatimizce de beyanın açıklanması yeterli kabul edilmemelidir. Bu halde beyanın ulaşmama riskinin tamamen borçlu tarafta bırakılması, kişinin kendi etki alanında olmayan bir durumun riskini üstlenmesi anlamına geleceğinden, hakkaniyetli olmadığını düşünmekteyiz.

Burada son olarak değerlendirilmesi gereken husus tayin edilen ek sürenin geri alınıp alınamayacağıdır. Bu konuda doktrinde hakim görüş, beyanın teslim anına kadar geri alınabileceği yönündedir[465].

---

462 Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/P.Huber, MüKO-CISG, Art. 47, N. 8; Honsell/Schnyder/Straub, Art. 47, N. 17; Durak, Yasemin, **Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) Uyarınca Alıcının Yükümlülükleri**, İstanbul 2020, s. 245.

463 Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/P.Huber, MüKO-CISG, Art. 47, N. 8.

464 Piltz, s. 325; Ferrari/Mankowski, CISG, Art. 63, N. 11; Hau/Poseck/Saenger, BeckOK, Art. 47, N. 4; Hau/Poseck/Saenger, BeckOK, Art. 63, N. 4; Drescher/Fleischer/Schmidt/Benicke, MüKO-HGB, Art. 47, N. 4; Engelmann, s. 183.

465 Ferrari/Mankowski, CISG, Art. 63, N. 11; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/P.Huber, MüKO-CISG, Art. 47, N. 8. Geri almaya ilişkin beyan, ek süre beyanından daha önce ya da ek süre beyanıyla birlikte ulaşması halinde ek sürenin geri alınabileceğine dair bkz. Schlechtriem/Schwenzer/Schroeter/Mohs, Art. 63, N. 10.

e. Ek Süre Tayin Etmenin İçeriği ve Sürenin Uzunluğu

Ek sürenin içeriğine ilişkin ilk olarak ifade etmek gerekir ki, doktrinde beyanın açık olması gerektiği belirtilmekle birlikte[466], alacaklının nazik taleplerinin yeterli olmayacağı kabul edilmektedir[467]. Yine bu bildirimin içeriğinde ek süre ifadesine yer verilmiş olması zorunlu olarak görülmemekte[468]; hakim görüşe göre, eBGB'deki gibi ifayı ret tehdidi de aranmamaktadır[469]. Diğer taraftan ek sürenin içeriğine ilişkin bir diğer mesele hangi ifa

---

466 Drescher/Fleischer/Schmidt/Benicke, MüKO-HGB, Art. 47, N. 5; Honsell/Schnyder/Straub, Art. 47, N. 19; Hau/Poseck/Saenger, BeckOK, Art. 47, N. 4; Herber/Czerwenka, Art. 47, N. 3; Engelmann, s. 168. Ek sürenin ima yoluyla belirlenemeyeceği genel olarak kabul edilmekle birlikte; bu konuda İspanyol Mahkemesi'nin verdiği bir kararda bunun mümkün olduğu kabul edilmiştir. Karar için bkz. Audiencia Provincial de Barcelona 3.11.1997. Karar için bkz. https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/V99/891/80/PDF/V9989180.pdf?OpenElement E.T.: 10.08.2023.

467 Mankowski, s. 452; Engelmann, s. 168. Nazik ifadelerle formülasyonun (örneğin; teslimatınızın 31.07 tarihine kadar ulaşacağını umuyorum) tehlikeli olabileceğine ve yeterli olmayacağına dair bkz. Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/P.Huber, MüKO-CISG, Art. 47, N. 10; Schlechtriem/Schwenzer/Schroeter/Müller-Chen, Art. 47, N. 5; Herber/Czerwenka, Art. 47, N. 3; Durak, s. 244.

468 Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/P.Huber, MüKO-CISG, Art. 47, N. 10; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/P.Huber, MüKO-CISG, Art. 63, N. 8; Ferrari/Mankowski, CISG, Art. 63, N. 13.

469 Piltz, s. 325; Drescher/Fleischer/Schmidt/Benicke, MüKO-HGB, Art. 47, N. 5; Honsell/Schnyder/Straub, Art. 47, N. 19;

talebi için süre verildiğinin de açık bir biçimde belirtilmesi gerekmektedir[470]. Alacaklının talep edebileceğinden daha fazlasını içeren bir talep ile ek süre tayin etmesi halinde doktrinde bir görüşe göre, bu halde ek süre beyanı etkisiz olacaktır[471].

İçeriğe ilişkin bir diğer konu ise; ek sürenin nasıl belirleneceğidir. Bu anlamda olmak üzere ek süre, "*1 Ocak 2021*" gibi kesin bir tarih olarak belirlenebileceği gibi, *"...tarihinden itibaren bir hafta içerisinde"* şeklinde belirlenmesi de mümkündür[472]. Bu noktada önemli olan tayin edilen sürenin belirli bir açıklıkta ve tartışmasız olması gerektiğidir[473]. Dolayısıyla CISG açısından da "*derhal, hemen, olabildiğince çabuk,*

Schlechtriem/Schwenzer/Schroeter/Müller-Chen, Art. 47, N. 5; Schlechteriem/Schwenzer/Schroeter/Mohs, Art. 63, N. 7; Ferrari/Mankowski, CISG, Art. 63, N. 13; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/P.Huber, MüKO-CISG, Art. 47, N. 10; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/P.Huber, MüKO-CISG, Art. 63, N. 8; Hau/Poseck/Saenger, BeckOK, Art. 63, N. 4; Engelmann, s. 168.

470 Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/P.Huber, MüKO-CISG, Art. 47, N. 9; Engelmann, s. 170.

471 Engelmann, s. 169. Ancak yazar münferit haller açısından istisna yapılabileceğini de kabul etmektedir. Bkz. Engelmann, s. 169.

472 Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/P.Huber, MüKO-CISG, Art. 47, N. 9; Schlechtriem/Schwenzer/Schroeter/Müller-Chen, Art. 47, N. 4; Honsell/Schnyder/Straub, Art. 47, N. 20; Atamer, CISG, s. 338; Schlechteriem/Schwenzer/Schroeter/Mohs, Art. 63, N. 7; Engelmann, s. 170; Durak, s. 243.

473 Honsell/Schnyder/Straub, Art. 47, N. 20; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/P.Huber, MüKO-CISG, Art. 47, N. 9; Atamer, CISG, s. 338.

gecikmeksizin" gibi ifadelerin ek süre tayini açısından yeterli olmayacağı görüşü hakimdir[474].

Ek sürenin uzunluğu konusunda, CISG'de *makul* ifadesi kullanılmakla birlikte, bu ifadeden ne anlaşılması gerektiğine ilişkin herhangi bir açıklık olmayıp; sürenin her somut olay açısından değişiklik göstereceği ifade edilmektedir[475]. Fakat sürenin belirlenmesinde bu sürenin edimin baştan ifası açısından tayin edilen bir süre olmadığı[476]

---

474 Schlechtriem/Schwenzer/Schroeter/Müller-Chen, Art. 47, N. 4; Schlechteriem/Schwenzer/Schroeter/Mohs, Art. 63, N.7; Honsell/Schnyder/Straub, Art. 47, N. 20; Hau/Poseck/Saenger, BeckOK, Art. 47, N. 4; Hau/Poseck/Saenger, BeckOK, Art. 63, N. 4; Drescher/Fleischer/Schmidt/Benicke, MüKO-HGB, Art. 47, N. 5; Piltz, s. 324; Ferrari/Mankowski, CISG, Art. 63, N. 12; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/P.Huber, MüKO-CISG, Art. 47, N. 9; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/P.Huber, MüKO-CISG, Art. 63, N. 8; Durak, s. 243-244.

475 Honsell/Schnyder/Straub, Art. 47, N. 23; Schlechtriem/Schwenzer/Schroeter/Müller-Chen, Art. 47, N. 6; Achilles, Art. 47, N. 4; Hau/Poseck/Saenger, BeckOK, Art. 47, N. 5; Hau/Poseck/Saenger, BeckOK, Art. 63, N. 4; Drescher/Fleischer/Schmidt/Benicke, MüKO-HGB, Art. 47, N. 9; Ferrari/Mankowski, CISG, Art. 63, N. 14; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/P.Huber, MüKO-CISG, Art. 47, N. 11; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/P.Huber, MüKO-CISG, Art. 63, N. 9.

476 Hau/Poseck/Saenger, BeckOK, Art. 47, N. 4; Drescher/Fleischer/Schmidt/Benicke, MüKO-HGB, Art. 47, N. 9; Schlechtriem/Schwenzer/Schroeter/Müller-Chen, Art. 47, N. 6; Piltz, s. 325; Honsell/Schnyder/Straub, Art. 47, N. 23;

ve alacaklının menfaatine daha fazla ağırlık verilmesi gerektiği[477] kabul edilmektedir. Nitekim doktrinde, süre uzunluğu konusunda dikkate alınması gereken hususlar şu şekilde sıralanmaktadır: Sözleşme gereği teslim süresinin uzunluğu, hızlı ifa açısından tarafların sözleşmedeki iradelerinin ne olduğu, satıcının borçlarının kapsamı ve niteliği, ifa etmemenin nedenleri, alıcı ve satıcının meşru menfaatleri, alacaklının ifa menfaatinin aciliyeti[478].

Alıcının bu kriterlere dayanarak belirlemesi gereken ek sürenin uzunluğu konusunda üç olasılık ile karşılaşılır. Birincisi, alıcı tarafından belirlenen sürenin makul bir süre olması halidir. Bu durumda herhangi bir sorun söz konusu değildir. Alıcı, satıcı için belirlediği bu süre ile CISG md. 47/2 gereği bağlı olup, bu süre içerisinde sözleşmeye aykırılıktan doğan diğer haklarını kullanamaz. İkincisi, sürenin makul olan süreden daha kısa olmasıdır. Bu olasılık kapsamında doktrinde bir görüşe göre, CISG 47 hükmüne göre

---

Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/P.Huber, MüKO-CISG, Art. 47, N. 12; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/P.Huber, MüKO-CISG, Art. 63, N. 9.

477 Honsell/Schnyder/Straub, Art. 47, N. 23.

478 Schlechtriem/Schwenzer/Schroeter/Müller-Chen, Art. 47, N. 6; Honsell/Schnyder/Straub, Art. 47, N. 23; Achilles, Art. 47, N. 4; Hau/Poseck/Saenger, BeckOK, Art. 47, N. 5; Hau/Poseck/Saenger, BeckOK, Art. 63, N. 4; Drescher/Fleischer/Schmidt/Benicke, MüKO-HGB, Art. 47, N. 9; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/P.Huber, MüKO-CISG, Art. 47, N. 11; Kimbel, s. 311; Atamer, CISG, s. 338. Ek süre uzunluğu konusunda alıcı ve satıcının nesnel çıkarları dikkate alınsa da şüphe halinde alıcının çıkarlarına öncelik verilmesi gerektiğine dair bkz. Honsell/Schnyder/Straub, Art. 47, N. 23. Somut bir olay bağlamında ek sürenin uzunluğunun değerlendirilmesine ilişkin örnek hakkında bkz. Kimbel, s. 311-312.

verilmiş bir ek süreden bahsedilemeyecek, bu nedenle de alıcının beyanı etkisiz olacaktır[479]. Zira CISG'in ifadesinden makul süreye atıf yapıldığına göre, bu beyanın geçerliliği açısından sürenin makul olması onun geçerliliği açısından bir ön şart olarak değerlendirilmeli ve makul süre belirleme riskinin alıcının kendi üzerinde olması gerektiği ifade edilmektedir[480]. Doktrindeki hâkim olan görüşe göre ise, alıcının CISG md. 47 uyarınca verdiği süre kısa bir süre de olsa beyanı geçerli kabul edilecektir[481].

---

479 Honsell/Schnyder/Straub, Art. 47, N. 24; Friehe, Heinz Albert, "Die Setzung der unangemessen kurzen Nachfrist im CISG mit einem Ausblick auf das BGB (Teil 2), **IHR** 1/2011, s. 37.

480 Honsell/Schnyder/Straub, Art. 47, N. 24.

481 Hau/Poseck/Saenger, BeckOK, Art. 47, N. 6; Drescher/Fleischer/Schmidt/Benicke, MüKO-HGB, Art. 47, N. 10; Herber/Czerwenka, Art. 47, N. 4; Piltz, s. 325; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/P.Huber, MüKO-CISG, Art. 47, N. 13, Engelmann, s. 214; Schlechteriem/Schwenzer/Schroeter/Müller-Chen, Art. 47, N. 8-9; Achilles, Art. 47, N.4. CISG Art. 63'e göre aynı yönde bkz. Hau/Poseck/Saenger, BeckOK, Art. 63, N. 4; Ferrari/Mankowski, CISG, Art. 63, N. 17; Schlechtriem/Schwenzer/Schroeter/Mohs, Art. 63, N. 9; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/P.Huber, MüKO-CISG, Art. 63, N. 10. Doktrinde bir görüşe göre, kısa bir süre tayin eden alıcının, bu süre sona erdiği anda hemen sözleşmeden dönmesi halinde, ancak esaslı ihlalden bahsedilebiliyorsa geçerli olacak; fakat esaslı bir ihlal yoksa, bu halde CISG md. 72/1 ve CISG md. 72/3 hükümleri gündeme gelecektir. Bkz. Schlechteriem/Schwenzer/Schroeter/Müller-Chen, Art. 47, N. 9; Hau/Poseck/Saenger, BeckOK, Art. 47, N. 6. Benzer şekilde verilen ek sürenin makul olmaması halinde, bu sürenin bitiminde alıcının sözleşmeden dönme hakkını

Ancak bu hakim görüşte sonuçlar açısından ikiye ayrılmaktadır. Nitekim bir görüşe göre; ilgili hükümdeki yaptırımlar CISG md. 47 hükmündeki makul sürenin geçmesinden sonra devreye girecektir[482]. Diğer görüşe göre ise; ek süre ile bağlılık makul süre boyunca değil, alıcının tayin ettiği kısa süre boyunca devam edecek, ancak sözleşmenin sona erdirilmesi noktasında makul sürenin beklenmesi ancak dürüstlük kurallarından çıkarılabilecek bir sonuç olarak değerlendirilecektir[483]. Kanaatimizce son iki görüşteki farklılık pratik anlamda pek bir fark yaratmayacaktır. Zira her ikisi açısından da alıcının makul süreyi farklı gerekçelerle de olsa beklemesi gerekecektir. Diğer taraftan ilk görüşe ilişkin olarak ise, makul süreden kısa olarak belirlenen sürenin geçersiz olarak kabul edilmesi, alıcı açısından haksız bir risk olarak kabul edilmelidir[484]. Üçüncü olasılık ise sürenin makul olan süreden daha uzun olarak tayin edilmesi halidir. Eğer alıcı daha uzun süre verdiyse doktrinde hakim görüş, satıcıda yaratılan güven nedeniyle alıcının bu süre ile bağlı

kullanmasının sözleşmenin ihlali sayılabileceğine dair bkz. Achilles, Art. 47, N. 4. Diğer taraftan her ne kadar kısa ek sürenin geçersiz olmayacağı, makul süreyi harekete geçireceği görüşünü savunsa da aynı görüş tayin edilen ek sürenin "*çok kısa*" olması durumunda bunun etkisiz olması gerektiğini; yeni ve makul bir sürenin belirlenmesi gerektiğini savunmaktadır. Bkz. Hau/Poseck/Saenger, BeckOK, Art. 47, N. 6.

482 Hau/Poseck/Saenger, BeckOK, Art. 47, N. 6; Schlechteriem/Schwenzer/Schroeter/Müller-Chen, Art. 47, N. 9; Herber/Czerwenka, Art. 47, N. 4.

483 Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/P.Huber, MüKO-CISG, Art. 47, N. 13.

484 Drescher/Fleischer/Schmidt/Benicke, MüKO-HGB, Art. 47, N. 10.

olacağını benimsemektedir[485]. Fakat yukarıda ek sürenin kısa belirlenmesi halinde onu geçersiz sayan görüş tarafından, ek sürenin makul süreden daha uzun belirlenmesi halinde bunun da geçersiz olması gerektiği savunulmaktadır[486]. Nitekim bu görüşe göre; alıcının sözleşmenin sona erdirmesini geciktirmek için süreyi uzun belirleme ihtimali olduğundan, bu hakkın alıcıya tanınmaması gerektiği belirtilmektedir[487].

Satıcı tarafından CISG md. 63/1 uyarınca verilecek ek süre konusunda ise, yine makul sürenin her somut olayda değişiklik göstereceği belirtilmekle birlikte, sürenin uygunluğu konusunda taraflar arasında uygulamalar ve özel durumların tamamının dikkate alınması gerektiği ifade edilmektedir[488]. Bu anlamda olmak üzere dikkate alınabilecek hususlar şu şekilde sıralanabilir: Fiyat düşüşleri, malların bozulması, depo masrafları ve alıcının olası

485 Drescher/Fleischer/Schmidt/Benicke, MüKO-HGB, Art. 47, N. 11; Hau/Poseck/Saenger, BeckOK, Art. 47, N. 7; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/P.Huber, MüKO-CISG, Art. 47, N. 14; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/P.Huber, MüKO-CISG, Art. 63, N. 10; Schlechteriem/Schwenzer/Schroeter/Müller-Chen, Art. 47, N. 10; Atamer, CISG, s. 338.

486 Honsell/Schnyder/Straub, Art. 47, N. 25.

487 Honsell/Schnyder/Straub, Art. 47, N. 25. Somut örneklendirme açısından aynı yöndeki görüş için bkz. Engelmann, s. 216. Fakat yazar, somut örnek dışında bu görüşün genel olarak kabul edilemeyeceğini savunmaktadır. Bkz. Engelmann, s. 216.

488 Schlechteriem/Schwenzer/Schroeter/Mohs, Art. 63, N. 8; Durak, s. 244.

ifa engelleri[489]. Bu hususlar dışında, ek sürenin uzunluğuna ilişkin yukarıdaki açıklamalar satıcı tarafından tayin edilecek olan ek süre açısından da geçerli kabul edilmelidir.

f. Ek Süre Tayin Etmeyi Gerektirmeyen Haller

Ek süre tayin etmeyi gerektirmeyen haller CISG kapsamında gerek İsviçre-Türk Hukuku'ndan gerekse Alman Hukuku'ndan farklı şekilde ele alınmaktadır. Burada ilk olarak borçlu tarafından ifanın reddine ilişkin beyanın yapılmış olması durumu; ikinci olarak ise esaslı ihlal durumu incelenecektir.

Öncelikle ifa reddi konusunda, ilk olarak tayin edilen ek süre içerisinde ifa reddine ilişkin bir bildirim alınmadıkça, süre içerisinde diğer hukuki imkanlara başvurulamayacağına ilişkin CISG md. 47/2 - md. 63/2 hükümlerine bakılmalıdır. İlgili düzenlemeler gereği, tayin edilen ek süre içerisinde alıcının/satıcının edimi ifa etmeyeceğine dair bir bildirim yapması halinde, alıcı/satıcı ek süre sonuna kadar edimin ifasını beklemekten kurtulsa da temelde bu durum, ek süre tayin edilmiş olduğundan, doktrinde haklı olarak gerçek anlamda ek süre verilmesini gerektirmeyen hal olarak değerlendirilmemektedir[490]. CISG kapsamında ifa reddine ilişkin bir diğer düzenleme ise, sözleşmenin ortadan kalktığının beyan edilebilmesine ilişkin CISG md. 49/1-b-md.64/1-b hükümlerinde yer almaktadır. Bu düzenlemelere göre de alıcı/satıcı ek süre tayininden sonra ifayı yerine getirmeyeceğini bildirirse, bu bildirim anından itibaren ek sürenin beklenmesine gerek olmayacaktır[491]. Ancak burada ilgili düzenlemelerin, ayrıca ek süre

---

489 Drescher/Fleischer/Schmidt/Wertenbruch, MüKO-HGB, Art. 63, N. 3; Hau/Poseck/Saenger, BeckOK, Art. 63, N. 4; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/P.Huber, MüKO-CISG, Art. 63, N. 9.

490 Engelmann, s. 267-268.

491 Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/P.Huber, MüKO-CISG, Art. 49, N. 44. Ayrıca makul süreden sonra edimin ifa edilmesinin teklifi de ifa reddi olarak

verilmeden önce böyle bir bildirim yapılması halinde de uygulanacağı kabul edilmektedir[492]. Her iki durum açısından da belirtmek gerekir ki ifa reddine ilişkin beyanın kural olarak açıkça ortaya konulması gerekmektedir[493]. Ancak doktrinde zımni ifa reddinin de kabul edildiği haller söz konusudur[494]. Zımnen redde örnek olarak; borçlunun taraflarca kararlaştırılmamış olan bedeli talep etmesi ya da ifayı sözleşmede kararlaştırılmamış bir şarta bağlaması; borçlunun teslimi gereken malları üçüncü kişiye sattığını beyan etmesi ve mevcut olmayan bir alıkoyma hakkının ileri sürülmesi verilmektedir[495].

CISG kapsamında ek süre tayinin gerekmediği bir diğer hal, CISG md. 25 gereği esaslı ihlalin mevcut olduğu hallerdir. Bu hallerde ek süre tayin etmeksizin sözleşmenin sona erdirilmesi mümkündür. Bu haller kapsamına nelerin dahil olabileceği yukarıda esaslı ihlal kapsamında değerlendirildiğinden, tekrara neden olmamak adına burada ayrıca bir değerlendirme yapılmamaktadır.

---

değerlendirilmektedir. Bkz. Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/P.Huber, MüKO-CISG, Art. 49, N. 45.

492 Engelmann, s. 268.

493 Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/P.Huber, MüKO-CISG, Art. 64, N. 9; Schlechtriem/Schwenzer/Schroeter/Müller-Chen, Art. 47, N. 17; Engelmann, s. 268.

494 Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/P.Huber, MüKO-CISG, Art. 49, N. 44; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/P.Huber, MüKO-CISG, Art. 64, N. 9; Engelmann, s. 268.

495 Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/P.Huber, MüKO-CISG, Art. 49, N. 44; Engelmann, s. 268.

g. Ek Süre Tayininin Sonuçları

Ek sürenin sonuçları kapsamında ilk olarak değerlendirilmesi gereken mesele ek sürenin bağlayıcılığı meselesidir. Ek sürenin bağlayıcılığına ilişkin olarak, CISG md. 47/2 gereği alıcının, CISG md. 63/2 gereği satıcının, tayin edilen ek süre içerisinde diğer seçimlik haklarını kullanamamasıdır. Doktrinde bu hükmün *venire contra factum proprium-çelişkili davranış yasağı ilkesi* ile ilgisi olduğu ifade edilmektedir[496]. Zira alıcı ya da satıcı bir taraftan ek süre tayin ederek edimin ifasını isterken diğer taraftan da seçimlik haklarını kullanarak edimin ifa edilmesini engelleyici tavırlar göstermesine izin verilemez[497]. Yine ilgili hükümler uyarınca, alıcı ve satıcı gecikmiş ifa nedeniyle tazminat talep etme hakkını saklı tutar.

Ek sürenin makul süreden kısa olması halinde alacaklının hangi süre ile bağlı olacağı konusunda doktrinde farklı görüşler ileri sürülmektedir. Doktrinde bir görüş tarafından; alacaklının kısa süre ile değil, makul süre ile bağlı olacağı kabul edilirken[498]; bir diğer görüş tarafından, alacaklının yalnızca kendi belirleyeceği süre ile bağlı olacağı

---

496 Honsell/Schnyder/Straub, Art. 47, N. 3; Hau/Poseck/Saenger, BeckOK, Art. 47, N. 7; Drescher/Fleischer/Schmidt/Benicke, MüKO-HGB, Art. 47, N. 12; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/P.Huber, MüKO-CISG, Art. 47, N. 16; Durak, s. 242.

497 Belirtilmelidir ki bu bağlayıcılık ek süre hangi sözleşme ihlali için verildiyse o ihlal ile bağlı olup, diğer sözleşme ihlalleri açısından bir bağlılık söz konusu değildir. Bkz. Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/P.Huber, MüKO-CISG, Art. 47, N. 17.

498 Hau/Poseck/Saenger, BeckOK, Art. 47, N. 7; Hau/Poseck/Saenger, BeckOK, Art. 63, N. 5.

kabul edilmekte[499]; başka bir görüş tarafından ise, süre makul değilse, alacaklının da süreyle bağlı olmayacağı belirtilmektedir[500]. Ek sürenin makul süreden uzun olması halinde ise; bu süre ile bağlı olunacağı genel olarak kabul edilmektedir[501]. Diğer taraftan ek süre belirlendikten sonra borçlu tarafından ifa reddi yapılırsa, CISG md. 47/2 – md. 63/2 gereği, ek sürenin sonuna kadar beklenmesine gerek kalmayacak, başka bir deyişle ek süre artık bağlayıcı olmayacaktır[502]. Bu kuralın aynı zamanda ek süre tayininden sonra, sözleşmeden dönme hakkı veren başka ihlallerin ortaya çıkması halinde de geçerli olacağı kabul edilmektedir[503]. Süre verilmesini gerektirmeyen bir ihlal olmasına rağmen, alacaklı

499 Drescher/Fleischer/Schmidt/Benicke, MüKO-HGB, Art. 47, N. 12; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/P.Huber, MüKO-CISG, Art. 47, N. 13; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/P.Huber, MüKO-CISG, Art. 63, N. 10.

500 Honsell/Schnyder/Straub, Art. 47, N. 36; Honsell/Schnyder/Straub, Art. 63, N. 31; Friehe, Teil 2, s. 37.

501 Schlechtriem/Schwenzer/Schroeter/Müller-Chen, Art. 47, N. 10; Hau/Poseck/Saenger, BeckOK, Art. 47, N. 7; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/P.Huber, MüKO-CISG, Art. 47, N. 14.

502 Honsell/Schnyder/Straub, Art. 47, N. 30; Honsell/Schnyder/Straub, Art. 63, N. 25; Drescher/Fleischer/Schmidt/Benicke, MüKO-HGB, Art. 47, N. 15; Schlechtriem/Schwenzer/Schroeter/Mohs, Art. 63, N. 14; Hau/Poseck/Saenger, BeckOK, Art. 47, N. 7; Hau/Poseck/Saenger, BeckOK, Art. 63, N. 5; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/P.Huber, MüKO-CISG, Art. 47, N. 22.

503 Honsell/Schnyder/Straub, Art. 47, N. 30; Hau/Poseck/Saenger, BeckOK, Art. 47, N. 7; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/P.Huber, MüKO-CISG, Art. 47, N. 20; Honsell/Schnyder/Straub, Art. 63, N. 25; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/P.Huber, MüKO-CISG, Art. 63, N. 14.

tarafından ek süre tanınması halinde de alacaklının bu süre ile bağlı olacağı ifade edilmektedir[504].

Ek sürenin bağlayıcılığı kapsamında açıklığa kavuşturulması gereken bir diğer mesele ise, borçlunun ek süreye ilişkin beyanı almamış olması halinde alacaklının yine de ek süre ile bağlı olup olmayacağıdır. Bu anlamda doktrinde; her ne kadar borçlunun ek süre konusunda bir güveni doğmamış olsa da yine de alacaklı açısından sürenin bağlayıcı olduğu kabul edilmekte[505]; ancak burada bu kuraldan sapılması halinde, en azından alacaklıya, beyan borçlu tarafından teslim alınana kadar beyanı iptal etme hakkının tanınması, böylece bağlayıcı etkiden kurtulma imkanının sağlanması gerektiği belirtilmektedir[506].

Ek süre tayininin bir diğer sonucu ise, ek sürenin verilmesinden sonra alıcı ve satıcının yükümlülüklerini yerine getirip getirmemesine göre iki şekilde ortaya çıkar. Eğer satıcı verilen bu süre içerisinde edimini ifa ederse, artık alıcının seçimlik haklarından bahsedilememekle birlikte, tazminat hakkı yine mevcuttur. Eğer satıcı verilen süre içerisinde edimini yerine getirmez ya da edimi yerine getirmeyeceğini açıklarsa, o halde alıcının CISG 46-52 hükümleri arasında düzenlenen diğer seçimlik hakları kullanabilmesi mümkündür[507]. Aynı durum alıcının verilen süre içerisinde

---

504 Engelmann, s. 281.

505 Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/P.Huber, MüKO-CISG, Art. 47, N. 8. Kural olarak, yazarın da ifade ettiği gibi tayin edilen ek sürenin bağlayıcı olması kabulü borçlunun bu süreye olan güvenine dayanmaktadır.

506 Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/P.Huber, MüKO-CISG, Art. 47, N. 8.

507 Söz konusu seçimlik hakların kullanılmasından sonra bu beyanın geri alınıp alınamayacağı açısından, *ius variandi* müessesesinin alıcının seçimlik hakları açısından değerlendirmesi hakkında bkz. Yılmaz, CISG, s. 107-108.

edimini ifa etmesi halinde, artık satıcının seçimlik hakları gündeme gelmez, fakat tazminat hakkı saklıdır. Bu süre içerisinde alıcı edimini ifa etmez ya da ifa etmeyeceğini bildirirse artık son şansını da kaybeder ve satıcı CISG md. 62-65 hükümleri arasında öngörülen seçimlik haklarını kullanabilir.

Ek sürenin sonuçlarından sonra, ek süre beyanı ile birlikte hukuki sonucun bildirilip bildirilemeyeceğine de bakmak gerekmektedir. Burada da hakim görüş tarafından, ek süre tayini ile birlikte yine hukuki sonucun da beyan edilebileceği kabul edilmektedir[508]. Ancak bu alıcı/satıcının takdirine bağlı olup, yukarıda da ifade edildiği üzere, ek süre beyanı ile birlikte seçimlik hakkın bildirilmesi zorunlu değildir.

D. Avrupa Sözleşme Hukuku İlkelerinde (PECL)

1. Genel Olarak

PECL (*Principles of European Contract Law*) sözleşmeler hukuku alanındaki ilk çalışma grubu olan Avrupa Sözleşme Hukuku Komisyonu tarafından hazırlanan ilkelerdir[509]. Söz konusu ilkeler üç bölüm halinde hazırlanmış, birinci bölüm 1995, ikinci bölüm 1999 ve son olarak üçüncü bölüm ise 2003 yılında tamamlanarak yayınlanmıştır[510]. Fakat belirtmek gerekir ki bu ilkelere ilişkin hazırlık çalışmaları daha da eskiye dayanmaktadır. Nitekim 1974 tarihinde *OLE LANDO* ile *WİNFRİED HAUSCHİLD* ortaklığında düzenlenen sözleşmeden doğan ve sözleşme dışı yükümlülüklere ilişkin uygulanacak hukuka ilişkin sempozyumda, ortak bir Avrupa Borçlar Hukuku'na olan ihtiyaç dile getirilmiş ve o tarihten itibaren uzun bir hazırlık

508 Piltz, s. 324-325; Drescher/Fleischer/Schmidt/Benicke, MüKO-HGB, Art. 47, N. 5; Ferrari/Mankowski, CISG, Art. 63, N. 13.

509 İlkelere erişim için bkz. https://www.trans-lex.org/400200/_/pecl/#head_0 E.T.: 12.10.2022.

510 Engelmann, s. 32.

çalışması yapılmıştır[511]. PECL'in genel hükümler kısmının Art. 1:101/1 hükmünde de bu ilkelerin Avrupa Topluluklarında sözleşme hukukunun genel kuralları olarak uygulanmasının amaçlandığı ifade edilmektedir[512].

PECL'de yer alan ek süre kurumuna ilişkin düzenleme incelenmeden önce genel olarak ifa etmeme hallerinin nasıl düzenlendiğine kısaca değinmek gerekirse; söz konusu ilkelerde ifa etmeme hali altında tek bir çatıda toplanmaktadır. İfa etmeme halleri *non performance* kavramı ile ifade edilmekte, bu kavramdan ne anlaşılması gerektiği ise, yine PECL 1:301 paragraf 4'de düzenlenmektedir. İlgili düzenlemeye göre kavram, kusurlu ya da kusursuz olarak sözleşme kapsamındaki bir yükümlülüğün yerine getirilmemesi

511 Lando, Ole/Beale, Principle European Contract Law, Part I and II, Combined and Revised, The Hague, 2000, s. xi; von Bar, Christian/Zimmermann, Reinhard, **Grundregeln des Europäischen Vertragsrechts, Teil I und II**, Kommission für Europäisches Vertragsrecht, München 2002, s. XV; Engelmann, s. 32. Bu çalışmalar sonucunda söz konusu ilkelerin oluşumunda CISG'den oldukça fazla etkilenilmiş olduğu doktrinde açıkça ifade edilmektedir. Bkz. Zoll, s. 232.

512 Bu ve diğer amaçlar şu şekilde sıralanmaktadır: Avrupa içerisindeki sınır ötesi ticaretin kolaylaştırılması, Avrupa iç pazarının güçlendirilmesi, Avrupa topluluğu sözleşme hukuku açısından bir altyapı oluşturulması, ulusal mahkeme ve kanun koyucular açısından rehberlik sağlanabilmesi, Kıta Avrupa Hukuku ile örf ve adet hukuku arasındaki boşluğun doldurulabilmesi. Bunlar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. v.Bar/Zimmermann, Teil I+II, s. XXIII vd. Ayrıca bkz. Lando/Baele, s. xxiii vd.

olarak tanımlanmakta ve kavramın içerisine ifada gecikme hali, kusurlu ifa ve sözleşmenin ifası için iş birliği yapılmaması dahil edilmektedir[513].

Ek süre kurumuna ilişkin düzenleme ise, *ifa etmeme-non-performance* halinin düzenlendiği 8. kısımda PECL Art. 8:106 'da yer almaktadır. İlgili hükmün 1. Paragrafına göre, sözleşmenin herhangi bir şekilde *ifa edilmemesi* halinde, zarar gören taraf (*aggrieved party)* diğer tarafa bildirimde bulunarak müteakip ifa için bir ek süre tanıyabilir. Görüldüğü üzere zarar gören *ifa etmeme* durumunun söz konusu olduğu her zaman ek süre tanıma yetkisine sahiptir[514]. PECL Art. 8:106 Paragraf 2'ye göre, belirlenen ek süre boyunca zarar gören taraf kendi edimini yerine getirmekten kaçınabilir ve gecikmeden kaynaklanan zarar ile ifa edilmemeden kaynaklanan zararlar için tazminat talep edebilir, fakat bu süre içerisinde başka bir yola başvurması mümkün değildir[515]. Zira bu halde doktrinde de ifade edildiği üzere, ek süre tayin etmekle borçlu tarafta diğer

---

513 Kavramın sözleşmeden doğan bir yükümlülüğün her türlü yetersiz ifasını kapsadığına dair ayrıca bkz. Engelmann, s. 125. Diğer taraftan PECL açısından ifa talebi birincil yükümlülük olarak görülmemekle birlikte, PECL 9. Bölümde düzenlenen diğer çözüm yolları (tazminat, sözleşmeyi sona erdirme, bedel indirimi) ile aynı seviyeye yerleştirilmektedir. Bkz. Höffmann, s. 106.

514 v.Bar/Zimmermann, Teil I+II, Art. 8:106, s. 452-453; Lando/Baele, Art. 8:106, s. 373; Engelmann, s. 127; Höffmann, s. 108.

515 v.Bar/Zimmermann, Teil I+II, Art. 8:106, s. 451; Höffmann, s. 109. Bu anlamda olmak üzere zarar gören taraf, kendi edimini ifadan kaçınabileceği gibi zararının tazmini de talep edebilir. Ancak sözleşmeyi sona erdirme ya da ifa talebi hakkını kullanamayacaktır. Bunun gerekçesi olarak borçlunun zarar gören tarafın ani fikir değişikliklerinden korunması gerektiği olarak açıklanmaktadır. Bkz. Lando/Baele, Art. 8:106, s. 373-374.

hakların bu süre içerisinde kullanılmayacağına dair bir güven yaratılmaktadır[516]. Yine PECL Art. 8:106 Paragraf 2 gereği, süre sona ermeden karşı taraf edimi ifa etmeyeceğini bildirirse ya da süre sona ermesine rağmen edim ifa edilmemişse, 9. Bölüm kapsamında yer alan çözüm yollarına başvurma hakkı vardır. Son olarak PECL 8:106 Paragraf 3 gereği, esaslı olmayan bir gecikme durumunda, zarar gören taraf eğer müteakip ifa için makul uzunlukta bir ek süre bildiriminde bulunduysa, süre sonunda sözleşmeyi feshedebileceği gibi; söz konusu bildirimde ek süre içerisinde edimin ifa edilmemesi halinde sözleşmenin otomatik olarak süre sonunda kendiliğinden sona ereceği de yer alabilir. Diğer taraftan yine aynı Paragraf'a göre, belirlenen sürenin çok kısa olması halinde, zarar gören taraf ancak makul bir süre geçtikten sonra sözleşmeyi feshedebilir ya da sözleşme kendiliğinden sona erer.

Ek süre tayin etmek PECL anlamında da ifanın ertelenmesi olarak görülmemelidir[517]. Nitekim PECL 9:508 hükmünde de açıkça ifade edildiği üzere, ifada gecikme olması halinde, vadeden ödeme tarihine kadar faiz ödenmesi gerektiği açıkça ifade edilmektedir.

2. Uygulama Alanı

Ek süre kurumu ile ilgili açıklamalardan önce PECL'in uygulama alanına ilişkin de kısaca açıklama yapmak yerinde olacaktır. PECL daha çok Avrupa Topluluğu içindeki ticarete ilişkin kuralları kolaylaştırmakla birlikte, diğer ülkelerin kanun koyucuları açısından örnek bir sözleşmeler hukuku yaratma çabasıyla ortaya çıkan kurallar bütünüdür. Bu amaç PECL 1:101 hükmünün 1. Paragrafında da "*..ilkelerin Avrupa Topluluklarında sözleşme hukukunun genel kuralları olarak uygulanmasının amaçlanması..*" şeklinde ifade edilmektedir. Ancak belirtmek gerekir ki söz konusu

516 v.Bar/Zimmermann, Teil I+II, Art. 8:106, s. 453.

517 Höffmann, s. 113.

amaç, tamamen bağlayıcı olacak kurallar bütünü oluşturmaktan ziyade, aşağıda da açıklanacağı üzere tarafların akdettikleri sözleşmelerde anlaşmaları halinde bu kuralların uygulanması yönündedir.

İkinci olarak PECL'in uygulanabilmesi açısından, sözleşmenin ticari-tüketici, ulusal-uluslararası sözleşme niteliğinde olması önem arz etmemektedir[518]. Bu sözleşmelerin tamamı açısından PECL'in uygulanması mümkündür. Ancak tek sınırlama PECL'in sadece Avrupa'da geçerli olmasıdır ki bu durum da uygulama alanını PICC'ye göre daraltmaktadır[519].

PECL'de yer alan kuralların uygulanabilmesi için; ilk olarak ilkelerin uygulanmasına ilişkin PECL 1:101 hükmüne bakmak gerekir. İlgili düzenlemenin 2. Paragrafına göre; ilkelerin uygulanabilmesi için ya tarafların bu ilkeleri sözleşmelerine dahil etmesi gerekmekte ya da sözleşmelerinin bu ilkelere tabi olmasına ilişkin tarafların anlaşmış olması gerekmektedir[520]. Bunun dışında yine ilkelerin uygulanabileceği bir diğer hal Paragraf 3'de öngörülmektedir. İlgili kurala göre; birinci olarak, tarafların arasındaki sözleşmenin genel hukuk ilkelerine, lex mercatoria'ya ya da benzerlerine tabi olacağını kabul etmeleri halinde; ikinci olarak ise, tarafların sözleşmelerine uygulanması açısından herhangi bir hukuk sistemi ya da kuralı seçmemeleri halinde uygulama bulabilecektir[521]. Son olarak ilgili düzenlemenin 4. Paragrafında ise, söz konusu ilkelerin

---

518 Höffmann, s. 106.

519 Höffmann, s. 106.

520 Örneğin: "*Avrupa Sözleşme Hukuku İlkeleri (PECL) bu sözleşmenin ayrılmaz bir parçasını oluşturur.*", "*Bu sözleşme Avrupa Sözleşme Hukuku İlkelerine tabidir.*" Bkz. v.Bar/Zimmermann, Teil I+II, Art. 1:101, s. 88.

521 Belirtmek gerekir ki bu konu daha çok Milletlerarası Özel Hukuku alanının konusu olduğundan ve çalışma konumuzun sınırlarını aştığından burada daha fazla

sözleşmeye uygulanan hukuk kurallarında hüküm bulunmaması halinde, boşluğu doldurma açısından da uygulanabileceği belirtilmektedir.

3. Ek Süre Tayin Etme

a. Ek Süre Tayini ile İfa Etmeme Halleri ve Esaslı İfa Etmemenin İlişkisi

Ek süre tayini tüm ifa etmeme halleri açısından gündeme gelebilecektir. Ancak belirtmek gerekir ki her ifa etmeme halinde ek süre tayin etmek sözleşmeyi feshetme hakkını sağlamayacağından[522], her ifa etmemede ek süre tayin ederek sözleşmenin feshedilebileceği düşünülmemelidir.

İlk olarak ortaya çıkan ifa etmeme hali eğer esaslı[523] bir ifa etmeme oluşturuyor ise, bu halde zarar gören PECL Art. 9:301 Paragraf 1 gereği sözleşmeyi feshetme hakkına

---

değinilmeyecektir. Ancak bu konu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. v.Bar/Zimmermann, Teil I+II, Art. 1:101, s. 88 vd.

522 v.Bar/Zimmermann, Teil I+II, Art. 8:106, s. 452.

523 Esaslı ifa etmeme hali PECL Art. 8:103'de düzenleme altına alınmıştır. Esaslı ihlal konusunda burada benimsenen formülü *ATAMER* şu şekilde ifade etmektedir: "*Taraflardan birinin sözleşme ihlali, diğer tarafı, sözleşme uyarınca beklemekte haklı olduğu şeyden önemli ölçüde yoksun bırakacak bir olumsuzluğa sebep oluyorsa, esaslıdır; meğerki böyle bir sonucu sözleşmeyi ihlal eden taraf öngörmemiş ve aynı konum ve koşullar içindeki makul bir kişi de öngöremeyecek olsun.*". Atamer, İfa Engelleri, s. 249. Ancak bu yalnızca PECL Art. 8:103-b ile ilişkili olup bunun dışında, yine aynı düzenlemede; yükümlülüğe tam olarak uyulmamasının sözleşmenin özünü oluşturduğu haller ile fa etmemenin kasıtlı olması ve mağdur tarafa diğer tarafın gelecekteki performansına güvenemeyeceğine inanması için sebep vermesi halinde de ifa etmeme esaslı sayılmaktadır. Bkz. PECL Art. 8:103.

sahip olup, bu durumda zarar gören sözleşmeyi feshetme hakkını kullanabilmek için ek süre tayin etmek zorunda değildir[524]. Ancak esaslı ihlal olmayan hallere ayrı ayrı bakmak gerekir. Nitekim esaslı bir ihlal oluşturmayan temerrüt halinin söz konusu olması durumunda, zarar görenin sözleşmeyi feshedebilmesi açısından gerekli olan ön şart PECL Art. 8:106 Paragraf 3'de de ifade edildiği üzere ek süre tayin etmektedir[525]. Dolayısıyla esaslı olmayan bir ihlalin olduğu temerrüt hali[526] açısından ek sürenin sözleşmeyi sona erdirebilmeyi sağlamak gibi bir işlevi vardır. Ancak diğer esaslı olmayan ifa etmeme halleri açısından ek süre tayin etmenin böyle bir işlevi söz konusu değildir. Zira esaslı olmayan ifa etmeme halleri açısından borçluya ek süre tayin edilmesi (yukarıda belirtilen

524 Esaslı ihlal olması durumunda ek süre tayin etmek zorunda olmamasına rağmen, zarar gören taraf yine de ifayı kabul edeceğini bildirirse, bu halde artık uyarıda bulunmadan tekrar fikrini değiştiremeyeceği ifade edilmektedir. Bkz. Lando/Baele, Art. 8:106, s. 373.

525 v.Bar/Zimmermann, Teil I+II, Art. 8:106, s. 452. Yazarlar bu durumun temerrüdün mazur görülebileceği haller açısından da geçerli olduğunu belirtmektedir. Bkz. v.Bar/Zimmermann, Teil I+II, Art. 8:106, s. 452.

526 İfadaki gecikme her iki taraf açısından da sözleşmenin sona erdirilmesini sağlayabilecektir. Buna örnek olarak doktrinde; dekorasyon yapılacak daireye girişinin anahtar verilmeyerek engellenmesi halinde ek süre tayin edilerek, sürenin başarısız bir şekilde sona ermesinden sonra sözleşmenin sona erdirilebileceği verilmektedir. Bkz. v.Bar/Zimmermann, Teil I+II, Art. 8:106, s. 452. Ayrıca bkz. Lando/Baele, Art. 8:106, s. 374.

temerrüt hali hariç) daha ziyade borçluya bir bildirim yapılması ona hatırlatmada bulunulması (*Mahnung*) işlevini sağlamaktadır[527].

Değerlendirilmesi gereken diğer bir mesele CISG açısından da yukarıda tartışıldığı üzere, esaslı olmayan bir ihlal olması durumunda, acaba bu ihlal ek süre tayin edilerek esaslı ihlal mertebesine yükseltilebilecek midir? Doktrinde bir görüş tarafından, PECL açısından da bir ifa etmeme halinde sadece ek süre tayin edilerek bir esaslı bir ifa etmeme yaratılmasının mümkün olmadığı savunulmaktadır[528]. Ancak bu esaslı olmayan ifa etmemeye rağmen bir ek süre tanınması ve bu sürenin sona ermesi halinde, bu durum zarar görenin sözleşme kapsamında beklemesi gereken şeyi kaçırdığını gösteriyorsa, istisnai haller açısından bunun sonucunda esaslı bir ifa etmeme halinden bahsedilebileceği kabul edilmektedir[529].

b. Ek Süre Tayin Etme Yetkisi, Bildirim Anı, Şekli ve Sürenin Başlaması

Ek süre tayin etme yetkisi PECL Art. 8:106 hükmüne göre; mahkeme ya da hakeme ait bir yetki değil, zarar gören tarafa ait bir yetkidir[530]. Zarar gören taraftan anlaşılması gereken ise; her ne kadar ilgili düzenlemede açıklanmamış olsa da sözleşmenin ifa edilmemesinden dolayı bir zarara uğramış olan taraftır.

Ek süre tanınmasına ilişkin ilk olarak bildirim anına bakıldığında, bildirimin muacceliyetten sonra ifa etmeme halinde yapılacağı kural olarak benimsenmekle birlikte; PECL Art. 1:303 Paragraf 4 hükmünden yola çıkılarak, borcun muaccel olmasından önce

527 Lando/Baele, Art. 8:106, s. 374-375; v.Bar/Zimmermann, Teil I+II, Art. 8:106, s. 453.

528 Engelmann, s. 130.

529 Engelmann, s. 130.

530 Lando/Baele, Art. 8:106, s. 373.

öngörülebilir bir ifa etmeme halinin söz konusu olduğu durumlar açısından, ek sürenin muacceliyetten önce de tayin edilmesinin mümkün olduğu kabul edilmektedir[531].

Ek süre tayini açısından PECL Art. 1:303 Paragraf 1 gereği, herhangi bir şekil zorunluluğu söz konusu değildir. Zira ilgili hükümde bildirimin yazılı ya da başka bir şekilde yapılabileceği düzenlenmektedir. Dolayısıyla ek süre tayini yazılı ya da sözlü olarak yapılabilecektir. PECL açısından ek süreye ilişkin beyanda hangi dilin kullanılacağına ilişkin açık bir düzenleme söz konusu değildir. Kanaatimizce CISG'e ilişkin açıklamalarda da ifade edildiği üzere borçlunun anlayabileceği dilde yapılan beyanın PECL açısından da geçerli bir yorum olarak kabul edilmesi gerekir[532].

Ek sürenin başlangıç anına ilişkin olarak PECL Art. 1:303 Paragraf 4'e göre; ek süre beyanının alınmış olması aranmamakta, beyanın yalnızca uygun şekilde gönderilmesi ya da verilmesi yeterli görülmektedir. Ancak yine ilgili düzenleme gereği; beyanın iletilmesindeki gecikme veya yanlışlık ya da ulaşmaması, beyanın etkili olmasını engellemeyecek, beyan, normal şartlarda ulaşacağı zamandan itibaren geçerli olacaktır. Doktrinde ifada gecikme hali açısından sözleşmenin sona erdirilmesine neden olacak bir ek süre beyanı açısından borçlunun korunması gerektiği, bu nedenle de beyanın ulaşmasının aranması gerektiği belirtilmektedir[533].

Son olarak tayin edilen ek süre beyanının geri alınıp alınamayacağına da bakmak gerekir. Bu anlamda PECL Art. 1:303 Paragraf 5 gereği beyanın varmasından sonra geri alınamayacağı; ancak sürenin uzatılması, ikinci bir ek süre tayini gibi olacağından, bunun mümkün olduğu kabul edilmektedir[534]. Ayrıca yine ilgili düzenleme gereği geri almaya

---

531 Engelmann, s. 181.

532 Aynı yönde bkz. Engelmann, s. 175.

533 Engelmann, s. 184.

534 Engelmann, s. 189.

ilişkin beyan, ek süre beyanı ile aynı anda ya da daha önce ulaşırsa, ek süre beyanının etkisiz olacağı düzenlenmektedir.

c. Ek Süre Tayin Etmenin İçeriği ve Sürenin Uzunluğu

PECL açısından ek süre tayininin içeriğine ilişkin açıklamaları ikiye ayırarak incelemek gerekmektedir. Zira bir tarafta sözleşmeyi feshedebilmenin bir ön şartı olan ek süre tayini varken, diğer tarafta zarar görenin takdiren tayin edebileceği bir ek süre söz konusudur. İlk olarak ek süre tayininin sözleşmenin feshedilebilmesinin bir ön şartını oluşturmadığı hallerde, süre sınırına ilişkin açıklık aşağıda incelenecek olan ek süre beyanı kadar katı yorumlanmamaktadır[535]. Nitekim "*lütfen mümkün olduğunca çabuk borcu ifa edin*" ifadesi ek süre beyanı olarak kabul edilmektedir[536]. İkinci olarak sözleşmeyi feshetmenin bir ön şartını oluşturduğu hallerde içeriğe bakıldığında ise, PECL açısından da ek süre tayinine ilişkin beyanın açık olması gerektiği kabul edilmektedir. Bu açıklıktan anlaşılması gereken ilk husus hangi edimin ifasının talep edildiği, ikincisi ise tayin edilen ek sürenine ne olduğudur[537]. Ek süre beyanının kibar bir talep şeklinde formüle edilmesi, gerekli açıklığı sağlayamayacağından dolayı yeterli görülmemektedir[538]. Yine belirsiz olarak tayin edilen ek süreler PECL anlamında da geçerli kabul edilmemektedir[539].

Ek sürenin uzunluğu konusunda ise, PECL Art. 8:106 Paragraf 3'e göre, sürenin makul uzunlukta olması gerektiği *reasonable length* kavramı ile ifade edilmiştir. Söz konusu makul süre belirlenirken; ifa için ihtiyaç duyulan süre, sözleşmede kararlaştırılan

535 v.Bar/Zimmermann, Teil I+II, Art. 8:106, s. 454; Engelmann, s. 172.

536 v.Bar/Zimmermann, Teil I+II, Art. 8:106, s. 454; Engelmann, s. 172.

537 Lando/Baele, Art. 8:106, s. 375; v.Bar/Zimmermann, Teil I+II, Art. 8:106, s. 453.

538 Lando/Baele, Art. 8:106, s. 375; v.Bar/Zimmermann, Teil I+II, Art. 8:106, s. 454.

539 Lando/Baele, Art. 8:106, s. 375; v.Bar/Zimmermann, Teil I+II, Art. 8:106, s. 453.

süre, sözleşmenin amacı, alacaklının menfaatleri, edimin niteliği ve temerrüdün neden gerçekleştiği dikkate alınmaktadır[540]. Diğer taraftan yukarıda da açıklandığı üzere ek süre esas olarak temerrüdün doğurabileceği hukuki sonuçlar açısından daha fazla önem arz etmesinden dolayı, sürenin uzunluğunun makul olup olmadığı da daha çok temerrüt açısından önem arz etmektedir. Makul süreden daha kısa bir süre belirlenmesi halinde, bunun nasıl değerlendirileceği PECL Art. 8:106 Paragraf 3' de açıklanmıştır. Buna göre; kısa olarak belirlenen ek süre makul süreye uzayacak, dolayısıyla bu süre sona erene kadar sözleşmeyi sona erdirme hakkı kullanılamayacaktır[541]. Temerrüt hali dışındaki ifa etmeme halleri açısından ek süre tayini doktrinde daha çok borçluya verilen taviz olarak değerlendirildiğinden, sürenin takdiri noktasında alacaklının serbest olduğu[542] ve söz konusu süre açısından makul olma kriterinin aranmayacağı kabul edilmektedir[543].

d. Ek Süre Tayin Etmeyi Gerektirmeyen Haller

Ek süre tanınmasına gerek olmayan haller konusunda PECL'de CISG'e benzer bir düzenleme getirmiştir. Nitekim PECL Art. 8:106 Paragraf 2 gereği, ek süre tanınmış olmasının ardından, eğer bu ek süre içerisinde edimin ifa edilmeyeceğine ilişkin bir bildirim alınırsa, ek sürenin sona ermesinin beklenmesine gerek yoktur. Aslında bu da

---

[540] Lando/Baele, Art. 8:106, s. 376; v.Bar/Zimmermann, Teil I+II, Art. 8:106, s. 454. Yazarlar tarafından bu kriterlerden ifanın gerçekleşmeme sebebinin ne olduğuna ilişkin kriter hakkında şu örnek verilmektedir: İfayı unutan bir taraf karşısında, kötü hava koşulları nedeniyle edimi ifa edemeyen tarafa daha uzun süre verilmesi gerektiği.

[541] Lando/Baele, Art. 8:106, s. 375; v.Bar/Zimmermann, Teil. I+II, Art. 8:106, s. 454.

[542] v.Bar/Zimmermann, Teil I+II, Art. 8:106, s. 454; Engelmann, s. 204.

[543] v.Bar/Zimmermann, Teil I+II, Art. 8:106, s. 454; Engelmann, s. 204.

gerçek anlamda ek süre verilmesini gerektirmeyen bir hal olarak değerlendirilemeyecektir.

Diğer taraftan PECL anlamında da esaslı ihlalin varlığı durumunda ek süre tanınmasına gerek yoktur. Nitekim PECL Art. 9:301 hükmünde ifa etmeme halinin esaslı olması halinde alacaklının sözleşmeyi sona erdirme hakkı düzenlenmektedir.

e. Ek Süre Tayininin Sonuçları

Ek süre tayin edilmesinin sonuçları ilk olarak ek sürenin bağlayıcılığı açısından değerlendirilmelidir. Bu anlamda olmak üzere yukarıda da ifade ettiğimiz üzere PECL Art. 8:106 Paragraf 2 gereği zarar gören tayin edilen ek süre içerisinde kendi karşı yükümlülüklerini yerine getirmekten kaçınma hakkına sahip olacak ve tazminat talep etme dışında başka bir yola başvuramayacaktır. Dolayısıyla zarar görenin sözleşmeyi feshetme hakkını ve ifa talebi hakkını bu ek süre içerisinde kullanamayacağı belirtilebilir[544]. Bu kural hem temerrüt halindeki ön şart olan ek süre tayininde hem de zarar görenin takdiren tayin ettiği ek süre tayininde geçerlidir[545].

Bir diğer sonuç ise, temerrüt hali açısından PECL Art. 8:106 hükmünün 3. Paragrafında düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre, esaslı nitelikte olmayan ifada gecikme hali açısından makul bir ek süre tanındıysa ve bu süre içerisinde edim ifa edilmediyse, zarar gören taraf sözleşmeyi feshedebilecektir.

544 Lando/Baele, Art. 8:106, s. 375; v.Bar/Zimmermann, Teil I+II, Art. 8:106, s. 453.

545 v.Bar/Zimmermann, Teil I+II, Art. 8:106, s. 454.

E. Milletlerarası Ticari Sözleşmelere İlişkin İlkelerde (PICC)[546]

1. Genel Olarak

PICC (*Principles of International Commercial Contracts*) UNIDROIT tarafından ilk defa 1994 yılında yayınlanan ilkelerdir. Söz konusu ilkelere 2004 ve 2010 yıllarında bazı eklemeler yapılmıştır. Son olarak 2016 yılında ise, uzun vadeli sözleşmelerin özel ihtiyaçlarının daha iyi dikkate alma amacıyla yalnızca 6 hükümde değişiklik yoluna gidilmiştir[547]. UNIDROIT tarafından çıkarılan bu ilkeler uluslararası sözleşmelerden farklıdır. Zira uluslararası sözleşmeler gibi bağlayıcı olma kaygısı olmamakla birlikte, yalnızca devletler arasındaki ticari ilişkilerdeki hukuki düzenlemeler açısından uyumu ve modernizasyonu sağlamayı amaçlamaktadır[548].

PICC'de de ifa etmeme hallerinin yine yeknesak şekilde ele alındığını ve Art. 7.1.1'de *non-performance* olarak düzenlendiğini belirtmek gerekir. İlgili düzenlemede bu kavramdan ne anlaşılması gerektiğine ilişkin bir tanımlama söz konusudur. Buna göre; taraflardan birisinin kusurlu ifa ve geç ifa da dahil olmak üzere sözleşme kapsamındaki yükümlülüklerinden herhangi birini yerine getirmemesi *ifa etmeme* olarak tanımlanmaktadır[549].

---

546 PICC 2016 hakkında bkz. Unidroit, International Institute for the Unification of Private Law: **Unidroit Principles of International Commercial Contracts 2016**, Rome. PICC ile CISG genel olarak farklılıklarına ilişkin olarak bkz. Karollus, Martin, "Principles of International Commercial Contracts", **Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht**, Bd. 61, H. 3 (Juli 1997), s. 583 vd.

547 Söz konusu değişiklikler hakkında bkz. UNIDROIT 2016, s. vii.

548 Özkan, s. 165.

549 Höffmann, s. 115.

PICC'de ek süreye ilişkin düzenleme ise, PICC Art. 7.1.5 hükmünde *Additional period for performance* başlığı altında yer almaktadır. Söz konusu düzenlemeye ilişkin, kullanılan kavram açısından *The German Nachfrist* kavramından esinlenildiği ifade edilmektedir[550]. İlgili düzenlemeye bakıldığında; ifa etmeme halinde, zarar gören (*aggrieved party*) taraf diğer tarafa bildirimde bulunarak bir ek süre tanıyabilecektir. Görüldüğü üzere zarar gören ifa etmeme durumunun söz konusu olduğu her zaman ek süre tanıma yetkisine sahiptir[551]. Ek süre boyunca PICC Art. 7.1.5 Paragraf 2 gereği, zarar gören kendi edimini ifadan kaçınabilecek, tazminat talep edebilecek ancak başka herhangi bir yola başvuramayacaktır[552]. Zira bu halde borçlu açısından bir güven yaratılmakta ve bunun zedelenmesi istenmemektedir. Yine aynı Paragrafa göre; zarar gören, ek süre içerisinde edimin ifa edilmeyeceğine dair bir karşı bildirim alması halinde ya da ek süre sona ermesine rağmen edim ifa edilmediyse, diğer çözüm yollarına başvurulabilecektir. PICC Art. 7.1.5 Paragraf 3'e göre ise; esaslı olmayan ifa gecikmesi (temerrüt) halinde zarar gören eğer makul uzunlukta bir ek süre tayin etmişse, bu süre sonunda sözleşmeyi sona erdirebilecektir. Tayin edilen ek sürenin makul uzunlukta olmaması halinde ise, bu süre makul süreye uzatılacaktır. Diğer taraftan yine aynı Paragraf'a göre, zarar gören taraf, bildiriminde, diğer tarafın bildirimle tanınan süre içinde ifada bulunmaması halinde sözleşmenin kendiliğinden feshedileceğini öngörebilir. PICC Art. 7.1.5 Paragraf 4'e göre, 3. Paragraf, ifa edilmeyen yükümlülüğün, ifa etmeyen tarafın sözleşmeden doğan yükümlülüğünün sadece küçük bir kısmını oluşturduğu

---

550 UNIDROIT 2016, s. 235.

551 Engelmann, s. 127; Brödermann, Eckart J, **UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts, An Article by Article Commentary**, (Kluwer Law International), 2018, s. 194.

552 UNIDROIT 2016, s. 236.

hallerde uygulanmayacaktır. Dolayısıyla ifadaki gecikmenin sözleşmede öngörülen ifa yükümlülüğünün küçük kısmında olması halinde, Paragraf 3'e göre sözleşmenin feshi gündeme gelmeyecektir.

Görüldüğü üzere burada da PECL'e benzer yönde bir düzenleme söz konusudur. Yine her ifa etmeme hali açısından ek süre tanınması kabul edilmekle birlikte, temerrüt hali açısından söz konusu kurumun doğuracağı hukuki sonuç diğerlerinden farklı olarak düzenlenmiştir.

2. Uygulama Alanı

İlk olarak PICC'de CISG gibi bir sözleşme niteliğinde olmadığından, devletlerin PICC'ye taraf olması gibi bir durum söz konusu değildir[553]. Diğer taraftan PICC, PECL'in aksine ticari sözleşmeler açısından uygulama alanı bulacak şekilde düzenlenmiş olup[554], yalnızca ticari "satım" sözleşmelerine değil, aynı zamanda diğer ticari sözleşmelere de uygulanabilir niteliktedir[555]. Dolayısıyla CISG ve PECL'den farklı olarak dünya çapında uygulanması mümkün görünmektedir.

İkinci olarak söz konusu kuralların uygulanabilmesi açısından, ilk olarak tarafların bu ilkelerin uygulanması konusunda anlaşmış olması gerekmektedir[556]. Fakat tarafların yalnızca bu ilkelerin uygulanması konusunda anlaşmış olmaları yetmemekte, aynı zamanda sözleşmelerinde tahkim şartına da yer verilmesi gerektiği doktrinde tavsiye edilmektedir[557]. Diğer yandan bu ilkelerin, uygulanabilir hukuk sisteminde ilgili bir kural

553 Karollus s. 583.

554 Karollus, s. 584; Höffmann, s. 114.

555 Karollus, s. 582 ve s. 584; Höffmann, s. 114.

556 Höffmann, s. 115.

557 Karollus, s. 583.

bulunmaması halinde, boşlukları doldurmak için de kullanılabileceği kabul edilmektedir[558].

Yukarıda ifade edilen somut uygulama alanı yanında, PICC'nin ayrıca bunlar dışında *lex mercatoria*nın[559] açıklığa kavuşturulmasına hizmet edeceği ve gerek ulusal hukuk anlamında gerekse uluslararası hukuk anlamında rol model olabileceği belirtilmektedir[560].

3. Ek Süre Tayin Etme

a. Ek Süre Tayini ile İfa Etmeme Halleri ve Esaslı İfa Etmemenin İlişkisi

Ek süre tayini yukarıda da ifade ettiğimiz üzere ifa etmemenin söz konusu olduğu her durumda gündeme gelebilecektir. Ancak ek süre tayin etmek her ifa etmeme hali açısından aynı sonucu doğurmayacaktır.

İlk olarak ortaya çıkan ifa etmeme hali, eğer esaslı[561] bir ifa etmeme hali ise, bu halde zarar gören PICC Art. 7.3.1 gereği sözleşmeyi sona erdirme hakkına sahip olup, bu

---

558 Karollus, s. 583; Höffmann, s. 115.

559 Lex mercatoria "*uluslararası ticari uyuşmazlıkları ulusal hukuk sistemlerinden bağımsız bir biçimde çözmek üzere ticari ilişki, mahkeme ya da hakem kararlarından organik biçimde gelişen milletlerarası ticaret hukukuna özgü normlar bütünü"* olarak tanımlanmaktadır. Bkz. Güven, Koray, "Lex Mercatoria ve Milletlerarası Tahkim", **Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni**, Yıl 34, Sayı 2, 2014, s. 1-57. Söz konusu kavram hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Oğuz, Arzu, **Lex Mercatoria**, Ankara 2004.

560 Karollus, s. 583; Höffmann, s. 115.

561 Hangi hallerin esaslı ihlal olduğu konusunda, PICC Art. 7.3.1 bazı kriterler öngörmektedir. Bu kriterlerden birini (Art. 7.3.1 Art. 2-a) *ATAMER* şu şekilde ifade etmektedir: "*Taraflardan birinin sözleşme ihlali, diğer tarafı, sözleşme uyarınca*

durumda zarar gören sözleşmeyi sona erdirme hakkını kullanabilmek için ek süre tayin etmek zorunda değildir. İkinci olarak esaslı olmayan ifa etmeme hallerini ise ayrı ayrı incelemek gerekir. Bu anlamda ilk olarak esaslı bir ifa etme hali teşkil etmeyen temerrüt haline bakmak gerekir[562]. Bu halde, zarar görenin sözleşmeyi feshedebilmesi açısından gerekli olan ön şart PICC Art. 7.1.5 Paragraf 3'de ifade edildiği üzere ek süre tayin etmesi ve bu ek sürenin başarısız olarak sona ermesidir. Fakat PICC Art. 7.1.5 Paragraf 4'e göre, ifa edilmeyen yükümlülük, sözleşmeden doğan yükümlülüğün sadece küçük bir kısmını oluşturuyor ise, bu halde ek süre tayini yoluyla sözleşmenin feshedilebilmesi ilgili

---

beklemekte haklı olduğu şeyden önemli ölçüde yoksun bırakacak bir olumsuzluğa sebep oluyorsa, esaslıdır; meğerki böyle bir sonucu sözleşmeyi ihlal eden taraf öngörmemiş ve aynı konum ve koşullar içindeki makul bir kişi de öngöremeyecek olsun.". Atamer, İfa Engelleri, s. 249. Ancak bu kriter dışında ifa etmemenin esaslı olup olmadığı konusunda şu kriterler de değerlendirilmektedir: İfa edilmeyen yükümlülüğe tam olarak uyulmasının sözleşme kapsamında esaslı olması; ifa etmemenin kasıtlı veya pervasızca olması; ifa etmemenin mağdur tarafa diğer tarafın gelecekteki performansına güvenemeyeceğine inanması için sebep vermesi; sözleşmenin feshedilmesi halinde ifa etmeyen tarafın hazırlık veya ifa nedeniyle orantısız zarara uğrayacak olması. Bkz. PICC Art. 7.3.1.

562 CISG'den farklı olarak PICC'de yalnızca "ana yükümlülüklerin" ifa edilmemesi hali değil, aynı zamanda diğer "tüm yükümlülükler" açısından ifa etmeme halinin söz konusu olması durumunda da ilgili PICC Art. 7.1.5 hükmünün uygulanabileceğine dair bkz. Karollus, s. 591. Ancak bu halde de PICC 7.1.5 Paragraf 4 hükmünde öngörülen düzenlemenin unutulmaması gerekmektedir.

düzenlemeye göre mümkün görünmemektedir[563]. Dolayısıyla ortada esaslı bir ifa etmeme hali olmasa da temerrüt halleri açısından ek sürenin sözleşmeyi feshetme hakkını sağlamak gibi bir işlevi vardır. Ancak diğer esaslı olmayan ifa etmeme halleri açısından ek süre tayin etmenin böyle bir işlevi söz konusu değildir. Dolayısıyla ortada esaslı nitelikte olmayan bir ifa etmeme hali varsa (temerrüt dışında), zarar gören taraf karşı tarafa ek süre tayin ederek sözleşmeyi feshetme hakkını kullanamayacaktır.

Değerlendirilmesi gereken bir diğer mesele esaslı olmayan bir ifa etmeme durumunda, acaba bu ifa etmeme hali, ek süre tayin edilmek suretiyle esaslı bir ifa etmeme mertebesine yükseltilebilecek midir? Doktrinde bir görüş, PICC açısından da esaslı olmayan bir ifa etmeme halinde sadece ek süre tayin edilerek esaslı bir ifa etmeme hali yaratılmasının mümkün olmadığını savunmaktadır[564]. Ancak bu esaslı nitelikte olmayan ifa etmeme haline rağmen bir ek süre tanınması ve bu sürenin sona ermesi halinde, bu durum alacaklının sözleşme kapsamında beklemesi gereken şeyi kaçırdığını gösteriyorsa, istisnai haller açısından bunun sonucunda esaslı nitelikte bir ifa etmeme halinden bahsedilebilir[565].

---

563 Bu düzenleme PECL'de yer almamaktadır. PECL'de yer almayan ancak PICC'de yer verilen bu düzenleme açısından, doktrinde şu yorum yapılmaktadır: PECL daha çok ulusal sözleşmeler ile tüketici sözleşmeleri açısından uygulanması amaçlanan bir ilkeler bütünü iken, PICC daha çok uluslararası ticaret sözleşmeleri açısından öngörülen ilkelerdir. Özellikle uluslararası ticari sözleşmeler açısından sözleşmeden dönmenin kolaylaştırılması halinde, bu durum hem daha masraflı hem de daha fazla vakit gerektiren bir duruma neden olabilecektir. Bu nedenle ilgili ilkenin kabul edildiği belirtilmektedir. Bkz. Höffmann, s. 118.

564 Engelmann, s. 130.

565 Engelmann, s. 130.

b. Ek Süre Tayin Etme Yetkisi, Bildirim Anı, Şekli ve Sürenin Başlaması

Ek süre tayin yetkisi PICC Art. 7.1.5 hükmünde ifade edildiği gibi zarar gören tarafa aittir. Zarar gören taraftan anlaşılması gereken ise; her ne kadar ilgili düzenlemede açıklanmamış olsa da sözleşmenin ifa edilmemesinden dolayı bir zarara uğramış olan taraftır. Diğer taraftan doktrinde bir görüş, ek süre konusunda tarafların sözleşmede hüküm öngörmelerinin de mümkün olduğunu belirtmektedir[566].

Ek sürenin bildirim anına ilişkin olarak her ne kadar PICC, PECL ve DCFR metinlerinde benzer düzenlemeler yer alıyor olsa da gerek PECL[567] açısından gerekse DCFR[568] açısından bildirimlerin yapılmasına ilişkin başka düzenlemelerden yararlanılarak, doktrinde bu düzenlemeler özelinde vadeden önce ek süre bildirimi yapılabileceği sonucuna varılmaktadır. Ancak PICC açısından benzer bir düzenleme söz konusu olmadığından dolayı PICC Art. 7.1.5 hükmünün esas alınacağı ve bu düzenlemenin lafzı gereği de muacceliyetten önce ek süre belirlemenin mümkün olmadığı kabul edilmektedir[569]. Dolayısıyla PICC'nin söz konusu olduğu hallerde ek süre tayini ancak borcun muaccel olmasından sonra gündeme gelebilecektir.

PICC'de de bildirimlerle ilgili olan PICC Art. 1.10 hükmünün 1. Paragrafına bakıldığında, bildirimlerin şartlara uygun herhangi bir şekilde yapılabileceği ifade edilmektedir. Dolayısıyla ek sürenin de bir bildirim olduğu düşünüldüğünde, herhangi bir geçerlilik şekli aranmayacaktır. Ek süre beyanının dili konusuna bakıldığında ise, burada

566 Brödermann, Art. 7.1.5, s. 196.

567 PECL 1:303 Paragraf 4.

568 DCFR III.-3:106 Paragraf 1.

569 Engelmann, s. 181. Aynı yönde bkz. Brödermann, Art. 7.1.5, s. 194.

da herhangi bir düzenleme olmadığı görülmektedir[570]. Dolayısıyla burada da PECL'e benzer şekilde, beyanın dilinin borçlunun anlayabileceği bir dil olduğu sürece, geçerli kabul edilmesi gerektiği söylenebilir.

Ek sürenin başlangıç anına ilişkin olarak ise, PICC Art. 1.10 Paragraf 2 gereği, ek sürenin başlaması için beyanın alıcısına varması gerekmektedir. Yine aynı düzenlemenin 3. Paragrafı gereği ise *beyanın varmasından*, sözlü bir bildirimin yapılması, kişinin mail adresi ya da iş adresine beyanın varmasının anlaşılması gerektiği belirtilmektedir. Dolayısıyla beyanın sadece iletilmiş olması yeterli değildir.

Son olarak ek sürenin tayin edildikten sonra bunun geri alınıp alınamayacağına da bakmak gerekir. Doktrinde PICC Art. 2.1.3 hükmünde düzenlenen sözleşmeler öneriye ilişkin hükmün, ek süre beyanı açısından da kıyasen uygulanabileceği ve beyanın varma anına kadar geri alınabileceği, fakat beyanın alınmasından sonra artık beyanın bağlayıcı hale gelmesinden dolayı geri almanın mümkün olmadığı belirtilmekle birlikte; sürenin uzatılması ikinci bir ek süre tayini gibi olacağından bunun mümkün olduğu da kabul edilmektedir[571].

c. Ek Süre Tayin Etmenin İçeriği ve Sürenin Uzunluğu

Ek süre tayininin içeriği açısından ikili bir ayrım yapılmalıdır. İlk olarak temerrüt dışında ek sürenin tayin edileceği hallerde, doktrinde ek sürenin içeriğinin aşağıda açıklanacak olan temerrüt halindeki ek süre beyanı kadar katı yorumlanmaması gerektiği ifade edilmekte ve muğlak ifadelerin de ek süre tayini olarak kabul edilebileceği

---

570 Dil konusuna ilişkin olarak sözleşmenin birden fazla dilde düzenlenmiş olması durumu PICC'de hükme bağlanmıştır. Nitekim PICC Art. 4.7'ye göre, sözleşme birden fazla dilde düzenlenmiş ve bu versiyonlar arasında bir uyuşmazlık söz konusuysa orijinal sözleşmenin esas alınması gerektiği ifade edilmektedir.

571 Engelmann, s. 189.

belirtilmektedir[572]. İkinci olarak temerrüt halinde sözleşmeyi feshetme hakkı veren ek süre tayini açısından içeriğe bakıldığında; sürenin açık ve belirli olması gerektiğini ifade etmek gerekir[573]. Dolayısıyla ek sürenin açık olmadığı, muğlak ifadeler kullanıldığı hallerde bu beyanın ek süre şartını yerine getirmeyeceği doktrinde genel itibariyle kabul edilmektedir[574].

Ek sürenin uzunluğu konusunda ise, PICC Art. 7.1.5 Paragraf 3'de *reasonable length* ifadesi kullanılmıştır. Dolayısıyla burada da makul süreden ne anlaşılması gerektiğinin tespiti gerekmektedir. Söz konusu makul süre belirlenirken; ifa için ihtiyaç duyulan süre, sözleşmede kararlaştırılan süre, sözleşmenin amacı ve alacaklının menfaatleri dikkate alınmaktadır[575]. Makul süreden daha kısa süre belirlenmesi halinde, bunun nasıl değerlendirileceği PICC Art. 7.1.5 Paragraf 3'de açıkça düzenlenmiştir. İlgili düzenlemeye göre; ek sürenin makul süreden daha kısa belirlenmesi halinde, bu süre makul süreye uzayacaktır[576].

d. Ek Süre Tayin Etmeyi Gerektirmeyen Haller

Ek süre tanınmasına gerek olmayan haller konusunda PICC'de CISG'e benzer bir düzenleme getirmiştir. Nitekim PICC Art. 7.1.5 Paragraf 2 gereği, ek süre tanınmış olmasının ardından, eğer bu ek süre içerisinde edimin ifa edilmeyeceğine ilişkin bir bildirim alınırsa, ek sürenin sona ermesinin beklenmesine gerek yoktur[577]. Aslında bu da gerçek anlamda ek süre verilmesini gerektirmeyen bir hal olarak

572 Engelmann, s. 172.

573 Engelmann, s. 171.

574 Engelmann, s. 171.

575 Engelmann, s. 204.

576 Brödermann, Art. 7.1.5, s. 195.

577 Brödermann, Art. 7.1.5, s. 196.

değerlendirilemeyecektir. Zira ek süre verdikten sonra ifanın reddedilmesi halinde sürenin beklenmemesine ilişkin bir düzenleme söz konusudur.

Diğer taraftan PICC anlamında da esaslı bir ifa etmeme halinin varlığı durumunda sözleşmenin feshedilmesi açısından ek süre tanınmasına gerek yoktur. Nitekim PICC Art. 7.3.1 Paragraf 1 hükmünde ifa etmemenin esaslı olması halinde zarar görenin sözleşmeyi feshetme hakkı düzenlenmektedir.

e. Ek Süre Tayininin Sonuçları

Ek sürenin sonuçları kapsamında ilk olarak açıklanması gereken mesele ek sürenin bağlayıcılığına ilişkindir. PICC Art. 7.1.5 Paragraf 2 gereği; ek süre tayininden sonra bu süre boyunca zarar gören taraf karşılıklı yükümlülükleri yerine getirmekten kaçınabileceği gibi tazminat da talep edebilir. Ancak yine ilgili düzenleme gereği zarar gören tarafın süre boyunca başka bir hukuk yoluna başvuramayacağı ifade edilmelidir.

Ek sürenin bir diğer sonucu ise, temerrüt hali açısından PICC Art. 7.1.5 Paragraf 3'de kaleme alınmıştır. İlgili düzenlemeye göre, esaslı olmayan bir temerrüt halinde, zarar gören taraf makul uzunlukta ek süre tanıyan bir bildirimde bulunmuşsa, bu sürenin sona ermesiyle birlikte sözleşmeyi feshedebilecektir. Yine aynı paragrafta zarar görenin bildiriminde "*süre içerisinde edimin ifa edilmemesi halinde sözleşmenin kendiliğinden feshedileceğini*" öngörmesinin de mümkün olduğu düzenlenmektedir.

F. Ortak Referans Noktalarına İlişkin Taslakta (DCFR)

1. Genel Olarak

Avrupa Parlamentosu'nun gerek 1989 gerekse 1994 yıllarındaki Avrupa Sözleşme Hukuku oluşturulmasına ilişkin kararlarından sonra, Avrupa Komisyonu başlangıçta herhangi bir adım atmamış, ancak sonrasında 2003 yılının başında Komisyon tekrar bu niyetini açıklamıştır. 2008 yılında ilk taslak yayımlanmış, 2009 yılında ise asıl metin yayımlanmıştır. Bu anlamda DCFR'nin (*Draft Common Frame of Reference*) ortaya çıkmasında temelde iki araştırma grubu yer almıştır. Bunlardan birincisi, aslında Avrupa

Sözleşme Hukuku İlkeleri'ni (PECL) revize etme amacıyla kendi çalışmalarını yürüten Avrupa Medeni Kanun Çalışma Grubu (*Study Group on a European Civil Code*); ikincisi ise, hali hazırda mevcut olan ortak sözleşme hukukunun yeniden düzenlenmesi için çalışmalar yürüten Mevcut Avrupa Topluluğu Özel Hukukuna İlişkin Araştırma Grubu (*Acquis Group on Existing EC Private Law*)'dur[578]. Bu grupların çalışmaları ise Avrupa Komisyonu adına asıl akademik DCFR'yi hazırlayan üçüncü bir grupta, CFR Grubunda toplanmıştır[579]. Ortaya çıkartılan çerçeve taslağı ile aslında üye devletlere kendi mevzuatları açısından yararlanabilecekleri bir model sunabilmektir[580]. DCFR, PECL'in aksine yalnızca sözleşme hukuku[581] alanını değil, aynı zamanda haksız fiil, sebepsiz zenginleşme ile yetkisiz temsil alanlarını da düzenlemektedir[582]. Ancak belirtmek gerekir ki DCFR'nin de CISG'den oldukça fazla etkilendiği doktrinde kabul edilmektedir[583].

Yine DCFR açısından da ifa etmeme halleri tek çatı altında *non performance* kavramı altında DCFR Art. III.–1:102 Paragraf 3'de düzenlenmektedir. Doktrinde de ifade edildiği üzere DCFR açısından da yeknesak şekilde düzenlenmiş bir ifa etmeme

578 Zoll, s. 229.

579 Zoll, s. 229.

580 v.Bar/Clive/Schulte-Nölke, s. 5.

581 DCFR'de tüketici sözleşmeleri açısından da öngörülmüş kurallar söz konusudur. İlgili kuralların Avrupa Tüketici Satışları Direktifi'ne göre daha geniş kapsamlı olması ve iki düzenlemenin karşılaştırması hakkında bkz. Engelmann, s. 130.

582 v.Bar/Clive/Schulte-Nölke, Art. III.–1:102, s. 302-303; Höffmann, s. 119.

583 Zoll, s. 232; Huber, Ulrich, "Modellregeln für ein Europäisches Kaufrecht", **ZEuP** 2008, s. 708-709.

sistemi varsayılmıştır[584]. İfa etmeme kapsamına ise, DCFR Art. III.-1:102 Paragraf 3'de de ifade edildiği üzere temerrüt ve ayıplı ifa gibi her türlü ifa etmeme hali (kusurlu olsun ya da olmasın) dahil edilmektedir[585].

DCFR'de ek süre tanınmasına ilişkin kural, PECL ve PICC'den farklı olarak, iki düzenlemede öngörülmüştür. Bunlardan birincisi DCFR Art. III.-3:103, diğeri ise DCFR Art. III.-3:503 hükmüdür. İlk olarak DCFR Art. III.-3:103 hükmüne bakıldığında ek sürenin *Notice fixing additional period for performance* başlığı altında düzenlendiği görülmektedir. İlgili düzenlemenin 1. Paragrafına göre; bir yükümlülüğün yerine getirilmemesi halinde alacaklı, borçluya yapacağı bildirimle ifa için ek bir süre tanıyabilir. Görüldüğü üzere bu düzenlemeye göre, alacaklı ifa etmeme durumunun söz konusu olduğu her zaman ek süre tanıma yetkisine sahiptir[586]. Bu ifa etmeme hali temerrüt olabileceği gibi kötü ifa da olabilir. Hükmün 2. Paragrafına göre, alacaklı bu ek süre boyunca karşılıklı yükümlülüklerini yerine getirmeyebilir ve tazminat talep edebilir, fakat başkaca bir yola başvuramaz. Hükme ilişkin olarak doktrinde de ifade edildiği üzere ek süre tayini ile birlikte borçlu tarafta bir güven yaratıldığından, alacaklının aksine davranış göstermesi çelişkili davranış yasağı kapsamında değerlendirilerek dürüstlük kuralına aykırı görülmektedir[587]. DCFR III-3:103 Paragraf 3'e göre ise, alacaklı borçludan bu süre içerisinde ifada bulunmayacağına dair bir bildirim alırsa ya da bu sürenin bitiminde ifada bulunmazsa, alacaklı mevcut herhangi bir yola başvurabilecektir.

---

584 Magnus, Ulrich, "Das Recht der vertraglichen Leistungsstörungen und der Common Frame of Reference"i, **ZEuP** 2007, s. 263; Huber, Kaufrecht, s. 713; Engelmann, s. 125; Höffmann, s. 120.

585 Huber, Kaufrecht, s. 713; Höffmann, s. 120.

586 Höffmann, s. 123; Engelmann, s. 127.

587 v.Bar/Clive/Schulte-Nölke, Art. III.-3:103, s. 356.

İkinci olarak ek sürenin düzenlendiği diğer düzenleme olan DCFR III.-3:503'e bakıldığında ise, bu hükmün temerrüt hali açısından öngörüldüğünü söylemek gerekir. DCFR III.-3:503 hükmünün 1. Paragrafında, alacaklının sözleşmeden doğan bir yükümlülüğün yerine getirilmesinde gecikme olması halinde, alacaklının ifa için makul uzunlukta bir ek süre belirleyen bildirimde bulunması ve borçlunun bu süre içinde edimi ifa etmemesi halinde sözleşmeyi feshedebileceği düzenlenmektedir. 2. Paragrafta ise, belirlenen sürenin makul olmayan bir şekilde kısa olması durumunda, alacaklının ancak ihbarın yapıldığı tarihten itibaren makul bir süre sonra sözleşmeyi feshedebileceği düzenlenmektedir.

2. Uygulama Alanı[588]

İlk olarak ifade etmek gerekir ki DCFR'deki kuralların uygulanabilmesi için, üye devletlerin tarafları aralarında akdettikleri sözleşmede bu kuralları sözleşmenin temeli haline getirebilecekleri gibi bunlara sözleşmelerinde atıfta bulunmaları da yeterli kabul

---

588 DCFR'nin uygulama alanına ilişkin olarak DCFR I.-1:101 hükmünde ayrıntılı bir düzenlemeye yer verilmiştir. Çalışma konumuzun dışına çıkmamak adına burada sadece bunlara yer verilecek, ancak başkaca açıklama yapılmayacaktır. İlk olarak ilgili düzenlemenin 2. Paragrafına göre kamu hukuku niteliğindeki hak ve yükümlülükler ile ilgili olan hususlarda uygulanmayacağı belirtilmiştir. Diğer taraftan Paragraf'ın devamında gerçek kişilerin statüsü veya hukuki ehliyetleri; vasiyetname ve veraset kuralları; evlilik ve benzeri ilişkiler de dahil olmak üzere aile ilişkileri; kambiyo senetleri, çek ve bonolar dahil diğer kıymetli evraklar; istihdam ilişkileri; taşınmaz malların mülkiyeti ile dunlar üzerindeki teminat hakları; şirketler ile diğer tüzel kişiliği olan ve olmayan kuruluşların kurulması, iç organizasyonu, düzenlenmesi ya da feshi; esas olarak usul ya da icra ile ilgili konularda DCFR'nin uygulanmayacağı düzenlenmektedir.

edilmektedir[589]. Diğer taraftan DCFR yalnızca sözleşmeler hukukuna yer vermediğinden, uygulama alanı konusunda aslında oldukça geniştir. Çalışma konusunu ilgilendiren kısımlar açısından DCFR'nin uygulama alanına bakıldığında, taşınır satım sözleşmeleri ile diğer mal satış sözleşmeleri (taşınmaz mal satışı hariç) ve mal değişim sözleşmeleri açısından uygulama bulabilecektir[590].

3. Ek Süre Tayin Etme

a. Ek Süre Tayini ile İfa Etmeme Halleri ve Esaslı İfa Etmemenin İlişkisi

Ek süre tayini yukarıda da ifade ettiğimiz üzere ifa etmemenin söz konusu olduğu her durumda gündeme gelebilecektir. Ancak ek süre tayin etmek aşağıda da açıklanacağı üzere her ifa etmeme hali açısından aynı sonucu doğurmayacaktır[591].

---

589 Höffmann, s. 119.

590 Huber, Kaufrecht, s. 709.

591 Tüketici sözleşmeleri DCFR'nin 4. Kitabı'nda yer almaktadır. Sözleşmenin sona erdirilmesine ilişkin hükümler ise, IV.A-4:201 hükmü ve devamı hükümlerinde düzenlenmiştir. Bu hükümlere göre; sözleşmeye uygun ifanın olmaması halinde, bu uygun olmama halinin esaslı ya da esaslı olmadığına bakılmaksızın, alıcının sözleşmeyi feshetme hakkının varlığı kabul edilmektedir. Ancak tek istisnası DCFR IV.A–4:202'de düzenleme altına alınan sözleşmenin küçük ihlalini teşkil edebilecek hallerdir. Diğer taraftan bu sözleşmeler açısından, alıcının ifa etmeme halinde, herhangi bir ek süre belirlemesi de gerekmemektedir. Bkz. Engelmann, s. 129. Belirtmek gerekir ki diğer tüm kötü ifa halleri açısından DCFR'nin 3. Kitabında yer alan genel sözleşmelere ilişkin hükümler uygulanacaktır.

İlk olarak DCFR anlamında III.-3:502 hükmü gereğince, eğer esaslı[592] nitelikte bir ifa etmeme hali mevcutsa; alacaklının sözleşmeyi feshetme hakkı her zaman söz konusudur[593]. Ancak ayıplı ifa açısından farklı bir düzenleme öngörülmüştür. Nitekim DCFR III.-3:202 Paragraf 2 düzenlemesine göre; borçlunun ayıplı mal teslim etmesi halinde, ifa etmemenin esaslı olup olmadığına bakılmaksızın, borçlunun mümkünse ücretsiz olarak müteakip teslimat veya onarım yoluyla ayıbı giderme hakkı vardır. Dolayısıyla bu halde alacaklının derhal sözleşmeyi feshetme hakkı gündeme gelmeyecektir. Diğer taraftan esaslı nitelikte olmayan ifa etmeme halleri açısından durumu yine ikiye ayırarak incelemek gerekmektedir. İlk durum borçlunun edimi vadesinde ifa etmemesi hali, yani temerrüt halidir[594]. Bu durum DCFR III.-3:503

---

592 Esaslı ihlal konusunda burada benimsenen formülü (DCFR III-3:502, 2-a) *ATAMER* şu şekilde ifade etmektedir: "*Taraflardan birinin sözleşme ihlali, diğer tarafı, sözleşme uyarınca beklemekte haklı olduğu şeyden önemli ölçüde yoksun bırakacak bir olumsuzluğa sebep oluyorsa, esaslıdır; meğerki böyle bir sonucu sözleşmeyi ihlal eden taraf öngörmemiş ve aynı konum ve koşullar içindeki makul bir kişi de öngöremeyecek olsun.*". Atamer, İfa Engelleri, s. 249. Bunun dışında yine aynı düzenlemede (DCFR III-3:502) esaslı ihlal hali olarak şunlar da düzenlenmektedir: ifa etmeme kasıtlı veya pervasızsa ya da alacaklıya borçlunun gelecekteki edimine güvenilemeyeceği inancı veriyorsa.

593 Höffmann, s. 122. Hatta DCFR III.-3:504 ve DCFR III.3:505 hükümlerine göre beklenen bir "*esaslı ifa etmeme*" hali söz konusuysa sözleşmeden dönme hakkı belirli şartlar altında vadeden önce de söz konusudur.

594 Höffmann, s. 122. Hükmün temel olarak esaslı bir gecikmenin olmadığı haller açısından öngörüldüğüne ve gecikmenin geçici bir engel olması halinde dahi bu kuralın uygulanabileceğine dair bkz. v.Bar/Clive/Schulte-Nölke, Art. III.-3:503, s.

hükmünde düzenleme altına alınmıştır. İlgili düzenlemeye göre; alacaklı, sözleşmeden doğan bir yükümlülüğün ifasında gecikme olması halinde, ifa için makul uzunlukta ek süre belirleyen bir bildirimde bulunması ve borçlunun bu süre içerisinde edimi ifa etmemesi halinde sözleşmeyi feshedebilecektir[595]. İkinci durum ise, temerrüt hali dışındaki diğer esaslı ihlal teşkil etmeyen ifa etmeme halleridir. Eğer ortada esaslı nitelikte olmayan bir ifa etmeme hali söz konusuysa, bu durumda alacaklı, borçluya bir ek süre tayin edebilir. Ancak temerrüt halinden farklı olarak, bu durumda ek sürenin başarısız bir şekilde sona ermesi sözleşmeyi feshetme hakkını ortaya çıkarmayacak olup, alacaklı diğer hukuk yollarına başvurabilecektir. Doktrinde bir görüşe göre; bu haller açısından ek süre tanınmasının yalnızca bildirim ve hatırlatma işlevi olduğu kabul edilmelidir[596].

Değerlendirilmesi gereken bir diğer mesele esaslı olmayan bir ifa etmeme halinde, acaba bu ihlal ek süre tayin edilerek esaslı bir ifa etmeme mertebesine yükseltilebilecek midir? Doktrinde bir görüş tarafından, DCFR açısından da bir ifa etmeme halinde sadece ek süre tayin edilerek esaslı nitelikte bir ifa etmeme hali yaratılmasının kural olarak mümkün olmadığı savunulmaktadır[597]. Ancak bu esaslı olmayan ihlale rağmen bir ek süre tanınması ve bu sürenin sona ermesi halinde, bu durum alacaklının sözleşme kapsamında beklemesi gereken menfaati kaçırdığını gösteriyorsa, istisnai haller açısından bunun sonucunda esaslı nitelikte bir ifa etmeme halinden bahsedilebileceği belirtilmektedir[598].

---

395. Zira esaslı nitelikte bir ifa etmeme halinin söz konusu olması durumunda, zaten alacaklının sözleşmeyi feshetme hakkı DCFR gereği vardır.

595 v.Bar/Clive/Schulte-Nölke, Art. III.-3:503, s. 394-395.

596 v.Bar/Clive/Schulte-Nölke, Art. III.-3:103, s. 356-357.

597 Engelmann, s. 130.

598 Engelmann, s. 130.

b. Ek Süre Tayin Etme Yetkisi, Bildirim Anı, Şekli ve Sürenin Başlaması

Ek süre tayin yetkisi DCFR Art. III.-3:503 gereği, mahkeme ya da hakeme değil, alacaklı tarafa aittir.

Ek süre bildirim anıyla ilgili ilk olarak her ifa etmeme hali açısından tanınacak olan ek süreye bakıldığında; DCFR Art. III. -3:103 hükmünde bir yükümlülüğün yerine getirilmemesi halinde ek süre tanınmasından bahsedilmektedir. Dolayısıyla buradaki ek süre bildirimi aşağıda incelenecek olan temerrüt halindeki ek süre bildiriminden farklıdır. Alacaklı bu hükme göre, yükümlülüğün yerine getirilmemesinden sonra bir ek süre tanıyabilecektir. Dolayısıyla asıl borcun muacceliyetinden önce yerine getirilmesi gereken bir yükümlülük olması ve bu yükümlülüğün yerine getirilmemesi halinde muacceliyetten önce ek süre tayin edilmesi mümkündür. Ancak bu ek süre henüz muaccel olmamış olan asıl borca ilişkin bir ek süre değildir. İkinci olarak ifada gecikme halinde ek süre verilmesinde bildirim anına bakıldığında; bu durumu düzenleyen DCFR Art. III.-3:503 hükmüne göre, kural olarak ek sürenin muacceliyetten sonra tayin edilebileceği kabul edilmektedir.

Ek süre tanınmasının şekli konusunda ek sürenin düzenlendiği hükümlerde (gerek her ifa etmeme hali açısından gerekse temerrüt açısından) bir açıklık söz konusu değildir. Ancak hukuki işlemlerde şekle ilişkin düzenleme olan DCFR Art. II.-1:106 gereği, doktrinde ek süre beyanına ilişkin herhangi bir şekil zorunluluğu olmadığı ifade edilmektedir[599]. Dolayısıyla ek süre tayini diğer düzenlemelerde olduğu gibi yazılı ya da sözlü olarak yapılabilecektir. Ek süre beyanına ilişkin olarak, hangi dilin kullanılması gerektiğine bakıldığında, DCFR Art. II.-9:109 hükmündeki düzenleme uygulanabilecektir. İlgili düzenlemeye göre, tarafların aralarındaki sözleşmede, sözleşmeden doğan hak ve yükümlülüklere ilişkin beyanlar açısından bir dil

599 Engelmann, s. 174.

kararlaştırmamış olması, uygulanabilir başka bir hukuk kuralı, teamül ya da uygulamadan da bu dilin belirlenememesi halinde, sözleşme akdedilirken kullanılan dil kullanılabilecektir. Dolayısıyla ek süre tayin edilirken de sözleşme dilinin kullanılması düşünülebilir.

Ek sürenin başlangıç anına ilişkin olarak hem temerrüt halindeki ek süre hem de diğer ifa etmeme halleri açısından tayin edilen ek süre açısından DCFR Art. III.-3:106 Paragraf 1 gereği, ek süre beyanının ulaşmış olması aranmayacaktır[600]. Nitekim ilgili düzenlemeye göre, bildirim usulüne uygun olarak gönderilmiş veya verilmişse, bildirimin iletilmesindeki gecikme veya yanlışlık ya da ulaşmaması, bildirimin etkili olmasını engellemeyeceği gibi; beyan, normal şartlarda ulaşacağı zamandan itibaren geçerli olacaktır. Ancak doktrinde bu düzenleme özellikle temerrüt hali bakımından eleştirilmekte ve alacaklıya sözleşmeyi feshetme hakkı sağlayacak bir bildirim açısından beyanın borçluya ulaşmış olmasının, onun korunması açısından gerekli olduğu ifade edilmektedir[601]. Fakat aynı endişenin temerrüt dışındaki ek süre tayin edilen haller açısından olmadığı açıktır.

Son olarak ek süre beyanının geri alınıp alınamayacağına da bakılması gerekmektedir. Bu anlamda DCFR Art. I.-1:109 Paragraf 5 hükmüne göre; bildirimin geri alınmasına ilişkin beyanın bildirimden önce ya da bildirim ile aynı zamanda ulaşması halinde bildirim etkisiz olacaktır. Buradan yola çıkarak beyanın varma anına kadar geri alınabileceği, ancak vardıktan sonra geri almanın mümkün olmadığı ifade edilmekte; ancak sürenin uzatılması ikinci bir ek süre tayini gibi olacağından bunun da mümkün olduğu kabul edilmektedir[602].

---

600 v.Bar/Clive/Schulte-Nölke, Art. III.-3:106, s. 367-368; Engelmann, s. 184.

601 Engelmann, s. 184.

602 Engelmann, s. 189.

c. Ek Süre Tayin Etmenin İçeriği ve Sürenin Uzunluğu

İlk olarak ek süre tayininin içeriği açısından diğer ifa etmeme halleri ile temerrüt halindeki ek süreyi ayrı değerlendirmek gerekir. Bu anlamda temerrüt dışındaki diğer ifa etmeme halleri açısından ek süre tayinine ilişkin bildirimin içeriği konusunda DCFR Art. III.-3.103 hükmünde bir açıklık söz konusu değildir. Ancak buradaki ek sürenin içeriği doktrinde, aşağıda incelenecek olan temerrüt halindeki ek sürenin içeriği kadar katı değerlendirilmemektedir[603]. Dolayısıyla daha kibar ifadeler kullanılması ya da muğlak ifadeler kullanılması da ek süre tayini olarak kabul edilmektedir[604]. Temerrüt hali açısından ek süre tayininin içeriğine bakıldığında ise, bu beyanın açık olması gerektiği ifade edilebilir[605]. Bu açıklıktan anlaşılması gereken ilk husus hangi ifanın talep edildiği, ikincisi ise tayin edilen ek süredir[606]. Belirsiz olarak tayin edilen "*mümkün olan en kısa sürede*" gibi ifadeler geçerli bir ek süre olarak kabul edilmemekte; "*ifanın 1 Temmuz'a kadar yapılabileceğini umuyoruz*" gibi ifadeler ise yeterli bulunmamaktadır[607]. Dolayısıyla temerrüt hali açısından tayin edilecek olan ek sürenin daha açık ve belirli olması gerekmektedir.

Ek sürenin uzunluğu konusunu da iki açıdan incelemek gerekir. İlk olarak her ifa etmeme hali (esaslı olup olmaması önemli değil)[608] açısından ek süre tanınabileceğini düzenleyen DCFR Art. III.-3:103'e bakıldığında, sürenin uzunluğu konusunda herhangi bir *makul olma* halinde bahsedilmediğinden, sürenin makul olması aranmayacaktır.

---

603 Engelmann, s. 172.

604 Engelmann, s. 172.

605 v.Bar/Clive/Schulte-Nölke, Art. III.-3:503, s. 395.

606 v.Bar/Clive/Schulte-Nölke, Art. III.-3:503, s. 395.

607 v.Bar/Clive/Schulte-Nölke, Art. III.-3:503, s. 395.

608 Höffmannn, s. 125.

Dolayısıyla alacaklı bu anlamda süreyi istediği gibi tayin edebilecektir[609]. Ancak ifada gecikme hali açısından tanınacak olan ek süreye bakıldığında, DCFR Art. III.-3:503 Paragraf 1'de yine makul uzunluk anlamına gelecek şekilde *reasonable length* kavramı kullanıldığından, bu hüküm anlamında sürenin makul olması aranacak ve bu belirlenirken de ifa için ihtiyaç duyulan süre, sözleşmede kararlaştırılan süre, sözleşmenin amacı ve alacaklının menfaatleri gibi kriterler dikkate alınacaktır[610]. Belirlenen ek sürenin makul süreden daha kısa olması halindeki durum DCFR Art. III.-3:503 Paragraf 2'de düzenlenmiştir. İlgili düzenlemeye göre; ek sürenin makul süreden daha kısa olarak belirlenmesi halinde, bu süre makul süreye uzayacak olup, ikinci bir ek süre bildirimine gerek olmadığı ifade edilmektedir[611].

d. Ek Süre Tayin Etmeyi Gerektirmeyen Haller

Ek süre tanınmasına gerek olmayan haller konusunda yine yukarıda açıklanan uluslararası metinlerle benzer şekilde DCFR Art. III.-3:103 Paragraf 3'de, alacaklının tayin edilen ek süre içerisinde edimin ifa edilmeyeceğine ilişkin bir bildirim alması durumunda, ek sürenin sona ermesini beklemesine gerek olmadığı yer almaktadır[612]. Ancak burada da ek süre tayin edildikten sonra sürenin sona ermesinin beklenmemesine ilişkin bir düzenleme olduğundan, gerçek anlamda ek süre verilmesini gerektirmeyen hallerden birinin varlığından bahsedilemeyecektir.

Ek süre tanınmasına gerek olmayan haller kapsamında değerlendirilen bir diğer husus esaslı bir ifa etmeme halinin varlığıdır. Nitekim DCFR Art. III.-3:502 hükmünde

609 Höffmannn, s. 125.

610 v.Bar/Clive/Schulte-Nölke, Art. III.-3:503, s. 395.

611 v.Bar/Clive/Schulte-Nölke, Art. III.-3:503, s. 395.

612 Engelmann, s. 270.

ifa etmeme halinin esaslı olması durumunda, alacaklının sözleşmeyi sona erdirme hakkı düzenlenmektedir. Dolayısıyla bu haller açısından ek süre tanınması gerekmemektedir[613].

e. Ek Süre Tayininin Sonuçları

Ek süre tanınmasının sonuçları kapsamda ilk olarak bağlayıcılık hususu ele alınmalıdır. Bu anlamda DCFR Art. III.-3:103 hükmüne bakıldığında; 2. Paragrafta ek süre tayin edilmesi ile birlikte alacaklının bu süre ile bağlı olacağı ifade edilmektedir. Başka bir deyişle alacaklı kendi yükümlülüklerini yerine getirmekten kaçınma ve tazminat talep etme hakkına sahip olsa da süre boyunca başkaca bir hukuki yola başvuramayacaktır[614].

Ek süre tayin edilmesinin hukuki sonuçlarına bakıldığında ise ilk olarak yine her ifa etmeme hali açısından tayin edilen ek süre konusunda DCFR Art. III.-3:103 hükmünün 3. Paragrafına göre; alacaklının tayin edilen ek süre içerisinde borçludan borcun ifa edilmeyeceğine dair bir bildirim alması ya da bu sürenin bitiminde ifada bulunmaması halinde, alacaklının mevcut herhangi bir yola başvurabileceği düzenlenmektedir. Bu yollar ifa etmeme halinin esaslı bir ifa etmeme teşkil edip etmemesine göre belirlenebilir. Temerrüt halinde ek süre verilmesinin hukuki sonuçlarının düzenlendiği DCFR Art. III.-3:503 hükmünün 1. Paragrafına bakıldığında ise; borçlunun tayin edilen ek süre içerisinde borcunu ifa etmemesi halinde alacaklının sözleşmeyi feshedebileceği açık bir şekilde düzenlenmiştir. Ancak sürenin makul olmadığı hallerde yine DCFR Art. III.-3:503 hükmüne göre, alacaklı ancak makul sürenin sona ermesinden sonra sözleşmeyi feshedebilecektir. Bu fesih beyanın, ek süre dolduktan sonra DCFR Art. III.-3:508 Paragraf 1 hükmünde makul bir süre içerisinde borçluya

613 Engelmann, s. 271.

614 v.Bar/Clive/Schulte-Nölke, Art. III.-3:103, s. 356.

bildirilmesi gerektiği, aksi halde bu hakkı kaybedeceği düzenlenmektedir[615]. Bu hükmün, alacaklı tarafından borçlu aleyhine spekülasyon yapılmasının önlenmek istenmesi amacı söz konusudur[616]. Fakat bu hakkın kaybedilmesi ek süreye dayanan fesih hakkıyla ilgili olup, esaslı ihlale ilişkin fesih hakkı varlığını korumaya devam edecektir[617].

615 v.Bar/Clive/Schulte-Nölke, Art. III.-3:508, s. 403; Huber, Kaufrecht, s. 728; Höffmann, s. 126. Ancak bu hüküm ile ilgili olarak alacaklı üzerinde baskı kurulmaması, karar verebilmesi için ona zaman tanınması gerektiği ifade edilmektedir. Ayrıca fesih hakkının kaybedilmesinin daha çok ifanın teklif edildiği fakat geç ya da kusurlu olduğu hallerde geçerli olduğu, hiç ifa yapılmadığı hallerde alacaklının karar vermek için bekleyebileceği de belirtilmektedir. Bkz. v.Bar/Clive/Schulte-Nölke, Art. III.-3:508, s. 403.

616 v.Bar/Clive/Schulte-Nölke, Art. III.-3:508, s. 403; Höffmann, s. 126.

617 Huber, Kaufrecht, s. 728.

İKİNCİ BÖLÜM

EK SÜRE TAYİNİNİN HÜKÜMLERİ

§ 3. EK SÜRE TAYİNİ

I. Kavram

Ek süre kurumunun tarihsel gelişimi ve karşılaştırmalı hukuktaki yerinin incelenmesinin ardından Türk Hukuku'nda ek süre kavramından ne anlaşılması gerektiği incelenmelidir. İlk olarak, 818 sayılı eski Borçlar Kanunu'nun 106. maddesinde *münasip bir mehil* şeklinde ifade edilen kavram, 6098 sayılı yeni Türk Borçlar Kanunu'nun 123. maddesinde *uygun bir süre* olarak ifade edilmektedir[618]. eBK dönemindeki *münasip* kavramı Arapça kökenli *munāsib* kelimesinden gelmekle birlikte, sözlük anlamı itibariyle *uygun, yerinde* olarak; mehil kavramı ise, yine Arapça kökenli *mehl* kelimesinden gelmekle birlikte *bir işin tamamlanması için tanınan ek süre, önel* olarak tanımlanmaktadır[619]. Dolayısıyla Kanun değişikliğinde sadece Türkçeleştirme yapıldığını söylemek yanlış olmayacaktır.

Kavramın modern anlamdaki ilk düzenlemesi olan Alman Genel Ticaret Kanunu (ADHGB) öncesinde Ren-Fransız Hukuku'nda bazı farklılıklarla kuruma rastlandığı yukarıda ifade edilmiştir. Nitekim 1804 tarihli CC Art. 1184 hükmünde kavram *délai de grâce* olarak düzenlenmiş olup[620], Alman ve İsviçre Hukuk doktrinine *Gnadenfrist* olarak

618 Doktrinde ek süre kavramı yerine "*son süre*" kavramının da kullanılması hakkında bkz. Kılıçoğlu, Genel, s. 879.

619 Bkz. https://sozluk.gov.tr/ E.T.: 21.05.2022.

620 Flume, s. 135.

çevrilmektedir[621]. Kavram Türkçe'ye çevrildiğinde ise *lütuf süresi/bağışlama süresi* olarak ifade edilebilir[622].

Kavramın ilk modern düzenlemesi olan Alman Genel Ticaret Kanunu'na bakıldığında, kavramın ADHGB md. 356'da *angemessene Frist* olarak düzenlendiği görülmektedir. Yine söz konusu Kanun'dan sonraki gerek 1900 tarihli eBGB gerekse 2002 tarihli BGB'de de aynı kavram kullanılmaya devam edilmiştir. İsviçre Borçlar Kanunu'nda da Alman Medeni Kanunu'nda kullanılan *angemessene Frist* kavramı kullanılmaktadır[623]. Bu anlamda *angemessen* Türkçe'ye *makul, uygun*[624] olarak; *Frist* ise, *süre, müddet*[625] olarak çevrilmektedir. Dolayısıyla Türk Hukuku'nda kullanılan *münasip mehil* ya da *uygun süre* kavramları gerek BGB'de gerekse OR'da kullanılan kavramı karşılamaktadır. Fakat kanuni düzenlemelerde kullanılan bu ifade yerine, doktrinde *Nachfrist* kavramı ortaya atılmış ve kavram uluslararası alanda da tanınır olmuştur[626]. Söz konusu kavram doktrinde de ifade edildiği üzere edimin ifasının tamamlanması, diğer bir ifadeyle *Nacherfüllung* kavramı ile ilgilidir[627]. Nitekim 2002 öncesi BGB döneminde, alacaklı ek süre beyanını, edimin süre sonunda hala ifa edilmemesi halinde, ifanın reddedileceğine ilişkin bir tehditle birlikte gönderdiğinden, borçlunun edimini ifa ederek

---

621 Huber, Band II, s. 325.

622 Kıygı, s. 300 ve s. 360.

623 Gerek eOR Art. 122 hükmünde gerekse OR Art. 107 hükmünde *angemessene Frist* kavramı kullanıldığı görülmektedir.

624 Kıygı, s. 39.

625 Kıygı, s. 300.

626 Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 54; Huber, Band II, s. 176; Engelmann, s. 38; Höffmann, s. 37.

627 Höffmann, s. 38.

bu ifayı ret tehdidinden kurtulması için son bir vakti olduğunu ifade etmek adına kavramın kullanıldığı belirtilmektedir[628]. Dolayısıyla 2002 değişikliğinden sonra söz konusu kavram BGB anlamında her ne kadar mevcut yasal duruma karşılık gelmese de kullanılmaya devam edilmesinde bir itirazın olmadığı ifade edilmektedir[629]. Diğer taraftan doktrinde *Nachfrist*[630] kavramı yanında, yukarıda belirttiğimiz 1804 tarihli CC Art. 1184 hükmünde karşılaşılan *Gnadenfrist*[631] kavramı da kullanılmaktadır. Bu kullanımın *Nachfrist* kavramından daha uygun olduğu söylenebilir. Zira borçlunun temerrüdü halinde ona verilecek olan süre gerçekten de bir bağışlama, son şans verme süresi gibi değerlendirilmektedir.

Son olarak uluslararası düzenlemelerde Alman Hukuku'nda ortaya atılan "*Nachfrist*", "*The German Nachfrist*" ya da "*le Nachfrist allemand*" kavramlarından esinlenildiğini ifade etmek gerekir[632]. Bu anlamda uluslararası metinlere bakıldığında

---

628 Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 54; Höffmann, s. 37-38; Engelmann, s. 38.

629 Emmerich, s. 283; Höffmann, s. 37-38. Doktrinde bir görüş *Nachfrist* kavramının kullanılmasının hatalı olduğunu Alman Hukuku açısından da *Frist* kavramının kullanılması gerektiğini ifade etmekte ve eleştirmektedir. Bkz. Bassler/Büchler, s. 892. Her ne kadar *Nachfrist* kavramının kullanımı hatalı olsa da tanınan ve uluslararası alanda da bilinen bu kavramın kullanılmasına devam edilmesi gerektiğine dair bkz. Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 54.

630 Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 54 vd.; Huguenin, s. 285.

631 Schenker, s. 171; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 57.

632 Dubovitskaya, s. 328; Canaris, Rücktrittsrechte, s. 10. Bu hususa ilişkin PICC Art. 7.1.5 maddesinin açıklamalar kısmında da ek süreye ilişkin düzenlemenin "*The*

kavramsal olarak *additional period* kavramı tercih edilmiştir[633]. Kavram Türkçe'ye *ek süre* olarak çevrilebilir[634]. Burada da *Nachfrist* kavramında olduğu gibi, bunun bir ek süre olduğunun vurgulandığını belirtmek gerekir.

Son olarak ifade etmek gerekir ki Türk Hukuku açısından her ne kadar kanun koyucu *uygun süre* kavramını tercih etmiş olsa da biz bunu *ek süre* olarak nitelendirmeyi uygun bulmaktayız. Bu kavram uluslararası alanda bilinen *Nachfrist-additional period* kavramlarının daha iyi bir çevirisi olmanın yanında, kanaatimizce borçlunun sonraki ifa şansını da daha iyi vurgulamaktadır.

II. Tanım

Türk-İsviçre Hukuku'nda ek süre; alacaklının temerrüde düşen borçluya belirli bir tarihe kadar ya da belirli bir zaman devresi içinde borcunu ifa edebilmesi için tanıması gereken süre olarak tanımlanmaktadır[635].

Türk-İsviçre Hukuku'ndaki tanımdan yola çıkıldığında belirtmek gerekir ki borçluya ek süre tayin etmek onu temerrüde düşürmenin bir şartı değildir. Söz konusu

---

German Nachfrist" kavramından esinlenildiği açık bir biçimde belirtilmektedir. Bkz. PICC, 2016, Art. 7.1.5., s. 235.

633 Söz konusu kavramın kullanıldığı uluslararası metinlere örnek olarak CISG Art. 47-Art. 63; PECL 8:106; PICC Art. 7.1.5 ve DCFR III.-3:103 verilebilir.

634 Kıygı, s. 536.

635 Huguenin, s. 285; Önen, s. 47; Tekinay/Alman/Burcuoğlu/Altop, s. 946; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1651; Kılıçoğlu, Genel, s. 879-880; Reisoğlu, Safa, **Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, İstanbul 2014, s. 383; Havutçu, Ayşe, **Tam İki Tarafa Borç Yükleyen Sözleşmelerde Temerrüt ve Müspet Zararın Tazmini**, İzmir 1995, s. 44; Ateş, Derya, "Borçlu Temerrüdünde İhtar ve Ek Süre Kavramları", **TAAD**, Y. 13, S. 52, Ekim 2022, s. 393.

süre doktrinde de ifade edildiği üzere TBK md. 125 hükmünde borçlunun temerrüdü halinde alacaklının kullanabileceği seçimlik hakların kullanılabilmesinin bir ön şartını oluşturmaktadır[636]. Yine ek süre tayin edilmesi gerekmeyen hallerden birisinin mevcut olması halinde de bu ön şarttan vazgeçilerek alacaklı seçimlik haklarını direkt kullanabilmektedir. Bununla birlikte doktrinde dikkatsiz bir biçimde kavramın sanki borçlunun temerrüdünün bir ön şartıymış gibi kullanımına da rastlanmakta[637], ancak yazarların bunu kastetmek istemedikleri konunun devamındaki açıklamalarından anlaşılabilmektedir.

III. Hukuki Niteliği

Ek sürenin hukuki niteliği konusunda ikili bir ayrım yapmak yerinde olacaktır. Zira *ek süre tayin etme* ile *ek süre tayin etmeye ilişkin beyan* farklı hukuki nitelendirmelere sahiptir.

---

636 Ateş, Ek süre, s. 393.

637 Örnek olarak bkz. Eren, Genel, s. 1245. Yazar tam olarak şu ifadeleri kullanmaktadır: "*..Böylece iki tarafa tam borç yükleyen sözleşmelerde borçlu temerrüdünün gerçekleşmesinin diğer önemli bir şartı da alacaklının borçluya edimi ifa etmesi için ek bir süre vermesidir*.."

A. Ek Süre Tayin Etme

1. Külfet Görüşü

Ek süre tayin etmek doktrinde bir görüş tarafından *Obliegenheit*[638] kavramının karşılığı olan *külfet* olarak nitelendirilmektedir[639]. Külfet kavramı ise, yerine getirilmemesi halinde, alacaklının bir hakkı elde edememesi veya hakkı kısmen ya da tamamen kaybetmesine neden olan bir davranış olarak açıklanmaktadır[640]. Her ne kadar yükümlülük kavramına benzese de külfetin söz konusu olduğu hallerde yükümlülükten farklı olarak, davranışın yerine getirilmesi[641] ve doğan zararın karşılanması talep edilemeyecektir[642]. Dolayısıyla alacaklı külfeti yerine getirmezse kendi lehine olan bir durumdan yararlanamayacaktır.

2. Yenilik Doğurucu Hak Görüşü

Doktrinde savunulan bir diğer görüş ise, ek süre tayin etmeyi yenilik doğurucu hak olarak değerlendirmektedir. Nitekim Alman Hukuku'nda *MÖRİNG* tarafından, ek süre tayin etmek yenilik doğurucu bir hak (*Geschtaltungsrecht*) olarak nitelendirilmekte ve

---

638 Kavramın sözlük anlamının *yükümlülük, külfet* olması hakkında bkz. Kıygı, s. 564. Söz konusu kavramın Türk Hukuku'nda *külfet* olarak kullanılmasına ilişkin bkz. Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 32; Eren, Genel, s. 45.

639 Dubovitskaya, s. 328; Buz, Vedat, **Medeni Hukukta Yenilik Doğuran Haklar**, Ankara 2005, s. 168; Yıldırım, s. 285.

640 Huguenin, s. 30; Schwenzer, s. 32; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 32; Eren, Genel, s. 45.

641 Huguenin, s. 30; Schwenzer, s. 32; Eren, Genel, s. 45.

642 Huguenin, s. 30; Schwenzer, s. 32.

kullanılmasının alacaklıya borçlu ile olan hukuki ilişkisini kendi isteğiyle şekillendirme gücü vereceği ifade edilmektedir[643].

Alman Hukuku'nda *MÖRİNG* tarafından ileri sürülen görüşe ilişkin değerlendirme yapmadan önce, ilk olarak bu görüşün ileri sürüldüğü dönemdeki yasal düzenlemelere kısaca değinmek yerinde olacaktır. Nitekim yazarın görüşlerini ileri sürdüğü dönemde Alman Hukuku'nda eski § 283 BGB ve eski § 326 BGB hükümleri yürürlükteydi. Bu düzenlemelere göre; alacaklı edimin ifasını ek süre tanıyarak talep etmekte ve ayrıca ek süre içerisinde edimin ifa edilmemesi halinde ifanın reddedileceğine ilişkin uyarıyı da yapması gerekmekteydi. Dolayısıyla ek süre içerisinde edimin ifa edilmemesi durumunda, artık alacaklı müteakip ifayı talep edememekteydi. Ayrıca bu düzenlemelere göre, alacaklı seçimlik hakların doğmasını istese de istemese de seçimlik hakları ortaya çıkmaktaydı[644].

Yine bu görüşü değerlendirmeden önce yenilik doğurucu haktan ne anlaşılması gerektiğine de kısaca değinmek gerekir. Yenilik doğurucu hak, doktrinde "*hakkın sahibine tek taraflı bir hukuki işlem yaparak hukuki ilişkiye şekil verme yetkisi tanıyan hak"* olarak tanımlanmaktadır[645]. Bu hakkın kullanılmasıyla hukuki ilişki kurulabilir,

---

643 Möring, s. 16. Doktrinde *EMMERİCH tarafından ise*, ek sürenin yenilik doğurucu hak niteliğinde olup olmadığından bağımsız olarak, ek süre konusunda yenilik doğurucu haklar açısından geliştirilen kuralların uygulanması gerektiği belirtilmektedir. Bkz. Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Emmerich, MüKO, § 311, N. 23. Aksi yönde bkz. Buz, Yenilik Doğuran Haklar, s. 168 vd.

644 Möring, s. 14.

645 Seckel, Emil, "Die Gestaltungsrechte des Bürgerlichen Rechts", **in: Festgabe der juristischen Gesellschaft zu Berlin zum 50 jährigen Dienstjubiläum ihres Vorsitzendes Richard Koch**, Berlin 1903, S. 205 ff../Sonderausgabe, Darmstadt

değiştirilebilir ya da ortadan kaldırılabilir[646]. Yenilik doğurucu hakkın, her ne kadar doktrinde hukuki işlem benzeri irade açıklaması ya da maddi fiille kullanılabileceğine dair farklı görüşler olsa da hakim görüşe göre tek taraflı bir hukuki işlemle kullanılması gerekmektedir[647]. Dolayısıyla ek süre tayini yenilik doğurucu bir hak olarak kabul edildiğinde, bu hakkın hakim görüşe göre hukuki işlem[648] ile kullanılması

1954, s. 12. Belirtmek gerekir ki söz konusu tanım bu haklara ismini (*Gestaltungsrecht*) veren *SECKEL*'e aittir. Ancak *SECKEL* yalnızca bu hakların ismini belirlemekle kalmamış aynı zamanda nitelendirmesini de yapmıştır. Ancak söz konusu haklardan ilk söz eden *ZİTELMANN* olup, *SECKEL* bu haklar üzerine 1903 yılında ayrıntılı bir çalışma yürütmüştür. S*ECKEL*'in tanımı her ne kadar doktrinde eleştirilmekte ise de söz konusu tanımın bugün bile hala kabul gördüğünü söylemek yanlış olmayacaktır. Ancak söz konusu hak konusunda diğer tanımlamalar için bkz. Eren, Genel, s. 63; Buz, Yenilik Doğuran Haklar, s. 57.

646 Yenilik doğurucu hakkın çeşitleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Buz, Yenilik Doğuran Haklar, s. 183 vd.; Eren, Genel, s. 63 vd.; Kılıçoğlu, Genel, s. 33-34.

647 Seckel, s. 12; Buz, Yenilik Doğuran Haklar, s. 59; Eren, Genel, s. 62. Söz konusu hakkın hukuki işleme ek olarak maddi fiiller ya da hukuki işlem benzeri irade açıklamasıyla kullanılabileceğini savunan aksi yönde görüşe sahip yazarlara göre; ek süre tayini ve ihtar hukuki işlem benzeri irade açıklaması ile kullanılan yenilik doğuran haklardandır. Maddi fiil ile kullanılan yenilik doğurucu hakka ise işgal gösterilmektedir. Bu görüşte olan yazarlar ve görüşlerin eleştirisi için bkz. Buz, Yenilik Doğuran Haklar, s. 58-59.

648 Hukuki işlem, doktrinde "*hukuki sonuca yönelmiş irade açıklaması*" olarak nitelendirilmektedir. Bkz. Bucher, s. 38; Kılıçoğlu, Genel, s. 62; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 125; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 38; Kocayusufpaşaoğlu, s. 87 vd.;

beklenmektedir. *MÖRİNG* ise her ne kadar ek süre tayin etmeyi yenilik doğurucu hak olarak nitelendirse de bu hakkın kullanımını (ek süre tayin etmeye ilişkin beyanı) hukuki işlem benzeri olarak değerlendirmektedir[649]. Dolayısıyla yazarın bu düşüncesinden yola çıkıldığında; onun yenilik doğurucu hakkın hakim görüşün aksine hukuki işlem benzeri bir fiil ile de kullanılabileceğine ilişkin bir kanıya sahip olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Fakat yenilik doğurucu hakların hukuki işlem ile kullanılmasına ilişkin hakim görüş benimsenirse bu halde de *MÖRİNG*'in görüşü kabul edilemeyecektir.

Diğer taraftan doktrinde yenilik doğurucu hak kullanıldığında başka bir kişinin hukuk alanında bir etkiye neden olacağı ifade edilmektedir[650]. Alman Hukuku'nda yukarıda belirtilen eski hükümler göz önünde bulundurulduğunda; alacaklı tarafından ek süre verilmesi halinde; ek sürenin sona ermesiyle birlikte alacaklının müteakip ifa talebi otomatik olarak ortadan kalkmaktadır[651]. Dolayısıyla ilgili düzenlemeler dikkate alındığında, ek süre tayin etmenin hukuki niteliği *MÖRİNG*'in görüşüne paralel şekilde yenilik doğurucu hak olarak düşünülebilir. Zira ek süre verilmesi ile her ne kadar sonuçları daha sonra ortaya çıkacak olsa da müteakip ifa talebinin ortadan kalkması tek taraflı irade açıklaması ile karşı tarafın hukuki alanında bir değişiklik yaratmaktadır.

Eren, Genel, s. 123. Bir başka deyişle hukuki işlemden bahsedilebilmesi için, yapılan irade açıklaması ile ortaya çıkacak olan hukuki sonucun, irade açıklamasında bulunan kişi tarafından istenmesi gerekmektedir.

649 Möring, s. 14-16. Yazar burada "*Willensmitteilung*" kavramını kullanmaktadır.

650 Buz, Yenilik Doğuran Haklar, s. 64 vd.; Eren, Genel, s. 62-63.

651 Bu değişiklik *MÖRİNG*'in de ifade ettiği üzere ek süre sona erdiği zaman ortaya çıkmaktadır. Bkz. Möring, s. 14-16. Hatta bu gerekçeyle yazar söz konusu yenilik doğurucu hakkı, yenilik doğurucu hakların bir çeşidi olan değişiklik yaratan yenilik doğurucu haklar kapsamında değerlendirmemektedir. Bkz. Möring, s. 16

Sonuç itibariyle söz konusu dönem açısından Alman Hukuku'nda *MÖRİNG*'in görüşleri dikkate değer görüşlerdir. Fakat eski BGB'nin 2002 tarihindeki değişikliğinden sonra düzenlenen § 281 BGB ve § 323 BGB hükümleri açısından ret tehdidine ilişkin zorunluluğun ortadan kalkmasıyla birlikte, Alman Hukuk doktrininde de *MÖRİNG*'in aksi yönünde görüşler ileri sürülmeye başlanmıştır.

3. Görüşlerin Değerlendirilmesi ve Şahsi Görüşümüz

İlk olarak ek süre tayin etmenin külfet olarak değerlendirilebileceği görüşüne katıldığımızı belirtmemiz gerekir. Zira alacaklı temerrüde düşen borçluya ek süre tayin etmekle aslında TBK md. 125 hükmünde öngörülen ek seçimlik haklara kavuşmaktadır. Dolayısıyla ek süreyi tayin etmediğinde bu seçimlik haklardan yararlanma imkanından mahrum kalacaktır. Yine alacaklının ek süre tayin etmesi için ondan bir talepte bulunulması ya da ona dava açılması da mümkün değildir. Dolayısıyla ek süre tanımanın külfete ilişkin özellikleri bünyesinde barındırdığını düşünmekteyiz.

İkinci olarak ek süre tayin etmenin yenilik doğurucu bir hak olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceğine bakılmalıdır. Kanaatimizce ek süre tayin etmek Türk-İsviçre Hukuku açısından yenilik doğurucu hak kategorisinde değerlendirilemez. Doktrinde de hakim görüş tarafından bu hakkın yenilik doğurucu hak olduğuna ilişkin görüş reddedilmekte ve eleştirilmektedir[652]. Eleştirilerin en başında, tayin edilecek olan ek sürenin aslında TBK md. 125 (OR Art. 107/2) hükmünde yer alan seçimlik hakları kullanabilmenin yasal bir ön şartı olması ve ek süre verilmesinin tek başına mevcut

652 Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 58; Schenker, s. 170; Buz, Yenilik Doğuran Haklar, s. 168. Yenilik doğurucu etkisinden bahsedilemeyeceğine dair bkz. Havutçu, s. 47; Engelmann, s. 39; Hau/Poseck/H.Schmidt, BeckOK, § 323, N. 12.

hukuki durumu değiştirmemesi yer almaktadır[653]. Bu konuya ilişkin olarak *BUZ* ek süre tayininin "*TBK md. 125 (eBK md. 106-108) hükmünde öngörülen seçimlik haklardan yararlanılabilmesi için alacaklının yerine getirmesi gereken bir formalite, bir külfet niteliği taşıdığını*" belirtmektedir[654]. Diğer taraftan yenilik doğurucu hakların özelliklerinin ek süre tayin etmeye ne kadar uygun olduğu da tartışılmalıdır. Nitekim *BUZ* tarafından da belirtildiği üzere, yenilik doğurucu hakların bir defa kullanılmakla tükenmesine karşılık; ek süre tayin etmek bir defa kullanılmakla tükenmemektedir[655]. Zira doktrinde de genel olarak kabul edildiği üzere, ek süre tayininden sonra seçimlik hakların kullanılmasının geciktirilmesi durumunda, alacaklının borçluya ikinci bir ek süre tayin ederek tekrar seçimlik hakları kullanma imkanına kavuşması[656], ek süre tayin etmenin bir defa kullanılmakla tükenmediğini göstermektedir[657]. Son olarak yazar, yenilik doğurucu hakların kullanıldıktan sonra meydana gelen hukuki sonuçtan tek yanlı olarak vazgeçmenin mümkün olmamasına ilişkin kuralın da ek süre tayini açısından

653 Schenker, s. 170; Buz, Yenilik Doğuran Haklar, s. 168; Tümerdem, Murat, **Sürekli Borç İlişkilerinde Borçlunun Temerrüdü ve Sonuçları (TBK md. 126), Ankara 2018**, s. 194; Ateş, Ek süre, s. 394.

654 Buz, Yenilik Doğuran Haklar, s. 168.

655 Buz, Yenilik Doğuran Haklar, s. 168-169.

656 von Tuhr, s. 625; Becker, Art. 107, N. 20; Honsell/Vogt/Wiegand, Art. 107, N. 11; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 60; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1673; Öz, Turgut, **İş Sahibinin Eser Sözleşmesinden Dönmesi, Bayındırlık İşleri Şartnamesinin İlgili Hükümleri ile Birlikte**, İstanbul 1989, s. 178; Ateş, Derya, "Temerrüde Düşen Borçlunun Aynen İfadan Vazgeçme Hakkı ile Seçim Hakkı", **Hacettepe Üniversitesi HFD**, 12 (1), 2022, s. 73-74.

657 Buz, Yenilik Doğuran Haklar, s. 168-169

uygulama bulamayacağını; zira alacaklının bu seçimlik hakları kullanmakta gecikmesi halinde ek süre tayininin hükümsüz hale gelerek yaratılan hukuki sonuçtan pratikte tek yanlı olarak feragat etmiş sayılacağını haklı olarak belirtmektedir[658].

B. Ek Süre Tayin Etmeye İlişkin Beyan

Ek süre tayin etmeye ilişkin beyanın hukuki niteliğine bakıldığında ise, doktrinde farklı görüşlerin ileri sürüldüğünü belirtmek gerekir. Her ne kadar Türk-İsviçre Hukuku'nda ek süre tayinine ilişkin beyana dair hakim görüş, bunun hukuki işlem benzeri olduğu yönündeyse de bu beyanın hukuki işlem ya da irade açıklaması olduğunu savunan görüşler de mevcuttur.

1. Hukuki İşlem

Doktrinde bir görüş, ek süre tayin edilmesinin, başlangıçta sözleşmeye bağlı olan borcu mutlak sabit bir borca dönüştüren yaratıcı bir hakkın kullanılmasını temsil etmesinden dolayı, bunun hukuki işlem olduğunu savunmaktadır[659]. Ancak bu görüş doktrinde eleştirilmektedir. Alman Hukuku'nda savunulan bu görüşe yine Alman Hukuk doktrininde yöneltilen eleştiri; bu görüşün ne tarihsel anlamda ne de kanun koyucunun amacı anlamında kabul edilebilmesinin mümkün olmadığı yönündedir[660]. Yine doktrindeki bu görüş dışında, 1902 tarihinde Rechtsgericht tarafından verilen bir kararda da şu ifadelere yer verilmiştir: *"...Denn die Erklärungen nach dem ersten und zweiten Satze des § 326 Abs. 1 sind einseitige empfangsbedürftige, also nicht annahmebedürftige, Rechtsgeschäfte; eine einseitige wirksame Zurücknahme jener am 24. Juli und 1. August dem Beklagten zugegangenen Erklärungen war deshalb am 6. Oktober nicht*

658 Buz, Yenilik Doğuran Haklar, s. 169.

659 Planck, Gottlieb, **Bürgerliches Gesetzbuch nebst Einführungsgesetz**, Recht der Schuldverhältnisse, Zweiter Band, Berlin 1907, § 326, N. 2c.

660 Höffmann, s. 36.

zulässig…"[661]. Bu ifadeden de Mahkeme tarafından ek süre tayininin hukuki işlem (*Rechtsgeschäfte*) olarak nitelendirildiği sonucuna varılmaktadır. Hukuki işlemden ne anlaşılması gerektiğine bakıldığında ise, doktrinde "*hukuki sonuca yönelmiş irade açıklaması*" olarak tanımlandığı görülmektedir[662]. Dolayısıyla hukuki işlemden bahsedilebilmesi için, yapılan irade açıklaması ile ortaya çıkacak olan hukuki sonucun, irade açıklamasında bulunan kişi tarafından istenmesi gerekmektedir.

Hukuki işlem görüşü yanında, doktrinde diğer bir görüş tarafından, ek süre tayinine ilişkin beyan bir irade açıklaması (*Willenserklärung*) olarak nitelendirmektedir[663]. Yazarların görüşlerini değerlendirmeden önce irade açıklamasından ne anlaşılması gerektiğine kısaca değinmek gerekirse, doktrinde irade açıklaması "*hukuki bir sonuca yönelmiş olan iradenin, bir hakkın ya da hukuki ilişkinin kurulması, değiştirilmesi ya da ortadan kaldırılması amacıyla dış dünyaya açıklanması"* şeklinde tanımlanmaktadır[664]. Bununla birlikte belirtmek gerekir ki irade açıklaması (*Willenserklärung*) hukuki işlemin (*Rechtsgeschäft*) kurucu unsurları arasında yer almaktadır[665]. Her ne kadar hukuki işlemin

---

661 Reichsgericht 9.12.1902, RGZ 53, s.167

662 Bucher, s. 38; Kılıçoğlu, Genel, s. 62; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 125; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 38; Kocayusufpaşaoğlu, s. 87 vd.; Eren, Genel, s. 123.

663 Huber, Band II, s. 374; Schmid, s. 21. Ek süre tayin etmeyi irade açıklaması olarak değerlendiren yazarların bir kısmı, bu irade açıklamasının yenilik doğurucu etkisinin olduğunu da belirtmektedir. Bkz. Huber, Band II, s. 375. Aksi yönde bkz. Emmerich, s. 284; Engelmann, s. 39.

664 Eren, Genel, s. 131.

665 Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 39; Kılıçoğlu, Genel, s. 62; Eren, Genel, s. 124.

kurulabilmesi için tek başına irade açıklamasının yeterli olduğu hallerde kavramlar örtüşmekteyse de[666]; çoğunlukla hukuki işlem için irade açıklaması dışında başkaca kurucu unsurlara da gerek duyulmaktadır[667]. Nitekim kimi zaman taşınmaz mülkiyetinin devrinde olduğu gibi resmi bir fiil gerekirken kimi zaman da evlilik de olduğu gibi resmi bir katılım gerekmektedir. Ancak ek süre tayin etmeye ilişkin beyan irade açıklaması olarak kabul edildiğinde ve bu irade açıklamasının aynı zamanda hukuki işlem teşkil etmesi adına başkaca kurucu unsur olup olmadığı değerlendirildiğinde; başkaca bir kurucu unsura ihtiyaç olmadığı söylenebilir. Dolayısıyla ek süre tayinine ilişkin beyanın bir irade açıklaması olması, diğer taraftan onun hukuki bir işlem olarak da değerlendirilmesi sonucunu doğurabilir. Bu nedenle hukuki işlem görüşü ile irade açıklaması görüşü arasında kanaatimizce bir fark görülememektedir. Ek süre tayinine ilişkin beyanın hukuki niteliğini irade açıklaması olarak açıklayan görüş; Alman Hukuku'nda eBGB döneminde ileri sürülmektedir. Yukarıda da kısaca ifade edildiği üzere eski § 283 BGB ve eski § 326 BGB hükümlerine göre; alacaklının ifayı ret tehdidi ile bir ek süre tanıması halinde; ek süre sonunda aynen ifayı talep hakkı otomatik olarak ortadan kalkmakta; bunun yerini seçimlik haklar almaktaydı. Alman Hukuk doktrininde *HUBER* bu durum açısından iki düşünce biçiminin gündeme gelebileceğinden bahsetmektedir. Nitekim yazar alacaklının ifayı ret tehdidi ile ek süre beyan ederken seçim hakkını kullanma amacının söz konusu olması halinde bu ek süre beyanının hukuki anlamda bir irade açıklaması; seçim hakkının alacaklı tarafından amaçlanmamasına rağmen, bunun ortaya çıkması halinde ise beyanın hukuki işlem benzeri olarak

666 Eren, Genel, s. 125. Buna örnek olarak; fesih ve dönme kurumları verilmektedir. Bkz. Eren, Genel, s. 125.

667 Eren, Genel, s. 124.

nitelendirilmesi gerektiğini belirtmektedir[668]. İsviçre Hukuku'nda da ek süre tayinine ilişkin beyanın hukuki niteliğini irade açıklaması olarak ifade eden bir görüş vardır[669]. Ancak belirtmek gerekir ki yazar neden bu görüşü savunduğuna dair bir gerekçe sunmamakta ve ek süre tayininin hukuki niteliğini açıklarken, hukuki niteliğinin ihtar gibi olduğunu ayrıca belirtmektedir[670].

Ek süre tayinine ilişkin beyanı gerek hukuki işlem gerekse irade açıklaması olarak nitelendiren görüşler, İsviçre-Türk Hukuku'nda hakim görüş tarafından kabul görmemektedir. Nitekim doktrinde, ek süre tayinine ilişkin beyan ile bir hukuki ilişkinin kurulması, değiştirilmesi ya da sona erdirilmesinin söz konusu olamayacağı ve bu beyanın hukuki bir sonuca da yönelmediği ifade edilmektedir. Bu nedenle ek süre tayinine ilişkin beyan konusunda irade açıklaması görüşü de hukuki işlem görüşü de reddedilmektedir[671].

---

668 Huber, Band II, s. 374. Fakat sonuçta yazar, Alman Hukuku'ndaki eski düzenleme açısından ek süre tayinine ilişkin beyanın bir hukuki işlem olduğunu da kabul etmektedir. Bkz. Huber, Band II, s. 375.

669 Schmid, s. 21. Yazar ek sürenin hukuki niteliği konusunda tam olarak "*rechtsgeschäftliche, empangsbedürftige Willenserklärung"* ifadesini kullanmaktadır. Bu ifade için ise, *OSER/SCHÖNENBERGER*'e atıfta bulunmaktadır.

670 Schmid, s. 21.

671 Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 58; Schenker, s. 170.

2. Hukuki İşlem Benzeri

Ek süre tayinine ilişkin beyanın hukuki niteliğine ilişkin doktrindeki hakim görüş, bunun bir hukuki işlem benzeri olduğu yönündedir[672][673]. Fakat doktrinde kimileri bunu

---

672 Emmerich, s. 284; Staudinger/Schwarze, § 323, N. 36; Hau/Poseck/S.Lorenz, BeckOK, § 281, N. 16; Hau/Poseck/H.Schmidt, BeckOK, § 323, N. 12; Skamel, s. 672; Bassler/Büchler, s. 892; Höffmann, s. 36; Bucher, s. 324; Oser/Schönenberger, Art. 107, N. 10; von Tuhr, s. 620; Ehrat, s. 91; Schenker, s. 170; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 58; Honsell/Vogt/Wiegand, Art. 107, N. 7; Keller/Schöbi, s. 204; Schwenzer, s. 522; Önen, s. 47; Tunçomağ, s. 935; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 946; Barlas, s. 119; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 495; Kılıçoğlu, Genel, s. 880; Eren, Genel, s. 1247; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1652; Serozan, İfa, s. 230; Reisoğlu, s. 384; Havutçu, s. 47; Ateş, Ek süre, s. 394; Yıldırım, s. 286; Tümerdem, s. 195. *MÖRİNG* ek süre belirlemenin yenilik doğurucu bir hak olması yanında, bu hakkın kullanımının bir irade beyanı "*Willensmitteilung*" olarak nitelendirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Bkz. Möring, s. 14-16. Bu noktada öncelikle "*Willensmitteilung"* kavramından ne anlaşılması gerektiğini kısaca belirtmek gerekirse, söz konusu kavram irade beyanı olarak Türkçe'ye çevrilebilir. Kıygı, s. 940 ve s. 528. Ancak burada kavramın "*Willenserklärung*" kavramı ile karıştırılmaması gerekir. Bkz. Engelmann, s. 39. Zira her ikisi de aynı şekilde irade açıklaması, irade bildirimi anlamına gelse de "*Willensmitteilung"* kurumunda irade hukuki bir sonuca değil, olgusal bir sonuca yönelirken; "*Willenserklärung"* kurumunda irade hukuki bir sonuca yönelmiştir. Bu ayrım hakkında bkz. Koller, s. 48. Nitekim doktrinde "*Willensmitteilung"* kavramı da hukuki işlem benzeri fiiller "*rechtsgeschäftsähnliche Handlungen*" kapsamında değerlendirilmektedir. Bkz. Koller, s. 48. Bunun sonucu olarak

"*Willensmitteilung"* olan bir irade açıklamasında hukuki sonuç, "*Willenserklärung"* kurumunun aksine, irade açıklamasında bulunanın arzusundan bağımsız olarak kanun gereği ortaya çıkmaktadır. Bu kuruma örnek olarak doktrinde ihtar (*Mahnung*) verilmektedir. Bkz. Koller, s. 48.

Belirtmek gerekir ki Türk Hukuku'ndaki geniş anlamda hukuki fiillere ilişkin ayrım ile Alman Hukuku'ndaki ayrım bazı farklılıklar içermektedir. Nitekim Türk Hukuku'ndaki ayrıma göre; geniş anlamda hukuki fiiller, hukuka aykırı fiiller ve hukuka uygun fiiller olarak ikiye ayrılmaktadır. Hukuka uygun fiiller ise, irade açıklamaları, tasavvur açıklamaları ve duygu açıklamaları olarak üçe ayrılmaktadır. Yine bu ayrımdan irade açıklamaları hukuki işlem, hukuki işlem benzeri ve maddi fiiller olarak üçe ayrılmaktadır. Alman Hukuk sisteminde ise, hukuki fiiller; hukuka aykırı fiiller, hukuki işlem ve dar anlamda hukuki fiiller olarak üçe ayrılmaktadır. Dar anlamda hukuki fiiller ise hukuki işlem benzeri fiiller ve maddi fiiller olarak ikiye ayrılmaktadır. Bu farklılık sonucu Alman Hukuk sisteminde hukuki işlem benzeri fiillerin kapsamının daha geniş olduğunu; bu kapsama hem hukuki işlem dışındaki irade açıklamalarının hem de tasavvur açıklamalarının dahil edildiğini belirtmek gerekir. Ancak doktrinde bu farklılığın pratikte bir öneminin olmayacağı ifade edilmektedir. Bkz. Kocayusufpaşaoğlu, s. 87. Türk Hukuku'ndaki ayrım hakkında ayrıca bkz. Eren, Genel, s. 165 vd.

673 Doktrinde *OSER/SCHÖNENBERGER* her ne kadar ek süre tayinine ilişkin beyanın hukuki niteliğini hukuki işlem benzeri olarak kabul etse de bunun aynı zamanda yenilik doğurucu bir işlem olduğundan bahsetmektedir. Bkz. Oser/Schönenberger, Art. 107, N. 10-11.

hukuki işlem benzeri fiil[674]; kimileri ise hukuki işlem benzeri irade açıklaması[675] olarak ifade etmektedir. Kanaatimizce söz konusu kavramlar arasında esasa ilişkin bir farklılık söz konusu olmamakla birlikte -zira fiil kavramı aynı zamanda irade açıklaması kavramını da içereceğinden- kullanılması tercih edilecek olan kavramın da aslen bir önemi yoktur.

Doktrinde hukuki işlem benzeri "*hukuki sonucun doğabilmesi için hukuka uygun bir irade açıklanmasına gerek olup, iradenin belirtilen bu sonuca yönelmesine gerek olmadığı işlemler"* olarak tanımlanmaktadır[676]. Söz konusu tanımdan yola çıkıldığında; tayin edilen ek süre içerisinde borçlunun edimini ifa etmemesi halinde hukuki sonuçlar alacaklının talep etmesinden bağımsız olarak ortaya çıkmaktadır[677]. Başka bir deyişle, ek sürenin sona ermesi halinde kanun gereği alacaklının seçimlik hakları ortaya

674 Hau/Poseck/H.Schmidt, BeckOK, § 323, N. 12; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 58; Barlas, s. 119; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 495; Eren, Genel, s. 1247; Oğuzman/Öz, C.1, N. 1652; Tümerdem, s. 195; Ateş, Ek süre, s. 394.

675 Oser/Schönenberger, Art. 107, N. 10; Bucher, s. 324; Önen, s. 47; Reisoğlu, s. 384; Kılıçoğlu, Genel, s. 880; Havutçu, s. 47.

676 Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 37; Eren, Genel, s. 167.

677 Hau/Poseck/H.Schmidt, BeckOK, § 323, N. 12; von Tuhr, s. 620; Oser/Schönenberger, Art. 107, N. 10; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 58; Schenker, s. 170; Önen, s. 47-48; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 495; Eren, Genel, s. 1247; Havutçu, s. 47; Ateş, Ek süre, s. 394.

çıkmaktadır[678]. Nitekim alacaklı tarafından ek sürenin tayin edilmiş olması taraflar arasındaki hukuki ilişkiyi herhangi bir şekilde etkilememektedir. Aksine buradaki hukuki ilişki, ek sürenin sona ermesi halinde borçlunun edimini hala ifa etmemesi neticesinde, alacaklının seçimlik hakkını kullanması ile birlikte değişmektedir[679]. Bununla birlikte alacaklının ek süre beyanında hukuki sonuçlara da yer vermesi gerekmemektedir[680].

3. Görüşlerin Değerlendirilmesi ve Şahsi Görüşümüz

Yukarıda değerlendirilen görüşlerden kanaatimizce en uygun olanı, borçlunun temerrüdü halinde TBK md. 123 hükmü gereği ek süre tayinine ilişkin beyanın hukuki niteliğinin hukuki işlem benzeri irade açıklaması olarak nitelendirilmesidir. Zira yukarıda da ifade edildiği üzere alacaklının borçlunun temerrüde düşmesi ile birlikte ona edimin ifası için ek süre vermesi halinde, alacaklı bu süre sonunda ortaya çıkacak olan sonuçları istese de istemese de TBK md. 125 hükmündeki bu sonuçlar gündeme gelecektir. Dolayısıyla bu beyanın hukuki işlem olarak değerlendirilmesi mümkün değildir. Ancak yine yukarıda da açıklandığı üzere, Alman Hukuku'nda eBGB dönemi açısından, ek sürenin hukuki işlem olarak nitelendirilmesi kanaatimizce kabul edilebilir niteliktedir[681]. Fakat 2002 tarihinden sonra artık Alman Hukuku açısından da özellikle ifayı ret tehdidinin ortadan kalkması ile birlikte, ek sürenin hukuki işlem benzeri olduğuna yönelik görüşler zaten artmıştır.

---

678 Hau/Poseck/H.Schmidt, BeckOK, § 323, N. 12; von Tuhr, s. 620; Oser/Schönenberger, Art. 107, N. 10; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 58; Önen, s. 47; Havutçu, s. 47; Ateş, Ek süre, s. 394.

679 Ateş, Ek süre, s. 394.

680 Hau/Poseck/H.Schmidt, BeckOK, § 323, N. 12; Bucher, s. 324; Barlas, s. 119.

681 Aynı yönde bkz. Buz, Yenilik Doğuran Haklar, s. 167, dpn. 105.

Son olarak doktrinde katıldığımız bir diğer görüş ise; ek süre tayinine ilişkin beyanın hukuki niteliğinin hukuki işlem benzeri ya da hukuki işlem olarak değerlendirilmesinin pratikte bir öneminin olmamasıdır[682]. Zira ek süre tayini hukuki işlem benzeri olarak değerlendirilse de doktrinde de belirtildiği üzere söz konusu kuruma yine hukuki işleme ilişkin hükümler kıyasen uygulanacaktır[683]. Dolayısıyla söz konusu tartışma daha çok teorik anlamda yapılan bir tartışmadır.

IV. Şartları

Ek süre tayini kurumunun kavramsal anlamı ve hukuki niteliğine ilişkin açıklamaların ardından, söz konusu kurumun uygulanabilmesi için mevcut olması gereken şartların da incelenmesi gerekir. Bu şartlar Türk Hukuku açısından, tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmenin mevcut olması ve borçlunun temerrüde düşmüş olmasıdır.

A. Tam İki Tarafa Borç Yükleyen Bir Sözleşmenin Mevcut Olması

1. Genel Olarak

İlk olarak ek süre tayini kurumunun uygulanması için TBK md. 123 vd. (OR Art. 107 vd.) hükümleri gereği ortada tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmenin olması gerekir[684]. Tam iki tarafa borç yükleyen sözleşme doktrinde "*iki veya daha fazla kişinin*

---

682 Huber, Band II, s. 375; Staudinger/Schwarze, § 323, N. 36; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 54; Engelmann, s. 39; Buz, Yenilik Doğuran Haklar, s. 166.

683 Huber, Band II, s. 375; Emmerich, s. 284; Staudinger/Schwarze, § 323, N. 36; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 54; Engelmann, s. 39; Tunçomağ, s. 935; Buz, Yenilik Doğuran Haklar, s. 166. Ayrıca bkz. Schenker, s. 184.

684 von Tuhr, s. 619; Oser/Schönenberger, Art. 107, N. 4 vd.; Becker, Art. 107, N. 3; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 40; Schwenzer, s. 521;

hukuki bir ilişkiyi kurmak, değiştirmek ya da sona erdirmek için karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanlarını açıklanmaları sonucu ortaya çıkan hukuki işlem" olarak tanımlanmaktadır[685]. Dolayısıyla çalışma konusunu oluşturan ek süre kurumu bu sözleşmeler açısından uygulama alanına sahiptir. Bu sözleşmelere sınırlı bir sayma söz konusu olmaksızın örnek olarak; satım sözleşmesi, eser sözleşmesi, kira sözleşmesi, yayım sözleşmesi, hizmet sözleşmesi verilebilir[686].

Schenker, s. 165; Honsell/Vogt/Wiegand, Art. 107, N. 4; Tunçomağ, s. 931; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 944; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 492; Kılıçoğlu, Genel, s. 879; Serozan, İfa, s. 229; Eren, Genel, s. 1244; Reisoğlu, s. 382. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu bir kararında ön sözleşmenin feshi açısından da TBK md. 123 (eBK md. 106) gereği uygun bir ek süre verilmesi gerektiğini "*Görülüyor ki, "Bir mehil tayini suretiyle fesih hakkı"nı düzenleyen bu maddedeki seçimlik haklardan birisinin alacaklı tarafından kullanılması, meselâ "fesih" hakkının seçilmesi ancak ve ancak temerrüde düşen borçluya, borcun ifa edilmesi için uygun bir mehil verilmesi veya uygun bir mehil tayininin hâkimden istenmesi halinde olanaklıdır. Bütün bunlar yerine getirilmiş olunsa da bir tarafın fesin iradesine, diğer tarafın karşı koyması halinde ön sözleşmenin de başlı başına bir akit olma özelliğinden dolayı fesih için de mutlaka mahkeme hükmü gerekecektir*." şeklinde ifade etmiştir. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, T. 28.04.2010, E. 2010/193, K. 2010/235. Karar için bkz. www.lepera.com.tr. E.T.: 21.10.2023.

685 Önen, s. 27.

686 Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 41. Alman Hukuku'nda *HUBER* ilgili hükmün özellikle satım sözleşmeleri açısından yoğunlukla uygulanabileceğini, ancak hükmün uygulanabileceği karşılıklı borç yükleyen

Ek sürenin sadece tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmeler açısından öngörülmüş olması, doktrinde de ifade edildiği üzere, söz konusu sözleşmelerde edim-karşı edimin mevcut olmasından kaynaklanan karşılıklılık ilişkisi[687] nedeniyle; taraflardan birisinin edimini ifada temerrüde düşmesinin, temelde karşı tarafın edimini ifa sebebini/amacını da etkilemesi ve ortaya çıkan sonuçların genel borçlu temerrüdü hükümlerine nazaran daha ağır olmasıdır[688]. Dolayısıyla kanun koyucu bunu göz önünde bulundurmak suretiyle, sözleşmenin ayakta kalabilmesi, başka bir deyişle ahde vefa ilkesine bağlılığı canlı tutabilmek adına borçluya son bir şans verilmesini bu sözleşmeler açısından öngörmüştür. Her ne kadar tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmeler açısından bu düzenlemelere yer verilse de bu sözleşmeler dışındaki sözleşmelere, başka bir deyişle eksik iki tarafa borç yükleyen, tek tarafa borç yükleyen ve çok taraflı sözleşmelere ek süreye ilişkin hükümlerin kıyasen uygulanıp uygulanamayacağının da değerlendirilmesi gerekmektedir.

İlk olarak eksik iki tarafa borç yükleyen sözleşmeler açısından bakıldığında; doktrinde bu sözleşmeler "*tarafların her ikisi borç altına girse de söz konusu edimlerin karşılıklılık (synallagma) ilişkisi içerisinde olmadığı sözleşmeler*" olarak tanımlanmaktadır[689]. Bunlara örnek olarak; faizsiz ödünç sözleşmesi, ücretsiz vekalet sözleşmesi verilebilir[690]. Eksik iki tarafa borç yükleyen sözleşmeler bakımından ek süre tayinine ilişkin TBK md. 123-125 hükümlerinin, edimler arası karşılıklılık ilişkisinin

---

sözleşmeleri sınırlı olarak saymanın mümkün olmadığını haklı olarak belirtmektedir. Bkz. Huber, Band II, s. 330.

687 Ateş, Ek süre, s. 384.

688 Ateş, Ek süre, s. 384.

689 Schenker, s. 166; Eren, Genel, s. 224.

690 Eren, Genel, s. 224.

olmamasından dolayı, hükmün direkt uygulanmasının mümkün olmadığı doktrinde haklı olarak kabul edilmektedir[691]. Ancak doktrinde savunulan bir başka görüş, özellikle alacaklının kendi edimini ifa yükümlülüğünden kurtulabilmesi adına TBK md. 123 (OR Art. 107) hükmünün kıyasen uygulanabileceğini savunmaktadır[692].

Tek tarafa borç yükleyen sözleşmeler ise doktrinde "*taraflardan yalnızca birisinin borç altına girdiği sözleşmeler*" olarak tanımlanmaktadır[693]. Bu sözleşmelere örnek olarak, bağışlama sözleşmesi ve kefalet sözleşmesi verilebilir. Yine tek tarafa borç yükleyen sözleşmelere de ek süre tayinine ilişkin TBK md 123 vd. hükümlerinin direkt uygulanmayacağı doktrinde haklı olarak kabul edilmektedir[694]. Ancak doktrinde bir görüş tarafından kıyasen hükmün uygulanmasının mümkün olduğu belirtilmektedir[695].

Çok taraflı sözleşmeler doktrinde "*ortaklık sözleşmesi*" olarak nitelendirilmektedir[696]. Söz konusu sözleşmelerde tarafların edimleri karşılıklı değişim

---

691 von Tuhr, s. 140; Schenker, s. 166; Lemp, s. 19-20; Tunçomağ, s. 931; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 492; Havutçu, s. 42; Eren, Genel, s. 1244; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1641, dpn. 603. Karş. Oser/Schönenberger, Art. 107, N. 6.

692 Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 44. Bu görüş tarafından, alacaklının konumunu güçlendirmek ve anlamsız usulî zararlardan kaçınmak açısından kıyasen uygulama savunulmaktadır.

693 von Tuhr, s. 139; Schenker, s. 166; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 53; Eren, Genel, s. 222; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1070; Havutçu, s. 5.

694 von Tuhr, s. 140; Schenker, s. 166; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 945; Eren, Genel, s. 1244; Havutçu, s. 42. Karş. Bucher, s. 303, dpn. 38.

695 Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 44.

696 Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 54; Havutçu, s. 6; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1075; Eren, Genel, s. 225.

(synallagma) ilişkisi içerisinde değildir[697]. Bu sözleşmeler açısından ek süre tayini kurumunun uygulanıp uygulanmayacağı noktasında; doktrindeki hakim görüşün haklı olarak bu hükümlerin uygulanmayacağı yönünde olduğunu belirtmek gerekir[698]. Ancak iki kişilik ortaklıkların söz konusu olduğu sözleşmeler açısından doktrinde bir görüş, ek süre kurumuna ilişkin TBK md. 123-125 hükümlerinin uygulama bulabileceğini ifade etmektedir[699]. Bu görüşü savunan *SCHENKER* söz konusu sözleşmelerde de edimler arasında karşılıklı bir değişimin (synallagma) olmadığını kabul etmekle birlikte; bu sözleşmelerde karşılıklılık ilişkisine çok yaklaşılmasından dolayı kıyasen bu hükümlerin uygulama bulabileceğini belirtmektedir.

2. Sürekli Edim Borcu Doğuran Sözleşmeler

Sürekli edim borcu doğuran sözleşmelerin tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerden olması halinde TBK md. 123 ve devamı hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağı konusunda doktrinde çeşitli görüş ayrılıkları vardır. Öncelikle tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmeler ani edim borcu doğurabileceği gibi, sürekli edim borcu da doğurabilir. Ani edim borcu doğuran sözleşmeler açısından TBK md. 123 vd. hükümlerinin uygulanacağına dair bir tereddüt söz konusu olmamakla birlikte; sürekli edim borcu doğuran sözleşmeler açısından doktrinde farklı görüşler mevcuttur.

---

697 Schenker, s. 167; Eren, Genel, s. 225;

698 von Tuhr, s. 140; Becker, Art. 107, N. 8; Schenker, s. 167-168; Oser/Schönenberger, Art. 107, N.8; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 494; Eren, Genel, s. 1244.

699 Becker, Art. 107, N. 8; Schenker, s. 168.

Doktrinde bir görüş, sürekli edim borcu doğuran sözleşmelerden olduğunu kabul ettiği[700] art arda teslimli sözleşmelere *(SLV-Sukzessivlieferungsvertrag*)[701] ilişkin olarak yaptığı açıklamalarda; ek süre tayininin bu sözleşmelerin yapısına uygun olmadığını belirtmekle birlikte; yalnızca o dönemde temerrüde düşülen ödemeler açısından ek süre verilebileceğini, henüz vadesi gelmemiş olan edimler açısından bunun mümkün olmadığını ifade etmektedir[702]. Bu görüşü ileri süren *SAUTER OR* Art. 107 ve Art. 109

---

700 Yazar sürekli edim borcu doğuran sözleşmeler ile art arda teslimli sözleşmeler arasında bir kısım farklılıklar olduğunu belirtmekle birlikte, art arda teslimli sözleşmelerin de *(SLV-Sukzessivlieferungsvertrag*) dar veya geniş anlamda sürekli edim borcu doğuran sözleşmelerden (*Dauervertrag*) olduğu sonucuna varmaktadır. Bkz. Sauter, Daniel, **Ausgewählte Probleme des Sukzessivlieferungsvertrages**, Zürich 1982, s. 25.

701 Söz konusu sözleşmeler ile sürekli edim borcu doğuran sözleşmeler arasındaki farka ilişkin olarak bkz. Sauter, s. 19 vd.

702 Sauter, s. 103. Bununla birlikte İsviçre Hukuku'nda bazı yazarlar tarafından sürekli edim borcu doğuran bir sözleşmede edimlerden birisinin ifa edilmemesi aynı zamanda tüm sözleşmenin ifasını tehlikeye atıyorsa, bu halde sözleşmenin tamamını etkileyecek şekilde sözleşmenin çözülmesinin mümkün olduğu kabul edilmektedir. Bkz. von Büren, s. 381. Tek bir taksitte temerrüde düşülmesi sonucunda edimin zamanında ifasına yönelik güvenin sarsılmış olmasından yola çıkılarak sözleşmenin tamamından dönme hakkının tanınmasına ilişkin görüşün eleştirisi hakkında Bkz. Oser/Schönenberger, Art. 107, N. 39. İsviçre Hukuku'ndaki bu tartışmanın temelinde doktrinde bir görüşe göre, sürekli edim borcu doğuran sözleşmeler açısından herhangi özel bir düzenleme olmaması yer almaktadır. Zira İsviçre Hukuku'nda tam iki tarafa borç yükleyen sürekli edim

hükümleri arasında düzenlenen maddelerin bu sözleşmeler açısından uygun olmadığını da ayrıca gerekçeleri ile açıklamaktadır[703]. Nitekim ilk olarak alacaklının sözleşmeden dönerek menfi zararını talep etmesi halinde, dönme hakkının kullanılmış olmasından dolayı edimlerin iadesi gündeme gelmektedir. Ancak yazara göre; bu sözleşmeler açısından ifa edilmiş olan edimlerin iadesi hem ekonomik sebeplerle anlamsız hem de pratik anlamda uygulanabilir değildir. Diğer taraftan bu gerekçeyle menfi zarar talebi açısından sözleşmenin hiç akdedilmemiş olduğu hale geri dönme durumunun da söz konusu olamayacağını ifade etmektedir. Yine yazar müspet zararın hesaplanmasına ilişkin olarak ise, mübadele teorisinin (*Austauschtheorie*) bu sözleşmeler bakımından uygun olmadığını, zira burada kanun koyucunun alacaklının kendi edimini ifa ederek takas ilişkisinin değiştirilmiş biçimiyle devam ettirilmesini amaçlamadığını; bu sözleşmeler bakımından fark teorisinin (*Differenztheorie*) uygulanarak; alacaklının kendi edimini ifa etmeden bunu karşı edimden düşerek zarar tazmini talep edebileceğini ya da sözleşmenin devamında ısrar edebileceğini ifade etmektedir[704]. Doktrindeki diğer görüş

borcu doğuran sözleşmelerde borçlu temerrüdüne ilişkin özel bir düzenleme olmadığından, tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde borçlu temerrüdüne ilişkin hükümlerin sürekli edim borcu doğuran tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmeler açısından uygulanıp uygulanmayacağı tartışılmaktadır. Bkz. Tümerdem, s. 193, dpn. 527.

703 Sauter, s. 99 vd. Belirtmek gerekir ki *SAUTER* borçlu temerrüdü halinde alacaklının seçim hakkından yola çıkarak, tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde borçlu temerrüdüne ilişkin hükümlerin sürekli edim borcu doğuran sözleşmeler bakımından uygun olmadığı kanısına varmaktadır.

704 Yazarın görüşleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Sauter, s. 98-103.

ise, ek süre kurumunun sürekli edim borcu doğuran sözleşmelere de uygun olduğu yönündedir[705].

Sürekli edim borcu doğuran sözleşmelerde borçlunun temerrüde düşmesi halinde[706], bunun sözleşmeyi ne şekilde etkileyeceğine ilişkin olarak da doktrinde farklı görüşler ileri sürülmektedir[707]. Belirtmek gerekir ki bu görüş farklılıkları aslında Türk Hukuku açısından pek bir önem arz etmektedir. Zira Türk Hukuku'nda sürekli edim borcu doğuran sözleşmeler açısından bir düzenleme yer almaktadır. Nitekim sürekli edimli bir sözleşmede borçlunun temerrüde düşmesi halinde TBK md. 126 hükmünde açıkça alacaklının ifa ve gecikme tazminatı isteme hakkını kullanabileceği ya da sözleşmeyi feshederek sözleşmenin süresinden önce sona ermesi nedeniyle uğradığı zararın giderilmesini talep edebileceği açık bir şekilde düzenlenmiştir. Dolayısıyla sürekli edimli bir sözleşmede borçlunun bir edimde temerrüde düşmesi alacaklıya sözleşmeyi sona erdirme imkanı tanımaktadır. Ancak burada da doktrinde ifade edildiği üzere TBK md. 123 hükmüne göre, alacaklının borçluya edimi ifa etmesi için makul bir ek süre tanıması gerekmektedir[708]. Borçlu bu ek süre içerisinde edimin ifası gerçekleştirmezse, alacaklı o zaman TBK md. 126 hükmünde düzenlenen hakları kullanabilir. Borçlunun tek bir edimde temerrüde düşülmesi elbette ki muaccel olmayan edimleri etkilemeyecek ve onlar açısından bir muacceliyet olmadığından temerrüt gündeme gelemeyecek, ancak bir

---

705 Tümerdem, s. 192 vd.

706 Doktrinde sürekli edim borcu doğuran sözleşmelerde temerrüdün gündeme gelip gelmeyeceğine dair de doktrinde farklı görüşler ileri sürülmektedir. Ancak biz temerrüdün gündeme gelebileceğine ilişkin görüşe katıldığımızdan, burada sadece temerrüdün sözleşmeyi nasıl etkilediğine dair tartışmalara değinilmiştir.

707 Bu görüş farklılıkları için bkz. Tümerdem, s. 190 vd.

708 Tümerdem, s. 193.

edimin ihlali sözleşmenin ileriye etkili olarak sona erdirilmesine de TBK md. 126 gereği engel olamayacaktır.

B. Borcun İfasında Temerrüde Düşülmesi

Ek süre kurumunun gündeme gelebilmesi için bir diğer şart borçlunun temerrüde düşmüş olmasıdır[709]. Söz konusu temerrüt hali borcun tamamı açısından ortaya çıkabileceği gibi, borcun yalnızca bir kısmı açısından da ortaya çıkabilir. Aşağıda ilk olarak hangi yükümlülüklerde temerrüde düşülmesi halinde ek süre tayin edileceği ele alınacaktır. Bunun ardından, kısmi temerrüt halinde ek süre kurumunun uygulanmasına ilişkin hususlara değinilecek ve son olarak alacaklının temerrüdü hali açısından ek süreye ilişkin hükümlerin uygulanıp uygulanmayacağı değerlendirilecektir.

---

709 Bölge Adliye Mahkemesi bir kararında her ne kadar ihtar ile temerrüde düşülmesinden bahsetse de "…*Davacı taraf davalının malı süresinde teslim etmediği iddiasında ise de, dosyada malın teslim edilmediğini davacı kanıtlamakla yükümlü olup, teslim için davalıya TBK'nın 123. maddesi uyarınca usulüne uygun bir süre verilmediğinden davalı temerrüde düşmez…."* şeklinde bir ifade kullanılmıştır. Söz konusu ifadelerden sanki ek süre tayin edilmediğinden temerrüde düşmeyeceği gibi bir anlam çıksa da bu doğru değildir. Zira alacaklı borçluyu temerrüde düşürmek için ihtar çekmeli ya da ihtara gerek olmayan hallerden birisi olmalıdır. Oysa ek süre tayin etmek alacaklının yalnızca TBK md. 125 hükmünde öngörülen seçimlik haklarını kullanmasını sağlayabilecektir. TBK md. 123 hükmünde de açık bir şekilde "*taraflardan biri temerrüde düştüğü takdird*e" ifadesi kullanılmaktadır. Karar için bkz. İstanbul BAM 44. HD, T. 14.10.2021, E. 2020/545, K. 2021/1127 (www.lexpera.com.tr. E.T.: 15.10.2022.).

1. Genel Olarak

Borçlunun borcun ifasında temerrüde düşmesi halinde hangi yükümlülükler açısından ek süre tayin edileceğine ilişkin olarak doktrinde bir görüş tarafından; ek süre tayini kurumunun *ratio legisi* uyarınca sözleşme gereği karşılıklılık ilişkisi içerisinde bulunan veya bu karşılıklı yükümlülüklerle yakın bir bağlamda bulunan yükümlülükler açısından bu kurumun uygulama bulacağı belirtilmektedir[710]. Bu anlamda tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme olmasına rağmen; temerrüde düşülen edim karşılıklılık ilişkisi içerisinde olmayan bir edim ise; ek süre kurumunun uygulanamayacağı ifade edilmektedir[711]. Kanaatimizce de karşılıklılık ilişkisi içerisinde olmayan edimler açısından hükmün uygulanmaması gerekir. Bu düşüncede olmamızın sebebi, ek süre tayin edildikten sonra bunun hukuki sonuçlarının, başka bir deyişle TBK md. 125 hükmünde öngörülen sonuçların ağırlığından kaynaklanmaktadır.

---

710 Schenker, s. 165; Tunçomağ, s. 932. Alman Hukuku açısından bkz. Huber, Band II, s. 332.

711 Tunçomağ, s. 932. Karşılıklılık ilişkisi içerisinde olmayan edimler açısından ilgili düzenlemenin uygulanmayacağına dair bkz. Yargıtay HGK T. 06.11.1963; E. 1963/6-13, K. 1963/23. Kararda şu ifadeler kullanılmıştır: "…*Nihayet, Borçlar Kanununun 106. maddesinin uygulanmasıyla aktin feshi ve kiracının çıkartılması yoluna da gidilemez; zira, 106. madde karşılıklı borçları kapsayan yani birisi öbürünün karşılığı olan borçlardan meydana gelen akitlerde taraflardan birisinin bu karşılıklı borçlardan birisini yerine getirmemesi halinde, belli şartlar altında, diğer tarafın akti feshedebilmesini öngörmektedir. Buna göre, akitten doğan ve fakat biri öbürünün karşılığı bulunan borçlardan başka olan bir borç, yerine getirilmezse bu durum, 106. madde gereğince aktin feshi hakkını vermez*…" Karar için bkz. www.sinerjimevzuat.com.tr E.T.: 03.07.2023.

İlk olarak asli edim yükümlülüğüne (*Hauptleistungspflicht*) bakıldığında; asli edim yükümlülükleri "*sözleşmenin türünü belirleyen yükümlülükler*" olarak[712] kabul edildiğinden, bu edimlerin ifasında temerrüde düşülmesi halinde yukarıda ifade edilen karşılıklılık ilişkisinden dolayı ek süre tayininin zorunlu olduğu kabul edilmektedir. Bunlara örnek olarak; satım sözleşmesinde satım bedelinin ödenmesi ya da satım konusunun teslimi; kira sözleşmesinde kira bedelinin ödenmesi ya da kira konusunun kiracıya bırakılması verilebilir[713]. Ancak doktrinde iş görme sözleşmesinde masraf tazmini ya da kira sözleşmesinde kira konusunun geri iadesi gibi edimler açısından ek süre kurumunun uygulanamayacağı kabul edilmektedir[714].

Yan edim yükümlülüklerine (*Nebenleistungspflicht)* bakıldığında ise, bu yükümlülüklerin asli edimden bağımsız ve ikincil nitelikte olduğu, bu nedenle de ilk olarak bu yükümlülükler açısından temerrüdün gündeme gelebileceği kabul edilmektedir[715]. Yine bu yükümlülüklerin karşılıklılık ilişkisi içerisinde olması halinde ek süreden bahsedilebilecek; ancak aksi halde ek süre kurumu gündeme gelmeyecektir.

Son olarak yan yükümlülükler (*Nebenpflichten*) olarak adlandırılan yükümlülüklerin ihlal edilmesi halinde ise, doktrinde temerrüdün gündeme gelip gelmeyeceğine ilişkin olarak iki görüş vardır. Doktrinde bir görüş, bu yükümlülüklerin

---

712 Schenker, s. 14.

713 Eren, Genel, s. 32. Alman Hukuku açısından bkz. Huber, Band II, s. 334.

714 Tunçomağ, s. 932. Alman Hukuku açısından bkz. Huber, Band II, s. 333.

715 Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 102, N. 51; Schenker, s. 15-16; Eren, Genel, s. 1224; Buz, Dönme, s. 114. Bu temerrüt hali doktrinde, yan edim yükümlülüğünde temerrüde düşülmesiyle, aslında toplam borcun bir kısmında temerrüde düşülmüş olduğu kabulünden yola çıkarak kısmi temerrüt olarak nitelendirilmektedir. Bkz. Schenker, s. 292.

ifasının ayrıca talep edilmesinin mümkün olmamasından hareketle[716], temerrüt halinden bahsedilebilmesinin de mümkün olmadığını ancak tazminatın gündeme gelebileceğini savunmaktadır[717]. Diğer bir görüş ise, yan yükümlülüklerin ihlali halinde de temerrüdün gündeme gelebileceğini ifade etmektedir[718]. Yan yükümlülük bilgi verme, bildirme, karşı taraf ile iş birliği yapma gibi yükümlülükler olduğundan dolayı kanaatimizce de ayrıca dava edilmesi mümkün olmayan bu davranış yükümlülükleri hakkında borçlunun temerrüdünün gündeme gelmesi mümkün değildir. Dolayısıyla borçlunun temerrüdünden bahsedilemediği noktada, bu yükümlülüklerin ifa edilmemesi halinde ek süre de gündeme gelmeyecektir.

2. Kısmi Temerrüt

Borç konusu olan edimin bölünebilir olduğu ya da sözleşmede birden fazla edimin kararlaştırıldığı hallerde, muaccel olan bu borcun yalnızca bir kısmının ifa edilmesi mümkündür. Ancak alacaklının TBK md. 84/f.I hükmü gereği, borcun tamamının belli ve muaccel olduğu hallerde, kısmi ifayı reddederek borçluyu borcun tamamı açısından temerrüde düşürme hakkı olduğu gibi[719]; kısmi ifayı kabul ederek kalan kısım açısından borçluyu kısmi temerrüde düşürme hakkı da söz konusudur. Nitekim kısmi olarak ifa

---

716 Schenker, s. 16; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1541, dpn. 463. Bu görüşte olan *SCHENKER* yan yükümlülüklerin dava edilebilir şekilde önceden somutlaştırılamayacağını ifade etmektedir. Bkz. Schenker, s. 16.

717 Schenker, s. 16; Eren, Genel, s. 1224; Buz, Vedat, **Borçlunun Temerrüdünde Sözleşmeden Dönme**, Ankara 1998, s. 115.

718 Bär, s. 4; Tümerdem, s. 99. *TÜMERDEM* bunları "*yan yüküm*" olarak adlandırmaktadır. Bkz. Tümerdem, s. 98 vd.

719 Belirtmek gerekir ki alacaklının sözleşme gereği ya da dürüstlük kuralları gereği kısmi ifayı kabul etmek zorunda olduğu durumlar da söz konusu olabilir.

edilen borcun kalan kısmının borçlu tarafından ifa edilmemesi, borçlunun kısmi temerrüdüne yol açacaktır[720].

Kısmi temerrüdün olduğu hallerde, eğer karşılıklı borç yükleyen bir sözleşme söz konusu ise, yine TBK md. 123-125 hükümleri gündeme gelebilecektir. Ancak belirtmek gerekir ki bu temerrüt hükümleri kural olarak yalnızca ifa edilmeyen kısmi borç açısından uygulama bulacaktır[721]. Bunun bir sonucu olarak da alacaklı edimin ifa edilmeyen kısmı açısından ek süre tayin edecek ve TBK md. 125 hükmünde öngörülen sonuçlar da kural olarak bu kısım açısından gündeme gelecektir. Fakat kısmi olarak temerrüde düşülen borç açısından kullanılabilecek olan bu hakların, istisnai olarak sözleşmenin tamamı açısından kullanılmasının mümkün olup olmadığına da bakmak gerekir. Kısmi ifanın alacaklı açısından bir yarar taşımadığı veya geciktirilen kısım olmasaydı alacaklının sözleşmeyi akdetmeyecek olduğunun kabul edildiği hallerde müspet zararın sözleşmenin tamamı açısından talep edilebileceği doktrinde kabul edilmektedir[722]. Yine dönme hakkı

---

720 von Tuhr, s. 630; Bucher, s. 341; Schenker, s. 288; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 971; Serozan, İfa, s. 245; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1734. Doktrinde bir görüş kısmi temerrüdün yalnızca ani edim borcu doğuran sözleşmeler ile dönemli edimli sözleşmeler açısından söz konusu olabileceğini, ancak sürekli edim borcu doğuran sözleşmeler açısından kısmi temerrüdün gündeme gelmeyeceğini savunmaktadır. Bkz. Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1737. Aksi yöndeki görüş ise, sürekli edim borcu doğuran sözleşmelerde de kısmi temerrüdün gündeme gelebileceğini kabul etmektedir. Bkz. Kılıçoğlu, Genel, s. 934.

721 von Tuhr, s. 630; Bucher, s. 341; Honsell/Vogt/Wiegand, Art. 109, N. 10; Schwenzer, s. 526; Schenker, s. 288; Lemp, s. 61; Eren, Genel, s. 1263; Buz, Dönme, s. 313.

722 Schenker, s. 290; Eren, Genel, s. 1263.

açısından ise, edimin bölünemeyen edim olmasından dolayı kısmi dönmenin mümkün olmadığı, tarafların aralarında akdettikleri sözleşmede kısmi dönme imkanını ortadan kaldırdığı veya alacaklıdan kısmi dönmenin beklenemediği (borçlunun ifa ettiği kısmın alacaklı açısından faydasız olduğu, borçlunun temerrüde düştüğü kısım olmadan alacaklının sözleşmeyi yapmayacağı haller) hallerde sözleşmenin tamamından dönmenin kabul edilmesi gerektiği ifade edilmektedir[723].

3. Alacaklı Temerrüdü

Alacaklı temerrüdü *(Glaubigerverzug)* doktrinde "*borçlu tarafından borca uygun olarak sunulan edimin alacaklı tarafından haksız yere reddedilmesi ya da böyle bir edimin gerçekleşmesi için alacaklının gerekli olan hazırlayıcı veya katılımcı eylemlere katılmaması"* olarak tanımlanmaktadır[724]. Doktrinde alacaklı temerrüdünün iki formu olduğu ifade edilmekle birlikte; bunlardan birincisi kabul temerrüdü *(Annahmeverzug)*, diğeri ise katılma temerrüdü *(Mitwirkungsverzug)* olarak nitelendirilmektedir[725].

Alacaklının temerrüde düşmesi halinde ek süreye ilişkin TBK md. 123 hükmünün uygulanıp uygulanamayacağına bakıldığında, ilk olarak TBK md. 110 (OR Art. 95) hükmüne değinmek gerekir[726]. Söz konusu hükme göre; borcun konusunun bir şeyin

---

723 Schenker, s. 290; Eren, Genel, s. 1263; Buz, Dönme, s. 315-316.

724 Bucher, s. 285; Schwenzer, s. 536; Feyzioğlu, s. 140; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1135; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 837; Serozan, İfa, s. 143; Eren, Genel, s. 1135; Sert Canpolat, Selin, "Borçlar Kanununa Göre Alacaklının Temerrüdü", **Prof. Dr. Hüseyin Hatemi'ye Armağan**, C.1, İstanbul 2009, s. 476.

725 Koller, s. 1013; von Tuhr, s. 533 vd.

726 İlgili düzenlemenin pratik öneminin olup olmadığı konusunda doktrinde farklı gerekçelerle de olsa, düzenlemenin pratik anlamda bir önemi olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır. Bkz. Serozan, İfa, s. 151; Zengin Özküçükparlak, s. 396.

teslimini gerektirmediği hallerde alacaklının temerrüdü gündeme gelirse, borçlunun borçlu temerrüdüne ilişkin hükümlere göre sözleşmeden dönebileceği düzenlenmektedir. Söz konusu düzenlemenin uygulanabilmesi açısından öngörülen şart ise, sözleşme konusunun bir şeyin teslimini içermemesi, başka bir deyişle verme edimi olmaması gerekmektedir[727]. Zira bir şeyin teslimine ilişkin edimlerin söz konusu olduğu hallerde, borçlu TBK md. 107 (OR Art. 92) gereği, alacaklının temerrüde düşmesi durumunda

---

Doktrindeki bir görüş; yapma edimleri açısından kabulde direniş gösteren alacaklının, çoğu zaman alacaklı temerrüdünden ziyade, alacaklının sebep olduğu ifa imkansızlığı yaratmasından dolayı karşı edim hasarına da katlanması gerektiği; bunun da çoğunlukla özel bir düzenleme ile hükme bağlandığını savunmaktadır. Bkz. Serozan, İfa, s. 151 ve s. 154 vd. Karş. Zengin Özküçükparlak, s. 395.

727 Feyzioğlu, s. 157. Doktrinde bir görüş tarafından, verme edimleri açısından istisnai de olsa sözleşmeden dönmenin gündeme gelebileceği ifade edilmektedir. Bkz. von Tuhr, s. 549; Weber, Rolf H, **Berner Kommentar, Kommentar zum schweizerischen Privatrecht,** Schweizerisches Zivilgesetzbuch Das Obligationenrecht, Allgemeine Bestimmungen, Band VI, 1. Abteilung, 4. Teilband, Art. 68-96, 2. Auflage, Bern 2005, Art. 95, N. 12. Buna örnek olarak ise; alacaklının seçimlik borçlar açısından seçim hakkını kullanmaması durumunda, borçlunun hangi seçimlik malı teslim edeceğini bilemeyeceğinden sözleşmeden dönebilme hakkının tanınması verilmektedir. Bkz. Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1184; Eren, Genel, s. 1151. Doktrinde yine bir görüş; verme edimleri açısından kanun koyucunun borçluya sözleşmeden dönme hakkı tanımamasını "talihsiz bir yasa boşluğu" olarak değerlendirmekte; ancak bu boşluğun dönme hakkının tanınmasıyla doldurulması halinde, buna herhangi bir tazminat isteminin eşlik edemeyeceğini belirtmektedir. Bkz. Serozan, İfa, s. 152.

hasar ve giderleri alacaklıya ait olmak üzere, teslim edeceği şeyi tevdi etmek suretiyle borçtan kurtulabilecektir. TBK md. 110 hükmünün uygulanabileceği edimlere bakıldığında yapma edimleri açısından hükmün uygulama bulacağı hakim görüş tarafından kabul edilmektedir[728]. Yapmama borçları açısından ise; doktrindeki hakim görüş bu hükmün uygulama bulmayacağı[729]; zira yapmama borçlarının söz konusu olduğu hallerde alacaklının bir katılımının söz konusu olmadığı, dolayısıyla borçlunun edimi ifa edebileceği belirtilmektedir[730]. Sonuç itibariyle ilgili düzenleme yalnızca yapma borçları açısından gündeme gelebilecektir.

Yapma borçları açısından alacaklının temerrüde düşmesi halinde borçlunun sözleşmeden dönebilmek için alacaklıya ek süre tanımasının gerekip gerekmediğine bakılırsa, doktrinde bir görüş tarafından, TBK md. 110 hükmündeki atfın ek süre kurumuna ilişkin bir atıf olup, borçlu temerrüdündeki hukuki sonuçlara (TBK md. 125) yönelik bir atıf olmadığı kabul edilmektedir[731]. Dolayısıyla yapma borçları açısından

---

728 Tunçomağ, s. 775; Feyzioğlu, s. 157-158; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 846; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1184; Serozan, İfa, s. 151; Eren, Genel, s. 1150; Üçer, s. 214.

729 Serozan, İfa, s. 142; Oğuzman/ Öz, C. 1, N. 1184; Eren, Genel, s. 1151; Üçer, s. 215

730 Weber, Berner Kommentar, Art. 95, N. 6; Serozan, İfa, s. 142; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1184; Eren, Genel, s. 1151; Üçer, s. 215.

731 Tunçomağ, s. 775; Serozan, İfa, s. 151. Diğer hukuki sonuçlardan yani diğer seçimlik haklardan da yararlanılabileceğine dair aksi yöndeki görüş için bkz. Feyzioğlu, s. 158. Ayrıca *SEROZAN* bu yollamanın her ne kadar ek süre beyanına ilişkin olduğunu belirtse de eğer sözleşmenin müspet ihlali söz konusuysa ya da borçlu temerrüdü şartları ayrıca gerçekleştirildiyse, o zaman tazminatın gündeme

alacaklı temerrüdünün söz konusu olması durumunda, borçlunun sözleşmeden dönebilmek için alacaklıya bir ek süre tayin etmesi gerektiği doktrinde de genel olarak kabul edilmektedir[732]. Ancak TBK md. 124 hükmündeki şartların mevcut olması halinde yine bir ek süreden bahsedilemeyeceği de unutulmamalıdır.

V. Tarafları

A. Alacaklı

Ek süre alacaklı ya da yetkili temsilcisi tarafından tayin edilir[733]. Alacağın üçüncü bir kişiye devredilmesi halinde de bu sefer yeni alacaklı ve onun temsilcisi tarafından ek süre verilmesi mümkündür[734]. Belirtmek gerekir ki ek süre vermeye yetkili olan kişi ile ek süre sonunda edimin ifa edilmemesi halinde seçimlik hakları kullanacak kişi ayrı

---

gelebileceğini belirtmektedir. Bkz. Serozan, İfa, s. 151. *SCWENZER* de sözleşmeden dönme halinde, OR Art. 109/2 gereği tazminatın gündeme gelebileceğini ifade etmektedir. Bkz. Schwenzer, s. 544.

732 von Tuhr, s. 548; Oser/Schönenberger, Art. 107, N. 13; Schwenzer, s. 544; Feyzioğlu, s. 158; Serozan, İfa, s. 151; Eren, Genel, s. 1151; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1185. Doktrinde bir görüş, ek süre konusuna ilişkin açık bir ifade kullanmasa da dolaylı olarak TBK md. 123-125 arasındaki hükümlerin burada da uygulanması gerektiğini belirtmektedir. Bu görüş için bkz. Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 846.

733 von Tuhr, s. 621; Becker, Art. 107, N. 26; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 88; Honsell/Vogt/Wiegand, Art. 107, N. 8; Schenker, s. 181; Schmid, s. 21; Önen, s. 51; Tunçomağ, s. 935; Eren, Genel, s. 1246; Tümerdem, s. 203; Ateş, Ek süre, s. 395. Tam üçüncü kişi yararına sözleşmelerde ek süre tayin edecek kişiler açısından bkz. Staudinger/Schwarze, § 323, N. B41.

734 Becker, Art. 107, N. 26; Schenker, s. 181.

değerlendirilmelidir. Zira doktrinde de belirtildiği üzere; ek süre tayin etme ifayı talep hakkına ve seçimlik hakları kullanmanın ön şartına ilişkinken; seçimlik hakkın kullanılması sözleşmede tasarrufta bulunma yetkisine ilişkindir[735].

Müteselsil alacaklılığın (*Solidargläubiger*) söz konusu olduğu hallerde; alacaklılardan her birinin diğerlerinden bağımsız olarak borcun ifası için ek süre tayin edebileceği doktrinde genel olarak kabul edilmektedir[736]. Elbirliği alacaklılığın (*gemeinschaftlicher Gläubigerschaft*) olduğu hallerdeyse doktrindeki hakim görüşe göre; alacaklılar kendi aralarından birisini ya da üçüncü bir kişiyi yetkilendirmediyse, tamamı hep birlikte ek süre tayin etmelidir[737]. Son olarak kısmi alacaklılığın (*Teilgläubigerschaft*) söz konusu olduğu bir durumda, her alacaklının kendi alacak miktarı açısından borçluya ek süre tayin etmesi mümkündür[738].

---

735 Schenker, s. 182.

736 Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 89; Schenker, s. 181; Tümerdem, s. 203; Ateş, Ek süre, s. 395. Ancak doktrinde müteselsil alacaklıların bazı seçimlik hakları kullanma noktasında birlikte hareket etmeleri gerektiği görüşüne sahip olanlar tarafından, ek süre tayini sonucunda ortak kullanacakları seçim hak açısından da süreyi ortak belirlemeleri gerektiği ifade edilmektedir. Bkz. Schenker, s. 182; Lemp, s. 71. Yine *HAVUTÇU*'da her ne kadar ek süreyi ayrı ayrı tayin etmelerinde bir sakınca olmadığını ifade etse de devamında seçimlik hakların kullanımında borçlunun güvenliği bakımından, alacaklıların birlikte ek süre vermesi gerektiğini belirtmektedir. Bkz. Havutçu, s. 112.

737 Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 89; Schenker, s. 182; Tümerdem, s. 203; Ateş, Ek süre, s. 395.

738 Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 89; Schenker, s. 182; Tümerdem, s. 203; Ateş, Ek süre, s. 395.

Ek süre tayin edecek tarafın ehliyeti meselesine bakıldığında alacaklı ya da onun yetkili temsilcisinin kural olarak ayırt etme gücüne sahip olması gerekli ve yeterlidir[739]. Bu anlamda kişinin tam ehliyetli ya da sınırlı ehliyetli olması gerekir. Sınırlı ehliyetsizler açısından bakıldığında ise, ek süre tayininin şahsa sıkı sıkıya bağlı olmamasından dolayı, kanuni temsilcileri tarafından ek süre tayin edilebileceği kabul edilmektedir[740]. Diğer taraftan ek süre tayininin, sınırlı ehliyetsizin seçimlik haklarını artırmasından ve onları borç altına sokmamasından dolayı kendilerinin de makul olmak şartıyla ek süre tayin edebileceği kabul edilebilir[741]. Makul süreden daha kısa süre vermeleri halinde, yine sınırlı ehliyetsiz açısından aleyhe bir durum yaratılmadığından, bu durum kabul edilebilir. Fakat sınırlı ehliyetsizin makul süreden daha uzun süre vermesi halinde bu kabul edilemez[742]. Çünkü bu halde sınırlı ehliyetsiz alacağa kavuşma süresini geciktirmektedir. Tam ehliyetsiz ise, ayırt etme gücüne sahip olmadığından kendisi ek süre tayin edemeyecek, ancak onun adına yasal temsilcisi ek süre tayin edebilecektir.

B. Borçlu

Ek sürenin tayin edileceği taraf ise borçludur. Süre tayini bizzat borçluya bildirilebileceği gibi, yasal temsilciye ya da sözleşmeyle belirlenen yetkili temsilciye de bildirilebilir[743]. Ancak borçlunun yetkili bir temsilcisinin olmasına rağmen, alacaklının asıl borçluya karşı da -borçlu gerekli ehliyet şartlarını taşıdığı sürece- ek süre beyanında

739 Höffmann, s. 38; Ateş, Ek süre, s. 395.

740 Önen, s. 51; Ateş, Ek süre, s. 395.

741 Alman Hukuku'nda aynı yönde bkz. Staudinger/Schwarze, § 323, N. B36.

742 Alman Hukuku'nda aynı yönde bkz. Staudinger/Schwarze, § 323, N. B36.

743 von Tuhr, s. 621; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 94; Schenker, s. 184; Önen, s. 53; Tümerdem, s. 204. Alman Hukuku'nda bkz. Staudinger/Schwarze, § 323, N. B42

bulunması mümkündür[744]. Doktrinde borçlunun ailesinden birisine ek süre bildiriminin yapılması halinde, bunun ancak borçlunun zamanında bu bildirimden haberi olması şartıyla geçerli sayılabileceği kabul edilmektedir[745].

Müteselsil borçluluk (*Solidarschuldnerschaft*) söz konusuysa, bu halde alacaklının borçlulardan birine ya da hepsine ayrı ayrı ya da birlikte ek süre vermesi mümkündür[746]. Fakat alacaklı müteselsil borçlulardan hangilerine ek süre beyanını iletmiş ise, seçimlik haklarını yalnızca bunlara karşı kullanabilir[747]. Müteselsil borçlular aralarından birini ya da üçüncü bir kişiyi yetkili temsilci olarak belirlediyse, bu kişiye ek süre beyanının bildirilmesi de mümkündür. Borçluların aynı zamanda birbirlerinin yetkili temsilcisi olması durumunda; doktrinde bir görüş borçlulardan birine bildirilen ek süre beyanının diğer borçlular açısından da geçerli olacağını, ancak bu konuda alacaklının açık beyanının olması gerektiğini belirtmektedir[748]. Dolayısıyla alacaklının bu anlamda açık bir beyanının söz konusu olmadığı hallerde, borçlular birbirleri açısından yetkili temsilci olsa

744 Ateş, Ek süre, s. 395.

745 Önen, s. 53.

746 Schenker, s. 219; Armağan, Davut, "Sözleşmesel Çerçevede Meydana Gelen Müteselsil Borçlulukta Borçlu Temerrüdü", **İstanbul Hukuk Mecmuası**, 77 (2), 2019, s. 652; Arat, Ayşe, "Müteselsil Borçlarda Alacaklı ile Borçlular Arasındaki İlişkinin Hüküm ve Sonuçları", **SÜHFD**, C. 26, S. 2, Temmuz 2018, 333. Ayrıca bkz. Tümerdem, s. 204; Ateş, Ek süre, s. 396. Ek süre verilmesini gerektirmeyen haller her bir borçlu açısından ayrıca değerlendirilmelidir. Aynı yönde bkz. Armağan, s. 653.

747 Schenker, s. 185; Arat, s. 333; Armağan, s. 652; Tümerdem, s. 204; Ateş, Ek süre, s. 396.

748 Armağan, s. 652.

da beyan kime yöneltildiyse onun açısından hüküm ve sonuçlarını doğurması gerektiği ifade edilmektedir[749]. Diğer taraftan seçimlik hakların kullanılmasına ilişkin olarak doktrinde bir görüş, müteselsil borçlulardan birisinin diğerlerinin durumunu ağırlaştıramayacağına ilişkin TBK md. 165 hükmünden yola çıkarak, alacaklının sözleşmenin sona erdirilmesine ilişkin seçimlik hakları kullanabilmesi için tüm müteselsil borçlulara ek süre vermesi gerektiğini belirtmektedir[750]. Ancak bu görüşte hepsine ayrı ayrı mı süre vermesi gerektiği yoksa birlikte mi süre vermesi gerektiğine ilişkin bir açıklık olmamakla birlikte, bunun bir öneminin olmadığını düşünmekteyiz. Bu noktada önemli olan hepsini etkileyecek seçimlik hakkın kullanımı noktasında, sürelerin tamamının dolmuş olması gerektiğidir. Nitekim bu konuda doktrinde bir görüş tarafından da belirtildiği üzere; her bir borçlu açısından ek süre dolana kadar fark teorisine göre ifa etmemeden dolayı tazminat ya da sözleşmenin sona erdirilmesine ilişkin seçimlik hak kullanılamayacaktır[751]. Elbirliği borçluluğun (*gemeinschaftlichen Schuldnerschaf*) söz konusu olduğu hallerde ise; alacaklının ek süre tayinine ilişkin beyanı borçluların tamamına yönlendirmesi gerekmektedir[752]. Son olarak kısmi borçluluk

749 Armağan, s. 652. Yazar aksinin kabulü için açık beyan aramaktadır. Bkz. Armağan, s. 652.

750 Ehrat, s. 93-94; Tümerdem, s. 204-205; Ateş, Ek süre, s. 396. Alman Hukuku açısından bkz. Staudinger/Schwarze, § 323, N. B43.

751 Schenker, s. 185; Lemp, s. 69. Bu talepler için tüm müteselsil borçluların temerrüde düşürülmüş olması gerektiği, zira bu hakların kullanımından tüm müteselsil borçluların etkileneceğine dair bkz. Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 98.

752 Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 96; Schenker, s. 186; Ehrat, s. 94; Tümerdem, s. 204; Ateş, Ek süre, s. 396.

(*Teilschuldnerschafl*) halinde, alacaklı her bir borçludan kendi borçları oranında talepte bulunabileceğinden, her bir borçlu açısından sorumlu oldukları borç miktarı için ek süre tayin edilebilir[753]. Şayet alacaklı borcun tamamı açısından tek bir ek süre tayin etmiş ise, bu süre her bir kısmi borçlu açısından kendi borçları için geçerlidir[754].

Ek süre bildirimi yapılacak borçlunun ehliyeti açısından bakıldığında; doktrinde de ifade edildiği üzere; borçlunun sadece ayırt etme gücüne sahip olması yeterli olmamakta, tam ehliyetli ya da sınırlı ehliyetli olması gerekmektedir[755]. Dolayısıyla tam ehliyetsiz kişiye yapılacak bildirim, kişinin ayırt etme gücünden yoksun olması; sınırlı ehliyetsize yapılacak bildirim ise, kişiyi borç altına sokan işlem olması sebebiyle geçersiz kabul edilmektedir[756].

Son olarak doktrinde borçlunun karşı edim talebini devretmesi halinde, ek süre tayini konusunda muhatap olan asıl borçlunun değişmeyeceği ifade edilmektedir[757]. Başka bir deyişle bu halde de yine ek süre tayin bildirimi karşı edim devredilen üçüncü kişiye değil, borçluya yapılacaktır.

C. Taraf Değişikliği

Borç ilişkilerinde taraf değişikliği olması halinde, ek sürenin tayin edilmesine ilişkin özel durumlara da değinmek gerekir.

İlk olarak TBK md. 183 vd. hükümlerinde düzenleme altına alınan alacağın temlikine bakılmalıdır. Tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde yukarıda da ifade

753 Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 97; Schenker, s. 185; Ehrat, s. 94; Tümerdem, s. 194; Ateş, Ek süre, s. 396.

754 Schenker, s. 186; Tümerdem, s. 204.

755 Ateş, Ek süre, s. 395.

756 Höffmann, s. 39; Ateş, Ek süre, s. 395, dpn. 73.

757 Staudinger/Schwarze, § 323, N. B44; Höffmann, s. 40.

edildiği üzere taraflar hem alacaklı hem borçlu sıfatına sahiptir. Alacağın temlik edilmesi halinde ise, borç ilişkisindeki alacaklı tarafın alacaklılık sıfatı sona erse de borçlu sıfatı devam etmektedir[758]. Diğer taraftan alacak hakkı ile birlikte bu hakka bağlı yan haklar ile diğer talep ve yetkiler temlik alan üçüncü kişiye geçmektedir[759]. Ek süre tayin etme ise, doktrinde hakim görüş tarafından da kabul edildiği üzere temlik alana geçmektedir[760].

İkinci olarak borcun üstlenilmesine bakıldığında; söz konusu kurum TBK md. 195 vd. hükümlerinde düzenlenmektedir. Doktrinde borcun üstlenilmesi "*tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde taraflardan birisinin diğerine olan borcunun üçüncü bir kişi*

---

758 Eren, Genel, s. 1371.

759 Yenilik doğurucu hakların ise, temlik alana geçip geçmeyeceği konusunda doktrinde ikili bir ayrım yapıldığı görülmektedir. Bu ayrıma göre; eğer yenilik doğurucu hakkın kullanımı yalnızca temlik alınan alacağı etkiliyorsa bu halde yenilik doğurucu hakkın da temlik alana geçeceği; ancak bu yenilik doğurucu hakkın kullanımı tüm borç ilişkisini etkiliyorsa bu halde temlik alana geçmeyeceği ifade edilmektedir. Bkz. Gauch/Schluep/Schmid/Emmenegger, Band II, N. 3462-3463; Eren, Genel, s. 1388; Havutçu, s. 109. Fakat belirtmek gerekir ki ek süre tayini yenilik doğurucu bir hak olmadığından bu ayrımdan yola çıkılarak bir sonuca varılamaz.

760 Becker, Art. 107, N. 26; Schenker, s. 181; Gauch/Schluep/Schmid/Emmenegger, Band II, N. 3462; Oğuzman, Kemal/Öz, Turgut, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, C. 2, B.12, İstanbul 2016, N. 1743; Havutçu, s. 109-110. Alman Hukuku açısından bkz. Hau/Poseck/H.Schmidt, BeckOK, § 323, N. 14; Medicus/Lorenz, s. 222; Höffmann, s. 40. Temlik alan alacaklının borçludan edimin aynen ifasını talep edebileceği ve borçluya ihtar çekebileceğine dair bkz. Gauch/Schluep/Schmid/Emmenegger, Band II, N. 3462; Havutçu, s. 109.

tarafından ifa edilmesinin taahhüt edilmesi" olarak tanımlanmaktadır[761]. Eski borçlu ile yeni borçlu arasında akdedilen sözleşme iç üstlenme sözleşmesidir. Bu iç üstlenme sözleşmesinin alacaklı tarafından kabul edilmesi halinde ise, alacaklı ile yeni borçlu arasında dış üstlenme sözleşmesi akdedilmiş olur. Böylece eski borçlu edimi ifa borcundan kurtulmakla birlikte alacaklılık sıfatını korumaktadır. Borcun üstlenilmesi sonrası, yeni borçlunun borcun ifasında temerrüde düşmesi halinde, alacaklının hem eski borçluya hem de yeni borçluya ek süre tayin etmesi gerektiği doktrinde kabul edilmektedir[762]. Eski borçluya da ek süre bildiriminin yapılması gerekliliği alacaklı tarafından kullanılacak olan seçimlik haklar ile ilişkilidir[763]. Nitekim fark teorine göre tazminat talebinde, eski borçlunun karşı edimi talep hakkı ortadan kalkacağından, eski ve yeni borçluya karşı birlikte hareket edilmesi gerektiği düşünülmektedir. Kanaatimizce de eski borçlunun alacaklılık sıfatının etkilendiği hallerde iki borçluya da ek süre tayini gereklidir.

VI. Tayin Edilmesi

Kural olarak TBK md. 123 gereği alacaklı ya da yetkili temsilcisi ek süreyi tayin edebilecektir. Ayrıca alacaklı ya da yetkili temsilcisinin mahkemeye başvurarak ek sürenin mahkeme aracılığıyla tayin edilmesini talep etme hakkı da vardır. Bunlar dışında alacaklı ve borçlunun akdettikleri sözleşmede ek süreye ilişkin hüküm öngörmeleri ve sözleşmede tayin edilecek ek sürenin uzunluğunu belirlemeleri mümkün olup[764]; ek

761 Eren, Genel, s. 1391.

762 Havutçu, s. 111.

763 Havutçu, s. 111.

764 Becker, Art. 107, N. 2; Schenker, s. 176; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1658; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 496.

süreden feragat etmeleri de söz konusu olabilir[765]. Son olarak ek sürenin tayin edilmesi ve uzunluğuna ilişkin kanun koyucu tarafından tayin edilmiş düzenlemeler de mevcuttur.

A. Sürenin Alacaklı Tarafından Bizzat ya da Yetkili Temsilci Aracılığıyla Tayin Edilmesi

Ek süre alacaklı tarafından bizzat tayin edilebileceği gibi, onun yetkili temsilcisi[766] tarafından tayin edilmesi de mümkündür. Yetkili temsilci tarafından ek süre tayin edilmesinde genel yetki mi yoksa özel yetki mi aranacağı konusunda, doktrinde genel temsil yetkisinin yeterli olduğu, özel bir yetkiye ihtiyaç olmadığı belirtilmektedir[767]. Fakat özel vekaletname olduğu hallerde, bunun ek süre tayinini içerip içermediği yorum yoluyla tespit edilebilecektir[768]. Diğer taraftan yetkili temsilci tarafından ek süre tayin edilmesi durumunda, borçlunun bu ek süreyi kabul etmesi için, temsilcinin bu yetkisini borçlunun talebi üzerine derhal kanıtlaması ya da borçlunun temsil ilişkisinden haberdar olması gerektiği belirtilmektedir[769].

---

765 Becker, Art. 107, N. 2.

766 Yargıtay'a yansıyan bir olayda ek sürenin tayini açısından oluşturulan bir komisyondan bahsedilmektedir. Kararın ilgili kısmı şu şekildedir: "…*iş bitim tarihi gelince yüklenicinin istemi ve kontrol örgütünün önerisi ile davalıların oluşturduğu "süre komisyonu" tarafından yüklenici şirkete 34 günlük ek süre verildiği*….". Yargıtay 4. HD, T. 07.04.2011, E. 2010/2200, K. 2011/3784. Karar için bkz. www.legalbank.net. E.T.: 11.04.2023.

767 Ateş, Ek süre, s. 395, dpn.70.

768 Örneğin, tahsilat için yetkisi olan ticari temsilcinin ek süre tayinine de yetkisi olduğu kabul edilmektedir. Bkz. Becker, Art. 107, N. 26.

769 Becker, Art. 107, N. 26.

Alacaklıların birden fazla olması halinde ek süreyi nasıl tayin edecekleri ve alacaklının ehliyeti konusu yukarıda ele alındığından, burada tekrara neden olmamak adına değerlendirilmemiştir[770].

B. Sürenin Alacaklı ya da Yetkili Temsilcisinin Talebi ile Mahkeme Tarafından Tayin Edilmesi

Ek sürenin alacaklı ya da yetkili temsilci tarafından bizzat tayin edilmesi yanında; bu kişilerin talebi ile mahkeme tarafından tayin edilmesi de mümkündür. Nitekim TBK md. 123 hükmünde ek sürenin verilmesinin hakimden istenebileceği açık bir biçimde ifade edilmektedir. Doktrinde hakimin belirleyeceği ek sürenin ispat açısından alacaklı için kolaylık sağlayacağı[771] ve taraflar arasındaki ihtilafları önleyebileceği ifade edilmektedir[772]. Ancak doktrinde *ÖNEN*, ek sürenin mahkeme tarafından verilmesinde ispat açısından önemli bir kolaylıktan bahsedilebileceğini kabul etmemektedir. Zira alacaklının noter kanalıyla ya da iadeli taahhütlü mektupla ek süre tayin etmesi halinde

---

770 Bkz. İkinci Bölüm § 3-V-A.

771 Oser/Schönenberger, Art. 107, N. 17; Schenker, s. 183; Tümerdem, s. 203; Ateş, Ek süre, s. 395.

772 Önen, s. 52; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1658. Doktrinde bir görüş tarafından, mahkeme tarafından ek süre verilmesi halinde bunun uygunluğuna itiraz edilme olasılığının, alacaklı tarafından verilen süreye nazaran daha az olduğu ifade edilmektedir. Wieser, s. 2433. Yargıtay 13. HD tarafından verilen bir kararda ek sürenin mahkeme tarafından tayini ile alacaklı tarafından tayini arasında fark olduğu; mahkeme tarafından ek süre tayininin öneminin gözden uzak tutulmaması gerektiği ifade edilmektedir. Yargıtay 13. HD, T. 08.04.1994, E. 3186, K. 3577. Karar için bkz. Karahasan, Mustafa Reşit, **Sorumluluk Hukuku Sözleşmeden Doğan Sorumluluk**, 6. Bası, Ankara 2003, s. 420, dpn. 184b.

de aynı amacın zaten gerçekleşebileceğini ifade etmektedir[773]. *WEBER/EMMENEGGER* ise, mahkeme tarafından ek süre tanınmasının pratikte pek de bir değerinin olmadığı, yalnızca alacaklının devlet eliyle alacağını tahsil etmeye istekli olduğunu göstereceğini ifade etmektedir[774]. *GAUCH/SCHLUEP/SCHMİD/EMMENEGGER* ise, süre sınırının mahkeme tarafından belirlenmesinde, sürenin tarafsız bir makam tarafından belirlenmesi avantajının varlığından bahsetmektedir[775]. Yine *KILIÇOĞLU* da benzer şekilde alacaklının risklerden korunmak adına mahkeme yoluyla ek süre belirletmesinin yerinde olacağını ifade etmektedir[776]. Son olarak *VOSER* mahkeme tarafından belirlenen sürenin varsayımsal olarak makul kabul edilebileceğini ifade etmektedir[777].

Mahkeme tarafından ek süre tayininde bu talebin ve borçlunun temerrüdünün ispatı, yaklaşık olarak aranmaktadır[778]. Bununla birlikte mahkeme alacaklının tayin edilmesini

---

773 Önen, s. 53.

774 Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 92. Nadiren pratik olabileceği hakkında bkz. Bucher, s. 324.

775 Gauch/Schluep/Schmid/Emmenegger, Band II, N. 2739.

776 Kılıçoğlu, Genel, s. 882.

777 Voser, s. 70.

778 Becker, Art. 107, N. 28. Yazar şüphe halinde talebin kabul edilebileceğini, buna itirazın olağan bir yargılamada borçluya bırakılması gerektiğini ifade etmektedir. Bkz. Becker, Art. 107, N. 28. Yargıtay 15. HD, T. 22.04.1996, E. 1996/2124, K. 1996/2252 sayılı kararında arsa sahiplerinin yüklenicinin işi zamanında teslim etmemesi sebebiyle mahkemeye başvurarak yükleniciye ek süre tayin ettirmek istemesi sonucunda mahkeme davayı reddetmiştir (İlk derece mahkemesinin ret sebebine Yargıtay kararda yer vermemiştir.). Ancak Yargıtay mahkemenin ek süre tayin etmesi gerektiğine karar vererek kararı bozmuştur. Kararın ilgili kısmı şu

talep ettiği ek süre uzunluğuyla bağlı değildir[779]. Bu kapsamda mahkeme tarafından belirlenen sürenin uygun olarak değerlendirilmesi hususunda doktrinde farklı görüşler ileri sürüldüğünü belirtmek gerekir. Nitekim doktrinde bir görüşe göre; mahkeme tarafından tayin edilen ek sürenin uygun olmaması halinde buna itiraz edilmesi mümkündür[780]. Zira sürenin "uygunluğu" konusunda, mahkeme tarafından verilen kararın yalnızca bir karine teşkil ettiği[781]; ayrıca kararın sadece tedbir mahiyetinde usulî ve idari bir tasarruf olarak görüldüğü ve esas davada değişikliğe uğrayabileceği ifade

---

şekildedir: "…*BK.'nun 106/1 md. uyarınca "karşılıklı taahhütleri havi olan bir akitte iki taraftan biri mütemerrit olduğu taktirde diğeri borcun ifa edilmesi için münasip bir mehil tayin veya münasip bir mehlin tayinini hakimden isteyebilir". Dava konusu olayda teslim süresi geçmesine rağmen işin %50 civarında ikmal edildiği, yüklenicinin işi terk ettiği ve davalının temerrüde düştüğü ortadadır. Öyle olunca davacının BK.'nun 106. md.de açıklanan seçimlik haklardan herhangi birini kullanabilmesi için hakimden mehil tayinini talebe hakkı vardır. Bu durumda mahkemece oluşa uygun bir mehil verilerek davanın sonuca bağlanması gerekirken yazılı gerekçelerle reddinde isabet görülmemiş, hükmün bozulması gerekmiştir*…". Karar için bkz. www.legalbank.net. E.T.: 09.09. 2023.

779 Becker, Art. 107, N. 28. Mahkeme tarafından ek süre belirlenmesi halinde asıl yargılamadaki hakimin bu süre ile bağlı olduğu hakkında bkz. Becker, Art. 107, N. 28. Aynı yönde bkz. Bucher, s. 324, dpn. 124.

780 Oser/Schönenberger, Art. 107, N. 17; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 92; Schenker, s. 183; Lemp, s. 32.

781 Mahkeme tarafından tayin edilen ek sürenin uygun olduğuna dair karinenin varlığı hakkında bkz. Gauch/Schluep/Schmid/Emmenegger, Band II, N. 2739; Oser/Schönenberger, Art. 107, N. 17.

edilmektedir. Yine itiraz edilmesini mümkün gören bir görüşe göre ise; eğer borçlu davet edilerek mahkeme tarafından dinlenmemişse, onun itiraz hakkının olduğu kabul edilmelidir[782]. Bu görüşte olan bir başka yazar tarafından ise; ek sürenin belirlenmesine ilişkin yargısal sürecin somut olayın yalnızca özeti niteliğinde veri barındırması ve bu nedenle de esas davaya ilişkin menfaat değerlendirmesinin yapılamayacağından[783] bahisle mahkeme tarafından tayin edilen ek süreye borçlunun yine de itiraz edebileceğini; ancak mahkemenin davanın esasına ilişkin tüm veriye sahip olarak bir ek süre tayin etmesi halinde artık bunun makul süre olarak kabul edilebileceği ifade edilmektedir[784]. Bir başka görüşe göre ise; mahkeme tarafından tayin edilen ek sürenin, ilk derece mahkeme kararlarına karşı kanun yolunun açık olması ile hukuki güvenlik gerekçesiyle, uygun olduğu kabul edilmelidir[785]. Kanaatimizce mahkeme tarafından verilen karara Usul Hukuku kuralları gereği itiraz edilmesi mümkündür. İlk olarak aşağıda da açıklanacak olmakla birlikte, ek süre tayin etmek çekişmesiz yargı işleri arasında değerlendirilmektedir. Çekişmesiz yargı işlerinde verilen kararlara karşı ise, HMK md. 387 hükmü gereği istinaf yolu aracılığıyla Bölge Adliye Mahkemesi'ne başvurulması mümkündür. Diğer taraftan çekişmesiz yargıda görülen bir işle ilgili esasa ilişkin bir itiraz

---

782 Önen, s. 52.

783 Aynı şekilde doktrinde *WEBER/EMMENEGGER* tarafından, söz konusu davada borçlunun gerçekte temerrüt halinde olup olmadığının dahi değerlendirilmediği, ancak kısıtlı bir değerlendirme yapıldığı belirtilmektedir. Bkz. Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 92.

784 Schenker, s. 183.

785 Ateş, Ek süre, s. 400. *TÜMERDEM* borçlunun kanun yolu açık olan karara karşı, bu karar kesinleştikten sonra artık borçlunun buna uymaktan başka bir çaresi olmadığını ifade etmektedir. Bkz. Tümerdem, s. 203-204.

olması durumunda, bunun çekişmeli yargıya dönüşmesi ve ilk derece mahkemesi tarafından verilen karara karşı kanun yoluna gitmek de mümkündür. İkinci olarak ise, ek süre tayini açısından yukarıda bazı görüşlerin de ifade ettiği üzere, mahkeme uygun sürenin belirlenmesinde çoğunlukla kısıtlı bir veri ile karar vermektedir. Dolayısıyla bu açıdan da borçlunun karara itiraz etme hakkı olduğu için, mahkeme tarafından tayin edilen sürenin uygunluğunun tartışılabileceğini düşünmekteyiz.

Mahkeme tarafından tayin edilen sürenin alacaklının rızası dahilinde uzatılıp uzatılmayacağına bakıldığında, doktrinde bir görüş bunun mümkün olmadığını belirtmektedir[786]. Ancak kanaatimizce sürenin mahkeme tarafından alacaklının rızası ile uzatılıp uzatılamayacağı hususunun pratikte pek de bir önemi yoktur. Zira alacaklı dilerse mahkemenin tayin ettiği süre dolduktan sonra, seçimlik haklarını kullanmadan tekrar ek süre tayin ederek fiili anlamda mahkemenin verdiği süreyi uzatabilir.

Son olarak ek süre tayini için mahkemeye başvurulduğunda, yargılamanın uzun sürmesinden dolayı başlangıçta alacaklının önerdiği kısa ek süre, uygun süre haline gelebilecektir. Bu nedenle doktrinde, mahkemenin ek süre tayininde yargılama süresini de dikkate alması gerektiği haklı olarak ifade edilmektedir[787]. Aksi halde belirlenecek olan süre alacaklı aleyhine bir durum yaratabilecektir.

1. Görevli Mahkeme

Ek süre tayini konusunda görevli mahkemeye ilişkin açıklamalardan önce belirtmek gerekir ki alacaklının ek süre tayin etmesi çekişmesiz yargı[788] işlerinden

---

786 Önen, s. 52.

787 Möring, s. 38.

788 Çekişmesiz yargı için daha önce Kanun'da bir düzenleme söz konusu olmadığından, "*dava, hasımsız dava ya da tek taraflı dava*" gibi kavramların kullanıldığı, ancak bunun çekişmesiz yargı açısından birbiriyle uyuşmazlık halinde

birisidir[789]. Nitekim bu husus HMK 382/2-d-2 hükmünde[790] "*Borçluya ifa veya teminat göstermesi için süre verilmesi.*" şeklinde açıkça düzenlenmiştir[791].

Çekişmesiz yargı işi olarak kabul edilen ek süre tayini konusunda görevli mahkemeye bakıldığında ise, HMK md. 383 hükmüne göre, Sulh Hukuk Mahkemesi'nin görevli olduğu düzenlenmektedir[792]. Fakat istisnai olarak özel hüküm olması durumunda

---

olan iki taraf olmadığından yanlış bir kullanım olduğu hakkında bkz. Kuru, Baki/Aydın, Burak, **Medeni Usul Hukuku**, El Kitabı, C. 2, Ağustos 2021, s. 1835; Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder/Taşpınar Ayvaz, Sema/Hanağası, Emel, **Medeni Usul Hukuku**, Ankara 2022, s. 79; Yılmaz, Ejder, **Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi**, C. 4, Ankara 2021, s. 5207.

789 Kuru/Aydın, s. 1824; Yılmaz, Hukuk Muhakemeleri, s. 5231.

790 İlgili düzenlemede sayılan çekişmesiz yargı işlerinin bu hükümde sayılanlar ile sınırlı olmadığı, bunların örneklendirme niteliğinde olduğu kabul edilmektedir. Bkz. Kuru/Aydın, s. 1828; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, s. 80; Tanrıverdi, Süha, **Medeni Usul Hukuku**, Temel Kavramlar ve İlk Derece Yargılaması, C. 1, Ankara 2021, s. 117.

791 Kuru/Aydın, s. 1824; Yılmaz, Hukuk Muhakemeleri, s. 5230. Yargıtay'a yansıyan ve eser sözleşmesi ilgili olan somut bir olayda alacaklı ek süre tayini için ya da ek süre verilmesini gerektirmeyen hallerden birinin varlığının tespiti için Asliye Hukuk Mahkemesi'ne başvurmuştur. Kararda öncelikle Sulh Hukuk Mahkemesi'ne başvurulduğuna ilişkin bir veri söz konusu değildir. Yargıtay 23. HD, T. 04.04.2017, E. 2015/8849, K. 2017/1013. Karar için bkz. www.lexpera.com.tr. E.T.: 10.02.2023.

792 Kuru/Aydın, s. 1838; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, s. 793; Tanrıverdi, s. 118; Yılmaz, Hukuk Muhakemeleri, s. 5234.

diğer mahkemelerin görevli olabileceği, yine aynı hükümde öngörülmektedir. Buna örnek olarak, ticari nitelikteki çekişmesiz yargı işleri konusunda Asliye Ticaret Mahkemesi'nin görevli olması verilebilir[793].

Çekişmesiz yargı işlerinde basit yargılama usulü hükümlerinin uygulanacağı HMK md. 385/f.I'de düzenlenmektedir[794]. Yine hükmün ikinci fıkrasında ise, bu işler açısından resen araştırma ilkesinin varlığı kabul edilmektedir[795].

Çekişmesiz yargı işlerinde verilen kararlara karşı, hangi kanun yoluna başvurulabileceğine dair düzenleme ise HMK md. 387 hükmünde yer almaktadır. Buna göre; hukuki menfaati bulunan ilgililer, özel düzenlemeler saklı kalmak üzere, kararın öğrenilmesinden itibaren 2 hafta içerisinde istinaf yolu ile Bölge Adliye Mahkemesi'ne başvuru yapabilecektir. Bölge Adliye Mahkemesi'nin vereceği karar ise, HMK md. 362/I-ç uyarınca kesin karar niteliğinde olacak ve temyiz edilemeyecektir[796]. Dolayısıyla kendisine Mahkeme aracılığıyla ek süre tayin edilen borçlu karara karşı, kararı öğrendiği tarihten itibaren 2 hafta içinde istinaf yoluna gidebilecektir. Burada verilen karar ise, yukarıda da ifade edildiği üzere kesin karar niteliğinde olduğundan temyiz edilemeyecektir.

Çekişmesiz yargı işlerinde verilen karar HMK md. 388 hükmü uyarınca; kanunda aksine bir düzenleme olmadıkça, maddi anlamda kesin hüküm teşkil etmeyecektir. Bunun

---

793 Kuru/Aydın, s. 1840 vd.

794 Doktrinde basit yargılama usulüne ilişkin bir kısım kuralların çekişmesiz yargı açısından uygulama bulamayabileceği ifade edilmektedir. Bu haller açısından bkz. Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, s. 793-795.

795 Bunun nedeninin çekişmesiz yargı işlerinin genel olarak kamu düzenini ilgilendirmesi olduğu hakkında bkz. Yılmaz, Hukuk Muhakemeleri, s. 5246.

796 Tanrıverdi, s. 121.

sonucu olarak ise, doktrinde de ifade edildiği üzere, çekişmesiz yargıda verilmiş olan bir karar sonrasında kanun yoluna giderek ya da gitmeden şekli anlamda kesinleşen karar olmasına rağmen, aynı konuda yeniden talepte bulunmak mümkün olabilecektir[797]. Nitekim ek sürenin mahkeme aracılığıyla tayin edildiği bir halde, alacaklı süre sona erdikten sonra seçimlik haklarını kullanmayı geciktirdiğinde, yeniden ek süre tayini için mahkemeye başvurabilecektir.

Son olarak değerlendirilmesi gereken husus çekişmesiz yargı işinin çekişmeli yargı işine dönüşmesi halidir. Nitekim doktrinde de ifade edildiği üzere, çekişmesiz yargı işinde yargılama sırasında, ilgililerden birisinin bu işe karşı bir iddia ile asli müdahale etmesi ya da yapılan işleme veya alınan tedbire itiraz etmesi durumunda çekişmesiz yargı işinin artık çekişmeli yargıya dönüşeceği belirtilmektedir[798]. Bu dönüşüm ise, görevli mahkemenin hangisi olacağının yeniden belirlenmesine neden olacaktır. Bu halde çekişmeli yargıdaki görevli mahkemenin HMK md. 2 hükmü gereğince belirlenmesi

---

797 Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, s. 795. Ancak yazarların da ifade ettiği üzere çekişmesiz yargıda verilen bir kararın maddi anlamda kesin hüküm teşkil etmemesi kararın her zaman değiştirilebileceği anlamına gelmeyecektir. Zira aksinin kabulü hukuki istikrar ve güveni zedeleyebilecektir. Bkz. Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, s. 795. Çekişmesiz yargıdaki kararın maddi anlamda kesin hüküm taşımamasının neticesi olarak; ihtiyaç olduğunda gerekçesi gösterilmek üzere mahkemece kararın iptal edilebileceği, değiştirilebileceği veya geri alınabileceği; bu nedenle de kural olarak mahkeme kararına karşı yargılamanın iadesine başvurulamayacağı hakkında bkz. Tanrıverdi, s. 116 ve s. 121; Yılmaz, Hukuk Muhakemeleri, s. 5255.

798 Kuru/Aydın, s. 1835.

gündeme gelecektir[799]. Bu anlamda olmak üzere ilgili hükme göre; dava konusunun malvarlığı haklarına ilişkin olduğu işler açısından, kanunda aksine bir hüküm olmadığı sürece Asliye Hukuk Mahkemesi'nin görevli olduğu düzenlenmektedir. Bu anlamda ek süre tayini açısından aksine hüküm olan hallere TTK md. 5 gereği Asliye Ticaret Mahkemesi'nin görevli olduğu haller ile TKHK md. 73 gereği Tüketici Mahkemesi'nin görevli olduğu haller verilebilir.

2. Yetkili Mahkeme

Yetkili mahkemeye bakıldığında ise, çekişmesiz yargı işlerinde yetki HMK md. 384 hükmünde düzenleme altına alınmaktadır. Bu hükme göre; kanunda aksine bir düzenleme bulunmadığı sürece, bu işler için talepte bulunan kişi ya da ilgililerden birisinin oturduğu yer[800] mahkemesi yetkilidir[801]. Bu anlamda talepte bulunan alacaklı kendi oturduğu yer mahkemesinde sürenin belirlenmesini talep edebileceği gibi, ilgili olarak kabul edilebilecek olan borçlunun oturduğu yer mahkemesinde de talep edebilir.

Yetkisiz mahkeme tarafından ek süre tayin edilmesi halinde bunun geçersiz olup olmayacağının da değerlendirilmesi gerekmektedir. Doktrinde bir görüş bu halde, mahkemenin yetkisiz olmasının, ek sürenin geçersizliğine neden olmayacağı; alacaklının yetki verdiği herhangi bir şahsın süre tayin etmesi gibi değerlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir[802]. Gerçekten alacaklı ek süreyi kendisi belirlemek yerine temsilcisi

---

799 Kuru/Aydın, s. 1842.

800 Oturduğu yerden kastın, kolaylık sağlamak adına yerleşim yeri olmadığı hakkında bkz. Yılmaz, Hukuk Muhakemeleri s. 5242.

801 Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, s. 793; Tanrıverdi, s. 118; Yılmaz, Hukuk Muhakemeleri, s. 5241.

802 Weber/Emmenegger, Art. 107, N. 91; Schenker, s. 183; Becker, Art. 107, N. 30; Havutçu, s. 49.

aracılığıyla da belirleyebilmektedir. Yetkisiz mahkemenin süre belirlemesi de böyle değerlendirilebilir.

Son olarak mahkemenin ek süre tayininde kullanacağı usule bakıldığında, HMK md. 385/1 gereği niteliğine uygun düştüğü ölçüde basit yargılama usulünün kullanılacağı ifade edilmektedir[803].

C. Taraflarca Önceden Sözleşme ile Tayin Edilmesi

Ek süreyi yukarıdaki haller dışında, taraflar kendi aralarında önceden sözleşmede de düzenleyebilir[804]. Bu düzenleme ek sürenin hiç tayin edilmeden alacaklının seçimlik

---

803 Becker, Art. 107, N. 28; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 91; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 496; Karahasan, s. 420. Yargıtay 13. Hukuk Dairesi'nin bir kararında, davalı olan borçluya tebligat çıkarılmadan dosya üzerinden ek süreye karar verilmesi nedeniyle, karar hukuka aykırı bulunarak bozulmuştur. Bkz. Yargıtay 13. HD, 08.04.1994, E. 3186, K. 3577. Karar için bkz. Karahasan, s. 420, dpn. 184b.

804 Staudinger/Schwarze, § 323, N. B65; Becker, Art. 107, N. 2; Kılıçoğlu, Genel, s. 881. Arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesinde işlerin zamanında tamamlanmaması halinde tarafların sözleşmede 4 ay ek süre kararlaştırmış olması (Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, T. 01.12.2010, E. 2010/15-525, K. 2010/619); kat karşılığı inşaat sözleşmesinde 24 aylık teslim süresinden sonra gecikme halinde tarafların 6 ay ek süre kararlaştırmış olması (Yargıtay 15. HD, T. 23.11.2011, E. 2011/5829, K. 2011/6794); ihale ile lazer yazıcı temini ve teslimatı konusunda tarafların gecikme halinde 10 günlük ek süre kararlaştırmış olması (Yargıtay 13. HD, T. 05.03.2015, E. 2014/18537, K. 2015/6880); inşaat halindeki siteden gayrimenkul satış vaadi sözleşmesi ile satın alınan dairenin teslimi için tarafların sözleşmede 180 gün ek

hakları kullanabilmesine ilişkin olabileceği gibi; temerrüt halinde tayin edilecek olan ek sürenin uzunluğuna ilişkin de olabilir.

İlk olarak tarafların ek süre tayin edilmeksizin seçimlik hakların kullanılabileceğini düzenlemeleri halinde, borçlu temerrüde düştüğünde alacaklı herhangi bir ek süre tayin etmeksizin TBK md. 125 hükmünde öngörülen seçimlik hakları kullanabilecektir. Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus, tarafların, zayıf tarafın korunması adına öngörülen hükümlerde düzenlenen minimum ek süreleri, sözleşme ile ortadan kaldıramamalarıdır. Nitekim aşağıda ayrıca incelenecek olan gerek kira sözleşmeleri gerekse bazı tüketici sözleşmeleri açısından ek sürenin uzunluğu kanunda açıkça öngörülmüş olduğundan, bunlar hakkında tarafların süreyi kısaltmaya ya da ortadan kaldırmaya ilişkin sözleşme akdedemeyeceklerini belirtmek gerekir. Ek süre tayinine gerek olmadığına ilişkin sözleşme hükümlerinin genel işlem koşulu denetimine tabi olup olmadığına da bakılmalıdır[805]. Genel işlem koşulları TBK md. 20 vd. hükümlerinde düzenlenmiştir. İlgili düzenlemeye göre; bir sözleşme hazırlanırken, ileride çok sayıda benzer sözleşmede kullanma amacıyla düzenlenmiş ve önceden tek başına hazırlanarak karşı tarafa sunulmuş ise, bu hükümler genel işlem koşulu olarak kabul edilmektedir[806]. Bu anlamda genel işlem koşulunun yürürlük denetimi yapılarak yazılmamış sayılma yaptırımı ile karşılaşabilmesi için TBK md. 21 hükmünde sayılan şartları taşıması gerekir. Buna göre, karşı tarafın menfaatine aykırı olan hüküm hakkında, sözleşmenin akdedilmesi sırasında karşı tarafa bu hükmün varlığına ilişkin açıkça bilgi verilmemiş, bunları öğrenme imkanı

süre kararlaştırmış olması (Yargıtay T. 06.04.2016, E. 2015/23901, K. 2016/9706). Kararlar için bkz. www.legalbank.net. E.T: 02.02.2023.

805 Alman Hukuku açısından bkz. Huber, Band II, s. 371.

806 Bu şartlar hakkında bkz. Eren, Genel, s. 231 vd.

sağlanmamış ve karşı tarafta bu koşulları kabul etmemiş ise[807], hüküm yazılmamış sayılacaktır. Dolayısıyla sözleşme kapsamında değerlendirilmeyecektir. Ek süre tayinine gerek olmadığına dair sözleşmeler açısından ilgili hüküm değerlendirildiğinde; öncelikle söz konusu düzenleme TBK md. 20/f.I hükmü gereği genel işlem koşulu niteliğindeyse ve sözleşmeyi hazırlayarak karşı tarafın temerrüdü halinde ona herhangi bir ek süre tayin edilmeyeceğine ilişkin hüküm öngören taraf, karşı tarafı bu konuda açıkça bilgilendirmediyse, ona bu hükmü öğrenme imkanı tanımadıysa ve karşı taraf da bu koşulları kabul etmediyse ilgili düzenleme yazılmamış sayılacak, dolayısıyla uygulanmayacaktır. Bunun sonucu olarak, sözleşmeyi önceden düzenleyen taraf, karşı tarafın temerrüde düşmesi halinde, her ne kadar sözleşmede ek süre verilmeyeceği düzenlense de ona ek süre tayin etmek zorunda kalacaktır. Genel işlem koşulu olan hükümlerle ilgili bir diğer denetim içerik denetimidir. TBK md. 25 hükmüne göre; genel işlem koşullarına dürüstlük kuralına aykırı olacak şekilde karşı tarafın aleyhine ve onun durumunu ağırlaştıracak biçimde hükümler konulamayacağı açıkça hükme bağlanmıştır. Dolayısıyla kanaatimizce ek süreye ilişkin hükümler de bu kapsamında değerlendirilebilecektir. Ek süre tayin edilmeyeceğine ilişkin olan sözleşme kapsamındaki genel işlem koşulu, dürüstlük kuralına aykırı, karşı taraf aleyhine ya da onun durumunu ağırlaştıracak nitelikteyse, bu hükme hangi yaptırımın uygulanacağı TBK md. 25'de öngörülmemektedir. Ancak hükmün gerekçesinde[808] kesin hükümsüzlük

[807] Kabul etmenin açık olması mümkün olduğu gibi, örtülü olarak da yapılması doktrinde kabul edilmektedir. Bkz. Eren, Genel, s. 231.

[808] Gerekçe için bkz. www.tbmm.gov.tr. E.T.: 13.10.2023.

yaptırımından bahsedilmektedir[809]. Bu nedenle ilgili düzenleme açısından kesin hükümsüzlük yaptırımı uygulanabilecektir.

İkinci olarak ek sürenin uzunluğu, taraflarca önceden sözleşmeyle de tayin edilebilir[810]. Bu halde değerlendirilmesi gereken ilk mesele, tarafların sözleşmede kararlaştırdıkları bu ek süre açısından, alacaklının borçluya ayrıca bir bildirim yapmasının gerekli olup olmadığıdır. Kanaatimizce alacaklı tarafından ek süre tayinine ilişkin bildirimin yapılması gerekmektedir. Zira ek sürenin sadece uzunluğunun sözleşmede düzenlenmesi, kanun tarafından ek sürenin uzunluğunun düzenlendiği özel hükümler gibi düşünülmelidir. Nitekim o hükümler açısından da alacaklının ek süreye ilişkin irade beyanında bulunması gerekmektedir. Diğer taraftan ek sürenin başlangıç anı açısından da alacaklı tarafın bu bildirimi yapması gerekmektedir. Aksi halde borçlu ek sürenin ne zaman başlayacağı konusunda bir belirsizlik yaşayacaktır. Tarafların ek sürenin başlangıç anını da sözleşmede ayrıca düzenlemiş olmaları durumunda yine de kanaatimizce bir bildirim gerektiği kabul edilmelidir. Ancak sözleşmede taraflar bir bildirimin gerekli olmadığını da belirterek sürenin başlangıç anına yer verdiğinde artık bir bildirim aranması gerekmeyebilir. Burada değerlendirilmesi gereken ikinci mesele ise, alacaklının sözleşmede öngördükleri süreden daha kısa bir süre tayin etmesi halidir. Bu halde doktrinde bir görüş tarafından, sözleşmeye aykırı süre tayin eden alacaklının

---

809 Doktrinde söz konusu yaptırımın hükmün gerekçesinde değil, TBK md. 25 hükmünde düzenlenmesi gerektiği ifade edilmektedir. Bkz. Eren, Genel, s. 249.

810 Staudinger/Schwarze, § 323, N. B65; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 75; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 73; Gauch/Schluep/Schmid/Emmenegger, Band II, N. 2737; Becker, Art. 107, N. 2; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1658; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 496; Önen, s. 49.

beyanının etkisiz olacağı[811] ve hükümde öngörülen süreyi de harekete geçirmeyeceği savunulmaktadır[812]. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin bu konuda verdiği bir kararda; taraflar sözleşmede 15 günlük ek süre kararlaştırmış, fakat alacaklı yalnızca 3 günlük ek süre tanımıştır[813]. Mahkeme incelemesinde, alacaklı her ne kadar 3 günlük ek süre tanınmış olsa da fiilen 1 aydan fazla süre bekledikten sonra sözleşmeyi feshetmiş olduğundan, artık sözleşmeye aykırılıktan bahsedilemeyeceğine hükmetmiştir. Kanaatimizce alacaklının sözleşmede öngörülen süreden daha kısa bir süre vermesi esasen sözleşmeye aykırı olacağından, tayin edilen sürenin de geçersiz olduğu kabul edilmelidir. Ancak Yargıtay'a konu olayda olduğu gibi, süre kısa olarak tayin edilmesine karşın, fiilen sözleşmede öngörülen süre beklenerek daha sonrasında seçimlik haklar

811 Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 75; Huber, Band II, s. 371.

812 Huber, Band II, s. 371. Ayrıca bu konudaki bir karar için bkz. OLG Hamm, 10.01.1995, 28 U 251/93. Karar için bkz. NJW-RR 1995, s. 503-504.

813 Yargıtay 11. HD, T. 04.05.2006, E. 1005/2806, K. 2006/5140. Kararda şu ifadelere yer verilmiştir: "….*esasen davacı tarafından gönderilen 01.07.2002 tarihli ihtarnamede sözleşmeye aykırılıkların giderilmesi için davalı şirkete (3) gün süre tanınmış olsa da bilirkişilerce de tespit edildiği üzere fesih ihtarnamesinin gönderildiği 16.08.2002 tarihine kadar geçen ve tanınması gereken (15) günlük mehli çokça aşan sürede davalı şirketçe bildirilen ihlal hallerinin giderilmemesinden dolayı eylemli olarak sözleşmeyle öngörülen sürenin davalı şirkete tanındığı dikkate alınarak sözleşmeyi ihlal ve haklı fesih nedeniyle davacının cezai şarta hak kazandığının gözden kaçırılması doğru bulunmamış, kararın bu yön bakımından davacı yararına bozulması gerekmiştir*.". Karar için bkz. www.legalbank.net. E.T.: 20.04.2023.

kullanılıyor ise, artık borçlunun buna itiraz etmesi hakkın kötüye kullanılması teşkil edebilir. Zira alacaklı her ne kadar ihbarda daha kısa bir süre belirtmiş olsa da fiili olarak sözleşmeye uygun davranmakta ve sözleşmedeki süreyi beklemektedir. Dolayısıyla bu noktada artık beyanın geçersiz olduğunu, tekrar süre tayin edilmesi gerektiğini söylemek dürüstlük kuralı ile kanaatimizce bağdaşmayacaktır.

Bir diğer mesele ise, taraflarca sözleşmede öngörülen bu süreye, borçlunun sonradan, sürenin uygun süreden kısa olduğu gerekçesiyle itiraz edip edemeyeceği hususudur. Doktrinde *KILIÇOĞLU* tarafından, sözleşme taraflarının TBK md. 123 hükmü gereği borçlunun temerrüdü halinde tayin edilecek ek süreyi sözleşmede kararlaştırmalarına rağmen, eğer bu süre uygun değilse, yani borçlunun gerçekten geciktiği edimi ifa edebileceği uzunlukta değilse, bu hükmün TBK md. 27 gereği kanuna aykırılık nedeniyle geçersiz olması gerektiği savunulmaktadır[814]. Aksi yöndeki görüş ise, taraflar arasında sürenin uzunluğunun kararlaştırılmasından sonra artık sürenin makul olup olmadığının değerlendirilemeyeceğini ve bu sürenin geçerli olacağını ifade etmektedir[815]. Yargıtay'ın verdiği bir kararda da taraflar eser sözleşmesi akdetmiş ve sözleşmede borçlunun temerrüdü halinde 10 günlük ek süre kararlaştırmış, bu süreye borçlu tarafından açılan davada itiraz edilmesine rağmen, mahkeme buna ilişkin herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır[816]. Kanaatimizce sözleşmede kararlaştırılan ek

---

814 Kılıçoğlu, Genel, s. 881.

815 Staudinger/Schwarze, § 323, N. B65; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 75. Yine bu görüş benzer şekilde borçlunun kendisi tarafından önerilen bir sürenin de objektif anlamda kısa bile olsa makul olarak kabul edilmesi gerektiğini belirtmektedir. Staudinger/Schwarze, § 323, N. B65.

816 Yargıtay 15. HD, T. 20.09.2017, E. 2017/1016, K. 2017/3085. Karar için bkz. www.lexpera.com E.T.: 12.09.2023.

sürenin TBK md. 27 hükmü gereği geçersiz olması kabul edilmemelidir. Zira ilk olarak alacaklının borçluya tayin ettiği kısa süre halinde de borçlunun bu süreye itiraz etmediği takdirde, süre kısa da olsa borçlu açısından artık uygun bir süre olarak kabul edilmesi görüşünü savunmaktayız[817]. Buradan yola çıkarak alacaklı ve borçlunun karşılıklı özgür iradeleri ile sözleşmede öngördükleri süre açısından da artık borçlunun süre konusunda kabulünün olduğu varsayılması gerekeceğinden bu hükmün geçersiz olmaması gerekir. Ancak buradaki istisnai durum yukarıda da açıklanan; tarafların, zayıf tarafın korunması adına kanunda öngörülen minimum ek süreleri sözleşme ile kısaltamamaları ve ek süre öngören hükme ilişkin yapılabilecek olan genel işlem şartı denetimidir.

Son olarak taraflarca kararlaştırılan sürenin, yine taraflarca anlaşarak değiştirilmesinin mümkün olup olmadığına bakıldığında; kanaatimizce Türk Hukuku'nda benimsenen sözleşme özgürlüğü ilkesi gereği buna bir engel yoktur[818]. Dolayısıyla taraflar sözleşmede daha önce belirledikleri süreyi ortak iradeleri ile kısaltabilir, uzatabilir ya da ortadan kaldırabilir; tam aksine *ek süre verilmemesine* ilişkin bir düzenlemeyi de *ek süre verilmesi* şeklinde değiştirebilir.

D. Kanun Tarafından Tayin Edilmesi

Ek süre uzunluğunun ne olacağının kanun koyucu tarafından özel olarak tayin edildiği haller de söz konusudur. Bu hükümler doktrinde de ifade edildiği üzere genel itibariyle zayıf tarafın korunması gerekçesiyle asgari olarak öngörülmüş olan

---

817 Taraflar arasında ek sürenin uzunluğuna ilişkin sözleşme yapılması halinde, makul olmayan ek sürenin de kabul yoluyla bağlayıcı olabileceğine dair bkz. Becker, Art. 107, N. 25; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO,, § 323, N. 75.

818 Alman Hukuku'nda aynı yönde bkz. Möring, s. 38. Süre sona ermeden önce değişiklik yapılabileceğine dair bkz. Staudinger/Schwarze, § 323, N. B69.

sürelerdir[819]. Zayıf tarafın korunması adına öngörülen bu hükümler aşağıda ayrıntılı olarak incelenecek olmakla birlikte, kısaca belirtmek gerekir ki bu sürelerin belirlendiği kanun hükümleri nisbi emredici niteliktedir[820]. Dolayısıyla nisbi emredici hükümlerin aksine olacak şekilde alacaklının bu sürelerden daha kısa bir süre belirlemesi mümkün değildir (daha uzun süre belirlenebilir)[821]. Yine bu hükümlerin süre tayini konusunda aynı zamanda mutlak emredici nitelikte olmalarından dolayı, tarafların aralarında akdettikleri sözleşmede ek süre tayin edilmeyeceğine ilişkin hüküm öngörmeleri de mümkün değildir.

VII. Bildirim Yeri

Ek süreye ilişkin beyanın nerede yapılması gerektiğine dair açık bir düzenleme yoktur. Doktrinde ise bu konuya ilişkin olarak; ek süre beyanının borçlunun iyiniyetle almasının makul olarak beklenebileceği bir yerde bildirilmesinin yeterli olduğu ifade edilmektedir[822].

---

819 Schenker, s. 176; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 73; Havutçu, s. 46. İsviçre Hukuku açısından bunlara örnek olarak kira sözleşmesi (OR Art. 257d-ilgili düzenlemeye göre konut ve işyeri kira sözleşmelerinde 30 günlük, diğer kira sözleşmelerinde ise 10 günlük süre öngörülmüştür.), ürün kirası sözleşmesi (OR Art. 282 Abs 1-ilgilli düzenlemeye göre ifa talebinin alınmasından itibaren 60 günlük süre öngörülmüştür.), sigorta sözleşmesi (VVG Art. 20 Abs. 1-temerrüde düşen prim borçlusuna hatırlatmanın gönderildiği tarihten itibaren 14 günlük süre öngörülmüştür.), tüketici kredi sözleşmesi ile finansal kiralama sözleşmesi (KKG Art. 18 Abs. 2) verilmektedir. Bkz. Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 74.

820 Schenker, s. 176; Havutçu, s. 46.

821 Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 75.

822 Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 99.

Bu anlamda ilk olarak *uygun olmayan yerde* ne anlaşılması gerektiğine örneklerle bakmak gerekir. Doktrinde *WEBER/EMMENEGGER,* ek süre tayinine ilişkin beyanın yeriyle ilgili açıklamalarında, borçlu temerrüdünde ihtarın yeri konusuna dair açıklamalarına atıfta bulunmuş olmakla birlikte, yazarların orada uygun olmayan yere ilişkin verdiği örnek balo salonu ve saunadır[823]. Bu örnekleri çoğaltmak gerekirse, tatil yapan borçluya otelde, başkasının evinde misafirlikteyken bulunduğu evde ya da bir konferansta ek süre tayin edilmesi hallerinde, yerin uygun olmadığı söylenebilecektir.

Ek süre beyanının uygun olmayan bir yerde yapılması halinde ikinci olarak değerlendirilmesi gereken mesele, bu beyanın yine de geçerli kabul edilip edilemeyeceğidir. Doktrinde bir görüşe göre; bu beyan da geçerli kabul edilmelidir[824]. Ancak sürenin başlaması ihtar da olduğu gibi borçlunun iyiniyetle ifa etmesinin makul olarak beklenebileceği zamanda olmalıdır. Bu süre ise genellikle bir sonraki işgünü olarak kabul edilmektedir.

VIII. Bildirim Anı, Şekli ve Başlangıç Anı

A. Bildirim Anı

Borçluya tayin edilecek olan ek süreye ilişkin olarak TBK md. 123 hükmünün lafzi yorumu yapıldığında, ancak borçlunun temerrüde düşmesinden sonra ek süre bildiriminin yapılabileceği sonucuna ulaşılır[825]. Fakat doktrindeki hakim görüş, borçluya temerrütten

---

823 Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 102, N. 100.

824 Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 102, N. 100; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 99.

825 Becker, Art. 107, N. 12; Lemp, s. 32; Bucher, s. 324; von Tuhr, s. 620; Koller, s. 990; Weber/Emmenegger, Art. 107, N. 100; Honsell/Vogt/Wiegand, Art. 107, N. 8; Schwenzer, s. 522; Schenker, s. 180; Voser, s. 70; Schmid, s. 22; Önen, s. 52; Barlas, s. 119; Feyzioğlu, s. 255; Tunçomağ, s. 935; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 496;

önce, ihtar ile birlikte de ek süre bildiriminin yapılabileceğini savunmaktadır[826]. Gerekçe olarak, ek sürenin amacı açısından borçlunun edimi ifa edebilmesi için kendisine verilen ek sürenin uzunluğunu baştan bilmesi halinin, temerrütten sonra tayin edilen ek süre ile arasında herhangi bir fark olmaması, bu halde de ek sürenin amacının korunduğu şeklinde açıklanmaktadır[827]. Ancak doktrinde bu görüşün de ötesinde bir başka görüşün; bazı

Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 948; Eren, Genel, s. 1245; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1655; Reisoğlu, s. 383; Havutçu, s. 48; Ateş, Ek süre, s. 402. *SCHENKER* hükme ilişkin lafzi yorumdan her ne kadar bu sonucun ortaya çıktığını belirtse de OR Art. 107/1 hükmünün esasen temerrüdün ortaya çıkmasından önce bir süre sınırı belirlenmesiyle ilgili olmadığını da ifade etmektedir. Bkz. Schenker, s. 180.

826 von Tuhr, s. 620; Koller, s. 990; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 101; Becker, Art. 107, N. 12; Oser/Schönenberger, Art. 107, N. 13; Bucher, s. 324; Gauch/Schluep/Schmid/Emmenegger, Band II, N. 2735; Schenker, s. 180; Honsell/Vogt/Wiegand, Art. 107, N. 8; Huguenin, s. 285; Schwenzer, s. 522; Keller/Schöbi, s. 204; Lemp, s. 32; Önen, s. 52; Barlas, s. 119; Feyzioğlu, s. 255; Tunçomağ, s. 935; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 496; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 948; Kılıçoğlu, Genel, s. 882; Serozan, İfa, s. 230; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1655; Reisoğlu, s. 383; Eren, Genel, s. 1246; Havutçu, s. 48; Yıldırım, s. 285; Tümerdem, s. 198; Ateş, Ek süre, s. 402. Ayrıca bkz. BGE 103 II 102. Kararda Mahkeme açıkça ihtar ile ek süre tayin edilebileceğini belirtmektedir. Alman Hukuku açısından aynı yönde bkz. Emmerich, s. 285.

827 Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 101. İhtar ile birlikte ek süre tayin edilmesi durumunda yazarlara göre; bu durum borçluya açıkça bildirilmelidir. Aksi halde tereddüt yaşanması durumunda borçlu lehine olacak şekilde yalnızca

haller açısından (*borcun ileride muaccellik kazanacağının kesin olması hali ya da muacceliyetin alacaklının iradesine bağlı olması hali*), ek süre tayininin bildirim anında muacceliyetin dahi aranmasından vazgeçilebileceğini savunduğunu belirtmek gerekir[828]. Bu halde borç muaccel olduktan sonra ancak borçlu temerrüde düşeceğinden süre de ancak o zaman işlemeye başlayabilir[829]. Kanaatimizce borç henüz muaccel olmadan önce ek süre tayin edilmesi açısından hükmün lafzı dikkate alındığında bunun mümkün olmadığı açıktır. Fakat hükmün amaçlarından birinin, borçluya edimi ifa edebilmesi için ikinci bir şans verilmesi olduğu düşünüldüğünde, sürenin erken bildiriminde bir sakınca olmadığını düşünmekteyiz. Ancak bu temerrütten önce ek sürenin başlayabileceği

---

ihtar olduğu varsayılmalıdır. Bkz. Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 102.

828 Oser/Schönenberger, Art. 107, N. 13; Schenker, s. 180. Ayrıca bkz. BGE 29 II 264. Karş. Voser, 70-71. Diğer taraftan *SCHENKER* OR Art. 107/1 hükmünün lafzi yorumundan her ne kadar bu sonucun çıkarılamayacağını belirtse de hükmün amacı dikkate alındığında bunun mümkün olabileceğini ifade etmektedir. Bkz. Schenker, s. 180. *BUCHER* ise, vadeden önce ek süre belirlenmesinin mümkün olabileceğini ifade etmekte ve bu duruma örnek olarak, borçlunun ifa etme isteğinin şüpheli olması halini vermektedir. Bkz. Bucher, s. 324. Temerrüt gerçekleşmeden ek süre tayin edilemeyeceğine dair aksi yöndeki görüş için bkz. Lemp, s. 32. Alman Hukuku'nda ise, hakim görüş muacceliyetten önce yapılan bildirimin geçersiz olacağı ve muacceliyetten sonra da bunun geçerlilik kazanmayacağı yönünde olup (Hau/Poseck/H.Schmidt, BeckOK, § 323, N. 13; Emmerich, s. 285), istisnai bazı haller açısından yalnızca vadeden önce ek süre tayin edilebileceği kabul edilmektedir.

829 Oser/Schönenberger, Art. 107, N. 13; Schenker, s. 180-181.

anlamına gelmeyecektir. Diğer taraftan muacceliyetin ortaya çıkmasından sonra ihtar ile birlikte ek süre tayin edilmesini değerlendirmek gerekirse, bu durumda daha fazla dikkatli olunması gerektiğini düşünüyoruz. Zira ihtar ile ek süre verilmesi halinde, bu durum beyanın süreli ihtar mı yoksa bir ek süre tayini mi olduğu noktasında karışıklığa neden olabilmektedir. Bu nedenle her ne kadar ihtar ile ek süre tayinine bir engel olmasa da en azından bu yol tercih edildiğinde sürenin, ek süre olduğunun açık bir biçimde beyan edilmesi alacaklının faydasına olacaktır. Aksi halde aşağıda da açıklanacak olmakla birlikte, iki kurumdan hangisinin olduğu konusunda bir tereddüt yaşanması halinde, borçlu lehine olan süreli ihtara ağırlık verileceği savunulmaktadır. Dolayısıyla bir tavsiye niteliğinde olmakla birlikte, alacaklı açısından beyanın oldukça açık olarak ifade edilmesinde yarar vardır. Bu anlamda olmak üzere muaccel olan borç için ihtar ile verilecek olan ek süreye ilişkin olarak doktrinde şu örnekler verilmektedir: "*en geç 10 Nisan'a kadar borcun ifasının kabul edileceği uyarısı*[830]*"* ya da *"işçiye işe başlama uyarısı ile birlikte en geç işe başlayacağı günün bildirilmesi*[831]*"*.

Borçluya ek sürenin en erken ne zaman bildirilebileceğine ilişkin açıklamalardan sonra en geç ne zaman bildirilebileceğine de değinmek gerekir. Öncelikle TBK md. 123 hükmünde sürenin belirlenmesi açısından bir kısıtlama öngörülmemiştir. Doktrinde de alacaklının borçlunun temerrüdünden sonra istediği zaman ek süre tayin edebileceği hakim görüştür[832]. Ancak bunun dürüstlük kuralına aykırı olmaması gerektiği de

---

830 von Tuhr, s. 620, dpn. 44.

831 Oser/Schönenberger, Art. 107, N. 13; Tunçomağ, s. 935.

832 Gauch/Schluep/Schmid/Emmenegger, Band II, N. 2738; Önen, s. 51; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 948; Reisoğlu, s. 383; Havutçu, s. 49. Alacaklının ifa talebi var olduğu sürece ek süre belirlenebileceğine dair bkz. Lemp, s. 33.

belirtilmektedir[833]. Bu görüşe göre değerlendirme yapıldığında ifade etmek gerekir ki, alacaklının ek süre tayinini geciktirmesi halinde, bir kısım menfaatleri elde etme amacı olduğundan bahsedilebilecekse de buna karşılık borçlunun da edimi ifa ederek alacaklıyı temerrüde düşürme ya da borcu sona erdirme imkanının olduğu gerçeği unutulmamalıdır[834]. Dolayısıyla alacaklının davranışının dürüstlük kuralına aykırılık teşkil edip etmeyeceği bu açıdan da değerlendirilmelidir. Aksi yöndeki görüş; yani alacaklının borçlunun temerrüdünden sonra istediği zaman ek süre tayin edemeyeceğine ilişkin görüş ise, sınır olarak alacağın zamanaşımına uğrayacağı zamana kadar ek süre tayin edilebileceğini kabul etmektedir[835]. Ancak bu mesele de doktrinde tartışmalıdır. Nitekim doktrinde bir görüş alacak zamanaşımına uğrayana kadar ek süre tayin edilebileceğini belirtirken[836]; aksi yöndeki başka bir görüş ise; alacağın zamanaşımına uğraması halinde bu alacağın dava yoluyla talep edilebilirliğini engellediğinden, ek süre tayin etme konusunda bir engel olmayacağı; borçlu ek süre tayininden sonra eğer zamanaşımı def'ini ileri sürmezse ifadan kaçınma hakkını kullanmamış olacağı şeklinde değerlendirme yapmaktadır[837]. Kanaatimizce de alacağın zamanaşımına uğramış olması o alacak açısından ek süre verilmesine engel olmamalıdır. Zira alacak zamanaşımına uğramasına rağmen alacaklı borçlu için bir ek süre tayin ettiğinde, eğer borçlu bu borcu ifa etmek istemiyorsa ifadan kaçınma hakkı söz konusu olduğundan, bunu kullanabilir.

---

833 Schenker, s. 179; Önen, s. 51; Reisoğlu, s. 383; Havutçu, s. 49.

834 Aynı yönde bkz. Lemp, s. 33; Oser/Schönenberger, Art. 107, N. 21; Schmid, s. 23.

835 Oser/Schönenberger, Art. 107, N. 21; Becker, Art. 107, N. 19.

836 Becker, Art. 107, N. 19; Oser/Schönenberger, Art. 107, N. 21; Schmid, s. 23; Tümerdem, s. 198; Ateş, Ek süre, s. 402.

837 Schenker, s. 179; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 105; Havutçu, s. 49.

Son olarak ifa davası açılmış olan bir alacak hakkında ek süre tayin edilip edilmeyeceği konusuna da değinmek gerekir. Doktrinde bir görüşe göre, ifa davası açılmış ya da ifaya başlanmış olsa da yine alacaklı tarafından ek süre tayin edilebilecektir[838]. Böylece alacaklı taraf diğer seçimlik haklarını kullanabilecektir. Ancak bu halde alacaklının kendi kararsız davranışlarından ortaya çıkan zarara kendisinin katlanması gerektiği ifade edilmektedir[839]. Doktrinde bir başka görüş tarafından ise ifa davası açılmışsa, buna paralel olarak bir ek süre tayin edilmesi çelişkili davranış yaratacağından TMK md. 2 (ZGB Art. 2) hükmü gereği kanuna aykırı olacaktır[840]. Bu husus daha çok seçimlik hakların kullanıldıktan sonra geri alınarak değiştirilip değiştirilemeyeceği meselesiyle ilgilidir. Bu konu ise çalışma konumuzun sınırlarını aşacağından burada ayrıntılı değerlendirme yapılmayacaktır. Ancak görüşümüzü belirtmemiz gerekirse; biz de ifa davası açılmış olması halinde, alacaklının ek süre tayin ederek diğer seçimlik hakları kullanabileceği, yine bu halde alacaklının kararsız davranışları nedeniyle ortaya çıkan zarara da kendisinin katlanması gerekeceği görüşüne katılmaktayız. Edimin ifasının alacaklı tarafından kabul edilmiş olması halinde ise, durum farklı değerlendirilmelidir. Bu halde alacaklı bir taraftan borçlu tarafından ifa edilen edimi kabul ederken, diğer taraftan ek süre tayin ederek diğer seçimlik haklara gidemeyecektir[841]. Zira bu durum açık bir şekilde çelişkili davranış yasağına aykırılık teşkil edecektir.

---

838 Schenker, s. 180, s. 222; Lemp, s. 131-132.

839 Schenker, s. 180.

840 Gauch/Schluep/Schmid/Emmenegger, Band II, N. 2738.

841 Yargıtay bir kararında alacaklının fiili olarak sözleşmeyi sona erdirmek yerine sözleşmede temerrüde düşülmüş olmasına rağmen ifayı kabul etmesi halinde, artık alacaklının aynen ifa istediğine ve bundan geri dönemeyeceğine karar vermiştir.

B. Şekli

1. Kural

Ek süre tayini kural olarak herhangi bir şekle tabi değildir. Dolayısıyla alacaklı ek süreyi yazılı olarak tayin edebileceği gibi, sözlü olarak da tayin edebilir[842]. Nitekim TBK

Karar metninde şu ifadelere yer verilmiştir: "…*Olayımızda sözleşmeyle kararlaştırılan edimlerden davalı taksitlerin bir kısmını ödememiş olmasına rağmen davacı taraf, yasanın bu maddesinde öngörülen bu hakkını derhal kullanarak akti feshetmemiştir. Aksine gecikmeli de olsa sözleşmeye göre davalının yapmış olduğu ödemeleri kabul etmiştir. Böylelikle tercih hakkını fesih sözleşmesinin feshi yönünde değil ifası yönünde kullanmış sayılır. Tercih hakkını aktin ifası yönünde kullanan davacılar, sonradan bundan dönerek bu haklarını fesih yönünde değiştiremezler. Böyle olunca da teminat olarak kalması kararlaştırılan satış vaadi hukuken geçerlilik kazanamaz ve satış vaadi sözleşmesinin ifası karşılığı zarar ziyan istenemez*…". Yargıtay 13. HD, T. 08.03.1999, E. 1999/48, K. 1999/1630. Karar için bkz. www.legalbank.net. E.T.: 13.09.2023.

842 Skamel, s. 671; Emmerich, s. 284; Becker, Art. 107, N. 27; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 86; Gauch/Schluep/Schmid/Emmenegger, Band II, N. 2735; Schwenzer, s. 522; Schenker, s. 174; Honsell/Vogt/Wiegand, Art. 107, N. 7; Lemp, s. 30; Barlas, s. 119; Feyzioğlu, s. 256; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 496; Kılıçoğlu, Genel, s. 880; Serozan, İfa, s. 230; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1661; Eren, Genel, s. 1245; Reisoğlu, s. 384; Havutçu, s. 47; Yıldırım, s. 286; Tümerdem, s. 196; Ateş, Ek süre, s. 401. Alman Hukuku'nda hukuki ihtilaf sırasında da sürenin tayin edilmesinin mümkün olduğu ifade edilmektedir. Bkz. Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 60.

md. 123 hükmünde de buna ilişkin herhangi bir şarta yer verilmemiştir. Bununla birlikte doktrinde ispat kolaylığı açısından bildirimin yazılı yapılmasının önemli olduğu ifade edilmektedir[843]. Bu anlamda iadeli taahhütlü mektup ya da noter kanalıyla yapılacak bildirim yazılı ek süre tayini için ispat kolaylığı sağlayabilecektir. Ancak belirtmek gerekir ki ek sürenin kabul edilen hukuki niteliği yukarıda da açıklandığı üzere hukuki işlem benzeri irade açıklaması olduğundan, ek sürenin ispatı açısından HMK md. 200 hükmü gereği senetle ispat zorunluluğu söz konusu değildir.

Her ne kadar ek süre tayini konusunda tarafların şekil özgürlüğü söz konusu olsa da taraflar sözleşmede bu konuda bir şekil şartı öngörmüş olabilir[844]. Bununla birlikte tarafların, aralarında akdettikleri sözleşmenin şekli açısından bir şekil şartı öngörmeleri halinde, bu şekil kuralının direkt ya da kıyasen ek süre tayinine ilişkin bildirime uygulanıp uygulanamayacağının da değerlendirilmesi gerekir. Doktrinde bir görüş, bunun mümkün olmadığını, hatta tarafların ek süre için ayrıca şekil şartı kararlaştırırken de bunun ispat şekli mi yoksa geçerlilik şekli mi olduğunu da kararlaştırmaları gerektiği, aksi halde sözleşme boşluğundan bahsedileceğini ifade etmektedir[845]. Diğer taraftan, eğer taraflar ek süre tayini konusunda bir geçerlilik şekli öngördülerse, buna uyulması zorunlu olup[846]; buna uyulmadığı takdirde ek süre tayininin geçersiz olacağı ifade edilebilir[847].

---

843 Hau/Poseck/H.Schmidt, BeckOK, § 323, N. 12; Huth, s. 42; Önen, s. 51; Eren, Genel, s. 1246.

844 Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 87.

845 Schenker, s. 174-175.

846 Schenker, s. 174; Havutçu, s. 47; Tümerdem, s. 197; Ateş, Ek süre, s. 401.

847 Havutçu, s. 47; Ateş, Ek süre, s. 401.

2. İstisna

TBK md. 125 hükmünde ek süre tayinine ilişkin olarak her ne kadar bir şekil zorunluluğu öngörülmemiş olsa da kanun koyucu diğer bazı özel düzenlemeler açısından ek süre tayin edilirken özel şekil zorunlulukları öngörmüştür.

İlk olarak TTK md. 18 hükmünde yer alan düzenlemeye bakıldığında, tacirler arasında diğer tarafı temerrüde düşürmeye, sözleşmeyi feshetmeye ya da sözleşmeden dönmeye ilişkin ihbar ve ihtarların "*noter aracılığıyla, taahhütlü mektupla, telgrafla veya güvenli elektronik imza kullanılarak kayıtlı elektronik posta sistemi ile"* yapılacağı hüküm altına alınmıştır. Ek süre tayini ise, bu sayılanlar arasında mevcut değildir. Ancak bu hükmü farklı açılardan değerlendirmek gerekir. İlk olarak ihtar ile birlikte ek süre tayin edilmesi haline bakıldığında, bu halde ihtarın borçluyu temerrüde düşürecek bildirimlerden olması nedeniyle, ek süre ile birlikte yapılacak olan bu bildirimin TTK md. 18 hükmüne uygun olması gerektiği söylenebilir. İkinci olarak alacaklının ek süre tayin ederken sözleşmeden dönme seçimlik hakkını da beyan etmiş olması halinde, bu bildirim de TTK md. 18 kapsamında değerlendirilebilir. Ancak ek sürenin tek başına bildirildiği hallerde, bu bildirim TTK md. 18'de yer almadığından dolayı, kanaatimizce bildirim sözlü ya da yazılı yapılabilecektir.

Diğer bir düzenleme ise, kira sözleşmeleri açısından ek süre tayinine ilişkin hükmü düzenleyen TBK md. 315'dir. Bu hükme göre; kiracı kiralananın teslim edilmesinden sonra muaccel olan kira bedeli veya yan giderleri ödeme borcunu ifa etmezse, kiraya veren kiracıya yazılı olarak bir süre vermek zorundadır. Bu yazılı şekil geçerlilik şekli olup, şekle uyulmaması halinde bildirimin geçersiz olacağı belirtilmelidir[848].

[848] Higi, Peter/Bühlmann, Anton/Wildisen, Christoph, **Zürcher Kommentar Obligationenrecht**, Vorbemerkungen zum 8. Titel (Art. 253-273c OR), Art. 253-265, Die Miete, 2019, Art. 257d, N. 35; Gümüş, Mustafa Alper, "**Yeni" 6098 Sayılı**

Bir diğer özel düzenleme FSEK md. 58'de yer almaktadır. İlgili düzenlemeye göre; mali bir hak veya ruhsat iktisap eden kişi, kararlaştırılan süre içerisinde ya da bir süre tayin edilmemişse duruma göre münasip bir zaman içinde hak ve salahiyetlerden gereği gibi faydalanmaz ve bu nedenle eser sahibinin menfaatleri esaslı surette ihlal edilirse eser sahibi sözleşmeden cayabilecektir. Ancak cayma hakkının kullanılabilmesi için hükmün ikinci fıkrasında eser sahibinin karşı tarafa "*noter aracılığıyla*" bir ek süre vermesi gerekmektedir. Doktrinde, öngörülen bu şeklin geçerlilik şekli olduğu[849] ve şekle aykırı bir ek süre tayininde bunun hüküm doğurmayacağı; zira TBK md. 12/f.II hükmünün de bu yönde bir yorumu gerekli kıldığı ifade edilmektedir[850].

Son olarak Kooperatifler Kanunu'nda da özel bir düzenlemeye yer verilmiştir. Nitekim Kooperatifler Kanunu md. 27'ye göre, münasip bir sürenin elden yazılı olarak ya da taahhütlü mektupla, bunun mümkün olmadığı hallerde ise sürenin ilan ile verilmesi

---

Türk Borçlar Kanunu'na Göre Kira Sözleşmesi, B. 2, İstanbul 2012, s. 282; Yavuz, Cevdet/Acar, Faruk/Özen, Burak, **Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, B. 10, İstanbul 2014, s. 506; Ural Çınar, Nihal, **Türk Borçlar Kanunu'nda Düzenlenen Kira Sözleşmelerinde Kira Bedelinin Ödenmemesi ve Hukuki Sonuçları**, İstanbul 2014, s. 513; Kılıçoğlu, Ahmet Mithat, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, B. 4, Ankara 2022, s. 248; Akartepe, Alpaslan, "Türk Borçlar Kanunu'nun 315. Maddesi Çerçevesinde Kiracının Kira Bedelini Ödemede Temerrüdü ve Hukuki Sonuçları", **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Özel Sayı, Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan C. 1**, Cilt 22, Sayı 3, Yıl 2016, s. 96.

849 Serozan, Rona, **Sözleşmeden Dönme**, Gözden Geçirilmiş 2. Bası, İstanbul 2007, s. 467; Bak, Başak, **Fikri Haklarda Sözleşmeden Cayma**, Ankara 2016, s. 162.

850 Bak, s. 162.

gerektiği düzenlenmektedir. Doktrinde sürenin noter aracılığıyla da verilebileceği; hükümde öngörülen şekil şartının asgari bir şekil şartı olduğu ifade edilmektedir[851].

C. Başlangıç Anı

Ek sürenin başlangıç anı sürenin hüküm ve sonuçlarını doğurabilmesi açısından önem arz etmektedir. Söz konusu an alacaklının ek süre beyanında açıkça yer alabileceği gibi, alacaklının iradesinden de sürenin ne zaman başlayacağı anlaşılabilir[852]. Bunun mümkün olmadığı hallerde ise; doktrinde bir görüş tarafından tayin edilen ek sürenin başlayabilmesi açısından öncelikle borçlunun hakimiyet alanına ulaşması gerektiği ifade edilmektedir[853]. Aksi halde borçlunun hakimiyet alanına ulaşmayan bir ek süre beyanının borçlu açısından bir anlam ifade etmeyeceği belirtilmektedir. Böylece doktrinde

---

851 Özmen, Saba E., "Kooperatifler Kanunu Değişikliği ve Yeni Örnek Anasözleşmeler Karşısında Türk Borçlar ve Ticaret Hukuku Açısından Konut Yapı Kooperatiflerinde Ortaklık Payı Dışındaki Ödemelerin Hukuki Niteliği ile Bu Borçlarda Temerrüdün Hüküm ve Sonuçları", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, 1990/4, s. 539.

852 Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 106.

853 Skamel, s. 672; Schenker, s. 173; Becker, Art. 107, N. 27; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 991; Keller/Schöbi, s. 204; Önen, s. 47; Tunçomağ, s. 935; Havutçu, s. 45; Tümerdem, s. 197; Ateş, Ek süre, s. 402. Aynı yönde Yargıtay bir kararında şu ifadelere yer vermiştir: "…*Bu durumda, 11.5.2004 tarihli ihtarla verilen 14 günlük ek sürenin, söz konusu ihtarın tebliğ tarihi olan 14.5.2004 tarihinden itibaren başlayacağının, buna göre malzemelerin ek süre ile birlikte belirlenen son teslim tarihinin de 29.5.2004 tarihi olduğunun kabulü gerekir*…." Yargıtay 13. HD, T. 17.11.2008, E. 2008/8438, K. 2008/13585. Karar için bkz. www.legalbank.net. E.T.: 05.06. 2023.

hakimiyet alanına ulaştığı günün ertesi günü itibariyle sürenin başlayacağı kabul edilmektedir[854]. Diğer bir görüş tarafından ise, tayin edilen ek sürenin öğrenme anı itibariyle hüküm ifade edeceği belirtilmektedir[855]. Kanaatimizce burada borçlunun ayrıca korunmasını gerektirecek bir husus olmadığından biz de ulaşma anının esas alınması gerektiğini düşünmekteyiz. Aksi halde hem borcunu ifa etmeyen borçlu korunacak hem de alacaklı açısından öğrenme anının ispatı oldukça büyük güçlükleri beraberinde getirecektir.

Borçlunun, ek süreye ilişkin beyanın kendisine ulaşmasında kusurunun olması halinde, doktrinde bir görüş tarafından, alacaklının, borçlunun ek süre beyanını öğrenmesi adına gerekli önemleri alması gerektiği belirtilmektedir[856]. Son olarak borçluya ek süre tayin edilen mektubun açılmaksızın iadesi halinde ise, doktrinde süre beyanının otomatik olarak ortadan kalkmayacağı, bu beyanın alınmış sayılması gerektiği ifade edilmektedir[857].

---

854 Schenker, s. 173; Tümerdem, s. 196.

855 Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1661. Belirtmek gerekir ki doktrinde *ATEŞ*, her ne kadar tayin edilen ek sürenin borçlunun hakimiyet alanına ulaştığında hüküm doğuracağını belirtse de amacı ve işlevi göz önünde bulundurulduğunda ek sürenin borçlu tarafından öğrenilmesi gerektiğini de belirtmektedir. Bkz. Ateş, Ek Süre, s. 394-395.

856 Ateş, Ek süre, s. 395.

857 Becker, Art. 107, N. 28.

IX. İşlevi

A. Borçlu Açısından

Ek süre tayininin borçlu açısından ilk işlevinin, ek süre tayini ile borçlunun edimin ifası konusunda uyarılmasından dolayı *uyarı işlevi* olduğu belirtilmektedir[858]. Nitekim alacaklı ek süre tayin ederek borçluyu, borcunu artık ifa etmesi konusunda uyarmaktadır[859].

Ek sürenin bir diğer işlevi *somutlaştırma işlevidir*[860]. Aslında bu işlev uyarı işlevi ile yakın ilişki içerisindedir. Zira alacaklının ek süre tayin etmesi ile birlikte borçlu uyarılmakta ve kurum uyarı işlevini yerine getirmekte; aynı zamanda alacaklının edimin ifa edilmesini sonsuza kadar bekleme niyeti olmadığı gösterilerek kurum somutlaştırma işlevini yerine getirmektedir. Fakat doktrinde somutlaştırma işlevinin, daha çok çevresel bir role sahip olması ve ek sürenin makul olmak zorunda olması -zira sürenin makul olup olmadığı her somut olaya göre değişiklik gösterir- nedeniyle sınırlı bir öneme sahip olduğu, asıl ön plana çıkanın uyarı işlevi olduğu ifade edilmektedir[861].

---

858 von Tuhr, s. 620; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 55; Honsell/Vogt/Wiegand, Art. 107, N. 9; Bamberger/Roth/Hau/Wolfgang/H.Schmidt, § 323, N. 11; Hau/Poseck/H.Schmidt, BeckOK, § 323, N. 11; Mankowski, s. 452; Koch, s. 1636; Canaris, Leistungsstörungen, s. 510; Faust, BGH, s. 202; Skamel, s. 671; Bassler/Büchler, s. 893; Engelmann, s. 41.

859 *Derhal, hemen, mümkün olduğunca çabuk* gibi ifadelerin ek süre tayininde kabul edilmesinin, kurumun uyarı işlevini zayıflatacağı hakkında bkz. Faust, BGH, s. 203.

860 Faust, BGH, s. 202.

861 Faust, BGH, s. 203.

Diğer taraftan ek süre tayininin borçlu açısından bir diğer işlevi ise, borçluya edimin ifası için son bir fırsat vermesinden dolayı *fırsat işlevi* olarak görülmektedir[862]. Kurumun bu işlevi aslında bir noktada borçlunun menfaatlerini korumaktadır[863]. Nitekim borca aykırı davranmış olmasına rağmen, ona bir fırsat daha verilerek sözleşmeye aykırılığa ilişkin ağır sonuçların ortaya çıkması ertelenmektedir[864]. Zira süre boyunca alacaklı, borçlunun edimi ifa etmesini kural olarak beklemek zorundadır[865].

Borçlu açısından ayrıca ek süre tayininin *teşvik işlevi* olduğu da belirtilmektedir[866]. Kanaatimizce bu işlev ile fırsat işlevi iç içe geçmiş durumdadır.

---

862 von Tuhr, s. 620; von Tuhr/Escher, s. 148; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 55; Gauch/Schluep/Schmid/Emmenegger, Band II, N. 2734; Keller/Schöbi, s. 204; Honsell/Vogt/Wiegand, Art. 107, N. 6; Bamberger/Roth/Hau/Wolfgang/H.Schmidt, § 323, N. 11; Hau/Poseck/H.Schmidt, BeckOK, § 323, N. 11; Ferrari/Mankowski, CISG, Art. 63, N. 3; Huber, Band II, s. 328; Bucher, s. 323; Koch, s. 1637; Bassler/Büchler, s. 893; Engelmann, s. 41; Dubovitskaya, s. 328; Önen, s. 47; Tunçomağ, s. 934; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 494; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 946; Eren, Genel, s. 1245; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1654; Serozan, İfa, s. 229; Yıldırım, s. 285; Tümerdem, s. 193-194; Ateş, Ek süre, s. 393-394.

863 von Tuhr, s. 620; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 55; Bucher, s. 323; Önen, s. 47-49; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 494; Havutçu, s. 46.

864 Doktrinde savunulan bir görüşe göre, söz konusu fırsat borçlunun son fırsatı gibi değil, ikinci fırsatı gibi değerlendirilmelidir. Bkz. Mankowski, s. 451 vd.

865 Engelmann, s. 41.

866 Hau/Poseck/H.Schmidt, BeckOK, § 323, N. 11.

B. Alacaklı Açısından

Ek süre tayini, borçlunun edimini ifa etmemesine karşılık alacaklının kendi edimini belirsiz süre için hazır bulundurmaktan kurtarması ve sözleşmenin çözülmesine imkan sağlaması nedeniyle alacaklı açısından *güvenlik işlevini* yerine getirmektedir[867]. Alacaklı, ek süre tayin ettikten sonra bu süre başarısız olarak sona ererse, artık diğer seçimlik hakları kullanabilme güvencesine sahiptir.

Diğer taraftan alacaklı açısından ek süre tayin etmek, ona seçimlik hakları kullanma fırsatı tanıyacağından onun açısından *fırsat işlevinden* bahsedilebilecektir[868].

Son olarak ise, ek süre tayininin alacaklı açısından bir başka işlevi de borçlu üzerinde baskı yaratabileceğinden dolayı *baskı işlevidir*[869]. Zira alacaklı ek süre beyanını iletmekle birlikte, her ne kadar yasal yaptırıma henüz erişmese de bu sonuca doğru giden süreci göstererek, borçlu üzerinde bir baskı kurulmasını sağlamaktadır.

X. Özellikleri

A. Uygun Olması

1. Genel Olarak

Tayin edilen ek sürenin sözleşmede öngörülen edimin ifası için uygun olması gerektiği TBK md. 123 (OR Art. 107) hükmünde açıkça öngörülmüştür. Fakat kanun koyucu sürenin uygunluğundan ne anlaşılması gerektiğine ilişkin bir düzenleme

867 Huber, Band II, s. 328; Dubovitskaya, s. 328; Ateş, Ek süre, s. 394. Bu işlevin daha çok CISG açısından geçerli olduğuna dair bkz. Engelmann, s. 42.

868 Bassler/Büchler, s. 893; Engelmann, s. 42; Tümerdem, s. 193-194; Ateş, Ek süre, s. 394.

869 Engelmann, s. 42.

öngörmemekle birlikte; hükmün gerekçesinde de buna ilişkin bir açıklama söz konusu değildir[870].

Doktrinde, ek sürenin uygunluğuna ilişkin olarak göz önünde bulundurulması gereken birtakım kriterlerin olduğu ifade edilmektedir. Nitekim ilk olarak somut olayda alacaklı[871] ve borçlunun[872] durum ve menfaatlerinin değerlendirilmesi; ikinci olarak edimin nitelikleri ve şartlarının ne olduğuna bakılması; üçüncü olarak dürüstlük kurallarının göz önünde bulundurulması gerektiği ve son olarak ifanın alacaklı açısından aciliyetine[873] bakılması gerektiği belirtilmektedir[874]. Ayrıca ek sürenin edimin yeni

---

870 Gerekçe için bkz. www.tbmm.gov.tr. E.T.: 05.01.2023.

871 Alacaklının önce kendisinin temerrüde düşmüş olduğu hallerde, ani fikir değişikliklerine karşı borçlunun korunması adına normalden daha uzun süre verilebileceği; aynı durumun alacaklının borçluya karşı olan davranışları ile onun acelesi olmadığına inanmasına sebebiyet vermesi halinde de söz konusu olabileceğine dair bkz. Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 79.

872 Borçlunun ne kadar süredir temerrüt halinde olduğunun da sürenin uygunluğunda rol oynayacağına dair bkz. Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 79.

873 Emmerich, s. 286. Alacaklının paraya acil ihtiyacının olmasının, kısa ek süre tanımayı haklı kılmayacağına dair bkz. Huber, Band II, s. 365.

874 Staudinger/Schwarze, § 323, N. B64; Hau/Poseck/H.Schmidt, BeckOK, § 323, N. 19; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N.76 vd.; Bamberger/Roth/Hau/Wolfgang/H.Schmidt, § 323, N. 19; Emmerich, s. 286; Huber, Band II, s. 364; Möring, s. 26-27; von Tuhr, s.620-621; Oser/Schönenberger, Art. 107, N.; 14-15; Weber/Emmenegger, Berner

baştan ifası için öngörülmesi gereken bir süre değil, edimin zaten ifasına başlandığı düşünülerek yalnızca tamamlanması için gereken bir süre olarak düşünülmesi gerektiği de ifade edilmektedir[875]. Son olarak doktrinde bir görüş tarafından, sürenin uzunluğu konusunda yararlanılabilecek bir kılavuz olarak şu sunulmaktadır: "*Ek sürenin uzunluğu alacaklının ifayı elde etme menfaati ile ters orantılı, borçlunun ifa çabası ile ise doğru*

Kommentar, Art. 107, N. 66-68; Becker, Art. 107, N. 22; Gauch/Schluep/Schmid/Emmenegger, Band II, N. 2735; Schenker, s. 175; Lemp, s. 31; Schwenzer, s. 522; Bucher, s. 325; Önen, s. 48; Barlas, s. 119; Feyzioğlu, s. 255; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 495; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 947; Kılıçoğlu, Genel, s. 881; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1656; Eren, Genel, s. 1246; Havutçu, s. 46; Yıldırım, s. 285; Tümerdem, s. 199; Ateş, Ek süre, s. 397. Doktrinde bazı yazarlar, alacaklı menfaatlerinin sürenin belirlenmesinde öncelikli olması gerektiğini savunmaktadır. Bkz. Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 67; Schenker, s. 175. Karş. Bucher, s. 325.

875 von Tuhr, s. 621; Oser/Schönenberger, Art. 107, N. 14; Becker, Art. 107, N. 22; Voser, s. 68; Koller, s. 990; Schenker, s. 176; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 69; Ehrat, s. 92; Bucher, s. 325; Schmid, s. 22; Huber, Band II, s. 364; Staudinger/Schwarze, § 323, N. B63; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 77; Bamberger/Roth/Hau/Wolfgang/H.Schmidt, § 323, N. 19; Emmerich, s. 286; Koch, s. 1637; Dubovitskaya, s. 329; Önen, s. 48-49; Barlas, s. 119; Tunçomağ, s. 935; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 495; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 947; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1657; Reisoğlu, s. 384; Havutçu, s. 46; Tümerdem, s. 199; Ateş, Ek süre, s. 398.

orantılı olmalıdır."[876]. Gerçekten de doktrindeki genel kabul alacaklının edimi ifada menfaati ne kadar yüksek ise, ek sürenin o kadar kısa belirlenebileceği ifade edilmektedir. Borçlunun ifa çabası ile bir doğru orantı kurulması ise, aslında taraflar arasındaki sözleşmenin ayakta kalmasının sağlanması adına kanaatimizce de göz önünde bulundurulabilecek bir kriter olabilecektir.

Sürenin uygunluğu konusunda göz önünde tutulması gereken kriterleri kısaca değerlendirmek gerekirse, ilk olarak ifade etmek gerekir ki bu kriterler her ne kadar teorik anlamda uygulanabilir gibi görünse de pratikte bir kısım sorunlara yol açabilir. Zira alacaklının ek süre tayin ederken ilk olarak borçlunun durum ve menfaatini gözden geçirmesi gerekmektedir. Ancak bunun için de alacaklının borçlunun durumu hakkında bilgi sahibi olabilmesi gerekmektedir. Doktrinde ise, bunun pratikte pek de mümkün olmadığı, nitekim alacaklının borçlunun etki alanıyla ilgili düzenli bilgiye sahip olmadığı gibi, iş akışı ve lojistik imkanlarını da bilmediği; tam da bu nedenlerle alacaklının uygun süreyi güvenli bir biçimde tayin edemeyeceği belirtilmektedir[877]. Diğer taraftan ek süre tayin edilirken göz önünde bulundurulması gereken bir diğer kriter edimin nitelik ve şartlarının ne olduğudur. Söz konusu kriterin uygulanması birinci kriter kadar problemli değildir. Bu kritere örnek olarak; sipariş edilen gerçek bir kamyonet nakliyesi ile oyuncak kamyonet nakliyesinin aynı nitelikleri taşımamasından dolayı, birincisinde verilecek olan süre edimin niteliğinden ötürü daha uzun olabilecek, ikincisinde ise bu sürenin daha kısa tutulabilmesinin mümkün olması verilebilir. Son olarak dürüstlük kurallarının da ek süre tayin edilmesinde dikkate alınması gerektiği ifade edilmektedir. Bu konuda, doktrinde alacaklının dürüstlük kuralına aykırı ek süre tayin etmesine örnek olarak, alacaklının daha fazla faiz ve cezai şart alabilmek adına uygun süreden uzun bir süre belirlemesi,

876 Honsell/Vogt/Wiegand, Art. 107, N. 9.

877 Staudinger/Schwarze, § 323, N. B59; Dubovitskaya, s. 329.

verilmektedir. Kanaatimizce bu örnek doğru bir örnek olarak kabul edilmemelidir. Fakat bunun gerekçelerine aşağıda ayrıca yer vereceğimizden burada sadece bu görüşümüzü ifade etmekle yetinmekteyiz.

Diğer taraftan ek sürenin uzunluğunun taraflarca sözleşmede önceden belirlenmesi halinde[878], doktrindeki bir görüşe göre sürenin uygunluğunun araştırılmasına gerek olmaksızın, sözleşmede öngörülen sürenin geçerli olacağı kabul edilmektedir[879]. Burada, yukarıda ifade edilen unsurların taraflar arasında müzakere edilerek ortaya konulmuş ortak bir irade söz konusu olduğundan, kanaatimizce de sürenin geçerli kabul edilmesi gerekmektedir. Ancak taraflar arasında kararlaştırılmasına rağmen ilgili düzenlemenin hukuki denetimi, hükmü yine de geçersiz kılabilir. Nitekim hükmün genel işlem şartlarına ilişkin denetime göre yazılmamış sayılması ya da Kanun'un emredici hükümlerine aykırı olması halinde kesin hükümsüz sayılması gibi.

2. Sürenin Uygun Süreden Kısa Tayin Edilmesi

Ek sürenin uygun olan süreden kısa belirlenmesi durumunda, söz konusu sürenin geçerli olup olmayacağı konusunda doktrinde ve yargı kararlarında farklı görüşler söz konusudur.

İlk olarak doktrinde bir görüşe göre, kısa verilen ek süre geçerli sayılmalıdır[880]. Bu görüşte olan yazarların bir kısmı tarafından; ek sürenin kısa tayin edilmesi halinde, bu

878 Sürenin taraflarca tayin edildiği haller için ayrıca bkz. yuk. İkinci Bölüm § 3-VI-C.

879 Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 75; Becker, Art. 107, N. 25; Havutçu, s. 46; Tümerdem, s. 199.

880 Staudinger/Schwarze, § 323, N. B59; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 83; Möring, s. 31; Koch, s. 1638-1639; Becker, Art. 107, N. 23; Koller, s. 991; Ehrat, s. 92; Honsell/Vogt/Wiegand, Art. 107, N. 10; Oser/Schönenberger, Art. 107, N. 15; von Tuhr, s. 621; Weber/Emmenegger,

sürenin uygun süreyi başlatacağı ve edimin ifasının kabulü açısından tayin edilen kısa ek sürenin değil, bu uygun ek sürenin esas alınacağı belirtilmektedir[881]. Dolayısıyla bu görüşe göre; alacaklı belirlediği kısa süre dolsa bile uygun süre dolmadığı sürece seçimlik hakları kullanamayacaktır. Ayrıca varsayılan bu makul süre içerisinde, ancak kendi takdir

Berner Kommentar, Art. 107, N. 78; Schmid, s. 22; Önen, s. 49; Feyzioğlu, s. 255; Tunçomağ, s. 935; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 495; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 947-948; Eren, Genel, s. 1246; Havutçu, s. 46. Kısa ek süreyi geçerli sayan bir görüş tarafından; alacaklı kısa bir süre belirleyerek edimin ifasını talep etmiş ve bu süre içerisinde yerine getirilmeyen ifayı reddedeceğini bildirmişse, bu süre geçtikten sonra, ancak uygun olan süre henüz dolmadan alacaklı sözleşmeden döndüğünü ya da tazminat talep ettiğini bildirirse, bu halde ek sürenin hükümsüz sayılacağı belirtilmektedir. Bkz. Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 948.

881 Staudinger/Schwarze, § 323, N. B59; Hau/Poseck/H.Schmidt, BeckOK, § 323, N. 18; Bucher, s. 325; Emmerich, s. 287; Huber, Band II, s. 367; Möring, s. 31; Feyzioğlu, s. 255; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 948; Serozan, İfa, s. 230; Havutçu, s. 46. Bu konudaki İsviçre Federal Mahkemesi kararları için bkz: BGE 29 II 344; BGE 105 II 34; BGE 91 II 351; BGE 116 II 436. Kısa verilen ek süreden sonra makul süreyi hakimin belirleyeceğine dair bkz. Bamberger/Roth/Hau/Wolfgang/H.Schmidt, § 323, N. 18. Doktrinde *EREN* kısa tayin edilen süreye karşılık her ne kadar borçlunun itirazından bahsetmekteyse de bu itirazın mevcut olup olmadığına dair bir değerlendirme yapmaksızın, ek sürenin makul süreye uzayacağını ifade etmektedir. Bkz. Eren, Genel, s. 1247.

ettiği kısa ek sürenin dolmasından sonra, edimi kabulden kaçınırsa alacaklının temerrüdü hükümlerinin gündeme geleceği ifade edilmektedir[882].

Doktrinde kısa ek süre verilmesi halinde, bunun uygun süre olarak uzayacağını kabul eden başka bir görüş ise; sürenin uzunluğuna ilişkin borçlunun itirazına gerek olmadığını, borçlu itiraz etmese de uygun sürenin esas alınması gerektiğini; ancak borçlu itiraz ederse bu halde kısa olan ek süre beyanının geçersiz sayılarak, alacaklıyı tekrar süre vermeye zorlamanın daha uygun olacağını belirtmektedir[883].

Kısa ek süreyi geçerli kabul eden yazarların diğer bir kısmına göre ise; borçlunun sürenin kısa olması halinde buna itiraz etmesi gerektiğini[884]; eğer borçlu sürenin kısalığına dair bir itiraz ileri sürmüyorsa, bu halde süreyi kabul ettiği karinesinden yola çıkarak, kısa olan ek sürenin uygulanması gerektiğini belirtmektedir[885]. Bununla birlikte

---

882 Bucher, s. 325.

883 Serozan, İfa, s. 230.

884 Doktrinde bir görüş tarafından borçlunun alacaklı tarafından tayin edilen ek süreye itiraz ederken kendi önerdiği ek süre ile bu itirazını birleştirmesinin de mümkün olduğu belirtilmektedir. Bu itiraz karşısında alacaklının sessiz kalması halinde ise, borçlu tarafından tayin edilen ek sürenin alacaklı tarafından kabul edildiğinin varsayılması gerektiği ifade edilmektedir. Fakat alacaklının, borçlu tarafından belirlenen bu süreye itiraz etmesi halinde ya da borçlu tarafından hiçbir süre önerilmemesi halinde, artık objektif olarak makul sürenin esas alınması gerektiği ve borçlunun bu makul sürede ifada bulunması gerektiği kabul edilmektedir. Bkz. Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 78. Ayrıca bkz. Koller, s. 991.

885 Becker, Art. 107, N. 23; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 78; von Tuhr, s. 621; Oser/Schönenberger, Art. 107, N. 15;

itiraz halinde uygun sürenin mahkeme tarafından belirlenecek olduğu hallerde, alacaklı tarafından verilen kısa sürenin de uygun süre hesabında dikkate alınması gerektiği ifade edilmektedir[886].

Doktrinde diğer bir görüş tarafından ise, verilen ek sürenin kısa olması halinde bunun alacaklının TBK md. 125 hükmünde öngörülen hakları kullanmasına imkan

---

Gauch/Schluep/Schmid/Emmenegger, Band II, N. 2736; Schwenzer, s. 522; Schenker, s. 178; Huguenin, s. 285; Schmid, s. 22; Voser, s. 69; Ehrat, s. 92-93; Önen, s. 49; Tunçomağ, s. 935; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 496; Reisoğlu, s. 384. Doktrinde borçlunun kısa olan ek süreye olan itirazının dürüstlük kuralının bir gereği olduğu ifade edilmektedir. Bkz. Oser/Schönenberger, Art. 107, N. 15; Tunçomağ, s. 935. *ÖNEN*'e göre; bu kısa süre içerisinde borçlunun edimin ifası için elinden geleni yapmış olması halinde; alacaklı süre tayin ederek asıl edimi istediğine ve borçlu da iyiniyetini gösterdiğine göre, süre uzatılması yoluna gidilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Bkz. Önen, s. 49. Doktrinde *KOLLER* ise, normalde kısa tayin edilen süre açısından borçlunun itiraz etmesi gerektiğini, aksi halde kısa sürenin kabul edileceğini ifade etmekte; ancak çok kısa bir süre olması halinde itirazın gerekip gerekmeyeceğinin şartlara bağlı olduğundan bahsetmektedir. Bkz. Koller, s. 991. İtiraza ilişkin gerekliliğin ancak somut olayın koşullarından çıkarılabileceğine dair bkz. Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 83. İsviçre Federal Mahkemesi'nin borçlunun itiraz etmesi gerektiği aksi halde kısa süreyi kabul ettiği yönündeki kararları için bkz: BGE 46 II 251; BGE 105 II 28; BGE 116 II 436; BGE 105 II 28; Urteile des Bundesgerichts 4A_603/2009 vom 9. Juni 2010; Urteile des Bundesgerichts 4C.216/2000 vom 11. Dezember 2000; Urteile des Bundesgerichts 4A_232/2014 vom 30. März 2015.

886 Oser/Schönenberger, Art. 107, N. 15; Önen, s. 49.

vermeyeceği ve alacaklının bu hatasını düzelterek yeniden uygun bir ek süre vermesi gerektiği; dolayısıyla uygun olmayan ek sürenin uygun bir süreyi başlatmasının kabul edilemeyeceği ifade edilmektedir[887]. Ayrıca aynı görüş tarafından, sürenin uygun olmadığını anlayabilecek durumda olan borçlunun, bu uygun olmayan süreye ilk uygun zamanda itiraz etmemesi halinde (alacaklıya bildirmezse), bundan sonra sürenin yetersizliğini ileri sürememesi gerektiği ve sürenin varlığını koruması gerektiği belirtilmektedir[888].

Doktrindeki görüşlere yer verildikten sonra, öncelikle tayin edilen ek sürenin kısa olması halinde bunun uygun süreyi başlatıp başlatmayacağı meselesi üzerinde durulması gerekmektedir. Kanaatimizce kısa verilen ek sürenin uygun süreyi başlatacağı kabul edildiğinde, alacaklı açısından hukuki güvenliği zedeleyebilecek bir durum ortaya çıkabilir. Zira alacaklı uygun sürenin ne zaman dolacağına dair bir bilgi sahibi değildir[889]. Bu durumda da alacaklı kendi tayin ettiği ek sürenin dolduğundan bahisle edimin ifasını reddetme, seçimlik haklarını kullanma yolunu seçebilir. Ancak bunun haklılığı da sonradan yürütülecek dava yoluyla ortaya çıkabileceğinden, alacaklı açısından adil olmayan bir sonuçla karşılaşılabilir. Bununla birlikte alacaklı tayin ettiği ek sürenin dolduğundan bahisle edimin ifasını kabul etmeyerek ayrıca alacaklı temerrüdüne düşme tehlikesiyle de karşı karşıyadır. Bu nedenle sürenin kısa olması halinde, sürenin kendiliğinden makul süreye uzaması görüşü kanaatimizce makul değildir.

887 Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1659.

888 Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1659. Yazarlar ayrıca, borçlunun alacaklının bildirimde bulunurken ek sürenin yetersiz olduğunu bildiğini ya da bilmesi gerektiğini ispat etmesi halinde, itiraz hakkının yine gündeme gelebileceğini ifade etmektedir.

889 Aynı yönde bkz. Dubovitskaya, s. 330.

İkinci olarak tayin edilen ek süreye borçlunun reaksiyon göstermemesi halinde bu kısa sürenin geçerliliği konusunu da değerlendirmek gerekir. İlke olarak kimse kendi sebep olmadığı bir bildirime cevap vermeye mecbur tutulamaz[890]. Söz konusu ilkeden yola çıkıldığında acaba makul olmayan ek sürenin uygulanmaması için borçluya itiraz etme zorunluluğu, başka bir deyişle *reaksiyon gösterme külfeti* getirilmesi bu ilkeye ters düşer mi? Bir görüş bu ilkeye ters düşmeyeceğini ifade etmektedir[891]. Nitekim bu görüşte olan yazarlar söz konusu sürenin verilmesine sebep olan kişinin borçlu olduğunu, dolayısıyla borçlunun bu ek süreye reaksiyon göstermediği takdirde bu sürenin makul sayılması, yani geçerli sayılması gerektiğini ifade etmektedir[892]. Doktrinde *MÖRİNG* ise, her ne kadar kısa tayin edilen ek sürenin makul süreye uzayacağını savunmaktaysa da borçlunun reaksiyon gösterme zorunluluğuna ilişkin olarak; borçlunun yasal olarak kendisine tayin edilen ek süreye reaksiyon gösterme zorunluluğu olmadığını; ancak somut olay açısından borçlu nezdinde alacaklı tarafından bilinmeyen özel şartların varlığının söz konusu olduğu hallerde, borçlunun reaksiyon göstermek zorunda olduğunun düşünülebileceğini belirtmektedir[893]. Biz ek sürenin kısa belirlendiği hallerde; ilk olarak sürenin geçerli olduğunu, ikinci olarak ise borçlunun kısa olduğunu düşündüğü süreye reaksiyon göstermesi gerektiğini düşünmekteyiz. Zira bu halde alacaklı açısından bir belirlilik sağlanmakla birlikte, ek sürenin uzunluğuna ilişkin karara borçlunun da katılımı sağlanmış olacaktır. Böylece özellikle kuruma ilişkin pratikte alacaklı aleyhine sonuçlar ortaya çıkarabileceğine yönelik eleştiriler de çözümlenmiş olabilir. Ayrıca

---

890 Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1659, dpn. 619.

891 Schenker, s. 178-179; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1659, dpn. 619. Ayrıca bkz. Dubovitskaya, s. 332.

892 Schenker, s. 178-179; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1659, dpn. 619; Dubovitskaya, s. 332.

893 Möring, s. 32.

bunun, *reaksiyon gösterme külfetini* yerine getirmeyen borçlu açısından da ağır bir yük getirdiğini düşünmemekteyiz. Son olarak bu itiraz gerekliliğini doktrinde *MÖRİNG* gibi yalnızca borçlu nezdinde ortaya çıkan ve alacaklı tarafından bilinmeyen şartlarla sınırlamayı da uygun bulmamaktayız.

Üçüncü olarak değerlendirilmesi gereken husus, sürenin kısa olarak tayin edilmesinde alacaklının menfaatinin fazla olma halidir. Doktrinde bir görüşe göre; alacaklının menfaati edimin kısa süre içinde ifa edilmesi hususunda fazlaysa, bu halde ek süre o kadar kısa belirlenebilir ve bu durum onu uygun süre olmaktan çıkarmaz[894]. Bunun gerekçesi olarak ise, doktrinde bir görüş tarafından bu halde borçlunun söz konusu duruma kendisinin yol açmış olması nedeniyle borçlunun alacaklıdan önce korunması değil; OR Art. 108/2 hükmü uyarınca alacaklının borçludan önce korunması gerektiği ifade edilmektedir[895]. Nitekim İsviçre Federal Mahkemesi'nin de bu yönde; alacaklının menfaati edimin ifasında ne kadar fazla ve borcun ifası da kolaysa, sürenin o kadar kısa

894 Emmerich, s. 286-287; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 66; von Tuhr, s. 621; Schenker, s. 175; Önen, s. 49; Eren, Genel, s. 1246, Tümerdem, s. 200; Ateş, Ek süre, s. 398. Kısa sürenin haklı görülebileceği halleri doktrinde bir görüş şu şekilde sıralamaktadır: Alacaklının borçluyu defalarca borcunu ödemesi konusunda uyarması veya ona edimi ifa etmesi için daha önce de ek süre vermiş olması. Bkz. Huber, Band II, s. 364. Ancak kanaatimizce bu haller daha çok borçlunun tutum ve davranışından süre verilmesinin gerekmediği halleri düzenleyen TBK md. 124 hükmü kapsamında değerlendirilebilir. Ancak bu durum ek sürenin kısa olarak tayin edilmesinde bu ölçütlerin kullanılamayacağı anlamına da gelmemektedir.

895 Emmerich, s. 286-287; Schenker, s. 175-176.

olabileceğine ilişkin kararı söz konusudur[896]. Kanaatimizce sadece alacaklının menfaatinin fazla olması sürenin kısa belirlenmesini haklı göstermemelidir. Bunun dışında kısa belirlenecek ek süre açısından somut olay adaleti ve sürenin objektif anlamda adil olup olmadığının da değerlendirilmesi gerekir.

Son olarak alacaklının kasıtlı olarak, sadece göstermelik bir ek süre tayin etmek için, ek süre belirlemesi hali değerlendirilmelidir. Doktrinde bir görüş tarafından göstermelik olarak tayin edilen bu kısa sürenin geçerli olmayacağı belirtilmektedir[897]. Zira bu halde alacaklının seçimlik hakları kullanmak istediği ve sadece bunun için süre vermek zorunda kaldığı için süre verdiği, borçluya makul bir süre tanımak gibi bir arzusunun söz konusu olmadığından bahsedilmektedir. Hatta doktrinde bir görüş bunu ahlaka aykırı olarak görmektedir[898]. Başka bir görüş ise, duruma göre bunun sözleşme ihlali olarak değerlendirilebileceğini ifade etmektedir[899]. Kanaatimizce tayin edilen ek sürenin göstermelik olarak belirlendiğinin ispatı oldukça güç olup, borçlunun alacaklının

---

896 Karar için bkz. BGE 103 II 102.

897 Möring, s. 31; Staudinger/Schwarze, § 323, N. B67; Hau/Poseck/H.Schmidt, BeckOK, § 323, N. 18; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N.84; Bamberger/Roth/Hau/Wolfgang/H.Schmidt, § 323, N. 18; Huber, Band II, s. 370. Doktrinde *ERNST* bu konuya ilişkin olarak; alacaklının borçlunun mahcubiyetinden faydalanmaya çalışması, makul bir ek sürede edim ifa edilse de kabul etmeyeceğine dair bir beyanın söz konusu olması ya da alacaklının borçlunun bu kısa süre içerisinde edimi ifa edemeyeceğini bilmesi halinde göstermelik ek sürenin etkisiz olacağını belirtmektedir. Bkz. Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N.84.

898 Möring, s. 31-32.

899 Staudinger/Schwarze, § 323, N. B67.

böyle bir kastı olduğunu ispatlaması için onun bu yönde bir niyeti olduğuna dair ispat araçlarını sunması gerekmektedir. Zira salt sürenin sembolik olacak şekilde kısa belirlenmesi, alacaklının bu niyetine bir gösterge teşkil edebilecekse de tek başına alacaklının ek süre beyanının geçersiz kabul edilmesi açısından yeterli bir delil olmamalıdır. Bu durumda da yukarıda ifade ettiğimiz üzere borçlunun bir reaksiyon göstermesi gerekir[900]. Örneğin; kısa tayin edilen ek sürede edimi ifa etmeyen borçlu karşısında, alacaklının bu kısa süre sona erdikten hemen sonra seçimlik haklarını kullanması sonucu borçlunun dava açarak sözleşmenin sona erdirilmesinin haksız olduğunu iddia etmesinde, acaba hangi tarafın menfaati önde tutulmalıdır ki taraflar arası menfaat dengesi korunabilsin? Kanaatimizce böyle bir somut olay açısından borçlu edimi ifa etmeyerek, kendisine tanınan süreye de herhangi bir reaksiyon göstermeyerek artık daha fazla korumadan yararlandırılmayı hak etmemektedir. Zira borçlu zaten ek süre tayini kurumu ile korunmaktadır. Her ne kadar bu somut olay açısından bu kurumun işlevsizleştirildiği belirtilebilecekse de borçlunun buna karşı gelme hakkının olduğu unutulmamalıdır. Dolayısıyla hakkını kötüye kullandığı varsayılan alacaklı karşısında, kendisine sunulan hukuki korumalardan yararlanmayan sorumsuz bir borçlu söz konusudur. Sonuç itibariyle biz sembolik anlamda kısa ya da sadece kısa olarak nitelendirilebilecek bir ek süre karşısında, kendisine sunulan hukuki korumadan yararlanmayan borçlunun daha fazla korunması için bir sebep görmemekteyiz. Bu nedenle ya borçlu bu süreye reaksiyon göstermeli ve gerçekten makul bir süre kazanmalı ya da kısa süre sembolik dahi olsa geçerli kabul edilmelidir.

---

900 Doktrinde aksi yöndeki görüş, borçlunun bu halde derhal itiraz etmek zorunda olmadığını; borçlunun sessiz kalması ve hatta uzlaşmacı davranmasının da bu çok kısa süreye onay verdiği anlamına gelmeyeceğini ifade etmektedir. Bkz. Staudinger/Schwarze, § 323, N. B68.

3. Sürenin Uygun Süreden Uzun Tayin Edilmesi

Alacaklı tarafından borcun ifası için uygun süreden daha uzun bir ek süre belirlenmesi de mümkündür. Bu durumun çeşitli sebepleri olabilir. Nitekim alacaklının edimin hemen ifasında yüksek menfaatinin olmadığı ve sözleşmeye bağlılığını devam ettirmek istediği haller örnek olarak gösterilebilir.

Alacaklının borçluya zarar verme kastı ile uzun bir ek süre vermesi söz konusuysa; başka bir deyişle daha fazla temerrüt faizi, cezai şart ya da tazminat alma amacıyla uzun bir ek süre öngörüyorsa, bu halde alacaklının hakkını kötüye kullandığı, dürüstlük kuralına aykırı hareket ettiği düşünülebilir[901]. Doktrinde alacaklının hakkını kötüye kullanarak daha uzun süre tayin ettiği bu haller açısından, bu sürenin değil, uygun sürenin dikkate alınması gerektiği ifade edilmektedir[902]. Aksi yöndeki görüş ise; alacaklının uzun süre ile bağlı olacağını kabul etmektedir[903]. Zira bu görüş tarafından, alacaklı tarafından sürenin uzun belirlenmesi halinde, bunun amacının ne olduğunun herhangi bir önemi olmadığı, nitekim ek sürenin uzun olması halinde de borçlunun elinde söz konusu ek süreye rağmen borcunu erken ifa ederek borcundan kurtulma imkanının her zaman söz konusu olduğu belirtilmektedir. Biz de aksi yöndeki bu görüşe katılmakla birlikte,

---

901 Möring, s. 34. Bu alacakların hesaplanmasında *BECKER*, alacaklının spekülatif niyetlerle hareket etmesi haline ilişkin olarak, bu tür spekülatif niyetlerin kendisini yönlendirmesine izin vermeyen bir alacaklının makul kabul edeceği fiyat değişikliğinin dikkate alınacağını ifade etmektedir Bkz. Becker, Art. 107, N. 24. Benzer yönde bkz. Möring, s. 34.

902 Möring, s. 34.

903 Huber, Band II, s. 370; Schenker, s. 179; Lemp, s. 33; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 77; Honsell/Vogt/Wiegand, Art. 107, N. 10; Bucher, s. 325; Tümerdem, s. 202.

borçlunun elinde edimin erken ifa edilmesi imkanı söz konusu olduğundan, alacaklının amacının ne olduğunun herhangi bir önemi olmadığını düşünmekteyiz.

Doktrindeki hakim görüş de aksi yöndeki görüş gibi olup, alacaklının bu uzun ek süre ile bağlı olacağı yönündedir[904]. Ayrıca doktrinde bir görüşe göre; uygun olan süreden daha uzun bir süre belirlenmesine borçlunun itiraz edemeyeceği de ifade edilmektedir[905]. Ancak kendisi için lehe bir duruma borçlunun neden itiraz etmek isteyeceği anlaşılmamaktadır. Bu konuda yazarlar da herhangi bir açıklama yapmamaktadır.

Diğer taraftan doktrinde alacaklı tarafından belirlenen bu uzun sürenin daha sonra uygun süreye dönüştürülmesine ilişkin bir talebinin de söz konusu olamayacağı kabul edilmektedir[906]. Bir başka deyişle alacaklının tayin ettiği bu ek süreyi makul süreye kısaltmasının mümkün olmayacağı ifade edilmektedir. Yine makul süre bir tarafa, doktrinde alacaklının uzun bir süre tayin ettikten sonra bunu herhangi bir şekilde kısaltmak istemesinin de mümkün olmayacağı kabul edilmektedir[907]. Kanaatimizce ek sürenin uzun olarak belirlenmesinden sonra, alacaklı kural olarak bu uzun süre ile bağlı olmalıdır[908]. Ancak bu uzun sürenin geri alınarak kısaltılıp kısaltılamayacağı ya da

---

904 Huber, Band II, s. 370; Medicus/Lorenz, s. 222; von Tuhr, s. 621; Schenker, s. 179; Becker, Art. 107, N. 24; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 77; Dubovitskaya, s. 330; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 496; Önen, s. 49; Ateş, Ek süre, s. 400.

905 Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 947, dpn. 7.

906 Huber, Band II, s. 370; Ateş, Ek süre, s 400.

907 Huber, Band II, s. 370.

908 Doktrinde bir görüş tarafından, uzun bir ek süre belirlendikten sonra, alacaklının ek süre tayinine gerek olmayan hallerden birisinin varlığını sonradan fark ederek bu

uzatılıp uzatılmayacağı aşağıda ayrıca değerlendirileceğinden burada ele alınmayacaktır[909].

4. Uygun Olan Süreye Örnekler

Sürenin uygunluğuna ilişkin olarak mahkeme kararlarına aşağıda yer verilecek olmakla birlikte, ifade etmek gerekir ki, bu süreler minimum süre gibi düşünülmelidir. Başka bir deyişle sürenin üst sınırı değil, alt sınırı olup, alacaklı tarafından tayin edilen sürelerin uygun olup olmadığına ilişkindir. Sürenin uygun olarak kabul edildiği bazı mahkeme kararları şu şekildedir:

a. Türk Hukuku

- Kat karşılığı inşaat sözleşmesinde teslim tarihinin yaklaşık 10 yıl geçmesinin ardından teslim için 15 gün (Yargıtay 15. HD, T. 16.02.2010, E. 2009/1306, K. 2010/838)[910];
- Kentsel dönüşüm kapsamında tamamlanmayan inşaat için 1 yıl 6 ay (Yargıtay 23. HD, T. 04.04.2017, E. 2015/8849, K. 2017/1013)[911];
- İşçilik hak ve alacaklarının ödenmesi için 7 gün (Yargıtay 22. HD, T. 29.05.2017, E. 2015/34437, K. 2017/12492)[912];

---

süreyi geri çekmesinin de mümkün olmadığı savunulmaktadır. Bkz. Huber, Band II, s. 370.

909 Bkz. İkinci Bölüm § 3-XI.

910 Karar için bkz. www.legalbank.net. E.T.: 21.05.2023.

911 Kararda "*geniş bir inşaat alanında açık inşaat alanı şeklindeki faaliyetlerin devamından*" bahsedilmiş olup, inşaatın ne kadarının tamamlandığına ilişkin bir bilgiye rastlanmamıştır. Karar için bkz. www.kanunum.com. E.T.: 21.05.2023.

912 Kararda her ne kadar sürenin uygunluğuna ilişkin açık bir ifade olmasa da sürenin sona ermesi ile temerrüdün hüküm ve sonuçlarının doğacağının kabul edilmesi,

- İşçilik alacağının ödenmesi için 3 gün (Yargıtay 22. HD, T. 01.07.2019, E. 2016/17458, K. 2019/14552)[913];
- İşçilik hak ve alacaklarının ödenmesi için 1 gün (Yargıtay 9. HD, T. 24.09.2014, E. 2012/26262, K. 2014/27953)[914];
- Menajerlik sözleşmesinde menajerin edimi ifası için 1 ay (İstanbul Bölge Adliye, T. 20.11.2020, E. 2017/6397, K. 2020/1976)[915];

---

sürenin de makul görüldüğü anlamına gelecektir. Karar için bkz. www.legalbank.net. E.T.: 21.06.2023. İşçilik alacağı açısından yine 7 gün uygun bulan diğer karar için bkz. Yargıtay 9. HD, T. 20.01.2016, E. 2014/28577, K. 2016/1377. Karar için bkz. www.legalbank.net. E.T.: 20.01.2023.

913 Kararda sürenin uygunluğu tartışılmasa da verilen süre sonunda temerrüdün hüküm ve sonuçlarının doğacağı kabul edildiğinden, Mahkeme tarafından sürenin uygun bulunduğu söylenebilir. Karar için bkz. www.legalbank.net. E.T.: 25.07.2023. Yargıtay tarafından 3 günün uygun bulunduğu diğer bir karar için bkz. Yargıtay 9. HD, T. 07.06.2010, E. 2008/29671, K. 2010/16781. Karar için bkz. www.legalbank.net. E.T.: 25.07.2023.

914 Karar için bkz. www.legalbank.net. E.T.: 26.05.2023. Yine işçilik alacağı yönünde 1 günlük süreyi kabul eden karar için bkz. Yargıtay 22. HD, T. 24.04.2018, E. 2018/3681, K. 2018/9621. Karar için bkz. www.legalbank.net. E.T.: 26.06.2023.

915 Her ne kadar kararda tayin edilen sürenin TMK md. 2'ye aykırı ve samimi olmadığı iddiası olsa da mahkeme bunu değerlendirmemiş cezai şart yönünden genel işlem koşulu kabulü ile cezai şartın geçersizliğine karar vermiştir. Olayda sözleşme 4 yıllık olup, 8 ay boyunca edimin ifa edilmediği iddiası söz konusudur. Karar için bkz. www.legalbank.net. E.T.: 07.05.2023.

- Ticari bir ilişkide para borcunun ödenmesi için 8 gün (Yargıtay 19. HD, T. 16.09.2009, E. 2008/12255, K. 2009/8347)[916];
- Evin onarımı ve iç dekorasyonunun yapılması işinde gecikme sonrası 20 gün (Yargıtay 15. HD, T. 03.03.1989, E. 1989/434, K. 1989/983)[917];
- Arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesinden dolayı para alacağının ödenmesi için 7 gün (Yargıtay 23. HD, E. 2016/3054, K. 2019/917)[918];
- Marka lisans sözleşmesinden kaynaklanan denetim yaptırma yükümlülüğünün yerine getirilmesi için 3 gün (İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 16. HD, T. 13.03.2019, E. 2019/182, K. 2019/542)[919];
- Fuarda sergilenen makinelerin ait olduğu şirkete nakliyesi için 5 iş günü (İstanbul Anadolu 2. Asliye Ticaret Mahkemesi, T. 18.02.2020, E. 2017/822, K. 2020/159)[920];
- 2.,5 yıldır imal edilerek teslim edilmeyen cihazların teslimi için 15 gün (Yargıtay 15. HD, T. 12.05.1983, E. 1983/1307, K. 1983/1255)[921];
- Kaynak makinesi üretimi ve teslimi hakkındaki sözleşmede, makinelerin şartnameye uygun hale getirilerek teslimi için 7 gün (Yargıtay 6. HD, T. 02.05.2023, E. 2022/1977, K. 2023/1566)[922].

---

916 Karar için bkz. www.legalbank.net. E.T.: 07.05.2023.

917 Taraflar arasındaki sözleşmenin süresi 3,5 aydır. Karar için bkz. www.legalbank.net. E.T.: 07.05.2023.

918 Karar için bkz. www.legalbank.net. E.T.: 07.05.2023.

919 Karar için bkz. www.legalbank.net. E.T.: 10.08.2023.

920 Karar için bkz. www.lexpera.com.tr E.T.: 10.09.2023.

921 Karar için bkz. www.lexpera.com.tr. E.T.: 11.09.2023.

922 Karar için bkz. www.lexpera.com.tr. E.T.: 18.10.2023.

- Otomobil teslimi için 15 gün (Yargıtay 13. HD, T. 22.10.1981, E. 5378, K. 6690)[923]

[923] Karardan anlaşıldığı kadarıyla, alıcı satıcıya otomobilin teslimi için daha önce de ek süre vermiş ancak, seçimlik hakkını zamanında kullanmadığından, tekrar ikinci bir ek süre vermiştir. Ancak ilk ek sürenin uzunluğuna kararda rastlanmamıştır. Ayrıca yine kararda ikinci ek sürenin uzunluğunun tartışılmadığını da belirtmek gerekir. Fakat süre sonunda alıcının sözleşmeden döndüğünün kabul edilmesi nedeniyle, sürenin uygun olarak değerlendirildiği neticesine varılmıştır. Karar için bkz. Karahasan, s. 431.

b. İsviçre Hukuku[924]

- Acil durum halinde bir Charter sözleşmesinde uçağın sağlanması adına birkaç saat (01.03.2017 tarihli BGer 4A_201/2016)[925];
- Bir dış cephenin tamamlanması için 15 gün (30.03.2015 tarihli BGer 4A_232/2014, 4A_610/2014);
- Bir yelkenli teknenin kusurlarının onarılması için 20 gün (10.12.2010 tarihli BGer 4A_290/2010);
- Bir miktar paranın ödenmesi için 2 gün (09.06.2010 tarihli BGer 4A_603/2009)[926];

---

924 İsviçre Hukuku'ndaki burada sayılan bir kısım kararlar için bkz. Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 70; Becker, Art. 107, N. 22. Ayrıca bkz. 120 parça kadifenin Zürih'ten Belgrada teslimi için 3 gün (HGer ZH, ZR 1924 Nr. 170,289); daha önce yapılan bir ihtardan sonra arazi satın alma için 5 gün (OGer ZH, SJZ 1929/30, Nr. 50, 266); yedek bisiklet siparişinin üzerinden 2 buçuk ay geçtikten sonraki ek süre 6 gün (OGer ZH, ZR 1923 Nr. 150,291); ödemesi yapılan ve 5 haftadan daha uzun süre önce sevkiyata hazır olması gereken malların teslimi için 7 gün (OGer ZH, ZR 1920 No. 149, 290); montaja başlama için 4 gün (AppGer ZH, SJZ 1913/14, 258); şiddetli kışın ortasında ısıtma sisteminin kullanılamaz olması durumunda kiraya verene birkaç gün (Mittelstein, Zeitfragen aus dem Mietrecht, Deutsche JZ 1915 1067). Bu kararlar için bkz. Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 70.

925 Kararda uçak ile iç savaş olan bir bölgeye gönderilecek insani tıbbi malzeme olması ayrıca sürenin kısalığı konusunda vurgulanmıştır.

926 Kararda para borcunun ödenmesi açısından herhangi bir özel zorluğun söz konusu olmadığı vurgulanmaktadır.

- Üç kez düzeltilmesi için borçluya teslim edilen bir araçtaki kusurun giderilmesi için 1 gün (aynı günün akşamına kadar) (BGE 91 II 344)[927];
- Kurulu olan ekipmanın çalıştırılması için 2 gün (BGE 103 II 102);
- Hisse alımı için 6 hafta (BGE 35 II 224);
- 1000 adet saat teslimatı için 7 gün (BGE 76 II 300);
- Arazi satım sözleşmesinde satıcının edimini yerine getirmesi için 2 buçuk ay (02.04.2014 tarihli KGer ZK2 13 9);
- Faizlerin ödenmesi için 10 gün (BGE 100 II 345).

c. Alman Hukuku[928][929]

- Bir metin sistemi, bir manyetik disk istasyonu ve bir şerit zımbanın teslimatı için (teslimat süresi üzerinden on ay geçmiş) 3 gün (BGH 10.02.1982)[930];

---

927 Kararda üç kez düzeltilmesi için verilen araç için toplamda üç haftadan fazla süre harcandığı da ifade edilerek aynı gün akşamına kadar olan süre uygun bulunmaktadır.

928 Buradaki kararlar ve farklı kararlar için bkz. Huber, Band II, s. 365; Engelmann, s. 194 vd.

929 Alman Hukuku açısından yalnızca borçlunun temerrüdü için değil, aynı zamanda diğer ifa engellerinde de ek süre tayini söz konusudur. Kötü ifa halinde: Bir bilgisayar monitörünün onarımı için 1 ay (LG Offenburg 8.4.1997,1 S 269/96. Karar için bkz. NJW-RR 1997, s. 1421 vd.); elektronik bilgi işlem sisteminin (*EDV-Systems*) kurulmasından sona hata düzeltilmesi için 5 gün (BGH 3.4.2007, XZR 104/04. Karar için bkz. NJW 2007, s. 2761 vd.); bir haftalık konaklama halinde otelin değiştirilmesi için 1 gün (AG Duisburg 25.1.2007 49 C 5022/06, Karar için bkz. BeckRS 2007, 17346.)

930 Karar için bkz. NJW 1982, s. 1279.

- Birkaç ton hırdavat ürün teslimatı için 2 gün (OLG Köln 15.09.1992)[931];
- Hazır mutfak teslimatı için 4 hafta (BGH 25.10.2006)[932];
- Alüminyum pencere teslimatı için 4 hafta (OLG Frankfurt/M. 11.12.1980)[933];
- Neredeyse iki yıl önce sipariş verilen bir gerinim ölçer cihazın teslimi için dört aylık gecikme süresinden sonra öngörülen 1 ay (BGH 18.01.1973)[934];
- Yaklaşık 800.000 DM (Deutsche Mark)'lik bir malın satın alınmasında, satım bedelinin ödenmesi için 11 gün (BGH 17.01.1997)[935];
- Satıcı açısından acil olan bir mülk satışında, hali hazırda altı hafta geciken alıcıya satım bedelini ödemesi için ertesi gün öğlen saat 12'ye kadar (BGH 15.04.1959)[936] .

d. CISG

- Almanya'dan Danimarka'ya teslimat için 3-4 hafta (OLG Naumburg 27.04.1999, 9 U 146/98)[937];

---

931 Karar için bkz. NJW-RR 1993, s. 949.

932 Karar için bkz. NJW 2007, s. 1198.

933 Karar için bkz. BeckRS 1980, 3948.

934 Karar için bkz. BeckRS 1973, 31124418. Kararda ayrıca ek sürenin edimin en baştan ifası için değil, başlanmış olan edimin ifasının tamamlanması için tayin edileceğine özellikle dikkat çekilmektedir.

935 Karar için bkz. NJW 1997, s. 1231.

936 Karar için bkz. NJW 1959, 1176. *HUBER* bu süreyi sınırda bir süre olarak değerlendirmektedir. Bkz. Huber, Band II, s. 366.

937 Belirtmek gerekir ki bu olayda alacaklı aslında borçluya 8 günlük bir ek süre tayin etmiştir. Zira bu süre beyanının 16 Mart tarihinde bildirildiği ve 24 Mart tarihinde sürenin dolacağı kararda ifade edilmektedir. Kararda bu sürenin uygunluğu

- Ödemede birkaç aylık gecikmenin ardından 9 gün (Handelsgericht St Gallen 3.12.2002, HG.1999.82-HGK)[938];
- Ödeme için 9 gün (OLG München 19.10.2006, 23 U 2421/05)[939];
- Güç aynası (*Kraftspannfutter*) teslimi için 5 gün (Kreisgericht Werdenberg-Sarganserland, 17.01.2017, VV.2016.91-WS1ZE-HWI)[940].

5. Uygun Olmayan Süreye Örnekler

Aşağıdaki süre örnekleri ise, uygun olarak görülmeyen ek sürelerdir. Ancak belirtmek gerekir ki bazı olaylar açısından süre uzun olduğu için uygun olmamakla birlikte, bazıları açısından ise, süre kısa olduğu için uygun değildir.

---

sorununu açık bırakılmış ve değerlendirmemiştir. Ancak alacaklı sözleşmeyi sona erdirdiğine ilişkin bildirimi 11 Nisan tarihinde yaptığından, kararda bunun her halükarda artık makul süre olarak değerlendirilebileceği ifade edilmiştir. Karar için bkz. https://cisg-online.org/files/cases/6480/fullTextFile/512_95275022.pdf E.T.: 20.10.2023.

938 Karar için bkz. https://cisg-online.org/files/cases/6664/fullTextFile/727_44199834.pdf E.T.: 21.10.2023.

939 Karar için bkz. https://cisg-online.org/files/cases/7316/fullTextFile/1394_77668153.pdf E.T.: 21.10.2023.

940 Karar için bkz. https://cisg-online.org/files/cases/8852/fullTextFile/2938_58631601.pdf E.T.: 21.10.2023.

a. Türk Hukuku

- Bayinin satış ve abonelik performansını artırması için 15 gün (Yargıtay 11. HD, T. 18.11.2020, E. 2020/5292, K. 2020/5189)[941];
- Motorlu araç sahiplerinin kooperatif ortağı olabildiği bir sözleşmede aracını satan ortağa araç edinmesi için 3 gün (Yargıtay 11. HD, T. 30.09.2002, E. 2002/4176, K. 2002/8381)[942];

---

941 Her ne kadar feshin haklı olmaması konusunda Bölge Adliye Mahkemesi'nin gerekçelerine yer verilse de bu hususa ilişkin Bölge Adliye Mahkemesi'nin kararının gerekçesinden bir kesite yer verilmemiştir. Başka bir deyişle Yargıtay BAM'ın böyle bir gerekçesi olup olmadığına değinmeksizin; satış ve abonelik performansının artırılması için tayin edilen ek süre hakkında bir değerlendirme yapmaktadır. Karar için bkz. www.legalbank.net. E.T.: 23.09.2023.

942 Mahkeme tarafından süre makul süreden kısa olarak değerlendirilmiştir. Ancak şu hususu da belirtmek gerekir. Kararda her ne kadar 3 günlük ek süre tayin edilse de ihraç kararının alınması açısından 7 aylık bir süre geçmesine rağmen ortak edimi yine de ifa etmemiştir. Dolayısıyla kanaatimizce artık ek süre makul olmasa da 7 aylık süre göz önünde bulundurulduğunda kanaatimizce ek süre geçersiz kabul edilmemeliydi. Karar için bkz. www.lexpera.com.tr. E.T.: 24.09.2023. Belirtmek gerekir ki 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 27. Maddesinde de ortakların yükümlülüklerini yerine getirmesi açısından ortağa uygun bir süre tanınması gerektiği düzenlenmiştir. Bu hüküm de TBK md. 123 ile benzer nitelikte bir düzenlemedir.

- Kooperatife belgelerin teslimi için toplamda 40 gün (Yargıtay 11. HD, T. 29.03.2010, E. 2010/2892, K. 2010/3404)[943].

b. İsviçre Hukuku[944]

- 300 ton Antep fıstığı teslimatı için 2 iş günü (BGE 116 II 436)[945];
- 10 milyon doları güvence altına almak için 4,5 saatlik iş saati (BGE 105 II 28)[946];
- Geri kalan tüm taksitleri ödemek için 8 gün (BGE 48 II 452);
- Bir ahırı restorana ve bir samanlığı odalara dönüştürmek için 20 gün (BGE 32 II 720).

---

943 Olayda ilk önce ortağa belgelerin teslimi için 10 gün süre verilmiş, sonrasında ortağın itirazı üzerine 30 gün süre verilmiştir. Karar için bkz. www.lexpera.com.tr. E.T.: 25.09.2023.

944 İsviçre Hukuku kararları için bkz. Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 71. Ayrıca bkz. Doğu bloğundan gelen malların transferi için 5 gün (OGer AR. Rechber AR 1955/56, 36); çelik boru balyalarının üretimi için 1 gün (OGer SO SOG 1939, 167); bir ansiklopedi teslimi için birkaç gün (Ger. Präsident 111BE. SJZ 1920.21.31); ev sahibinin dairedeki kusurları onarması için 30 gün (21.01.2010 tarihli BGer 4A 565/2009). Bu kararlar için bkz. Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 71.

945 Belirtmek gerekir ki her ne kadar 2 iş günü süre verilse de somut olayda süre fiilen uzamış (zira alacaklının sözleşmeyi feshetmesi gecikmiş), ancak buna rağmen yine de Mahkeme sürenin uygun olmadığına karar vermiştir.

946 Ancak karar incelendiğinde her ne kadar kısa süre tayin edildiği ifade edilse de aynı zamanda borçlunun bu süreye itiraz etmesi gerektiği aksi halde kısa sürenin kabul edileceği de belirtilmektedir.

c. Alman Hukuku[947]

- Deri fişek çantası satışı için öngörülen 14 gün (RG 24.11.1916, II 392/16)[948];
- Mobilya teslimatı açısından öngörülen 4 hafta (BGH 31.10.1984, VIII ZR 226/83)[949];
- Hazır mutfak teslimatı için öngörülen 6 hafta (OLG Hamm 13.06.1986, 20 U 285/85)[950];
- Hazır mutfak için öngörülen 3 ay (BGH 26.01.1983, VIII ZR 342/81)[951];
- Araç için TÜV raporu ya da onarım gibi tedbirlerin alınması için 4 saat (OLG Karlsruhe 24.11.2011)[952].

d. CISG

- Almanya'dan Mısır'a çeşitli makinelerin teslimatı için 11 gün (OLG Celle 24.05.1995,20 U 76/94)[953];
- 1000 tondan fazla televizyon tüpünün kabulü (teslim alınması) için yaklaşık 1 ay (Tribunal de Grande Instance de Strasbourg 22.12.2006, 04/00925)[954];

---

947 Alman Hukuku kararları için bkz. Engelmann, s. 194 vd.

948 Karar için bkz. RGZ 89, s. 125.

949 Karar için bkz. NJW 1985, s. 323.

950 Karar için bkz. NJW-RR 1987, s. 315.

951 Karar için bkz. NJW 1983, s. 1320.

952 Karar için bkz. NJW-RR 2012, s. 505.

953 Karar için bkz. https://cisg-online.org/files/cases/6130/fullTextFile/152_32345775.pdf E.T.: 22.10.2023.

954 Karar için bkz. https://cisg-online.org/files/cases/7548/fullTextFile/1629_68739980.pdf E.T.: 22.10.2023.

- Alıcının bankasından yeni bir akreditif temini için 2 gün (Landgericht Hamburg, 07.09.2017, 403 HKO 36/16)[955].

B. Açık Olması

Ek sürenin açık olmasından kastedilen ek süreye ilişkin irade açıklamasında, sürenin uzunluğunun ne olduğunun açıkça anlaşılabilir[956], hesaplanabilir olmasıdır[957]. Bir başka deyişle, *derhal, hemen*, *vakit geçirmeksizin*, *uygun bir süre içerisinde-sofort, unverzüglich, umgehen* gibi ifadelerin ek süre iradesini yansıtmayacağı; borçlunun ne zamana kadar ifada bulunabileceğini kesin olarak bilmesi gerektiği, doktrinde hakim görüş olarak kabul edilmektedir[958]. Fakat bu tarz ifadelerin geçersiz sayılıp sayılmayacağı

---

955 Karar için bkz. https://cisg-online.org/files/cases/13183/fullTextFile/5269_99417155.pdf E.T.: 23.10.2023.

956 von Tuhr, s. 620; Becker, Art. 107, N. 17, N. 21; Bucher, s. 325; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 61-62; Honsell/Vogt/Wiegand, Art. 107, N. 7; Gauch/Schluep/Schmid/Emmenegger, Band II, N. 2735; Schmid, s. 22; Schenker, s. 172; Keller/Schöbi, s. 204; Koch, s. 1636; Önen, s. 48; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 495; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1660; Eren, Genel, s. 1246; Havutçu, s. 45; Ateş, Ek süre, s. 396.

957 Staudinger/Schwarze, § 323, N. B60; Emmerich, s. 284; Möring, s. 34 vd.; Dubovitskaya, s. 328; Engelmann, s. 152; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 63; Schmid, s. 22.

958 Huber, Band II, s. 362; Staudinger/Schwarze, § 323, N. B60; Möring, s. 32 ve s. 35; Faust, BGH, s. 202-203; Huth, s. 38-39; von Tuhr, s. 620; Oser/Schönenberger, Art. 107, N. 11-12; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 63; Becker, Art. 107, N. 17; Schenker, s. 172; Bucher, s. 325; Tunçomağ, s. 934; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 495; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1660; Eren, Genel, s. 1246;

hususunda doktrinde farklı görüşlerin ileri sürüldüğünü belirtmek gerekir. Nitekim doktrinde bir görüş; bu tarz ifadeler ile ek süre tayin etmenin geçersiz olduğunu; bunun kanun tarafından yeni bir ek süre tayinine atıf olmayacağını ve kanunda belirtilen sonuçları doğurmayacağını savunmaktadır[959]. Aksi yöndeki görüş tarafından; bu tarz ifadeler ile ek süre tayin edilmesi halinde, bunun geçersiz sayılmayacağı[960], bu beyanın uygun olan ek süreyi başlatacağı kabul edilmektedir[961]. Bu ifadeleri kabul eden doktrinde bir görüş, bu tarz ifadeler ile ek süre tayin edilmesi halinde, borçlunun yalnızca sınırlı bir zamanın olduğunun vurgulanmasının yeterli olduğunu belirtmektedir[962].

Havutçu, s. 45; Ateş, Ek süre, s. 397. *FEYZİOĞLU* bu tarz beyana ilişkin olarak; bunun alacaklının süreyi tespit yetkisini borçluya bırakması olarak değerlendirilebileceğini ifade etmektedir. Bkz. Feyzioğlu, s. 255. *ERNST*, bu gibi ifadelerle ek süre tayini durumunda; ancak bu ifadelerden borçlunun "*ifa için yalnızca sınırlı (belirlenebilir) bir süreye sahip olacağı*" şekilde bir anlam çıkarabilmesi halinde ve bu bildirimle, bunun borçlunun son şansı olduğunun açıkça anlaşılması şartıyla (uyarı işlevi) geçerli olacağını savunmaktadır. Bkz. Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 80.

959 von Tuhr, s. 620; Becker, Art. 107, N. 17. Bu tarz ifadelerin yeterli açıklıkta olmadığı yönünde bkz. Tandoğan, Mes'uliyet, s. 495. Bu tarz ifadelerin sonuç doğurmayacağı yönünde bkz. Önen, s. 48; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1660; Ateş, Ek süre, s. 397.

960 Hau/Poseck/H.Schmidt, BeckOK, § 323, N. 19; Bamberger/Roth/Hau/Wolfgang/H.Schmidt, § 323, N. 19; Möring, s. 37; Emmerich, s. 286-287; Feyzioğlu, s. 255; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 948.

961 Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 948.

962 Bamberger/Roth/Hau/Wolfgang/H.Schmidt, § 323, N. 19.

Doktrinde aksi yöndeki görüşe sahip olan ve *derhal, hemen, sofort*, *unverzüglich, umgehend* gibi ifadeleri ek süre olarak kabul eden görüşe ek olarak Alman Federal Mahkemesi'nin 12.08.2009 tarihli bir kararında da söz konusu ifadeler ile tayin edilen ek süre beyanlarının geçerli olacağı kabul edilmiştir[963]. İlgili karar Alman Hukuk doktrininde bir kısım tartışmaları tekrar ortaya çıkartmıştır. Nitekim doktrinde bir görüş; alacaklının mahkeme kararında belirtildiği gibi bir ek süre belirlemesinin, alacaklı açısından hiçbir menfaati olmamasına rağmen, borçlu açısından bir güvensizlik yaratacağını belirtirken[964]; aksi yöndeki görüş ise, kararı adil bulmaktadır[965]. Söz konusu

963 Karar için bkz. BGH 12.08.2009, VIII ZR 254/08, NJW, 2009, s. 3153.

964 Koch, s. 1638; Gsell, s. 731; Keil, s. 13-14. Doktrinde *FAUST* da Mahkeme'nin özel olarak bu dava açısından adil karar verdiğini belirtmektedir. Zira davada alıcının aslında satıcıdan kusurun derhal giderilmesini aksi halde başka atölyede giderteceğini belirtmesinde satıcının sınırlı bir süreye sahip olduğunu anlayabiliyor olması gerektiği -ancak mahkemenin bu hususa hiç değinmemiş olması- gerekçesi nedeniyle bunu kabul etmektedir. Fakat yine de bunu genelleştirmesini, başka bir deyişle her somut olay açısından bu ifadelerin ek süre tayini gibi kabul edilmesini hatalı bulmaktadır. Eski Alman Medeni Kanunu (eBGB) döneminde edimin reddedileceğine dair uyarıya da yer verilmesi gerektiğinden, bu ifadelerin o dönem açısından kabul edilebilir olduğunu; bugün için ifayı ret tehdidinin de ortadan kaldırılmış olması nedeniyle, ek süre tayininin bu görevi üstlenmiş olmasından dolayı artık kabul edilemeyeceğini belirtmektedir. Ayrıca Mahkeme'nin alıcının edimi kendi kendisine ifa etmesinin sonuçlarına ilişkin hiçbir değerlendirme yapmamasını da bir eksiklik olarak değerlendirmektedir. Bkz. Faust, BGH, s. 202-205.

965 Klein, s. 3154-3155; Skamel, s. 672; Dubovitskaya, s. 332.

karar yukarıda karşılaştırmalı hukuk bölümünde ayrıca ve ayrıntılı olarak incelendiğinden burada daha fazla kararın ayrıntısına değinilmeyecektir[966]. Ancak söz konusu karar hakkındaki görüşlere kısaca yer verilmesi gerektiğini düşünmekteyiz. Zira ek süre belirlenirken kullanılabileceği belirtilen *derhal, hemen, vakit geçirmeksizin, uygun süre içerisinde* gibi ifadeler tam olarak sürenin açıklığı ile ilgili olmakla birlikte burada değerlendirilmesi gerekmektedir. Öncelikle doktrinde kararı adil bulan görüşlerden birisi şu gerekçeleri ileri sürmektedir: İlk olarak söz konusu kararın tamamen alacaklı lehine olmadığı[967]; kaldı ki böyle bir süre tayin edildiğinde borçlunun uygun süreye yönelmesi gerektiğini, ki alacaklı kısa süre tayin etse de aynı sonucun ortaya çıkacağı; aynı zamanda uygun sürenin belirsizliği karşısında alacaklının daha uzun süre tayin etmesi neticesinde bu büyük avantajı borcunu ifa etmeyen borçlunun hak etmediğini, zira borçlunun zaten başlı başına ek süre tayini kurumu ile korunduğunu; Mahkemenin yasa yorumunda makul sınırlar içerisinde kaldığı, ayrıca alacaklı dostu tutumu olduğu varsayıldığında da ayrıca bir gerekçeye ihtiyacı olmadığı; alacaklının kısa süre verdiğinde bunun geçerli sayılarak uygun süreye uzatılmasına karşılık, *derhal* gibi bir ifadeyle ek süre vermesi halinde bunun geçersiz sayılmasının çelişkili olacağı belirtilmektedir[968]. Öncelikle bu eleştiriler genel olarak değerlendirilecek olursa; somut olay bir tarafa bırakıldığında, alacaklının *derhal, vakit geçirmeksizin* gibi ifadeler ile ek süre tayin etmesi, her ne kadar bir kısım belirsizlikler içeriyor olsa da kanaatimizce de geçersiz sayılmamalıdır. Zira alacaklının ek süreyi uygun süreden daha kısa tayin etmesi durumunda, eğer borçlu buna reaksiyon göstermiyorsa kısa ek süreyi kabul ettiği sonucunun doğacağını kabul ettiğimizi yukarıda

966 Karara ilişkin değerlendirmeler hakkında bkz. Birinci Bölüm-§ 2-III-A-2-d.

967 Bunun çok fazla alacaklı lehine olduğuna dair görüş hakkında bkz. Koch, s. 1638; Gsell, s. 730- 731; Keil, s. 13-14.

968 Dubovitskaya, s. 331.

da ifade etmiştik. Dolayısıyla bu ifadelerin borçlu açısından bir belirsizlik yaratacağı iddia edilse de ek sürenin kısa olarak tayin edilmesi halinde de bu belirsizliğin söz konusu olduğunu söylemek gerekir. Tam da bu sebeple yukarıda Mahkeme kararını adil bulan görüşün ortaya atmış olduğu çözüm önerisi değerlendirilmelidir. Bu görüşe göre, alacaklı tarafından tayin edilen ek süre karşılığında borçluya söz konusu beyana karşılık *reaksiyon gösterme külfeti* (*Obliegenheit*) yüklenmesi gerektiği savunulmaktadır[969]. Bu külfet sayesinde; borcunu ifa etmeyen borçlunun disipline edilebileceği; ayrıca alacaklının beyanına karşılık vermeyen borçlunun süreyi kabul ettiği varsayılacağından ortaya ek süre kurumuna ilişkin bir problem çıkmayacağı, borçlunun bu beyana itiraz etmesi halinde ise alacaklının borçlunun durumu hakkında bilgi sahibi olabileceği ve böylece borçlunun itirazı neticesinde ya yeni bir ek süre belirleme yolunu tercih edeceği ya da tayin ettiği sürede, sürenin uygun olmama riskini bilerek üzerine alarak, ifa talebine devam edebileceği; ayrıca söz konusu külfetin taraflar arasındaki işbirliğini destekleyerek hukuki güvenliği de her iki taraf açısından artıracağı; son olarak alacaklının kendisine göre uygun olarak düşündüğü fakat uygun olmayan bir ek süre belirleme ile kendisini garanti altına almak adına daha uzun süre belirleme seçenekleri arasında tercih yapmak

969 Dubovitskaya, s. 332. Alman Hukuku'nda borçluya böyle bir külfet yüklenmesine ilişkin çözümün daha önceki dönemde de önerildiğine dair bkz. Dubovitskaya, s. 332. Fakat o dönemde İmparatorluk Mahkemesi (*Reichgericht*) tarafından da bu görüşe uyulmamıştır. Karar için bkz. RG Recht 20.11.1917, RGZ 091, 204 – 208. Belirtmek gerekir ki her ne kadar bu şekilde ifade edilmese de alacaklının kısa süre tayin etmesi karşısında, borçlunun reaksiyon göstermesini/itiraz etmesini arayan başka görüşler de vardır. Bunlara yukarıda yer verilmiştir. Bunun için bkz. İkinci Bölüm§ 3-X-A-2.

zorunda kalmayacağı belirtilmektedir[970]. Biz de bu çözüm önerisini, özellikle kısa ek süre tayin edilmesinde kabul ettiğimiz çözüm ile tutarlı olmasının da etkisiyle, kabul etmekteyiz. Ancak bunun yanında söz konusu ifadelerin bir belirsizlik yarattığını reddetmemekle birlikte, söz konusu belirsizliğin borçlunun katılımı da içeren bir süreç ile çözülmesini daha adil bulmaktayız.

Ek sürenin açık olmasından kastedilen diğer bir husus ise; talebin hangi edimin ifasına ilişkin[971] olduğu, hangi para birimiyle ifa edileceği[972], hizmetin ifası açısından hangi yöntemlerin kullanılacağı[973] gibi hususların açık olmasıdır. Dolayısıyla alacaklının ek süre tayin ederken hangi edim için ek süre tayin ettiğini, -ki sözleşmede birden fazla edim söz konusu olabilir- açıkça belirtmesi gerekir. Aksi halde, başka bir deyişle ek sürenin hangi edim için verildiğinin anlaşılamadığı hallerde; şayet borçludan da bunu anlaması beklenemiyor ve anlaması da mümkün değilse, doktrinde bir görüşe göre alacaklının irade açıklaması geçersiz sayılmalıdır[974]. Ancak borçlunun alacaklının ek süre

---

970 Dubovitskaya, s. 332.

971 Hau/Poseck/H.Schmidt, BeckOK, § 323, N. 15; Staudinger/Schwarze, § 323 N. B55; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 65; Engelmann, s. 149; Schenker, s. 171; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 65; Becker, Art. 107, N. 17; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 495; Havutçu, s. 45. Alman Hukuku açısından bu husus daha da önemlidir. Zira yukarıda da ifade edildiği üzere yalnıza temerrüt halinde ek süre söz konusu olmadığından alacaklının hangi ifa engeline ilişkin süre verdiği konusunda yeterli açıklıkta olması gerektiği kabul edilmektedir. Bkz. Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 66.

972 Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 65

973 Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 65

974 Staudinger/Schwarze, § 323 N. B57; Ateş, Ek süre, s. 397.

beyanından hangi edimi talep ettiğini anlayabilecek durumda olması halinde, beyanda hatalar olmasına rağmen, dürüstlük kuralı gereği bu ek süre beyanının geçerli sayılarak hüküm ve sonuçlarını doğurması gerektiği belirtilmektedir[975]. Edimin açıklığına ilişkin bir diğer mesele, alacaklı tarafından talep edilen edimin taraflar arasındaki borç ilişkisine uygun olması gerekliliğidir[976]. Ancak alacaklı sözleşmede öngörülen edimden daha azı için bir ek süre tayin ederse, ancak bu kısmı açısından edimin ifa edilmemesi halinde seçimlik hakların gündeme gelebileceği kabul edilmektedir[977]. Alacaklının sözleşmede öngörülen edimden daha fazlası açısından bir ek süre tayin etmesi halinde ise, bu ek sürenin geçerli olup olmayacağı tartışmalıdır. Nitekim bir görüş bu halde sözleşmeye aykırılık nedeniyle ek sürenin kural olarak etkisiz olacağını[978]; ancak fazla talep önemsizse ya da her ne kadar fazla talep olsa da borçlu bunu borçlu olunan edime yönelik bir talep olarak anlıyorsa, ek süre tayininin geçerli kabul edilmesi gerektiği ifade edilmektedir[979]. Diğer bir görüş ise; talep edebileceği edim kadar süre tayin edildiğinin varsayılması gerektiğini belirtmektedir[980].

975 Schenker, s. 172-173; Ateş, Ek süre, s. 397.

976 Ateş, Ek süre, s. 396.

977 Emmerich, s. 285; Ateş, Ek süre, s. 396.

978 Emmerich, s. 285; Staudinger/Schwarze, § 323, N. B57; Hau/Poseck/Schmidt, BeckOK, § 323, N. 17; Engelmann, s. 150.

979 Engelmann, s. 150. Doktrinde bir başka görüş, borçlu doğru ifa talebine de uymayacaksa ya da alacaklı fazla talebe rağmen, asıl ifayı doğru ifa olarak sayacaksa, o zaman bu edimden fazlasına ilişkin beyanın geçerli olacağını kabul etmektedir. Bkz. Hau/Poseck/H.Schmidt, BeckOK, § 323, N. 17.

980 Ateş, Ek süre, s. 396.

Son olarak alacaklının edimin ifasını kararlaştırılan yerden başka bir yerde ifa etmesini talep etmesi halinde ek süre beyanının geçerli olup olmayacağına bakıldığında; doktrinde bir görüşün bu halde beyanın geçersiz olduğunu kabul ettiğini ifade etmek gerekir[981]. Kanaatimizce bu durum iki şekilde değerlendirilmelidir. Eğer edimin ifası talep edilen yer borçlu lehine ise, bu halde ek süreyi geçersiz saymak makul değildir. Ancak borçlu aleyhine olacak şekilde bir ifa yeri değişikliğinin söz konusu olması halinde, beyanın geçersizliği tartışılabilir.

Diğer taraftan ek sürenin açıklığına ilişkin bir diğer sorun alacaklının ek süre tayin ederken, bunun hukuki sonuçlarına yer vermesinin gerekli olup olmadığıdır. Doktrindeki hakim görüş, ek sürenin hukuki sonuçlarına yer verilmesine gerek olmadığı yönündedir[982]. Bununla birlikte bazı haller açısından kanun koyucu ek sürenin hukuki sonuçlarına yer verilmesini gerekli görmektedir[983]. Ancak bunlar istisnai düzenlemeler olup, bu hükümlerin uygulanacağı somut olaylar dışında, genel düzenleme böyle bir

---

981 Staudinger/Schwarze, § 323, N. B57.

982 Keller/Schöbi, s. 204; Önen, s. 50; Tümerdem, s. 195; Ateş, Ek süre, s. 396. Alman Medeni Kanunu'nun eski 326 hükmünde, alacaklının ek süre tayin ederken edimin reddedileceğine dair uyarıya da yer vermesi zorunlu olarak görülmekteydi. Ancak 2002 tarihinde yapılan değişiklik ile artık bu zorunluluk ortadan kaldırılmıştır. Hau/Poseck/H.Schmidt, BeckOK, § 323, N. 16; Emmerich, s. 283; Dubovitskaya, s. 328. eBGB dönemi açısından geçerli kabul edilebilecek bir görüşe göre, alacaklının ek süre verirken borçlu için gerekli açıklığın sağlanabilmesi adına ek sürenin sona ermesinden sonra ifanın reddedileceğine ilişkin uyarıya yer vermesi gerekmektedir. Bkz. Huber, Band II, s. 372.

983 Bunlara örnek olarak, TBK md. 315/f.I (eBK md. 260/f.I) ve TBK md. 362/f.II (eBK md. 288/f.I) verilebilir.

gereklilik öngörmediğinden, kanaatimizce alacaklı hukuki sonuçlarına yer verip vermemekte serbesttir.

XI. Ek Sürenin Geri Alınıp Alınamayacağı Meselesi

Alacaklının borçlunun temerrüde düşmesinin ardından, ona ek süre tayin ettikten sonra, söz konusu süreyi seçimlik haklarını kullanmadan önce geri alıp alamayacağına ilişkin doktrinde çeşitli görüşler ileri sürülmektedir. Ancak bu görüşlere değinmeden önce belirtmek gerekir ki, aşağıda incelenecek olan görüşlerden bazıları her ne kadar eserlerinde sürenin geri alınmasından bahsetmese de sürenin tek taraflı olarak değiştirilmesinden bahsettiklerinden, onların görüşleri de burada, yani ek sürenin geri alınması başlığında değerlendirilmiştir.

Doktrinde bir görüş tarafından, tayin edilen ek sürenin, ek süre tanımanın yenilik doğurucu hak olmasından dolayı geri alınamayacağı savunulmaktadır[984]. Aksi yöndeki görüş tarafından ise, tayin edilen ek sürenin geri alınmasının mümkün olduğu savunulmaktadır[985]. Zira bu durumda borçlunun herhangi bir yasal konumdan mahrum kalmadığı ifade edilmektedir[986]. Ancak bu görüşe karşı çıkan aksi yöndeki bir görüş; ek

---

984 Möring, s. 39. Yazar ek sürenin alacaklı tarafından tek taraflı olarak değiştirilmesini, başka bir deyişle uzatılmasını ya da kısaltılmasını geri alma olarak nitelendirmekte ve bunun mümkün olmadığını kabul etmektedir. Bkz. Möring, s. 39. Ancak doktrinde *EMMERİCH* tarafından bu görüş, ek süre tanımanın Alman Hukuku açısından da artık yenilik doğurucu bir etkisi olmadığından beyanın geri alınmasının neyi engelleyeceğinin belli olmaması nedeniyle eleştirilmektedir. Bkz. Emmerich, s. 284.

985 Hau/Poseck/H.Schmidt, BeckOK, § 323, N. 12; Bamberger/Roth/Hau/Wolfgang/H.Schmidt, § 323, N. 12; Tümerdem, s. 195.

986 Bamberger/Roth/Hau/Wolfgang/H.Schmidt, § 323, N. 12.

sürenin belirlenmesi ile borçluda bu süre sonuna kadar edimin ifasının kabul edileceğine ilişkin bir güven yaratıldığından, sürenin geri alınamayacağını savunmaktadır[987]. Ayrıca yine aynı görüş tarafından ek sürenin geri alınmasının kabul edilmesi halinde alacaklının yeni ve daha kısa bir ek süre belirleyerek borçluyu dezavantajlı bir duruma düşürebileceği ifade edilmektedir[988]. Diğer taraftan Reichsgericht de 1902 tarihli bir kararında, sürenin tek taraflı olarak geri alınmasının mümkün olmadığına karar vermiştir[989]. Son olarak bir başka görüş tarafından ise, ek sürenin geri alınmasına izin verilse de bunun uygulamada büyük ölçüde anlamsız olacağı; zira sürenin geri alınabileceğini savunan görüşlerin de zaten alacaklının yeni süreyi daha kısa olarak belirleyemeyeceğini kabul ettiklerinden bir anlamı olmayacağı ifade edilmekte; ayrıca geri alınan sürenin daha uzun olarak belirlenmesinin de bir amacı olmadığını, zira alacaklının dilerse tekrar ek süre tayin edebileceği belirtilmektedir[990].

Sırasıyla görüşleri değerlendirmek gerekirse, ilk olarak ek sürenin yenilik doğurucu hak olmasından dolayı geri alınamayacağını savunan görüşe katılmamaktayız. Zira yukarıda da açıklandığı üzere ek süre tayini yenilik doğurucu bir hakkın kullanımı değildir. İkinci olarak ek süre tayininin geri alınamayacağına ilişkin bir diğer görüşe bakıldığında, kanaatimizce bu görüş sürenin geri alınmasından sonra belirlenecek yeni sürenin daha kısa olmasından yola çıkarak bir sonuca varmaktadır. Her ne kadar doktrinde alacaklının daha kısa süre belirleyemeyeceği kabul edilse de alacaklının tayin edilen ek süreyi geri aldıktan sonra daha uzun bir ek süre tayin etme ihtimali de her zaman söz konusudur. Bu değerlendirmeye, alacaklının ek süreyi geri almak yerine, tekrar ikinci

987 Staudinger/Schwarze, § 323, N. B37; Höffmann, s. 37.

988 Höffmann, s. 37.

989 Karar için bkz. Reichsgericht 9.12.1902, RGZ 53, s. 167.

990 Bassler/Büchler, s. 892.

bir ek süre tayin etmesinin düşünülebileceği şeklinde karşı çıkılabilir. Fakat bu argümana karşı argümanımıza aşağıda görüşümüzü açıklarken ayrıntılı olarak cevap verileceğinden burada değinilmeyecektir. Yine ek sürenin geri alınmasına izin verilmesi halinde, bunun pratikte anlamsız olacağı görüşüne de katılmamaktayız.

Son olarak ek sürenin geri alınabileceği yönündeki görüşe bakıldığında, öncelikle bu görüşe katıldığımızı belirtmek isteriz. Bu görüşe sahip olan yazarların bir kısmı tarafından, alacaklının ek süreyi geri alarak tek taraflı bildirim ile daha uzun süre belirleyebileceği kabul edilirken[991]; daha kısa süre belirlemesi ise reddedilmektedir[992]. Kanaatimizce bu şekilde kesin bir yargıda bulunulmamalıdır. Zira ilk olarak alacaklının tayin ettiği ek süreyi geri alarak daha uzun bir ek süre vermesi haline bakıldığında, bunun alacaklının ilk ek süre tayininden sonra tekrar ikinci bir ek süre vermesi ile pratikte aynı anlama geldiğini belirtmek gerekir. Dolayısıyla ek sürenin geri alınarak, daha uzun süre verilmesinin pratikte pek de bir anlamı olmayacak olup; alacaklı bunun yerine direkt

---

991 Hau/Poseck/H.Schmidt, BeckOK, § 323, N 12; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, §323, N. 58-59; Bamberger/Roth/Hau/Wolfgang/H.Schmidt, § 323, N. 12; Emmerich, 284. Ancak *ERNST* borçlunun korunmaya değer menfaatleri çeliştiği halde bunun ayrıca değerlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Bkz. Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, §323, N. 58-59.

992 Hau/Poseck/H.Schmidt, BeckOK, § 323, N 12; Bamberger/Roth/Hau/Wolfgang/H.Schmidt, § 323, N. 12; Emmerich, s. 284; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, §323, N. 59; Tümerdem, s. 195. Doktrinde bir görüş tarafından, süre sınırının tek taraflı olarak kısaltılmasının "her zaman" kabul edilemeyeceği ifade edilmektedir. Bkz. Staudinger/Schwarze, § 323, N. B69.

ikinci bir ek süre tayin etme yolunu seçebilecektir. Fakat asıl değerlendirilmesi gereken mesele alacaklının tayin edilen ek süreyi geri aldıktan sonra daha kısa süre vermesi halinde, bunun peşinen reddedilmesi yerine, acaba bu konuda borçlunun harekete geçme gerekliliğinin kabulü daha makul olabilir mi? Bunu bir örnekle açıklamak gerekirse; örneğin 1 ton demir tesliminde temerrüde düşen borçluya teslim için 1 aylık süre veren alacaklının, 10 gün sonra bu ek süreyi geri alarak, aynı gün tekrar bir ek süre beyanı ile 1 ay süre vermesi halinde, ek süre aslında fiili olarak 40 gün olacak ve süre uzayacaktır, ki bu zaten doktrinde bizim de savunduğumuz görüş tarafından kabul edilmektedir. Ancak aynı alacaklının yine 10 gün geçtikten sonra, bu ek süreyi geri alarak aynı gün yeni ek süreyi 10 gün olarak belirlemesi halinde, bu sefer ilk tayin edilen 1 aylık süre 20 güne kısalacaktır. Kanaatimizce bu olayda, eğer borçlu bu duruma itiraz etmiyor ise, süre geçerli kabul edilmeli; borçlu sürenin kısalığına itiraz ederse durum mahkeme tarafından değerlendirilmelidir. Ancak bu değerlendirme olumlu olabileceği gibi olumsuz da olabilir. Başka bir deyişle mahkeme malların teslimi açısından toplam 20 günlük sürenin makul olduğuna karar verebileceği gibi, makul süreden daha kısa olduğuna da karar verebilir. Sonuç itibariyle her ne kadar borçlu açısından, ilk tayin edilen ek süreden sonra edimi 1 ay içerisinde ifa edebileceğine dair bir güven yaratılmış olsa da bu güvenin zedelenmesi başlı başına sürenin kısaltılmasının reddedilmesine neden olmamalıdır. Nitekim borçlu 20 günlük süre içerisinde edimi ifa edebilecek durumdaysa zaten buna itiraz etmeyeceğinden bir sorun ortaya çıkmayacaktır. Ancak borçlunun itiraz ettiği durumlarda değerlendirmenin sadece ek sürenin kısaltılması bağlamında yapılarak bunun reddedilmesi şeklinde değil, toplam sürenin makul olup olmadığı bağlamında yapılması daha yerindedir. Salt borçluda yaratılan güvenden hareket edilmesi kanaatimizce taraflar arasındaki menfaat dengesinde objektiflikten uzaklaşmak olarak nitelendirilmelidir.

Sonuç itibariyle bizim önerimiz, eğer alacaklı ek süre tayin ettikten sonra daha uzun bir süre vermek niyetindeyse, sürenin dolmasından sonra ya da süre devam ederken tek

taraflı irade açıklamasında bulunarak tekrar süre verebilir[993]. Ancak alacaklı süreyi geri alarak, daha kısa bir süre vermek niyetindeyse, bu halde sürenin geri alınabilir olduğunu yine kabul etmek gerekir. Ancak alacaklının tekrar tayin edeceği sürenin de makul olması gerekeceğinden (kanaatimizce toplam süre açısından değerlendirilmelidir), borçlunun bu süreye itiraz etmesi aranmalıdır. Borçlunun bu süreye herhangi bir itirazı olmaması halinde ise, sürenin uygun olduğu kabul edilmelidir.

XII. Ek Sürenin Koşula Bağlanıp Bağlanamayacağı Meselesi

Ek sürenin koşula bağlı olarak yapılabilip yapılamayacağına ilişkin değerlendirme yapmadan önce koşuldan ne anlaşılması gerektiğine bakılmalıdır. Koşul doktrinde "*bir hukuki muamelenin hüküm ve sonuçlarını doğurmasının veya hüküm ve sonuçlarının sona ermesinin taraf iradesine bağlandığı gelecekte gerçekleşmesi beklenen ve gerçekleşmesi şüpheli olan bir olay*" olarak tanımlanmaktadır[994].

Ek sürenin koşula bağlı olarak tayin edilip edilemeyeceğine dair doktrinde bir görüş; ek süre verilmesine ilişkin irade açıklamasının koşula bağlı olarak yapılabileceğini ifade etmektedir[995]. Nitekim bu görüşte olan *ATEŞ*, bu halde de ek sürenin yine açık

---

993 Doktrinde *HUBER* de sürenin geri alınmasına ilişkin tartışmaların dışında, alacaklının tayin ettiği ek süreyi tek taraflı beyan ile uzatılabileceğini ifade etmektedir. Yine süre uzatılmasının açık bir beyanla gerçekleştirilmesini kabul etmekle birlikte zımni de olabileceğini belirtmektedir. Zımni uzatmaya ise, borçlunun ek süre dolduktan sonraki bir zamanda ifayı teklif etmesi ve alacaklının da bunu kabul etmesi örneğini vermektedir. Bkz. Huber, Band II, s. 371.

994 Akıntürk, Turgut, "Şart ve Mükellefiyet Kavramları Üzerinde Bir İnceleme", **AÜHFD**, Yıl 1970, S. 3, s. 224.

995 Hau/Poseck/H.Schmidt, BeckOK, § 323, N. 12; Bassler/Büchler, s. 892; Höffmann, s. 37; Ateş, Ek süre, s. 397.

olması gerektiği, başka bir deyişle borçlunun edimini en son ne zamana kadar ifa edebileceğini açıkça anlayabiliyor olmasının gerektiğini belirtmektedir[996].

Kanaatimizce ek sürenin koşula bağlanması kural olarak mümkün görünmemektedir. Zira koşul, gerçekleşip gerçekleşmeyeceği belirsiz olan bir olay olacağından dolayı, borçlunun en son edimi ne zaman ifa edeceğine ilişkin bir belirsizlik içerisinde kalması oldukça muhtemel olacaktır. Bu nedenle biz ek sürenin kural olarak herhangi bir koşula bağlanamayacağı görüşünü savunmaktayız. Ancak istisnai olarak koşulun gerçekleşmesinin borçlunun iradesine bağlı olduğu hallerde, ek sürenin koşula bağlanması kabul edilebilecektir. Zira bu halde edimin en son ne zamana kadar ifa edilebileceği borçluya bağlı olacağından, borçlu bu konuda tamamen bir belirsizlik içerisinde değildir.

XIII. Ek Süreye İlişkin Hükmün Emredici Nitelikte Olup Olmadığı Meselesi

Doktrinde TBK md. 123 hükmünde düzenlenen ek süre kurumunun emredici nitelikte olmadığı kabul edilmektedir[997]. Bu anlamda tarafların sözleşme ile ek süre zorunluluğundan vazgeçebilecekleri; bunun sonucu olarak da alacaklının ek süre tanımaksızın sözleşmeden dönme ya da aynen ifa yerine tazminat talep etme hakkını kullanabileceği belirtilmektedir[998]. Genel düzenleme açısından kanaatimizce de TBK md. 123 hükmünde düzenlenen ek süre tayini emredici nitelikte bir düzenleme değildir. Ancak aşağıda incelenecek olan, ek sürenin özel olarak düzenlendiği hükümler açısından ayrıca değerlendirme yapılması yerinde olacaktır. Bu nedenle burada özel hükümler değerlendirilmeyecektir.

---

996 Ateş, Ek süre, s. 397.

997 Becker, Art. 107, N. 2; Schenker, s. 176; Reisoğlu, s. 384.

998 Becker, Art. 107, N. 2; Reisoğlu, s. 384.

Bununla birlikte Yargıtay 14. Hukuk Dairesi'nin bir kararına da ayrıca bakmak gerekir[999]. Zira kararda Yargıtay şu ifadeleri kullanmıştır: "*Sözleşmede, sözleşmenin kendiliğinden feshedilmiş sayılacağına dair sözler, Borçlar Kanununun açıklanan "uygun bir mehil" suretiyle feshe ilişkin 106. maddesinin ilk fıkrasına göre bağlayıcı değildir.".* Öncelikle yukarıda da açıklandığı üzere taraflar ek süre verilmeksizin sözleşmenin feshedilebileceğine dair hükme aralarında akdettikleri sözleşmede yer verebilir. Kararda tam olarak tarafların sözleşmede nasıl bir ifade kullandıkları anlaşılamasa da Yargıtay yalnızca "*sözleşmenin kendiliğinden feshedilmiş sayılacağı*" kısmına yer vermiştir. Eğer sözleşmede taraflardan birisinin temerrüdü halinde ek süreye gerek olmadığına dair bir hükme ya da sözleşmenin kesin vadeli olduğunu belirten ifadelere yer verdiyse, kural olarak taraflar arasındaki bu anlaşma yok sayılamaz. Dolayısıyla taraflardan birisinin temerrüde düşmesi halinde, ek süre tayin etmeksizin TBK md. 125 hükmünde öngörülen seçimlik haklar gündeme gelebilir.

Yine burada değerlendirilmesi gereken bir diğer karar ise Yargıtay 3. Hukuk Dairesi'ne aittir[1000]. İlgili kararda Yargıtay "…*Karşılıklı borç yükleyen sözleşme ilişkilerinde süre verilmesi yani borçluya atıfet tanınması, alacaklının takdirine bırakılmıştır. Sözleşmede, ifa için süre ya da vade kararlaştırılmış ise bu sürenin dolması ile temerrüt oluşur. Sürenin kanunla tayin edilmediği hallerde ihtar ile karşı taraf temerrüde düşmüş sayılmalıdır. Süre verilmeyen hallerde ihtarın tebliği ile temerrüdün başlayacağı, TBK'nın 123. maddesinin düzenleme biçiminden ortaya çıkmaktadır. Somut olayda; protokolda belirtilen hemzemin geçide bariyer yapımı işi tamamlanmıştır. İşin*

---

999 Yargıtay 14. HD, T. 18.07.2011, E. 2011/8974, K. 2011/9421. Karar için bkz. www.karararama.yargitay.gov.tr. E.T.: 10.07.2023.

1000 Yargıtay 3. HD, T. 27.05.2022, E. 2022/2939, K. 2022/5159. Karar için bkz. www.karararama.yargitay.gov.tr. E.T.: 10.07.2023.

bedeli bellidir ve alacaklı olan davacı tarafından işin niteliği ve iş bedeli açıklanmak suretiyle gönderilen ihtarda süre verilmeden ödenmesi istenilmiştir. Alacaklı üstüne düşen edimi yerine getirdiğinden, muaccel olan alacağın süre verilmeden talep edilmesi mümkün hale gelmiştir. Diğer bir anlatımla; davacı tarafından otomatik bariyer bedeli olan 103.620,52 TL'nin ödenmesine ilişkin yazıyı 30/07/2012 tarihinde tebliğ alan davalı idare, 31/07/2012 tarihinde temerrüde düşmüştür. ..." ifadelerini kullanmaktadır. Her ne kadar taraflar aralarında akdedecekleri sözleşmede ek süre verilmesi şartından vazgeçebilecek olsalar da ek süre tayin etmek alacaklının takdirine bırakılmış bir husus değildir. Bir başka deyişle, alacaklı TBK md. 125 hükmünde öngörülen seçimlik haklarını kullanmak istiyor ve TBK md. 124 hükmünde ek süre verilmesini gerektirmeyen haller olayda mevcut değilse, ayrıca taraflar ek süre şartından sözleşmede hüküm öngörerek vazgeçmediler ise, seçimlik hakların kullanımı için ek süre tayin etmek zorundadır. Yani alacaklının TBK md. 125 hükmünde öngörülen seçimlik hakları kullanabilmesinin ön şartı ek süre tayin etmektir. Dolayısıyla "*ek süre tayinine ilişkin düzenleme emredici bir düzenleme değildir*" ifadesi, her halde süre vermeksizin TBK md. 125 hükmünde öngörülmüş olan seçimlik hakların kullanılabileceği anlamına değil; tarafların sözleşmede öngörecekleri bir hüküm ile bu şarttan vazgeçebilecekleri anlamına gelmektedir. Kararda ifa için süre kararlaştırılmasından bahsetmekte, ancak bu sürenin kesin vade mi yoksa belirli vade mi olduğundan bahsedilmemektedir. Bu süre kesin vade ise, ek süre verilmesi gerekmeyecektir. Ancak süre belirli vade olarak kararlaştırıldıysa, edimin ifası için yine TBK md. 123 hükmünde düzenlenen ek süre gündeme gelecektir.

§ 4. EK SÜRENİN ÖZEL HÜKÜMLERLE DÜZENLENDİĞİ HALLER

I. Genel Olarak

Ek süre kurumu yalnızca karşılıklı borç yükleyen sözleşmelere ilişkin genel hüküm olan TBK md. 123 hükmünde düzenlenmemiştir. Bununla birlikte, aşağıda incelenecek olan özel düzenlemeler de söz konusudur. Ancak ifade etmek gerekir ki aşağıda

incelenecek olan bu özel düzenlemelerden büyük bir kısmında süre niceliksel olarak, başka bir deyişle sürenin uzunluğu öngörülmüştür. Yine burada inceleme konusu yapılacak olan Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda yer alan düzenleme TBK md. 123 hükmündeki ek süre düzenlemesi ile benzer niteliktedir. Zira ilgili düzenlemede de bir süre uzunluğu belirlemek yerine, *münasip bir mehilden* bahsedilmektedir. Aynı şekilde yayım sözleşmeleri açısından TBK md. 491/f.III hükmündeki düzenlemede de *uygun bir süre* şeklinde benzer bir ifade kullanılmaktadır.

FSEK'deki ilgili hüküm ve TBK'daki yayım sözleşmelerine ilişkin hüküm dışında, ek sürenin asgari miktarının öngörüldüğü hükümlere de burada değinilecektir. Doktrinde bu hükümlerin bir kısmının zayıf tarafın korunması düşüncesiyle asgari sınırlarının belirli olduğu ek süreler olduğu ifade edilmektedir[1001]. Aynı zamanda zayıf tarafı koruma düşüncesiyle öngörülen ek süreye ilişkin bu düzenlemelerin emredici nitelikte olduğu kabul edilmektedir[1002]. Söz konusu hükümlerin ortak noktasına bakıldığında; ek süre verilecek olan edimin para borcu olduğu görülmektedir. Oysa para borcunun ifası açısından bir süre belirlenmesini gerektirecek teknik bir hazırlık söz konusu olmadığı gibi, bu borcun ifa edilmesinin zaman alan bir ifa olmadığı da açıktır[1003]. Bu noktada doktrinde, kanun koyucunun temelde, geçici para sıkıntısı ile karşı karşıya kalan zayıf tarafın, tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmeler açısından gündeme gelebilecek ağır sonuçlardan korunması amacı olduğu ifade edilmektedir[1004].

1001 Schenker, s. 176; Gauch/Schluep/Schmid/Emmenegger, Band II, N. 2737; Schwenzer, s. 522; Havutçu, s. 46.

1002 Schenker, s. 176; Havutçu, s. 46.

1003 Schenker, s. 176.

1004 Schenker, s. 176.

II. Türk Borçlar Kanunu Kapsamında Kira Sözleşmesinde

A. Genel Olarak

Kira sözleşmelerinde ek süre tayini burada hem genel hüküm olan TBK md. 315 hem de ürün kirası sözleşmeleri açısından özel olarak öngörülen TBK md. 362/f.II düzenlemesi açısından birlikte incelenecektir.

Kira sözleşmesi açısından ek süre tayini ilk olarak TBK md. 315 (OR Art. 257d) hükmünde düzenlenmiştir. Söz konusu düzenleme konut ve çatılı işyeri kiraları dahil, özel bir düzenleme olmadığı sürece, tüm kira sözleşmelerine uygulanabilir nitelikte genel bir düzenlemedir[1005]. İlgili hükmün birinci fıkrasına göre kiracı, kiralananın tesliminden

---

[1005] Gümüş, Kira, s. 277; Yavuz/Acar/Özen, s. 506; Acar, Faruk, **Kira Hukuku Şerhi (TBK m. 299-332)**, B. 4, İstanbul 2017, s. 294. Söz konusu düzenlemenin karşılığını oluşturan eBK md. 260 hükmü ile TBK md. 315 hükmü bazı farklılıklar içermektedir. Nitekim ilk olarak eBK düzenlemesi yalnızca kiraların ödenmesinde temerrüdü düzenlerken, TBK hem kira bedellerinin hem de yan giderlerin ödenmesindeki temerrüdü düzenlemektedir. Bir diğer farklılık kiracıya bu ödemelerin yapılması açısında verilecek olan sürelerdir. Yine tayin edilecek olan ek sürenin başlangıç zamanları da farklı şekilde düzenlenmiştir. Bir başka fark, ek süre tayinine ilişkin bildirimin şekline ilişkindir. Diğer önemli bir fark eBK'ya göre, süre sonunda kira sözleşmesi kendiliğinden sona ererken, TBK'daki düzenlemeye göre kiraya verenin süre sonunda fesih bildiriminde bulunması gerekmektedir. Son olarak ise, TBK tayin edilecek ek süreleri kira sözleşmesinin konusuna göre farklı düzenlerken; eBK bu hususu kira sözleşmesinin süresine göre farklı biçimde düzenlemektedir. Bu farklılıklar hakkında ayrıca bkz. Gümüş, Kira, s. 277; Aydoğdu, Murat/Kahveci, Nalan, **Türk Borçlar Hukuku Özel Borç**

sonra muaccel olan kira bedelini veya yan gideri ödeme borcunu ifa etmezse, kiraya veren kiracıya yazılı olarak bir süre verip, bu sürede de ifa etmeme durumunda, sözleşmeyi feshedeceğini bildirebilir. Ek süre konusunda ilgili düzenlemenin ikinci fıkrasında ise; konut ve çatılı işyeri kira sözleşmeleri bakımından en az 30 günlük, diğer kira sözleşmeleri açısından ise en az 10 günlük ek süre öngörülmektedir. Yine aynı fıkranın ikinci cümlesinde ise, söz konusu sürelerin yazılı bildirimin yapıldığı tarihi izleyen günden itibaren başlayacağı belirtilmektedir.

İkinci olarak ek süre tayini ürün kirası sözleşmeleri açısından TBK md. 362/f.II hükmünde düzenleme altına alınmıştır. Bu düzenlemeye göre ise; kiracının, kiralananın tesliminden sonra kira bedeli ya da yan giderleri ödememesi halinde, kiraya veren kiracıya yazılı olarak 60 günlük bir önel vererek, bu önel içerisinde ödenmemesi halinde sözleşmeyi feshedebileceğini bildirebilecektir.

Burada son olarak ifade etmek gerekir ki doktrinde, TBK md. 124 hükmünde öngörülen ek süre verilmesini gerektirmeyen hallerin ne genel kira ile konut ve çatılı işyeri kiralarında ne de ürün kirası sözleşmesinde kıyasen uygulanamayacağı kabul edilmektedir[1006].

B. Şartları

İlk olarak TBK md. 315 hükmünün uygulama alanı değerlendirildiğinde, bu hüküm kira sözleşmeleri açısından genel kira sözleşmesine ilişkin hükümler arasında öngörülmüş olmakla birlikte, doktrinde de ifade edildiği üzere tüm kira sözleşmeleri

---

İlişkileri (Sözleşmeler Hukuku), Ankara 2021, s. 452; Ural Çınar, s. 245 vd.; Akartepe, s. 91.

1006 Gümüş, Kira, s. 282; Darcan, Şeyhmus, **Ürün Kirası Sözleşmesi**, Ankara 2020, s. 226. TBK md. 124/b.3'ün uygulama bulmayacağına dair bkz. Aydoğdu/Kahveci, Özel, s. 458.

açısından uygulama alanı bulabilir[1007]. Fakat hükmün ikinci fıkrasında konut ve çatılı işyeri kiraları açısından ek sürenin uzunluğuna ilişkin farklı bir düzenleme öngörüldüğünden, bu düzenleme sadece o sözleşmeler açısından uygulanacak; diğer genel süre ise diğer kira sözleşmeleri açısından uygulanacaktır. Ürün kirasına ilişkin TBK md. 362/f.II hükmü ise, ürün kirası sözleşmeleri açısından uygulanabilecektir. Diğer taraftan hangi borçların ifasında temerrüde düşüldüğünde ilgili düzenlemelerin uygulanabileceğine bakıldığında ise; her iki düzenlemede de açık bir şekilde ifade edildiği üzere kiralananın tesliminden sonra muaccel olan kira bedelinin ya da yan giderlerin ödenmesinde temerrüde düşülmesi halleri açısından uygulanacağı söylenebilecektir.

Burada ilk olarak kira sözleşmelerinde temerrüde ilişkin hususlardan bahsetmeden önce hem TBK md. 315 hem de TBK md. 362/f.II hükmünün uygulanabilmesi adına öncelikle kira konusunun kiracıya teslim edilmesi gerektiğini belirtmek gerekir. TBK md. 315 anlamında teslim; kira konusunun kiracının tasarrufta bulunma imkanına hazır olması olarak değerlendirilmekte ve kiracının fiilen kullanıma başlaması aranmamaktadır[1008]. Benzer şekilde TBK md. 362 anlamında teslimde ise, teslimin yeterli

---

1007 Yavuz/Acar/Özen, s. 506; Acar, Kira, s. 294-295; Aydoğdu/Kahveci, Özel, s. 452.

1008 Honsell/Vogt/Wiegand/Weber, Art. 257d, N. 2; Gümüş, Kira, s. 275-276; Ural Çınar, s. 253; Akartepe, s. 92. Zilyetliğin tesliminin gerekmediğine dair bkz. Aral, Fahrettin/Ayrancı, Hasan, **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, B. 15, Ankara 2022, s. 397-398; Eren, Fikret, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, B. 9, Ankara 2021, s. 364.

olduğu, ayrıca kiracının kiralananı işletmeye başlamasının aranmadığı ifade edilmelidir[1009].

İkinci olarak değinilmesi gereken husus kira sözleşmesinde temerrüt halidir[1010]. Gerek TBK md. 315 gerekse TBK md. 362/f.II hükmünün uygulanması açısından kanun koyucunun yalnızca bir gecikme halini mi aradığı, yoksa kiracının temerrüde düşürülmesinin mi gerekeceği konusunda doktrinde farklı görüşler ileri sürülmektedir. Nitekim doktrinde bir görüşe göre; TBK md. 315 (OR Art. 257d) hükmünün uygulanabilmesi açısından gecikme hali yeterli olup, kiracının temerrüde düşürülmüş olması şart değildir[1011]. Doktrindeki diğer görüş tarafından ise, ilgili hükmün uygulanabilmesi açısından kiracının temerrüde düşürülmüş olmasının aranması gerektiği

---

1009 Darcan, s. 219. Bu hüküm kapsamında zilyetliğin devri yoluyla teslimin kabul edilebilmesi için, kiracının fiili hakimiyetinin sözleşmeye göre sağlanmış olması gerektiği hakkında bkz. Darcan, s. 219.

1010 Doktrinde kira bedelinin ve yan giderlerin ödenmesindeki her gecikmenin borçlu temerrüdünü oluşturmayacağı; bunların ifasının gecikmesinde gecikmeyi borca aykırılıktan çıkartabilecek haklı nedenlerin olması halinde TBK md. 315 hükmünün uygulanamayacağı ifade edilmektedir. Bkz. Yavuz/Acar/Özen, s. 508. Bunlara örnek olarak; kiraya verenin alacaklı temerrüdüne düşmesi; kiracının takas def'inde bulunması ya da ayıplı ifa sebebiyle kira bedelinde indirim talep edilmesi verilmektedir. Bkz. Higi/Bühlmann, Art. 257d, N. 13 vd.; Yavuz/Acar/Özen, s. 509. Ayrıca kira bedelinin çok az bir kısmının ödenmemesi halinde de (örnek olarak %90-%95 ödenmesi, fakat %10-%5 ödenmemesi) kiraya verenin fesih hakkını kullanamayacağı, aksi halde bunun hakkın kötüye kullanılması olacağı hakkında bkz. Eren, Özel, s. 364-365.

1011 Higi/Bühlmann, Art. 257d, N. 32; Gümüş, Kira, s. 278.

ifade edilmektedir[1012]. Kanaatimizce borçlunun gecikmesinin haklı nedene dayandığı hallerde temerrütten bahsedilememesine rağmen, gecikmeyi yeterli kabul eden görüş kabul edilirse sakıncalı sonuçlar doğabilir. Dolayısıyla biz de hükmün uygulanması açısından temerrüt halinin aranması gerektiğini düşünmekteyiz.

Diğer taraftan kira sözleşmelerinde belirli vadenin söz konusu olduğu hallerde temerrüdün ne zaman gerçekleşeceğine ilişkin de doktrinde farklı görüşler söz konusudur. Bu anlamda doktrinde bir görüş tarafından, bu kira sözleşmeleri açısından, vadesinde borcun ifa edilmemesi sonucu kiracının ihtarsız olarak temerrüde düşeceği, TBK md. 315/f.II hükmündeki sürelerin verilmesi ve bu süre içerisinde ifa gerçekleşmemesi halinde ise kiraya verenin sözleşmeyi sona erdirme hakkının söz konusu olacağı belirtilmektedir[1013]. Doktrinde bir başka görüş tarafından ise; belirli vadenin söz konusu olduğu kira sözleşmelerinde kiracının vadenin geçmesiyle temerrüde düşmeyeceğini, dolayısıyla TBK md. 117/f.II hükmünün burada uygulanamayacağını; kiracının ancak ödemede gecikme sonrası kiraya veren tarafından TBK md. 315/f. II uyarınca bir süre tanıyarak ihtarda bulunmasıyla süre sonunda kiracının temerrüde düşeceği kabul edilmektedir[1014]. Son olarak bir başka görüş ise, yine TBK md. 117/f.II hükmünün kira bedelleri açısından uygulanmayacağını, kiracının kira bedelinde temerrüdü için ayrıca adi bir temerrüt ihtarına ihtiyaç olduğunu savunmaktadır[1015]. Belirli vadenin söz konusu

---

1012 Acar, Kira, s. 301; Eren, Özel, s. 364; Aral/Ayrancı, s. 398; Akartepe, s. 93.

1013 Acar, Kira, s. 301-302; Ural Çınar, s. 259; Akartepe, s. 94.

1014 Aydoğdu/Kahveci, Özel, s. 457.

1015 Gümüş, Kira, s. 279. Doktrinde *GÜMÜŞ* yan giderlerin götürü olarak ya da hesaba mahsuben belirli tarihlerde ödendiği hallerde, belirlenen tarih açısından TBK md. 117/f.II hükmünün uygulanabileceği, dolayısıyla vadenin geçmesiyle temerrüdün gerçekleşebileceğini belirtmektedir. Bkz. Gümüş, Kira, s. 280.

olduğu hallerde, biz de kira sözleşmesinde temerrüdün vadenin geçmesi ile gerçekleşeceği görüşüne katılmaktayız. Bu halde ayrıca ihtar aranması gerekmemektedir.

Kira sözleşmelerinde temerrüde ilişkin tartışmaların ardından hangi borçlar açısından TBK md. 315 ve TBK md. 362 hükmünün uygulama bulacağına da bakmak gerekir. İlk olarak her iki hükümde da kira bedelinde ve yan giderlerde[1016] temerrüde düşülmesi halinde hükmün uygulanacağı lafzından açıkça anlaşılmaktadır[1017]. Ancak kira bedeline yürütülecek faizin ödenmesinde temerrüde düşülmesi halinde, söz konusu hükümlerin uygulanıp uygulanmayacağına ilişkin bir açıklık söz konusu değildir. Doktrinde hakim görüş bu halde TBK md. 315 hükmünün uygulanacağını ifade ederken[1018]; aksi yöndeki görüş faizdeki gecikmede ilgili düzenlemenin uygulanamayacağını belirtmektedir[1019]. Diğer taraftan yine hakim görüş tarafından

---

1016 Bu yan giderlere ilişkin doktrinde örnek olarak yönetim giderleri verilmektedir. Bkz. Kılıçoğlu, Özel, s. 248. Ürün kiraları açısından bakım borcunun yan gider olarak değerlendirilemeyeceği hakkında bkz. Darcan, s. 220.

1017 Stopaj ve cezai şart konusunda hükmün uygulanıp uygulanamayacağı hakkında bkz. Ural Çınar, s. 265 vd. Depozito bakımından ayrıca bkz. Darcan, s. 220.

1018 Higi/Bühlmann, Art. 257d, N. 10; Gümüş, Kira, s. 281; Acar, Kira, s. 299; Darcan, s. 219. Hakim görüşte olan bir yazar ayrıca yan giderlerde oluşacak faiz konusunda da aynı şekilde TBK md. 315 hükmünün uygulanabileceğini belirtmektedir. Bkz. Acar, Kira, s. 299; Yavuz/Acar/Özen, s. 511. Kiraya veren tarafından kira bedeli ya da yan giderlerin tahsiline ilişkin giderlerin ödenmesinde temerrüt halinde TBK md. 315 hükmünün uygulanmayacağına dair bkz. Acar, Kira, s. 300.

1019 Ural Çınar, s. 269-270. Bu konuda Yargıtay 12. HD, T. 15.06.1995, E. 1995/8326, K. 1995/8954 sayılı kararda şu ifadelere yer vermiştir: "…*Alacaklı vekilinin temyiz itirazlarının incelenmesinde; asıl kira alacağı dışında kalan faiz ve eklentilerin*

kiracının son ayların kira bedelini ödemesine rağmen, daha önceki aylarda ödenmeyen kira bedellerinin olması halinde de yine TBK md. 315 hükmünün uygulanması gerektiği kabul edilmektedir. Kira sözleşmesinde belirlenen bedelin artırılması halinde, mahkeme kararı ya da sözleşmede belirlenen oran ile, bu artırılan bedel konusunda da TBK md. 315 hükmünün uygulanabileceği kabul edilmekle birlikte[1020]; konut ve çatılı işyeri kiraları açısından TBK md. 344 hükmünün varlığı karşısında, bu sözleşmeler açısından mahkeme kararının kesinleşmesi gerektiği ifade edilmektedir[1021]. Ürün kirası sözleşmesi açısından da mahkeme kararının kesinleşmesi gerektiği belirtilmektedir[1022]. Bunun dışında kira bedelinin tahsil edilmesine yönelik ihtar ya da yargısal işlemler nedeniyle yapılan masraflar ya da kiracının kira konusuna verdiği zarar sonucunda ödemek zorunda kalacağı tazminat veya kiracının güvence gösterme yükümlülüğü doktrinde de belirtildiği üzere TBK md. 315 kapsamında değerlendirilmeyecektir[1023]. Yine kira sözleşmesinin sona ermesi halinde ödenmemiş olan kira bedelleri hakkında da ilgili düzenlemenin uygulanmayacağını belirtmek gerekir[1024]. Ürün kirası açısından ise, dava-takip masrafları

ödenmemesi temerrüde esas olmayacağından, kira parası olarak dosyaya yatırılan paranın BK. 84. maddesi gereğince öncelikle faiz alacağına mahsubu mümkün değildir….". Karar için bkz. www.legalbank.net. E.T.: 19.03.2023.

1020 Yavuz/Acar/Özen, s. 512.

1021 Yavuz/Acar/Özen, s. 512.

1022 Darcan, s. 224.

1023 Higi/Bühlmann, Art. 257d, N. 11; Tandoğan, Haluk, **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, C. I/2, B. 4, İstanbul 2008, s. 212; Gümüş, Kira, s. 278; Yavuz/Acar/Özen, s. 511-512. Kira bedelinin stopajı açısından TBK md. 315 hükmünün uygulanabileceğinde dair bkz. Darcan, s. 220.

1024 Higi/Bühlmann, Art. 257d, N. 20; Yavuz/Acar/Özen, s. 512.

ve bakım borcunun TBK md. 362/f.II kapsamında değerlendirilemeyeceği belirtilmektedir[1025].

C. Tarafları ve Hakkın Kullanımı

Her iki düzenleme açısından da ek süre bildiriminin tarafları kiracı ve kiraya verendir. Dolayısıyla burada yapılacak olan açıklamalar her iki hüküm açısından da geçerlidir.

İlk olarak ek süreyi tayin edecek olan tarafa bakıldığında; kiraya verenin ek süre tayin etmeye yetkili olduğu açıktır[1026]. Ancak kiraya veren tarafın malik olmaması halinde, doktrinde farklı görüşler ileri sürülmektedir. Doktrinde bir görüşe göre, malik olmayan kiraya verenin buna yetkisi yoktur[1027]. Doktrinde diğer görüşe göre ise, kira

---

1025 Darcan, s. 219-220. Depozito ücretlerinin ödenmemesi halinde, bunun özellikle uygulamada çoğunlukla peşin ödemenin kararlaştırılmasından dolayı, TBK md. 362/f.II kapsamında değerlendirilemeyeceğine dair bkz. Darcan, s. 220.

1026 Kiraya verenin kira alacağını üçüncü bir kişiye temlik etmesi halinde ek süre tayininin kim tarafından verileceği de açıklanmalıdır. Doktrinde alacağı devralanın sözleşmeyi feshetme hakkı olmadığı haklı olarak ifade edilmektedir (Ural Çınar, s. 274). Ancak alacağın tahsili amacına da yönelik olan ek süre tanınması genel hükümlerde açıklandığı üzere, alacağın temliki halinde temlik alan tarafından kullanılabilmektedir. Kanaatimizce burada da ek süre tayin etmek bütün alacağı etkileyen bir durum yaratmadığı düşünülürse, temlik alanın ek süre tayininde bulunabileceği söylenebilir. Fakat söz konusu ek süre beyanında fesih ihtarına yer vermenin zorunlu olduğu kabul edilirse, buna yetkisi olmayan temlik alanın ek süre tayin etmesi de düşünülemeyecektir.

1027 Akartepe, s. 96. Malik olmasına rağmen kiraya veren sıfatını taşımayan tarafın da sözleşmeyi feshetme hakkı olmadığına dair bkz. Ural Çınar, s. 274.

sözleşmesinde adı yazılı olduğu sürece, kiraya veren malik olmasa da bildirimde bulunmaya yetkisi vardır[1028]. Kanaatimizce burada kiraya veren sıfatının aranması gerekmektedir. Dolayısıyla kira sözleşmesinde kim kiraya veren olarak görünüyor ise, onun ek süre tayin etmeye hakkı olduğu kabul edilmelidir. Dolayısıyla kiraya veren malik olmasa da bu bildirimi yapabilirken, malik eğer kiraya veren sıfatına sahip değilse bu bildirimi yapamamalıdır[1029]. Kira konusunun sonradan el değiştirmesi durumunda, önceki kiralar ve yan giderler açısından eski malik; edinme tarihinden sonraki kira ve yan giderler açısından ise yeni malik yetkilidir[1030]. Birden fazla kiraya veren kira konusu üzerinde elbirliği mülkiyete sahip ise, bildirimin malikler tarafından birlikte yapılması; paylı mülkiyet söz konusu ise, bildirimin pay paydaş çoğunluğuyla yapılması gerekir[1031]. Alt kira sözleşmesinin söz konusu olduğu hallerde ise, sözleşmelerin nisbiliği ilkesi gereği, bildirimin kiracı tarafından yapılması gerekmektedir[1032]. Kira alacağının temlik edilmesi halinde ise, doktrinde bir görüş bu bildirimde fesih tehdidinin de yer alması gerektiğinden dolayı, bildirimin temlik alan tarafından yapılamayacağını

1028 Acar, Kira, s. 310.

1029 Aynı yönde bkz. Acar, Kira, s. 312.

1030 Ural Çınar, s. 274; Akartepe, s. 96. Ancak ifade etmek gerekir ki yeni malikin bu bedelleri kendisine ödenmesi gerektiği hususunda kiracıyı bilgilendirmiş olması aranmaktadır. Bkz. Akartepe, s. 96.

1031 Ural Çınar, s. 275; Akartepe, s. 96-97. Paylı mülkiyet konusunda *ACAR*, kira sözleşmesinde tüm paydaşların adının kiraya veren sıfatıyla yazması halinde hepsinin birlikte bildirimde bulunması gerektiğini belirtmektedir. Bkz. Acar, Kira, s. 312.

1032 Acar, Kira, s. 312.

belirtmektedir[1033]. Son olarak kiraya veren dışında, kiraya verenin yetkili temsilcisinin de ek süre tayin edebileceği kabul edilmektedir[1034]. Kira sözleşmesine ilişkin ilgili TBK md. 315 hükmünde her ne kadar yetkili makamdan bahsedilmese de doktrinde bu halde kanun koyucunun yetkili makamı hariç tutmak gibi bir arzusunun varlığından bahsedilemeyeceği kabul edilmekte[1035] ve dolayısıyla ek süre tayini için yetkili makama da başvurulabileceği ifade edilmektedir. Aynı hususu ürün kirası sözleşmeleri açısından da kabul etmek mümkündür.

İkinci olarak ise, söz konusu bildirimin karşı tarafı kiracı ya da onun yetkili temsilcisidir. Birden fazla kiracı olması halinde, doktrinde bildirimin hepsine yapılması gerektiği kabul edilmektedir[1036]. Konut kiraları açısından aile konutunun söz konusu olduğu hallerde ise, TBK md. 349/f.III hükmüne göre hem asıl kiracıya hem de kiraya

---

1033 Acar, Kira, s. 313. Ancak *ACAR,* temlik alacaklısının tek çözümün fesih olmamasından dolayı TBK md. 125 hükmünde öngörülen diğer seçimlik hakları (aynen ifa ve gecikme tazminatı ya da ifada vazgeçerek müspet zarar tazminini talep etmek) kullanabileceğini belirtmektedir. Bkz. Acar, Kira, s. 313.

1034 Giger, Hans, **Berner Kommentar, Kommentar zum schweizerischen Privatrecht**, Schweizerisches Zivilgesetzbuch Das Obligationenrecht, Die Miete, Art. 253-273c OR, Art. 256-259i OR, Bern 2015, Art. 257d, N. 49; Acar, Kira, s. 310; Akartepe, s. 96. Yetkili temsilcinin gerekli izni olmaması halinde ek sürenin etkisiz olduğu kabul edilmektedir. Giger, Berner Kommentar, Art. 257d, N. 49.

1035 Schenker, s. 184.

1036 Acar, Kira, s. 313; Akartepe, s. 97; Ural Çınar, s. 276; Darcan, s. 227. Doktrinde bir görüşe göre; kiracıların hem kısmi borçlulukları açısından hem de müteselsil borçlulukları bakımından, kiracıların hepsine bildirim yapılması gerekmektedir. Bkz. Acar, Kira, s. 313.

verene bildirimde bulunan kiracının eşine, ek süre bildiriminin yapılması gerektiği[1037]; eşe bildirimin yapılmaması halinde ek süre bildiriminin yine geçersiz olacağı kabul edilmektedir[1038]. Kiracının iflasının söz konusu olduğu durumlarda, bu sefer hem kiracıya hem de iflas masasına bildirimin yapılması gerektiği ifade edilmektedir[1039]. Alt kira sözleşmesinin olduğu hallerde ise, bildirim alt kiracıya yapılabilecektir[1040]. Son olarak, kira bedelini ya da yan gideri ödeme borcunun üçüncü bir kişi tarafından üstlenilmesi halinde, eski kiracıya artık borçlu olmadığı için; üçüncü kişiye ise sözleşme tarafı olmadığı için TBK md. 315 hükmüne başvurulamayacağı ifade edilmektedir[1041]. Dolayısıyla bu halde söz konusu alacak genel hükümlere göre tahsil edilebilecektir. Ürün kiraları açısından kiracının iflası durumunda, işleyecek olan kira bedelleri açısından teminat verilmemiş olması halinde sözleşmenin iflasın açılması ile kendiliğinden sona ereceği (TBK md. 370); teminat verilmesi halinde ise temerrüdün zaten gündeme gelmeyeceği belirtilerek bu kabullün pratik bir anlamının olmadığı ifade edilmektedir[1042].

1037 Honsell/Vogt/Wiegand/Weber, Art. 257d, N. 5; Acar, Kira, s. 314; Yavuz/Acar/Özen, s. 513. İsviçre Hukuku açısından, ayrıca partner için de bildirim yapılması gerektiği ifade edilmektedir. Bkz. Giger, Berner Kommentar, Art. 257d, N. 48; Higi/Bühlmann, Art 257d, N. 36.

1038 Higi/Bühlmann, Art 257d, N. 36; Yavuz/Acar/Özen, s. 513.

1039 Giger, Berner Kommentar, Art. 257d, N. 48; Acar, Kira, s. 314; Yavuz/Acar/Özen, s. 513.

1040 Acar, Kira, s. 313.

1041 Acar, Kira, s. 314.

1042 Darcan, s. 227.

D. Sürenin Özellikleri ve İçeriği

Borçlunun temerrüdü halinde ek süre tayin edilmesine ilişkin TBK md. 123 hükmü genel düzenleme özelliğinde olup, ilgili düzenlemede tayin edilecek ek sürenin uzunluğu yer almamaktadır. Oysa kira sözleşmeleri açısından gerek TBK md. 315/f.II gerekse TBK md. 362/f.II hükmünde verilecek olan ek süre ve bu sürenin uzunluğu açıkça düzenlenmektedir.

Her iki düzenleme açısından; öngörülen kiracının kira bedeli ya da yan giderleri ödemede temerrüde düşmesi halinde ek süre verilmesine ilişkin zorunluluk, doktrinde mutlak emredici nitelikte bir düzenleme olarak görülmektedir[1043]. Dolayısıyla kiraya verenin, söz konusu süreyi vermeden sözleşmeyi sona erdirmesi mümkün değildir. Bu konu hakkında tarafların anlaşma yapmaları da bir değişiklik yaratmayacak, anlaşma emredici hükümlere aykırılık nedeniyle kesin hükümsüz sayılacaktır[1044].

Diğer taraftan TBK md. 315/f.II ve TBK md. 362/f.II hükümlerinde öngörülen sürenin uzunluğuna ilişkin düzenleme ise, doktrinde nispi emredici nitelikte bir

---

[1043] Yavuz/Acar/Özen, s. 506. *ACAR*, ilgili düzenlemenin kiracıyı koruyucu yanları ve kiraya verenin durumunun ve konumunun korunması gereği mutlak emredici olduğunu ifade etmektedir. Yazar bu duruma örnek olarak; teslimden önce muaccel olan kira bedeline ilişkin kiracının TBK md. 315 gereği temerrüde düşürülebileceğine ilişkin kayıtlar ile kiraya verenin kiracının teslimden sonra temerrüdü halinde TBK md. 315 hükmüne başvuramayacağı ya da ek sürenin yalnızca noter senediyle yapılabileceğine dair kayıtların geçersiz olmasını vermektedir. Bkz. Acar, Kira, s. 296.

[1044] Yavuz/Acar/Özen, s. 506.

düzenleme olarak görülmektedir[1045]. Dolayısıyla bu sürelerin kiracı lehine uzatılması mümkünken[1046]; kiracı aleyhine kısaltılması mümkün değildir[1047]. Fakat bu sürelerden daha kısa bir süre verildiğinde bildirimin geçerli olup olmayacağına ilişkin olarak doktrinde farklı görüşler söz konusudur. Doktrinde bir görüş tarafından, TBK md. 315/f.II hükmünde öngörülen süreden daha kısa süre verilmesi halinde bunun kesin hükümsüz

---

1045 Acar, Kira, s. 296; Yavuz/Acar/Özen, s. 507; Eren, Özel, s. 364. Ürün kirası açısından aynı yönde bkz. Darcan, s. 226.

1046 Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 75; Tandoğan, C. I/2, s. 214; Gümüş, Kira, s. 284; Acar, Kira, s. 296; Aydoğdu/Kahveci, Özel, s. 453; Kılıçoğlu, Özel, s. 249; Eren, Özel, s. 364; Yavuz/Acar/Özen, s. 507; Aydemir, Efrail, **Yeni Türk Borçlar Yasasına Göre Kira Hukuku**, B. 4, Ankara 2016, s. 175; Akartepe, s. 98. Ürün kirası açısından bkz. Darcan, s. 226.

1047 Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 75; Tandoğan, C. I/2, s. 214; Gümüş, Kira, s. 284; Kılıçoğlu, Özel, s. 249; Eren, Özel, s. 364; Yavuz/Acar/Özen, s. 507; Aydoğdu/Kahveci, Özel, s. 453; Akartepe, s. 98. Ürün kirası açısından bkz. Darcan, s. 226. Yargıtay'a konu bir olayda kiraya veren yasal 30 günlük süreyi vermesine rağmen, süre dolmadan tahliye davası açmıştır. İlk derece mahkemesi tahliye davasını kabul etse de Yargıtay 30 günlük süre dolmadan açılan davanın reddedilmesi gerektiğine karar vermiştir. Kararda şu ifadelere yer verilmiştir: "*….Ödeme emrinin tebliğinden itibaren yasal otuz günlük ödeme süresi beklenmeden tahliye isteminde bulunulamaz. Bu durumda mahkemece tahliye isteminin reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde tahliye kararı verilmesi hatalı olmuştur…*". Yargıtay 8. HD, T. 04.07.2018, E. 2018/11704, K. 2018/14927. Karar için bkz. www.legalbank.net. E.T.: 15.07.2023. Kararla aynı yönde bkz. Eren, Özel, s. 365.

olacağı ve fesih hakkı vermeyeceği savunulurken[1048]; başka bir görüş tarafından her ne kadar Kanun'da öngörülenden daha kısa süre verilmiş olsa da Kanun'da öngörülen süre geçtikten sonra kiraya verenin feshi hakkını kullanabileceği, Kanun'da öngörülen süreler tamamlandıktan sonra ifada bulunmayan kiracının bildirimin geçersiz olduğunu ileri sürmesinin dürüstlük kuralı ve hakkın kötüye kullanılması yasağı ile çelişeceği savunulmaktadır[1049]. Kanaatimizce de kiracıya daha kısa süre verilmesi halinde bunun tamamen geçersiz sayılmasından ziyade, Kanun'da öngörülen sürelerin uygulanarak bu süreler içerisinde edimini ifa etmeyen kiracıya karşı kiraya verenin fesih hakkını kullanabilmesi gerekmektedir. Zira doktrinde *YAVUZ/ACAR/ÖZEN*'in de ifade ettiği üzere, Kanun'daki süre uygulandığında ve kiracı yine edimi ifa etmediğinde, bu süre verilmiş olsa da ifa etmeyeceğini gösterdiğinden, artık bu bildirimin geçersiz olduğunu iddia etmesi hakkını kötüye kullanmasından başka bir şekilde açıklanamayacaktır[1050]. Ürün kirası açısından da aynı tartışma yürütülebileceği gibi burada da kanaatimizce kısa

---

1048 Gümüş, Kira, s. 284. Bu kısa sürenin etkisiz olacağına dair ayrıca bkz. Honsell/Vogt/Wiegand/Weber, Art. 257d, N. 5.

1049 Yavuz/Acar/Özen, s. 514. Kiraya verenin fesih hakkı doğacağına ilişkin aynı sonuç için bkz. Tandoğan, C. I/2, s. 214. *ACAR*'da bu görüşe katılmakla birlikte, kiraya verenin hem kısa süre vermesi hem de sözleşmeyi verilen süre içerisinde ifa edilmediği takdirde sözleşmenin "*feshedildiğinin*" bildirilmesi durumunda, bunun geçersiz olacağını belirtmektedir. Bu beyanın geçerliliği için verilen sürede ifa edilmemesi halinde geleceğe yönelik olarak "*feshedileceğinin ya da fesih hakkının kullanılacağının*" bildirilmesi halinde beyanı geçerli kabul etmektedir. Bkz. Acar, Kira, s. 315. İsviçre Federal Mahkemesi'nin de bu görüşte olduğunu belirtmek gerekir. Bkz. Giger, Berner Kommentar, Art. 257d, N. 44.

1050 Yavuz/Acar/Özen, s. 514-515.

süre verilmesi halinde, bunun geçersiz sayılmasındansa, TBK md. 362/f.II hükmünde öngörülen sürenin uygulanması ve süre sonunda edim hala ifa edilmediyse artık kiraya verenin sözleşmeyi feshetme hakkını kullanabileceğini düşünmekteyiz[1051]. Aksi halde yine hakkın kötüye kullanılması gündeme gelebilecektir. Fakat her iki hüküm açısından da eğer Kanun'da öngörülen süreden daha kısa süre vermek suretiyle, süre dolar dolmaz sözleşme feshedilir ve tahliye işlemlerine başlanırsa, bu halde artık feshin geçerliliğinden bahsedilemeyecek, tahliye davası açılması halinde davanın şartların oluşmamasından dolayı davanın reddi gerekecektir[1052].

Ek süre tayin edilirken bildirimin yukarıda genel düzenlemelerde yer alan ek sürenin özelliklerinde de ifade edildiği üzere açık olması gerekmektedir. Burada açıklıktan anlaşılması gereken; kiracının ilk olarak hangi ay ya da dönemlere ilişkin olarak ifada gecikme yaşadığının belirtilmesi[1053], bu bedellerin ifasının istenmesi ve buna

---

1051 Aynı yönde bkz. Darcan, s. 226.

1052 Darcan, s. 226. Yargıtay 6. HD, T. 06.02.1996, E. 1996/917, K. 1996/1104 sayılı kararda bu konuda şu ifadelere yer vermiştir: "….*kiracıya ihtarnamede 60 günlük mehil verilmesi gereklidir. Davanın dayanağı olan ihtarnamede ise 30 günlük süre verildiği görülmektedir. Bu yüzden davanın reddine karar verilmesi gerekirken, bundan zuhul olunarak yazılı şekilde tahliye kararı verilmesi usul ve yasaya aykırıdır*….". Karar için bkz. www.legalbank.net. E.T.: 12.06.2023.

1053 Giger, Berner Kommentar, Art. 257d, N. 43; Gümüş, Kira, s. 282; Acar, Kira, s. 315; Ural Çınar, s. 276; Akartepe, s. 99; Darcan, s. 226. Hangi dönemlerde gecikme olduğunun gösterilmesinin geçerlilik şartı olmadığı hakkında bkz. Acar, Kira, s. 318. Aynı yönde bkz. Yargıtay 6. HD, T. 22.02.1974, E. 1974/754, K. 1974/777. Kararda şu ifadeye yer verilmiştir: "…*İhtarnamede ödenmeyen ayların belirtilmesi mutlak olarak bir geçerlilik şartı değildir*….". Karar için bkz. www.legalbank.net.

ilişkin açık bir sürenin[1054] verilmesidir[1055]. Doktrinde bir görüş tarafından, söz konusu bildirimde belirlenen süre içerisinde edimin ifa edilmemesi halinde sözleşmenin feshedileceğine ilişkin açık ihtarın yer alması gerektiği[1056], aksi halde bildirimin geçerli

E.T.: 13.05.2023. Borcun açıklanmasının yeterli olduğu, miktarın belirtilmesine gerek olmadığına dair bkz. Honsell/Vogt/Wiegand/Weber, Art. 257d, N. 4. Belirtmek gerekir ki konut ve çatılı işyeri kiraları dışındaki genel kira sözleşmeleri açısından kira bedelinin zamanında ödenmemesi sonucu diğer kira bedellerinin de muaccel olacağına ilişkin bir şartın olması halinde, yine TBK md. 315 hükmü gereği sözleşmenin feshedilmesi mümkündür. Ancak konut ve çatışı işyeri kiraları açısından bu mümkün olmadığından; talepte sadece ödenmeyen dönemlere yer verilmelidir.

1054 Giger, Berner Kommentar, Art. 257d, N. 43; Higi/Bühlmann, Art. 257d, N. 33; Tandoğan, C. I/2, s. 215; Darcan, s. 225. Yalnızca TBK md. 315 hükmüne atıf yapılmasının bildirim açısından yeterli olmayacağına, sürenin açık bir şekilde yazılması gerektiğine dair bkz. Aral/Ayrancı, s. 398; Ural Çınar, s. 278; Akartepe, s. 97. Ayrıca sadece taraflar arasındaki sözleşmeye atıf yapılması da yeterli görülmemektedir. Bkz. Aral/Ayrancı, s. 398.

1055 Higi/Bühlmann, Art. 257d, N. 33; Yavuz/Acar/Özen, s. 514; Ural Çınar, s. 276.

1056 Giger, Berner Kommentar, Art. 257d, N. 48; Higi/Bühlmann, Art. 257d, N. 33; Honsell/Vogt/Wiegand/Weber, Art. 257d, N. 5; Gümüş, Kira, s. 282; Acar, Kira, s. 316; Ural Çınar, s. 276; Aral/Ayrancı, s. 398; Akartepe, s. 98; Darcan, s. 225. Mutlaka fesih ibaresinin kullanılmasına gerek olmadığı, tahliye talep edileceği ya da sözleşmenin sona erdirileceğine ilişkin beyanın yeterli olacağı hakkında bkz. Akartepe, s. 98. Kanun yollarına başvurulacağının belirtilmesinin fesih hakkını sağlaması açısından yeterli olmayacağı; bunun yalnızca TBK md. 117/f.I

olmayacağı belirtilmektedir[1057]. Doktrinde bir başka görüş tarafından ise, sözleşmenin feshedileceğine ilişkin açık bir beyan aranmasının gerekli olmadığı, bunun olmamasının da geçersizliğe yol açmayacağı savunulmaktadır[1058].

E. Bildirim Anı, Şekli ve Başlangıç Anı

Ek sürenin bildirim anına bakıldığında, kabul ettiğimiz görüşe göre, kural olarak kiracının temerrüde düşmüş olması gerekmektedir. Ancak genel hükümlerde olduğu gibi temerrüt ihtarı ile birlikte ek süre verilmesi de mümkün kabul edilmelidir[1059]. Dolayısıyla bu sonuç her iki düzenleme açısından da kabul edilebilir.

Gerek TBK md. 315 gerekse TBK md. 362/f.II hükmünde tayin edilecek olan ek sürenin şekli Kanun'da özel olarak düzenlenmiştir. Nitekim her iki düzenlemeye göre, söz konusu bildirimin yazılı yapılması gerekmektedir. Bu şekil geçerlilik şekli olup, şekle uyulmaması halinde bildirimin geçersiz olacağı belirtilmelidir[1060]. Dolayısıyla etkisiz olan bir ek süre ile kiraya verenin sözleşmeyi sona erdirmesi de mümkün değildir.

---

anlamında adi temerrüt ihtarı ya da TBK md. 352/f.II anlamında haklı ihtar olabileceği hakkında bkz. Gümüş, Kira, s. 282; Ural Çınar, s. 277. Yalnızca ödemenin yapılmaması halinde TBK md. 315 hükmünün uygulanacağının belirtilmesinin yeterli olacağına dair bkz. Ural Çınar, s. 277.

1057 Higi/Bühlmann, Art. 257d, N. 34; Acar, Kira, s. 318; Yavuz/Acar/Özen, s. 514.

1058 Ural Çınar, s. 281.

1059 En erken, ödemenin gecikmesinden sonra ek süre verilebileceğine, daha önce ek süre belirlenmesi halinde bunun etkisiz olacağına dair bkz. Giger, Berner Kommentar, Art. 257d, N. 41; Higi/Bühlmann, Art. 257d, N. 32.

1060 Higi/Bühlmann, Art. 257d, N. 35; Gümüş, Kira, s. 282; Acar, Kira, s. 318; Yavuz/Acar/Özen, s. 513; Kılıçoğlu, Özel, s. 248; Aydemir, s. 175; Akartepe, s. 96; Darcan, s. 225.

Bununla birlikte yazılı şekil şartı, adi yazılı şeklin yeterli olduğu şeklinde anlaşılmalıdır[1061].

TBK md. 315/f.II hükmünde, ek sürenin ne zaman başlayacağına ilişkin açık bir düzenleme söz konusudur. Ancak bu süre başlangıcı ile ilgili kira sözleşmeleri arasında herhangi bir ayrım yapılmadığından, tüm kira sözleşmeleri açısından hükmün uygulanabileceği söylenebilir[1062]. İlgili düzenleme gereği; kiraya veren tarafından tayin edilecek ek süre ancak kiracıya yazılı bildirim yapıldığı tarihi izleyen günden itibaren işlemeye başlayabilecektir. Doktrinde söz konusu düzenleme de mutlak emredici nitelikte görülmektedir[1063]. Bununla birlikte hükümde de her ne kadar açık bir biçimde ifade edilmese de sürenin başlayabilmesi için kiracıya ulaşmış olması gerekmektedir[1064]. Ancak ifade etmek gerekir ki bu ulaşma yeterli olup, ayrıca kiracının bu bildirimi

---

1061 Ural Çınar, s. 278; Akartepe, s. 96. Ancak resmi yazılı şekilde yapılmasına da bir engel yoktur ve bu da geçerli kabul edilecektir. Bkz. Acar, Kira, s. 310.

1062 Yavuz/Acar/Özen, s. 506. eBK döneminde de tebliğin gerçekleştiği günün ertesi günü sürenin başlaması gerektiği Yargıtay tarafından kabul edilmekteydi. Nitekim Yargıtay İçtihadı Birleştirme Hukuk Genel Kurulu T. 22.06.1966, E. 1966/8, K. 1966/8 sayılı kararında şu ifadelere yer vermiştir: "…*Borçlar Kanununun 260 ve 288 inci maddelerde söz konusu edilen 6, 30, 60 günlük müddetlerin hesabında ihtarın tebliğ edildiği günün sayılmayacağına*…". Karar için bkz. www.legalbank.net. E.T.: 14.04.2023.

1063 Acar, Kira, s. 296; Yavuz/Acar/Özen, s. 507.

1064 Higi/Bühlmann, Art. 257d, N. 37; Giger, Berner Kommentar, Art. 257d, N. 51; Acar, Kira, s. 316; Yavuz/Acar/Özen, s. 515; Ural Çınar, s. 290; Akartepe, s. 98. Birden fazla kiracı olması halinde tüm kiracılara ulaştığı günü izleyen günden itibaren sürenin başlayacağına dair bkz. Ural Çınar, s. 290; Akartepe, s. 99.

öğrenmiş olması aranmamaktadır[1065]. Diğer taraftan sürenin başlangıcı kiracıya vardığı günün ertesi günüdür. Dolayısıyla 5 Mayıs günü gönderilen ve 7 Mayıs'da kiracıya ulaşan bir bildiriminde, ek süre 8 Mayıs itibariyle başlayacaktır. Ürün kirası sözleşmesinde ise, sürenin ne zaman başlayacağına ilişkin TBK md. 315 hükmündeki gibi açık bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Doktrinde ise; TBK md. 315 hükmünün kıyasen ürün kirası sözleşmelerine de uygulanabileceği kabul edilmektedir[1066]. Dolayısıyla bu sözleşmeler açısından da bildirimin yapıldığı tarihi izleyen günden itibaren sürenin işlemeye başlayacağı söylenebilir.

III. Türk Borçlar Kanunu Kapsamında Taksitle Satış Sözleşmesinde[1067]

A. Genel Olarak

Ek sürenin özel olarak düzenlendiği bir diğer hüküm TBK md. 259 (eBK md. 222-224) hükmüdür. Nitekim ilgili düzenleme gereği, alıcının taksitli bir satım sözleşmesinde

---

1065 Yavuz/Acar/Özen, s. 515; Akartepe, s. 98.

1066 Acar, Kira, s. 295; Darcan, s. 226.

1067 Doktrinde bir görüş tarafından, tüketicinin taraf olduğu taksitle satış sözleşmelerinin yalnızca TKHK'da düzenlenmesi gerektiği; Türk Borçlar Kanunu kapsamında yer alan taksitle satış sözleşmelerinin ise yalnızca tacirler arasındaki taksitle satış sözleşmelerine göre düzenlenmesi gerektiği, böylece uygulamadaki tereddütlerin azaltılabileceği ifade edilmektedir. Bu anlamda İsviçre Hukuku açısından da taksitle satış sözleşmesine ilişkin hükümlerin OR kapsamından çıkarılarak tüketici kredileri hakkındaki kanun kapsamına alınmış olması da bu görüşe destek olarak sunulmaktadır. Bkz. Acar, Hakan, "6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu ile 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un Taksitle Satışlara İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi, **EÜHFD**, S. 2, Aralık 2013, s. 841-842.

taksitleri ödemede temerrüde düşmesi halinde TBK md. 259/f.II gereği, satıcı muaccel olmuş taksitleri isteyebileceği gibi, geri kalan satış bedelinin tamamının da bir defada ödenmesini talep etme ya da sözleşmeden dönme haklarını kullanabilir. Ancak satış bedelinin tamamının talep edilebilmesi[1068] ya da sözleşmeden dönme seçimlik haklarının kullanılabilmesi için aşağıda açıklanacak olan bazı şartlar yanında alıcıya 15 günlük bir ek süre tanıma zorunluluğu söz konusudur[1069]. Bu ek süre zorunluluğunun, taksitle satım sözleşmesinin kesin vadeli olması halinde dahi mevcut olacağı ifade edilmektedir[1070]. İlgili hükme değindikten sonra taksitle satım sözleşmeleri açısından alıcının taksitleri ödeyememesi halinde neden özel bir düzenleme getirildiğine de kısaca değinmek gerekirse; doktrinde bu durum "*alıcının ekonomik anlamda zayıf durumda olması ve bu*

1068 Bazı taksitlerin ödenmemesi halinde diğer taksitlerin de muaccel olacağına yönelik şartlar doktrinde "*muaccellik şartı*" olarak adlandırılmaktadır. Bu şart sayesinde satıcı henüz vadesi gelmemiş olan taksitleri de muaccel kılma hakkına sahip olmaktadır. Bkz. Tandoğan, Haluk, **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, C. I/1, B. 6, İstanbul 2008, s. 310; Aydoğdu/Kahveci, Özel, s. 319.

1069 818 sayılı eBK döneminde md. 222 böyle bir süre tayini düzenlenmemiştir. Doktrinde ise, bu halde ek süre tayin edilmesinin gerekli olup olmadığına ilişkin yoğun tartışmalar yaşanmıştır. Nitekim doktrinde bir görüş süre tayin edilmesini savunurken (Ozanoğlu, Hasan, **Tüketicinin Korunması Açısından Taksitle Satım Sözleşmesi**, Ankara 1999, s. 242); aksi yöndeki görüş bunu reddetmektedir. Bu tartışmalar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. İnceoğlu, Murat, **Taksitle Satımlarda Tüketicinin Korunması**, İstanbul 1998, s. 57 vd.

1070 Makaracı Başak, Aslı/Öktem Çevik, Seda, "6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda Taksitle Satım Sözleşmesine İlişkin Getirilen Düzenlemeler", **Legal Hukuk Dergisi**, C. 10, S. 111, Yıl 2012, s. 112.

haliyle ödeme güçlükleriyle karşılaşabileceği, bu nedenle satıcının ekonomik gücünü kötüye kullanması ihtimaline karşı korunmaya muhtaç olması" şeklinde açıklanmaktadır[1071].

Ayrıca burada açıklanması gereken bir diğer husus ise, alıcının aşağıda incelenecek olan şartların sağlanamaması nedeniyle, sözleşmeden dönemediği ya da kalan taksitlerin tamamının ödenmesini talep edemediği hallerde, ödenmemiş olan taksitlerin tazmini konusunda yine bir ek süre tayininin gerekli olup olmadığıdır. Burada öncelikle taksitle satım sözleşmelerinde genellikle belirli bir vade olduğunu ifade etmek gerekir. Belirli vadenin olduğu hallerde her ne kadar ihtar şartından vazgeçilse[1072] de ek süre tayin edilmesi yine de zorunludur. Ancak burada satıcının genel hükümlerde düzenlenen aynen ifa talebiyle aynı olan muaccel taksitlerin ödenmesine ilişkin talebi özel bir seçimlik hak değildir[1073]. Zira söz konusu seçimlik hakkın seçilecek olması halinde ek süre tayini zaman kaybı olarak nitelendirilmektedir[1074]. Bu nedenle satıcı eğer gecikilen taksitler ile birlikte temerrüt faizi ve aşkın zararı isteyecek ise ek süre tayin etmesi gerekmeyecektir. Her ne kadar doktrinde bir görüş[1075] tarafından; bu sözleşmelerde belirli vadenin söz konusu olması nedeniyle ek süre tayin edilmesine gerek olmadığı şeklinde bir açıklama yapılmış olsa da bu eBK dönemindeki md. 107 (TBK md. 124) hükmüne ilişkin bir

---

1071 Tandoğan, C. I/1, s. 310; Altunkaya, Mehmet, "Taksitle Satımda Alıcının Temerrüdü Halinde Satıcının Seçimlik Hakları", **EÜHFD**, C. III, S. 2, 2008, s. 336.

1072 Aydoğdu/Kahveci, Özel, s. 314.

1073 Eski Borçlar Kanunu zamanı açısından bunun eBK md. 106 vd. yer alan hükümler ile çözümleneceğine dair bkz. Altunkaya, Taksitle Satım, s. 338.

1074 Oser/Schönenberger, Art. 107, N. 20; Tunçomağ, s. 943; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 501.

1075 Ozanoğlu, Taksitle Satım, s. 239; Altunkaya, Taksitle Satım, s. 339

tartışmadan kaynaklanmaktadır[1076]. Sonuç itibariyle satıcının yalnızca ödenmeyen taksitleri ve temerrüt faizi ile aşkın zararı istemesi halinde genel hükümler uygulanabilecek ve ayrıca TBK md. 124 hükmü nedeniyle değil, ancak aynen ifa talebi olması nedeniyle ek süre tayinine gerek kalmayacaktır.

Son olarak peşinatın ödenmesinde temerrüde düşen alıcı karşısından satıcının TBK md. 259/f.I hükmünde iki seçimlik hakkı öngörülmüştür. Bunlar satıcının peşinatı istemesi ve sözleşmeden dönmesidir. Peşinatın ödenmemesi halinde, satıcının peşinatı talep etmesi için, kanaatimizce burada bir aynen ifa talebi olduğundan, ek süre tayini gereksizdir. Ancak sözleşmeden dönme hakkının kullanılabilmesi için acaba TBK md. 259/f.III hükmünde öngörülen 15 günlük ek süre tayini gerekli midir? Doktrinde bir görüş, bu halde hükümde belirtilen 15 günlük ek süre tayininin gerekli olmadığını ifade etmektedir[1077]. Kanaatimizce her ne kadar TBK md. 259/f.III hükmündeki 15 günlük ek süre aranmayacak olsa da burada da makul bir ek süre zorunluluğu belirli vadenin söz konusu olduğu haller açısından genel hükümler nedeniyle kabul edilmelidir[1078]. Zira kural olarak alacaklının sözleşmeden dönme hakkını kullanabilmesi için eğer TBK md. 124 hükmünde öngörülen ek süre verilmesini gerektirmeyen haller söz konusu değilse, ek süre tayini gereklidir. Dolayısıyla burada da TBK md. 123 hükmünde düzenlenen ve yukarıda ayrıntılı olarak açıklanan ek süre kurumuna atıf yapılmalıdır. Sonuç itibariyle aşağıda yalnızca alıcının taksitlerde temerrüdü halinde tayin edilecek olan ek süre incelenecektir. Peşinatın ödenmesindeki temerrüt açısından ek süre kurumu için yukarıda genel hükümler açısından yapılan açıklamalar bu konu açısından da geçerli kabul edilebilir.

1076 Bu tartışmaya aşağıda yer verildiğinden burada değinilmeyecektir.

1077 Aydoğdu/Kahveci, Özel, s. 313.

1078 Aynı yönde bkz. Makaracı Başak/Öktem Çevik, s. 109-110.

B. Şartları

TBK md. 259/f.III hükmünün uygulanabilmesi açısından ilk olarak ikili bir ayrım yapmak gerekir. Buna göre satıcının sözleşmeden dönmek istemesi halinde tayin edilecek ek süre açısından şu şartların varlığına ihtiyaç olacaktır: İlk olarak, geçerli bir taksitle satım sözleşmesinin varlığı; ikinci olarak, satıcının sözleşmeden dönme hakkını sözleşmede açıkça[1079] saklı tutmuş olması[1080]; üçüncü olarak, alıcının taraflarca kararlaştırılmış olan satış bedelinin en az onda birini oluşturan ve birbirini izleyen iki

---

[1079] Taksitle satım sözleşmesinin mülkiyeti saklı tutma kaydını içermesi halinde, dönme hakkından ayrıca söz edilmesine gerek olmaksızın, dönme hakkının zımnen saklı tutulmuş sayılacağı (Becker, Herman, **Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch, Obligationenrecht, II. Abteilung, Die einzelnen Vertragsverhältnis, Art. 184-551**, Bern 1934, Art. 190, N. 10; Oser, Hugo/Schönenberger, Wilhelm, **Das Obligationenrecht**, Zweite umgearbeitete Auflage, Zürich, 1936, Art. 227, N. 3); hatta mülkiyeti saklı tutma sözleşmesinin başka sebeplerle geçersiz olması halinde dahi yine dönme hakkının saklı tutulduğunu kabulü hakkında bkz. Oser/Schönenberger, Art. 226, N. 8; Tandoğan, C I/1, s. 311; Ozanoğlu, Taksitle Satım, s. 241; Altunkaya, Taksitle Satım, s. 339-340. Mülkiyeti saklı tutma anlaşmasının geçersiz olduğu hallerde, bundan dönme hakkının açıkça saklı tutulmuş olduğu anlamının çıkarılamayacağı ve bu hakkın kullanılamayacağına dair bkz. Aydoğdu/Kahveci, Özel, s. 313-314 ve s. 318.

[1080] Tandoğan, C I/1, s. 311; Aydoğdu/Kahveci, Özel, s. 314; Altunkaya, Taksitle Satım, s. 339; Makaracı Başak/Öktem Çevik, s. 112. Bu hakkın saklı tutulmasına ilişkin anlaşmanın taraflar arasında sonradan da yapılabileceğine dair bkz. Serozan, Dönme, s. 194-195; Tandoğan, C. I/1, s. 311, Ozanoğlu, Taksitle Satım, s. 241; Altunkaya, Taksitle Satım, s. 340.

taksiti veya en az dörtte birini oluşturan bir taksiti ya da en son taksiti ödemede temerrüde düşmüş olması[1081]. Bu şartların varlığı halinde ek süre kurumu gündeme gelecektir. Ancak şunu da belirtmek gerekir ki TBK md. 259/f.II gereği satıcı, dönme sonucunda istenebilecek olan tutar ile ödenmiş olan taksitlerin tutarı birbirine eşit ya da daha fazla ise dönme hakkını kullanamayacaktır.

İkinci olarak satıcının kalan taksitlerin tamamını istemesi halinde tayin edilecek ek süre açısından da benzer şekilde şu şartlara ihtiyaç vardır: İlk olarak yine geçerli bir taksitle satım sözleşmesinin varlığı; ikinci olarak, satıcının kalan tüm taksitleri talep etme hakkını açıkça saklı tutmuş olması[1082]; üçüncü olarak, alıcının taraflarca kararlaştırılmış olan satış bedelinin en az onda birini oluşturan ve birbirini izleyen iki taksiti veya en az dörtte birini oluşturan bir taksiti ya da en son taksiti ödemede temerrüde düşmüş olması[1083]. Bu şartların varlığı halinde yine TBK md. 259/f.III hükmünde düzenlenen ek süre kurumu gündeme gelecektir.

Satıcının kalan tüm taksitleri isteyebilmesi açısından bir hususa dikkat çekmek gerekmektedir. İlk olarak yukarıda da ifade ettiğimiz gibi satıcının kalan tüm taksitleri istemesine ilişkin şartların oluşmaması ya da satıcının yalnızca ödenmeyen taksitlerin ödenmesini talep etmesi halinde, ödenmemiş olan taksitler açısından genel hükümlere başvurabilecek[1084] ve bu talep aynen ifa ile birlikte temerrüt faizi ve aşkın zarar talebi olduğu için ek süreye gerek olmayacaktır. Ancak son taksitin ödenmesinde temerrüde düşen alıcı açısından satıcının yine TBK md. 259/f.III hükmüne göre 15 günlük ek süre

---

1081 Aydoğdu/Kahveci, Özel, s. 315; Makaracı Başak/Öktem Çevik, s. 112.

1082 Aydoğdu/Kahveci, Özel, s. 320; Altunkaya, Taksitle Satım, s. 357; Makaracı Başak/Öktem Çevik, s. 112.

1083 Aydoğdu/Kahveci, Özel, s. 320; Makaracı Başak/Öktem Çevik, s. 112.

1084 Aynı yönde bkz. Makaracı Başak/Öktem Çevik, s. 111.

tayin etmesi gerekecektir. Kanaatimizce burada da bir aynen ifa ve temerrüt faizi ile aşkın zarar talebi söz konusu olmasına karşılık, neden böyle bir ayrılık yaratıldığını anlamak güçtür.

C. Tarafları ve Hakkın Kullanımı

Ek süre beyanının taraflarına bakılacak olursa, ek süre tayin edecek olan taraf satıcıdır. Ancak kanaatimizce satıcının temsilcisinin de ek süre tanımasına bir engel yoktur. Ek sürenin muhatabı ise, alıcı taraftır. Yine alıcı tarafın yetkili temsilcisinin söz konusu olması durumunda, ona da bildirim yapılabilir.

D. Sürenin Özellikleri ve İçeriği

Taksitle satım sözleşmelerinde de alıcının temerrüde düşmesi halinde, satıcının seçimlik haklarını kullanabilmesi için tayin edeceği ek sürenin uzunluğu özel olarak düzenlenmiştir. Nitekim TBK md. 259/f.III hükmüne göre, tanınacak olan ek süre en az 15 gün olarak düzenlenmiştir. Kanun koyucunun burada *en az* ifadesini kullanmış olması karşısından, bu sürenin nisbi emredici nitelikte olduğu kabul edilmelidir. Zira bu sözleşmeler açısından yukarıda da ifade ettiğimiz üzere alıcının zayıf durumda olması nedeniyle korunduğu belirtilmektedir[1085]. Böylece satıcı 15 günden daha uzun süre tayin edebilecek, ancak bu süreden daha kısa süre tayin etmesine izin verilmeyecektir. Bu süreden daha az süre tayin edildiğinde bunun geçersizliği tartışılabilir. Kanaatimizce daha az süre verilmesine rağmen, satıcının kanun koyucu tarafından belirlenen süreyi beklemesi ve sonrasında seçimlik hakkı kullanması durumunda, artık alıcının bu sürenin geçersizliğini ileri sürmesi hakkın kötüye kullanılması olarak değerlendirilebilir. Ancak satıcı hem Kanun'da öngörülen süreden daha az süre verir hem de seçimlik haklarını

[1085] Altunkaya, Taksitle Satım, s. 336 ve s. 357.

erken kullanmaya çalışırsa artık o halde şartların yerine getirilmemesinden dolayı seçimlik hakkı kullanması engellenmelidir.

Ek süreye ilişkin beyanının açık olması gerekmektedir. Başka bir deyişle satıcı, alıcının hangi aya ilişkin taksitlerde temerrüde düştüğünü ve miktarını açık bir biçimde beyanda yazmalıdır. Ayrıca yine beyanda hangi seçimlik hakkı kullanacağına yer vermek zorunda olup olmadığına da bakmak gerekir. TBK md. 123 anlamında genel kural ek süre beyanında hukuki sonuçların yer verilmesine gerek olmadığı yönündedir. Ancak hukuki sonuca yer verildiğinde artık bununla bağlı olunacağı da kabul edilmektedir. Burada ise, kanaatimizce seçimlik haklar açısından ayrıca değerlendirme yapmak gerekir. İlk olarak eğer satıcı tayin edilen süre içerisinde edimin ifa edilmemesi halinde geri kalan bedeli talep edecek ise, bu muaccellik uyarısı içerdiğinden buna yer verilmesi zorunlu olarak değerlendirilebilir. Aksi halde tayin edilen ek süre yalnızca temerrüde düşülen edimler açısından hüküm ve sonuç doğurabilir. Başka bir deyişle satıcı, henüz muaccel olmamış taksitleri bu halde isteyemez. Satıcının sözleşmeden dönme hakkını kullanmak istemesi durumuna bakıldığında ise, kanaatimizce bu hakkı kullanacağına ilişkin beyana yer vermesine gerek yoktur. Zira burada bir muaccellik uyarısı söz konusu değildir. Dolayısıyla bu hakkı kullanacağını beyan etmemiş olsa da süre sonunda sözleşmeden dönebilecektir.

E. Bildirim Anı, Şekli ve Başlangıç Anı

Taksitle satım sözleşmeleri açısından ek sürenin bildirim anına bakıldığında, yukarıdaki şartlar göz önüne alınarak alıcının taraflar arasında kararlaştırılmış olan satış bedelinin en az onda birini oluşturan ve birbirini izleyen en az iki taksiti veya en az dörtte birini oluşturan bir taksiti ya da en son taksiti ödemede temerrüde düşmüş olması gerekmektedir. Dolayısıyla belirtilen şartlarda temerrüt gerçekleşmeden ek süre verilmesi sürenin işlemesini sağlamayacaktır. Ancak yine de bu beyanın geçerli kabul edilip edilmeyeceği, başka bir deyişle şartlar gerçekleştikten sonra ikinci bir ek süre tayinine

gerek olup olmayacağı da değerlendirilmelidir. Öncelikle genel hükümler açısından temerrüt gerçekleşmeden bildirim yapılması halinde bunun geçerli olabileceği, fakat sürenin temerrütten sonra başlayabileceğini ifade etmiştik. Ancak burada bu görüşü savunmak pek mümkün görünmemektedir. Zira yukarıda da ifade ettiğimiz gibi süre tayininin içeriğinde hangi taksitler olduğu ve miktarların yazılması gerekir. Henüz temerrüt gerçekleşmeden, alıcının temerrüde düşüp düşmeyeceğinin bilinmesi pek mümkün görünmediğinden, özellikle ek süre beyanının açıklığı nedeniyle kanaatimizce temerrüde düştükten sonra ek süre bildirimi yapılmalıdır.

Ek süre beyanının şekline ilişkin olarak TBK md. 259 hükmünde bir açıklık söz konusu değildir. Bu nedenle satıcının yazılı ya da sözlü ek süre beyanları kabul edilmelidir. Ancak ispat kolaylığı açısından yazılı yapılması tavsiye edilebilir.

Sürenin başlama anı açısından açık bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Ancak alacaklı sürenin başlangıcını beyanında belirtebilir. Bunun olmaması halinde ise, beyanın ulaşma anı itibariyle hüküm ve sonuçlarını doğurması gerektiği söylenebilir.

IV. Türk Borçlar Kanunu Kapsamında Yayım Sözleşmesinde

A. Genel Olarak

Yayım sözleşmesinde ek süre tayini ise, TBK md. 491/f.III (OR Art. 383) hükmünde düzenlenmiştir. İlgili düzenlemeye göre, sözleşme ile yayımcıya belirli birkaç basım veya bütün yeni basımları yapma yetkisi verilmiş ve eserin baskı adedi tükenmiş olmasına rağmen, yeni bir basım yapılması ihmal edilirse, yayımlatan yeni basım için yayımcıya uygun bir süre verecek ve bu sürede de basım gerçekleşmezse sözleşmeden cayabilecektir. Görüldüğü üzere burada da kanun koyucu *uygun* bir süreden bahsetmektedir.

Yayın sözleşmesi ile ilgili olarak hükmün uygulanması açısından da sınırlarının çizilmesi gerekmektedir. Zira bazı hallerde yayımcının yeni baskı yapmaması TBK md

491 hükmü dışında, FSEK md 58 hükmü kapsamına da dahil olabilir. Bu halde hangi hükmün uygulanması gerektiğinin belirlenmesi gerekir. Doktrinde bir görüş bu halde TBK md. 491 hükmünün FSEK md. 58 karşısında özel nitelikte olduğunu ifade etmektedir[1086]. Kanaatimizce de her iki hükmün de şartlarının sağlanması halinde, FSEK md. 58'e göre özel nitelikte olan TBK md. 491 hükmü uygulanmalıdır.

Bir diğer mesele ise, yayımcının yeni basımları yapmaması halinde TBK md. 125 hükmünün uygulama bulup bulmayacağıdır. Bu konu özellikle sözleşmeden dönme hakkı dışında, TBK md. 125 hükmünde düzenlenmiş diğer seçimlik hakların kullanılıp kullanılamayacağı ile ilgilidir. Doktrinde bir görüş bunun mümkün olduğunu, yayımlatanın dilerse TBK md. 125 hükmünde düzenlenen dönme hakkı dışındaki seçimlik hakları da -şartların yerine getirilmesi koşuluyla- kullanabileceğini ifade etmektedir[1087]. Aksi yöndeki görüş ise, bu hükmün amacının yayımlatan açısından, aktif olmayan yayımcı ile aralarındaki sözleşmesel ilişkiden kurtulma amacı taşıması nedeniyle, borçlu temerrüdüne ilişkin TBK md. 125 hükmündeki diğer seçimlik hakların uygulanmaması gerektiğini savunmaktadır[1088].

Diğer taraftan doktrinde bazı yazarlar tarafından, yayım sözleşmeleri açısından öngörülen bu hüküm, TBK'da düzenlenen borçlu temerrüdünün özel bir düzenlemesi gibi

---

1086 Cumalıoğlu, Emre, **Yayım Sözleşmesi**, İstanbul 2018, s. 193.

1087 Arkan Serim, Azra, **Yayım Sözleşmesinin Hukuki Niteliği ve Tarafların Yükümlülükleri**, Şubat 2017, s. 118.

1088 Honsell/Vogt/Wiegand/Hilty, Art. 383, N. 7. Ancak yeniden yayımlatma yükümlülüğünün özel bir hüküm ile sözleşmede öngörüldüğü durumlar açısından, yazarlar borçlu temerrüdüne ilişkin genel sonuçların burada da gündeme gelebileceğini kabul etmektedir. Bkz. Honsell/Vogt/Wiegand/Hilty, Art. 383, N. 7.

görülmektedir[1089]. Ancak cayma hakkı ile temerrüdün sonuçlarının farklı olmasından yola çıkan aksi yöndeki görüş bunu reddetmektedir[1090]. Kanaatimizce de sözleşme ihlalleri ve bu ihlal üzerine alacaklının ilerletmesi gereken süreç benzer olsa da sonuçları açısından ilgili kurumların farklılık arz ettiğine biz de katılmaktayız.

B. Şartları

Söz konusu hükmün uygulanabilmesi için, her şeyden önce taraflar arasında düzenlenmiş bir yayım sözleşmesinin varlığı ve bu sözleşmeyle yayımcıya belirli birkaç basım veya bütün yeni basımları yapma yetkisinin verilmiş olması gerekir. İkinci olarak,

1089 Genç Arıdemir, Arzu, "6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun Yayım Sözleşmesine İlişkin Hükümlerinin (TBK md. 487-501) Değerlendirilmesi", **BÜHFD**, C. 7, S. 87-88, Yıl 2011, s. 175.

1090 Gökyayla, Emre, "Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 58. Maddesinde Düzenlenen Cayma Hakkına Dair Notlar", **Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 11, S. 145-146, Yıl 2016, s. 100.

eserin baskı adedinin tükenmiş olması[1091]; üçüncü olarak yayımcının yeni basım yapmayı ihmal etmiş olması[1092] gerekmektedir.

Söz konusu şartların varlığı halinde kanun koyucu tarafından öngörülen süre tayini gündeme gelecek ve yayımlatan yayımcıya bir ek süre tayin ederek yeni basım yapmasını talep edecektir.

C. Tarafları ve Hakkın Kullanımı

Ek süreyi tayin edecek olan taraf TBK md. 491 hükmüne göre yayımlatan taraftır[1093]. Yayımlatan ise, TBK 487 hükmünde "*bir fikir ve sanat eseri sahibi ya da*

[1091] Honsell/Vogt/Wiegand/Hilty, Art. 383, N. 6. Bu şarta ilişkin olarak doktrinde bir kısım eleştiriler sunulmaktadır. Zira hükümde *eserin daha önce basılmış ve baskı adedinin tükenmiş olma* şartının aranması, fakat buna rağmen ilk defa eserin basılması için yayımcıyla anlaşan eser sahibine bu hakkın tanınmamış olması isabetsiz olarak görülmektedir. Ayrıca yazar bu ayrılık açısından da haklı bir sebebin olmadığını ifade etmektedir. Bkz. Gökyayla, s. 99-100. Ancak yazar ilk defa basılacak eserler açısından eğer yayımcı eseri basmazsa eser sahibinin yine FSEK md. 58 gereği cayma hakkının olduğunu da ifade etmektedir. Bkz. Gökyayla, s. 99. Aynı yönde bkz. Genç Arıdemir, s. 176; Cumalıoğlu, s. 221.

[1092] Doktrinde eBK md. 375 hükmündeki düzenleme açısından yeni basım yapmanın bir hak mı yoksa borç mu olduğu konusunda bir görüş, bunun şüphe halinde sadece bir hak olarak değerlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Bkz. Giritlioğlu, Necla, **Yayın Sözleşmesi**, İstanbul 1967, s. 64. Yeni düzenleme olan TBK md. 491 açısından ise, doktrinde bir görüş yeni basım yapmayı hem hak hem borç olarak nitelendirmektedir. Bkz. Cumalıoğlu, s. 192; Arkan Serim, s. 118.

[1093] 818 sayılı eBK döneminde ise, 375. maddede öngörülen düzenlemeye göre; ek süre tayini için yayımlatanın mahkemeye başvurması gerekmekteydi. Hükmün lafzı

halefi" olarak ifade edilmektedir. Dolayısıyla yayımlatandan anlaşılması gereken, eser sahibi ya da eseri meydana getirmemiş olsa da eser üzerinde mali hakları kullanmaya yetkili olan kişilerdir[1094]. Ek süre tayin etmeye yetkili olan bu kişiler dışında onların yetkili temsilcisinin de süre tayin etmesine kanaatimizce bir engel bulunmamaktadır. Ek süre tayin edilecek olan taraf ise yayımcıdır. Burada da ek sürenin yayımcının kendisine bildirilebilmesi yanında yayımcının yetkili temsilcisine bildirimin yapılması da kabul edilmelidir.

D. Sürenin Özellikleri ve İçeriği

Ek sürenin özelliklerine bakıldığında, burada TBK md. 123 hükmünde olduğu gibi sürenin *uygun* olmasından bahsedildiği görülmektedir. Sürenin uygunluğu konusunda hangi kriterlerden yararlanılması gerektiğine bakıldığında, kanaatimizce aşağıda FSEK md. 58 hükmü açısından belirlenen kriterlerden burada da yararlanılması mümkün görünmektedir. Buna göre süre belirlenirken; bu alandaki uygulama ile eserin hacmi ve ağırlığı göz önünde bulundurularak somut olayın şartları ile dürüstlük kurallarının dikkate alınması gerektiği söylenebilir[1095]. Sürenin uygun süreden daha kısa olması halinde,

---

gereği yayınlatanın kendisinin ek süre tayin etme hakkı söz konusu değildi. Ancak yeni düzenleme ile ek süre tanıma yetkisi yayınlatana verilmiştir. Bunun daha isabetli bir düzenleme olduğuna dair bkz. Yavuz/Acar/Özen, s. 1145.

1094 Kılıçoğlu, Özel, s. 521; Cumalıoğlu, s. 103-104.

1095 Wandtke, Artur-Axel/Bullinger, Winfried/Wandtke, **Praxiskommentar Urheberrecht**, München 2022, UrhG § 41, N. 22; Budde, Rolf, **Das Rückrufsrecht des Urhebers wegen NNichtausübung in der Musik**, Band 31, 1997, s. 78; Öztan, Fırat, **Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku**, Ankara 2008, s. 587; Ateş, Mustafa, **Fikri Haklarla İlgili Hukuki İşlemler**, (FSEK md. 48-65), Ankara

burada da kanaatimizce yayımcının itiraz etmemesi durumunda kısa süre kabul edilmelidir. Uygun süreden daha uzun bir süre belirlenmesi halinde ise, tarafların kural olarak bu süre ile bağlı olması gerektiği ifade edilebilir[1096].

Ek sürenin bir diğer özelliği açık olmasıdır. Dolayısıyla burada da *derhal, hemen* gibi ifadelerin geçerli kabul edilip edilmeyeceğine ilişkin yukarıdaki tartışmalar geçerli kabul edilebilir[1097].

Son olarak ek süre beyanının içeriğine bakıldığında ise; beyanda yayınlatan tarafın açıkça yeni basım için ek süre tayin ettiğini belirtmesi ve yeni basımı istenen eserin hangisi olduğunu da açıklaması gerekmektedir.

E. Bildirim Anı, Şekli ve Başlangıç Anı

Sürenin ne zaman bildirileceğine ilişkin olarak TBK md. 491 hükmünde bir açıklık yoktur. Ancak kural olarak yayımcının eserin baskısı tükendiği halde, yeni baskı yapmaması gerekmektedir. Dolayısıyla eski baskı tükenir tükenmez ek süre verilmesi kanaatimizce dürüstlük kuralına uygun değildir. Bu nedenle en azından yayımcıya baskı yapabilmesi adına da bir hazırlık süresi tanınması gerekir. Zira hükümde de bir *ihmalden* bahsedilmektedir. Dolayısıyla bu ihmalden bahsedilebilmesi için, yayımlatan makul bir süre bekledikten sonra ek süre tayin edebilecektir.

Ek süre beyanının şekline ilişkin olarak burada herhangi bir şekil zorunluluğu öngörülmemektedir. Her ne kadar hüküm TBK md. 123 ile uyumlu olsa da FSEK md. 58

2020, s. 305; Topaloğlu, Mustafa, "Eser Sahipleri ve İcracı Sanatçıların Cayma Hakkı", **Terazi Hukuk Dergisi**, C. 14, S. 152, Nisan 2019, s. 839; Bak, s. 163.

1096 Tayin edilen ek sürenin geri alınıp alınamayacağına ilişkin yukarıda yapılan tartışma burada da geçerli kabul edilebilir. Bu tartışma hakkında bkz. yuk. İkinci Bölüm § 3-XI.

1097 Bu tartışmalar hakkında bkz. yuk. İkinci Bölüm § 3-X-B.

hükmü ile uyumsuzdur. Zira aşağıda da açıklanacak olmakla birlikte FSEK md. 58 hükmünde ek süre tayininde bir şekil zorunluluğu söz konusudur. Bu durum doktrinde bir görüş tarafından eleştirilmekte ve bu uyumsuzluğun giderilmesinin isabetli olacağı ifade edilmektedir[1098]. Mevcut düzenlemede, herhangi bir şekil öngörülmediğinden yayımlatan sözlü ya da yazılı olarak ek süre tayin edebilecektir. Ancak yayımlatan açısından, ispat kolaylığı için yazılı şekilde süre tayin edilmesi önerilmelidir.

Ek sürenin başlangıç anı konusunda, yayımlatan taraf beyanında bu hususa yer verebilir. Ancak bunun söz konusu olmaması halinde bu konuda özel bir düzenleme olmadığından, yine ulaşma anının sürenin başlangıcı açısından esas alınması gerektiği söylenebilir.

V. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Kapsamında

A. Genel Olarak

Fikir ve sanat eserlerine ilişkin sözleşmeler açısından da her ne kadar sürenin uzunluğu düzenlenmemiş olsa da 5846 sayılı FSEK md. 58/f.II'de cayma hakkının[1099] kullanılması açısından ön şart olarak *münasip bir mehil* verilmesi gerektiği düzenlenmektedir[1100].

1098 Arkan Serim, s. 118.

1099 Cayma hakkının amacına dair bkz. Gökyayla, s. 96 vd. FSEK'de cayma hakkının tanınmasının, TBK'ya göre dönme ya da fesih haklarını engellemeyeceğine dair bkz. Cumalıoğlu, s. 217.

1100 Fikir ve sanat eserleri açısından öngörülen bu hükmün Alman Fikri Haklar Kanunu olan UrhG § 41 hükmünden esinlenildiğine dair bkz. Giritlioğlu, s. 78; Topaloğlu, s. 838.

B. Şartları

FSEK md. 58/f.I hükmüne göre, mali bir hak veya ruhsat elde etmiş olan kişinin, tarafların arasında bir süre kararlaştırmaları halinde bu süre içinde; eğer bir süre kararlaştırılmamış ise, duruma göre uygun bir zamanda bu hak ve salahiyetlerden gereği gibi faydalanması gerekmektedir. Aksi halde bu nedenden dolayı eser sahibinin menfaatleri esaslı şekilde ihlal edilirse Kanun eser sahibine sözleşmeden cayma hakkı tanımaktadır. Söz konusu cayma hakkının kullanılabilmesi için, eser sahibinin noter aracılığıyla diğer tarafa ek süre tanıması gerektiği düzenlenmektedir. Dolayısıyla ek süreye ilişkin hükmün uygulanabilmesi için birtakım şartların varlığı aranacaktır.

Bu şartlardan ilki, tamamlanmış olan bir eser hakkında eser sahibi ile iktisap edenin aralarında mali hakların devrine ilişkin bir sözleşme akdetmiş olması ya da bu hakların kullanım hakkının devrine ilişkin bir lisans (ruhsat) sözleşmesi yapılmış olmasıdır[1101]. İkinci şart, ilgili sözleşmeler gereği iktisap edilen bu hak ve yetkilerden gereği gibi faydalanılmamış[1102] olmasıdır[1103]. Üçüncü şart bu faydalanmama halinin belirli bir süre

---

[1101] Kılıçoğlu, Ahmet Mithat, **Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar**, B. 7, Ankara 2021, s. 303; Ateş, Fikri Haklar, s. 285 vd.; Bak, s. 107; Gökyayla, s. 109.

[1102] Faydalanmama açısından ispat yükünün bunu iddia eden eser sahibinde olduğu açıktır. Bkz. Gökyayla, s. 113. Faydalanmanın hak sahibinin sırf cayma hakkından kurtulabilmek adına gelişi güzel bir faydalanma olması halinde yine cayma hakkının gündeme gelebileceğine dair bkz. Bkz. Franko, Nisim, "Eser Sahibinin Cayma Hakkı FSEK Madde 58", **Prof. Dr. Ernst Hirsch'in Hatırasına Armağan**, Ankara 1986, s. 402.

[1103] Franko, s. 402; Öztan, s. 583; Topaloğlu, s. 838; Kılıçoğlu, Fikri Haklar, s. 304. Bu ifadeden yalnızca gereği gibi kullanmama değil, aynı zamanda hiç kullanmamanın da anlaşılması gerektiği hakkında bkz. Öztan, s. 583; Bak Tezel, s. 166; Gökyayla,

devam etmesidir[1104]. Son şart ise, gereği gibi faydalanmama yüzünden eser sahibinin menfaatlerinin esaslı bir biçimde ihlal edilmiş olmasıdır[1105].

---

s. 110. Ayrıca söz konusu hak ve yetkilerin kullanılmasının bir yüküm mü (*Obliegenheit*) yoksa bir yükümlülük mü (*Pflicht*) olduğu konusunda doktrinde farklı görüşler söz konusudur. Doktrinde bir görüş bunu bir *yükümlülük* olarak değerlendirirken (Erel, Şafak N., **Türk Fikir ve Sanat Hukuku**, B. 3, Ankara 2009, s. 299); aksi yöndeki görüş ise bunun bir *yüküm/külfet* olduğunu savunmaktadır (Budde, s. 41-42; Öztan, s. 583; Franko, s. 401;). Karş. Bak, s. 138 vd. Doktrinde bir başka görüş ise, mali hakkın devredildiği her durumda, devralanın kullanma zorunluluğunun olmadığını ifade etmektedir. Bkz. Cumalıoğlu, s. 217. Diğer taraftan devralanın hakkı kullanamaması eser sahibinden kaynaklanıyorsa cayma hakkının kullanılamayacağına dair bkz. Gökyayla, s. 112; Cumalıoğlu, s. 217.

[1104] Öztan, s. 584; Kılıçoğlu, Fikri Haklar, s. 304; Bak, s. 152. Alman Hukuku'nda UrhG § 41 Abs. II'de bu süre açık bir şekilde düzenlenmiştir. Hükme göre; cayma hakkı, kullanım hakkının verilmesinden veya devrinden ya da eser daha sonra teslim edilmişse teslim tarihinden itibaren iki yıl geçmeden ileri sürülemeyecektir. Bu süre, bir gazetedeki yayında üç ay; aylık veya daha kısa aralıklarla çıkan bir dergide altı ay ve diğer dergilere yapılan yayınlarda bir yıldır. Ancak cayma hakkının kullanılmasından önce borçluya verilecek olan süre konusunda kanun yine yukarıda incelenen ek sürede olduğu gibi "*eine angemessene Nachfrist*"-"*uygun bir ek süre*" kavramını kullanmaktadır.

[1105] Franko, s. 402; Öztan, s. 585; Topaloğlu, s. 839; Kılıçoğlu, Fikri Haklar, s. 304; Bak, s. 155; Cumalıoğlu, s. 218; Gökyayla, s. 110. Bu menfaatlerin mali ya da manevi menfaat olabileceği hakkında bkz. Franko, s. 403; Öztan, s. 585. Doktrinde

Her ne kadar TBK md. 123 hükmünden farklı şartlara sahip olsa da belirtmek gerekir ki FSEK md. 58 hükmündeki ek süre de temerrüt halindeki ek süre ile benzer amaçları taşımaktadır. Nitekim burada da amaç, eser sahibinin cayma hakkını kullanmasından önce, son defa borçluya hak ve yetkilerden faydalanması için bir imkan tanınmak[1106] ve bu konuda onu uyarmaktır[1107].

bir görüş tarafından, mali hakların yalnızca bir yetki değil, aynı zamanda bir yüküm olduğu, bu nedenle yayın borcunun yerine getirilmemesi halinde yayımlatanın çıkarlarının esaslı biçimde ihlal edildiğinin karine olarak kabul edilmesi gerektiği, dolayısıyla bunun tersini ispat yükünün yayımlayana yükletilmesi gerektiği ifade edilmektedir. Ayrıca yazar esaslı ihlal olabilecek hallere de burada örnek vermektedir. Bkz. Giritlioğlu, s. 80.

1106 Budde, s. 76; Erel, s. 301; Ateş, Fikri Haklar, s. 305; Bak, s. 161-162.

1107 Ateş, Fikri Haklar, s. 305.

C. Tarafları ve Hakkın Kullanımı

Ek süre tayin edecek olan taraf hükme göre, cayma hakkına sahip olan taraftır[1108]. Cayma hakkına sahip olanlar ise doktrinde şu şekilde sıralanmaktadır[1109]: Eser sahibi[1110],

---

1108 Ateş, Fikri Haklar, s. 305; Bak, s. 161.

1109 Mali hak veya ruhsatı eser sahibinden devralan kişi bu hakkı -eser sahibinden izin alarak- üçüncü kişiye devredebilmektedir. Bu sözleşme mali hakkı ya da ruhsatı devralan ile üçüncü kişi arasında akdedilmektedir. Bu nedenle doktrinde -her ne kadar aksine görüşler ileri sürülse de- bu halde eser sahibinin sözleşmeye taraf olmamasından dolayı (sözleşmelerin nisbiliği ilkesi) üçüncü mali hak ya da ruhsat sahibine karşı cayma hakkını kullanamayacağı kabul edilmektedir. Bunun çözümü açısından ise, bu konuya ilişkin açık bir düzenlemenin yapılması gerektiği ifade edilmektedir. Bkz. Ateş, Fikri Haklar, s. 300; Bak, s. 194. Doktrinde bir başka görüş tarafından ise, açık düzenleme olmasa da hükmün düzenleme amacından yola çıkıldığında -her ne kadar sözleşmelerin nisbilik ilkesine aykırı olacaksa da- eser sahibinin cayma hakkının olduğunun kabul edilmesi gerektiği ifade edilmektedir. Bkz. Gökyayla, s. 104. Yine meslek birliklerinin de cayma hakkı olmadığı; ancak bu hakkı eser sahibinin nam ve hesabına temsilci olarak kullanabileceklerine dair bkz. Ateş, Fikri Haklar, s. 302-303; Bak, s. 195; Topaloğlu, s. 841.

1110 İştirak halinde eser sahipliğinde, cayma hakkına ilişkin kararın birlikte alınması gerektiği hakkında bkz. Bak, s. 179; Topaloğlu, s. 841; Gökyayla s. 104. Müşterek eser sahipliğinde ise, durum iki şekilde değerlendirilmektedir. Buna göre; eğer eserlerin başka yerlerde ayrıca değerlendirilmesi söz konusu ise cayma hakkının tek başına kullanılabileceği kabul edilmektedir. Ancak söz konusu eserler etkisinin artması amacıyla bir araya getirilmişse, bu halde cayma hakkının iştirak halindeki eser sahipliğinde olduğu gibi birlikte kullanılması gerektiği kabul edilmektedir.

eser sahibinin mirasçıları[1111]; bazı bağlantılı hak sahipleri[1112] ve istihdam edenler[1113]. Cayma hakkına sahip olanların yanında, yine yetkili temsilci aracılığıyla ek süre verilmesi de mümkün olarak kabul edilmelidir. Diğer taraftan uyuşmazlık halinde sürenin hakim tarafından belirlenebileceği de doktrinde kabul edilmektedir[1114]. Ek sürenin

---

Bkz. Bak, s. 182-183. Karş. Gökyayla, s. 104; Topaloğlu, s. 841. Ek süre tayini konusunda da ikiye ayrılarak değerlendirme yapılabilir. Tek başına cayma hakkının kullanılabildiği hallerde tek başına ek süre verilmesi kabul edilebilirken; birlikte cayma hakkının kullanılması gereken hallerde ek sürenin de birlikte verilmesi gerektiği ifade edilebilir. Eser sahipliği dışında diğer hak sahiplikleri yönünden bkz. Gökyayla, s. 104 vd.

1111 Budde, s. 30; Bak, s. 187; Topaloğlu, s. 841; Cumalıoğlu, s. 218; Gökyayla, s. 105.

1112 Bunlara ilişkin her ne kadar Kanun'da açık bir düzenleme olmasa da icracı sanatçılar açısından kıyasen uygulanabileceği kabul edilmektedir. Bkz. Bak, s. 190; Topaloğlu, s. 838. Ancak film çekiminde görev alan icracılar açısından doktrinde bir görüş, Alman Hukuku'nda kabul edilen "*çekimine başlanmış filmler açısından cayma hakkının kullanılamayacağı*" kuralının Türk Hukuku açısından da uygulama bulabileceğini ifade etmektedir. Bkz. Gökyayla, s. 108. Ayrıca Yargıtay'ın da icracı sanatçıların cayma hakkında faydalanabileceğine ilişkin kararları vardır. Bkz. Yargıtay 11. HD, T. 24.10.2008, E. 2008/10140, K. 2008/11805. Karar için bkz. www.hukukturk.com. E.T.: 23.10.2023. Diğer bağlantılı komşu hak sahiplerine de uygulanması gerektiği hakkında bkz. Öztan, s. 590; Bak, s. 190. Fonogram yapımcıları ile radyo televizyon yapımcılarının istisnai bazı hallerde cayma hakkına sahip olduklarına dair bkz. Topaloğlu, s. 838.

1113 Bak, s. 195-196.

1114 Ateş, Fikri Haklar, s. 306.

muhatabı ise, mali hak ya da ruhsat iktisap eden kişidir. Yine bu kişinin temsilcisi olması halinde, beyanın ona bildirilmesi de mümkündür.

D. Sürenin Özellikleri ve İçeriği

Burada düzenlenen sürenin de ilk olarak uygun olması gerekmektedir. Nitekim hükümde sürenin *münasip* olmasından bahsedilmektedir. Uygun sürenin ne kadar uzunlukta olması gerektiğine bakıldığında belirleme yapılırken; doktrinde bazı kriterlerden hareket edildiği görülmektedir. Nitekim mali hakkın ya da lisans (ruhsat) verilen alandaki uygulamanın önem arz ettiği belirtilmekte[1115] ve ayrıca eserin hacmi, ağırlığı ile teknik özelliklerinin de göz önünde bulundurulması; son olarak ise somut olayın şartları ile dürüstlük kurallarının dikkate alınması gerektiği belirtilmektedir[1116]. Bu konuya ilişkin bir mahkeme kararında ise; sürenin belirlenmesinde mali hakkın türü, sektörel ve ekonomik koşulların dikkate alınması gerektiği vurgulanmaktadır[1117]. Uygun süreden daha kısa bir süre belirlenmesi halinde; doktrinde bu süre genel itibariyle geçerli kabul edilmektedir. Ancak bir görüş bu kısa sürenin uygun süreye uzayacağını kabul

---

1115 Uygulama her ne kadar bir gösterge sağlayabilirse de yine de somut olay şartlarının bireysel anlamda değerlendirilmesi gerektiğine dair bkz. Schricker, Gerhard/Loewenheim, Ulrich/Leistner, Matthias/Ohly, Ansgar/Peukert, **Urheberrecht UrhG-KUG-VGG Kommentar**, 6. Auflage, München 2020, UrhG § 41, N. 23.

1116 Wandtke/Bullinger/Wandtke, UrhG § 41, N. 22; Budde, s. 78; Öztan, s. 587; Ateş, Fikri Haklar, s. 305; Topaloğlu, s. 839; Bak, s. 163.

1117 Bkz. İstanbul 2. Fikrî ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesi, T. 19.7.2019, E. 2018/104, K. 2019/331 sayılı karar. Karar için bkz. www.lexpera.com.tr E.T.: 10.08.2022.

ederken[1118], diğer bir görüş bu kısa süreye itiraz edilmesi gerektiğini ifade etmektedir[1119]. Kanaatimizce burada da yukarıda ek sürenin uygunluğu ile ilgili yapılan açıklamalar geçerli kabul edilmelidir. Bir başka deyişle hak sahibi uygun süreden daha kısa süre verdiğinde bu geçerli kabul edilmeli, fakat makul süreye uzamak yerine, borçlunun reaksiyonu/itirazı aranmalıdır. Nitekim borçlu bu sürenin kısalığına karşı bir itirazda bulunmuyorsa, süre makul kabul edilmelidir. Uygun süreden daha uzun bir süre belirlenmesi halinde ise; kural olarak her iki tarafın da bu süre ile bağlı olacağı kabul edilmektedir[11201121]. Son olarak sürenin edimin en baştan ifası için değil, zaten belirli bir hazırlık yapıldığı kabul edilerek tanınan ek süre içerisinde, kalan edimin ifası açısından uygun olması gerektiği kabul edilmektedir[1122]. Sürenin uygunluğuna ilişkin olarak uygulamaya bakıldığında; İstanbul 2. Fikrî ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesi, T. 19.7.2019, E. 2018/104, K. 2019/331 sayılı kararı da incelenmelidir[1123]. Mahkeme karara

---

1118 Wandtke/Bullinger/Wandtke, UrhG § 41, N. 22; Schricker/Loewenheim/Peukert, UrhG § 41, N. 23.

1119 Ateş, Fikri Haklar, s. 306.

1120 Schricker/Loewenheim/Peukert, UrhG § 41, N. 23; Ateş, Fikri Haklar, s. 306. Yazar tarafından borçlunun buna itiraz edemeyeceği ayrıca ifade edilmektedir. Bkz. Ateş, Fikri Haklar, s. 306. Ancak neden bunun vurgulandığı anlaşılamamıştır. Zira uygun süreden daha uzun süre belirlenmesi borçlunun aleyhine değil, lehine bir durum yaratmaktadır.

1121 Uzun olarak tayin edilen ek sürenin geri alınıp alınamayacağına ilişkin tartışmalar hakkında yukarıda yapılan açıklamalar burada da geçerli kabul edilebilir. Bu tartışmalar hakkında bkz. İkinci Bölüm § 3-XI.

1122 Ateş, Fikri Haklar, s. 305-306.

1123 Karar için bkz. www.lexpera.com.tr E.T.: 02.05.2023.

konu somut olay dışında, somut olayın tarihi açısından geçerli olabileceğini düşündüğü bir kısım örneklendirmeler ile uygun sürenin ne olabileceğine dair değerlendirmeler yapmaktadır. Kararda şu ifadelere yer verilmektedir: "…*Sözgelimi, bir sinema filminin televizyon gösterimi için bir ruhsat verilmiş ise, böyle bir ruhsatın kullanılması için bir veya iki haftalık çok kısa bir süre dahi yeterli olabilir. Buna karşılık bir kitabın basılıp, dağıtımı için verilmesi gereken süre daha uzun olup, somut olayın özelliklerine göre sözgelimi bir veya iki ay olabilir. Bir icracı sanatçının, fonogram yapımcısına verdiği ruhsat ise, albüm yapımı için gerekli altyapı çalışmaları, stüdyo temini, orkestra bulunması, stüdyo kayıtlarının gerçekleştirilmesi, albümün basım ve dağıtımı gibi işler için çok daha fazla bir süreye, sözgelimi altı aya ihtiyaç duyar…".* Yine bir başka mahkeme kararında; film çekimi için 6-12 aylık ek sürenin makul olacağı belirtilmektedir[1124].

Ek sürenin bir diğer özelliği açık olması gerektiğidir. Burada da *derhal, hemen* gibi ifadelerin kullanılması halinde; bunun geçerli olup olmadığı konusunda yukarıdaki tartışmalar burada da geçerli kabul edilmelidir[1125].

Son olarak ek süre beyanının içeriğine bakıldığında ise; beyanda mali hakkın ya da ruhsatın tayin edilen süre içerisinde kullanılması talebini içermesi gerektiği kabul edilmektedir[1126]. Bu talebin bir şarta bağlanıp bağlanamayacağı konusunda, doktrinde genel olarak olumsuz görüş bildirildiğini belirtmek gerekir[1127].

1124 OLG München ZUM 2008. Karar için bkz. www.beck-online.beck.de E.T.: 20.12. 2022.

1125 Tartışmalar hakkında bkz. İkinci Bölüm § 3-X-B.

1126 Ateş, Fikri Haklar, s. 306; Topaloğlu, s. 839.

1127 Topaloğlu, s. 839.

E. Bildirim Anı, Şekli ve Başlangıç Anı

Ek süre tayini açısından yukarıda incelenen şartların gerçekleşmesi gerektiğinden yola çıkıldığında, bir kere faydalanmama açısından belli bir sürenin geçmiş olması ve bunun sonucunda faydalanmama yüzünden eser sahibinin menfaatlerinin esaslı bir biçimde ihlal edilmiş olması gerekmektedir. Ancak bu şartlar gerçekleştiğinde ek süreye ilişkin beyanın bildirilmesi gerekmektedir. Alman Hukuku'nda bu bildirimin -her ne kadar süre daha sonra başlayabilecek olsa da- daha önce yapılabileceğine yönelik görüşler de vardır[1128]. Her ne kadar teorik olarak bildirim anının zamanı tespit edilebilirse de uygulama açısından bu kadar kolay olmayacağını söylemek gerekir. Zira ek sürenin bildirimi için geçmesi gereken *faydalanmama süresi* yine bir belirsizlik içermektedir[1129]. Dolayısıyla bu süre açısından kanaatimizce Alman Hukuku'nda olduğu şekliyle bir düzenleme yapılması yerinde olacaktır[1130]. Her ne kadar tarafların kendi aralarında faydalanma süresini kararlaştırabilmeleri mümkün olsa da bunun söz konusu olmadığı hallerde, hak sahibi bir taraftan faydalanma süresinin, diğer taraftan ek sürenin uzunluğu ve uygunluğu sorunu ile baş başa kalabilecektir.

İlgili düzenlemede öngörülen ek süreye ilişkin beyan TBK md. 123 hükmünden farklı olarak şekle tabidir. Nitekim hükümde ek sürenin noter aracılığıyla verilmesi gerektiği açıkça düzenlenmiştir. Bu şekil zorunluluğun nedeni doktrinde; iradelere açıklık getirilmesi ve cayma hakkının kullanılmasının kanun gereği bir sebebin varlığına

---

1128 Schricker/Loewenheim/Peukert, UrhG § 41, N. 22.

1129 Aynı yönde bkz. Ateş, Fikri Haklar, s. 303. Ayrıca yazar bu belirsizliği her ne kadar eleştirse de uygulamada esneklik yaratma avantajı olduğunu da belirtmektedir. Bkz. Ateş, Fikri Haklar, s. 303.

1130 Aynı yönde bkz. Ateş, Fikri Haklar, s. 303.

bağlanmış olması şeklinde açıklanmaktadır[1131]. Bunun sonucu olarak, öngörülen şeklin geçerlilik şekli olduğu[1132] ve bu şekle aykırı bir ek süre tayininde bunun hüküm doğurmayacağı; zira TBK md. 12/f.II hükmünün de bu yönde bir yorumu gerekli kıldığı ifade edilmektedir[1133]. Öncelikle ifade etmek gerekir ki Sözleşmeler Hukuku'nda kabul edilen şekil özgürlüğünün aksine olacak şekilde FSEK'deki ek süre tayini konusunda neden noter ile işlem yapılmasının zorunlu olduğu açık değildir. Kaldı ki TBK md. 123 hükmünde de herhangi bir şekil zorunluluğu öngörülmemektedir. Ancak yine de Kanun'da böyle bir şekil zorunluluğu düzenlendiğinden, bunun ispat şeklinden ziyade geçerlilik şekli olduğu yönündeki görüşlere biz de katılmaktayız.

Burada değerlendirilmesi gereken son husus sürenin başlayacağı andır. Doktrinde ek sürenin başlama anına ilişkin olarak; faydalanmama haline ilişkin sürenin sona ermesinden sonra başlayabileceği ifade edilmektedir[1134]. Alman Hukuku açısından bu süreler Kanun'da düzenlendiğinden bir sorun teşkil etmeyecek olsa da Türk Hukuku açısından faydalanmama halinin taraflarca sözleşmede kararlaştırılmadığı hallerde münasip zamanın ne olduğunun da belirlenmesi gerekecektir. Zira ancak bu münasip zamanın sona ermesinden sonra ek süre başlayabilir. Bu nedenle bizim önerimiz tarafların özellikle ileride doğabilecek uyuşmazlıkları azaltabilmek adına sözleşmede bu süreye ilişkin bir asgari sınır öngörmeleridir.

1131 Bak, s. 162.

1132 Franko, s. 404; Serozan, Dönme, s. 467; Bak, s. 162.

1133 Bak, s. 162.

1134 Schricker/Loewenheim/Peukert, UrhG § 41, N. 22.

VI. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Kapsamında Taksitle Satış Sözleşmesinde

A. Genel Olarak

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun kapsamında da ek süre kurumuna yer verilmiştir. Nitekim taksitle satış sözleşmesinin düzenlendiği TKHK md. 19 hükmüne göre; tüketicinin taksitleri ödemede temerrüde düşmesi halinde, satıcı ya da sağlayıcı aşağıda incelenen şartların da varlığı durumunda tüketiciye en az 30 günlük süre vererek kalan borcun tamamının ifasını isteyebilecektir[1135]. Burada TBK'daki taksitle satış sözleşmesinde düzenlenen dönme hakkına benzer bir düzenleme söz konusu değildir.

B. Şartları

TKHK md. 19 hükmüne göre, ek süre kurumunun gündeme gelebilmesi için, yukarıda da ifade edildiği üzere, bazı şartların varlığına ihtiyaç vardır. Bu şartlardan ilki

[1135] TBK'da düzenlenen taksitle satış ile TKHK'da düzenlenen taksitle satış sözleşmelerinin belli farklılıkları vardır. Bu farklardan ilki, sözleşmenin taraflarına ilişkindir. Zira TKHK kapsamında bir taksitle satış sözleşmesinden bahsedebilmek için taraflardan birisinin tüketici olması gerekmektedir. Bir diğer fark sözleşme konusuna ilişkindir. Nitekim TKHK'da düzenlenen taksitle satış sözleşmesinin konusu mal ya da hizmet olabilirken; TBK'da düzenlenen sözleşmenin konusu taşınır mal ya da hak olabilmektedir. Bkz. Aydoğdu/Kahveci, Özel, s. 320.

konusu mal ya da hizmet olan geçerli[1136] bir taksitle satış sözleşmesinin varlığı[1137] ve bu taksitle satış sözleşmesinin taraflarından birisinin tüketici, diğer tarafın satıcı ya da sağlayıcı olmasıdır[1138]. İkincisi, satıcı ya da sağlayıcının kalan borcun tamamının ifasını talep etme hakkını sözleşmede saklı tutmuş olmasıdır[1139]. Üçüncüsü, satıcı ve

---

1136 Taksitle satım sözleşmesinin geçerliliği açısından TKHK'nın 17. maddesinde yazılı olma şartı aranmaktadır. Bu şeklin ayrıca geçerlilik şekli olduğu, hükümde açık bir biçimde de ifade edilmektedir. Yine hükümde bu geçersizliğin satıcı ya da sağlayıcı tarafından sonradan tüketicinin aleyhine olacak şekilde ileri sürülemeyeceğine de açıkça yer verilmiştir.

1137 Taksitle satış sözleşmesinin tanımı TKHK md. 17 hükmünde yapılmıştır. Bu hükme göre; taksitle satış sözleşmesi satıcı ya da sağlayıcının malın teslimi ve hizmetin ifasını üstlendiği, buna karşılık tüketicinin ise bedeli kısım kısım ödemeyi üstlendiği sözleşme olarak tanımlanmaktadır. Ancak doktrinde de ifade edildiği üzere her ne kadar kanun koyucu tarafından satış sözleşmesi olarak ifade edilse de TBK anlamındaki satış sözleşmesinden daha geniş anlaşılmalıdır. Nitekim sözleşme konusu klasik anlamda satış sözleşmesindeki gibi mal olabileceği gibi, ayrıca hizmet de olabilecektir. Dolayısıyla her türlü sözleşmenin, ödeme taksitle yapıldığı ve tüketici işlemi niteliği taşıdığı sürece tüketici satış sözleşmesi kapsamında değerlendirilebileceği ifade edilmektedir. Bkz. Akipek Öcal, Şebnem/Kara, İlhan, **Tüketici Hukuku Dersleri**, Ankara 2021, s. 98.

1138 Akipek Öcal/Kara, s. 97.

1139 Aydoğdu, Murat/Kahveci, Nalan, **Tüketici Hukuku**, Ankara 2021, s. 343; Akipek Öcal/Kara, s. 107.

sağlayıcının tüm edimlerini ifa etmiş olmasına[1140] karşılık, tüketicinin sözleşmede yer alan bedelin ya en az onda birini oluşturan ve birbirini izleyen en az iki taksiti ya da en az dörtte birini oluşturan bir taksiti ödemede temerrüde düşmüş olmasıdır[1141].

Bu şartların varlığı halinde satıcı ya da sağlayıcı gecikilmiş olan borcun ifası için tüketiciye en az 30 günlük ek süre tayin etmelidir. Her ne kadar yukarıdaki şartlar aslında satıcı ya da sağlayıcının kalan borcun ifası açısından bir muacceliyet uyarısı yapabilmesinin şartlarını teşkil etse de bu uyarı aynı zamanda bir ek süre de içerdiğinden; ek süre kurumunun şartları olarak da değerlendirilebilir. Aslında meseleyi iki biçimde incelemek gerekir. Bir taraftan satıcı ya da sağlayıcı zaten temerrüde düşülmüş olan taksitlerin ifasını talep etmek üzere en az 30 günlük süre tanımaktadır ki bu bizim inceleme konumuz olan ek süredir. Zira bu en az 30 gün olarak tayin edilmiş olan sürede ödenmemiş olan taksitler ödendiğinde artık diğer taksitler açısından erken muacceliyet gündeme gelmeyecektir. Hükümle ilgili olarak diğer taraftan ise, satıcı ya da sağlayıcı bu en az 30 gün olan sürede edim ifa edilmezse o zaman kalan taksitlerin de muaccel olacağını bildirmekte olup, bu konu çalışma konumuzu ilgilendirmemektedir.

1140 Aydoğdu/Kahveci, Tüketici, s. 343; Akipek Öcal/Kara, s. 107; Gümüş, Mustafa Alper, **6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi Cilt 1**, İstanbul 2014, s. 170.

1141 Aydoğdu/Kahveci, Tüketici, s. 343; Akipek Öcal/Kara, s. 107; Gümüş, Şerh, s. 170. Belirtmek gerekir ki söz konusu düzenlemede 22.03.2022 tarih 7392 sayılı Kanun'un 1. maddesi ile değişiklik yapılmıştır. Eski düzenlemede yer alan "*kalan borcun en az onda*" ifadesi "*sözleşmede yer alan bedelin en az onda*" şeklinde değiştirilmiştir. Dolayısıyla yeni düzenlemede hesaplama kalan borca göre değil, sözleşme bedeline göre yapılacaktır.

Son olarak burada kısaca üzerinde durulması gereken husus, satıcı ya da sağlayıcının diğer taksitleri muaccel kılmak gibi bir amacı olmaksızın ya da açıklanan şartların sağlanamaması halinde sadece temerrüde düşülen edimlerin ifasını istemesi halinde bir ek sürenin gerekli olup olmayacağı ve gerekli ise bunun şekli ve süresine ilişkin hangi hükümlerin uygulama bulacağıdır. İlk olarak satıcının bu talebi yukarıda TBK kapsamında taksitle satış sözleşmesinde de ifade ettiğimiz üzere aynen ifa ve gecikme tazminatı talebidir[1142]. Bu talep ise, özel bir seçimlik hak olmamasından dolayı, ek süre tayin etmek de zaman kaybı olarak değerlendirilmektedir[1143]. Zira alacaklının her zaman aynen ifa talep edebileceği kabul edilmektedir. Acaba tüketici satış sözleşmeleri açısından da bu kabul edilebilir mi? Kanaatimizce bu kabul edilmeli ve aynen ifanın talep edilmesi halinde burada da ek süre tayin etmeyi gerektirecek bir husus olmamalıdır.

C. Tarafları ve Hakkın Kullanımı

Ek süreyi tayin edecek olan taraf satıcı ya da sağlayıcı olan taraftır. TKHK md. 3 hükmüne göre; satıcı*, kamu tüzel kişileri de dahil ticari ve mesleki amaçlarla tüketiciye mal sunan ya da mal sunanın adına ya da hesabına hareket eden gerçek ya da tüzel kişiyi*; sağlayıcı ise, *yine kamu tüzel kişileri de dahil ticari ve mesleki amaçlarla tüketiciye hizmet sunan ya da hizmet sunanın adına ya da hesabına hareket eden gerçek ya da tüzel kişiyi* ifade etmektedir. Bu kişiler yanında bu kişilerin temsilcilerinin de ek süre verebileceği kabul edilmelidir. Ek süre tayin edilecek olan taraf ise, tüketicidir. Yine TKHK md. 3 hükmünde tüketici, *ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket eden gerçek ya da tüzel kişi* olarak tanımlanmaktadır. Tüketici dışında temsilcilerine de ek süre tayin edilmesi yine kabul edilebilecektir.

1142 Ünlütepe, Mustafa, "6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'a Göre Taksitle Satış Sözleşmesi", **Ankara Barosu Dergisi**, 2014/2, s. 342.

1143 Oser/Schönenberger, Art. 107, N. 20; Tunçomağ, s. 943.

D. Sürenin Özellikleri ve İçeriği

Tayin edilecek olan ek sürenin uzunluğu TKHK md. 19 hükmünde açıkça hükme bağlanmıştır. Bu hükme göre, sürenin uzunluğu en az 30 gün olmak zorundadır. Ayrıca ilgili düzenleme, nisbi emredici nitelikte bir düzenlemedir. Zira bu sürenin satıcı ya da sağlayıcının inisiyatifi ile uzatılması mümkünken, bu sürenin tüketici aleyhine olacak şekilde kısaltılması mümkün değildir[1144]. Ancak sürenin Kanun'da öngörülen süreden daha kısa olarak belirlenmesi durumunda, satıcının ya da sağlayıcının bu kısa süre dışında Kanun'da öngörülen en az 30 günlük süreyi beklemesi ve sonrasında seçimlik hakkını kullanması durumunda, artık alıcının sürenin kısalığına ilişkin itirazı hakkın kötüye kullanılması olarak değerlendirilebilir. Ancak satıcı ya da sağlayıcı bu kısa süre dolar dolmaz seçimlik hakkını kullanırsa o zaman bu kullanım geçersiz kabul edilmeli ve sonuç doğurmamalıdır.

Tayin edilecek olan süreye ilişkin beyana bakıldığında, söz konusu beyanın açık olması gerektiğini belirtmemiz gerekir. Dolayısıyla satıcı ya da sağlayıcı beyanda hangi taksitlerin ödenmesinde temerrüde düşüldüğüne ve miktarına açıkça yer vermelidir. Bunun dışında bu beyanda hukuki sonuçlara da yer verilmesi gerekmektedir. Zira bu ek süre beyanı aynı zamanda muacceliyet uyarısını da içermektedir. Bu nedenle kanaatimizce beyanda kalan borcun tamamının ifasının isteneceğinin de açık bir biçimde yazılmış olması gerekmektedir. Muacceliyet uyarısı yapılmaksızın, yalnızca ek süre verilmesi halinde, kanaatimizce bu sürenin sonunda temerrüde düşülen taksitler ve temerrüt faizi ile varsa aşkın zarar talep edilebilecek; kalan borcun tamamının ödenmesi istenemeyecektir.

1144 Gümüş, Şerh, s. 170.

E. Bildirim Anı, Şekli ve Başlangıç Anı

Ek sürenin bildirim anı açısından bu bildirimin ancak temerrüt gerçekleştikten sonra mümkün olabileceğini söylemek gerekir. Yukarıda genel hükümler açısından her ne kadar temerrüt gerçekleşmeden süre tayinini kabul etsek de burada ek süre beyanının taksitleri de açık bir şekilde içermesi gerekeceğinden ve henüz temerrüt gerçekleşmeden bunun yazılması da mümkün olmayacağından dolayı, temerrüt gerçekleştikten sonra ek süre bildirimi yapılabilecektir.

Ek süre tayininin şekli açısından TKHK md. 19 hükmünde herhangi bir şekil zorunluluğu öngörülmemiş olsa da Taksitle Satış Sözleşmeleri Hakkında Yönetmeliğin md. 9/f. II düzenlemesinde bu beyan açısından bir şekil zorunluluğu getirilmiştir. Her ne kadar ilgili düzenleme daha çok muacceliyet uyarısının şekline ilişkinse de süre tayini de bu beyanla birlikte yapıldığında bu şekle uyulması zorunludur. Bu hükme göre; satıcı ya da sağlayıcının yazılı olarak ya da kalıcı veri saklayıcısı[1145] ile bayanda bulunması zorunlu olarak düzenlenmiştir. Dolayısıyla ek sürenin de bu şekilde tayin edilmesi bir zorunluluk olarak değerlendirilebilir. Ayrıca burada öngörülen bu şeklin geçerlilik şekli olduğunu; bu şekle uyulmadığı takdirde beyanın geçerli olmayacağını da belirtmek gerekir. Bunun dışında yine TKHK'nin 4. maddesine de değinmek gerekir. Zira ilgili maddede, bu Kanun'da öngörülen sözleşmeler ile bilgilendirmelerin şekli ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Buna göre; muacceliyete ilişkin uyarı ile birlikte tayin edilecek ek süreye

---

[1145] Kalıcı veri sağlayıcısı TKHK md. 3 hükmünde tanımlanmaktadır. İlgili düzenleme şu şekildedir: "*Tüketicinin gönderdiği veya kendisine gönderilen bilgiyi, bu bilginin amacına uygun olarak makul bir süre incelemesine elverecek şekilde kaydedilmesini ve değiştirilmeden kopyalanmasını sağlayan ve bu bilgiye aynen ulaşılmasına imkân veren kısa mesaj, elektronik posta, internet, disk, CD, DVD, hafıza kartı ve benzeri her türlü araç veya ortamı*"

ilişkin beyanın da en az on iki punto büyüklüğünde, anlaşılabilir bir dilde, açık, sade ve okunabilir olması gerekmektedir.

Sürenin başlama anı açısından, satıcı ya da sağlayıcı beyanda bu hususa yer vermiş olabilir. Bu halde beyan esas alınabilecektir. Ancak böyle bir beyan olmaması halinde, ulaşma anının mı yoksa öğrenme anının mı esas alınması gerektiğini değerlendirmek gerekir. Kanaatimizce burada sürenin işlemeye başlaması açısından, her ne kadar ispatı oldukça güç olsa da tüketicinin öğrenme anının esas alınması gerektiği söylenebilir. Zira tüketici sözleşmenin zayıf tarafını teşkil etmekle birlikte, korunması gerekmektedir.

VII. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Kapsamında Tüketici Kredi Sözleşmesinde

A. Genel Olarak

Tüketici kredi sözleşmeleri açısından da ek süre tayini TKHK md. 28 hükmünde düzenleme altına alınmıştır. İlgili düzenleme gereği, belirli süreli kredi sözleşmelerinde tüketicinin taksitleri ödemede temerrüde düşmesi halinde, kredi veren borcun tamamının ifasını talep etme hakkını saklı tuttuysa, bu hak kredi veren tarafın bütün edimlerini yerine getirmiş olması, tüketicinin ise birbirini izleyen en az iki taksiti ödemede temerrüde düşmesi durumunda kullanılabilecek olup, bundan önce tüketiciye en az 30 günlük ek süre vererek muacceliyet uyarısında bulunulması gerekecektir.

B. Şartları

Ek sürenin tayini açısından TKHK md. 28 hükmüne göre, ilk olarak ortada geçerli ve belirli süreli bir tüketici kredi sözleşmesi olmalı[1146]; ikinci olarak kredi veren,

[1146] Tüketici kredi sözleşmesi TKHK md. 22 hükmünde tanımlanmış olsa da belirli süreli tüketici kredi sözleşmesi tanımlanmamıştır. Ancak Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği'nde belirli süreli tüketici kredi sözleşmesi tanımlanmış durumdadır. Bu Yönetmeliğin ilgili 4. maddesine göre; belirli süreli tüketici kredi

tüketicinin taksitleri ödemede temerrüde düşmesi durumunda borcun tamamının ifasını talep etme hakkını saklı tutmuş olmalı[1147]; üçüncü olarak ise, kredi verenin bütün edimlerini yerine getirmesine karşılık, tüketicinin birbirini izleyen en az iki taksiti ödemede temerrüde düşmüş olması gerekmektedir[1148].

Bu şartların varlığı halinde kredi veren gecikilmiş olan borcun ifası için TKHK md. 28/f.I gereği tüketiciye en az 30 günlük ek süre tayin etmelidir. Her ne kadar yukarıdaki şartlar aslında kredi verenin kalan borcun ifası açısından bir muacceliyet uyarısı yapabilmesinin şartlarını teşkil etse de bu uyarı aynı zamanda bir ek süre de içerdiğinden; ek süre kurumunun şartları olarak da değerlendirilebilir. Meseleyi burada da iki biçimde incelemek gerekir. Bir taraftan kredi veren zaten temerrüde düşülmüş olan taksitlerin ifasını talep etmek üzere en az 30 günlük süre tanımaktadır, ki bu bizim inceleme konumuz olan ek süredir. Zira bu en az 30 gün olarak tayin edilmiş olan sürede ödenmemiş olan taksitler ödendiğinde artık diğer taksitler açısından erken muacceliyet gündeme gelmeyecektir. Hükümle ilgili olarak diğer taraftan ise, kredi veren bu en az 30 gün olan sürede edim ifa edilmezse o zaman kalan taksitlerin de muaccel olacağını bildirmekte olup, bu konu çalışma konumuzu ilgilendirmemektedir.

Son olarak kredi verenin diğer taksitleri muaccel kılmak gibi bir amacı olmadığı ya da açıklanan şartların mevcut olmadığı hallerde, sadece temerrüde düşülen edimlerin

---

sözleşmesi "*sözleşmenin kurulduğu tarihte, kredi ilişkisinin sona erme tarihinin taraflarca sözleşmede açıkça kararlaştırıldığı*" sözleşmedir. Dolayısıyla muacceliyet şartı içeren ek süre TKHK md. 28 gereği yalnızca belirli süreli kredi sözleşmeleri açısından söz konusu olup, belirsiz süreli kredi sözleşmeleri açısından uygulanmayacaktır.

1147 Aydoğdu/Kahveci, Tüketici, s. 361; Akipek Öcal/Kara, s. 118.

1148 Aydoğdu/Kahveci, Tüketici, s. 361; Akipek Öcal/Kara, s. 118; Gümüş, Şerh, s. 203.

ifasının istenmesi durumunda, ek sürenin gerekli olup olmayacağı ve gerekli ise bunun şekli ve süresine ilişkin hangi hükümlerin uygulama bulacağına da bakmak gerekir. İlk olarak, kredi verenin bu talebi aynen ifa ve gecikme tazminatı talebidir. Bu özel bir seçimlik hak olmadığından, ek süre tayin etmek zaman kaybı olarak değerlendirilmektedir[1149]. Zira alacaklının her zaman aynen ifa talebinin varlığı kabul edilmektedir. Acaba tüketici kredi sözleşmeleri açısından da bu kabul edilebilir mi? Kanaatimizce bu kabul edilmeli ve aynen ifanın talep edilmesi halinde burada da ek süre tayin etmeyi gerektirecek bir husus olmamalıdır.

C. Tarafları ve Hakkın Kullanımı

Ek süreyi tayin edecek olan taraf kredi verendir. Kredi veren TKHK md. 3 hükmünde tanımlanmıştır. Buna göre kredi veren, *mevzuatı gereği tüketicilere kredi vermeye yetkili olan gerçek ya da tüzel kişiyi* ifade etmektedir[1150]. Bu kişiler yanında bu kişilerin temsilcilerinin de ek süre verebileceği kabul edilmelidir. Ek süre tayin edilecek olan taraf ise, tüketicidir. Yine TKHK md. 3 hükmünde tüketici, *ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket eden gerçek ya da tüzel kişi* olarak tanımlanmaktadır. Tüketici dışında temsilcilerine de ek süre tayin edilmesi yine kabul edilebilecektir.

D. Sürenin Özellikleri ve İçeriği

Tayin edilecek olan ek sürenin uzunluğu TKHK md. 28/f.I hükmünde açıkça hükme bağlanmış olup, hükme göre, sürenin uzunluğu en az 30 gün olmak zorundadır. Bu düzenleme de nisbi emredici nitelikte bir düzenlemedir. Zira bu sürenin kredi verenin inisiyatifi ile uzatılması mümkünken, bu sürenin tüketici aleyhine olacak şekilde kısaltılması mümkün değildir[1151]. Ancak sürenin Kanun'da öngörülen süreden daha kısa

---

1149 Oser/Schönenberger, Art. 107, N. 20; Tunçomağ, s. 943.

1150 Aynı tanıma Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği md. 4'de de yer verilmiştir.

1151 Gümüş, Şerh, s. 203.

olarak belirlenmesi durumunda, kredi verenin bu kısa süre dışında Kanun'da öngörülen en az 30 günlük süreyi beklemesi ve sonrasında seçimlik hakkını kullanması durumunda, artık tüketicinin sürenin kısalığına ilişkin itirazı, hakkın kötüye kullanılması olarak değerlendirilebilir. Ancak kredi veren bu kısa süre dolar dolmaz seçimlik hakkını kullanırsa o zaman bu kullanım geçersiz kabul edilmeli ve sonuç doğurmamalıdır.

Tayin edilecek olan süreye ilişkin beyana bakıldığında, söz konusu beyanın açık olması gerektiğini belirtmemiz gerekir. Dolayısıyla kredi veren beyanda hangi taksitlerin ödenmesinde temerrüde düşüldüğüne ve miktarına açıkça yer vermelidir. Bunun dışında bu beyanda hukuki sonuçlara da yer verilmesi gerekmektedir. Zira bu ek süre beyanı aynı zamanda muacceliyet uyarısını da içermektedir. Bu nedenle kanaatimizce beyanda kalan borcun tamamının ifasının isteneceğinin de açık bir biçimde yazılmış olması gerekmektedir. Muacceliyet uyarısı yapılmaksızın, yalnızca ek süre verilmesi halinde, bu sürenin sonunda temerrüde düşülen taksitler ve temerrüt faizi ile varsa aşkın zarar talep edilebilecek; kalan borcun tamamının ödenmesi istenemeyecektir.

E. Bildirim Anı, Şekli ve Başlangıç Anı

Ek sürenin bildirim anı açısından, bu bildirimin ancak temerrüt gerçekleştikten sonra mümkün olabileceğini söylemek gerekir. Yukarıda genel hükümler açısından her ne kadar temerrüt gerçekleşmeden süre tayinini kabul etsek de burada ek süre beyanının taksitleri de açık bir şekilde içermesi gerekeceğinden ve henüz temerrüt gerçekleşmeden bunun yazılması da mümkün olmayacağından dolayı, temerrüt gerçekleştikten sonra ek süre bildirimi yapılabilecektir.

Ek süre tayininin şekli açısından, TKHK md. 28 hükmünde herhangi bir şekil zorunluluğu öngörülmemiştir. Tüketici Kredi Sözleşmeleri Yönetmeliği'nde de bu

konuda açık bir hükme rastlanmamıştır[1152]. Doktrinde bir görüş tarafından, Tüketici Kredi Sözleşmeleri Yönetmeliği'nde belirsiz süreli sözleşmelerin feshi açısından 25. maddede öngörülen hükmün burada da uygulanabileceği ifade edilmektedir[1153]. Dolayısıyla bu görüş bildirimin yazılı olarak ya da kalıcı veri sağlayıcısı ile yapılması gerektiğini kabul etmekte ve ispat sorunu yaşanmaması adına da bildirimin noter aracılığıyla yapılmasını önermektedir[1154]. Başka bir görüş tarafından ise, süre verilmesi açısından herhangi bir şekil zorunluluğu olmadığı kabul edilmektedir[1155]. Bildirimin şekli konusunda burada TKHK md. 4 hükmü de gündeme gelebilir. Zira ilgili maddede, bu Kanun'da öngörülen sözleşmeler ile bilgilendirmelerin şekli ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Buna göre; muacceliyete ilişkin uyarı ile birlikte tayin edilecek ek süreye ilişkin beyanın da en az on iki punto büyüklüğünde, anlaşılabilir bir dilde, açık, sade ve okunabilir olması gerekmektedir. Kanaatimizce bu şartın sağlanması açısından da ek süre beyanının ve dolayısıyla muacceliyet beyanının yazılı yapılması gerektiği söylenebilir.

Sürenin başlama anı açısından ise, kredi veren beyanında bu hususa yer vermiş olabilir. Bu halde bu beyan esas alınabilecektir. Ancak böyle bir durum olmaması halinde, ulaşma anının mı yoksa öğrenme anının mı esas alınması gerektiğini değerlendirmek gerekir. Kanaatimizce burada da sürenin işlemeye başlaması açısından, her ne kadar ispatı

1152 İlgili Yönetmelikte yalnızca belirsiz süreli sözleşmelerin feshi açısından md. 25 hükmünde bir düzenleme öngörülmüştür. Bu hükme göre, kredi veren bu fesih bildirimini yazılı olarak ya da kalıcı veri saklayıcısı ile yapmak zorundadır.

1153 Atamer, Yeşim M., **Kredi ve Diğer Finansman Sözleşmelerinde Tüketicinin Korunması**, B.1, İstanbul 2016, s. 197, dpn. 454.

1154 Atamer, Tüketici, s. 197, dpn. 454.

1155 Gümüş, Şerh, s. 203.

oldukça güç olsa da tüketicinin öğrenme anının esas alınması gerektiği söylenebilir. Zira tüketici sözleşmenin zayıf tarafını teşkil etmekle birlikte, korunması gerekmektedir.

VIII. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Kapsamında Konut Finansmanı Sözleşmesi[1156]

A. Genel Olarak

Konut finansmanı sözleşmesi açısından TKHK md. 34'de ek süre kurumu özel olarak düzenlenmiş haldedir. Bu düzenleme de TKHK'deki diğer düzenlemelere benzer nitelikte kaleme alınmıştır. Nitekim ilgili hükme göre; tüketicinin taksitleri ödemede temerrüde düşmesi durumunda konut finansmanı kuruluşu, kalan borcun tamamının ifasını talep etme hakkını saklı tutmuşsa, bu hakkı kuruluş kendi edimlerinin tamamını ifa etmiş ve tüketici de birbirini izleyen en az iki taksiti ödemede temerrüde düşmüşse, tüketiciye en az otuz gün süre verilerek kullanabilecektir.

B. Şartları

Ek süre tayin etmenin şartları da yine yukarıdaki düzenlemelere benzerdir. Bu anlamda ek süre tayini için ilk olarak ortada tüketici ile akdedilmiş bir konut finansmanı sözleşmesi olmalı[1157]; ikinci olarak konut finansman kuruluşu, tüketicinin temerrüdü halinde kalan borcun tamamını talep etme hakkını sözleşmede saklı tutmuş olmalı[1158];

1156 Konut finansmanı sözleşmeleri ile tüketici kredi sözleşmelerine ilişkin TKHK'de yer alan düzenlemelerin birbirine oldukça benzer hükümler öngördüğü haklı olarak ifade edilmektedir. Ancak bazı konularda her iki sözleşme hükümleri arasında farklar söz konusudur. Bu farklar hakkında bkz. Akipek Öcal/Kara, s. 122.

1157 Bu sözleşmenin konusunun yalnızca konut niteliğindeki taşınmazlar olacağına dair bkz. Akipek Öcal/Kara, s. 122.

1158 Aydoğdu/Kahveci, Tüketici, s. 373; Akipek Öcal/Kara, s. 128.

üçüncü olarak konut finansman kuruluşu kendi edimlerinin tamamını ifa etmiş olmasına rağmen, tüketicinin en az iki taksitin ödenmesinde temerrüde düşmüş olmalıdır[1159].

İlgili şartların varlığı halinde konut finansman kuruluşu, tüketiciye TKHK md. 34/f.I hükmünde öngörülen en az otuz günlük ek süreyi verecektir. Her ne kadar bu şartlar aslında konut finansman kuruluşunun kalan borcun ifası açısından bir muacceliyet uyarısı yapabilmesinin şartlarını teşkil etse de bu uyarı aynı zamanda bir ek süre de içerdiğinden; ek süre kurumunun şartları olarak da değerlendirilebilir. Meseleyi burada da iki biçimde incelemek gerekir. Bir taraftan konut finansman kuruluşu zaten temerrüde düşülmüş olan taksitlerin ifasını talep etmek üzere en az 30 günlük süre tanımaktadır ki bu bizim inceleme konumuz olan ek süredir. Zira bu en az 30 gün olarak tayin edilmiş olan sürede ödenmemiş olan taksitler ödendiğinde artık diğer taksitler açısından erken muacceliyet gündeme gelmeyecektir. Hükümle ilgili olarak diğer taraftan ise, konut finansman kuruluşu bu en az 30 gün olan sürede edim ifa edilmezse o zaman kalan taksitlerin de muaccel olacağını bildirmekte olup, bu konu çalışma konumuzu ilgilendirmemektedir.

Son olarak burada da kısaca üzerinde durulması gereken husus, konut finansman kuruluşunun diğer taksitleri muaccel kılmak gibi bir amacı olmaksızın ya da açıklanan şartların sağlanamaması halinde sadece temerrüde düşülen edimlerin ifasını istemesi halinde bir ek sürenin gerekli olup olmayacağı ve gerekli ise bunun şekli ve süresine ilişkin hangi hükümlerin uygulama bulacağıdır. İlk olarak konut finansman kuruluşunun bu talebi aynen ifa ve gecikme tazminatı talebidir. Bu özel bir seçimlik hak olmamasından dolayı, ek süre tayin etmek zaman kaybı olarak değerlendirilmektedir[1160]. Zira alacaklının her zaman aynen ifa talebinin varlığı kabul edilmektedir. Acaba konut finansman

---

1159 Aydoğdu/Kahveci, Tüketici, s. 373; Akipek Öcal/Kara, s. 127-128; Gümüş, Şerh, s. 227.

1160 Oser/Schönenberger, Art. 107, N. 20; Tunçomağ, s. 943.

sözleşmeleri açısından da bu kabul edilebilir mi? Kanaatimizce bu kabul edilmeli ve aynen ifanın talep edilmesi halinde burada da ek süre tayin etmeyi gerektirecek bir husus olmamalıdır.

C. Tarafları ve Hakkın Kullanımı

Ek süreyi tayin edecek olan taraf konut finansman kuruluşudur. Konut finansman kuruluşu TKHK md. 3'de, *konut finansmanı kapsamında doğrudan tüketiciye kredi kullandıran ya da finansal kiralama yapan bankalar ile Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu tarafından konut finansmanı faaliyetinde bulunması uygun görülen finansal kiralama şirketleri ve finansman şirketleri* olarak tanımlanmaktadır. Bu kişiler yanında bu kişilerin temsilcilerinin de ek süre verebileceği kabul edilmelidir. Ek süre tayin edilecek olan taraf ise, tüketicidir. Yine TKHK md. 3 hükmünde tüketici, *ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket eden gerçek ya da tüzel kişi* olarak tanımlanmaktadır. Tüketici dışında temsilcilerine de ek süre tayin edilmesi yine kabul edilebilecektir.

D. Sürenin Özellikleri ve İçeriği

Tayin edilecek olan ek sürenin uzunluğu TKHK md. 34/f.I hükmünde açıkça hükme bağlanmıştır. Bu hükme göre, sürenin uzunluğu en az 30 gün olmak zorundadır. Bu düzenleme de nisbi emredici nitelikte bir düzenlemedir. Zira bu sürenin konut finansman kuruluşunun inisiyatifi ile uzatılması mümkünken, bu sürenin tüketici aleyhine olacak şekilde kısaltılması mümkün değildir[1161]. Ancak sürenin Kanun'da öngörülen süreden daha kısa olarak belirlenmesi durumunda, kuruluş bu kısa süre dışında Kanun'da öngörülen en az 30 günlük süreyi beklemesi ve sonrasında seçimlik hakkını kullanması durumunda, artık tüketicinin sürenin kısalığına ilişkin itirazı hakkın kötüye kullanılması olarak değerlendirilebilir. Ancak konut finansman kuruluşu bu kısa süre dolar dolmaz

[1161] Gümüş, Şerh, s. 228.

seçimlik hakkını kullanırsa o zaman bu kullanım geçersiz kabul edilmeli ve sonuç doğurmamalıdır.

Tayin edilecek olan süreye ilişkin beyana bakıldığında, söz konusu beyanın açık olması gerektiğini belirtmemiz gerekir. Dolayısıyla konut finansman kuruluşunun beyanda hangi taksitlerin ödenmesinde temerrüde düşüldüğüne ve miktarına açıkça yer vermelidir. Bunun dışında bu beyanda hukuki sonuçlara da yer verilmesi gerekmektedir. Zira bu ek süre beyanı aynı zamanda muacceliyet uyarısını da içermektedir. Bu nedenle kanaatimizce beyanda kalan borcun tamamının ifasının isteneceğinin de açık bir biçimde yazılmış olması gerekmektedir. Muacceliyet uyarısı yapılmaksızın, yalnızca ek süre verilmesi halinde, kanaatimizce bu sürenin sonunda temerrüde düşülen taksitler ve temerrüt faizi ile varsa aşkın zarar talep edilebilecek; kalan borcun tamamının ödenmesi istenemeyecektir.

E. Bildirim Anı, Şekli ve Başlangıç Anı

Ek sürenin bildirim anı açısından, bu bildirimin ancak temerrüt gerçekleştikten sonra mümkün olabileceği ifade edilmelidir. Yukarıda genel hükümler açısından her ne kadar temerrüt gerçekleşmeden süre tayinini kabul etsek de burada ek süre beyanının taksitleri de açık bir şekilde içermesi gerekeceğinden ve henüz temerrüt gerçekleşmeden bunun yazılması da mümkün olmayacağından dolayı, temerrüt gerçekleştikten sonra ek süre bildirimi yapılabilecektir.

Ek süre tayininin şekli açısından TKHK md. 34 hükmünde herhangi bir şekil zorunluluğu öngörülmemiştir. Yine Konut Finansmanı Sözleşmeleri Yönetmeliği'nde de bir düzenleme yoktur. Doktrinde ise bir görüş tarafından, süre verilmesi açısından herhangi bir geçerlilik şekli olmadığı ifade edilmektedir[1162]. Ancak burada da kanaatimizce TKHK md. 4 gündeme gelebilir. Zira ilgili maddede, bu Kanun'da

[1162] Gümüş, Şerh, s. 228.

öngörülen sözleşmeler ile bilgilendirmelerin şekli ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Buna göre; muacceliyete ilişkin uyarı ile birlikte tayin edilecek ek süreye ilişkin beyanın da en az on iki punto büyüklüğünde, anlaşılabilir bir dilde, açık, sade ve okunabilir olması gerekmektedir. Kanaatimizce bu şartın sağlanması açısından da ek süre beyanının ve dolayısıyla muacceliyet beyanının yazılı yapılması gerektiği söylenebilir.

Sürenin başlama anı açısından ise, konut finansman kuruluşu beyanında, bu hususa yer vermiş olabilir. Bu halde bu beyan esas alınabilecektir. Ancak böyle bir durum olmaması halinde, ulaşma anının mı yoksa öğrenme anının mı esas alınması gerektiğini değerlendirmek gerekir. Kanaatimizce burada sürenin işlemeye başlaması açısından, her ne kadar ispatı oldukça güç olsa da tüketicinin öğrenme anının esas alınması gerektiği söylenebilir. Çünkü tüketici sözleşmenin zayıf tarafını teşkil etmekle birlikte, korunması gerekmektedir.

§ 5. BENZER KURUMLARLA KARŞILAŞTIRILMASI

I. Süreli İhtar

İhtar ile ek süre tayini birbirinden farklı kurumlardır. Ancak özellikle ihtarda ayrıca süreye yer verildiği hallerde, başka bir deyişle *süreli ihtarın* (*befristete Mahnung*) olduğu hallerde, bu durum karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde gündeme gelen ve çalışma konumuzu oluşturan ek süre kurumu ile iç içe geçmektedir. Ancak bu iç içe geçme hali kurumların birbirinin yerini alması şeklinde değerlendirilmemelidir. Alman Hukuku'nda *CANARİS* tarafından her ne kadar BGB § 281 hükmünde düzenlenen ek süre, *süreli ihtar (befristete Mahnung)* olarak nitelendirilerek[1163], ihtarın (*Mahnung*) yerini aldığı ifade edilse de aşağıda açıklayacağımız üzere Türk-İsviçre Hukuku açısından bu yoruma

[1163] Canaris, Leistungsstörungen, s. 515. Hatta yazar aynı durumun BGB § 323 Paragraf 1 açısından da geçerli olabileceğini ifade etmektedir. Bkz. Canaris, Leistungsstörungen, s. 515.

katılmamız mümkün görünmemektedir. Bununla birlikte ek süre tayini ile süreli ihtar kurumunun karşılaştırmasını yapmadan önce, ek süre ile ihtar kurumunu birbirinden ayırmak gerekir.

TBK md. 117 (OR Art. 102) hükmünde düzenlenen ihtar ile alacaklı edimin ifası konusunda borçluyu uyararak, edimi ifa etmeye davet etmekte; başka bir deyişle edimin ifa edileceği son vadeyi belirlemektedir[1164]. Ancak alacaklı TBK md. 123 hükmünde öngörülen ek süreyi tayin ettiğinde, her ne kadar ek süre tayininin borçlu açısından bir uyarı işlevi olsa da temel olarak borçluya edimin ifasını gerçekleştirerek tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde söz konusu olan borçlu temerrüdünün ağır sonuçlarından kurtulma imkanı sağlama amacı olup, herhangi bir şekilde edimin ifa edileceği yeni bir vade belirleme amacı söz konusu değildir[1165].

Süreli ihtarda ise, alacaklının borçluya ihtar ile birlikte süre tayin ederek borcun muaccel olmasını ertelemesi, yani ileri tarihli yeni bir vade tayini söz konusudur[1166]. Dolayısıyla süreli ihtar TBK md. 123 anlamında bir ek süre tayini değildir. Süreli ihtarın

---

1164 Oser/Schönenberger, Art. 102, N. 7; Schenker, s. 171; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 57. İhtar (*Mahnung*), alacaklı tarafından borçluya borcun ifası konusunda yöneltilen bir irade beyanı olarak tanımlanmaktadır. Bkz. Oser/Schönenberger, Art. 102, N. 7; Schenker, s. 46; Huguenin, s. 277; Schwenzer, s. 515; Bucher, s. 315; Gauch/Schluep/Schmid/Emmenegger, Band II, N. 2703; von Büren, s. 367; Tunçomağ, s. 906; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 913; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1508; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 471; Eren, Genel, s. 1226; Kılıçoğlu, Genel, s. 868.

1165 Schenker, s. 171; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 57, Havutçu, s. 28.

1166 Schenker, s. 171; Tümerdem, s. 120.

söz konusu olduğu durumlarda, alacaklının muaccel alacağın ifasını belirttiği zamanda talep etme hakkı[1167], borçlunun ise o zamana kadar edimin ifasından kaçınma hakkı vardır[1168]. Alacaklının ihtar ile birlikte borçluya bir süre tayin etmesi durumunda, eğer bu bildirimin hukuki niteliği konusunda tereddüt yaşanıyorsa, başka bir deyişle bu bildirimin TBK md. 123 anlamında ek süre olarak mı yoksa süreli ihtar olarak mı değerlendirileceği hususunda açıklamada bir belirlilik yoksa, doktrinde bir görüşe göre bunun, borçlunun daha lehine olması nedeniyle süreli ihtar olarak değerlendirilmesi gerekmektedir[1169]. Bu nedenle alacaklının borçluya ek süre tayin etme niyeti söz konusuysa şüpheye yer vermeyecek şekilde bunu yapması isabetli olacaktır.

Diğer taraftan alacaklı tarafından ek süre tayin edilmesinin aynı zamanda ihtar sayılıp sayılmayacağına da değinmek gerekir. Zira bu husus da doktrinde tartışmalıdır. Doktrinde bir görüş tarafından, ek süre verilmesinin ihtar olarak sayılamayacağı ifade edilmektedir[1170]. Bunun gerekçesi olarak, ihtarın ifa zamanını, yani vadeyi tespit ettiği, ek sürenin ise yeniden bir ifa zamanı, vade tespiti yapmadığı ifade edilmektedir. Aksi yöndeki görüş ise, ek süre tayininin aynı zamanda TBK md. 117 anlamında ihtarı da

---

1167 Schenker, s. 49; Havutçu, s. 28.

1168 Schenker, s. 49; Havutçu, s. 28.

1169 Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 102; Schenker, s. 181; Havutçu, s. 28. Karş. Tümerdem, s. 120. Burada "*in dubio mitius*" ve "*in dubio contra stipulatorem*" yorum kurallarının uygulanması gerektiği hakkında bkz. Schenker, s. 181; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 102.

1170 Schenker, s. 171; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 57; Havutçu, s. 26; Tümerdem, s. 205.

içerdiği yönündedir[1171]. Yukarıda da ifade ettiğimiz üzere ihtar ile birlikte ek süre tayin edilmesi mümkündür. Ancak bu halde her iki kurumun birleştirilmesi söz konusudur. Başka bir deyişle aslında alacaklı olan taraf hem borçluyu uyarmak hem de ona ek süre vermek üzere tek bir bildirim göndermektedir. Fakat söz konusu bildirimde ihtarın ve ek sürenin ayrı ayrı yer alması gerekir. Dolayısıyla biz de ek süre tayininin ihtarı da içereceği görüşüne, ihtarın vade belirleme özelliğinden yola çıkarak katılmamaktayız. Ancak ek süre beyanında aynı zamanda ihtara da yer verebilir. Buna herhangi bir engel olmamakla birlikte, yalnızca her ek süre tayinine ilişkin beyanın ihtarı da içereceği görüşüne katılmamaktayız.

II. Erteleme Sözleşmesi (Tecil Sözleşmesi)

Alacaklı ve borçlu borcun ifa zamanının uzatılması konusunda bir sözleşme akdedebilir. Bu sözleşme TBK'da düzenlenmemekle birlikte, doktrinde erteleme sözleşmesi (*Stundungsvertrag*) olarak adlandırılmaktadır[1172]. Burada ilk olarak erteleme

---

1171 von Tuhr, s. 606; Gauch/Schluep/Schmid/Emmenegger, Band II, N. 2706; Eren, Genel, s. 1227-1228. Alman Hukuku'nda bu yönde bkz. Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 49; Engelmann, s. 66. Ancak belirtmek gerekir ki Alman Hukuk doktrininde *ERNST* tarafından ifade edildiği üzere süreli ihtarda ayrıca kabul edilmektedir. Dolayısıyla alacaklı sadece ek süre tayin ettiyse bunun ihtarı da içerdiği kabul edilmekte, ancak ihtarın ayrıca süreye bağlanarak beyan edildiği hallerin de olabileceği belirtilmektedir. Bkz. Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 49.

1172 von Tuhr, s. 508; Becker, Art. 75, N. 4; Bucher, s. 362; Weber, Berner Kommentar, Art. 74, N. 103; Gauch/Schluep/Emmenegger, Band II, N. 3137; Schraner, Marius, **Zürcher Kommentar Obligationenrecht,** Telband V 1 e, Die Erfüllung der Obligationen, Art. 68-96 OR, Hrsg. Dr. Peter Gauch und Dr. Jörg Schmid, 2000,

sözleşmesine ilişkin hususlar açıklanacak, ardından ek süre ile karşılaştırması yapılacaktır.

Erteleme sözleşmesi hukuki niteliği itibariyle bir sözleşme olduğundan, sözleşmelerin geçerliliğine ilişkin unsurları taşıması gerekmektedir. Bunların en başında da tarafların iradelerinin karşılıklı ve birbirine uygun olması gelir. Ayrıca söz konusu sözleşme, borç üzerinde değişiklik yarattığı için, alacaklının tasarruf yetkisine de sahip olması gerektiği kabul edilmektedir[1173]. Erteleme sözleşmesinin şekle tabi olup olmadığı konusuna bakıldığında, bu konuda doktrinde bir görüş birliği olmadığını belirtmek gerekir. Doktrinde bir görüş tarafından, asıl sözleşmenin kanunen şekle tabi olduğu hallerde, TBK md. 13/f.I gereği erteleme sözleşmesinin de asıl sözleşmenin şekline bağlı olarak yapılması gerektiği belirtilmektedir[1174]. Ancak bu görüşte olan yazarların bir kısmı

Art. 75, N. 87; Barlas, s. 32; Tunçomağ, s. 686; Feyzioğlu, s. 109; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 804; Kılıçoğlu, Genel, s. 699; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1006; Eren, Genel, s. 1069; Serozan, İfa, s. 59; Yüce, Melek Bilgin, **Alacaklı ve Borçlu Açısından İfa Zamanı**, İstanbul 2015, s. 257; Akkanat, s. 11. Alman Hukuku açısından bkz. Säcker, Franz Jürgen/Rixecker, Roland/Oetker, Hartmut/Limperg, Bettina (Hrsg.), **Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch**, Band 2, Schuldrecht Allgemeiner Teil I, §§ 241-292, 9. Auflage, München 2022, Krüger, MüKO, § 271, N. 22.

1173 Weber, Berner Kommentar, Art. 75, N. 103; Bucher, s. 362; Schraner, Art. 75, N. 73; Eren, Genel, s. 1070; Gümüş, Mustafa Alper, "Muacceliyetin Ertelenmesi", **Legal Hukuk Dergisi**, Y. 2013, S. 126, s. 23.

1174 Barlas, s. 32, dpn. 77; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 804; Kılıçoğlu, Genel, s. 699; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1006; Eren, Genel, s. 1070; Yüce, s. 258-259; Karaca Öz, Ayşe, **İfa Zamanını Erteleme Sözleşmesi**, Ankara 2022, s. 143. Alman

kanunen şekle tabi olan asıl sözleşmede vade kararlaştırılmadıysa, sonradan erteleme sözleşmesi ile vade kararlaştırılmasında TBK md. 13/f.I hükmünün ikinci cümlesi gereği şekil zorunluluğu olmadığı savunulmaktadır[1175]. Aksi yöndeki görüş tarafından ise, asıl sözleşme şekle bağlı olsa da erteleme sözleşmesine ibra sözleşmesine ilişkin hükümlerin uygulanması gerektiğinden, bu sözleşmenin herhangi bir şekle bağlı olmadığı savunulmaktadır[1176]. Yine doktrindeki bir başka görüş tarafından, erteleme sözleşmesine sözleşme tadiline ilişkin TBK md. 13/f.I hükmünün değil, ibra sözleşmesine ilişkin TBK md. 132 hükmünün uygulanması gerektiği ve kanunda aksi öngörülmedikçe (Örneğin; TBK md. 442/f.II) herhangi bir geçerlilik şekline tabi olmaması gerektiği savunulmaktadır[1177]. Kanunda şekil zorunluluğunun öngörülmediği, ancak tarafların iradi olarak şekil zorunluluğu öngördüğü hallerde ise, erteleme sözleşmesi açısından yine şekil zorunluluğu olmadığı savunulmaktadır[1178]. Öncelikle kanunen şekle tabi olan sözleşmeler açısından TBK md. 13/f.I gereği erteleme sözleşmesinin kanunda öngörülen şekle uygun

---

Hukuku açısından aynı yönde bkz. Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Krüger, MüKO, § 271, N. 22. Diğer taraftan tarafların iradi olarak şekle bağladıkları asıl sözleşme açısından akdedilecek olan erteleme sözleşmesinin şekle tabi olmadığı hakkında bkz. Karaca Öz, s. 143.

1175 Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1006; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 129; Yüce, s. 261.

1176 Weber, Berner Kommentar, Art 75, N. 103. Herhangi bir gerekçe sunmadan sözleşmenin şekle bağlı olmadan yapılabileceğine dair (zira yazar zımnen dahi sözleşmenin yapılabileceğini savunmaktadır.) görüş için bkz. Becker, Art. 75, N. 4; Tunçomağ, s. 686.

1177 Gümüş, Muacceliyet, s. 34.

1178 Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1006; Yüce, s. 259-260.

olarak yapılması gerekir. Ancak asıl sözleşmede tarafların vadeyi kararlaştırmaması halinde, yine TBK md. 13/f.I ikinci cümlesinden yola çıkarak bir şekil zorunluluğu olmaması gerektiğini düşünüyoruz. Son olarak tarafların iradi şekil öngörmüş olması halinde, tarafların bu şekil zorunluluğunu istedikleri zaman değiştirebileceklerinden yola çıkarak bu halde de şekil zorunluluğunun aranmaması gerektiğini düşünüyoruz. Erteleme sözleşmesinin akdedilebileceği zamana bakıldığında; sözleşme borcun muacceliyet kazanmasından önce akdedilebileceği gibi, borcun muacceliyet kazanmasından sonra ya da temerrüdün gerçekleşmesinden sonra da akdedilebilir. Öncelikle muacceliyetten önce akdedilmesi halinde muacceliyet ortaya çıkmaz. Muacceliyet gerçekleştikten, ancak temerrüt gerçekleşmeden önce akdedilmesi halinde, muacceliyete bağlanan hukuki sonuçlar yeni muacceliyet zamanına kadar ortadan kalkmış olur[1179]. Temerrüt gerçekleştikten sonra erteleme sözleşmesinin akdedilmesi halinde ise, erteleme süresince borçlu temerrüt halinde olmadığından, bu dönem için temerrüt faizi de işlemez[1180]. Ancak bu halde doktrinde temerrüdün gerçekleştiği zaman ile erteleme sözleşmesinin akdedildiği zaman arasında işleyen temerrüt faizinden, taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça borçlunun sorumlu olduğu kabul edilmektedir[1181]. Taraflar erteleme süresinin ne zaman başlayacağını kararlaştırmadılarsa, süre TBK md. 95 hükmüne göre,

---

1179 Gümüş, Muacceliyet, s. 35; Akkanat, s. 11.

1180 Bucher, s. 363; Weber, Berner Kommentar, Art. 75, N. 106; Gümüş, Muacceliyet, s. 35.

1181 Bucher, s. 363-364; Schraner, Art. 75, N. 80; Eren, Genel, s. 1070; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1007. Bu halde diğer temerrüde bağlı sonuçların da taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça varlığını koruyacağına dair bkz. Gümüş, Muacceliyet, s. 35-36.

eski sürenin bittiği günün ertesi gününden itibaren işlemeye başlar[1182]. Ancak taraflar sürenin ne zaman başlayacağını ayrıca da kararlaştırabilir. Son olarak belirtmek gerekir ki erteleme sözleşmesi yapıldıktan sonra bu süre boyunca alacaklı alacağını talep edemez[1183]. Talep etmesi halinde karşılaşılacak olan def'i değil, itiraz niteliğindedir[1184]. Dolayısıyla taraflar ileri sürmese de hakim re'sen dikkate alır[1185].

Erteleme sözleşmesine ilişkin bu genel açıklamaların ardından, sözleşmenin ek süre ile karşılaştırılmasında; ilk olarak belirtmek gerekir ki erteleme sözleşmesinin hukuki niteliği yukarıda da ifade ettiğimiz üzere sözleşme iken, ek süre tayininin hukuki niteliği kabul ettiğimiz görüşe göre hukuki işlem benzeri irade açıklamasıdır. Bunun bir sonucu olarak erteleme sözleşmesi için borçlunun iradesine ihtiyaç duyulurken, ek süre tayininde borçlunun iradesine ihtiyaç yoktur.

İkinci olarak erteleme sözleşmesi ile borcun vadesi ertelenmek istenmektedir. Oysa ek süre tayininde herhangi bir şekilde borcun vadesinin ertelenmesi söz konusu değildir. Bunun sonucu ise, temerrüt hükümlerinin doğumu anına ilişkindir. Zira ortada bir

---

1182 Tunçomağ, s. 687; Gümüş, Muacceliyet, s. 26.

1183 Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 102, N. 77; Eren, Genel, s. 1070. Alacaklı talep etmediği halde, borçlunun edimi erteleme sözleşmesinin varlığına rağmen erken ifa etmesi halinde, bunun "borç olmayan edimin iadesi talebi" ile geri istenemeyeceğine dair bkz. Serozan, İfa, s. 54.

1184 Weber, Berner Kommentar, Art. 75, N. 106; von Tuhr, s. 509; Schraner, Art. 75, N. 79; Tunçomağ, s. 687; Eren, Genel, s. 1070; Barlas, s. 33, Gümüş, Muacceliyet, s. 36; Yıldız, Genel, s. 12; Akkanat, s. 11. Erteleme sözleşmesinin var olduğunu iddia eden tarafın ispat yükü altında olduğuna dair bkz. Yüce, s. 258.

1185 Weber, Berner Kommentar, Art. 75, N. 106; von Tuhr, s. 509; Schraner, Art. 75, N. 79; Barlas, s. 33; Akkanat, s. 11.

erteleme sözleşmesi olduğunda borçlu temerrüdünün başlangıcı erteleneceğinden, temerrüde ilişkin hükümler daha geç ortaya çıkacaktır. Ek süre tayin edilmesi halinde ise, zaten temerrüt gerçekleştiğinden temerrüde bağlanan sonuçlar ek süre içerisinde de kendisini gösterecektir[1186].

Üçüncü olarak, erteleme sözleşmesi akdedilmiş olması, doktrinde zamanaşımını kesen sebepler arasında görülmektedir[1187]. Oysa ek süre tayin edilmesi TBK md. 154 hükmünde sayılan zamanaşımını kesen sebeplerden herhangi birisine dahil edilememektedir. Dolayısıyla alacaklı ek süre tayin etmekle, alacak için işleyen zamanaşımının kesilmesini sağlayamayacaktır.

Söz konusu kurumlar arasındaki benzerliğe bakıldığında ise, her iki kurum açısından ilk benzerlik belirlenen süre içerisinde alacaklının alacağını tahsile ilişkin icrai işlemleri başlatamamasıdır. Nitekim erteleme sözleşmesinde zaten borcun vadesi ertelendiğinden bu mümkün olmayacak; ek süre tayininde ise, alacaklı söz konusu ek süre sona erene kadar herhangi bir şekilde seçimlik haklarını kullanamayacaktır.

[1186] Ek süre boyunca borçlu temerrüt halinde olmaya devam eder ve temerrüde bağlanan gecikme faizi ve beklenmeyen halde sorumluluk gibi sonuçlar da ortaya çıkabilir. Bkz. Önen, s. 47; Reisoğlu, s. 384.

[1187] Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 102, N. 77; Gauch/Schluep/Emmenegger, Band II, N. 3343; Yüce, s. 265. Erteleme sözleşmesi akdedilmesini zamanaşımını durduran sebepler arasında gören görüş hakkında bkz. Becker, Art. 75, N. 4; Schraner, Art. 75, N. 81; Eren, Genel, s. 1071; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1007; Akkanat, s. 11.

Kurumlar arası benzer olan bir diğer husus, muacceliyetten önce ya da sonra erteleme sözleşmesi akdedilebileceği gibi; kabul ettiğimiz görüşe göre ek sürenin bildirimi de hem muacceliyetten önce hem de sonra yapılabilmektedir[1188].

Bir diğer benzerlik şekle ilişkindir. Kabul ettiğimiz görüşe göre, erteleme sözleşmesinde kural olarak bir şekil zorunluluğu yoktur. Ancak kanunda özel olarak asıl sözleşme açısından bir şekil öngörülmüş ise, erteleme sözleşmesi açısından da bir şekil zorunluluğundan bahsedilebilecektir. Ek süre tayini açısından da kural TBK md. 123 hükmüne göre bir şekil zorunluluğu söz konusu değildir. Ancak yukarıda incelenen bazı özel düzenlemelerde şekil zorunluluğu mevcuttur.

Kurumlar arasındaki farka ve benzerliğe değindikten sonra özellikle uygulamada ortaya çıkabilecek somut bazı haller açısından doktrindeki görüşlere ayrıca yer verilmesi yerinde olacaktır. Değinilmesi gereken ilk hal, alacaklının borçluya ihtar ile birlikte ek süre tayin etmiş olduğu haldir. Doktrinde bir görüş; bu duruma ilişkin olarak, söz konusu beyanın süreli ihtar mı, erteleme sözleşmesi kurmaya yönelik bir öneri mi yoksa TBK md. 123 anlamında bir ek süre mi olduğu konusunda şüphe varsa, ilk elenmesi gereken seçeneğin TBK md. 123 olduğunu ifade etmektedir. Gerekçe olarak ise, alacaklının yeterli açıklıkta olmayan ifadesinin olumsuz sonucuna da yine alacaklının kendisinin katlanması gerektiğini belirtmektedir[1189]. Doktrindeki bir başka görüş tarafından ise, ihtar ile süre verilmesi halinde, bunun bir erteleme (tecil) önerisi olarak

---

[1188] İfade etmek gerekir ki ek süre bildirimi her ne kadar muacceliyetten önce yapılabilecek olsa da yukarıda da belirttiğimiz üzere süre temerrütten önce başlayamaz.

[1189] Yıldız, Genel, s. 34.

değerlendirilebileceği[1190]; dolayısıyla alacaklının süreli bir ihtar göndermesi halinde bunun bir erteleme önerisi olduğu, borçlunun sessiz kalması halinde ise, temerrüdün sonradan ortaya çıkan sonuçlarının ağırlığı ve bu önerinin borçlu açısından avantajı düşünüldüğünde, sessizliğin zımnen kabul olarak değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmektedir[1191]. Değinilmesi gereken ikinci hal ise, borçluya fatura göndermekle birlikte belirli bir ödeme süresinin de tanınması halidir. Doktrinde bir görüş, bu duruma ilişkin olarak verilen sürenin TBK md. 123 hükmündeki ek süre olduğunu, erteleme sözleşmesindeki öneri olarak kabul edilemeyeceğini ifade etmektedir[1192]. Doktrindeki bir başka görüş, bu halde aksi sözleşmede kararlaştırılmadığı veya ticari adetten olmadığı ölçüde, bu şekilde süre tanıyan faturaların faizsiz erteleme sözleşmesi önerisi niteliğinde olduğunu savunmaktadır[1193].

III. Muacceliyet İhbarı

Muacceliyet ihbarı (*Fälligkeitskündigung),* doktrinde *alacağın muaccel kılınmasını sağlayan ihbar* olarak tanımlanmaktadır[1194]. Söz konusu kurum TBK md. 117/f.II hükmünde düzenlenmektedir. İlgili düzenleme gereği; vadenin belirlenmesi yetkisi sözleşme ile taraflardan birisine bırakıldığında, bu bildirimin usulüne uygun olarak

---

1190 Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 102, N. 77; Eren, Genel, s. 1227; Serozan, İfa, s. 219. Aksi yönde bkz. Schenker, s. 49.

1191 von Tuhr, s. 508; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 102, N. 77.

1192 Keller/Schöbi, s. 177 ve s. 205.

1193 Weber, Berner Kommentar, Art. 75, N. 103. Karş. von Tuhr/Escher, s. 137, dpn. 15.

1194 Oser/Schönenberger, Art. 102, N. 23; von Tuhr, s. 510; Weber, Berner Kommentar, Art. 75, N. 68; Önen, s. 38-39; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 802; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1012.

yapılması gerekmektedir. Diğer taraftan bazı hallerde muacceliyet ihbarına ilişkin yetkinin kanundan doğduğu da görülmektedir. Zira tüketim ödüncü sözleşmeleri açısından TBK md. 392 gereği tarafların vadeyi kararlaştırmaması halinde ya da ödüncün geri istendiği anda borcun muaccel olacağı kararlaştırılmadıysa, ödüncün geri istenmesinden başlayarak altı hafta geçmedikçe ödünç alan ödüncü geri vermekle yükümlü değildir.

Muacceliyet ihbarı alacağın tamamı açısından yapılabileceği gibi kısmi alacak açısından da yapılabilir[1195]. Alacaklı ihbar ile borçluya bir süre tanıdıysa sürenin dolduğu günün ertesi günü, süre tanımadıysa derhal muacceliyet söz konusudur[1196]. Yetkinin borçluya verilmesi halinde ise, ikili bir ayrım yapılmaktadır. Birinci halde, yani borçlu için uygun zamanda veya borçlu fırsat bulduğunda borcun ifa edileceği kararlaştırılmış olup, borçlu bu ifadan kaçınırsa, alacaklı mahkemeye başvurarak dürüstlük kuralı gereği vadenin belirlenmesini isteyebilir[1197]. İkinci durum ise, vadeyi tayin yetkisinin başkaca bir düzenlemeye yer vermeden borçluya tanınmasıdır. Doktrinde bu durum eksik borç

1195 Barlas, s. 29.

1196 Barlas, s. 29; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1014; Akkanat, s. 12. Karş. von Tuhr, s. 510.

1197 Oser/Schönenberger, Art. 75, N. 19; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 802; Feyzioğlu, s. 111; Barlas, s. 30; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1015; Akkanat, s. 14. İsviçre Hukuku'nda, Türk Hukuku'nda olduğu gibi bu duruma ilişkin bir düzenleme söz konusu değildir. Ancak doktrinde Alman Hukuku'ndaki çözüme benzer şekilde, borçlunun vadeyi dürüstlük kurallarına uygun olarak belirlemesi gerektiği, aksi halde alacaklının mahkemeye başvurarak vadeyi belirletebileceği savunulmaktadır. Bkz. Oser/Schönenberger, Art. 75, N. 19; von Tuhr, s. 507.

olarak nitelendirilmektedir[1198]. Son olarak vadeyi belirleme yetkisinin üçüncü kişiye bırakılması durumunda üçüncü kişi bu yetkisini hakkaniyete uygun bir biçimde kullanmalıdır[1199]. Vadenin muacceliyet ihbarı ile belirlendiği hallerde, TBK md. 117/f.II gereği ayrıca temerrüt ihtarına da gerek yoktur[1200].

Görüldüğü üzere muacceliyet ihbarı borcun muaccel olma zamanıyla ilgiliyken; ek süre tayini ile borcun muaccel olması sağlanmamakta, sadece muaccel olan bir borç için borçlunun temerrüde düşmesi nedeniyle ona bir kere daha şans verilmesini, bu sürenin edimin ifa edilmemesiyle sona ermesi halinde de alacaklının diğer seçimlik hakları kullanabilmesini sağlamaktadır. Dolayısıyla ilk farkın kurumların amaçları açısından olduğunu söylemek mümkündür. Kurumlar arasındaki bir diğer fark ise, hukuki niteliklerine ilişkindir. Zira muacceliyet ihbarının hukuki niteliği tek taraflı yenilik doğuran bir hakkın kullanılması olarak nitelendirilmekte[1201] ve hukuki işlem olarak kabul

---

1198 Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 802; Feyzioğlu, s. 111; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1015; Barlas, s. 30.

1199 Feyzioğlu, s. 111; Barlas, s. 31; Akkanat, s. 14.

1200 Oser/Schönenberger, Art. 102, N. 26; Schenker, s. 66; Gauch/Schluep/Schmid/Emmenegger, Band II, N. 2717; Feyzioğlu, C 2, s. 237; Tandoğan, s. 476; Oğuzman/Öz, C I, N. 1521; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 918; Eren, Genel, 1129; Barlas, s. 58.

1201 von Tuhr, s. 24, s. 510; Oser/Schönenberger, Art. 102, N. 23; Weber, Berner Kommentar, Art. 75, N. 71; Önen, s. 39; Tunçomağ, s. 911; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1012; Eren, Genel, s. 1068; Akkanat, s. 12. Yenilik doğurucu hakların hukuki işlem ile değil de hukuki işlem benzeri irade açıklaması ile kullanılıp kullanılamayacağı hakkında bkz. Buz, Yenilik Doğuran Haklar, s. 166 vd.

edilmektedir[1202]. Ek süre tayini ise, bizim de kabul ettiğimiz hakim görüş tarafından hukuki işlem benzeri olarak nitelendirilmektedir.

Söz konusu kurumlar arasındaki benzerliklerden ilki ne muacceliyet ihbarı konusunda ne de ek süre tayini konusunda Kanun'da kural olarak bir şekil zorunluluğunun öngörülmemiş olmasıdır[1203]. Diğer bir benzerlik ise hem ek süre tayin etmenin hem de muacceliyet ihbarının alacağın tamamı açısından yapılması mümkün olduğu gibi, bir kısmı açısından yapılması da mümkündür[1204].

Son olarak, muacceliyet ihbarı ile birlikte bu ihbarda aynı zamanda bir süreye yer verilmişse, bunun nasıl değerlendirilmesi gerektiğine de bakmak gerekir. İlk olarak muacceliyet ihbarında bir süre konulması halinde bunun ek süre mi yoksa muacceliyet açısından belirlenen bir süre mi olduğunun ayırt edilmesi gerekmektedir. Eğer alacaklı borcun muaccel olacağı zamana dair bir süre belirlemiş ise, yukarıda da ifa ettiğimiz üzere bu sürenin dolduğu günün ertesi günü borç muaccel olacaktır. Ancak bu ihbarda borcun derhal ifa edilmesi beyanı ile birlikte derhal ifa edilmediği takdirde bir ek süre tanınmış olması da mümkündür. Bu halde borç derhal muaccel olacak olmakla birlikte, tayin edilen ek süre içerisinde ifa edilmemesi halinde alacaklı artık TBK md. 125 hükmünde öngörülen diğer seçimlik haklarını kullanabilecektir. Dolayısıyla muacceliyet ihbarında süre belirlenecek ise, bunun ayrımının yapılması gerekmektedir. Bu konuda bir tereddüt

---

1202 Oser/Schönenberger, Art. 102, N. 23; Önen, s. 39; Feyzioğlu, C. 2, s. 237.

1203 Muacceliyet ihbarı açısından bkz. von Tuhr, s. 510; Oser/Schönenberger, Art. 102, N. 24.

1204 Muacceliyet ihbarı açısından bkz. von Tuhr, s. 510; Oser/Schönenberger, Art. 102, N. 24. Borçlu tarafından ihbarın yapılacağı haller açısından ayrıca bkz. Oser/Schönenberger, Art. 102, N. 24.

olması halinde, kanaatimizce borçlu lehine olacak şekilde muacceliyetin süreye bağlandığının kabul edilmesi gerekmektedir.

IV. Reaksiyon Süresi

Türk Hukuku'nda bu kavram ile genel itibariyle karşılaşılmasa da bu kavramı çağrıştıracak açıklamaların söz konusu olduğunu ifade etmek gerekir. Söz konusu kavram İsviçre Hukuk doktrininde *Reaktionszeit* olarak ifade edilmektedir[1205]. Kavramın Türkçe'ye çevrilmesi ile *reaksiyon süresi* kavramının kullanılması kanaatimizce yerinde bir kullanım olacaktır[1206].

Reaksiyon süresine ilk olarak, alacağın doğumu anında muaccel olduğu haller açısından rastlanmaktadır. Nitekim alacağın doğumu anında muaccel olduğu haller açısından doktrinde, bu edimin ifasının derhal yerine getirilmesinin talep edilebileceği kabul edilmekle birlikte, borçluya edimi ifa edebilmesi açısından iyiniyet kuralları gereği bir süre tanınması gerektiği de belirtilmektedir[1207]. Bu süre reaksiyon süresi olarak nitelendirilmektedir.

[1205] Schenker, s. 34-35; Gauch/Schluep/Schmid/Emmenegger, Band II, N. 2687; Koller, s. 964.

[1206] Kıygı, s. 620.

[1207] von Tuhr, s. 512; Weber, Berner Kommentar, Art. 75, N. 85; Barlas, s. 27; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 801; Akkanat, s. 10; Karaca Öz, s. 46. *SCHENKER* bu konuda, doğumu anında muaccel olan alacaklar açısından borçlunun derhal ifa etmekle yükümlü olmasından ziyade, alacaklının bir talebi karşılığında derhal ifa etmesi gerektiğini ifade etmektedir. Bu talep olmadan borçlunun edimi ifa etmemesinin ihlal olarak değerlendirilemeyeceğini, alacaklının borcun ifa edilmemesinden bir hak elde etmek istemesi halinde ifayı talep etmesi gerektiğini belirtmektedir Bkz. Schenker, s. 25.

İkinci olarak reaksiyon süresine, borçlunun temerrüdü için gerekli olan ihtar kurumunda rastlanmaktadır[1208]. Nitekim alacaklının borçluya borcun ifası yönünde bir ihtarda bulunmasıyla bu ihtarın yapıldığı anda değil, buna bir reaksiyon gösterme süresinden sonra temerrüdün gerçekleşeceği kabul edilmektedir[1209]. Bu süre doktrinde farklı kavramlarla anılmakla birlikte, bunları "*tempus utile, modicum tempus*"[1210] şeklinde sıralamak mümkündür. Reaksiyon süresinin kabul edilmesi ile birlikte borçlunun alacaklının ihtarı ile derhal temerrüde düşmesi reddedilmektedir. Dolayısıyla ancak borçlu bu süreyi kullanmadan sürenin geçmesine izin verdiğinde temerrüde düşecektir[1211]. Söz konusu sürenin belirlenmesinde, sürenin uzunluğunun edimden edime göre farklılık göstereceği kabul edilmekle birlikte[1212], edimi ifaya niyeti olan borçlunun aynı edimi ifa etmek için ihtiyaç duyacağı sürenin dikkate alınması gerektiği belirtilmektedir[1213]. Reaksiyon süresinin başlangıç anı olarak, ihtarın alınması anı esas olarak kabul edilmektedir[1214]. Son olarak belirtmek gerekir ki bu reaksiyon süresi, süreli

---

1208 Schenker, s. 34; Gauch/Schluep/Schmid/Emmenegger, Band II, N. 2687; Koller, s. 964.

1209 Schenker, s. 34; Gauch/Schluep/Schmid/Emmenegger, Band II, N. 2687; Koller, s. 964.

1210 Becker, Art. 102, N. 37. *Tempus utile* kavramı faydalı/yararlı zaman; *modicum tempus* ise biraz/bir miktar zaman olarak Türkçe'ye çevrilebilir.

1211 Schenker, s. 34-35.

1212 Schenker, s. 35; Koller, s. 964.

1213 Schenker, s. 35. Para alacakları açısından makul reaksiyon süresi hakkında bkz. Gauch/Schluep/Schmid/Emmenegger, Band II, N. 2687.

1214 Schenker, s. 35.

ihtarda olduğu gibi herhangi bir şekilde vadenin ötelenmesi anlamına gelmeyecektir[1215]. Reaksiyon süresinin uygulanmasına bakıldığında ise, sürenin uygulanabilmesi adına her şeyden önce ihtarda alacaklının edimin ifası için ya bir son tarih belirlememiş olması ya da bu tarihin makul olmayacak derecede kısa olması gerekmektedir. Nitekim alacaklının "*edimi derhal ifa et*" şeklinde ve benzeri yöndeki ifadeleri reaksiyon süresinin ilk uygulama alanı olarak görülmektedir. Zira bu halde borçlunun temerrüde düşme anı ihtarın alındığı an değil, reaksiyon süresinin tamamlandığı an olarak kabul edilmektedir[1216]. Yine alacaklı borçluya ihtar ile birlikte bir süre tayin etmekle birlikte, bu sürenin çok kısa olması halinde de sürenin olağan ifanın tamamlanabileceği zamana kadar uzayarak temerrüdün o zamanda gerçekleşebileceği savunulmaktadır[1217]. Dolayısıyla bu halde de bir reaksiyon süresinin gündeme geleceği kabul edilmektedir. Son olarak reaksiyon süresinin gündeme gelmediği hale örnek olarak, alacaklının "*edimi 10 gün içerisinde ifa et*" yönündeki ihtarı verilmektedir[1218].

Reaksiyon süresi ile karşılaşılan üçüncü hal ise, tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde borçlunun temerrüdünde ek süre tayin edilmesi halidir. Nitekim bu halde de alacaklı tarafından borçluya tayin edilen ek sürenin makul süreden kısa olması halinde, borçlunun bu beyana karşı reaksiyon süresi içinde bir reaksiyon vermesi gerektiği doktrinde bazı yazarlar tarafından kabul edilmektedir[1219]. Buradaki reaksiyon süresinin amacı ise, ihtardakinden farklı olarak kısa olarak tayin edilen ek sürenin makul süreye uzatılarak belirsizlik yaratması ya da bu beyanın tamamen geçersiz sayılması gibi

---

1215 Aynı yönde bkz. Schenker, s. 35.

1216 Schenker, s. 34-35.

1217 Schenker, s. 35.

1218 Schenker, s. 35.

1219 Dubovitskaya, s. 332.

olumsuz durumların önüne geçilmesi adına, borçlunun kendisine tayin edilen ek sürenin kısa olduğunu düşünmesi halinde, kendi durumunu kontrol ederek bu süreye bir *reaksiyon göstermesiyle* ilgilidir[1220]. Doktrinde bazı yazarlar bu tepkiyi borçlunun bir külfeti (*Obliegenheit*) olarak nitelendirmektedir[1221].

Görüldüğü üzere reaksiyon süresi ile çeşitli durumlarda karşılaşılmaktadır. Bununla birlikte reaksiyon süresi ile ek süre kurumunun bazı farklılıkları söz konusudur. Aralarındaki ilk fark, reaksiyon süresine Kanun'da yer verilmemiş olmasına rağmen, ek süre tayinine Kanun'da açıkça yer verilmiştir. Diğer taraftan reaksiyon süresinin varlığına ve uygulanabilirliğine dair doktrinde de genel bir görüş birliğinden bahsetmek mümkün değildir. Aralarındaki ikinci fark, ek süre tayini için alacaklının bir irade beyanı aranırken, reaksiyon süresi alacaklının süreye ilişkin hiçbir beyanı olmasa da gündeme gelebilecek olan bir süre olarak görülmektedir. Üçüncü ve son fark ise; sonuçları bakımındadır. Nitekim ek süre tayin edilmesi alacaklıya TBK md. 125 hükmünde öngörülen seçimlik hakları kullanabilme olanağı yaratmaktadır. Reaksiyon süresi ise, hangi halde gündeme geldiğine göre farklı sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Aralarındaki tek benzerlik ise, her iki sürenin de *makul/uygun* olması gerektiğidir.

[1220] Dubovitskaya, s. 332.

[1221] Dubovitskaya, s. 332.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EK SÜRE TAYİNİ GEREKMEYEN HALLER VE EK SÜRE TAYİNİNİN SONUÇLARI

§ 6. EK SÜRE TAYİNİ GEREKMEYEN HALLER

I. Genel Olarak

Tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde borçlunun temerrüdü halinde, alacaklının seçimlik haklarını kullanabilmesi için borçluya ek süre vermesi zorunludur. Fakat her halde borçluya ek süre verilmesi bazen hakkaniyete aykırı durumların ortaya çıkmasına sebebiyet verebilir[1222]. Nitekim kanun koyucu da bu ihtimali göz önünde bulundurarak 6098 sayılı TBK md. 124 (OR Art. 108) hükmünde *Süre verilmesini gerektirmeyen durumlar* başlığı altında ek süre verilmesini gerektirmeyen halleri üç bent halinde sıralamıştır. Söz konusu düzenlemeye göre; borçlunun içinde bulunduğu durum veya tutumdan süre verilmesinin etkisiz olacağının anlaşılması; borçlunun temerrüdü sonucu borcun ifa edilmesinin alacaklı için yararsız hale gelmesi; borcun ifasının belirli bir zamanda ya da belirli bir sürede gerçekleşmemesi üzerine, artık ifanın kabul edilemeyeceğinin sözleşmeden anlaşılması halinde, alacaklı borçluya ek süre tayin etmeksizin seçimlik haklarını kullanabilir.

818 sayılı eBK dönemine bakıldığında ise, mehaz Kanun OR Art. 108'de *Ohne Fristansetzung-Ek süre tayin edilmeksizin* kenar başlığı yer almasına rağmen, bunun karşılığı olan eBK md. 107 hükmünün kenar başlığında *Derhal fesih* ifadesi tercih edilmiş; ancak söz konusu başlık doktrinde bir kısım eleştirilere maruz kalmıştır. Nitekim ek süre tayin etmeyi gerektirmeyen hallerin söz konusu olduğu durumda, alacaklının

[1222] Söz konusu düzenlemelerin TMK md. 2 kuralına (güven ilkesine) dayandığına dair bkz. Serozan, İfa, s. 230.

yalnızca sözleşmeyi feshetme hakkı değil, aynı zamanda borcun ifa edilmemesi nedeniyle doğan zararın tazminini talep etme hakkı da söz konusu olması nedeniyle başlık eleştirilmiştir[1223]. Bunun üzerine yukarıda da ifade edildiği üzere kanun koyucu tarafından 6098 sayılı TBK md. 124 hükmünde başlık mehaz Kanun'dakine benzer şekilde değiştirilmiştir. Bununla birlikte bir diğer değişiklik hükmün son bendine "*ifanın artık kabul edilemeyeceği sözleşmeden anlaşılıyorsa*" ifadesinin eklenmesidir. Zira eBK md. 107 hükmünde yalnızca "*Akdin hükümlerine göre borç tayin ve tesbit edilen bir zamanda veya muayyen bir mehil içinde ifa edilmek lazım geliyorsa*" ifadesi söz konusuyken TBK md. 124 hükmünde "*Borcun ifasının, belirli bir zamanda veya belirli bir süre içinde gerçekleşmemesi üzerine, ifanın artık kabul edilmeyeceği sözleşmeden anlaşılıyorsa*" şeklinde değiştirilmiştir.

TBK md. 124 hükmünde ek süre gerektirmeyen hallere ilişkin sayılan hususlar dışında tarafların aralarında akdedecekleri sözleşmeyle de ek süre tayinine gerek olmayan başkaca haller öngörmeleri mümkündür[1224]. Zira TBK md. 124 hükmünde sayılan haller sınırlı olmamakla birlikte, tarafların bu halleri kendi iradeleriyle artırmaları gündeme gelebilir.

Alacaklı eğer TBK md. 125/f.II-f.III hükmünde öngörülen seçimlik hakları kullanmak istemiyorsa, başka bir deyişle aynen ifa yerine tazminat isteme yahut da sözleşmeden dönme gibi bir düşünceye sahip değilse, doktrinde bir görüşe göre TBK md. 123 hükmünde öngörülen ek süreyi de tayin etmesi gerekmemektedir[1225]. Dolayısıyla bu görüşe göre; alacaklının aynen ifa ile gecikme tazminatı istediği haller açısından ek süre

---

[1223] Feyzioğlu, s. 256; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 949, dpn.16.

[1224] Feyzioğlu, s. 259; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 949; Havutçu, s. 49.

[1225] Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 946; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1647.

tayin etmesi beklenmemektedir[1226]. Ancak doktrinde aksi yönde görüşler de söz konusudur[1227]. Yine Yargıtay'ın da aksi yönde kararları olduğunu belirtmek gerekir[1228]. Bunlardan birisi de Yargıtay 11 Hukuk Dairesi'nin 01.11.1983 tarihli kararı olup, bu karara göre; alacaklı aynen ifa yanında gecikme tazminatını da istiyor ise, bu halde ek süre tayin etmesi gerekmektedir[1229]. Söz konusu karar doktrinde haklı olarak

---

1226 Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 946; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1647, dpn. 605.

1227 Feyzioğlu, s. 254.

1228 Nitekim Yargıtay 13. HD, T. 10.10.2013, E. 2013/11438, K. 2013/25004 sayılı kararda şu ifadelere yer vermektedir: "…*Ancak karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde, borçlunun temerrüdü için alacağın muaccel olmasının yanında, borcun aynen ifası için alacaklı tarafından borçluya uygun bir mehil (818 sayılı BK. m.106/1) verilmelidir*…". Aynı şekilde başka bir kararda Yargıtay aynen ifa ve gecikme tazminatı için ek süre verilmesi gerektiğine dair şu ifadeleri kullanmıştır: "..*Alacaklının aynen ifa ve gecikmeden dolayı tazminat isteyebilmesi için BK 106/1 maddesi gereğince borçluya uygun bir mehil verilmiş olması ve bu mehilden sonuç alınamaması şarttır*…". Yargıtay 13. HD, T. 14.02.2013, E. 2012/7880, K. 2013/3423. Aynı yönde Yargıtay kararları için bkz. Yargıtay HGK, T. 21.03.2012, E. 2012/164, K. 2012/219; Yargıtay HGK, T. 06.11.2015, E.2015/756, K. 2015/2449. Kararlar için bkz. www.lexpera.com.tr. E.T.: 03.02.2023.

1229 Yargıtay 11. HD, T. 01.11.1983, E. 1983/4595, K. 1983/4691 sayılı kararında şu ifadelere yer verilmiştir: *"...Açıklanan şu durum karşısında aynen ifa isteminde bulunan davacı alıcı, BK.nun 106/1. maddesinde öngörülmüş bulunan (uygun bir mehil) tayini ile ilgili ihtarnameyi keşide etmeden aynı maddenin ikinci fıkrasında düzenlenmiş bulunan (gecikme tazminatı) isteminde bulunamayacağının kabulü ile davacının bu yöne ilişen tazminat talebinin reddi gerekirken, bu hususlar gözden*

eleştirilmektedir[1230]. Nitekim doktrinde; kararda TBK md. 117 hükmünde düzenlenen temerrüt ihtarı ile TBK md. 123 hükmünde düzenlenen ek süre tayininin birbirine karıştırıldığı ifade edilmektedir. Kanaatimizce de alacaklının her ne kadar ihtar gereken haller açısından borçluyu temerrüde düşürebilmek için ihtarda bulunması gerekse de aynen ifa ile birlikte gecikme tazminatı istemesi için borçluya ek bir süre tayin etme zorunluluğu olmamalıdır.

Ani edim borcu doğuran sözleşmeler yanında, sürekli edim borcu doğuran tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmeler açısından da ek süre tayini gerekmeyen hallere ilişkin TBK md. 124 hükmü uygulama bulacaktır. Doktrinde söz konusu hüküm uygulanırken, bu sözleşmelerin yapısına uygun bir şekilde değerlendirme yapılması ve dürüstlük kurallarının göz önünde tutulması gerektiği belirtilmektedir[1231]. Nitekim bu sözleşmeler açısından yalnızca borcun ifasının geciktirilmesinin, her zaman "*borçlunun içinde bulunduğu durumdan ve tutumdan ek süre verilmesinin etkisiz olması*" ya da "*borcun ifasında temerrüt nedeniyle ifanın artık alacaklı için yararsız olma*sı" gibi bir sonucu ortaya çıkaramayacağı; buna ek olarak söz konusu temerrüt halinin dürüstlük kuralları gereği gelecekteki tüm ifalar olmasa da belirli bir ifa bölümünü tehlikeye atmış olması, ifanın bir süre devam edemeyeceğinin anlaşılması ya da ilerideki ifaların da faydasız hale gelmesi şeklinde bir kısım ek şartların aranması gerektiği ifade edilmektedir[1232]. Kanaatimizce de söz konusu hüküm uygulanırken sürekli edim borcu doğuran

---

kaçırılarak yazılı şekilde hüküm tesisi doğru görülmediğinden hükmün bu yönden davalı yararına bozulması gerekmiştir….". Karar için bkz. www.lexpera.com.tr E.T: 03.02.2023. Kararla aynı yönde bkz. Feyzioğlu, s. 254.

1230 Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1647, dpn. 605.

1231 Yıldız, Genel, s. 309, dpn. 671.

1232 Yıldız, Genel, s. 309, dpn. 671.

sözleşmelerin özellikleri dikkate alınmalıdır. Fakat bu yapılırken ek şartlar aramaktan ziyade hükümlerin yorumlanmasında sözleşmenin tipik özelliklerinin dikkate alınması yeterlidir. Başka bir deyişle ani edimli bir sözleşmede borçlunun temerrüde düşmesi tek bir edim açısından söz konusu iken, sürekli edimli sözleşmede aslında devam eden edimler söz konusudur. Dolayısıyla bu sözleşmelerde temerrüt hali aslında ani edimli sözleşmelerdeki kısmi temerrüt haline benzer özellik göstermektedir[1233]. Dolayısıyla tek bir edimin ifasında temerrüde düşülmüş olması ek süre verilmesini gerektirmeyen hal olarak değerlendirilemeyecektir. Kaldı ki aşağıda süre verilmesini gerektirmeyen hallerde de açıkladığımız üzere, kanun koyucu ilgili düzenlemeler ile ilgili katı bir sınır çizmemiş yoruma açık bir düzenleme getirmiştir. Dolayısıyla sürekli edimli bir sözleşmede tek bir edimin ifa edilmemiş olması ani edimlerdeki biçimiyle ele alınamaz. Bu nedenle bu sözleşmelerde edimin ifa edilmediği hallerde doktrinde de kabul edilen dürüstlük kurallarından yararlanılması gerektiğine biz de katılmaktayız[1234]. Bu anlamda tek bir edimin ifa edilmemesinin doğurduğu etkiler dürüstlük kuralları çerçevesinde ele alınarak, ek süre verilmesine gerek olup olmadığı değerlendirilebilecektir.

Ek süre tayin edilmesini gerektirmeyen hallere ilişkin doktrindeki bir diğer tartışma konusu, kanun koyucunun özel olarak zayıf tarafın korunması adına ek süreyi kendisinin düzenlediği hükümler açısından (kira sözleşmeleri açısından TBK md. 315 (OR Art 257d Abs 1) ve TBK md. 362 (OR Art 282 Abs 1))[1235]; ek süre tayin etmeye gerek olmayan hallerin ortaya çıkması halinde yine de ek süre tayin edilmesinin gerekip

---

1233 Aynı yönde bkz. Yıldız, Genel, s. 314.

1234 Dürüstlük kurallarının fesih hakkının kullanımına engel olabileceğine dair bkz. Yıldız, Genel, s. 314.

1235 İsviçre Hukuku açısından ayrıca VVG Art. 20 Abs. 1 hükmü de anılmaktadır. Bkz. Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 108, N. 22

gerekmeyeceğidir. Söz konusu tartışmaya hükümler özelinde değinmek daha doğru olacaktır.

Bu anlamda ilk olarak TBK md. 124/b.1 hükmüne ilişkin tartışmalara bakıldığında; doktrinde *WEBER/EMMENEGGER* tarafından TBK md. 124/b.1 (OR Art. 108 Ziff. 1) hükmüne ilişkin açıklamada; özel olarak zayıf tarafın korunması adına ek sürenin açıkça öngörülmesinin sebebinin, kanun koyucunun bazı borçluları özel olarak korumak istemesinden kaynaklandığı ve söz konusu sözleşmeler açısından borçluların bu korumayı ek sürenin faydasız olma ihtimali olsa da kaybetmemeleri gerektiği belirtilmektedir[1236]. Doktrinde *SCHENKER* ise, eğer borçluya ek süre verilmesi faydasız olacak ise, TBK md. 124/b.1 (OR Art. 108 Ziff. 1) hükmünün öncelikli tutulması gerekmektedir; zira bu halde kanun koyucu tarafından öngörülen koruyucu hükümlerin amacı ek süre içerisinde edimi ifa etmeyeceği kesin olan borçluya yine de bir ek süre tayin etmek olamaz[1237]. Kanaatimizce de her ne kadar zayıf tarafın korunması adına özel olarak ek süre kanun koyucu tarafından belirlenmiş olsa da borçlunun içinde bulunduğu durum ve tutum ek süre verilmesini gerektirmiyor ise, ek süre tayin edilmesi zorunlu tutulamaz. Zira söz konusu hükümlerde zayıf durumda olan borçlunun korunabilmesi adına minimum bir süre düzenlemesi getirilmiş olup, aksine süre verilmesini gerektirmeyen hallerde dahi süre verileceği hüküm altına alınmamıştır. Ayrıca alacaklının menfaatleri açısından duruma bakıldığında, borçlunun edimi ifa etmeyeceği

---

1236 Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 108, N. 22.

1237 Schenker, s. 187-188. Aynı yönde bkz. Gauch/Schluep/Schmid/Emmenegger, Band II, N. 2742. Bununla birlikte *SCHENKER* öngörülen hükümlerin para borcu olması nedeniyle, söz konusu borcun hızlı bir biçimde ifa edilebilmesinden dolayı, ödemesiz süre verilmesinin faydasız olmasının tespiti konusunda daha dikkatli olunması gerektiğini de belirtmektedir. Bkz. Schenker, s. 188.

açık olmasına rağmen, yine de ek süre tayin etmek, taraflar arasındaki dengeyi zedeleyici bir yaklaşım olacaktır.

İkinci olarak TBK md. 124/b.2 hükmüne ilişkin görüşlere bakmak gerekirse; *SCHENKER* ve *WEBER/EMMENEGGER* söz konusu bent açısından edimin alacaklı açısından faydasız hale gelmesinin öngörülen özel hükümler bakımından söz konusu olamayacağını, zira özel düzenlemelerin "*temerrüt sonunda alacaklı açısından yararsız olmayan maddi taleplere*" atıf yaptığı ifade edilmektedir[1238]. Kanaatimizce de karşı edimin para alacağı olduğu sözleşmeler açısından bu görüşe katılmak gerekir.

Üçüncü ve son olarak ise, TBK md. 124/b.3 hükmüne ilişkin görüşler değerlendirilmelidir. Doktrinde *SCHENKER* ile *WEBER/EMMENEGGER,* ek sürenin özel olarak düzenlendiği yukarıda da açıklanan sözleşmeler açısından, sözleşme özgürlüğünün kısıtlandığı, bu nedenle kesin vadeli bir sözleşmenin akdedilmesinin mümkün olmadığını ifade etmektedir[1239].

Diğer taraftan her ne kadar TBK md. 124 hükmünde öngörülen sebeplerden birisi mevcut olsa da alacaklı kendi iradesiyle borçluya ek süre tayin etmekte özgürdür[1240]. Fakat bu ek süreyi tayin ettikten sonra, artık ek süre dolmadan seçimlik haklarını kullanması mümkün değildir[1241]. Yine aynı şekilde taraflar arasındaki sözleşmede TBK

1238 Schenker, s. 191; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 108, N. 29.

1239 Schenker, s. 196-197; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 108, N. 45.

1240 Becker, Art. 108, N. 2; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 108, N. 8; Lemp, s. 30; Schenker, s. 188, s. 191; Schmid, s. 24; Önen, s. 60; Tunçomağ, s. 938. Alman Hukuku açısından aynı yönde bkz. Medicus/Lorenz, s. 222.

1241 Önen, s. 60. Alman Hukuku açısından aynı yönde bkz. Medicus/Lorenz, s. 222.

md. 124 hükmünde öngörülen şartlardan biri veya birkaçının varlığı halinde dahi ek süre tayin edileceği kararlaştırılmış ise, bu hallerde de ek süre tayini gerekecektir[1242].

Son olarak ortada ek süre verilmesini gerektirmeyen hallerden birisinin olması durumunda bunu ispat yükü alacaklıdadır[1243].

II. Genel Düzenleme

A. Borçlunun İçinde Bulunduğu Durumundan ve Tutumundan Ek Süre Verilmesinin Etkisiz Olacağının Anlaşıldığı Haller

Ek süre gerektirmeyen ilk hal TBK md. 124/b.1 (OR Art. 108 Ziff. 1)[1244] gereği; borçlunun içinde bulunduğu durum ve tutumdan dolayı ek süre verilmesinin etkisiz olma halidir[1245]. Nitekim bu halde alacaklı borcun ifasında geciken ve temerrüde düşen

---

1242 Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 108, N. 8.

1243 Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 108, N. 4. Aynı yönde bkz. Yargıtay 11. HD, T. 27.04.2016, E. 2015/15206, K. 2016/4748. Karar için bkz. www.legalbank.net E.T.: 24.08.2023.

1244 Söz konusu hüküm İsviçre Hukuku açısından eOR'de mevcut olmamakla birlikte, hükmün Mahkeme uygulamalarıyla gelişerek OR'ye alındığı belirtilmektedir. Bkz. Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 108, N. 10; Schmid, s. 24. Ayrıca bkz. Bucher, s. 326, dpn. 131.

1245 818 sayılı eBK döneminde ilgili düzenleme md. 107/b.1 hükmünde yer almaktaydı. Bu düzenlemeye göre; borçlunun hal ve vaziyetinden bu tedbirin tesirsiz olacağının anlaşılması halinde mehil tayine lüzum görülmemekteydi. Yeni düzenleme ile eski düzenleme arasında Türkçeleştirme dışında esasa ilişkin herhangi bir değişiklik söz konusu değildir. Gerekçe hakkında bkz. https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d23/c050/tbmm23050003ss0321.pdf E.T.: 06.05.2023.

borçluya ek bir süre tayin etse de bu süre içerisinde borçlunun borcunu yine de ifa etmeyeceği anlaşılıyorsa[1246], alacaklının ek süre tayin etmesi, ek süre tayinine ilişkin

[1246] Schenker, s. 187; Lemp, s. 29; von Tuhr, s. 622; Becker, Art. 108, N. 3; Oser/Schönenberger, Art. 108, N. 3; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 108, N. 9; Bucher, s. 326; Gauch/Schluep/Schmid/Emmenegger, Band II, N. 2742; Bär, 10; Keller/Schöbi, s. 205; Önen, s. 61; Kılıçoğlu, Genel, s. 884; Eren, Genel, s. 1247; Serozan, İfa, s. 230; Havutçu, s. 49. Bu duruma ilişkin olarak Yargıtay 11. HD 24.02.2005 tarihli bir kararına dikkat çekmek gerekir. Somut olayda bir taşıma sözleşmesi söz konusudur. Olayda taşıyıcı olan tarafın hem standartlara uygun araç temin etmediği hem de karşı tarafın araçlara koyduğu yakıtı başka araçlara naklettiği iddia edilmiş ve aksinin de kanıtlanamadığı belirtilmiştir. Bu sebeplerle ek süre tayin edilmeksizin sözleşmenin feshedilmiş olması halini Yargıtay, borçluya bir süre verilse de bunun semeresiz kalacağının anlaşılması nedeniyle süre verilmesine gerek olmadığı yönünde değerlendirmiştir (Yargıtay 11. HD, T. 24.02.2005, E. 2004/3340, K. 2005/1658). Yine Yargıtay bir başka kararında üç adet internet alan adının 5 yıllık süreyle tescili ve SEO yazılımı ile 1 yıllık spam filtresi yapımı işlerinin üstlenildiği ve teslim süresi 1.5 ay olan bir sözleşmede, teslim süresinin üzerinden 3 ay geçmesine rağmen işlerin yapılmaması nedeniyle alacaklının ek süre vermeksizin sözleşmeden dönmesini haklı bulmuştur (Yargıtay 23. HD, T. 17.06.2014, E. 2014/546, K. 2014/4652). Kararlar için bkz. www.lexpera.com E.T.: 12.09.2023. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu ise, sözde şartlı bağışlama ancak gerçekte arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesi olduğunu kabul ettiği bir sözleşmede, eserin teslim tarihinin geçmesi ve yüklenicinin müteakip defalar uyarılmış olmasından dolayı, artık yükleniciye ek süre verilmesinin etkisiz olacağının anlaşılmasından yola çıkarak ek süre verilmesine gerek olmadığına karar

TBK md. 123 hükmünün amacına uygun olmayıp[1247]; alacaklı açısından da onu bu ek formalitelere tabi tutmak ve sözleşmeyle bağlılığına devam ettirmek hakkaniyetli görünmemektedir[1248]. Zira ek süre tayin etme zorunluluğunun amacı yukarıda da incelendiği üzere borçluya son bir fırsat vererek, onu temerrüdün ağır sonuçlarına karşı uyarmak ve korumaktır. Diğer taraftan doktrinde de ifade edildiği üzere, söz konusu hükmün uygulanmasında; temelde borçlunun geçmişteki davranış ve tutumlarından gelecekteki davranış ve tutumuna dair bir tahminde bulunulması söz konusudur[1249]. Bu nedenle alacaklı tarafından borçlunun davranışları nedeniyle edimin makul bir süre içerisinde yerine getirilemeyeceğine ilişkin yüksek ihtimal olduğunu gösteren olguların sunulması gerekmektedir[1250]. Hükümde sayılan ilgili haller kanun koyucu tarafından tek tek sayılmadığından, burada doktrinde bu hallere örnek olarak verilen durumların incelemesi yapılarak açıklık sağlanmaya çalışılacaktır[1251].

---

vermiştir (Yargıtay Hukuk Genel Kurulu T. 16.01.2013, E. 2012/13-592, K. 2013/65). Karar için bkz. www.lexpera.net. E.T.: 12.09.2023. Ayrıca bkz. Yargıtay 15. HD, T. 27.11.2017, E. 2017/2330, K. 2017/4156. Karar için bkz. www.legalbank.net. E.T.: 10.09.2023.

1247 Havutçu, s. 49-50.

1248 Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 108, N. 9

1249 Schenker, s. 187; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 108, N. 11.

1250 Schenker, s. 187.

1251 Metinde verilen örnekler dışında İsviçre Hukuku açısından bu hükme ilişkin somut karar örneklerini şu şekilde sıralamak mümkündür: "*Fıstık satım sözleşmesinde yeni fiyat üzerinden pazarlık yapılmaya çalışılması ve teslimatın gerçekleşmesinde isteksizlik* (BGE 116 II 436); *satıcının mahkeme kararından sonra satın alma bedeli ile faizi ödemekten kaçınması* (BGE 109 II 26); *ömür boyu gelir sözleşmesinde aylık*

taksitlerin ödenmemesi (BGE 82 II 441) Bu kararlar ve diğer kararlar için bkz. bkz. Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 108, N. 19.

Doktrinde bu duruma ilişkin; borçlunun edimi ifa etmeyeceğini açık ve kesin[1252] bir biçimde alacaklıya bildirmesi hali örnek olarak verilmektedir[12531254]. Eğer borçlu vadesi

[1252] İfa etmemeye ilişkin beyanın kesin bir açıklıkta olmaması, şüphe içermesi halinde ek süre tayin edilmesi gerektiği ifade edilmektedir. Bkz. Bucher, s. 326; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 108, N.12. *SCHENKER* ise, zımni davranışla ifa etmeyeceğini belli etmesini de dahil etmektedir. Bkz. Schenker, s. 187. Ancak biz bu görüşe katılmamaktayız. Zira zımni davranışlarla belli etmesi yeterli açıklıkta olmayacağından ek süre tayin zorunluluğunu ortadan kaldırmamalıdır.

[1253] von Tuhr, s. 622; von Tuhr/Escher, s. 150; Oser/Schönenberger, Art. 108, N. 3; Lemp, s. 30; Becker, Art. 108, N. 3; Keller/Schöbi, s. 205; Gauch/Schluep/Schmid/Emmenegger, Band II, N. 2742; Bucher, s. 326; Honsell/Vogt/Wiegand, Art. 108, N. 2; Voser, s. 89; Schwenzer, s. 522; Schenker, s. 187; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 108, N. 12, N. 15; Bassler/Büchler, s. 394; Schmid, s. 25; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 497; Tunçomağ, s. 938; Feyzioğlu, s. 257; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 950; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1720; Serozan, İfa, s. 230 ve s. 250; Havutçu, s. 50; Kılıçoğlu, Genel, s. 884; Eren, Genel, s. 1247; Tümerdem, s. 207. Doktrinde *ÖNEN* bu hükme örnek olarak "*ne acele ediyorsunuz; vaziyet müsait olursa öderiz; isterseniz mahkemeye gidin*" tarzındaki ifadeleri vermektedir. Bkz. Önen, s. 61. Ayrıca burada belirtmek gerekir ki *OĞUZMAN/ÖZ*, yapma borcunun söz konusu olduğu iş görme edimleri bakımından borçlunun borcunu ifa etmeyeceğini bildirmesini imkansızlık olarak değerlendirmekte ve temerrüt hükümlerinin değil, TBK md. 112 hükmünün uygulanması gerektiğini belirtmektedir. Bkz. Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1726. Aynı yönde bkz. Öz, Eser Sözleşmesinden Dönme, s. 176. Yargıtay 13. Hukuk

gelmiş olan bir borç hakkında böyle bir bildirimde bulunuyorsa TBK md. 124 hükmünün uygulanması konusunda bir tereddüt söz konusu değildir. Ancak bu bildirimin vadeden önce yapılması halinde, Kanun'da bu duruma ilişkin açık bir genel düzenleme söz konusu olmadığından uygulanacak hükümler konusunda doktrinde farklı görüşlerin olduğunu ifade etmek gerekir. Görüşlere değinmeden, vadeden önce böyle bir bildirim yapılması halinde bu durumun doktrinde bir kısım yazar tarafından *antizipierter Vertragsbruch-öncelenmiş sözleşmeye aykırılık* olarak nitelendirildiğini belirtmek gerekir[1255].

Dairesi'nin bu konuda verdiği bir kararda borçlunun "*inşaatın durduğunu, edimini şimdilik ifa edemeyeceğini, mevcut ihtilaflar nedeniyle ilgili sürecin, belirsizliğini koruduğunu, davacıya birtakım seçenekler sunduğu*" şeklindeki ifadeleri nedeniyle süre verilmesine gerek olmadığına hükmetmiştir. Yargıtay 13. HD, T. 27.03.1997, E. 1997/539, K. 1997/2615. Karar için bkz. www.legalbank.net. E.T.: 15.09.2023. Alman Hukuku'nda ciddi ve kesin ifa reddi açıkça Kanun'da düzenlenmiştir.

1254 Doktrinde bir görüş tarafından, borçlunun kendisine tayin edilen süre içerisinde, edimi ifa etmeyeceğini açık ve kesin bir biçimde yinelemesi halinde, artık alacaklı açısından tayin edilen ek süre ile bağlı olmasının adalet düşüncesiyle bağdaşmayacağı ifade edilmekte, dolayısıyla bu halde alacaklının ek sürenin dolmasını beklemeden seçimlik haklarını kullanması kabul edilmektedir. Bkz. Huber, Band II, s. 371.

1255 Schwenzer, s. 522. Belirtmek gerekir ki Viyana Satım Sözleşmesi'nde bu durum açısından tercih edilen kavram beşinci bölüm birinci ayrımın başlığında "*Anticipatory breach*" kavramıdır. Türkçe tercümesinde ise "*Öne Alınmış Sözleşmeye Aykırılık*" olarak yer almaktadır. Bkz. https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/04/20100407-1.htm E.T: 03.05.2021. *BAŞOĞLU* ise, "*öncelenmiş borca aykırılık*" kavramını tercih

Doktrindeki görüşlere bakıldığında ise, ilk olarak doktrinde bir görüş bu halde borçlu temerrüdü hükümlerinin değil, ancak belli şartların varlığı halinde sözleşmenin müspet ihlali hükümlerinin harekete geçebileceğini belirtilmektedir[1256]. Bir başka görüş, bu halde de borçlu temerrüdü hükümlerinin gündeme geleceğini kabul etmektedir[1257]. Doktrinde bir diğer görüş tarafından ise, işgörme edimleri açısından muacceliyetten önce borçlunun borcunu ifa etmeyeceğini bildirmesi ifa imkansızlığı olarak nitelendirilmekte ve ifa imkansızlığına ilişkin hükümlerin uygulanması gerektiğini savunulmaktadır[1258]. Son olarak bir diğer görüş, bu halde TBK md. 473 (eBK md. 358) hükmünün kıyasen

---

etmektedir. Bkz. Başoğlu, Başak, "Öncelenmiş Borca Aykırılığın Sonuçları", **İÜHFM**, C. LXVI, S. 2, Yıl 2008, s. 288. Alman Hukuku açısından bkz. Bamberger/Roth/Hau/Poseck/H.Schmidt, § 323, N. 6.

1256 Becker, Art. 108, N. 6; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 108, N. 12; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 401 ve s. 497; Serozan, İfa, s. 230; Serozan, Dönme, s. 318. Doktrinde bir görüş tarafından, vade tarihinden önce ifadan imtina edilmesi sözleşmenin müspet ihlali olarak değerlendirilse de alacaklı yine borçlu temerrüdüne ilişkin hükümlere de başvurabilir. Bkz. Gauch/Schluep/Schmid/Emmenegger, Band II, N. 2743.

1257 Schenker, s. 83 vd.; Eren, Genel, s. 1179. Karş. Voser, s. 90. Böyle bir beyanın alacaklıyı borçluya ek süre vermekten kurtaramayacağı, muacceliyet anına kadar bu beyan geri alınmadıysa eğer hüküm ifade edeceği hakkındaki görüş için bkz. Önen, s. 62.

1258 Oğuzman/Öz, C. 1, s. 441. Belirtmek gerekir ki *OĞUZMAN/ÖZ* işgörme edimleri açısından bu görüşü ileri sürmekte ve alacaklının TBK md. 112 hükmü uyarınca tazminattan başka bir şey elde edemeyeceğini ifade etmektedir. Bkz. Oğuzman/Öz, C. 1, s. 441.

uygulanması gerektiğini, ayrıca bu hukuki kıyas kapsamında TBK md. 98 (eBK md. 82), TBK md. 332 (eBK md. 261) ve TBK md. 436 (eBK md. 346) hükümlerinden de faydalanılması gerektiğini ifade etmektedir[1259]. Kanaatimizce henüz muaccel olmayan bir borcun borçlusunun bu yöndeki bir ifadesi ilk olarak borçlu temerrüdü ile ilişkilendirilmemelidir. Zira borçlu bu beyana rağmen borcun muacceliyetinden sonra borcu ifa etmeye karar verebilir. Bu nedenle borcun muaccel olmasından sonra, borçlu hala edimi ifa etmediyse o zaman bu durum ek süre verilmesini gerektirmeyen haller arasında değerlendirilebilir. Diğer taraftan ifanın imkansızlığı söz konusu olmadığından, kanaatimizce bu durum imkansızlık hükümleri ile de çözümlenemeyecektir[1260]. Yine yukarıda bir kısım hükümlerin kıyasen uygulanmasına ilişkin görüşler de yer almaktadır. Ancak biz bu hal açısından kıyasa gerek olmadığını düşünmekle birlikte, bu durumun gereği gibi ifa etmeme (sözleşmenin müspet ihlali) olarak değerlendirilebileceğine ilişkin hakim görüşe katılmaktayız. Dolayısıyla uygulanacak hükümler TBK md. 112-116 hükümleri olacak ve zarar tazmini gündeme gelecektir. Borcun muaccel olmasından sonra, bu beyanın iletilmesi halinde ise, bu durum yukarıda da belirtildiği üzere ek süre verilmesini gerektirmeyen haller arasında değerlendirilecektir. Bununla birlikte doktrinde bir görüş tarafından borçlunun edimi ifa etmeyeceğini değil, ifa edemeyeceğini bildirmesi de ek süre şartının ortadan kalkmasına bir sebep olarak değerlendirilmektedir[1261].

1259 Başoğlu, s. 309-310.

1260 Aynı yönde bkz. Eren, Genel, s. 1179.

1261 von Tuhr, s. 622; Schenker, s. 187; Lemp, s. 30; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 108, N. 17; Keller/Schöbi, s. 205; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 950; Havutçu, s. 50. Borçlunun malların istenilen kalitede olmadığını açıkça ifade etmesi de süre verilmesini gerektirmeyen

İkinci olarak borçlunun alacaklıdan süre uzatım talebinde bulunması halinde de ek süre verilmesinin etkisiz olacağı doktrinde bir görüş tarafından ifade edilmektedir[1262]. Ancak başka bir görüş, bu durumun geçici olduğunun bildirilmesi ve ifa için bir süre erteleme istenmesi halinde ek süre tayininin gerekli olduğunun kabul edilmesi gerektiğini ifade etmektedir[1263]. Kanaatimizce de bu halde borcun ifa edilmeyeceğine ilişkin kesin bir kanı söz konusu değildir. Bu nedenle alacaklının, sadece erteleme talebinin olmasından bahisle, ek süre tayin etmemesi kabul edilemez.

Üçüncü olarak borçlunun borcunu ifa ettiğini belirtmesi ek süre verilmesini gerektirmeyecek durumlar arasında kabul edilen bir diğer haldir[1264].

Dördüncü olarak borçlunun sözleşmenin geçersizliğini ileri sürmesi halinde de ek süre verilmesine gerek olmadığı belirtilmektedir[1265]. Ancak buna karşılık, sadece sözleşmenin geçersizliğine dair şüphelerin ifade edilmesi durumunda, borçlunun edimi

---

haller arasında görülmektedir. Bkz. Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 108, N. 17.

1262 Eren, Genel, s. 1248.

1263 Becker, Art. 108, N. 5; Bucher, s. 326; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 497.

1264 Bucher, s. 326; Eren, Genel, s. 1248.

1265 Bucher, s. 326; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 108, N. 16; Eren, Genel, s. 1248. Bu halde durumun gereklerinin dikkate alınarak karar verilmesi gerektiği hakkında bkz. Becker, Art. 108, N. 5; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 497. Sözleşmenin geçerliliğine ilişkin şüphenin bildirilmesinin, tek başına süre verilmesini gerektirmeyen haller açısından yeterli olmayacağına dair bkz. BGE 110 II 141. Sözleşmenin varlığının inkar edilmesi halinde süre verilmesine gerek olmadığına dair bkz. Yargıtay 13. HD, T. 26.03.1985, E. 525, K. 2164. Karar için bkz. Karahasan, s. 422.

ifa etme niyeti anlaşıldığı sürece, bu durumun ek süre tayin etme gerekliliğini ortadan kaldırmayacağı kabul edilmektedir[1266]. Zira bu halde ortada sadece tahmini bir şüphe bildirimi söz konusu olup, açık ve net bir iddia söz konusu değildir[1267].

Beşinci olarak borçlunun ifa hazırlıklarının uzun süreceği açık olmasına rağmen hiçbir hazırlık yapmaması ya da çok az hazırlık yapması halinde de süre tayininin borçlu açısından etkisiz olacağı ifade edilmektedir[1268]. Ancak doktrinde bir görüş, özellikle iş

1266 Bucher, s. 326; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 108, N. 16; Havutçu, s. 50. Bu konuda Yargıtay 3. HD, T. 22.11.2018, E. 2018/6466, K. 2018/11915 sayılı kararında borçlu her ne kadar sözleşmenin geçersizliğini ileri sürmese de onun sözleşmenin tarafı olmadığına ilişkin iddialarını süre verilmesini gerektirmeyen bir hal olarak değerlendirmiştir. Kararda mahkeme şu ifadeleri kullanmıştır: "…*Gerek davacı tarafın teslime yanaşılmadığına ilişkin iddiaları, gerekse davalının tüm yargılama aşamasında ve özellikle cevap dilekçesinde sözleşmenin tarafı olmadığına ilişkin beyanı ve bundaki ısrarı gözetildiğinde; davalı kiracının bu tutumunun kiralananı teslim almaya yanaşmadığının ve temerrüte düştüğünün kabulünü gerektirmektedir. Dolayısıyla, davacı alacaklının, borçlunun temerrütü için davalı tarafa süre vermesine gerek de bulunmamaktadır*….". Karar için bkz. www.legalbank.net. E.T.: 19.10.2023.

1267 Havutçu, s. 50-51.

1268 Bucher, s. 326; Oser/Schönenberger, Art. 108, N. 3; von Tuhr, s. 622; von Tuhr/Escher, s. 150; Schenker, s. 187; Voser, s. 91; Schwenzer, s. 522; Gauch/Schluep/Schmid/Emmenegger, Band II, N. 2744; Becker, Art. 108, N. 4; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 108, N. 18; Keller/Schöbi, s. 205; Honsell/Vogt/Wiegand, Art. 108, N. 2; Schmid, s. 25; Önen, s. 62; Feyzioğlu, s. 257; Tunçomağ, s. 938; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 497;

görme ile hazırlanan ifalar açısından (örneğin, eser sözleşmesinde yüklenicinin edimi gibi) borçlunun iş ne kadar geri kaldıysa o kadar ek süreden yararlanmasının adalete aykırı olacağı; bu gibi hallerde alacaklıdan o kadar uzun süre vermesinin beklenememesi halinde; TBK md. 124/b.1 hükmünün kıyasen uygulanması gerektiğini ifade etmektedir[1269]. Aksi yöndeki görüş ise, hazırlık için ne kadar zaman gerekiyorsa o kadar süre verilmesi gerektiğini savunmaktadır[1270]. Bu görüşte olan *SELİÇİ*; aynı zamanda

---

Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 950; Kılıçoğlu, Genel, s. 884; Eren, Genel, s. 1248; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1720; Havutçu, s. 50; Serozan, İfa, s. 230; Tümerdem, s. 207. Bu halde borçlunun temerrüdü için ihtar şartının da ortadan kalkabileceğine dair bkz. Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1720, dpn. 717. Ayrıca bkz. Yargıtay 15. HD, T. 06.03.2006, E. 2005/947, K. 2006/1248; Yargıtay 15. HD, T. 18.04.2002, E. 2002/367, K. 2002/1946. Kararlar için bkz. www.legalbank.net. E.T.: 05.07.2023. Ayrıca bkz. Yargıtay 15. HD, T. 13.10.1989, E. 3877, K. 4221. Karar için bkz. Karahasan, s. 423.

1269 Öz, Eser Sözleşmesinden Dönme, s. 175. Ayrıca karş. Eren, Genel, 1248; Serozan, İfa, s. 230.

1270 Seliçi, Özer, **İnşaat Sözleşmelerinde Müteahhidin Sorumluluğu**, İstanbul 1978, s. 71. *SELİÇİ,* eser sözleşmeleri açısından yaptığı bu açıklamada özellikle şunlara değinmektedir: Söz konusu hükümler daha çok alım-satım sözleşmeleri göz önünde bulundurularak öngörülmektedir. Oysa eser sözleşmesinde bir eserin teslim edilebilmesi için eserin tamamlanması adına belirli bir zaman gerekmektedir. Dolayısıyla tayin edilecek uygun süre açısından, tecrübeli bir yüklenicinin yeterli araç-gereç ve işgücü ile sağlanan iş hızına göre eseri teslim edebilmeye elverişli hale getirebileceği bir sürenin yükleniciye verilmesi gerektiğini ifade etmektedir.

TBK md. 473 hükmünün varlığının, katıldığı görüşün doğuracağı sakıncaları bertaraf edebileceğini belirtmektedir[1271].

Altıncı olarak borçlunun ifaya imkan vermeyen bir durum yaratması, başka bir deyişle, işçinin iş yerinden kaçması; müteahhidin inşaata bir daha uğramamak üzere terk etmesi de ek süre verilmesini gerektirmeyen fiili durumlar arasında değerlendirilmektedir[1272].

Yedinci olarak doktrinde bir görüş edimin ifasının fiilen imkansız hale gelmesini de (telef olması, tahrip olması) ek süre tanınmasını gerektirmeyen hallerden biri olarak ifade etmektedir[1273]. Ancak doktrinde söz konusu örnek haklı olarak eleştirilmektedir[1274].

[1271] Seliçi, İnşaat, s. 71. Zira yazar ilgili düzenlemeye göre, işsahibinin hükümde öngörülen hallerde sözleşmeden dönme hakkı her zaman söz konusu olduğunu belirtmektedir. Bkz. Seliçi, İnşaat, s. 71.

[1272] Becker, Art. 108, N. 3; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 497; Kılıçoğlu, Genel, s. 884. Yargıtay 11. HD, T. 16.03.1989, E. 1988/4550, K. 1989/1637 sayılı kararda bu konuya ilişkin olarak şu ifadelere yer vermiştir: "…*Yapılan incelemeler sonunda davacı şirketin davalıların istihkaklarını sözleşme hükümlerine uygun biçimde ödediğinin anlaşılması halinde ise davalıların böyle bir durumda iş makinalarını iş yerinden alıp götürmeleri işe devam etmeyeceklerinin açık bir delili olup davacı şirketin BK.nun 106/f.I maddesi uyarınca münasip bir mehil tayin etmesinin bir faydası olamayacağından BK.nun 107/b.1. maddesine göre bu ihtimalde davacı şlrketin akdi feshetmekte haklı olduğu kabul edilerek davacı şirketin cezai şart alacağının tahsiline karar verilmelidir*…". Karar için bkz. www.legalbank.net. E.T.: 05.08.2023.

[1273] Oser/Schönenberger, Art. 108, N. 3; Feyzioğlu, s. 257.

[1274] Havutçu, s. 50, dpn. 136.

Nitekim bir edimin ifasının imkansız hale gelmesi, zaten en başta temerrüdün oluşmasını önleyeceğinden; bu halde ek süre tayini de gündeme dahi gelmeyecektir. Bu görüşte olan yazarlar tarafından ek süre tayini gerektirmeyen durumlara verilen bir diğer örnek ise, borçlunun sözleşme konusunu üçüncü kişiye satması ve teslim etmesidir[1275]. Ancak burada da yine doktrindeki haklı eleştiri, edim konusunun cins mi yoksa parça borcu mu olduğu açısından ayrım yapılması yönündedir[1276]. Zira cins borcunun yok olmayacağından bahisle başkasına satılması durumunda ek süre tartışmasının yapılabileceğini; ancak parça borcunun üçüncü kişiye satılması noktasında bunun imkansızlığa yol açacağı, dolayısıyla da temerrüt hükümlerine değil, imkansızlığa ilişkin hükümlere gidilmesi gerektiği ifade edilmektedir.

Sekizinci ve son olarak, borçlunun ifaya kabul edilemez şartlar eklemesi hali de ek süre tayin edilmesine gerek olmayan haller arasında görülmekte ve buna örnek olarak kararlaştırılandan daha yüksek peşinat istenmesi hali verilmektedir[1277].

Müteakip ihtarlar açısından; doktrinde borçluya borcun ifası yönünde birden fazla ihtar yapılmış olması, borçlunun edimi ifa etme niyeti olması şartıyla, ek süre gerekliliğini ortadan kaldıran bir durum olarak değerlendirilmemektedir[1278]. Bunun gerekçesi olarak

---

1275 Feyzioğlu, s. 257. *OSER/SCHÖNENBERGER*, burada ferdi ile belirlenmiş borç konusunun elden çıkmasından bahsetmektedir. Bkz. Oser/Schönenberger, Art. 108, N. 3.

1276 Havutçu, s. 50, dpn. 136.

1277 Becker, Art. 108, N. 3.

1278 Oser/Schönenberger, Art. 108, N. 3; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 497; Önen, s. 62; Havutçu, s. 50.

ise, sürenin gereksiz olmasına ilişkin yalnızca tahminde bulunulabileceği ve tahminin de ek süre şartını ortadan kaldırmak için yeterli olmadığı gösterilmektedir[1279].

Borçlunun içinde bulunduğu durum ve tutuma ilişkin olarak bir belirsizlik olması halinde, alacaklı mahkemeye başvurarak borçluya ek süre verilmesini talep etmek suretiyle, durumun hakim tarafından açıklığa kavuşturulmasını talep edilebilir. Bu halde mahkeme somut olay açısından borçlunun durum ve tutumunu değerlendirerek ya ek süre verilmesine ya da ek süre verilmesine gerek olmadığına dair bir karar verecektir. Ek süre verilmesine gerek olmadığını iddia eden alacaklının bunu ispatlaması gerekmektedir[1280].

B. Borçlunun Temerrüdü Sonucunda Borcun İfasının Alacaklı İçin Yararsız Kaldığı Haller

Ek süre verilmesini gerektirmeyen bir diğer hal TBK md. 124/b. 2 gereği borçlunun temerrüdü sonucunda borcun ifasının alacaklı için yararsız kaldığı hallerdir. Kural olarak tarafların sözleşme akdederken sahip oldukları amacın ortadan kalkması, onlara sözleşmeden dönme hakkı sağlamamaktadır[1281]. Ancak borçlunun temerrüde düşmesinden dolayı söz konusu amacın etkilenmesi gündeme gelirse, bu halde durum TBK md. 124/b.2 hükmüne göre değerlendirilmelidir.

Borçlu temerrüdü sonucunda, borcun ifasının alacaklı için yararsız kalması, doktrinde alacaklının sözleşmenin ifa edilmesine ilişkin, başka bir deyişle karşılıklı edim yükümlülüklerinin değişimine ilişkin menfaatinin ortadan kalkması olarak değerlendirilmektedir[1282]. Söz konusu menfaate ilişkin değerlendirme yapılırken,

---

1279 Havutçu, s. 50-51.

1280 Schenker, s. 187; Tümerdem, s. 207.

1281 Oser/Schönenberger, Art. 108, N. 4.

1282 von Tuhr, s. 622; von Tuhr/Escher, s. 151; Schenker, s. 189; Voser, s. 91; Ehrat, s. 95; Tunçomağ, s. 938-939; Havutçu, s. 51. Yargıtay 19. HD, T. 24.09.2002, E.

alacaklının sözleşme akdederken takip ettiği amacın esas alınması gerektiği de ifade edilmektedir[1283]. Ayrıca doktrinde, alacaklının menfaatinin kalmamasından, alacaklının hiçbir menfaatinin kalmaması, başka bir deyişle mutlak menfaat yokluğu anlaşılmamalıdır[1284]. Burada anlaşılması gereken alacaklı için, borçlunun edimi aynen ifasının önemli bir biçimde yararsız hale gelmesi[1285], yani alacaklıdan aynen ifa edilen

---

2001/7884, K. 2002/6018 sayılı kararında menfaatin ortadan kalkmasına ilişkin olarak verdiği bir kararında şu ifadelere yer vermiştir: "… *taraflar arasındaki ilişkinin imalatçı/pazarlamacı firma olarak tesis edildiği, davalının ürettiği malların tek satıcısının davacı olduğunun sözleşmede kabul edilmesine karşın, davalının sözleşmenin yürürlüğe girdiği 23.03.1999 tarihinden sonra davacı şirketten habersiz ihracat bağlantıları ve iş görüşmeleri yaparak sözleşmeyi ihlal ettiği anlaşılmaktadır. Bu durumda sözleşmenin feshinin ihbar edildiği tarihten önce davalının akde aykırı davranışının söz konusu olması nedeniyle 106.maddede öngörüldüğü şekilde sözleşme gereğinin ifa edilmesi yönünden bir mehil tayinini öngören ihtarın bir sonuç doğurmayacağı, diğer bir anlatımla B.K.nun 107.maddesinin 2.fıkrasında öngörüldüğü gibi "borçlunun temerrüdü neticesi olarak borcun ifası alacaklı için faidesiz kalacağı" kuşkusuzdur*…". Karar için bkz. www.legalbank.net. E.T.: 10.09.2023.

1283 Oser/Schönenberger, Art. 108, N. 4; Schenker, s. 189; Weber/Emmenegger, Berner Kommmentar, Art. 108, N. 24; Bär, s. 11; Schmid, s. 25; Ehrat, s. 95; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 498; Önen, s. 63; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1721; Havutçu, s. 51.

1284 Schenker, s. 189; Becker, Art. 108, N. 8; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 498; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 951; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1721; Havutçu, s. 51.

1285 Schmid, s. 25; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 498; Havutçu, s. 51.

edimi kabul etmesinin ve kendi edimini ifa etmesinin beklenememesidir[1286]. Doktrinde ifanın önemli biçimde yararsız kalmasına ilişkin değerlendirmenin dürüstlük kurallarına göre tayin edileceği ifade edilmektedir[1287].

İfanın alacaklı açısından yararsız kaldığı haller de yine hükmün birinci bendinde olduğu gibi kanun koyucu tarafından sınırlı bir şekilde sayılmak yerine, bununla ilgili çerçeve bir düzenleme yapılmıştır. Bu nedenle doktrinde bu duruma örnek olarak verilen hallerin incelenmesi faydalı olacaktır. Doktrinde bu hallere örnek olarak nişan ya da düğün için ısmarlanan kıyafetlerin zamanında teslim edilmemesi[1288]; cenaze töreni için ısmarlanan çelengin cenaze törenine kadar ya da o gün teslim edilmemesi[1289]; tüccarın belli bir mevsim içinde satabileceği ürünlerin imalatçı tarafından mevsim sonunda teslim edilmesi[1290]; lokantaya ısmarlanan ve fakat davetliler gittikten sonra getirilen

---

1286 Schenker, s. 189; von Tuhr, s. 622; Becker, Art. 108, N. 8; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 108, N. 23; Gauch/Schluep/Schmid/Emmenegger, Band II, N. 2745; Havutçu, s. 52.

1287 Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 951. Karşılaştırınız Bär, s. 11.

1288 von Tuhr, s. 622; Oser/Schönenberger, Art. 108, N. 4; Bucher, s. 327; Gauch/Schluep/Schmid/Emmenegger, Band II, N. 2745; Honsell/Vogt/Wiegand, Art. 108, N. 3; Schenker, s. 188; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 108, N. 25; Bär, s. 11; Tunçomağ, s. 939; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 498; Önen, s. 63; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 950; Kılıçoğlu, Genel, s. 885; Havutçu, s. 51; Eren, Genel, s. 1248.

1289 Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 950.

1290 Becker, Art. 108, N. 8; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 498; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 951; Serozan, İfa, s. 231.

yemekler[1291]; yine bayram yemeklerinin zamanında gelmemesi[1292], temin edilerek teslimi gereken uçak biletinin uçak havalandıktan sonra teslim edilmesi[1293]; avukatın temyiz süresinin sona ermesinden sonra kararı müvekkiline bildirmesi[1294]; mevsimlik eşyaların zamanında teslim edilmemesi[1295] verilmektedir[1296].

Borçlunun temerrüdünden sonra edimin ifasının alacaklı açısından yararsız kalması hususunun borçlu tarafından bilinmesi ya da öngörülmesi gerekip gerekmediğine ilişkin TBK md. 124/b. 2 hükmünde herhangi bir açıklık söz konusu değildir. Doktrinde ise, bu konuya ilişkin farklı görüşler ileri sürülmektedir. Nitekim doktrinde bir görüş tarafından, borçlunun edimin alacaklı için yararsız kalacağını bilmesinin gerekmediği, borçlunun

---

1291 Tandoğan, Mes'uliyet, s. 498; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1721. *SEROZAN* düğün için saz çalacak olan ekibin düğün bittikten sonra gelmesini mutlak kesin vadeli işlem olarak nitelendirmekte ve imkansızlık hükümlerinin uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Bkz. Serozan, İfa, s. 231.

1292 Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 108, N. 25.

1293 Feyzioğlu, s. 257.

1294 Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 108, N. 25

1295 von Tuhr, s. 622; Honsell/Vogt/Wiegand, Art. 108, N. 3; Schwenzer, s. 522; Bucher, s. 327; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 498; Tunçomağ, s.; 939; Havutçu, s. 51.

1296 Faydasızlık olarak değerlendirilemeyecek hususlara örnek olarak *BECKER* şunları vermektedir: Sözleşmenin önemsiz ihlali, örneğin, bir önceki yılın sonunda sipariş edilmiş olan takvimli posterlerin satışının hala mümkün olduğu yeni yılın ilk döneminde teslim edilmesi; satılan malların fiyatının düşmesi. Bkz. Becker, Art. 108, N. 11.

böyle bir zorunluluğundan bahsedilemeyeceği ifade edilmektedir[1297]. Zira bu görüşe göre; böylesine sübjektif bir şartın mütemerrit borçluyu koruma sonucunu doğurmasından ve alacaklının zararına neden olabileceğinden bunun aranmasına gerek olmadığı ifade edilmektedir[1298]. Diğer taraftan yine bu görüşte olan bir yazar tarafından, alacaklı ve borçlu arasındaki menfaat dengesinin değerlendirilmesinde; temerrüde düşen borçluya aynen ifa için ek süre vererek uyarmak yerine, alacaklı açısından yararsız kalmış olan aynen ifayı kabul etmeye zorlamamanın daha adil olacağı ifade edilmektedir[1299]. Doktrindeki diğer bir görüşe göre; söz konusu düzenlemenin amacının borçlunun temerrüdü halinde, onun karşılaşacağı ağır sonuçlardan son bir şans verilerek korunması olduğundan; borçlunun bilmediği ve önceden öngöremediği bir saik nedeniyle alacaklı açısından edimin ifasının faydasız kalmasının kabul edilmesi, kanunun amacını anlamsız hale getirecektir[1300]. Bu ikinci fikirde olan *SCHENKER* alacaklının özellikle de alışılmışın dışında bir amaç ile sözleşme akdettiği hallerde, borçlunun bunu bilmesinin ya da öngörmesinin mümkün olmadığını; bu halde ancak ve ancak borçlunun bu özel amaç hakkında bilgi sahibi olması durumunda, ek süre zorunluluğunun ortadan

---

1297 Keller/Schöbi, s. 205; von Tuhr, s. 622; Oser/Schönenberger, Art. 108, N. 4; Honsell/Vogt/Wiegand, Art. 108, N. 4; Önen, s. 63; Feyzioğlu, s. 258; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 499; Eren, Genel, s. 1248.

1298 Keller/Schöbi, s. 205-206; Eren, Genel, s. 1248.

1299 Feyzioğlu, s. 258. Ayrıca bkz. von Tuhr, s. 622-623 ve s. 623, dpn. 63.

1300 Schenker, s. 190; Schwenzer, s. 522; Gauch/Schluep/Schmid/Emmenegger, Band II, N. 2745; Havutçu, s. 53. Doktrinde bir yazar her iki görüşünde somut olay bağlamında savunulabilmesi açısından iyi nedenlerinin olduğunu belirtmekle birlikte, yine de kural olarak alacaklının menfaatinin borçlu tarafından tanınabilir olması gerektiğini ifade etmektedir. Bkz. Bär, s. 12

kalkabileceğini ifade etmektedir[1301]. Aynı yönde görüşe sahip olan *EHRAT* da benzer şekilde alacaklının sözleşmenin içeriğine dahil etmediği özel bir amaca göre *borçluya ek süre tayin etme zorunluluğunun* ortadan kaldırılmasını, borçlunun edimin aynen ifası imkanından yoksun bırakılması olarak değerlendirmektedir[1302]. *BECKER* de bu konuya ilişkin olarak, borçlunun temerrüde düşmesi halinde, gecikilen ifanın alacaklı açısından yararsız olacağının açık olması ve borçlunun bu durumu fark edebilecek durumda olmaması halinde, alacaklının bu konuda borçlunun dikkatini çekmesi gerektiğini ifade etmektedir[1303]. *HAVUTÇU* ise, yine ikinci fikre katılmakla birlikte, özellikle de tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde, bu sözleşmelerin yapısı gereği borçlu tarafından öngörülemeyen bir amaç nedeniyle, onun ifa için ek bir şanstan mahrum edilerek karşı edimi talep etme hakkını kaybetmesini haksızlık olarak nitelendirmektedir[1304]. *TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP*'a göre ise, büyük bir kusuru olmayan borçlunun temerrütten dolayı böylesine ağır bir sonuç doğacağını bilmemesine rağmen yapmış olduğu ifa hazırlıklarının bir anda boşa gitmesini tatmin edici bulmamakla birlikte; alacaklının da bu gecikme nedeniyle yararsız hale gelen edimi kabul zorunda

---

1301 Schenker, s. 190. Aynı yönde bkz. Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1725; Serozan, İfa, s. 231. Doktrinde *WEBER/EMMENEGGER* ise, bu konuya ilişkin olarak yalnızca alacaklının özel bir amaç taşıması durumunda borçluyu iyiniyetli olarak bilgilendirmesi gerektiği ifade etmektedir. Ancak bunun olmaması halindeki sonuçlar ele alınmamaktadır. Bkz. Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 108, N. 28.

1302 Ehrat, s. 95-96.

1303 Becker, Art. 108, N. 8, N. 9; Bucher, s. 327, dpn. 138.

1304 Havutçu, s. 53. Aynı yönde bkz. Gauch/Schluep/Schmid/Emmenegger, Band II, N. 2745.

kalmasının adalet hissini zedeleyeceğini ifade etmektedir[1305]. Bu nedenle yazarlar kanun koyucunun bu durum açısından bir çözüm yolu öngörmemiş olmasından dolayı, hakimin bu boşluğu doldurması gerektiğini ve bu menfaat çatışmasında da esas olanın borçlunun kusur derecesi olduğunu belirtmektedir[1306]. Dolayısıyla borçlunun temerrüde düşmede kastı ya da ağır ihmali varsa, bu halde borçlu alacaklı için ifanın yararsız kalacağını bilmese de ya da bunu öngöremese de süre tayinine gerek kalmayacağını; ancak borçlu temerrüde hafif kusurla sebep verdiyse, bu halde alacaklı için ifanın yararsız kaldığını bilmiyor ve öngörmüyor olsa da süre tayinine gerek olacağı belirtilmektedir[1307]. Biz de borçlu temerrüdü halinde edimin sonradan ifasının alacaklı için yararsız kalması halini değerlendirirken; bu yararsız kalma halini özel amaç ve genel amaç olarak ayrılarak incelenmesi gerektiğini düşünüyoruz. Alacaklı sözleşmeyi olağan kullanım amacı ile akdettiyse, temerrüt halinde edimin ifasının onun için yararsız kalacağı, olağan kullanım amacından dolayı, borçlu açısından bilinebilir olacağından ek süre zorunluluğu ortadan kalkabilir. Ancak alacaklının sözleşme akdetme de özel bir amaca sahip olması halinde; borçlu bunu bilemeyecek ve öngöremeyecek durumdaysa bu halde, borçluya tanınan ikinci şansı elinden almak hakkaniyetli görünmemektedir. Bu nedenle borçlunun alacaklının sahip olduğu özel amacı bilmiyor veya öngöremiyor olması halinde, TBK md. 124/b.2 hükmünde düzenlenen alacaklı açısından edimin ifasının yararsız kalması halinde ek süre verilmemesi hükmü uygulanmamalı ve borçluya ek süre tayin edilmelidir. Diğer taraftan doktrinde ek süre ile borçlunun temerrüde düşmedeki kusuru arasında bağlantı kuran görüşe katılmamaktayız[1308]. Nitekim öncelikle uygulama açısından alacaklının

---

1305 Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 951.

1306 Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 951-952.

1307 Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 952.

1308 Aynı yönde bkz. Havutçu, s. 52, dpn, 152.

borçlunun kusur derecesini bilmesi ya da değerlendirebilmesinin mümkün olmadığı haller açısından ek süre tayin etmediğinde, kendi hakkını edinebilme noktasında sürecin uzaması kaçınılmazdır.

Diğer taraftan borcun ifasının alacaklı için yararsız hale gelmesi ile borçlunun temerrüdü arasında uygun bir illiyet bağı olması gerektiği ifade edilmektedir[1309]. Dolayısıyla alacaklının sözleşme devam ederken ancak borçlu temerrüde düşmeden önce edimi elde etmesi kendisi için yararsız hale gelmişse, bu yararsızlık borçlu temerrüdü dışındaki bir sebepten kaynaklandığından, alacaklının ek süre vermeksizin seçimlik haklarını kullanması mümkün değildir[1310]. Buna örnek olarak doktrinde; satıcının temerrüde düşmesinden önce, satım konusu malın fiyatının ucuzlaması halinde, aslında alıcının malı başka bir satıcıdan alması daha menfaatinedir. Ancak satım konusu malın fiyatının ucuzlaması borçlunun temerrüdü ile ilgili bir husus olmadığından, alacaklı borçlu temerrüde düştüğü takdirde ona ek süre tayin ederek ancak seçimlik haklarını

1309 Schenker, s. 188; Oser/Schönenberger, Art. 108, N. 4; Becker, Art. 108, N. 9; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 108, N. 27; Voser, s. 91-92; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 498; Önen, s. 64; Feyzioğlu, s. 257; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1722; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 951; Tunçomağ, s. 939; Havutçu, s. 51; Serozan, İfa, s. 231. Doktrinde *VOSER* yararsızlık açısından borçlu temerrüdünün tek neden olmasının mutlak olarak aranmasına gerek olmadığı, ancak yararsızlığın ortaya çıkmasındaki baskın nedenin temerrüt olması gerektiğini belirtmektedir. Bkz. Voser, s. 92.

1310 Becker, Art. 108, N. 9; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 498; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 951; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1722; Serozan, İfa, s. 231.

kullanma yolunu seçebilir[1311]. Yine bu halde alıcının satım konusunu başka yerden daha ucuza satın almış olmasının da bir değişiklik yaratmayacağı doktrinde kabul edilmektedir[1312]. Başka bir örnek ise, balo için elbise sipariş edilmiş olması halinde, balonun iptal olması sonucu elbisenin alacaklı açısından faydasız hale gelmesi ile borçlu temerrüdü arasında bir illiyet bağı söz konusu olmadığından yine ek süre tayin edilmesi gerekmektedir[1313].

Tüm bunlara ek olarak belirtmek gerekir ki edimin ifasının herkes için yararsız hale gelmesi aranmamakta, yalnızca alacaklı açısından yararsız hale gelmesi yeterli kabul edilmektedir[1314]. Dolayısıyla alacaklı sözleşme konusu edimi alışılmış bir amaç için kullanabileceği gibi, özel bir amaç için de kullanabilir. Fakat alacaklının özel bir amaç

1311 Feyzioğlu, s. 257; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 951; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1722; Serozan, İfa, s. 231.

1312 Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 951; Serozan, İfa, s. 231. Alıcının satım konusunu başka yerden almış olması halinde TBK md. 124/b.1 hükmüne göre ek süreye gerek kalmayacağını ifade eden görüş hakkında bkz. Tandoğan, Mes'uliyet, s. 497. Ancak kanaatimizce bu halde ek süre verilmesini gerektirmeyen bir durum söz konusu değildir. Zira alıcının satım konusunu başka yerden alarak ona ihtiyacının kalmaması, borçlu açısından bir değişiklik yaratmayacak, borçluya yine de ek süre tayin edilmesi gerekecektir.

1313 Oser/Schönenberger, Art. 108, N. 4; Voser, s. 92; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 498; Tunçomağ, s. 939; Önen, s. 64.

1314 Oser/Schönenberger, Art. 108, N. 4; Keller/Schöbi, s. 205; Schmid, s. 25; Bucher, s. 327, dpn. 136; Eren, Genel, s. 1248; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1721. Dolayısıyla yararsızlık konusunda objektif bir yararsızlık aranmayacağı söylenebilir. Bkz. Honsell/Vogt/Wiegand, Art. 108, N. 3.

için kullanacağı bir ürün açısından, alışılmış amaç dikkate alınarak değerlendirme yapılmamalıdır[1315]. Bu noktada da değerlendirme yaparken, *söz konusu özel amaca sahip makul ve normal bir başka kişi olsaydı, onun için de borçlunun temerrüde düşmesi neticesinde edimin ifası yine faydasız kalacak mıydı*, sorusunun sorulması gerekmektedir[1316]. Dolayısıyla burada aranan esas olarak alacaklı açısından objektif bir faydasızlık halidir[1317].

Borçlunun temerrüde düşmüş olması halinde, kendisine tanınacak ek süre açısından, edimin ifası için bir hazırlık yapması gerekiyorsa, alacaklının gecikmeksizin borçluya edimin ifasının kendisi için faydasız kaldığını bildirmesinin iyiniyet kurallarının bir gereği olduğu belirtilmektedir[1318]. Söz konusu bildirimin yapılmaması halinde ise, doktrinde bir görüş tarafından, bu durumun TBK md. 125/f.II hükmü gereği, alacaklı tarafından istenebilecek olan tazminat miktarında, alacaklı aleyhine bir takdir sebebi teşkil edeceği ifade edilmektedir[1319].

Alacaklı açısından edimin ifasının yararsız kalmasında, bu yararsızlık yalnızca edimin bir kısmı ile ilgili olmasına rağmen, bu kısım asıl kısmı teşkil ediyorsa bu halde de süre tayini gerekmeyecektir[1320]. Ancak yararsızlık yine edimin bir kısmı ile ilgili olmasına rağmen, bu kısım asıl kısma ilişkin değilse, yani asıl edimin ifasında alacaklının hala bir yararı söz konusuysa bu halde süre tayinine gerek olacaktır[1321].

1315 Schenker, s. 189; Havutçu, s. 51.

1316 Tandoğan, Mes'uliyet, s. 498; Önen, s. 63.

1317 Önen, s. 63. Aksi yönde bkz. Comment, s. 39 (Önen, s. 63, dpn. 154'den naklen).

1318 Feyzioğlu, s. 258.

1319 Feyzioğlu, s. 258.

1320 Önen, s. 64.

1321 Önen, s. 64.

Söz konusu faydasızlığın ek süre tayininden önce değil, ancak ek süre tayin edildikten sonra süre içerisinde ortaya çıkması durumunda[1322], doktrinde bir görüş tarafından, alacaklının tayin edilen ek süreyi beklemesi gerektiği ifade edilmektedir[1323]. Başka bir görüş tarafından ise, alacaklının tayin edilen ek süreyi beklemesine gerek olmadığı, zira bir ek süre belirlenmesinin, alacaklının kendi hukuki durumunu kötüleştiremeyeceği ifade edilmektedir[1324]. Ek süre tayin edilmesinden sonra edimin alacaklı açısından faydasız hale gelmesi hususuna ilk olarak borçlu tarafından bakılacak olursa; borçlu kendisine ek süre tanınmasına güvenerek edimi ifa için vakti olduğuna inanmaktadır. Dolayısıyla borçlunun bu süre sona ermeden bir anda alacaklının tazminat talebi ya da sözleşmeden dönme beyanıyla karşılaşması hukuki güvenliği zedeleyebilecek niteliktedir. Meseleye alacaklı açısından bakıldığında ise; kendisi için faydasız olan bir edimi, sırf borçluya ek süre tayin etti diye beklemek zorunda kalacaktır. Dolayısıyla bu halde taraflar arası bir menfaat çatışması olduğundan, bunun dengelenmesi gerekmektedir. Kanaatimizce bu halde alacaklının menfaatinden ziyade, her ne kadar borca aykırı davranmış olsa da borçlu tarafından meseleye bakılmalıdır. Zira böylece ancak hukuki güvenlik korunabilir. Dolayısıyla biz de ek süre tayin edildikten sonra edimin alacaklı açısından faydasızlaşması konusunda, alacaklının ek süre sonuna kadar beklemesi gerektiği görüşüne katılmaktayız.

1322 Doktrinde bir görüş tarafından, ek süre tayin edildikten sonra, alacaklı tarafından faydasızlığın ileri sürülemeyeceği belirtilmektedir. Ancak yazar bu faydasızlığın ne zaman ortaya çıktığı konusunda bir açıklık getirmemiştir. Bkz. Voser, s. 68.

1323 Schenker, s. 191.

1324 Becker, Art. 108, N. 10.

Son olarak edimin ifasının yararsızlığının ispat yükü alacaklı taraftadır[1325]. Bununla birlikte alacaklı edim kendisi için faydasız kalmış olmasına rağmen, yine de borçluya ek süre tayin etmekte de özgürdür[1326].

C. Borcun İfasının Belirli Bir Zamanda veya Belirli Bir Süre İçinde Gerçekleşmemesi Üzerine İfanın Artık Kabul Edilemeyeceğinin Sözleşmeden Anlaşıldığı Haller

818 sayılı eBK döneminde ilgili düzenleme 107/b.3 hükmünde yer almaktaydı. Buna göre; "*Akdin hükümlerine göre borç, tayin ve tesbit edilen bir zamanda veya muayyen bir mehil içinde ifa edilmek lazım geliyorsa*" ek süre verilmesi gerekmiyordu. Öncelikle hükümde yapılan değişiklik hükmün gerekçesinde de ifade edildiği üzere Türkçeleştirmedir. Bunun yanında hükmün sonuna "*... ifanın artık kabul edilmeyeceği*" şeklinde bir ibare eklenerek; burada kesin vadeli işlemin söz konusu olduğu ve alacaklının ifayı kabul etmesinden söz edilemeyeceği ifade edilmiştir. Mehaz İsviçre Borçlar Kanunu'nun Art. 108/3 hükmünde ise, "*Tarafların ifanın kesin olarak belirli bir zamanda ya da kesin olarak belirli bir zamana kadar gerçekleşmesini amaçladıkları sözleşmeden anlaşılıyorsa*" anlamına gelecek şekilde "*Wenn sich aus dem Vertrage die Absicht der Parteien ergibt, dass die Leistung genau zu einer bestimmten oder bis zu einer bestimmten Zeit erfolgen soll*" ifadesine yer verilmiştir. Her ne kadar mehaz İsviçre Borçlar Kanunu'nda ifa tarihinin "*kesin, kati olması*" ifade edilmiş olsa da 818 sayılı eBK döneminde bu söz konusu değildir. Dolayısıyla eski düzenleme doktrinde eleştirilmekte ve mehaz Kanun'da olduğu gibi anlaşılması gerektiği ifade edilmekteydi[1327]. Yeni

---

1325 von Tuhr, s. 623; von Tuhr/Escher, s. 151; Schmid, s. 26.

1326 Schenker, s. 191.

1327 Önen, s. 64; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 499; Havutçu, s. 53, dpn. 156. 818 sayılı eBK düzenlemesinin belirli vadeli işlemler ile kesin vadeli işlemlerin karıştırılmasına

düzenlemede ise; yukarıda da ifade edildiği üzere bunun bir kesin vadeli işlem olduğuna hükmün gerekçesinde açıkça yer verilmiş[1328] ve hükümden de "*ifanın artık kabul edilmeyeceği*" vurgulanarak bu işlemlerin doktrinde de belirtildiği üzere kesin vadeli işlem (*Fixgeschäft*)[1329] olduğu anlaşılır hale gelmiştir. Ancak doktrinde bir görüş, madde gerekçesinde yer alan açıklamaların teknik açıdan doğru olmaması sebebiyle göz ardı

---

yol açacak şekilde düzenlendiğine dair bkz. Tandoğan, Mes'uliyet, s. 499. Yargıtay'ın da eBK düzenlemesindeki hükmü belirli vade gibi değerlendirdiği kararı vardır. Nitekim Yargıtay 13. Hukuk Dairesi bir kararında şu ifadeleri kullanmıştır: "*BK.nun 107. maddesinin 3. bendine göre sözleşmede edimin belirli bir vadede veya süre içinde ifası gerektiği öngörülmüş ise 106. maddede yazılı mehil tayinine lüzum yoktur. Somut olayda davalı dava konusu taşınmazın inşaatına 30.06.1996 tarihinde teslim edeceğini taahhüt etmiş olup bu tarihte teslim edilmediği gibi dava tarihinde de teslim etmemiştir.*". Yargıtay 13. HD, T. 24.06.2002, E. 2002/3720, K. 2002/7696. Karar için bkz. www.legalbank.net. E.T.: 23.10.2023.

[1328] Söz konusu maddenin gerekçesi için bkz. https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d23/c050/tbmm23050003ss0321.pdf E.T.: 06.05.2023

[1329] Tandoğan, Mes'uliyet, s. 499; Önen, s. 65; Eren, Genel, s. 1248; Havutçu, s. 53; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1727. Kesin vadeli işlemin yani *Fixgeschäft* kavramının zıttı olarak, İsviçre Hukuku'nda çoğunlukla *Mahngeschäft* kavramının kullanıldığı; ancak bu kavramın aslında borçluyu temerrüde düşürmek için ihtara gerek duyulan işlem olması nedeniyle yanıltıcı olduğu; doğru kullanımın "*süre verilmesi zorunlu olan işlem*" olduğu hakkında bkz. Oser/Schönenberger, Art. 108, N. 5.

edilmesi gerektiğini de ayrıca belirtmektedir[1330]. Zira hükmün gerekçesinde "*...bu durumda kesin vadeli sözleşme söz konusu olduğu için, borçlunun ifa imkânsızlığıyla karşı karşıya kalacağı göz önünde tutulursa, alacaklının ifayı kabul etmesinden de söz edilemez....*" şeklinde bir ifade kullanılmıştır[1331]. Oysa aşağıda da açıklanacağı üzere kesin vade kimi zaman ifa imkansızlığını gündeme getirse de kimi zaman da borçlu temerrüdüne ilişkin TBK md. 124 hükmündeki ek süre verilmesini gerektirmeyen hali gündeme getirmektedir. Dolayısıyla gerekçede kesin vade sonucunda borçlunun ifa imkansızlığı ile karşı karşıya kalacağına ilişkin açıklamalar kanaatimizce de dikkate alınmaması gereken hatalı açıklamalardır. Diğer taraftan kesin vade olmasına rağmen alacaklının menfaatinin hala devam etmesi durumunda, aşağıda da açıklanacağı gibi yine edimin ifasını isteyebilmesi mümkündür. Oysa gerekçede "*alacaklının ifayı kabul etmesinden söz edilmeyeceğinden"* bahsedilmektedir. Bu açıklama da diğer açıklama gibi dikkate alınmaması gereken açıklamalardan birisidir.

Kesin vadeli işlemler konusunda doktrinde farklı açıklamalar söz konusudur. Nitekim doktrinde bir grup yazar tarafından, kesin vadeli sözleşmeler, *ifa tarihinin sözleşmenin temel bir unsuru haline geldiği ve sözleşmenin bu tarihe uyulması ya da uyulmamasına göre ayakta kaldığı ya da çöktüğü sözleşmeler* olarak nitelendirilmekte ve sözleşmenin ancak ifanın kesin olarak belirlendiği bir zamanda veya kesin olarak belirlenmiş bir süre içerisinde ifa edilmek zorunda olduğu belirtilmektedir[1332].

1330 Buz, İfa Etmeme, s. 175; Buz, Vedat, "Borçların İfası ve İfa Edilmemesi", **Türk Borçlar Kanunu Sempozyumu**, Der. Doç. Dr. Murat İnceoğlu, Aralık 2011, s. 105-106.

1331 TBK Gerekçesi için bkz. www.tbmm.gov.tr. E.T.: 03.05.2023.

1332 Becker, Art. 108, N. 12. Doktrinde *SCHENKER* "*sözleşmenin ayakta kalması ya da çökmesinden*" ne anlaşılması gerekeceği noktasında, belirsizlik içermesinden

Dolayısıyla bu sözleşmelerde alacaklının gecikmeli bir ifa istemediği daha ilk etapta bellidir. Diğer taraftan doktrinde hakim görüşe göre kesin vade, taraflar arasında borçlanılan edimin belirli bir zamanda ve belirli bir süre içerisinde ifa edilmesinin kesin olarak kararlaştırılmış olduğu işlemler olarak tanımlanmaktadır[1333]. Dolayısıyla bir işlemin kesin vadeli işlem sayılabilmesi için iki unsura ihtiyaç olup; birincisi, edimin ifası açısından kesin, mutlak bir zamanın belirlenmesi; ikincisi, ifanın kesin olarak bu zamanda yerine getirilmesine ilişkin tarafların iradesidir[1334]. İlk olarak birinci unsura bakıldığında; edimin ifası açısından mutlak bir tarih belirlenebileceği gibi, takvime göre hesaplanarak belirlenebilir olması da yeterli görülmektedir[1335]. Dolayısıyla doktrinde de belirtildiği

---

dolayı bu açıklamaları eleştirmektedir. Yazar bu konuyu şu şekilde formüle etmektedir: "*İfanın belirli bir zamanda ne daha önce ne de daha sonra ifa edilmesi gerektiğinin anlaşılması*." Bkz. Schenker, s. 193.

1333 Oser/Schönenberger, Art. 108, N. 5; von Tuhr, s. 623; Keller/Schöbi, s. 206; Gauch/Schluep/Schmid/Emmenegger, Band II, N. 2746; Bucher, s. 327; Honsell/Vogt/Wiegand, Art. 108, N. 5; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 499-500; Tunçomağ, s. 940; Feyzioğlu, s. 259; Seliçi, Özer, "Kesin Vadeli İşlemler", **İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi**, S. 3, 1968, s. 95; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 952; Kılıçoğlu, Genel, s. 885; Eren, Genel, s. 1248; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1728; Serozan, İfa, s. 231; Havutçu, s. 53.

1334 Schenker, s. 191-192; Bär, s. 15; Bucher, s. 327; Seliçi, Kesin Vade, s. 95-97; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 500; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 952-953; Feyzioğlu, s. 258; Kılıçoğlu, Genel, s. 885; Eren, Genel, s. 1248-1249; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1728; Havutçu, s. 54.

1335 Schenker, s. 192; Bär, s. 43; Seliçi, Kesin Vade, s. 95; Havutçu, s. 54-55.

üzere "*mümkün olduğunca çabuk; en kısa zamanda*" [1336] ya da "*hafta sonuna kadar; üç ay içerisinde, yaklaşık iki hafta içinde, Ağustos ayında*"[1337] gibi ifadeler kesin vade açısından yeterli görülmemektedir[1338]. İkinci unsura bakıldığında ise, tarafların kesin vadeli işlemde, edim konusunun belirlenen ya da takvime göre belirlenebilen zamanda kesin olarak ifa edilmesi gerektiğini kararlaştırmış olması gerekmektedir[1339]. Dolayısıyla

---

1336 Bär, s. 43; Seliçi, Kesin Vade, s. 95-96; Havutçu, s. 55.

1337 Oser/Schönenberger, Art. 108, N. 8; Becker, Art. 108, N. 16; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 108, N. 40; Honsell/Vogt/Wiegand, Art. 108, N. 5; Voser, s. 95; Önen, s. 65; Seliçi, Kesin Vade, s. 96. Yargıtay da *"...Maç başı ödemeleri ilk 8 maç başı içeride kalarak sezon sonu ödenmek üzere 8 maçta bir oynanan 8. maçı takip eden ay içerisinde yapılacaktır...."* ifadesinin kesin vade olmadığına karar vermiştir (Yargıtay 13. HD, T. 09.03.2015, E. 2014/18554, K. 2015/7076). Karar için bkz. www.kanunum.com E.T.: 03.02.2023.

1338 Bu kesin vade içerisinde edim fiilinin mi yoksa edim sonucunun mu yerine getirilmesi gerektiğine bakıldığında, doktrinde *SELİÇİ* tarafından kural olarak vade içerisinde ve süresinde edim fiilinin yerine getirilmiş olmasının aranması gerektiği belirtilmektedir. Ancak tarafların sözleşmede edim sonucunun da vadede gerçekleşmesi için anlaşma yapmalarının mümkün olduğu kabul edilmektedir. Son olarak yazar edim fiili mi yoksa edim sonucu mu olduğu konusunda şüphe halinde, aslolanın kesin vadenin edim fiiline yönelik olduğunu belirtmektedir. Bkz. Seliçi, Kesin Vade, s. 96-97.

1339 Oser/Schönenberger, Art. 108, N. 8; von Tuhr, s. 623; Bär, s. 43; Schenker, s. 192; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 108, N. 39; Gauch/Schluep/Schmid/Emmenegger, Band II, N. 2746; Keller/Schöbi, s. 206;

bu kesinlik taraflarca kullanılan *en geç, mutlaka, en çok* gibi ifadelerden anlaşılabileceği gibi[1340]; bu açık ifadeler dışında, doktrinde tarafların iradelerini gösteren davranış ve olgular ya da sözleşme konusundan ya da niteliğinden de anlaşılabileceği ifade edilmektedir[1341]. Buna ilişkin olarak doktrinde; borsada işlem gören ve hızlı bir şekilde fiyat değişikliğine uğrayan şeylerle ilgili borçlar ya da meyve ve sebze gibi hızlı bozulmaya müsait olan sözleşme konularının teslimine ilişkin borçlara ilişkin vadenin zımnen kesin vade olarak düşünüldüğünün kabul edilmesi gerektiği ifade edilmektedir[1342].

Seliçi, Kesin Vade, s. 97; Tunçomağ, s. 939; Kılıçoğlu, Genel, s. 885; Havutçu, s. 55.

1340 von Tuhr, s. 623; Becker, Art. 108, N. 14, N. 16; Schwenzer, s. 523; Keller/Schöbi, s. 206; Bucher, s. 327; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 108, N. 40; Gauch/Schluep/Schmid/Emmenegger, Band II, N. 2746; Honsell/Vogt/Wiegand, Art. 108, N. 5; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 500; Önen, s. 65; Tunçomağ, s. 940; Seliçi, Kesin Vade, s. 99; Kılıçoğlu, Genel, s. 885; Eren, Genel, s. 1249; Serozan, İfa, s. 231. Ayrıca bkz. Yargıtay 13. HD, T. 26.12.1988, E. 1988/6557, K. 1988/6517. Karar için bkz. www.legalbank.net. E.T.: 02.02.2023. Yargıtay 11. HD, T. 27.02.1975, E. 1974/3361, K. 1975/1357. Karar için bkz. www.lexpera.com.tr. E.T.: 02.03.2023.

1341 von Tuhr, s. 623; Honsell/Vogt/Wiegand, Art. 108, N. 5; Tunçomağ, s. 940; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 500; Önen, s. 65; Eren, Genel, s. 1249.

1342 Oser/Schönenberger, Art. 108, N. 9; Becker, Art. 108, N. 14; Önen, s. 66; Serozan, İfa, s. 231. Bu sözleşmelerin kesin vade olduğuna bir gösterge olabileceğine dair bkz. Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 108, N. 38. Kesin vadeye ilişkin diğer örnekler hakkında bkz. Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art.

Kesin vadeli işlemlerin ne olduğuna ilişkin bu açıklamalardan sonra belirtmek gerekir ki söz konusu işlemler, doktrinde bir görüş tarafından *mutlak kesin vadeli (absolute Fixgeschäft) - nisbi kesin vadeli (relative Fixgeschäft)* işlemler olarak ikiye ayrılmaktadır[1343]. Bu ayrım neticesinde edimin belirlenen tarihte gerçekleşmemesinin

108, N. 40. Tarafların sözleşmeye edimin ifasının gecikmesi halinde, bu süreç boyunca işleyecek olan bir cezai şart koymasının, tek başına sözleşmenin kesin vadeli bir sözleşme olduğunu göstermeyeceğine dair bkz. Öz, Eser Sözleşmesinden Dönme s. 178, dpn. 123. Sanatsal, bilimsel ya da teknik bir başarı, başka bir deyişle yaratıcı bir fikri başarı gerektiren sözleşmeler açısından, teslim tarihinin genel itibariyle yaklaşık bir tarih olarak anlaşılması gerektiği hakkında bkz. Becker, Art. 108, N. 17.

[1343] Schwenzer, s. 51-52 ve s. 522-523; Honsell/Vogt/Wiegand, Art. 108, N. 6; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 108, N. 34; Gauch/Schluep/Schmid/Emmenegger, Band II, N. 2749. Türk Hukuku'nda bu ayrımı yapanlar için bkz. Dural, Mustafa, **Borçlunun Sorumlu Olmadığı Sonraki İmkânsızlık (BK 117)**, İstanbul 1976, s. 103-105; Serozan, İfa, s. 58-231; Keskin, Dilşat A., "Kesin Vadeli İşlemlerde İfa Etmeme: Temerrüt ve İmkansızlık", **GÜHFD**, C. XI, S. 1-2, 2007, s. 215; Gündoğdu, Fatih, **Borca Aykırılık Hallerinden Kusurlu İfa İmkansızlığı ve Hukuki Sonuçları**, İstanbul 2014, s. 187 vd. Mutlak ve nisbi kesin vadeli işlemler hakkındaki ayrıca bkz. Gauch/Schluep/Schmid/Emmenegger, Band II, N. 2749. *DURAL, dar (gerçek anlamda) kesin vadeli işlemler* ile *geniş (gerçek olmayan-mutlak anlamda) kesin vadeli işlemler* ayrımını yapmaktadır. Yazar, dar (gerçek) anlamda kesin vadeli işlemler açısından temerrüt hükümlerinin uygulanmasını kabul etmektedir. Geniş

hukuki sonuçları da değişmektedir. Nitekim edimin geçici olarak ifa edilememesi mutlak kesin vadeli işlem açısından söz konusuysa imkansızlık hükümlerine, nisbi kesin vadeli işlemler açısından söz konusuysa borçlu temerrüdü hükümlerine başvurulması gerektiği ifade edilmektedir[1344]. Bu görüşte olan yazarlara göre; mutlak kesin vadeli işlemlerde sözleşmenin zamanında ifa edilmesi ile hem sözleşmenin amacı hem de alacaklının sözleşmeden beklediği menfaat karşılanmış olmaktadır[1345]; fakat nisbi kesin vadeli işlemlerde, edimin zamanında değil sonradan ifa edilmesi halinde de alacaklı tatmin edilmekten mahrum değildir. Başka bir deyişle nisbi kesin vadeli işlemlerde, mutlak kesin vadede olduğu gibi, zamanında ifanın gerçekleşmemesi sözleşme amacı ve alacaklı menfaatini tamamen ortadan kaldırmamaktadır[1346]. Aksi yöndeki görüş ise, bu ayrımı

(gerçek olmayan-mutlak anlamda) kesin vadeli işlemler açısından ise, imkansızlığın gündeme gelebileceğini ifade etmektedir. Bkz. Dural, s. 103 vd.

1344 Dural, s. 103-104; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1488; Keskin, s. 218; Kurt, Leyla Müjde, **Borçlunun Sorumlu Olmadığı Sonraki İmkânsızlık**, B. 4, Ankara 2016, s. 172; Altunkaya, Mehmet, **Edimin Başlangıçtaki İmkansızlığı**, Ankara 2005, s. 122; Gündoğdu, s. 187-188. Geçici imkansızlık bağlamında değil, ancak kesin vadeli işlemlerde edimin ifa edilmemesi açısından benzer yönde bkz. Serozan, İfa, s. 58. Yine İsviçre Hukuku'nda da edimin geçici olarak ifa edilmesine ilişkin bir ayrım yapılmaksızın mutlak kesin vadeli işlemler açısından edimin ifa edilmemesini imkansızlık olarak; nisbi kesin vadeli işlemlerde ise edimin ifa edilmemesi halinde TBK md. 124/b.3 (OR Art. 108 Ziff 3) hükmünün uygulanması gerektiğine dair bkz. Schwenzer, s. 522-523; Honsell/Vogt/Wiegand, Art. 108, N. 6. Bunun eleştirisi hakkında bkz. Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 108, N. 35b.

1345 Altunkaya, İmkansızlık, s. 122; Keskin, s. 216.

1346 Altunkaya, İmkansızlık, s. 122; Keskin, s. 217.

reddetmekte ve kesin vadeyi karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde borçlu temerrüdü halinde ek süre tayininin gerekli olmadığı hallerin düzenlendiği TBK md. 124 hükmü ile ilişkilendirilmektedir[1347]. Bu görüşü savunan yazarlara göre[1348], sözleşmede taraflarca öngörülmüş olan kesin vade hukuki anlamında imkansızlık teşkil etmemektedir. Zira kesin vade hususu TBK md. 124/b.3 (OR Art. 108) hükmünde temerrütte süre verilmesini gerektirmeyen hallerden biri olarak öngörülmüştür. Dolayısıyla kanun koyucu kesin vadeyi temerrüt hükümleri arasında düzenlediğinden, bu halde imkansızlık hükümleri

---

1347 Oser/Schönenberger, Art. 108, N. 5 vd.; Schenker, s. 8 vd.; Altunkaya, İmkansızlık, s. 124-125. *ALTAŞ* kesin vadeyi mutlak ve nisbi olarak bir ayrıma tabi tutmamaktadır. Ancak kesin vadenin olduğu hallerde de BK md. 107/3 (TBK md. 124/3) hükmü gereği imkansızlıktan değil, temerrütten bahsedileceğini belirtmektedir. Bkz. Altaş, Hüseyin, **Borçlunun Sorumlu Olmadığı Sonraki İmkansızlık (BK.md.117)**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1991, s. 31. *SELİÇİ* öncelikle böyle bir ayrım yapmamakla birlikte, zamanın ifanın esaslı bir unsuru haline gelmesi durumunda imkansızlığın varlığını kabul etmektedir. Bkz. Seliçi, Kesin Vade, s. 93-94. Yine *TUNÇOMAĞ* da bu ayrımı yapmamakla birlikte, zaman unsurunun edimin esaslı unsuru haline getirildiği hallerde, edimin ifasının mümkün olmaması halinde imkansızlığın doğacağını belirtmektedir. Bkz. Tunçomağ, s. 693. Bu ayrımı reddetmemekle birlikte mutlak kesin vadeli işlemlerin de TBK md. 124/b.3 (OR Art. 108 Ziff 3) kapsamında değerlendirilebileceğine dair bkz. Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 108, N. 35b. Ancak yazarlar edimin ifasının kesin vade dolduktan sonra objektif olarak gerçekleştirilememesi halinde ifa imkansızlığına ilişkin hükümlere yollama yapmaktadır. Bkz. Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 108, N. 42.

1348 Schenker, s. 8 vd. Gerekçelerle ilgili ayrıca bkz. Dural, s. 105.

uygulanmamalıdır. Kanaatimizce mutlak kesin vade-nisbi kesin vade ayrımı isabetlidir. Zira kimi zaman edimin zamanında ifa edilmemesi, telafisi mümkün olmayan sonuçlara yol açabilmektedir. Dolayısıyla bu hallerde imkansızlığın kabulü gerekmektedir. Ancak yine edimin mutlaka belirli bir tarihte ifa edilmesinin kararlaştırıldığı, ancak o tarihte ifa edilmemesi halinde yine de edimin ifasında alacaklının menfaati söz konusu olabilecekse, bu halde TBK md. 124/b.3 hükmü uygulanarak temerrüde düşen borçluya ek süre vermeksizin alacaklının seçimlik haklarını kullanabileceği kabul edilmelidir. Bununla birlikte söz konusu işlemlerdeki bu kesinliği, yazarların bir kısmı ifa zamanının sözleşmenin esaslı unsuru haline gelmesi şeklinde açıklarken[1349]; diğer kısmı edimin esaslı unsuru haline gelmesi şeklinde açıklamaktadır[1350]. Bu durumu anlatabilmek açısından doktrinde bir kısım yazar tarafından "*ifa zamanına uyulmasının sözleşmenin kalmasına, uyulmamasının ise sözleşmesinin düşmesine yol açacağı*" ifadeleri kullanılmaktadır[1351]. Fakat doktrindeki bu formülasyon bazı yazarlar tarafından eleştirilmektedir[1352]. Zira kesin vadeli işlemde edimin alacaklı tarafından talep edilebilmesinin değil, borçlu tarafından ifa edilebilir olmasının ortadan kalkacağı

1349 Oser/Schönenberger, Art. 108, N. 5; Önen, s. 65; Havutçu, s. 55. İfa zamanının sözleşmenin esaslı bir unsuru halinde getirilmesi durumunda imkansızlıktan bahsedileceğine dair bkz. Tunçomağ, s. 941.

1350 Bucher, s. 327; Tunçomağ, s. 941; Eren, Genel, s. 1249.

1351 Becker, Art. 108, N. 12.

1352 Doktrinde *SELİÇİ*, kesin vadeli bir hukuki işlemde edimin ifa edilmemesinin imkansızlığa mı yoksa temerrüde mi yol açacağı konusunun tarafların üzerinde anlaşarak karar verebilecekleri bir konu olmadığını ifade etmektedir. Bkz. Seliçi, Kesin Vade, s. 98. Aynı yönde bkz. Havutçu, s. 56.

belirtilmektedir[1353]. Kanaatimizce söz konusu vadenin, sözleşmenin esaslı unsuru haline getirilmesinde mutlak kesin vadeden; vadenin, edimin esaslı unsuru haline getirilmesinde ise nisbi kesin vadeden bahsedilebilir. Zira sözleşmenin esaslı unsuru haline gelmiş bir ifa zamanı söz konusuysa ve edim ifa edilmemişse, burada artık edimin ifasından ne alacaklının bir menfaati söz konusudur ne de sözleşmenin amacı halen devam etmektedir. Bu nedenle bu halde imkansızlığın akla gelmesi gerekir. Ancak ifa zamanının edimin esaslı unsuru haline getirilmesinde edimin ifasında alacaklının menfaatinin devam etmesi mümkün olabileceğinden, burada nisbi kesin vadenin kabul edilerek temerrüt hükümlerinin uygulanması kanaatimizce yerinde olacaktır.

Kesin vadeli işlemler ile ilgili olarak doktrinde bir başka ayrım ise şu şekildedir: Birincisi *iki taraflı kesin vade-beideseitige Fixgeschäft*; diğeri ise *tek taraflı kesin vade-nur einseitige Fixgeschäft*[1354]. Bu ayrıma göre; iki taraflı kesin vadeli işlemde vadenin geçmesinden sonra ne alacaklı edimin ifasını talep edebilecek ne de borçlu edimi ifa edebilecektir. Tek taraflı kesin vadeli işleme göre ise; borçlu edimi ifa edemeyecek, ancak alacaklı dilerse edimin ifasını hala istiyorsa bunu talep edebilecektir. Söz konusu ayrımın önemi alacaklının vade geçtikten sonra hala aynen ifayı talep edip edemeyeceği noktasında toplanmaktadır[1355]. Zira taraflar arasında tek taraflı kesin vade söz konusuysa bu mümkün olacak, aksi halde alacaklı aynen ifa talebi dışındaki diğer seçimlik haklarını

1353 Oser/Schönenberger, Art. 108, N. 7; Seliçi, Kesin Vade, s. 98; Eren, Genel, s. 1249; Havutçu, s. 56.

1354 Schenker, s. 194; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 108, N. 36.

1355 Aynı zamanda bir diğer önemi ise, vadenin kesin olarak tespiti ile birlikte, alacaklının edimin ifasında özel bir amacı olsa da artık bunun ayrıca tespitinin gerekmemesidir. Bkz. Schenker, s. 196.

kullanabilecektir[1356]. Taraflar arasında kesin vade olduğunun ispatı konusunda, bunu iddia edenin, başka bir deyişle TBK md. 124/b.3 hükmüne dayanan tarafın ispatlaması gerektiği savunulmaktadır[1357].

Diğer taraftan ifade etmek gerekir ki kesin vadeli işlemler ile belirli vadeli işlemler arasındaki farka da ek süre tayini bağlamında değinmek gerekir. Bu anlamda belirli vadeli bir sözleşmede ihtar şartı aranmaksızın borçlunun temerrüdü söz konusu olurken, alacaklının seçimlik haklarını kullanabilmesi için ek süre tayin etmesi gerekmektedir. Ancak kesin vadeli işlemlerde vadenin gelmesi ile birlikte ihtara gerek olmaksızın borçlu temerrüde düşmekte, bunun yanında alacaklının seçimlik haklarını kullanabilmesi için borçluya ek bir süre tayin etmesi de gerekmemektedir[1358].

Kesin vade tarafların edimleri açısından; yalnızca bir tarafın edimi için öngörülebileceği gibi, iki tarafın edimi açısından da öngörülebilir[1359]. Ancak sadece taraflardan birisinin edimi açısından kesin vade öngörülürken, diğer taraf için böyle bir durum söz konusu değilse; kesin vadeden diğer taraf etkilenmeyecek ve onun edimini yerine getirmeyerek temerrüde düşmesi halinde TBK md. 124/b.3 uygulanmayacaktır[1360]. Ayrıca ek süre verilmesini gerektiren bir sözleşmenin ek süre verilmesini gerektirmeyen

---

1356 Schenker, s. 195.

1357 Bär, s. 16; Schenker, s. 196.

1358 Bucher, s. 327; Feyzioğlu, s. 259; Havutçu, s. 56-57; Eren, Genel, s. 1249. Ayrıca bkz. Yargıtay 15. HD, T. 14.07.2006, E. 2006/2611, K. 2006/4438; Yargıtay 13. HD, T. 19.11.2009, E. 2009/7940, K. 2009/13504; Yargıtay 13. HD, T. 02.12.2010, E. 2010/7108, K. 2010/15996. Kararlar için bkz. www.legalbank.net. E.T.: 08.08.2023.

1359 Oser/Schönenberger, Art. 108, N. 11; Önen, s. 66.

1360 Önen, s. 66.

bir sözleşmeye dönüştürülebilmesi için alacaklının onayı yanında borçlunun da rızasının aranması gerektiği ifade edilebilir[1361]. Zira bu halde borçlu aleyhine bir durum söz konusudur. Ancak bunun tam tersi olacak şekilde; yani ek süre verilmesini gerektirmeyen kesin vadeli bir işlemin ek süre verilmesini gerektiren bir işleme dönüştürülmesi halinde, doktrinde alacaklının bunu tek taraflı olarak yapmasının mümkün olduğu kabul edilmektedir[1362]. Buna örnek olarak doktrinde; kesin vadeli bir sözleşmede vadenin gelmesine rağmen alacaklının harekete geçmemesi ya da bir ek süre tayin etmesi verilmektedir[1363]. Bu durumda kesin vadeli işlemin belirli vadeli işleme dönüştüğü ve artık kesin vade niteliği kaybedildiğinden, alacaklının borçlunun temerrüdü sonucunda ek süre tayin etmeksizin seçimlik haklarını kullanamayacağı belirtilmektedir[1364].

Diğer taraftan doktrinde *OSER/SCHÖNENBERGER*'in de ifade ettiği gibi, kimi zaman somut olayın şartları dikkate alınarak hem hükmün ikinci bendine hem de üçüncü bendine dayanmak mümkün olabilmektedir[1365]. Söz konusu hükümler arasındaki fark

---

1361 Oser/Schönenberger, Art. 108, N. 12; Önen, s. 66.

1362 Oser/Schönenberger, Art. 108, N. 12; Önen, s. 66.

1363 Oser/Schönenberger, Art. 108, N. 12; Önen, s. 66-67.

1364 Önen, s. 67.

1365 Oser/Schönenberger, Art. 108, N. 6. *SCHENKER* ise, her iki düzenlemenin yakından ilişkili olduğunu kabul etmekle birlikte, OR Art 108 Ziff. 2'nin OR Art. 108 Ziff 3'e göre daha geniş olduğunu ifade etmektedir. Bkz. Schenker, s. 196. Doktrinde bir başka yazar ise, söz konusu hükümler arasında *faydasızlık* anlamında bir benzerlik olduğunu kabul etmekte ancak; üçüncü fıkradaki kesin vade hükmüne ilişkin faydasızlığın yalnızca sabit süre ile tanımlandığını ve menfaatin objektif olarak faydasız olup olmamasının önem arz etmediğini; ikinci fıkradaki

yazarın da ifade ettiği gibi; ikinci bentte sözleşme konusu edimin niteliği ön plandayken; üçüncü bentte sözleşmenin çeşidi ön planda tutulmaktadır. Buna örnek olarak, yazar bir kimsenin belirli bir trenin kalkmasından önce, tren istasyonuna gidebilmek için bir araba tutması, ancak bu arabanın geç kalması sonucunda trene yetişmenin artık mümkün olmaması halini vermektedir. Burada hangi hükme göre değerlendirme yapılacağına ilişkin önemli olanın, tarafların sözleşmedeki iradesi ve edimin ifasında bir yararsızlık halinin kalıp kalmaması, olduğu belirtilmektedir[1366]. Doktrinde *SCHWENZER* tarafından ise, iki hüküm arasındaki farkın bulanık olduğu, ancak bunun sonuçları açısından bir fark yaratmayacağından dolayı bir öneminin olmadığı belirtilmektedir[1367]. *BÄR* ise hükümler arasındaki farka ilişkin olarak; ikinci bentteki faydasızlığın daha sonra ortaya çıkmasına karşılık, üçüncü bentteki kesin vadenin baştan itibaren belirli olduğunu; ayrıca ikinci bentte düzenlenen faydasızlığın belirlenmesinde dikkate alınması gereken ana faktörün alacaklının edimle olan ilişkisi olmasına karşın, üçüncü bentteki ana faktörün zaman ve taraf iradeleri olduğunu belirtmektedir[1368].

Edimin kesin vadeli olduğunu ispatlama yükü bunu iddia eden taraftadır[1369]. Dolayısıyla alacaklı seçimlik haklarını kullanmak istiyor ve işlem kesin vadeli olup borçlu temerrüde düşmüşse, ispat yükü alacaklıda olacaktır[1370]. Ancak doktrinde kabul edilen iki taraf için kesin vadeli bir işlem söz konusuysa, bu halde borçlunun alacaklıyı

---

faydasızlığın ise etkin ve tanınabilir olması gerektiğini ifade etmektedir. Bkz. Gauch/Schluep/Schmid/Emmenegger, Band II, N. 2747.

1366 Oser/Schönenberger, Art. 108, N. 6.

1367 Schwenzer, s. 523.

1368 Bär, s. 14.

1369 Schenker, s. 196.

1370 Schenker, s. 196.

aynen ifayı talep yetkisinden mahrum bırakmak istemesi halinde, işlemin kesin vadeli olduğunu kendisinin ispat etmesi gerektiği belirtilmektedir[1371].

III. Özel Düzenlemeler

A. Türk Borçlar Kanunu Kapsamında Taşınır Satım Sözleşmesinde

1. Satıcının Temerrüdü

a. Kural

Taşınır satım sözleşmesinde satıcının temerrüdü 6098 sayılı TBK'nın 212 (eBK md. 187) hükmünde düzenleme altına alınmıştır. Söz konusu düzenlemenin birinci fıkrası belirli veya belirsiz süreli adi satışlar ile belirsiz süreli ticari satışlar açısından uygulama bulacak olan hükümdür. Zira maddenin ikinci ve üçüncü fıkraları belirli vadeli ticari satım sözleşmeleri açısından öngörülmüş düzenlemeler içermekle birlikte, aşağıda incelenmektedir.

İlgili düzenlemenin birinci fıkrasına göre; satıcının temerrüdü halinde borçlu temerrüdüne ilişkin genel hükümler uygulanacaktır. Dolayısıyla belirli ve belirsiz süreli adi satım sözleşmeleri ile belirsiz süreli ticari satım sözleşmelerinde satıcının temerrüde düşmesi halinde genel hükümler olan TBK md. 117 ve TBK md 123-125 hükümlerine atıf söz konusu olduğundan, kural olarak alıcının satıcıya ek süre vermesi gerekecektir[1372]. Ancak TBK md. 124 hükmünde düzenlenen hallerden birinin mevcut olması halinde alıcı satıcıya ek süre vermeksizin seçimlik haklarını kullanabilecektir.

b. İstisna

Taşınır satım sözleşmesinde satıcının temerrüdü halinde her ne kadar kural olarak genel hükümlere atıf yapılmış olsa da belirli vadeli bir ticari satım sözleşmesinin söz

---

1371 Schenker, s. 196.

1372 Eren, Özel, s. 69-70; Aral/Ayrancı, s. 131.

konusu olduğu hallerde, istisnai bir düzenlemeye yer verilmiştir. Nitekim belirli vadeli ticari satım sözleşmesi de yine TBK md. 212 (eBK md. 187-OR Art. 190) hükmünde düzenlenme altına alınmış olup, ilgili düzenlemenin ikinci fıkrasına göre; zilyetliğin devri için belirli bir sürenin kararlaştırıldığı ticari satım sözleşmelerinde satıcının temerrüde düşmesi halinde, alıcının devir isteminden vazgeçerek borcun ifa edilmemesinden doğan zararın giderilmesini istediğinin kabul edildiği düzenlenmektedir. Hükmün son fıkrasında ise, alıcının satılanın devrini isteme niyetinde olması halinde bunu belirlenen sürenin bitiminde derhal satıcıya bildirmesi gerektiği düzenlenmiştir.

İlgili düzenlemeden yola çıkıldığında ilk olarak doktrinde, ticari satım sözleşmesinde belirli vade kararlaştırılması halinde, bu sözleşmelerin kesin vadeli sözleşmeler olduğuna dair karinenin olduğu kabul edilmektedir[1373]. Dolayısıyla kanun koyucu kesin vadeli ticari satım sözleşmeleri ile belirli vadeli ticari satım sözleşmelerini bir tutmaktadır[1374]. Oysa kesin vadeli sözleşmelerde vade, taraflar açısından o kadar önemlidir ki taraflar en son o vadede edimin ifa edilmiş olmasını arzu etmektedir[1375]. Dolayısıyla kesin vadeli bir sözleşmede vadenin gelmesi ile birlikte ihtara gerek olmaksızın TBK md. 117 hükmü gereği borçlu temerrüde düşer ve temerrüde düşen borçluya herhangi bir ek süre tayin edilmeksizin alacaklı TBK md. 125 hükmündeki seçimlik hakları kullanabilir. Ancak belirli vadeli sözleşmelerde vadenin gelmesi her ne

---

1373 Keller/Schöbi, s. 207; Bucher, s. 328; Koller, s. 987; Honsell/Vogt/Wiegand/Koller, Art. 190, N. 4; Tunçomağ, s. 941; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 510; Havutçu, s. 57; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1730; Eren, Özel, s. 72; Aral/Ayrancı, s. 134; Yavuz/Acar/Özen, s. 103.

1374 Tandoğan, C. I/1, s. 133; Aral/Ayrancı, s. 134; Aydoğdu/Kahveci, Özel, s. 106; Eren, Özel, s. 72.

1375 von Tuhr, s. 623; Schenker, s. 192; Aral/Ayrancı, s. 133-134.

kadar taraflar açısından önemli olsa da vade kesin vadeli sözleşmelerdeki kadar etkili değildir. Dolayısıyla vadenin gelmesi ihtara gerek olmaksızın her ne kadar borçlunun temerrüdüne yol açsa da borçluya edimin ifası açısından TBK md. 123 hükmünde öngörülen ek sürenin tayin edilmesi gerekmektedir. Görüldüğü üzere kanun koyucu belirli vadeli ticari satım sözleşmelerini de kesin vadeli ticari satım sözleşmeleri gibi görmektedir. Bu nedenle bu sözleşmeler açısından da kesin vadeli sözleşmeler gibi herhangi bir ek süre tayinine gerek olmaksızın alacaklı seçimlik haklarını kullanabilecektir[1376]. Hükmün ikinci fıkrasına göre ise; belirli vadeli ticari satımda satıcının temerrüde düşmesi halinde, alıcının müspet zararı istediği yönünde karine olduğu belirtilmektedir[1377]. Bununla birlikte alıcının sözleşmeden dönme hakkının olup olmadığı hükümde açık bir şekilde düzenlenmemekle birlikte, doktrinde de bu husus tartışmalıdır. Doktrinde bir görüş tarafından, dönme hakkının tanınmadığından bahisle bu hakkın kullanılamayacağı savunulmaktadır[1378]. Doktrindeki hakim görüş ise, alıcının isterse sözleşmeden dönerek menfi zarar tazmini talep hakkını kullanabileceği yönündedir[1379]. Yine sözleşmeden tamamen kurtulmak niyetinde olan alıcının, bu hakkı

1376 Tandoğan, Mes'uliyet, s. 510; Eren, Özel, s. 72; Yavuz/Acar/Özen, s. 103; Aral/Ayrancı, s. 133-134; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1730.

1377 Voser, s. 97; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 510; Önen, s. 67; Havutçu, s. 57; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1730; Aral/Ayrancı, s. 134; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1730.

1378 Becker, Art. 190, N. 14; Voser, s. 97.

1379 Lemp, s. 74; Tandoğan, C. I/1, s. 135; Eren, Özel, s. 75. *TANDOĞAN* bu halde kanun koyucunun amacının seçimlik hakları sınırlamak değil, belirli vadeli ticari satım sözleşmelerini kesin vadeli sözleşmeler olarak düzenlemek olduğunu; ayrıca sözleşmeden dönmeye karar veren alıcının bunu derhal satıcıya bildirmesi gerektiğini ifade etmektedir. Bkz. Tandoğan, C. I/1, s. 135.

kullanabileceği, ancak bu halde TBK md. 123 hükmü gereği ek süre tayin edilmesi gerektiğini savunan bir görüş de vardır[1380].

Hükme ilişkin bu kısa açıklamanın ardından, ilk olarak belirli vadeli ticari satım sözleşmeleri açısından neden farklı bir düzenleme öngörülme ihtiyacı doğduğuna bakılacak olursa, doktrinde çeşitli sebeplerden bahsedildiği görülmektedir. İlk sebep olarak; ticari satım sözleşmelerinde, bu sözleşmelerin ticari niteliklerinden dolayı hız ve güvenliğin sağlanabilmesi ifanın bir an önce gerçekleşmesinin, ifanın gerçekleşmediği halde ise bu sefer sonuçlarının bir an önce belirli olmasının arzu edilmesi gösterilmektedir[1381]. Dolayısıyla bu sözleşmeler açısından ek süre tayin edilmemesi hususu da bu gerekçe ile açıklanmaktadır[1382]. İkinci sebep olarak, alacaklının ticari satım sözleşmesi aracılığıyla elde edeceği malları zaten satarak kar elde amacı olması ve bu karı tazminat davası ile elde edebildikten sonra, o malları elde etmesinin de bir önemi kalmayacağı gösterilmektedir[1383]. Son olarak, alıcının hala teslimi istemesi halinde bunu derhal bildirmesi gerektiğine ilişkin düzenlenmenin amacı -alıcının malın değerindeki değişikliklere ilişkin kendisine fırsat yaratarak karşı taraf aleyhine olacak şekilde spekülasyon yapmasının önlenmek istenmesi- bir diğer sebep olarak gösterilmektedir[1384]. Bu sebepler arasında çalışmamızı ilgilendiren husus ise, ticari hayatın gerektirdiği hızın sağlanabilmesi amacıyla ilgili düzenlemenin öngörülmüş olduğuna dair sebeptir. Zira gerçekten de ticari satımlar açısından hız oldukça önemlidir. Ancak burada kısa bir

---

1380 Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1730.

1381 Oser/Schönenberger, Art. 190, N. 5; Tandoğan, C. I/1, s. 135; Aral/Ayrancı, s. 136.

1382 Tandoğan, Mes'uliyet, s. 512.

1383 Oser/Schönenberger, Art. 190, N. 5; Tandoğan, C. I/1, s. 136; Aral/Ayrancı, s. 136-137.

1384 Tandoğan, C. I/1, s. 136; Aral/Ayrancı, s. 136.

parantez açılması gerekmektedir. Nitekim ilgili düzenleme tüm ticari sözleşmeler açısından değil, ticari satım sözleşmesinde belirli bir vadenin kararlaştırıldığı hallerde uygulama bulacaktır. Dolayısıyla belirsiz vadeli ticari satım sözleşmelerinde borçlunun temerrüdü halinde, kural olarak karşılıklı borç yükleyen bir sözleşme olduğu sürece TBK md. 123 hükmü gereği ek süre tayin edilmesi gerekecektir. Taraflarca ticari bir satımda belirli vadenin kararlaştırılmış olması demek, aslında o sözleşmenin kesin olarak o tarihte ifasının büyük önem arz etmesinden dolayı kesin vadeli sözleşmeler olduğuna dair karinenin kabulünü gerekli kılmaktadır. Dolayısıyla tarafların vade konusunda hassas oldukları durumda bunu (kesin vade dışında) belirli vadeli sözleşme olarak düzenlemeleri gerekir ki ek süre tayinine gerek kalmasın.

Diğer taraftan ilgili düzenlemedeki ticari satım sözleşmesinden ne anlaşılması gerektiğine de bakılması gerekmektedir[1385]. Zira söz konusu sözleşmeler kanun koyucu tarafından tanımlanmış değildir. Doktrindeki hakim görüş; *satım konusunu tekrar satma ve kar etmeyi meslek edinen kişiyle yapılan satışı* ticari satım sözleşmesi olarak nitelendirilmektedir[1386]. Bu görüşe göre, tekrar satma ve kar elde etmeyi meslek edinen kişinin malı alıp direkt satarak kar elde etmesi yanında, malı üretim malzemesi olarak alıp sonrasında satması da ticari satım sözleşmesi olarak değerlendirilmektedir. Diğer taraftan ticari satış hususuna ilişkin olarak TTK'daki ilgili düzenlemelere de bakmak gerekir. TTK md. 3 hükmüne göre; TTK'da düzenlenen hususlarla bir ticari işletmeyi ilgilendiren bütün işlem ve fiiller ticari iş olarak kabul edilmektedir. Ayrıca yine TTK

1385 Satım sözleşmesi niteliği ağır basan isimsiz sözleşmeler açısından da ilgili hükümlerin uygulama bulacağına dair bkz. Eren, Özel, s. 71.

1386 Oser/Schönenberger, Art. 190, N. 7; Becker, Art. 190, N. 3; Huguenin, s. 709; Honsell/Vogt/Wiegand/Koller, Art. 190, N. 7; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 508; Aydoğdu/Kahveci, Özel, s. 106; Aral/Ayrancı, s. 133.

md. 19 hükmüne göre; bir tacirin borçlarının ticari olması karinesi mevcut olup, gerçek kişi tacirin açıkça işletmesi ile ilgili olmadığını belirttiği satışlar adi satış olarak değerlendirilecektir. Hükmün ikinci fıkrasına göre ise; taraflardan yalnızca birisi için ticari iş niteliğinde olan sözleşmeler de Kanun'da aksine hüküm bulunmadıkça diğer taraf açısından da ticari iş olarak sayılmaktadır. Bu anlamda olmak üzere, ilk olarak TTK'da düzenlenen satım sözleşmeleri ticari satım sözleşmesi olarak değerlendirilecektir[1387]. İkinci olarak tacirler arasında akdedilen sözleşmelerde taraflardan birisi ya da her ikisi için ticari nitelik taşıyan sözleşmeler, gerçek kişi tacirin bu satım sözleşmesinin ticari işiyle ilgili olmadığını bildirmediği sürece, ticari satım sözleşmesi olarak nitelendirilecektir[1388]. Son olarak ise, ilgili düzenlemenin ticari nitelikte de olsa taşınmaz satım sözleşmeleri bakımından uygulama alanı bulmayacağını ifade etmek gerekir[1389].

2. Alıcının Temerrüdü

Taşınır satım sözleşmeleri açısından alıcının temerrüdü halinde de ek süre verilmesini gerektirmeyen hal özel olarak düzenleme altına alınmış ve genel hükümlerde farklı bir düzenleme getirilmiştir. Ancak bu ayrım satıcının temerrüdündeki gibi adi-ticari satım sözleşmesi ayrımı yapılarak değil; peşin-vadeli satım ayrımı yapılarak kaleme alınmıştır. Bu nedenle söz konusu düzenleme adi-ticari satım sözleşmesi ayrımı

1387 Bunlara örnek olarak boşaltma yerinde teslim şartlı satım sözleşmesi, FOB satım sözleşmesi, SİF satım sözleşmesi verilmektedir. Bkz. Tandoğan, Mes'uliyet, s. 508; Eren, Özel, s. 71.

1388 Tandoğan, Mes'uliyet, s. 508-509; Aydoğdu/Kahveci, Özel, s. 106; Eren, Özel, s. 71; Yavuz/Acar/Özen, s. 102.

1389 Eren, Özel, s. 71.

yapılmaksızın, peşin satım olduğu sürece her ikisi açısından da uygulama alanı bulabilecektir[1390].

İlk olarak ilgili düzenlemeye bakıldığında, TBK md. 235 (eBK md. 211-OR Art. 214) hükmüne göre; satılanın ancak satış bedeli ödendikten sonra ya da ödeme anında devredilmesi gereken durumlarda alıcının temerrüde düşmesi halinde, satıcı herhangi bir işleme gerek olmadan satım sözleşmesinden dönebilmektedir. Ayrıca hükmün ikinci fıkrasına göre ise, bu hakkını kullanmak isteyen satıcı durumu gecikmeksizin alıcıya bildirmek zorundadır. Son olarak hükmün üçüncü fıkrasında ise, satım bedeli ödenmeden satım konusunun alıcıya devredilmiş olması halinde, satıcının sözleşmeden dönebilmesi ve ifa konusunu geri alabilmesi için, bu hakkını sözleşmede açıkça saklı tutmuş olması gerekmektedir.

Hükmün uygulanabilmesi için olması gereken satım sözleşmesi, *peşin satım* ya da *ön ödemeli satım* sözleşmesidir[1391]. Zira söz konusu sözleşmelere göre, satım bedeli ya

---

1390 Tandoğan, Mes'uliyet, s. 522; Eren, Özel, s. 169; Aral/Ayrancı, s. 215; Aydoğdu/Kahveci, Özel, s. 225. Ortada belirli vadeli bir ticari satım sözleşmesi olduğunda; satıcı temerrüde düşerse yukarıda olduğu gibi alıcının karine olarak aynen ifayı reddederek müspet zarar istediği kabul edilirken; alıcının peşin vadeli bir sözleşme açısından temerrüde düşmesi halinde karine olarak satıcının hala aynen ifayı istediği kabul edilmektedir. Bu farklılığın sebebi doktrinde, alıcının borç konusunun para borcu olmasına karşılık, satıcının borç konusunun mal olmasından kaynaklandığı belirtilmektedir. Zira para borcu gecikse de hala işe yarayabilecek bir edim gibi görülmektedir. Bkz. Tandoğan, Mes'uliyet, s. 523; Eren, Özel, s. 170.

1391 Honsell/Vogt/Wiegand/Koller, Art. 214, N. 2; Eren, Özel, s. 169; Aral/Ayrancı, s. 215; Aydoğdu/Kahveci, Özel, s. 225.

satım konusunun teslimi anında ya da teslimden önce ödenmesi gerekmektedir. Bedelin ne şekilde ödendiğinin bir önemi yoktur. Nitekim alıcı bedeli nakit ödeyebileceği gibi, bono, banka ya da posta havalesi gibi ödeme yöntemlerini de kullanabilir[1392]. Söz konusu bedelin ödenmemesi halinde, alıcının temerrüdü gündeme geleceğinden, satıcının herhangi bir işlem yapmasına gerek olmaksızın, sözleşmeden dönmesi mümkün olacaktır. Yine kısmi olarak bedelin ödenmemiş olması halinde de doktrinde satıcının sözleşmeden dönme hakkını kullanabileceği kabul edilmektedir[1393]. Zira peşin satım sözleşmeleri de kanun koyucu tarafından kesin vadeli sözleşmeler gibi görülmektedir[1394]. Bunun bir sonucu olarak satıcının sözleşmeden dönmeden önce herhangi bir işlem yapmasına gerek olmaması, satıcının ek süre tayin etmesine gerek olmadığı anlamına gelmektedir[1395]. Satıcının ek süre tayin etmeden sözleşmeden dönme hakkını kullanmak istemesi halinde, Kanun'da da ifade edildiği üzere bunu gecikmeksizin alıcıya bildirmesi gerekmektedir. Gecikmeksizin bildirmeden anlaşılması gerekenin, satıcının fiyat değişikliklerinden faydalanarak spekülasyon yapmasına imkan vermeyecek kadar kısa süre olduğu kabul edilmektedir[1396].

1392 Eren, Özel, s. 169.

1393 Eren, Özel, s. 170.

1394 Becker, Art. 214, N. 1; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 522-523; Aydoğdu/Kahveci, Özel, s. 226; Eren, Özel, s. 170.

1395 Becker, Art. 214, N. 1; Oser/Schönenberger, Art. 214; N. 7; Honsell/Vogt/Wiegand/Koller, Art. 214, N. 2; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 522; Eren, Özel, s. 170; Aral/Ayrancı, s. 215; Yavuz/Acar/Özen, s. 223; Aydoğdu/Kahveci, Özel, s. 225.

1396 Becker, Art. 214, N. 6; Aydoğdu/Kahveci, Özel, s. 226.

Satıcı hükümde ifade edildiği gibi beyanı derhal iletmediğinde, doktrinde satıcının dönme hakkından vazgeçmiş sayılacağı kabul edilmektedir[1397]. Fakat bu kabule rağmen, satıcının alıcıya TBK md. 123 hükmünde öngörülen ek süreyi tayin ederek, bu sefer genel hükümlerdeki sözleşmeden dönme hakkını kullanabileceğini belirtmek gerekir[1398]. Diğer taraftan doktrinde; satıcının diğer seçimlik hakları kullanmak niyetinde olması halinde, alıcıya TBK md. 123 hükmünde öngörülen ek süreyi vermek zorunda olduğu kabul edilmektedir[1399]. Diğer seçimlik haktan kastedilen ifanın reddedilerek müspet zarar tazminidir. Nitekim doktrinde alıcının temerrüdü halinde, satıcının dönme hakkı dışında, her ne kadar hükümde öngörülmese de edimin ifasını reddederek müspet zararı talep etme hakkının da var olduğu belirtilmektedir[1400].

Değerlendirilmesi gereken bir diğer husus ise, satıcının sözleşme gereği bedeli peşin isteme hakkının olmasına rağmen, bu bedel ödenmeden sözleşme konusunu alıcıya teslim ettiği hallerde hangi fıkranın uygulanması gerektiğidir. Zira doktrinde bir görüş bu halde, satıcı dönme hakkını sözleşmede saklı tutmadığı sürece, edim konusunu teslim etmek suretiyle artık dönme hakkından vazgeçildiğinin kabul edilmesi gerektiği ve TBK md. 235 hükmünün üçüncü fıkrasının uygulanması gerektiğini savunmaktadır[1401]. Aksi

---

1397 Becker, Art. 214, N. 5; Honsell/Vogt/Wiegand/Koller, Art. 214, N. 12; Eren, Özel, s. 170. Alıcının bilinmemesi ya da bulunamaması durumunda, satıcı bildirimde bulunamadığı için sorumlu tutulamaz. Bkz. Becker, Art. 214, N. 6.

1398 Honsell/Vogt/Wiegand/Koller, Art. 214, N. 12; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1732; Aral/Ayrancı, s. 216; Yavuz/Acar/Özen, s. 224.

1399 Tandoğan, Mes'uliyet, s. 523; Eren, Özel, s. 170; Aral/Ayrancı, s. 216; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1732.

1400 Eren, Özel, s. 170; Aral/Ayrancı, s. 215.

1401 Becker, Art. 214, N. 7; Lemp, s. 75-76; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 525.

yöndeki görüş ise, bu halde hükmün birinci fıkrasının uygulanabileceğini savunmaktadır[1402]. Kanaatimizce de bu halde TBK md. 235/f.III hükmü oldukça açık olup, uygulanması gereken de bu düzenlemedir.

B. Türk Borçlar Kanunu Kapsamında Eser Sözleşmesinde

Ek süre verilmesini gerektirmeyen hallerden bir diğeri ise, eser sözleşmesine ilişkin düzenlemeler arasında, TBK md. 473 (eBK md. 358-OR Art. 366) hükmünde yer almaktadır[1403]. İlgili düzenlemeye göre; yüklenicinin işe zamanında başlamaması veya sözleşme hükümlerine aykırı olarak işi geciktirmesi ya da işsahibine yüklenemeyecek bir sebeple ortaya çıkan gecikme yüzünden bütün tahminlere göre yüklenicinin işi kararlaştıran zamanda bitiremeyeceği açıkça anlaşılırsa, işsahibi teslim için belirlenen günü beklemek zorunda olmaksızın sözleşmeden dönebilecektir[1404]. Doktrinde de ifade edildiği üzere ilgili düzenlemenin uygulanabilmesi açısından yüklenicinin sözleşmeye

---

1402 Oser/Schönenberger, Art. 214, N. 12.

1403 eBK md 358 düzenlemesinde dönme kavramı yerine fesih kavramı kullanılmakla birlikte, bu kavram doktrinde geçmişe etkili dönme olarak kabul edilmekteydi. Bkz. Öz, Eser Sözleşmesinden Dönme, s. 47; Yavuz/Acar/Özen, s. 1020.

1404 Doktrinde bu kuramın başka bir ifadesi olarak "*İşlem Temelinin Çökmesi Kuramının*" kullanılabileceğini; buna göre tasarrufların boşa çıkması üzerine yapılan işlemin temelinin çöktüğü ve tarafların bu nedenle sözleşme ile bağlılıktan kurtulması ya da sözleşmenin yeni şartlara uyarlanması gerektiği hakkında bkz. Altaş, Hüseyin, "İstisna Sözleşmesinde İş Sahibinin İfadan Önce Sözleşmeden Dönme Hakkı (BK mad. 358)", **Prof. Dr. Fikret Eren'e Armağan**, Ankara, 2006, s. 98, dpn. 2.

aykırı davranışları ile dönme hakkı tanıyan nedenler arasında illiyet bağı bulunmalıdır[1405]. Bununla birlikte hükmün uygulanması açısından yüklenicinin herhangi bir kusuru aranmadığını belirtmek gerekir[1406].

Eser sözleşmesi doktrinde, *yüklenicinin bir eser imal ederek teslim etmeyi, işsahibinin ise bunun karşılığında ücret ödemeyi üstlendiği sözleşme* olarak tanımlanmaktadır[1407]. Eser sözleşmesinin hukuki niteliğine bakıldığında ise; doktrinde bir görüşe göre, eser sözleşmesi ani edimli sözleşme olarak nitelendirilmektedir[1408].

1405 Altaş, İstisna, s. 99. Yüklenicinin arsada kayalar çıkması nedeniyle işi geciktirmesi halinde illiyet bağının var olmadığına dair bkz. Altaş, İstisna, s. 99.

1406 Gauch, Peter, **Der Werkvertrag**, Freiburg 2019, N. 675; Tandoğan, Haluk, **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, C. 2, B.5, İstanbul 2010, s. 117; Altaş, İstisna, s. 98.

1407 Aydoğdu/Kahveci, Özel, s. 765; Eren, Özel, s. 595; Kılıçoğlu, Özel, s. 454 vd.

1408 Seliçi, Özer, **Borçlar Kanunu'na Göre Sözleşmeden Doğan Sürekli Borç İlişkilerinin Sona Ermesi**, İstanbul 1976, s. 26; Yavuz/Acar/Özen, s. 994; Kılıçoğlu, Özel, s. 459. Eser sözleşmesini ani edim borcu doğuran sözleşmeler olarak nitelendiren görüşe göre; yüklenici tarafından işin yürütülmesi borcu süreklilik yaratan bir borç niteliği taşımamakla birlikte bu çalışmalar işsahibini de ilgilendirmemektedir. İş sahibinin ifa menfaati ancak sözleşmede saptanan sonucun gerçekleşmesiyle sağlanabilir. Bkz. Seliçi, Sürekli Borç İlişkisi, s. 26. Borç ilişkisinin sona ermeden devam ettiği yalnızca muhtevasının değiştiği hakkında bkz. Seliçi, İnşaat, s. 77. Doktrinde *KURT* ise, eser sözleşmesinin kural olarak ani edim borcu doğuran sözleşme olduğunu kabul etmekle birlikte, aynı zamanda bu sözleşmelerin bazen sürekli edim borcu doğuran sözleşmelerin niteliklerini taşıdığı durumların da olabileceğini ifade etmektedir. Bkz. Kurt, Leyla Müjde, **6098 Sayılı**

Başka bir görüş ise, sürekli edimli sözleşme olarak nitelendirmektedir[1409]. Son olarak doktrinde bir başka görüş, eser sözleşmesini karma bir sözleşme olarak nitelendirmektedir[1410]. Buradan çıkan bir diğer tartışma konusu ise, sözleşmedeki edimler arası karşılıklılık ilişkisine dairdir. Nitekim doktrinde bir görüşe göre; eser sözleşmesindeki karşılıklılık ilişkisi ancak eserin teslimi ve ücret ödeme borcu

---

Türk Borçlar Kanunu Hükümlerine Göre Yüklenicinin Eseri Teslim Borcunda Temerrüdü, Ankara 2012, s. 54.

1409 Gautschi, Georg, **Berner Kommentar, Kommentar zum schweizerischen Privatrecht,** Schweizerisches Zivilgesetzbuch Das Obligationenrecht, 2. Abteilung Die Einzelnen Vertragsverhältnisse, 3. Teilband, Der Werkvertrag Art. 363-379 OR, Bern 1967, Art. 377, N. 1a. Bu görüşü savunan yazarlara göre ise; yüklenicinin iş görme faaliyeti zamana yayılmış bir sürekli edim borcu doğurmaktadır. Bkz. Gautschi, Berner Kommentar, Art. 377, N. 1a-1b.

1410 Serozan, Dönme, s. 166, s. 175 vd. Doktrinde *ÖZ* ise, eser sözleşmelerinin kural olarak ani edimli olduğunu, ancak istisnai olarak yine ani edimli olmakla birlikte sürekli borç ilişkisi kurmalarının da mümkün olabileceğini belirtmektedir. Buna örnek olarak ise; ard arda eser teslim borcunu içeren sözleşmeleri ve tek bir eser sözleşmesinin zaman içinde genişlediği eser sözleşmelerini vermektedir. Bkz. Öz, Eser Sözleşmesinden Dönme, s. 20-22. Karma görüşü savunan yazarlara göre; eser sözleşmesini ne mutlak olarak ani edimli ne de mutlak olarak sürekli edimli sözleşmeler olarak nitelendirmek mümkün değildir. Dolayısıyla eser sözleşmelerin hem ani edimli hem de sürekli edimli borç ilişkilerinin özelliklerini yansıtan kendine özgü bir sözleşme olduğunu ifade etmektedirler. Bkz. Serozan, Dönme, s. 166.

arasındadır[1411]. Diğer bir görüşe göre ise, eser sözleşmesi açısından karşılıklılık ilişkisi ücret ödeme borcu ile eserin meydana getirilmesi ve teslim borcu arasında yer almaktadır. Buna dayanak olarak, kanun koyucunun TBK md. 473 hükmünde, eser sözleşmeleri açısından hem ayni edim niteliğindeki teslimin hem de eser meydana getirme unsuruna ait bir iş görme ediminin olduğunu dolaylı olarak belirttiği kabul edilmektedir[1412]. Ayrıca yine bu görüşte olan yazarların bir kısmına göre; TBK md. 473 hükmündeki ihlal, eserin teslimindeki değil, imalindeki bir temerrüt hali olarak değerlendirilmelidir[1413]. Oysa doktrinde başka bir görüş, TBK md. 473 hükmündeki halin temerrüt olarak nitelendirilemeyeceğini kabul etmektedir[1414].

1411 Seliçi, Sürekli Borç İlişkisi, s. 26.

1412 Gauch, N. 668; Gautschi, Berner Kommentar, Art. 377, N. 1a; Honsell/Vogt/Wiegand/Zindel/Pulver, Art. 366, N. 1; Aral/Ayrancı, s. 476; Ozanoğlu, Hasan Seçkin, "İstisna ve Özellikle İnşaat Sözleşmelerinde Müteahhidin (Yüklenicinin Eseri Teslim Zamanında Gecikmesine Bağlanan İfaya Eklenen Cezai Şart (Gecikme Cezası) Kayıtları, **Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 3, S. 2, 1999, s. 2 (Bkz. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/789900 E.T.: 25.08.2022). İşe başlama ve devam etmenin bir borç olarak öngörülmesi hakkında ayrıca bkz. Yavuz/Acar/Özen, s. 1018.

1413 Gautschi, Berner Kommentar, Art. 366, N. 1d; Tandoğan, C. 2, s. 113; Seliçi, İnşaat. 79; Altaş, İstisna, s. 98; Eren, Özel, s. 643. Bu durumu temerrüt hali olarak gören görüş için ayrıca bkz. Becker, Art. 366, N. 4.

1414 Öz, Eser Sözleşmesinden Dönme, s. 49. Bu hükümde öngörülen düzenlemenin temerrüt olarak nitelendirilmesinin kavram karışıklığı yaratmaktan başka bir anlam ifade etmeyeceği, söz konusu düzenlemedeki hallerin ancak bazı özen borcu

Söz konusu görüş farklılığı, aşağıda açıklanacak olan durumlardan birinin ortaya çıkması halinde, alacaklının yalnızca dönme hakkına mı yoksa temerrüt hükümlerinin düzenlendiği TBK md. 125 hükmünde yer alan tüm seçimlik haklara mı kavuşacağı noktasında da farklılığa neden olmaktadır. Nitekim doktrinde bir görüş, TBK md. 125 hükmündeki diğer seçimlik hakların da gündeme gelebileceğini belirtirken[1415], diğer bir görüş yalnızca dönme hakkından bahsedilebileceğini ifade etmektedir[1416]. Tüm seçimlik hakların gündeme gelebileceğini savunan görüş de kendi içerisinde ikiye ayrılmaktadır. Nitekim bunlardan birisi eserin yapımına başlanmış olup olmamasına göre ayrım yapmakta; eserin icrasına hiç başlanmadığı hallerde TBK md. 125 hükmünün gündeme gelebileceğini, ancak eser icrasına başlandıktan sonra artık yalnızca dönme hakkından söz edilebileceğini belirtmektedir[1417]. Diğer görüş ise, bu ayrımı yapmaksızın seçimlik haklara gidilebileceğini savunmaktadır[1418].

Buraya kadar olan tartışmalara ilişkin kısa bir değerlendirme yapmak gerekirse; ilk olarak eser sözleşmesinin ani edim borcu doğuran bir sözleşme mi sürekli edim borcu doğuran bir sözleşme mi yoksa karma nitelikte bir sözleşme mi olduğuna değinmek gerekir. Eser sözleşmesi bir eserin meydana getirilerek teslimi karşılığında ücrete hak kazanılan bir sözleşmedir. Bundan yola çıkıldığında kanaatimizce bu sözleşmeleri ani

---

ihlalleri olarak nitelendirilebileceğine dair bkz. Öz, Eser Sözleşmesinden Dönme, s. 49-50.

1415 Gauch, N. 675; Becker, Art. 366, N. 4; Seliçi, İnşaat, 80; Eren, Özel, s. 643; Yavuz/Acar/Özen, s. 1019- 1020; Aral/Ayrancı, s. 479; Kurt, Eser, s. 67.

1416 Öz, Eser Sözleşmesinden Dönme, s. 49; Tandoğan, C. 2, s. 113.

1417 Gautschi, Berner Kommentar, Art. 366, N. 2a. Karş. Seliçi, İnşaat, s. 80.

1418 Eren, Özel, s. 643; Yavuz/Acar/Özen, s. 1020; Aral/Ayrancı, s. 479; Kurt, Eser, s. 67.

edimli sözleşme olarak nitelendirmek mümkün görünmemektedir. Zira yüklenici yalnızca eseri teslim yükümlülüğü değil, aynı zamanda bu yükümlülükten önce bir eser imal etme yükümlülüğü altındadır. Bununla birlikte bu yükümlülüğün varlığı ve buna aykırılık halindeki durum TBK mmd. 473/f.I hükmünde açıkça ifade edilmektedir. Dolayısıyla kanaatimizce söz konusu sözleşmelerin karma bir niteliğe sahip olduğu kabul edilmelidir. Böylece eser sözleşmesinde edimler arası karşılıklılık ilişkisinin, ücret ödeme yükümlülüğü ile eserin imal edilmesi ve teslimi yükümlülüğü arasında olduğunu sonucuna da varılacaktır. Bunun bir diğer sonucu ise; TBK md. 473/f.I hükmündeki düzenlemenin eserin imal edilmesi halinde ortaya çıkan bir temerrüt hali olmasıdır. Ancak bu noktada genel hükümlere gidilerek diğer seçimlik hakların gündeme gelip gelmeyeceğinin de değerlendirilmesi gerekir. Her ne kadar burada eserin imal edilmesinde bir temerrüt söz konusu olsa da özel olarak kanun koyucu tarafından yalnızca sözleşmeden dönme hakkının düzenlenmesinden dolayı, TBK md. 125 hükmünde öngörülen diğer seçimlik hakların burada gündeme gelmeyeceği görüşüne biz de katılmaktayız. Zira burada, kanun koyucu tarafından sürekli edim yükümlülüğü içeren karma nitelikte bir sözleşme açısından özel bir düzenleme öngörmektedir. Kanun koyucu genel hükümlere göre seçimlik hakların kullanılması niyetinde olsaydı, bu hükmün düzenlenmesi yerine genel hükümlere atıf yapmakla yetinebilirdi. Ancak seçimlik haklara ilişkin düzenleme dışında genel temerrüt haline ilişkin hükümlerin, niteliğine uygun düştüğü ölçüde bu hüküm açısından uygulanabileceğini biz de kabul etmekteyiz.

Değinilmesi gereken bir diğer tartışma ise; yüklenicinin taşınır bir eseri kendi malzemesi ile kendi işyerinde meydana getirmesi halinde, dönme hakkının gündeme gelip gelmeyeceğine ilişkindir. Nitekim doktrinde bir görüş bu tip sözleşmeler açısından tarafların eserin teslim zamanından önce örtülü olarak sözleşmeden dönme hakkından

vazgeçtiğini[1419]; ancak sözleşme konusunun yalnızca eserin belli parçalarının yapımı ve teslimi ya da bir şeyin işlenmesi veya tamirine ilişkinse bu halde teslimden önce sözleşmeden dönülebileceğini belirtmektedir[1420]. Bunun gerekçesi olarak ise; ilk durum açısından artık burada işsahibinin eserin yapımı konusunda bir denetimi olamayacağından talimat da veremeyeceği, bu nedenle eserin teslim borcunun eserin yapım borcunun önüne geçtiği belirtilirken[1421]; ikinci durum açısından ise, işsahibinin denetim ve talimat verme yetkilerini kullanabileceğinden, eserin yapım borcu hala eserin teslim borcunun önünde olarak değerlendirilmektedir[1422]. Aksi yöndeki görüş ise; işsahibinin denetim ve talimat vermesi TBK md. 473/f.I hükmünün uygulanması açısından aranan bir şart olmadığından, bu haller açısından da sözleşmeden dönmenin gündeme geleceğini belirtmektedir[1423]. Biz de aksi yöndeki bu görüşe katılmaktayız. Gerçekten de TBK md. 473 hükmünde, sözleşmeden dönmenin bir şartı olarak işsahibinin denetleme ve talimat vermesine ilişkin herhangi bir şarta yer verilmemiştir. Ayrıca doktrinde *ÖZ* tarafından da belirtildiği üzere, asıl olarak bu yetkilerin kullanılmasının zor olduğu hallerde sözleşmeden dönme hakkı daha büyük bir anlam taşıyacaktır[1424].

Eser sözleşmesi ile eserin yapımına başlanması ve işin yürütülmesi hakkındaki genel tartışmalara yer verdikten sonra TBK md. 473 hükmünün uygulanması açısından, hükümde yer alan durumların ayrı ayrı ele alınması gerekmektedir. Zira her durum açısından doktrinde farklı görüşler ileri sürülmektedir.

1419 Gautschi, Berner Kommentar, Art. 366, N. 3a; Tandoğan, C. 2, s. 120.

1420 Tandoğan, C. 2, s. 120.

1421 Tandoğan, C. 2, s. 120.

1422 Tandoğan, C. 2, s. 121.

1423 Öz, Eser Sözleşmesinden Dönme, s. 55.

1424 Öz, Eser Sözleşmesinden Dönme, s. 55.

1. Yüklenicinin İşe Zamanında Başlamaması

Hükmün uygulanabileceği ilk hal, yüklenicinin eser sözleşmesinde üstlenmiş olduğu eseri ifa borcuna zamanında başlamamış olması halidir. Nitekim bu halde işsahibinin TBK md. 473 hükmü gereğince sözleşmeden dönme hakkı ortaya çıkacaktır[1425]. İşe zamanında başlanıp başlanmadığının belirlenebilmesi açısından, taraflar arasında bu konuda sözleşmede bir hüküm öngörüldüyse bu hükmün esas alınması[1426]; aksi halde eserin niteliğinden işe başlama zamanı belirlenebiliyorsa bu zamanın belirlenerek esas alınması gerekmektedir[1427]. Eğer esere başlama zamanına ilişkin sözleşmede bir düzenleme öngörülmemiş olmakla birlikte, bu zaman işin niteliğinden de çıkarılamıyorsa, bu halde TBK md. 90 (OR Art. 75) hükmü gündeme gelecek ve eser sözleşmesinin akdedilmesiyle eserin meydana getirilmesine hemen başlanması gerekecektir[1428]. İşe başlama zamanına ilişkin olarak, gerektiği hallerde yükleniciye bir hazırlık süresinin de verilmesi gerektiği ifade edilmektedir[1429]. Ancak

---

1425 Eren, Özel, s. 641; Aral/Ayrancı, s. 477.

1426 Gauch, N. 673; Tandoğan, C. 2, s. 114; Öz, Eser Sözleşmesinden Dönme, s. 56; Eren, Özel, s. 641; Aral/Ayrancı, s. 477; Kurt, Eser, s. 65. Bu belirleme zaman takvimine göre yapılabileceği gibi, başka bir biçimde de belirlenebilir. Bkz. Gauch, N. 673.

1427 Tandoğan, C. 2, s. 114; Öz, Eser Sözleşmesinden Dönme, s. 56; Eren, Özel, s. 641; Aral/Ayrancı, s. 477; Kurt, Eser, s. 65.

1428 Gauch, N. 674; Honsell/Vogt/Wiegand/Zindel/Pulver, Art. 366, N. 9; Öz, Eser Sözleşmesinden Dönme, s. 56; Altaş, İstisna, s. 100; Eren, Özel, s. 641; Aral/Ayrancı, s. 477; Yavuz/Acar/Özen, s. 1019, Kurt, Eser, s. 65.

1429 Gauch, N. 674; Honsell/Vogt/Wiegand/Zindel/Pulver, Art. 366, N. 9; Tandoğan, C. 2, s. 114; Eren, Özel, s. 641; Aral/Ayrancı, s. 477.

belirtmek gerekir ki bu hazırlık süresinin, her ne kadar TBK md. 123 hükmü kıyasen uygulanıyor olsa da ilgili düzenlemede öngörülen ek süre ile bir ilgisi bulunmadığı belirtilmektedir[1430]. Zira bu verilecek olan ek süre *ifanın gerçekleşmesi* için değil, *hazırlık faaliyetlerine başlanması* için verilmektedir.

Bununla birlikte yüklenicinin sadece işe başlamaması halinin işsahibinin sözleşmeden dönmesi açısından yeterli olup olmadığına bakıldığında ise, doktrinde yine bir görüş birliği söz konusu olmadığı görülmektedir. Nitekim doktrinde bir görüş tarafından, yüklenicinin salt işe başlamamasının belirli vadeli eser sözleşmelerinde işsahibi açısından sözleşmeden dönme için yeterli olmadığı, aynı zamanda bu işe başlamama hali nedeniyle işin vadesinde tamamlanamayacak ölçüde gecikmiş olması gerektiği ifade edilmektedir[1431]. Bir diğer görüşe göre; belirli vadeli sözleşmelerde işe ne zaman başlanacağına ilişkin karar verme yetkisi yüklenicide olmakla birlikte, bu nedenden kaynaklanan sözleşmeden dönme hallerine ancak çok nadir hallerde rastlanabilecektir[1432]. Doktrinde bir başka görüş ise, vadenin belirli olup olmadığının ve işin ne ölçüde geciktiğinin bir önem arz etmediğini, işsahibinin yüklenici işe zamanında başlamazsa ona bir süre vermesi gerektiği ve bu süre içerisinde edimin ifasına başlanmazsa, bu halde işsahibinin sözleşmeden dönme hakkını kullanabileceğini savunmaktadır[1433]. Ek süre tayini konusunda da doktrinde farklı görüşler ileri

---

1430 Öz, Eser Sözleşmesinden Dönme, s. 56.

1431 Öz, Eser Sözleşmesinden Dönme, s. 55; Altaş, İstisna, s. 100. Teslim tarihinin belirli olup olmadığı konusunda bir ayrım yapmadan söz konusu şartı arayan görüş hakkında bkz. Aral/Ayrancı, s. 478.

1432 Seliçi, İnşaat, s. 83.

1433 Yücel, Özge, "Borçlar Kanunu 358/1 Hükmüne Göre Yüklenicinin İşe Zamanında Başlama ve İşi Sürdürme Borcu", **AÜHFD**, C. 57, S. 3, Yıl 2008, s. 782.

sürülmektedir. Nitekim doktrinde bir görüş tarafından; vadenin belirli olup olmadığına bakılmaksızın, işsahibinin yüklenici işe zamanında başlamazsa ona bir ek süre vermesi gerektiği savunulmaktadır[1434]. Doktrinde başka bir görüş tarafından ise, yüklenicinin işe zamanında başlamamasını kapsayacak şekilde TBK md. 473/f.I hükmünün TBK md. 124 hükmünde öngörülen "*borçlunun içinde bulunduğu durumdan veya tutumdan süre verilmesinin etkisiz olacağının anlaşılması*" halinin özel bir düzenlemesi gibi görülmesi gerektiği ve yükleniciye ek süre verilmemesi gerektiği ifade edilmektedir[1435].

Öncelikle yüklenicinin işe başlamaması halinin tek başına işsahibine sözleşmeden dönme hakkı sağlamasının temel sebebi, yukarıda da ifade ettiğimiz üzere bu edim yükümlülüğünün sürekli edim borcu ile ilişkili olmasıdır. Dolayısıyla işe zamanında başlanmaması aslında bu yükümlülükte bir temerrüt hali gündeme getirmektedir. Kanaatimizce kanun koyucunun bu hükmü öngörmesindeki amaç işsahibini yüklenicinin edimi zamanında ifa edemeyecek olması ihtimaline karşı koruyabilmektedir[1436]. Böylelikle işsahibi sözleşmeden dönerek işi başkasına gördürebilecektir. Diğer taraftan

---

1434 Eren, Özel, s. 643; Aral/Ayrancı, s. 478; Aydoğdu/Kahveci, Özel, s. 776-777; Kurt, Eser, s. 67; Yücel, s. 782. Bu ve hükümde düzenlenen diğer hallere ilişkin olarak genellikle ek süre belirlenmesi gerektiğine dair bkz. Honsell/Vogt/Wiegand/Zindel/Pulver, Art. 366, N. 15; Lemp, s. 30. Doktrinde *KURT* hem ihtar hem de ek süre tayin edilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Bkz. Kurt, Eser, s. 67.

1435 Kılıçoğlu, Özel, s. 471.

1436 Doktrinde hükmün ratio legis'i *ileride temerrüde düşeceğini zaten belli eden yükleniciye karşı, işsahibine vadeden önce borçlu temerrüdünde yer alan hakların tanınması* olarak ifade edilmektedir. Bkz. Gautschi, Berner Kommentar, Art. 366, N. 1d; Seliçi, İnşaat, s. 79.

hükmün lafzına bakıldığında *teslim tarihinin belirli olduğu* sözleşmelerden bahsedilmektedir. Dolayısıyla teslim tarihinin belirli olduğu sözleşmeler açısından, işe zamanında başlanmaması halinde işsahibinin sözleşmeden dönme hakkının doğması söz konusu olacaktır. Bu dönme hakkının kullanılması için işsahibinin yükleniciye ek süre tayin edip etmeyeceğine bakıldığında ise, kanaatimizce burada bir diğer şartın değerlendirilmesi gerekmektedir. Zira ilgili düzenlemenin amacı dikkate alındığında yüklenicinin işi zamanında bitirememe ihtimaline karşı işsahibini korumak ise, bu durumda işe zamanında başlamayan ve ortada belirli vadeli bir eser sözleşmesi olan haller açısından, eğer yüklenicinin işi zamanında bitiremeyeceği objektif kriterler göz önüne alınarak tespit edilebiliyorsa bu halde bir ek süre vermeye gerek yoktur. Zira artık borçlunun, yani yüklenicinin ne kadar süre verilirse verilsin sözleşmedeki edimi ifa edemeyeceği her halden belli olacaktır. Dolayısıyla biz de *KILIÇOĞLU* tarafından savunulan, TBK 473/f.I hükmünün TBK md. 124/b.1 hükmünün özel bir düzenlemesi olduğu görüşüne katılmaktayız[1437]. Bu görüşe karşı şu savunmada bulunulabilir: "*Madem TBK md. 473/f.I hükmü TBK md. 124/b.1 hükmünün özel bir düzenlemesi gibi, o zaman neden özel olarak bu düzenlemenin varlığına ihtiyaç duyuldu ve bu hüküm ayrıca öngörüldü? Zira yüklenicinin işe zamanında başlamaması halinde yine borçlunun içinde bulunduğu tutum ve davranıştan süre vermenin gereksiz olduğu çıkarılamaz mıydı?*". Belirtmek gerekir ki eser sözleşmesinde, eserin meydana getirilmesi ayrı bir edim yükümlülüğü teşkil etmektedir. Başka bir deyişle bu yükümlülüğün zamanında yerine getirilmemiş olması, temelde eser sözleşmesinin zamanında yerine getirilmemiş olması anlamına gelmediğinden, eser sözleşmesinde teslim yükümlülüğünde henüz bir temerrüt halinin söz konusu olmadığı açık bir biçimde söylenebilir. Dolayısıyla TBK md. 473/f.I hükmünde eserin imal edilmesi açısından bir temerrüt hali öngörülerek, işsahibinin

[1437] Kılıçoğlu, Özel, s. 471.

menfaatlerinin korunması amaçlanmaktadır. Sonuç olarak bu hüküm öngörülmemiş olsaydı, esere zamanında başlanmamış olması tek başına temerrüt halini ortaya çıkaramayacağından, TBK md. 124 hükmüne zaten bakılmasına da gerek olmayacaktı. Diğer taraftan TBK md. 473 hükmünün ikinci fıkrasında eserin ayıplı olması ya da sözleşmeye aykırı olarak meydana getirilmesinden bahsedilmekte ve bu durumun düzeltilmesi için açıkça uygun bir süre tayin edilmesi gerekliliği aramaktadır. Oysa birinci fıkrada düzenlenen haller açısından, kanun koyucunun uygun bir ek süre tayin edilmesine ilişkin bu yönde açık bir ifadesinden bahsedilemeyeceği gibi, bu yönde bir amacı da kanaatimizce söz konusu değildir. Ancak eserin teslim tarihinin belirli olmadığı sözleşmeler açısından farklı bir değerlendirme yapmak gerekir. Zira TBK md. 473 hükmünün uygulanması açısından açık bir biçimde *teslim için belirlenen günden* bahsedilmektedir. Dolayısıyla taraflar teslim için sözleşmede herhangi bir vade öngörmediyse, işin ne zaman tamamlanması gerektiğine ilişkin de bir belirlilikten bahsedilemeyecektir. Bu nedenle bu hallerde kanaatimize işe zamanında başlanmaması tek başına sözleşmeden dönme hakkının kullanılması adına yeterli kabul edilmelidir. Fakat eserin teslim tarihinin belirli olduğu sözleşmelerden farklı olarak, bu durumda TBK md. 123 hükmü anlamında ek sürenin gündeme gelmesi kaçınılmazdır[1438]. Böylece işe başlamanın gecikmesi akabinde borçlunun ihtar ile uyarılarak ona işe başlaması adına ek süre verilmesi gerekir.

[1438] Eser sözleşmesi açısından belirli-belirsiz vade ayrımı yapmaksızın temerrüt için gerekli olan hallerde ek süre tayin edilmesi gerektiği hakkında bkz. Eren, Özel, s. 643; Aral/Ayrancı, s. 478. Ancak *EREN* başka bir eserde borçlunun ifa hazırlıklarına telafi edilmesi mümkün olmayacak kadar geç başlanması halinde ek süre vermeye gerek olmadığını kabul etmektedir. Bkz. Eren, Genel, s. 1247.

Sonuç itibariyle işsahibinin eserin teslim tarihini önemsediği haller açısından zaten vadeyi de belirlemesi gerekeceği bir gerçektir. Bu nedenle belirli vadeli eser sözleşmeleri açısından işsahibi lehine olacak şekilde yükleniciye ek süre verilmesinin gerekli olmadığı ifade edilirken; işsahibinin vadeyi önemsemediği ve bu nedenle de vadenin belirli olmadığı hallerde artık işsahibi lehine olacak şekilde yükleniciye ek süre tayin edilmesinden kaçınılması söz konusu olmayacaktır.

2. Yüklenicinin Sözleşme Hükümlerine Aykırı Olarak İşi Geciktirmesi

Yüklenicinin işe başladıktan sonra sözleşme hükümlerine aykırı olacak şekilde işi geciktirmesi[1439], işsahibine sözleşmeden dönme hakkı sağlayan bir diğer haldir. Eser sözleşmelerinde yüklenicinin işe zamanında başlama yükümlülüğü yanında işi sözleşmeye uygun olarak yürütme yükümlülüğü de vardır. Dolayısıyla yüklenicinin sözleşme hükümlerine aykırı olacak şekilde işi geciktirmesi işsahibine sözleşmeden dönme hakkı verecektir.

Doktrinde bir görüş tarafından; eserin teslim süresinin belirli olduğu sözleşmeler açısından, yüklenicinin işi yürütme borcuna aykırı davranmasından dolayı işsahibinin sözleşmeden dönme hakkının kabulü için, ayrıca kalan süre içerisinde işin tamamlanmasının mümkün olmamasının da bir şart olarak aranması gerektiği belirtilmektedir[1440]. Aksi yöndeki görüş ise, işin zamanında tamamlanıp

---

1439 Eren, Özel, s. 642; Aral/Ayrancı, s. 477. Bu duruma örnek olarak iş değişikliği, işçi ekip ve vardiya değişikliklerine ayrılmış olan sürelere uyulmaması gösterilmektedir. Bkz. Eren, Özel, s. 642.

1440 Öz, Eser Sözleşmesinden Dönme, s. 57. Teslim tarihinin belirli olup olmadığı konusunda bir ayrım yapmadan söz konusu şartı arayan görüş hakkında bkz. Aral/Ayrancı, s. 478. *ALTAŞ* yalnızca işin yavaş yürümesinin sözleşmeden dönme için yeterli olmayacağını, aynı zamanda somut olayın özelliklerine göre söz konusu

tamamlanamayacağına ilişkin hususun bu hal açısından değil, ancak üçüncü hal açısından önem arz etmesinden dolayı, burada dikkate alınmaması gerektiğini savunmaktadır[1441].

Kanaatimizce burada da yukarıdaki durum ile aynı şekilde belirli vadeli bir eser sözleşmesi söz konusuysa, işin geciktirilmesi halinde işsahibinin sözleşmeden dönme hakkının doğması söz konusu olacaktır. Bu dönme hakkının kullanılması için işsahibinin yükleniciye ek süre tayin edip etmeyeceğine bakıldığında ise, kanaatimizce burada bir diğer şartın değerlendirilmesi gerekmektedir. Zira ilgili düzenlemenin amacı dikkate alındığında yüklenicinin işi zamanında bitirememe ihtimaline karşı işsahibini korumak ise, bu durumda işi geciktiren ve ortada belirli vadeli bir eser sözleşmesi olan haller açısından, eğer yüklenicinin işi zamanında bitiremeyeceği objektif kriterler göz önüne alınarak tespit edilebiliyorsa bu halde bir ek süre vermeye gerek yoktur. Zira artık borçlunun, yani yüklenicinin ne kadar süre verilirse verilsin sözleşmedeki edimi ifa edemeyeceği her halden belli olacaktır. Bu durum yine *KILIÇOĞLU* tarafından da belirtildiği üzere TBK md. 124/b.1 hükmünün özel bir düzenlemesi gibidir. Eserin teslim süresinin belirli olmadığı hallerde ise; yukarıdaki durum ile aynı şekilde olmak üzere kanaatimizce bir ek süre tayini gerekli olacaktır[1442]. Zira bu halde de eserin tamamlanması açısından ne kadar süreye ihtiyaç olduğu ve bu sürede işin tamamlanıp tamamlanamayacağına ilişkin bir öngörü ortaya konulması mümkün değildir. Bu nedenle teslim tarihi belli olmayan, başka bir deyişle belirsiz vadeli eser sözleşmesinde,

---

işin daha hızlı yapılmasının da mümkün olması gerektiğini ifade etmektedir. Bkz. Altaş, İstisna, s. 102.

1441 Yücel, s. 783.

1442 Eser sözleşmesi açısından belirli-belirsiz vade ayrımı yapmaksızın temerrüt için gerekli olan hallerde, ek süre tayin edilmesi gerektiği hakkında bkz. Eren, Özel, s. 643; Aral/Ayrancı, s. 478; Kurt, Eser, s. 67.

yüklenicinin işi geciktirmesi halinde yükleniciye TBK md. 123 gereği ek süre tayin edilerek borcu ifa etmesi talep edilmelidir. Ek süre tayin edilecek olan hallerde, tayin edilen ek sürenin nasıl belirleneceği konusunda da doktrinde farklı görüşler ileri sürülmektedir. Nitekim doktrinde bir görüşe göre; söz konusu ek süre tayininde yüklenicinin işi tamamlayabileceği süre hesaba katılarak belirlenmelidir[1443]. Diğer bir görüşe göre ise; ilgili durum yüklenicinin normal çalışma temposuna dönmesi amacında olduğundan dolayı, söz konusu tempoya dönebilmesi açısından gereken ek süre hesabı yapılmalı ve bu süre içerisinde yüklenicinin normal çalışma temposuna dönmemesi halinde, sözleşmeden dönme hakkı kullanılabilmeli[1444], fakat amaçlanan çalışma temposuna dönülmesi halinde yalnızca borca aykırılıktan dolayı tazminat talep edilebilmelidir[1445]. Kanaatimizce de durumu belirli vadeli ve belirsiz vadeli eser sözleşmeleri açısından ayrı ayrı incelemek gerekecektir. Belirli vadeli sözleşmeler açısından, yukarıda da ifade ettiğimiz üzere ek süre tayininden zaten bahsedilemeyecektir. Belirsiz vadeli sözleşmeler açısından ise, tayin edilecek olan ek süre işin geciktirilmesi halinin düzeltilmesine ilişkindir. Başka bir deyişle burada işin tamamlanması gereken zaman konusunda, zaten objektif kriterler göz önünde tutulduğunda teslim tarihinin belirlenmesinden doğacak güçlük de olduğundan, bu zamanın hesaba katılması söz konusu olamayacaktır.

1443 Gautschi, Berner Kommentar, Art. 366, N. 4b. *GAUTSCHİ* ek sürenin iş temposu, iş gücü ve iş ekipmanında makul bir artışla normal seviyelere çıkıldığında, son teslim tarihine kadar tamamlamanın mümkün olacağı şekilde belirlenmesi gerektiğini ifade etmektedir. Bkz. Gautschi, Berner Kommentar, Art. 366, N. 4b.

1444 Seliçi, İnşaat, s. 84; Öz, Eser Sözleşmesinden Dönme, s. 58; Yücel, s. 783.

1445 Yücel, s. 783.

3. İşsahibine Yüklenemeyecek Bir Sebeple Ortaya Çıkan Gecikmeden Dolayı Tüm Tahminlere Göre Eserin Zamanında Tamamlanamaması

Hükmün uygulanabileceği üçüncü hal ise, işsahibine yüklenemeyecek bir sebeple ortaya çıkan gecikme yüzünden bütün tahminlere göre yüklenicinin işi kararlaştırılan zamanda bitiremeyeceğinin açıkça anlaşılması halidir[1446]. Bu durumda da doktrinde farklı görüşler ileri sürülmektedir. Doktrinde bir görüş; her ne kadar TBK md. 473 hükmünde ihtar ve süreden açıkça bahsedilmese de bu durumda bir kanun boşluğu olduğu ve bu boşluğun borçlu temerrüdüne ilişkin genel hükümlerle doldurulması gerektiğini savunmakta ve dolayısıyla ek süre verilmesi gerektiğini ifade etmektedir[1447]. Doktrindeki bir diğer görüş ise, bu halde ek süre verilmesine gerek olmadığını belirtmektedir[1448]. Biz de doktrindeki ikinci görüşe katılmaktayız. Zira edimin zamanında

---

1446 Eren, Özel, s. 642; Aral/Ayrancı, s. 477 vd.

1447 Gauch, N. 675; Gautschi, Berner Kommentar, Art. 366, N. 4a; Honsell/Vogt/Wiegand/Zindel/Pulver, Art. 366, N. 15; Tandoğan, C. 2, s. 118; Altaş, İstisna, s. 105; Aral/Ayrancı, s. 478; Kurt, Eser, s. 67. Karş. Seliçi, İnşaat, s. 85. Ek süre verilmesi gerektiğini savunan *ALTAŞ*'a göre, ek sürenin uygunluğu belirlenirken çalışma temposu ile birlikte, işçi, araç ve gereç sayısının beklenebilecek normal oranda artırılması halinde işin tamamlanması açısından yeterli olup olmadığının dikkate alınması gerekmektedir. Bkz. Altaş, İstisna, s. 105. Aynı yönde bkz. Honsell/Vogt/Wiegand/Zindel/Pulver, Art. 366, N. 15. Ayrıca ek sürenin makul olup olmadığının da objektif değil, sınırlı ölçüde sübjektif açıdan da değerlendirilmesi gerektiği hakkında bkz. Honsell/Vogt/Wiegand/Zindel/Pulver, Art. 366, N. 16.

1448 Öz, Eser Sözleşmesinden Dönme, s. 62; Yücel, s. 783.

tamamlanamayacağının anlaşılması halinde artık ek süre tayin etmek de anlamsız ve yararsızdır.

İlgili durum açısından işsahibinin sözleşmeden dönmesi için aranması gereken şartlara bakıldığında; her şeyden önce işsahibine yüklenemeyecek bir sebebin ortaya çıkması, bu sebepten dolayı ortaya bir gecikmenin çıkması ve son olarak bu gecikme yüzünden tüm tahminlere göre eserin zamanında tamamlanamaması gerekmektedir. Özellikle son şart olan "*tüm tahminlere göre işin zamanında tamamlanamayacak olmasına*" ilişkin şartın, doktrinde bazı yazarlar tarafından yukarıda da ifade edildiği üzere diğer iki hal açısından da aranması gerektiği kabul edilmektedir[1449]. Doktrindeki bir başka görüş ise, bu son şartın ancak burada incelenen üçüncü durum açısından aranabileceğini ifade etmektedir[1450]. Biz bu görüşlerden farklı olarak; belirli vadeli sözleşmeler açısından ek süre tayini noktasında yukarıdaki iki durumda bu şartı ararken, belirsiz vadeli sözleşmeler açısından bu şartın aranmaması gerektiğini düşünmekteyiz.

C. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Kapsamında

Fikir ve sanat eserlerine ilişkin sözleşmeler kapsamında da ek süre tayin edilmesine gerek olmayan haller özel olarak FSEK md. 58/f.II hükmünde düzenlenmiş durumdadır[1451]. Bu hükme göre; hakkın ya da ruhsatın kullanılmasının, bunu iktisap eden kişi açısından imkansız olması süre verilmesini gerektirmeyen hallerden ilkidir. Ek süre gerektirmeyen hallerden bir diğeri, hakkın ya da ruhsatın kullanılmasının, bunu iktisap eden kişi tarafından reddedilmesidir. Son olarak üçüncü hal ise, ek süre tayin edilmesi halinde eser sahibinin menfaatlerinin esaslı surette tehlikeye düşmesidir. Doktrinde bir

---

1449 Aral/Ayrancı, s. 478.

1450 Yücel, s. 784.

1451 FSEK kapsamında cayma hakkının kullanılabilmesi için tayini gereken ek süre yukarıda incelendiğinden burada ayrıca değinilmemiştir.

görüş tarafından, her ne kadar burada öngörülmemiş olsa da kesin vadenin söz konusu olduğu hallerde de genel hüküm olan TBK md. 124 (eBK md. 107) hükmünden yararlanılarak, ek süre verilmesine gerek olmadığının kabul edilmesi gerektiği ifade edilmektedir[1452]. Kanaatimizce de kesin vadenin olduğu hallerde ilgili genel düzenleme kıyas yoluyla bu sözleşmeler açısından da uygulama bulabilir.

Doktrinde savunulan bir görüş tarafından; tarafların aralarında akdedecekleri sözleşmede, FSEK md. 58 hükmü dışındaki bir sebepten dolayı ek süre tayinine gerek olmaksızın cayma hakkının kullanılabileceğini kararlaştırabileceği; ancak bunun FSEK md. 58 anlamında bir cayma hakkı kullanımı değil, sözleşmede öngörülen sebepten dolayı fesih hakkının kullanımı olduğu ifade edilmektedir[1453].

1. Hakkın Kullanılmasının Hakkı İktisap Eden Açısından İmkansız Olması

Ek süre tayin edilmesini gerektirmeyen hallerden ilki hakkı ya da ruhsatı iktisap eden açısından bunun kullanılmasının imkansız hale gelmesidir. Doktrinde buradaki imkansızlığın hangi imkansızlık hallerini kapsadığı konusunda farklı görüşler ileri sürülmektedir. Nitekim doktrinde bir görüşe göre, hükümde öngörülen imkansızlığın

---

1452 Erel, s. 301; Öztan, s. 587; Ateş, Fikri Haklar, s. 308; Topaloğlu, s. 839. Doktrinde bir başka görüş tarafından, her ne kadar kesin vade olması halinde ek süre verilmesine gerek olmadığı yönündeki görüş onaylansa da gerekçe olarak farklı hususlar ileri sürülmektedir. Nitekim doktrindeki bu görüş tarafından, her şeyden önce TBK ile FSEK'de ek süre tayinine gerek olmayan hallerin diğer yazarların aksine benzerlik olsa da örtüşmediği ifade edilmektedir. İkinci olarak ise, kesin vade halinde ek süre tayinine gerek olmadığının kabul edilebilmesinin sebebi olarak, bu durumun eser sahibinin menfaatini esaslı surette tehlikeye düşürme potansiyelinden kaynaklandığı ifade edilmektedir. Bkz. Bak, s. 167.

1453 Ateş, Fikri Haklar, s. 307.

başlangıçtaki ya da sonraki imkansızlık olabileceği kabul edilirken[1454]; başka bir görüş tarafından hükümde öngörülen imkansızlık yalnızca sonraki imkansızlık olarak değerlendirilmelidir[1455]. Biz de hükümdeki imkansızlığın başlangıçtaki imkansızlık halini kapsamadığı görüşüne katılmaktayız. Sonraki imkansızlık konusunda doktrinde; işletmenin kapatılması; işletme faaliyetlerinin durması; fon/kaynak eksikliği; yetkili kullanıcının iflası gibi örnekler verilmektedir[1456].

2. Hakkın Kullanılmasının Hakkı İktisap Eden Tarafından Reddedilmesi

Ek süre verilmesini gerektirmeyen bir diğer hal, hakkı ya da ruhsatı iktisap edenin, bunu kullanmayı reddetmesidir. Bu reddin nasıl olması gerektiği konusunda Kanun'da bir açıklık söz konusu değildir.

Doktrinde ise, bu redde ilişkin çeşitli örnekler verilmektedir. İlk olarak hakkı ya da ruhsatı iktisap edenin açık ve kesin bir ifade ile bunu kullanmayacağını beyan etmesi

---

1454 Bak, s. 165.

1455 Ateş, Fikri Haklar, s. 307.

1456 Wandtke/Bullinger/Wandtke, UrhG § 41, N. 23; Schricker/Loewenheim/Peukert, UrhG § 41, N. 24, dpn. 79; Bak, s. 165. Ayrıca doktrinde şu örnekler de verilmektedir: Bestekarın eserlerinin münhasıran belirli bir sanatçı tarafından temsili ve icrasına izin verilmesi durumunda, icracı sanatçının ölümü ya da icra edemeyecek derecede hastalanması; yayınlanmak üzere çoğalma ve yayma hakkının verilmesinde, bu eserin basılmasında ortaya çıkan bir kısım hukuki engeller vs. Bu örnekler için bkz. Ateş, Fikri Haklar, s. 308. Ayrıca *ATEŞ* basım için yayınevine verilen kitap açısından, yayınevinde çıkan yangın sonucu kitabın yok olmasını da örnek olarak vermektedir. Ancak günümüz teknolojisi açısından kanaatimizce bunun imkansızlık oluşturması çok zor gündeme gelebilecek bir durumdur.

gösterilmektedir[1457]. Doktrinde bu duruma örnek olarak verilen bir diğer hal, hakkı ya da ruhsatı devralanın, tutum ve davranışlarından, kullanma hakkından faydalanmayacağının çıkarılmasıdır[1458]. Ancak bu çıkarımın bir şüphe şeklinde değil; açık ve kesin olması gerektiği ifade edilmektedir[1459]. Bunlara örnek olarak; hakkı ya da ruhsatı devralan kişinin işyerini tek etmek suretiyle kayıplara karışması[1460]; yayma hakkını devralan yayınevinin eseri yaymak yerine o sırada sektörden çıkma kararı alması[1461]; hakkı ya da ruhsatı devralanın, bu hak ya da ruhsatı kullanma külfetini yerine getirdiğini ifade etmesi[1462] ya da sözleşmenin geçersizliği iddiasında bulunması[1463] gibi haller verilmektedir.

3. Eser Sahibinin Menfaatlerinin Tehlikeye Düşmesi

Ek süre verilmesinin eser sahibinin menfaatlerini esaslı şekilde tehlikeye atması halinde de ek süre verilmesinden vazgeçilebilecektir. Doktrinde bu duruma örnek olarak;

1457 Bak, s. 165.

1458 Bu kaçınma hali doktrinde bir görüş tarafından *zımni kaçınma* olarak ifade edilmektedir. Bkz. Ateş, Fikri Haklar, s. 308.

1459 Ateş, Fikri Haklar, s. 308.

1460 Bak, s. 165.

1461 Ateş, Fikri Haklar, s. 308. *ATEŞ* ayrıca müzik yayını yapan radyonun mahkemece kapatılmasına karar verilmesi halini örnek vermektedir. Ancak kanaatimizce bu durum daha çok sonraki imkansızlık nedeniyle süre verilmesini gerektirmeyen haller arasında değerlendirilmelidir.

1462 Ateş, Fikri Haklar, s. 308.

1463 Ateş, Fikri Haklar, s. 308.

güncel değere sahip olan eserlerin yayımlanması açısından, ek sürenin beklenmesinin eser sahibinin menfaatlerini esaslı şekilde ihlal edebileceği verilmektedir[1464].

Bir diğer örnek ise; eser sahibinin ek süre tayin etmesi halinde başka bir sözleşme yapma fırsatını kaçırması ve eseri başka şekilde değerlendirebilmesi imkanının tehlikeye girmesi halidir[1465]. Ancak doktrinde bir başka görüş tarafından, bu tarz durumlarda menfaatler arasında dengeleme yapılması gerektiği, zira ek sürenin kural olmasından dolayı eser sahibinin eserin üçüncü bir kişi tarafından başka bir şekilde kullanılmasındaki menfaatinin tek başına yeterli olmayacağı haklı olarak ifade edilmektedir[1466]. Dolayısıyla burada aranması gereken eserin yayınlanmasında özel bir aciliyet durumunun olması ya da yukarıda ifade edildiği gibi bir güncelliğin söz konusu olması gerekmektedir[1467]. Kanaatimizce de bu yaklaşım daha doğrudur. Zira salt eser sahibinin üçüncü kişi ile eseri başka şekilde değerlendirme imkanı yakalaması, tek başına istisnai hüküm olan ek süreyi gerektirmeyen haller kapsamına alınmamalıdır.

İkinci olarak doktrinde bir görüş tarafından, yalnızca mali menfaatlerin değil, aynı zamanda manevi menfaatlerin de tehlikeye düşmesi halinde ek süre verilmesinden

---

1464 Bak, s. 165. Yine doktrinde kullanım hakkının 60 yıldır kullanılmaması halinde, artık bu durum eser sahibinin menfaatlerini tehlikeye atacağından ek süre tanımaya gerek olmadığı örneği verilmektedir. Bkz. Schricker/Loewenheim/Peukert, UrhG § 41, N. 24; Wandtke/Bullinger/Wandtke, UrhG § 41, N. 25.

1465 Ateş, Fikri Haklar, s. 309; Bak, s. 165. Doktrinde bir görüş tarafından bu duruma örnek olarak; hit bir parçanın yapımı için gelen sözleşme teklifinin ek sürenin beklenmesi halinde kaçırılacak olması verilmektedir. Bkz. Topaloğlu, s. 839.

1466 Wandtke/Bullinger/Wandtke, UrhG § 41, N. 25.

1467 Wandtke/Bullinger/Wandtke, UrhG § 41, N. 25.

kaçınılabileceği belirtilmektedir[1468]. Buna örnek olarak ise, eser sahibinin eserinin çevrilerek yayınlanmasında, çevirmenin yeterli donanım ve tecrübeye sahip olmamasından ve çevireceği eserin kötü tercüme edilmesinden dolayı, eser sahibinin sanatsal kişiliğinin zedelenmesi, bir başka deyişle eser üzerindeki manevi menfaatinin esaslı surette tehlikeye düşmesinin gündeme gelebileceği verilmektedir[1469].

D. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Kapsamında Tüketici Satış Sözleşmesinde

1. Satıcının Mal Tesliminde Temerrüdü

İlk olarak ifade etmek gerekir ki tüketici sözleşmelerinde ek süre verilmesini gerektirmeyen hal tüketici satış sözleşmesinde satıcının temerrüdü açısından gündeme gelecektir. Tüketici satış sözleşmelerinde satıcının malı zamanında teslim etmeyerek temerrüde düşmesi hali TKHK md. 8'de düzenleme altına alınmıştır. Ancak ilgili kısım ayıplı mallara ilişkin olmakla birlikte kanun koyucunun sistematik anlamda hata yaptığı doktrinde ifade edilmektedir[1470]. Hükmün gerekçesine bakıldığında ise, sözleşmede

---

1468 Ateş, Fikri Haklar, s. 309.

1469 Ateş, Fikri Haklar, s. 309.

1470 Öz, Turgut, "Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un Ayıba Karşı Tekeffül Hükümlerinin Uygulanmasında Borçlar Kanunu Hükümlerinin Yeri ve Rolü", **Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Tüketici Hukuku Konferansı**, 5- 6 Aralık 2015 Makaleler- Tebliğler, Ankara 2016, s. 176; Kırca, Çiğdem, "6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'a Göre Ayıplı Mal", **Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Tüketici Hukuku Konferansı**, 5- 6 Aralık 2015 Makaleler-Tebliğler, Ankara 2016, s. 172; Erkan, Vehbi Umut, "Tüketici Satış Sözleşmelerinde Kararlaştırılan Sürede Malın Teslim Edilmemesi Durumunda 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un Ayıplı Mallara İlişkin

kararlaştırılan sürede malın teslim edilmemesi durumunda *sözleşmeye aykırı ifanın* söz konusu olacağı belirtilmektedir[1471]. Kanaatimizce temerrüt halinin ayıba ilişkin hükümler arasına öylesine sıkıştırılmış olması sistematik açıdan oldukça hatalı olmakla birlikte, kanun koyucunun özensizliğini de göstermektedir. Bununla birlikte temerrüt hali, ilgili düzenlemede *sözleşmeye aykırı ifa* olarak nitelendirilmekte ve gerekçede de buna yer verilmektedir[1472]. Doktrinde bir görüş, hükme ilişkin olarak; kanun koyucunun hiç teslim etmemeyi kastetmesi halinde temerrüt hükümlerinin uygulanması, fakat geç teslimi kastetmesi halinde temerrüt hükümleri ile ayıba karşı tekeffül hükümlerinin yarışarak uygulanması gerektiğini ifade etmektedir[1473]. Fakat kanun koyucu bu konuda açık bir düzenleme yapmamış, yalnızca "*sözleşmede kararlaştırılan süre içinde teslim etmeme*" halinden bahsetmiştir. Dolayısıyla kanaatimizce bu ifade temerrüt anlamına gelmektedir. Ayrıca ifa edilmeyen bir malın ayıplı olması da gündeme gelemeyeceğinden ayıba karşı tekeffül hükümlerinden bahsedilebileceğini düşünmüyoruz. Diğer taraftan şayet kanun koyucu tarafından daha önce açıklanan CISG'de benimsenen ifa engellerinin bir araya

---

Hükümlerinin Uygulanması", **TAAD**, Yıl 7, Sayı 30, Nisan 2017, s. 300 vd. *KIRCA* bu düzenlemenin kavram karmaşasına neden olabileceğini de vurgulamaktadır. Bkz. Kırca, s. 172.

1471 Hükmün gerekçesine ilişkin bkz. www.tbmm.gov.tr. E.T.: 22.06.2023.

1472 Kanun koyucunun bu düzenlemedeki iradesinin, malın zamanında teslim edilmemesinin malı ayıplı hale getireceği yönünde olmadığına dair bkz. Erkan, s. 308.

1473 Şahin, Turhan/Kizir, Mahmut, "6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun Genel Esaslar, Haksız Şartlar ile Ayıplı Mal ve Hizmetler Konusunda Getirdiği Yenilik ve Değişiklikler", **Terazi Hukuk Dergisi Tüketici Hukuku Özel Sayısı**, C. 9, S. 89, Ocak 2014, s. 74.

getirilmesine ilişkin sistem benimsenmeye çalışılmış ise[1474], ne yazık ki sistemin kanun koyucu tarafından oldukça yanlış anlaşıldığını belirtmemiz gerekir[1475]. Zira orada ifa engelleri gereği gibi ifa etmeme, temerrüt ya da imkansızlık gibi bir ayrıma tabi tutulmaksızın, hepsi *sözleşme ihlali* olarak nitelendirilmektedir. Diğer taraftan ihlalden değil, yaptırımlardan yola çıkan bu sistemin Türk Hukuku'na entegre edilebilmesi temerrüt kuralının ayıplı ifa başlığı altına alınmasıyla mümkün değildir. Kanaatimizce ayıplı ifa başlığı yerine sözleşmeye aykırılık denilerek her bir yaptırım ayrı bir hükümde incelenebilirdi[1476]. Dolayısıyla eğer 1999/44 AT Yönergesi ve CISG ile uyum sağlanması isteniyorsa merkez olarak ayıplı ifanın değil, sözleşmeye aykırılığın esas alınması gerekir. Böylece tüm sözleşmeye aykırılık halleri bu kapsam altında değerlendirilebilir. Ancak bu yapılırken aykırılık çeşidinden değil, yaptırımdan hareket edilmelidir. Ayrıca CISG'de yukarıda da ayrıntılı olarak açıkladığımız üzere esaslı ihlal ve esaslı olmayan ihlal ayrımı da söz konusudur. Bu ayrım neticesinde yaptırımlarda değişmektedir. Dolayısıyla sistemden yalnızca bir parçanın benimsenmesi mevcut hukuk sistemine zarar verir. Bu nedenle bizim önerimiz eğer bu sistem benimsenecek ise, yalnızca 1999/44 AT Yönergesi ve CISG değil, aynı zamanda BGB ve OR 2020 incelenmeli, özellikle Alman Hukuku açısından ortaya çıkan sorunlar ve yeni sisteme yönelik eleştiriler değerlendirme kapsamına alınmalıdır.

1474 Doktrinde 1999/44 sayılı Yönergenin mehazı olan CISG'deki sistemin benimsenmeye çalışıldığı ifade edilmektedir. Bkz. Aydoğdu/Kahveci, Tüketici, s. 214.

1475 Benzer bir eleştiri için bkz. Erkan, s. 302.

1476 Karş. Aydoğdu/Kahveci, Tüketici, s. 221. Yazarlar hüküm açısından bir öneri de getirmektedir. Bunun için bkz. Aydoğdu/Kahveci, Tüketici, s. 221 vd.

Söz konusu eleştiriler yanında temerrüt haline ilişkin düzenlemeye bakıldığında TKHK md. 8 hükmüne göre; sözleşmeye konu olan malın sözleşmede kararlaştırılan süre içerisinde teslim edilmemesi *sözleşmeye aykırı ifa* olarak görülmüş ve TKHK md. 11 hükmünde ise, tüketicinin seçimlik hakları düzenlenmiştir. Bu seçimlik haklar satılanın geri verilmeye hazır olunduğunun bildirilerek sözleşmeden dönülmesi; satılanın alıkonularak ayıp oranında satış bedelinden indirim istenmesi; aşırı masraf gerekmediği halde, bütün masraflar satıcıya ait olmak üzere satılanın ücretsiz onarımının istenmesi ve imkan varsa satılanın ayıpsız bir misli ile değiştirilmesinin istenmesidir. Bu hakların malın teslim edilmemesi durumunda uygulanıp uygulanmayacağı konusunda doktrinde farklı görüşler yer almaktadır. Doktrinde bir görüşe göre; temerrüt halinde, mal teslimi henüz gerçekleşmediğinden ve temerrüt haline uygun bir seçimlik hakka ilgili hükümlerde yer verilmediğinden TKHK md. 8 vd. hükümlerinin uygulanması mümkün değildir[1477]. Yine TKHK'daki düzenlemeyi eleştiren bir başka görüş tarafından, temerrüt halinde TBK'daki hem satış sözleşmesine ilişkin özel hükümler hem de genel hükümler uygulanabilecektir[1478]. Ancak bu görüşe göre, TKHK'da öngörülen dönme hakkı ile bedelden indirim isteme[1479] hakkı da varlığını koruyacak ve sonuçta alıcının TBK md. 125 hükmünde öngörülen üç seçimlik hakka ek olarak bedelden indirim talep etme hakkı

1477 Kırca, s. 172.

1478 Öz, Tüketici, s. 176-177.

1479 Yazar bedelden indirimin nasıl yapılacağının sorun olacağını kabul etmektedir. Çünkü bedel indiriminde genel itibariyle nispi metodun kabul edildiğini ve bunun temerrüt haline uydurulması gerektiğini belirtmektedir. Bu uydurmanın ise, ifanın zamanında yapılması halinde tüketicinin içinde bulunacağı malvarlığı durumu ile geç ifa nedeniyle tüketicinin mevcut malvarlığı durumu arasındaki farkın hesaplanmasıyla yapılabileceğini belirtmektedir. Bkz. Öz, Tüketici, s. 177.

gündeme gelecektir. Yazar ayrıca alıcının TKHK'daki dönme ya da bedelden indirim haklarını kullanmak istemesi halinde TBK md. 123 hükmünde öngörülen ek süreyi tayin etmek zorunda olmadığını ve bunun da hükmün pratik faydası olduğunu belirtmektedir[1480]. Doktrindeki diğer görüşe göre; her ne kadar kanun koyucu sistematiğe uygun olmayan bir düzenleme yapmış olsa da yine TKHK hükümlerinin uygulanması gerekmektedir[1481]. Son olarak bir başka görüşe göre; borçlu temerrüdü halinde TKHK ile TBK hükümleri yarışmalı olarak uygulanmalıdır[1482].

Kanaatimizce her ne kadar sistematik olarak hatalı olduğunu düşünsek de tüketici satış sözleşmesinde satıcının malı teslimde temerrüde düşmesi halinde yine TKHK md. 8 vd. hükümleri gündeme gelecektir. Zira her şeyden önce 6502 sayılı TKHK hem özel nitelikli bir kanun hem de TBK ile karşılaştırıldığında daha yeni tarihli bir kanundur. Dolayısıyla eski tarihli genel kanun ile yeni tarihli özel kanun çatıştığında, yeni tarihli özel kanunun uygulama bulacağı söylenebilir[1483]. Bu nedenle TBK'da düzenlenen satım sözleşmesi hükümlerine gidilmesi doğru görülmemektedir. Bunun yanında TKHK hükümlerinin tüketiciyi koruma amaçlı zayıf tarafı koruyucu hükümler içermesi[1484] ve kamu menfaatinin söz konusu olması nedeniyle[1485], satıcının temerrüdü halinde TKHK

1480 Öz, Tüketici, s. 177.

1481 Aydoğdu/Kahveci, Tüketici, s. 220.

1482 Gümüş, Şerh, s. 91-92.

1483 Öz, Tüketici, s. 178; Erkan, s. 304.

1484 Sirmen, Lale, s. 2468; "Tüketici Hukukunun Amacı ve Özellikleri", **Yaşar Üniversitesi E-Dergisi**, C. 8, Özel Sayı, Yıl 2013, s. 2468; Öz, Tüketici, s. 177-178.

1485 Sirmen, s. 2468.

hükümlerinin öncelikle uygulanması gerekecektir[1486]. Her ne kadar TKHK md. 8 vd. hükümlerinin uygulanacağı kabul edilse de belirtmek gerekir ki ayıp düşünülerek kaleme alınmış olan bu hükümler temerrüt açısından uygun değildir[1487]. Bu seçimlik haklar arasında temerrüdün niteliğine uygun düşen tek çözüm yalnızca sözleşmeden dönme hükmü olarak görünmektedir[1488]. Ancak o hüküm de ayıp düşünülerek kaleme alındığından dolayı, hükümde "*satılanın geri verilmesinden*" bahsetmektedir. Doktrinde *KIRCA* bu nedenden dolayı TKHK'da borçlu temerrüdü açısından uygulanabilecek bir hüküm olmadığını ifade etmektedir[1489]. Fakat yukarıda açıkladığımız nedenlerden dolayı satılan henüz teslim edilmemiş ve satıcı temerrüde düşmüşse artık bu hüküm gereği tüketicinin sözleşmeden dönebileceğinin kabul edilmesi gerektiğini düşünüyoruz.

Tüketicinin dönme hakkını kullanması açısından temerrüde düşen satıcıya ek süre verilip verilmeyeceği konusuna bakıldığında; kanun koyucunun TKHK kapsamında buna ilişkin bir düzenleme öngörmediği görülmektedir. Acaba bu durumda TBK'daki taşınır satış sözleşmesinde satıcının temerrüdü (TBK md. 212) halinde atıf yapılan TBK md. 123 vd. hükmü uygulanabilir mi? Doktrinde hakim görüş tarafından, TKHK'da bir düzenleme olmaması sebebiyle satıcıya ek süre verilmeksizin sözleşmeden dönme hakkının kullanılabileceği ifade edilmektedir[1490].

1486 Öz, Tüketici, s. 178; Erkan, s. 305.

1487 Erkan, s. 305.

1488 Gümüş, Şerh, s. 91; Erkan, s. 305.

1489 Kırca, s. 172.

1490 Gümüş, Şerh, s. 91; Öz, Tüketici, s. 177; Erkan, s. 313. Kararlaştırılan sürenin belirli vade olması durumunda da yine süre verilmesine gerek olmadığını kabul eden görüşler vardır. Bkz. Erkan, s. 313.

Öncelikle kural olarak TKHK'de herhangi bir düzenleme olmaması halinde md. 83/f.I "*Bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde genel hükümler uygulanır.*" düzenlemesi gereği TBK'daki genel hükümlere gidilmesi gerektiği açıktır. Bu anlamda tam iki tarafa borç yükleyen tüketici satım sözleşmelerinde satıcının temerrüdü halinde TKHK'da özel bir düzenleme olmaması bir kanun boşluğunu akla getirebilecektir. Bu boşluğun doldurulması da TBK md. 123 hükmünün kıyasen uygulanmasıyla mümkün olabilecektir. Ancak TKHK'nın zayıf taraf olan tüketiciyi koruyucu hükümler içeren bir Kanun olmasından dolayı, bu kıyas yönteminin sorgulanması gerekecektir. TBK md. 123 hükmünün uygulanabileceği varsayıldığında, satıcının temerrüde düşmesi halinde alıcı olan tüketici satıcıya uygun bir ek süre tayin etmek zorundadır. Bu süre dolduğunda ancak seçimlik haklar gündeme gelebilir. Fakat yukarıda da açıkladığımız üzere *uygun süre* kavramı oldukça belirsiz ve tartışmalı bir konudur. Dolayısıyla bu hükmün kıyasen tüketici satış sözleşmesinde uygulanması tüketici aleyhine bir kıyas anlamına gelecek; tüketici satıcıya uygun bir ek süre tayin etmek zorunda kalarak hakkı edinmesi gecikecektir. Oysa TKHK'nın amacı kamu yararı göz önünde bulundurularak, zayıf taraf olan tüketicinin korunmasını sağlamaktır. Bu nedenle her ne kadar TKHK'da açık bir atfa yer verilmiş olsa da temerrüt halinin niteliğine uygun olabilecek TKHK md. 11/f.I-1a hükmünde düzenlenen sözleşmeden dönme seçimlik hakkı açısından TBK hükümlerine gitmemenin daha doğru olduğu söylenebilir. Benzer şekilde doktrinde *ÖZ'e* göre, TKHK'da özel bir hüküm olmaması ve diğer kanunlardaki genel hükmün uygulanmasının da tüketici aleyhine bir durum yaratması halinde, TKHK'da gerçek olmayan bir boşluk olduğu kabul edilmeli ve genel kural uygulanmamalıdır[1491]. Yazar bu duruma örnek olarak da ihbar ve süre şartlarını vermektedir. Diğer taraftan tüketicinin dönme hakkı yanında tazminat talebi açısından TBK hükümlerinin uygulama bulacağı

[1491] Öz, Tüketici, s. 178.

TKHK md. 11/f.VI hükmünde açıkça ifade edilmiştir. Dolayısıyla bu sözleşmenin tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme olmasından yola çıkarak TBK md. 125 hükmünde öngörülen menfi zararın da dönme hakkı kullanılarak talep edilebileceği ifade edilebilir[1492].

Dönme seçimlik hakkı dışında, TBK md. 125 hükmünde öngörülen diğer seçimlik hakların kullanılmasının kabul edilip edilmeyeceğine de bakmak gerekir. Zira TKHK md. 83/f.I hükmündeki atıf her ne kadar dönme hakkı açısından uygulanmasa da acaba aynen ifa ve gecikme tazminatı ile aynen ifanın reddi ve müspet zarar tazmini açısından uygulanabilir mi? Doktrinde bir görüş tarafından TBK md. 125 hükmünde öngörülen seçimlik hakların gündeme gelebileceği kabul edilmektedir[1493]. Kanaatimizce de bu haklar ayrıca TKHK'da öngörülmediğinden TBK md. 125 hükmüne gidilebilecektir. Bu hükümde öngörülen aynen ifa yanında gecikme tazminatı talebi açısından yine ek süre verilmesine gerek olmayacaktır. Ancak aynen ifanın reddi müspet zarar istenecek ise, TBK md. 123 hükmündeki ek süre kurumu, bu hak TKHK'da ayrıca düzenlenmediğinden uygulama bulacaktır.

Her ne kadar kullanılacak seçimlik haklar açısından farklı hükümler gündeme gelse ve bir ikilik yaratılsa da tüketici lehine olacak olan yorumun bu olduğu düşünülmektedir. Son olarak kanaatimizce olması gereken hukuk açısından TKHK'daki bu hüküm tamamen değiştirilmelidir.

2. Sağlayıcının Hizmetin İfasında Temerrüdü

Sağlayıcının hizmetin ifasındaki temerrüdü ise, TKHK md. 13 hükmünde düzenlenmiştir. Burada da yukarıdaki durum ile aynı şekilde temerrüt hali "*Ayıplı*

1492 Aynı yönde bkz. Erkan, s. 314-315

1493 Öz, Tüketici, s. 177.

Hizmetler" başlığı altında düzenlenmektedir. Dolayısıyla yukarıda yapılan eleştiriler burada da aynen geçerli kabul edilebilir[1494].

İlgili düzenlemenin birinci fıkrasına göre, sözleşmede belirlenen sürede hizmete başlanmamış olması *sözleşmeye aykırı ve ayıplı hizmet* olarak nitelendirilmektedir. Burada da edimin zamanında ifasına başlanmaması açısından yine temerrüt hali söz konusudur. Hizmet ifasında temerrüt halinde seçimlik haklardan ise, yalnızca dönme hakkı kullanılabilecektir. Zira buradaki diğer seçimlik haklar temerrüdün niteliğine uygun değildir. Sözleşmeden dönme hakkı yanında yine tüketicinin TKHK md. 15/f.I'de TBK hükümleri uyarınca tazminat isteyebileceği de düzenlenmektedir. Bu anlamda yine TBK genel hükümlerinde düzenlenen TBK md. 125 hükmüne göre, tüketicinin sözleşmeden dönme yanında menfi zararın tazminini istemesi de mümkündür. Bu talep açısından ek süre tayin edilip edilmeyeceğine ilişkin yine bir düzenleme söz konusu değildir. Yukarıda mal tesliminde temerrüde ilişkin yorum burada da aynen geçerli olacağından, burada da ek süre tayin etmeksizin sözleşmeden dönme hakkının kullanılabileceği söylenebilir. Yine diğer seçimlik haklar açısından da TBK md. 125 hükmüne gidilebilecektir. Bu anlamda aynen ifa ve gecikme tazminatı açısından ek süre verilmesine gerek yoktur. Ancak tüketici aynen ifanın reddi ile birlikte müspet zarar talep edecek ise, satıcıya uygun bir ek süre vermek zorunda kalacaktır.

§ 7. EK SÜRE TAYİNİNİN SONUÇLARI

I. Borcun Tayin Edilen Ek Süre İçerisinde İfa Edilmesi

A. Borca Uygun İfa

Borçluya tayin edilen ek süre içerisinde borçlunun edimi borca uygun olarak ifa etmesi halinde, borcun sona ereceğini söylemek gerekir. Fakat borçlunun borca uygun

[1494] Ayrıca eleştiri için bkz. Öz, Tüketici, s. 176.

olarak sunduğu ifayı alacaklı kabul etmezse, bu halde borç sona ermemekte, sadece borçlunun temerrüt hali sona ermektedir[1495]. Dolayısıyla borçlunun temerrüt hali sona erdiğinden, TBK md. 125 hükmünde öngörülen seçimlik hakların kullanılması gündeme gelmemektedir. Hatta alacaklının borca uygun olarak sunulan edimi kabul etmemesi onun temerrüdüne yol açabilir[1496].

B. Borca Aykırı İfa (Gereği Gibi İfa Etmeme)

Edimin tayin edilen ek süre içerisinde ifa edilmesi, fakat ifa edilen edimin borca uygun olmaması halinde hangi sonuçların ortaya çıkacağı konusuna da değinmek gerekir. Doktrinde bu halde alacaklının kendisine sunulan edimi kabul etmek zorunda olmadığı haklı olarak belirtilmektedir. Bu durum ise, borçlunun tekrar edimi sunabilmesi için sürenin yetersiz kalmasından dolayı, alacaklının seçimlik haklarının doğmasını gündeme getirebilir[1497]. Bu halde ikinci bir ek süre tayin edilip edilemeyeceği konusunu kısaca değerlendirmek gerekir.

Öncelikle Alman Hukuku'nda ikinci ek süre konusunda farklı görüşler ileri sürülmektedir. Nitekim doktrinde ilk olarak bir görüş ikinci ek süre tayinini reddetmektedir[1498]. Bu görüşte olan yazarların bir kısmına göre, kanun koyucu hükümde "*ek sürelerden*" değil, "*ek süreden*" bahsetmekte; dolayısıyla ikinci ek süre verilmesi

---

1495 Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1662.

1496 Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 59; Havutçu, s. 57. Alacaklı borçlunun ifa etmesi gereken edimi söz konusu ek süre içerisinde üçüncü kişiden elde etmiş olması halinde dahi, ek süre içerisinde sunulan edimi kabul etmek zorunda olması hakkında bkz. Becker, Art. 107, N. 31.

1497 Havutçu, s. 58.

1498 Schwab, s. 133; Braun, Johann, "Zahlungsansprüche des Käufers bei Schlechtleistung des Verkäufers", **ZGS,** 11/2004, s. 424.

gerekmemektedir[1499]. İkinci defa ek süre verilmesini reddeden bir başka görüş ise; alacaklının ifanın tamamında menfaati söz konusuysa, niteliksel olarak yapılan kısmi ifa ile niceliksel kısmi ifa eş tutulmalı ve bunun için yine ayrıca bir ek süre verilmesi gerekmemelidir[1500]. Doktrinde bir başka görüş ise; ikinci ek süre tayini belirleme gerekliliği olup olmadığını alacaklının ifa talebine bağlı kılmaktadır[1501]. Buna göre; temerrüt halinde ifa talebi sadece ifanın kendisiyle sınırlıysa, ancak sonradan mal ayıplı olarak teslim edilirse, yeni bir ek süre belirlenmelidir[1502]. Ancak alacaklı genellikle kusursuz bir ifa talep etmekte; borçlu da buna karşılık edime uygun ayıpsız bir ifayı gerçekleştirmekle yükümlü olduğundan, bu ifa talebinin ayıpsız ifayı içereceği de belirtilmektedir[1503]. Bu halde de zaten ikinci bir ek süre tayini gerekmediği ifade edilmektedir[1504]. Doktrinde bir başka görüş alacaklının ifa talebinin aynı zamanda ayıpsız ifa talebini içerdiğini kabul etmenin ifa talebinin kesinliği ilkesi ile çelişeceğini

---

1499 Braun, s. 424.

1500 Schwab, s. 133.

1501 Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 94-95. Bu anlamda doktrinde bir görüş tarafından, eğer alacaklı ek süre tayin ederken, yalnızca tek bir ihlal ile ilgili olduğuna dair açık bir beyanda bulunduysa, bu halde borçlunun yalnızca o ihlalin giderilmemesi halinde alacaklının seçimlik haklarını kullanacağını anlaması söz konusuysa, durumun farklı olacağını belirtmektedir. Bkz. Staudinger/Schwarze, § 323, N. B83.

1502 Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 94-95.

1503 Staudinger/Schwarze, § 323, N. B82; Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Ernst, MüKO, § 323, N. 95.

1504 Staudinger/Schwarze, § 323, N. B82-B83.

belirtmektedir[1505]. Bu nedenle talebin açıkça yer alması gerektiği belirtilmekte ve ikinci ek süre tayini savunulmaktadır[1506]. Görüldüğü üzere Alman Hukuku açısından ek sürenin tüm ifa engelleri için düzenlenmiş olmasından dolayı, bazı haller açısından ikinci bir ek süreden bahsedilebileceği kabul edilmektedir. Fakat belirtmek gerekir ki bu ek sürelerin talep içerikleri yukarıda da ifade edildiği üzere farklıdır.

Türk-İsviçre Hukuku açısından temerrüt halinde yalnızca tek bir ek süre tayini kabul edilmekte; fakat alacaklı dilerse yine de ikinci bir ek süre tayin edebilmekte ve bu halde edimini ikinci sürenin sonuna kadar hazır bulundurmak zorunda kalmaktadır[1507]. Diğer taraftan eğer alacaklı borçluya ek süre tayin etmekle birlikte, bu süre sona ermesine rağmen seçimlik haklarını kullanmamış ise, aynen ifa ile gecikme tazminatı talep ettiği karine olarak kabul edilmekte; ancak bu halde ayrıca alacaklı dürüstlük kurallarına aykırı olmamak kaydıyla tekrar borçluya ek süre tayin ederek diğer seçimlik haklarını canlandırabileceği de kabul edilmektedir[1508]. Bu sayede borçlu ikinci bir ek süre sonuna

---

1505 Engelmann, s. 75.

1506 Engelmann, s. 76. Ayrıca bkz. BGH 20.01.2016, VIII ZR 77/15. Karar için bkz. NJW 2016, s. 2494.

1507 von Tuhr, s. 625; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 60; Becker, Art. 107, N. 20; Honsell/Vogt/Wiegand, Art. 107, N. 11; Schmid, s. 23-24; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 492.

1508 von Tuhr, s. 625; Becker, Art. 107, N. 20; Koller, s. 984; Bucher, s. 331; Honsell/Vogt/Wiegand, Art. 107, N. 11; Schmid, s. 24; Oğuzman/Öz, C. 1, N. 1673; Öz, Eser Sözleşmesinden Dönme, s. 178; Ateş, Seçim Hakkı, s. 73-74; Yıldırım, s. 285-286. *BECKER* ikinci ek süre tayin edilebilmesi açısından, ilk ek süre tayininde ifadan feragate ilişkin seçimlik hakkın ya da sözleşmeden dönme hakkının seçilmemiş olması gerektiğini ifade etmektedir. Bkz. Becker, Art. 107, N.

kadar borcunu ifa edebilme şansını elde edecek, alacaklı da borçlunun yine borcunu ifa etmemesi halinde diğer iki seçimlik haktan birini kullanabilme imkanına kavuşabilecektir. Ancak doktrinde bir başka görüş tarafından alacaklının gecikmeksizin vazgeçme beyanında bulunmaması durumunda, diğer seçimlik hakları kaybedeceği ve sadece aynen ifayı talep edebileceği savunulmaktadır[1509]. Bunun gerekçesi olarak ise, alacaklının seçimlik haklarını kullanmayarak susması halinde zımnen aynen ifa ve gecikme tazminatına ilişkin talebin seçildiğinin kabul edilmiş olması ve seçimlik

---

20. Bu konuda, iki defa ek süre verilen bir olayda üçüncü bir ek süreden bahseden Yargıtay kararı dikkate değerdir. Yargıtay 13. HD'nin 1987 tarihli kararında şu ifadelere yer verilmiştir: "…*davacı tarafından noter aracılığıyla davalıya gönderilen 10.7.1981 ve 22.7.1981 tarihli ihtarnamelerde satış bedelinin ödenmesi için iki defa ek süre verilmiştir. Verilen ek süre içinde de bono bedeli ödenmemiştir. Bu durumda sözleşmenin ifasından vazgeçmek isteyen alacaklının yani satıcının Borçlar Kanununun 106. maddesinin 2. fıkrası gereğince akdi derhal fesih etmesi gerekir. Sözleşmenin derhal fesih edilmemesi halinde, her türlü spekülasyonun önlenmesi amacıyla sonradan ifadan vazgeçmek ve sözleşmeyi fesih etmek isteyen satıcı yeniden ek süre belirlemeli ve tanınan bu ek süre içinde borcun yerine getirilmesi halinde sözleşmeyi fesih hakkını kullanmalıdır…*". Yargıtay 13. HD, T. 27.04.1987, E. 1987/1346, K. 1987/2534. Karar için bkz. www.lexpera.com.tr E.T.: 25.03.2023. Ayrıca ikinci ek süreyi kabul eden başka Yargıtay kararları için bkz. Yargıtay 15. HD, T. 28.11.1975, E. 4765, K. 4723 (Karahasan, s. 429-430); Yargıtay 13. HD, T. 22.10.1981, E. 5378, K. 6690 (Karahasan, s. 431). Üçüncü hatta dördüncü ek sürenin verilmesinin de mümkün olduğunu savunan görüş hakkında bkz. Schmid, s. 24.

1509 Keller/Schöbi, s. 212-213; Ehrat, s. 98.

hakkının da kullanıldıktan sonra geri dönülemeyen yenilik doğurucu bir hak olmasından kaynaklandığı ifade edilmektedir.

Kanaatimizce taraf menfaatleri arasındaki denge göz önünde bulundurulduğunda ikinci bir ek süre verilmesi her iki taraf açısından da lehe olacak bir durum yaratacaktır. Zira duruma borçlu açısından bakıldığında, borçlu edimini ifa edebilmek için daha uzun bir süreye sahip olacak; alacaklı açısından bakıldığında ise, alacaklı kullanmayı geciktirdiği diğer seçimlik hakları tekrar canlandırabilecektir. Dolayısıyla sözleşmelerin kurulmasında taraf iradelerine verilen önemin sözleşmenin sona ermesinde yok sayılması makul görünmemektedir. Başka bir deyişle, alacaklının ikinci defa ek süre vermesine borçlunun bir itirazının olması hayatın olağan akışına pek uygun görünmemekle birlikte; alacaklı açısından da onun menfaatine bir durum yaratmaktadır.

Son olarak Alman Hukuku açısından gündeme gelen yukarıdaki meselenin, bir başka ifadeyle temerrüde düşen borçluya tayin edilen ek süre içerisinde borçlunun edimi ifa etmesi ancak bunun borca uygun olmaması halinde tekrar ek süre tayin edilip edilemeyeceğinin Türk Hukuku açısından açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Kanaatimizce borcun borca aykırı olarak ifa edilmesi halinde, borçlu daha önce temerrüde düştüğünden alacaklı edimin ifasını reddederek TBK md. 125 hükmünde öngörülen seçimlik hakları kullanabilmelidir. Zira tayin edilen ek süre yalnızca borcun ifa edilmesini değil, borcun borca uygun olarak ifa edilmesini de kapsamalıdır. Dolayısıyla temerrütten sonra tayin edilen ek süre içerisinde edim borca uygun olarak ifa edilmezse, seçimlik hakların kullanılabilmesi için ikinci bir ek süreden bahsedilemeyecektir. Ancak alacaklı isterse, yine de ikinci bir ek süre vermekte özgürdür. Alacaklı borca uygun olmamasına rağmen, edimin ifasını kabul ederse, bu halde de artık temerrüt sona ereceğinden, TBK md. 123 hükmündeki ek süre yine gündeme gelmeyecektir. Ancak sözleşmenin niteliğine bağlı olarak, sözleşmenin gereği gibi ifa edilmemesinden dolayı genel ya da özel düzenlemeler gündeme gelebilir.

II. Borcun Tayin Edilen Ek Süreye Rağmen Hiç İfa Edilmemesi

Borçluya tayin edilen ek sürenin sona ermesi halinde, borçlu edimi yine de ifa etmediyse artık alacaklı seçimlik haklarını kullanabilir. Burada ilk olarak edimin ifa edilmemesinden; edim fiilinin mi yoksa edim sonucunun mu anlaşılması gerektiğine değinmek gerekir. Kural olarak, taraflar arasında akdedecekleri sözleşmede buna ilişkin bir düzenleme öngörmekte serbesttir ve böyle bir düzenleme söz konusuysa öncelikle bu düzenlemenin esas alınması gerekir[1510]. Fakat böyle bir düzenlemenin söz konusu olmadığı hallerde; edimin zamanında ifa edilmiş olması için edim fiilinin zamanında yerine getirilmiş olması gerekir[1511]. Dolayısıyla edim fiili tayin edilen ek süre içerisinde yerine getirilmediğinde, edimin de zamanında ifa edilmediği söylenebilecektir. Buna sonucu olarak örneğin; mesafeli satım sözleşmesinde edimin tayin edilen ek süre içerisinde gönderilmesi, ancak alacaklının eline tayin edilen ek süre içerisinde geçmemesi halinde; yine edim zamanında ifa edilmiş olarak değerlendirilebilecektir[1512].

Açıklığa kavuşturulması gereken bir diğer mesele ise; seçimlik hakların kullanılabilmesi için acaba borçlunun kendisine tayin edilen ek sürenin dolduğu an mı esas alınmalı yoksa bir reaksiyon süresi göz önünde bulundurulmalı mı? Doktrinde bir görüş tarafından; tayin edilen ek sürenin sadece birkaç saat aşılmasının bile ifanın artık zamanında yapılmaması olarak kabul edilebileceği ve alacaklının sürenin dolduğunu ileri

---

1510 Emmerich, s. 258; Wieackar, Franz, "Leistungshandllung und Leistungserfolg im Bürgerlichen Schuldrecht", **Festschrift für Hans Carl Nipperdey zum 70. Geburtstag**, Band I, Berlin 1965, s. 797; Havutçu, s. 57. Alacaklı edim sonucunun tayin edilen ek sürede yerine getirilmesini istiyor ise, bu halde bunun açıkça sözleşmede düzenlenmesi gerekmektedir. Bkz. Huber, Band II, s. 366.

1511 Emmerich, s. 257; Wieackar, s. 797; Huber, Band II, s. 366; Havutçu, s. 57.

1512 Emmerich, s. 257-258; Havutçu, s. 57.

sürmesinin iyi niyet ihlali olarak değerlendirilmemesi gerektiği belirtilmektedir[1513]. İlgili hükmün katı yorumlanmasının gerekçesi olarak; borçluya ikinci bir şans verilmesi ile taraflar arasındaki dengenin borçlu lehine olacak şekilde bozulduğu, alacaklının ise bir an evvel belirsizliğe son verebilecek olan seçimlik haklarını kullanarak dengeyi tekrar sağlayabilecek olması şeklinde ifade edilmektedir[1514]. Bu katı yorumdan ise, bazı istisnai hallerde -bunlara örnek olarak; ifa türü, alacaklının menfaatinin aciliyet, borçlu için özellikle ciddi sonuçlar, sektörel uygulama, piyasa durumunun borçlu aleyhine kullanılması, taraflar arasında daha önceki işlemlerde ödeme gecikmelerinin tolere edilmesi gibi- sapılabileceği belirtilmektedir[1515]. Diğer taraftan doktrinde bir görüş de -ek sürenin her ne kadar katı şekilde yorumlanması görüşünde olsa da- ifanın ek sürenin sona ermesinden sonra, ancak sözleşmenin amacına ulaşması için zamanında teklif edilmesi durumunda, alacaklı durumu başka türlü düzeltmek için henüz bir girişimde bulunmadıysa ifanın reddedilemeyeceğini ifade etmektedir[1516]. Kanaatimizce burada artık bir reaksiyon süresi söz konusu değildir. Zira borçluya zaten edimi ifası açısından bir ek süre tayin edilmiştir. Dolayısıyla biz de ek sürenin birkaç saat aşılması halinde dahi alacaklının artık seçimlik haklarını kullanabileceği görüşüne katılmaktayız.

1513 Becker, Art. 107, N.31; Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 79; Havutçu, s. 58. Benzer yönde bkz. Schmid, s. 26.

1514 Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 80.

1515 Weber/Emmenegger, Berner Kommentar, Art. 107, N. 81.

1516 Becker, Art. 107, N. 31.

SONUÇ

1. Tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde borçlu temerrüdünde ek süre tayini alacaklının TBK md. 125 hükmünde öngörülen seçimlik hakları kullanabilmesi için, borçluya tanıması gereken süre olup, bu süre seçimlik hakların kullanılabilmesinin ön şartını oluşturmaktadır.

2. Ek süre kurumu sanayi devrimi ile birlikte üretim biçimlerindeki değişimin sonucunda ticari hayattaki hızın bir gerekliliği olarak ortaya çıkmış ve tarihsel süreçte de ilk modern düzenlemesine Alman Genel Ticaret Kanunu'nda (ADHGB) yer verilmiştir. Sonrasında ise, ticari nitelikte olmayan diğer karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde ek süre kurumuna ilişkin düzenlemelere gerek ulusal (BGB, OR, TBK) gerekse uluslararası (CISG, PICC, PECL, DCFR) düzenlemelerde yer verilmiştir.

3. Ek süre kurumu gerek borçlu açısından gerekse alacaklı açısından birtakım amaçları taşımaktadır. Bunları borçlu açısından; müteakip ifa için son bir şans verilmesi; ikinci olarak borçluya söz konusu ek süre içerisinde başka bir sonuçla karşılaşmaksızın edimi ifa edebilme güvencesi sağlanması; üçüncü olarak borçlunu edimin ifası yönünde uyarılması; son olarak alacaklı karşısında borçlunun, alacaklının sözleşmeyi sona erdirme hakkını kötüye kullanmasına karşı korunması olarak sıralamak mümkündür. Alacaklı açısından ise; tayin edilen ek süre içerisinde edimin ifa edilmemesi halinde başkaca seçimlik hakların doğacağına ilişkin bir kesinlik olması; ikinci olarak borçluya karşı devlet aracılığıyla olmasa da borcun ifası yönünde başka bir baskı aracı kullanılması; son olarak ise alacaklının borçlunun edimi ifa etmemesi nedeniyle kendi karşı edimini de belirsiz süre hazırda bekletmek zorunda kalmaktan kurtulması şeklinde sıralamak mümkündür.

4. Ek sürenin hukuki niteliği hukuki işlem benzeri irade açıklaması olup, herhangi bir yenilik doğurucu etki de söz konusu değildir.

5. Ek süre kurumu tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde uygulama bulurken; eksik iki tarafa borç yükleyen, tek tarafa borç yükleyen ya da çok taraflı sözleşmelerde direkt olarak uygulanması mümkün değildir. Sürekli edim borcu doğuran tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde ise kurum gündeme gelebilecektir.

6. Kısmi temerrüt halinde ve yapma borçları açısından alacaklı temerrüdünün olduğu hallerde de ek süre tayini uygulama bulabilecektir.

7. Ek süre alacaklı ve yetkili temsilcisi tarafından tayin edilebileceği gibi, bu kişilerin mahkemeye başvurması sonucunda, mahkeme tarafından tayin edilmesi de mümkündür. Görevli mahkeme Sulh Hukuk Mahkemesi olup, görevli mahkeme konusunda kanunda özel bir hüküm olması halinde özel hükmün uygulanması gerekecektir. Yetkili mahkeme konusuna bakıldığında, kanunda aksine düzenleme olmadığı sürece, bu işler için talepte bulunan kişi ya da ilgililerden birisinin oturduğu yer mahkemesi yetkilidir. Ancak yetkisiz mahkeme tarafından tayin edilen ek süre geçersiz değildir. Mahkemenin tayin ettiği sürenin uzunluğu konusundaki karara karşı kanun yollarına gidilebilecektir.

8. Ek sürenin uzunluğunun tarafların aralarında akdettikleri sözleşmede belirlenmesi de mümkündür. Belirlenen süreye borçlunun sonradan itiraz etmesi kural olarak mümkün değildir. Ancak zayıf tarafın korunması adına özel olarak öngörülen sürelerden birisinin söz konusu olması halinde, bu sürelerin uzunlukları konusundaki düzenleme nisbi emredici nitelikte olduğundan, bu süreler kısaltılamayacaktır. Tarafların aralarında akdettikleri sözleşmede öngörülen süreden daha kısa süre verilmesi kural olarak mümkün değildir. Ancak alacaklı tarafından daha kısa süre verilmesine rağmen, sözleşmede öngörülen sürenin fiili olarak beklenerek sonrasında seçimlik hakların kullanılması halinde, kısa süreye itiraz edilmesi hakkın kötüye kullanılması yasağı ile engellenebilir.

9. Taraflar aralarında borçlunun temerrüdü halinde ek süre tayin edilmeyeceğini de kararlaştırabilir. Zira TBK md. 123 hükmü emredici nitelikte değildir. Fakat yukarıda

bahsedilen zayıf tarafın korunması adına öngörülen hükümler açısından, bu hükümler aynı zamanda mutlak emredici nitelikte olduğundan, bu sürelerin tarafların akdettikleri sözleşme ile ortadan kaldırılması mümkün değildir.

10. Ek süre kural olarak borçlunun temerrüde düşmesinden sonra ya da borçluyu temerrüde düşüren ihtar ile belirlenebilir. Ancak muacceliyetten önce de ek süre belirlenmesi mümkün olup, süre borçlunun temerrüdünden sonra başlar. Ek sürenin alacağın zamanaşımına uğramasından sonra belirlenmesi de mümkündür.

11. Ek süre bildiriminde TBK md. 123 hükmüne göre, herhangi bir şekil zorunluluğu yoktur. Ancak ek süre konusunda özel hükümlerin olduğu hallerde (örneğin: kira sözleşmesi), bu sözleşmeler açısından ek süre tayin ederken hükümde öngörülen şekle uyulması zorunludur.

12. Ek süre bildiriminin borçluya ulaşması ile birlikte süre başlayacaktır. Bu konuda yine özel hükümlerin söz konusu olması halinde, o hükümler uygulama alanı bulacaktır.

13. Ek sürenin uzunluğu uygun/makul (*angemessen, reasonable*) olmak zorundadır. Sürenin uygunluğu açısından göz önünde bulundurulması gereken kriterler alacaklı ile borçlunun durum ve menfaatleri, ediminin niteliği ile şartları ve ifanın aciliyetidir. Ek sürenin uygun süreden daha kısa olması halinde, bu yine geçerli olarak kabul edilmelidir. Kısa tayin edilen ek sürenin uygun süreye uzaması için borçlunun *reaksiyon gösterme/yanıt verme/itiraz etme külfeti* kabul edilmeli; aksi halde süre kendiliğinden uygun süreye uzamamalıdır. Uygun süreden daha uzun ek süre verilmesi halinde ise, bu süre geçerli olup, alacaklı bu uzun süre ile bağlı olacaktır.

14. Ek süre bildirimi açık olmak zorundadır. Dolayısıyla sürenin uzunluğunun ve hangi edimin ifasının istendiğinin açık bir şekilde bildirilmesi gerekmektedir. Herhangi bir şekilde süre uzunluğu bildirilmeden, hemen/derhal (*sofort, unverzüglich*) gibi ifadeler kullanılması kural olarak ek süre tayini şeklinde değerlendirilemez. Fakat borçlunun

reaksiyon gösterme/yanıt verme/itiraz etme külfeti olduğu kabul edilirse, o zaman bu ifadeler ile ek süre tayini kabul edilebilir.

15. Ek sürenin bildirilmesinden sonra bu bildirim geri alınabilir. Bunun sonrasında ise alacaklının borçluya daha kısa ya da daha uzun süre vermesi mümkündür. Bildirim geri alındıktan sonra daha kısa süre tayin edilmesi durumunda yine borçlunun *reaksiyon gösterme/yanıt verme/itiraz etme külfeti* kabul edilmelidir.

16. Türk Hukuku'nda ek süreye ilişkin genel düzenleme olan TBK md. 123 dışında ek süreyi özel olarak düzenleyen hükümler de söz konusudur. Bunları şu şekilde sıralamak mümkündür: Kira sözleşmeleri açısından kiracının temerrüdünü düzenleyen TBK md. 315 ve TBK md. 362; taksitle satım sözleşmesinde alıcının taksitleri ödenmesinde temerrüdünü düzenleyen TBK md. 259; yayım sözleşmesinde yayımcının yeni basım yapmada temerrüdünü düzenleyen TBK md. 491; fikir ve sanat eserlerine ilişkin sözleşmede mali hak ya da ruhsat elde eden tarafın bu hak ve salahiyetleri gereği gibi kullanmada temerrüdünü düzenleyen FSEK md. 58; tüketici taksitle satış sözleşmesinde tüketicinin taksitleri ödemede temerrüdünü düzenleyen TKHK md. 19; tüketici kredi sözleşmesinde tüketicinin kredi taksitlerini ödemede temerrüdünü düzenleyen TKHK md. 28; tüketici konut finansman sözleşmesinde tüketicinin taksitleri ödemede temerrüdünü düzenleyen TKHK md. 34.

17. Ek süre ile süreli ihtar, erteleme sözleşmesi, muacceliyet ihbarı, reaksiyon süresi farklı kurumlardır.

18. Ek süre tayinine gerek olmayan haller TBK md. 124 hükmünde düzenlenmiş olup, bunları; borçlunun içinde bulunduğu durum ve tutumdan ek süre verilmesinin etkisiz olacağının anlaşılması; borçlunun temerrüdü sonucu borcun ifasının alacaklı için yararsız kalması; borcun ifasının belirli bir zamanda veya belirli bir süre içinde gerçekleşmemesi üzerine ifanın artık kabul edilemeyeceğinin sözleşmeden anlaşılması olarak sıralamak mümkündür. Ek süre verilmesini gerektirmeyen ilk hal kapsamına; borçlunun ifayı kesin

ve ciddi biçimde reddetmesi ya da edimi ifa ettiğini bildirmesi; sözleşmenin geçersizliğini ileri sürmesi; ifa hazırlıklarının uzun sürecek olmasına rağmen hiç hazırlık yapılmaması ya da çok az hazırlık yapılmış olması; borçlunun ifaya imkan vermeyen bir durum yaratması ya da ifaya kabul edilemez şartlar eklemesi dahil edilebilir. İkinci hal açısından, yararsızlık değerlendirmesinde alacaklının sözleşme akdederken taşıdığı amaç konusunda genel ve özel amaç ayrımı yapılmalıdır. Alacaklının genel amacının olduğu hallerde, borçlunun bu amacı bilip bilmemesinin bir önemi yoktur; ancak alacaklının özel bir amaç taşıması halinde, ek süre tayininin gereksiz olması için, borçlunun alacaklının bu amacını bilebilecek ya da öngörebilecek durumda olması gerekir. Ek süre verilmesini gerektirmeyen üçüncü hal açısından ise, vadenin nisbi kesin vade olması gerektiği belirtilmelidir.

19. Ek süre tayinine gerek olmayan bazı özel düzenlemeler de söz konusudur. Bunları belirli vadeli ticari satım sözleşmesinde satıcının temerrüdünün düzenlendiği TBK md. 212; taşınır satım sözleşmesinde (peşin ya da ön ödemeli) alıcının temerrüdünün düzenlendiği TBK md. 235; eser sözleşmesinde yüklenicinin temerrüdünün düzenlendiği TBK md. 473; fikir ve sanat eserlerine ilişkin sözleşmede temerrüdün düzenlendiği FSEK md. 58; tüketici satış sözleşmesinde satıcının mal tesliminde temerrüdünü düzenleyen TKHK md. 8; sağlayıcının hizmet ifasında temerrüdünü düzenleyen TKHK md. 13 şeklinde sıralamak mümkündür.

20. Son olarak belirtmek gerekir ki alacaklı tarafından tayin edilen ek süre içerisinde, edimin borca uygun olarak ifa edilmesi halinde artık borç sona erecektir. Ancak borç sözleşmeye uygun olarak ifa edilmediğinde, alacaklının bu edimi kabul zorunluluğu olmadığından, ifayı reddederek TBK md. 125 hükmünde öngörülen seçimlik hakları kullanabilecektir. Yine tayin edilen ek süre içerisinde edimin hiç ifa edilmemesi halinde de alacaklı TBK md. 125 hükmünde öngörülen seçimlik haklarını kullanabilecektir.

KAYNAKÇA[1517]

Acar, Faruk, **Kira Hukuku Şerhi (TBK m. 299-332)**, B. 4, İstanbul 2017. (Acar, Kira).

Acar, Hakan, "6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu ile 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un Taksitle Satışlara İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi", **EÜHFD**, S. 2, Aralık 2013, s. 825-843. (Acar, Taksitle Satış).

Achilles, Wilhelm-Albrecht, **Kommentar zum UN-Kaufrechtsübereinkommen (CISG)**, Neuwied, 2000.

Akartepe, Alpaslan, "Türk Borçlar Kanunu'nun 315. Maddesi Çerçevesinde Kiracının Kira Bedelini Ödemede Temerrüdü ve Hukuki Sonuçları", **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Özel Sayı, Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan C. 1**, Cilt 22, Sayı 3, Yıl 2016, s. 83-110.

Akıntürk, Turgut, "Şart ve Mükellefiyet Kavramları Üzerinde Bir İnceleme", **AÜHFD**, Yıl 1970, S. 3, s. 219-247.

Akipek Öcal, Şebnem/Kara, İlhan, **Tüketici Hukuku Dersleri**, Ankara 2021.

Akkanat, Halil, "İfada Gecikme ve Borçlu Temerrüdü", **Prof. Dr. M. Kemal Oğuzman'ın Anısına Armağan**, İstanbul 2000, s. 1-50.

Altaş, Hüseyin, **Borçlunun Sorumlu Olmadığı Sonraki İmkansızlık (BK.md.117)**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1991. (Altaş, İmkansızlık).

[1517] Aynı soyadına sahip olan yazarların eserlerine atıf verilirken eser ismi anılarak atıf verilmiştir. Yine aynı yazara ait birden çok esere atıf verildiği hallerde de aynı yöntem izlenerek, eser ismi belirtilerek atıf verilmiştir.

Altaş, Hüseyin, "İstisna Sözleşmesinde İş Sahibinin İfadan Önce Sözleşmeden Dönme Hakkı (BK mad. 358)", **Prof. Dr. Fikret Eren'e Armağan**, Ankara, 2006, s. 97-110. (Altaş, İstisna).

Altunkaya, Mehmet, **Edimin Başlangıçtaki İmkansızlığı**, Ankara 2005. (Altunkaya, İmkansızlık).

Altunkaya, Mehmet, "Taksitle Satımda Alıcının Temerrüdü Halinde Satıcının Seçimlik Hakları", **EÜHFD**, C. III, S. 2, 2008, s. 333-360. (Altunkaya, Taksitle Satım).

Aral, Fahrettin/Ayrancı, Hasan, **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, B. 15, Ankara 2022.

Arat, Ayşe, "Müteselsil Borçlarda Alacaklı ile Borçlular Arasındaki İlişkinin Hüküm ve Sonuçları", **SÜHFD**, C. 26, S. 2, Temmuz 2018, 325-366.

Arkan Serim, Azra, **Yayım Sözleşmesinin Hukuki Niteliği ve Tarafların Yükümlülükleri**, Şubat 2017.

Armağan, Davut, "Sözleşmesel Çerçevede Meydana Gelen Müteselsil Borçlulukta Borçlu Temerrüdü", **İstanbul Hukuk Mecmuası**, 77 (2), 2019, s. 617–667.

Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder/Taşpınar Ayvaz, Sema/Hanağası, Emel, **Medeni Usul Hukuku**, Ankara 2022.

Atamer, Yeşim, "İfa Engelleri Hukukunu Yeniden Sistematize Etmeyi Düşünmek: Borca Aykırılık Türleri Yerine Yaptırımları Esas Alan Bir Sistematik", **Prof. Dr. Rona Serozan'a Armağan**, C. 1, İstanbul, Eylül 2010, s. 217-260. (Atamer, İfa Engelleri).

Atamer, Yeşim, **Uluslararası Satım Sözleşmelerine İlişkin Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) Uyarınca Satıcının Yükümlülükleri ve Sözleşmeye Aykırılığın Sonuçları**, B. 1, İstanbul 2005. (Atamer, CISG).

Atamer, Yeşim M., **Kredi ve Diğer Finansman Sözleşmelerinde Tüketicinin Korunması**, B.1, İstanbul 2016. (Atamer, Tüketici).

Atamer, Yeşim/Okutan Nillson, Gül, "Para Alacaklısının Geç Ödemelere Karşı Korunmasına İlişkin Yeni TK m. 1530 Düzenlemesi ve Uygulama Alanı", **BATİDER**, C. 29, S.3, Yıl 2013, s. 31-84.

Ateş, Derya, "Borçlu Temerrüdünde İhtar ve Ek Süre Kavramları", **TAAD**, Y. 13, S. 52, Ekim 2022, s. 383-406. (Ateş, Ek Süre).

Ateş, Derya, "Temerrüde Düşen Borçlunun Aynen İfadan Vazgeçme Hakkı ile Seçim Hakkı", **Hacettepe Üniversitesi HFD**, 12 (1), 2022, s. 58-84. (Ateş, Seçim Hakkı).

Ateş, Mustafa, **Fikri Haklarla İlgili Hukuki İşlemler**, (FSEK md. 48-65), Ankara 2020. (Ateş, Fikri Haklar).

Ayan, Serkan, "6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1530. Maddesi Gereğince Borçlunun Temerrüdü", **DEÜHFD**, C. 12, Özel Sayı, 2010, s. 717-793.

Aydemir, Efrail, **Yeni Türk Borçlar Yasasına Göre Kira Hukuku**, B. 4, Ankara 2016.

Aydoğdu, Murat/Kahveci, Nalan, **Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri (Sözleşmeler Hukuku)**, Ankara 2021. (Aydoğdu/Kahveci, Özel).

Aydoğdu, Murat/Kahveci, Nalan, **Tüketici Hukuku**, Ankara 2021. (Aydoğdu/Kahveci, Tüketici).

Bak, Başak, **Fikri Haklarda Sözleşmeden Cayma**, Ankara 2016.

Balkar Bozkurt, Süheyla, "Uluslararası Satım Sözleşmelerinin Maddi Kurallar İçeren Konvansiyonlarla Düzenlenmesi Bağlamında Bir Yeknesaklaştırma Başarısı: 11 Nisan 1980 Tarihli Uluslararası Mal Satımına İlişkin Birleşmiş Milletler Konvansiyonu (Viyana Konvansiyonu)", 2017/2, **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, s. 295-324.

Bamberger, Heinz Georg/Roth, Herbert/Hau, Wolfgang/Poseck, Roman, **Bürgerliches Gesetzbuch Kommentar**, Band 1, §§ 1-480, München 2019. (Bamberger/Roth/Hau/Wolfgang/Diğer Yazar).

Bär, Roger, **Das Fixgeschäft**, Zürich 1956.

Barlas, Nami, **Para Borçlarının İfasında Borçlunun Temerrüdü ve Bu Temerrüt Açısından Düzenlenen Genel Sonuçlar**, İstanbul 1992.

Barth, Hans Rudolf, **Schadenersatz bei nachträglicher Unmöglichkeit der Erfüllung unter dem Gesamtaspekt des Schadenersatzes infolge Vertragsverletzung,** Zürich 1958.

Basedow, Jürgen, "Avrupa Özel Hukukunun Doğuşu", Çev. Arzu Oğuz, **AÜHFD**, C. 52, S. 3, Yıl 2003, s. 1-18.

Bassler, Moritz/Büchler, Phlipp, "Die Reform des Rücktrittsrechts: Anlass für eine überfällige Neujustierung der Fristsetzungsdogmatik", **AcP**, Band 214, Ausgabe 6, Dezember 2014, s. 888-923.

Başoğlu, Başak, "Öncelenmiş Borca Aykırılığın Sonuçları", **İÜHFM**, C. LXVI, S. 2, Yıl 2008, s. 287-310.

Baştuğ, İrfan, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, İzmir 1977.

Baygın, Cem, "Culpa In Contrahendo Sorumluluğu ve Amerikan Hukukundaki Uygulaması", **Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. IV, S.1-2, 2000, s. 345-377.

Becker, Herman, **Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch, Obligationenrecht, 1. Abteilung, Allgemeine Bestimmungen, Art. 1-183,** Bern 1941.

Becker, Herman, **Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch, Obligationenrecht, II. Abteilung, Die einzelnen Vertragsverhältnis, Art. 184-551**, Bern 1934.

Beinert, Dietner, **Wesentliche Vertragsverletzung und Rücktritt**, Bielefeld 1979.

Belen, Herdem, "Borçlunun Temerrüdü", **Prof. Dr. İsmet Sungurbey'e Armağan, Borçlar Kanunu Genel Hükümler Konferansları C. I,** Anılar-Sözleşmeden Doğan Borç İlişkileri- Borçların İfası- Borçların İfa Edilmemesinin Sonuçları -24-25 Mart 2012, s. 412-442.

Berger, Bernhard, **Allgemeines Schuldrecht**, Bern 2008.

Bierschenk, Lars, "Geschichte und Dogmatik der Vertragsaufhebung wegen Nichterfüllung in Art.1184 Code Civil (1804)", **StudZR**, 3/2008, s. 467-484.

Bovay, Henry, "Temerrüdün Esası", Çev. Zahit İmre, **İÜHFM**, C. 12, S. 2-3, 1946, s. 765-804.

Braun, Johann, "Zahlungsansprüche des Käufers bei Schlechtleistung des Verkäufers", **ZGS**, 11/2004, s. 423-430.

Brödermann, Eckart J, **UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts, An Article by Article Commentary**, (Kluwer Law International), 2018. (Erişim: https://www.kluwerarbitration.com/document/KLI-KA-Brodermann-2017-020).

Bucher, Eugen, **Schweizerisches Obligationenrecht Allgemeiner Teil ohne Deliktrecht**, Zürich 1979.

Budde, Rolf, **Das Rückrufsrecht des Urhebers wegen NNichtausübung in der Musik**, Band 31, 1997.

Buz, Vedat, **Borçlunun Temerrüdünde Sözleşmeden Dönme**, Ankara 1998. (Buz, Dönme).

Buz, Vedat, **Medeni Hukukta Yenilik Doğuran Haklar**, Ankara 2005. (Buz, Yenilik Doğuran Haklar).

Buz, Vedat, "6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda Borçların İfası ve İfa Edilmemesine İlişkin Değişikliklerin Değerlendirilmesi", **6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Sempozyumu**, Ed. Emel Badur, 12-13 Mayıs 2011, s. 165-177. (Buz, İfa Etmeme).

Buz, Vedat, "Borçların İfası ve İfa Edilmemesi", **Türk Borçlar Kanunu Sempozyumu**, Der. Doç. Dr. Murat İnceoğlu, Aralık 2011, s. 91-111. (Buz, Borçların İfası).

Canaris, Claus-Willhelm, **Schuldrechtsreform 2002**, München 2002. (Canaris, Reform).

Canaris, Claus-Wilhelm, "Die Reform des Rechts der Leistungsstörungen", **JZ**, 2001, s. 499-524. (Canaris, Leistungsstörungen).

Canaris, Claus-Wilhelm, "Teleologie und Systematik der Rücktrittsrechte nach dem BGB", **Die richtige Ordnung FestschriftfürJan Kropholler zum 70. Geburtstag**, Hrsg. v. Dietmar Baetge, Jan von Hein und Michael von Hinder, 2008, XCII, s. 3-22. (Canaris, Rücktrittsrechte).

Cumalıoğlu, Emre, **Yayım Sözleşmesi**, İstanbul 2018.

Çağlayan, Pınar, "Avrupa Birliği Yönergeleri ve Alman Hukukundaki Deneyimler Işığında Mal ve Hizmet Tedarikinde Geç Ödemenin Sonuçları (TTK md. 1530)", **BATİDER**, C. 27, S. 2, Yıl 2011, s. 173-246.

Çetiner, Bilgehan, "Türk Borçlar Kanunu Tasarısı ile BM Satım Hukuku'nun Satıcının Sorumluluğu Bakımından Karşılaştırmalı İncelemesi", **Legal Hukuk Dergisi**, Ekim 2007, C. 5, S. 58, s. 3139-3152.

Darcan, Şeyhmus, **Ürün Kirası Sözleşmesi**, Ankara 2020.

Dayınlarlı, Kemal, **Türkçe-Fransızca Hukuk Terimleri Sözlüğü**, B.2, Ankara 2004.

Derleder, Peter/Zänker, Leif, "Der ungeduldige Gläubiger und das neue Leistungsstörungsrecht Das Verhältnis von Fristsetzung, Schadensersatzverlangen und Rücktritt", **NJW** 2003, s. 2777-2783.

Develioğlu, Ferit, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat**, Yayına Hazırlayan: Aydın Sami Güneyçal, B. 25, 2008.

Di Marzo, Salvatore, **Roma Hukuku**, Çev. Ziya Umur, İstanbul 1954.

Drescher, Ingo/Fleischer, Holger/Schmidt, Karsten (Hrsg), **Münchener Kommentar zum Handelsgesetzbuch**, Band 5, Viertes Buch. Handelsgeschäfte, Erster Abschnitt: Allgemeine Vorschriften, Zweiter Abschnitt: Handelskauf, Dritter Abschnitt: Kommissionsgeschäft, §§ 343-406, Wiener UN-Übereinkommen über Verträge über den internationalen Warenkauf – CISG, 5. Auflage, 2021. (Drescher/Fleischer/Schmidt/Diğer Yazar, MüKO-HGB).

Dubovitskaya, Elena, "Fristsetzung im Schuldrecht: Neue Obliegenheit für den säumigen Schuldner?", **JZ,** 7/2012, s. 328-333.

Durak, Yasemin, **Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) Uyarınca Alıcının Yükümlülükleri**, İstanbul 2020.

Dural, Mustafa, **Borçlunun Sorumlu Olmadığı Sonraki İmkânsızlık (BK 117)**, İstanbul 1976.

Ehrat, Felix R, **Der Rücktritt vom Vertrag nach Art. 107 Abs. 2 OR in Verbindung mit Art. 109 OR**, Zürich 1990.

Emmerich, Volker, **Das Recht der Leistungsstörungen**, München 2005.

Engelmann, Sabine, **Die Fristsetzung als Voraussetzung für Leistungsstörungsrechte**, Eine vergleichende Analyse des deutschen Rechts

mit dem UN-Kaufrecht, den PECL, dem DCFR, dem GEKR und den Unidroit Principles. 1. Auflage 2019.

Erdem, Ercüment, "Viyana Satım Antlaşması'na Göre Alıcı ve Satıcının Borçlarının İhlalinin Sonuçları ve Türk Hukuku ile Karşılaştırılması", **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Birleşmiş Milletler Anlaşması'nın (CISG) Türk Borçlar Kanunu Çerçevesinde Değerlendirilmesi Sempozyumu Özel Sayısı, 2013/1, s. 259-289. (Erdem, Borçların İhlali).

Erdem, Ercüment, "Viyana Satım Antlaşması'nda Sözleşmeden Dönme", **Prof. Dr. Rona Serozan'a Armağan**, C. 1, İstanbul 2010, s. 857-894. (Erdem, Sözleşmeden Dönme).

Erdoğmuş, Belgin, **Roma Borçlar Hukuku Dersleri**, İstanbul 2019.

Erel, Şafak N., **Türk Fikir ve Sanat Hukuku**, B. 3, Ankara 2009.

Eren, Fikret, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, B. 24, Ankara 2019. (Eren, Genel).

Eren, Fikret, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, B. 9, Ankara 2021. (Eren, Özel).

Erk, Nadja, "Vorschlag eines neuen Leistungsstörungsrechts im OR 2020", **SZW** 2015, s. 329-336.

Erkan, Vehbi Umut, "Tüketici Satış Sözleşmelerinde Kararlaştırılan Sürede Malın Teslim Edilmemesi Durumunda 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un Ayıplı Mallara İlişkin Hükümlerinin Uygulanması", **TAAD**, Yıl 7, Sayı 30, Nisan 2017, s. 293-320.

Esser, Josef/Schmidt, Eike, **Schuldrecht - Band I - Allgemeiner Teil**, 6. Völlig neubearbeitete Aufgabe, Heidelberg 1984.

Faust, Florian, "Anmerkung zu BGH, Versäumnisurteil vom 12.8.2009- VIII ZR 254/08", **JZ**, 2010, s.201-205. (Faust, BGH).

Faust, Florian, “Schuldrecht: Fristsetzung als Voraussetzung des Rücktritts”, BGH, Urteil vom 14.6.2012 – VII ZR 148/10, **JuS**, 2012, s. 940.943. (Faust, Fristsetzung).

Ferrari, Franco/Kieninger, Eva-Maria/Mankowski, Peter (Hrsg), **Internationales Vertragsrecht**, Rom I-VO, CISG, CMR, FactÜ, Kommentar, 3. Auflage, München 2018. (Ferrari/Diğer Yazar, CISG).

Feyzioğlu, Feyzi Necmeddin, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, C. 2, B. 2, İstanbul 1977.

Flume, Johannes, **Marktaustausch, Grundlegung einer juristisch-ökonomischen Theorie des Austauschverkehrs**, JUS PRIVATUM Beiträge zum Privatrecht, Band 235, Berlin 2019.

Franko, Nisim, “Eser Sahibinin Cayma Hakkı FSEK Madde 58”, **Prof. Dr. Ernst Hirsch’in Hatırasına Armağan**, Ankara 1986, s. 392-407.

Friehe, Heinz Albert, “Die Setzung der unangemessen kurzen Nachfrist im CISG mit einem Ausblick auf das BGB (Teil 2), **IHR** 1/2011, s. 16-37. (Friehe, Teill 2).

Friehe, Heinz Albert, “Die Setzung der unangemessen kurzen Nachfrist im CISG mit einem Ausblick auf das BGB (Teil 3), **IHR** 2/2011, s. 57-79. (Friehe, Teil 3).

Frohberg, Gerhard, **Die ernsthafte und endgültige Erfüllungsverweigerung-Tatbestand und Rechtsfolgen**, Münster 1979.

Furrer, Andreas/Müller-Chen, Markus, **Obligationenrecht - Allgemeiner Teil**, Zürich 2008.

Gauch, Peter, **Der Werkvertrag**, Freiburg 2019.

Gauch, Peter/ Schluep, Walter R./Schmid, Jörg/ Emmenegger, Susan, **Schweizerisches Obligationenrecht Allgemeiner Teil ohne**

ausservertragliches Haftpflichtrecht, Band II, 9. Auflage 2008. (Gauch/Schluep/Schmid/Emmenegger, Band II).

Gautschi, Georg, **Berner Kommentar, Kommentar zum schweizerischen Privatrecht,** Schweizerisches Zivilgesetzbuch Das Obligationenrecht, 2. Abteilung Die Einzelnen Vertragsverhältnisse, 3. Teilband, Der Werkvertrag Art. 363-379 OR, Bern 1967. (Gautschi, Berner Kommentar).

Genç Arıdemir, Arzu, "6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun Yayım Sözleşmesine İlişkin Hükümlerinin (TBK md. 487-501) Değerlendirilmesi", **BÜHFD**, C. 7, S. 87-88, Yıl 2011, s. 163-185.

Giger, Hans, **Berner Kommentar, Kommentar zum schweizerischen Privatrecht,** Schweizerisches Zivilgesetzbuch Das Obligationenrecht, Die Miete, Art. 253-273c OR, Art. 256-259i OR, Bern 2015. (Giger, Berner Kommentar).

Giritlioğlu, Necla, **Yayın Sözleşmesi**, İstanbul 1967.

Gökyayla, Emre, "Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 58. Maddesinde Düzenlenen Cayma Hakkına Dair Notlar", **Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 11, S. 145-146, Yıl 2016, s. 95-118.

Gsell, Beate, "Entscheidungsanmerkung zu BGH", Versäumnisurteil vom 12.8.2009-VIII ZR 254/08, **ZJS**, 2009, s. 730-732.

Gümüş, Mustafa Alper, "Muacceliyetin Ertelenmesi", **Legal Hukuk Dergisi**, Y. 2013, S. 126, s. 19-41. (Gümüş, Muacceliyet).

Gümüş, Mustafa Alper, **"Yeni" 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Kira Sözleşmesi**, B. 2, İstanbul 2012. (Gümüş, Kira).

Gümüş, Mustafa Alper, **6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi Cilt 1**, İstanbul 2014. (Gümüş, Şerh).

Gündoğdu, Fatih, **Borca Aykırılık Hallerinden Kusurlu İfa İmkansızlığı ve Hukuki Sonuçları**, İstanbul 2014.

Güven, Koray, "Lex Mercatoria ve Milletlerarası Tahkim", **Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni**, Yıl 34, Sayı 2, 2014, s. 1-57.

Hager, Günter, **Die Rechtsbehelfe des Verkäufers wegen Nichtabnahme der Ware nach amerikanischem, deutschem und Einheitlichem Haager Kaufrecht**, Frankfurt am Main 1975.

Hanau, Hans, "Der Schuldner in der Hand des Gläubigers? Beendigung der Schwebelage nach Ablauf einer gem. § 323 BGB gesetzten Frist", **NJW** 2007, s. 2806-2810.

Hatemi, Hüseyin/Gökyayla, Emre, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, B. 3, İstanbul 2015.

Hau, Wolfgang/Poseck, Roman (Hrsg), **Beck'scher Online-Kommentar BGB**, Stand: 1.8.2023, Edition 67. (Hau/Poseck/Diğer Yazar, BeckOK).

Havutçu, Ayşe, **Tam İki Tarafa Borç Yükleyen Sözleşmelerde Temerrüt ve Müspet Zararın Tazmini**, İzmir 1995.

Heilmann, Jan, **Mängelgewährleistung im UN-Kaufrecht-Voraussetzungen und Rechtsfolgen im Vergleich zum deutschen internen Kaufrecht und zu den Haager Einheitlichen Kaufgesetzen**, Berlin 1994.

Herber, Rollf/Czerwenka, Beate, **Internationales Kaufrecht**, Kommmentar zu dem Übereinkommen der Vereinten Nationen vom 11. April 1980 über Verträge über den internationalen Warenkauf, München 1991.

Higi, Peter/Bühlmann, Anton/Wildisen, Christoph, **Zürcher Kommentar Obligationenrecht**, Vorbemerkungen zum 8. Titel (Art. 253-273c OR), Art. 253-265, Die Miete, 2019.

Honsell, Heinrich, (Hrsg.) **Kommentar zum UN-Kaufrecht**, Berlin 1997.

Honsell, Heinrich, "Kritische Bemerkungen zum OR 2020", **SJZ** 109/2013, s. 457-461.

Honsell, Heinrich/Vogt, Nedim Peter/Wiegand, Wolfgang, **Basler Kommentar**, **Obligationenrecht I**, Art. 1-529 OR, 5. Auflage, Basel 2011. (Honsell/Vogt/Wiegand/Diğer Yazar).

Höffmann, Sarah, **Die Nachfrist im Leistungsstörungsrecht**, Hamburg 2013.

Huber, Ulrich, **Leistungsstörungen**, Band I, Die allgemeinen Grundlagen, Der Tatbestand des Schuldnerverzugs, Die vom Schuldner zu vertretenden Umstände, 1999. (Huber, Band I).

Huber, Ulrich, **Leistungsstörungen**, Band II, Die Folgen des Schuldnerverzugs-Die Erfüllungsverweigerung und die vom Schuldner zu vertretende Unmöglichkeit, 1999. (Huber, Band II).

Huber, Ulrich, "Modellregeln für ein Europäisches Kaufrecht", **ZEuP**, 2008, s. 708-744. (Huber, Kaufrecht).

Huguenin, Claire, **Obligationenrecht Allgemeiner und Besonderer Teil**, 2. Auflage, Zürich 2014.

Huguenin, Claire/Meise, Barbara, "OR 2020: Braucht die Schweiz ein neues Vertragsrecht? – Eine Einführung", **SZW** 2015, s. 280-300.

Huguenin, Claire (Hrsg), **Schweizer Obligationenrecht 2020**, 2013. (Huguenin/Diğer Yazar).

Huth, Tobias, **Die Fristsetzung zur Erfüllung und Nacherfüllung und ihre Entbehrlichkeit §§ 281, 323, 637 BGB**, Hamburg 2006.

İnan, Ali Naim, "Culpa in Contrahendo-Mukavele Yapılırken İşlenen Kusurdan Dolayı Mesuliyetin Hukuki Sebeplerini İzah Eden Nazariyeler Üzerinde Mukayeseli Bir Çalışma", **Adalet Dergisi**, 1954, S.7-8, s. 873-877, s. 999-1013.

İnceoğlu, Murat, **Taksitle Satımlarda Tüketicinin Korunması**, İstanbul 1998.

Jacobs, Matthias, "Erfüllungsverlangen und Erfüllbarkeit nach Ablauf der Nachfrist", **Festschrift für Hansjörg Otto zum 70. Geburtstag**, Berlin 2008, s. 137-157.

Karaca, Hüseyin Akif, "CISG'in Milletlerarası Uygulama Alanı, İrade Serbestîsi ve Bazı Yorum Meseleleri", **Public and Private International Law Bulletin**, s. 189-215.

Karaca Öz, Ayşe, **İfa Zamanını Erteleme Sözleşmesi**, Ankara 2022.

Karahasan, Mustafa Reşit, **Sorumluluk Hukuku Sözleşmeden Doğan Sorumluluk**, 6. Bası, Ankara 2003.

Karollus, Martin, "Principles of International Commercial Contracts", **Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht**, Bd. 61, H. 3 (Juli 1997), s. 582-592.

Kayak, Sevgi, "Roma Hukukunda Borçlunun Temerrüdü (Mora Debitoris) Kavramının Genel Çizgileri", **Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XV, S. 2, 2020, s. 393-411.

Keil, Tilo, "Schadensersatz statt der Leistung auch bei Aufforderung zu „umgehender" Mängelbeseitigung ohne Fristsetzung", BGH v. 12.08.2009 VIII ZR 254/08, **EWİR**, 2010, s. 13-14.

Keller, Max/Schöbi, Christian, **Allgemeine Lehren des Vertragsrechts**, Band. 1, Basel und Frankfurt am Main 1982.

Keskin, Dilşat A., "Kesin Vadeli İşlemlerde İfa Etmeme: Temerrüt ve İmkansızlık", **GÜHFD**, C. XI, S. 1-2, 2007, s. 209-231.

Kılıçoğlu, Ahmet Mithat, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, B. 24, Ankara 2020. (Kılıçoğlu, Genel).

Kılıçoğlu, Ahmet Mithat, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, B. 4, Ankara 2022. (Kılıçoğlu, Özel).

Kılıçoğlu, Ahmet Mithat, **Türk Borçlar Kanunu Tasarısı'na Eleştiriler**, Rapor, Ankara 2008. (Kılıçoğlu, Eleştiriler).

Kılıçoğlu, Ahmet Mithat, **Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar**, B. 7, Ankara 2021. (Kılıçoğlu, Fikri Haklar).

Kırca, Çiğdem, "6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'a Göre Ayıplı Mal", **Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Tüketici Hukuku Konferansı**, 5- 6 Aralık 2015 Makaleler- Tebliğler, Ankara 2016, s. 149-174.

Kıygı, Osman Nazım, **Hukuk ve Ekonomi Terimleri Sözlüğü**, München 1999.

Kimbel, Ericson P., "Nachfrist Notice And Avoidance Under The Cisg", **Journal of Law and Commerce,** 18, N. 2, s. 301-332.

Kizir, Mahmut, **Borçlu Temerrüdünün Sona Ermesi**, Ankara 2012.

Klein, Winfried, "BGH: Fristsetzung durch Aufforderung zur „umgehenden" Mangelbeseitigung", **NJW**, 2009, s. 3153-3155.

Klischies, Manfred, **Die geschichtliche Entwicklung der Sachmängelhaftung beim Kauf beweglicher Sachen im deutschen Recht bis zum 19. Jahrhundert**, Kiel 1965.

Kocayusufpaşaoğlu, Necip, **Borçlar Hukuku Genel Bölüm**, C.1, İstanbul 2017.

Koch, Raphael, "Die Fristsetzung zur Leistung oder Nacherfüllung- Mehr Schein als Sein?, Was bleibt noch vom Fristsetzungserfordernis?", **NJW,** 2010, s. 1636-1639.

Kochaker, Paul/Ayiter, Kudret, **Modern Özel Hukuka Giriş Olarak Roma Özel Hukukunun Ana Hatları**, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İzmir 1993.

Koç, Nevzat, **İsviçre-Türk Hukukunda Alacaklının Temerrüdü, Şartları ve Sonuçları**, Ankara 1992.

Kohler, Josef, "Annahme und Annahmeverzug", **Jahrbücher für die Dogmatik des heutigen römischen und deutschen Privatsrechts**, herausgeben von Dr. Rudolf v. Jhering, Siebzehnter Band, Jena, 1879, s. 261-424. (https://dlc.mpg.de/!toc/mpirg_escidoc_80236/266/-/ E.T.: 07.07.2022)

Koller, Alfred, **Schweizerisches Obligationenrecht Allgemeiner Teil**, Handbuch des allgemeinen Schuldrechts, 4. Auflage, 2017.

Kramer, Ernst A., **Obligationenrecht Allgemeiner Teil**, Basel 2009.

Kurt, Leyla Müjde, **Borçlunun Sorumlu Olmadığı Sonraki İmkânsızlık**, B.4, Ankara 2016. (Kurt, Sonraki İmkânsızlık).

Kurt, Leyla Müjde, **6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümlerine Göre Yüklenicinin Eseri Teslim Borcunda Temerrüdü**, Ankara 2012. (Kurt, Eser).

Kuru, Baki/Aydın, Burak, **Medeni Usul Hukuku**, El Kitabı, C. 2, Ağustos 2021.

Lando, Ole/Beale, **Principle European Contract Law, Part I and II**, Combined and Revised, The Hague, 2000.

Larenz, Karl, **Lehrbuch des Schuldrechts**, Erster Band, Allgemeiner Teil, 14. Auflage, München 1987.

Lemp, Paul, **Schadenersatz wegen Nichterfüllung als Folge des Schuldnerverzuges,** Bern 1939.

Leser, Hans G, **Der Rücktritt vom Vertrag**, Abwicklungsverhältnis und Gestaltungsbefugnisse bei Leistungsstörungen, Tübingen 1975.

Lorenz, Stephan, "Nacherfüllungsanspruch und Obliegenheiten des Käufers: Zur Reichweite des „Rechts zur zweiten Andienung"", **NJW** 2006, 1175-1179. (Lorenz, Nacherfüllungsanspruch).

Lorenz, Stephan, "Schuldrechtsreform 2002: Problemschwerpunkte drei Jahre danach" **NJW** 2005, s. 1889-1896. (Lorenz, Schuldrechtsreform).

Magnus, Ulrich, "Das Recht der vertraglichen Leistungsstörungen und der Common Frame of Reference", **ZEuP** 2007, s. 260- 279.

Makaracı Başak, Aslı/Öktem Çevik, Seda, "6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda Taksitle Satım Sözleşmesine İlişkin Getirilen Düzenlemeler", **Legal Hukuk Dergisi**, C. 10, S. 111, Yıl 2012, s. 93-119.

Mankowski, Peter, "Wie setzt man eine Nachfrist richtig?", **ZGS**, 12/2003, s. 451-455.

Medicus, Dieter/Lorenz, Stephan, **Schuldrecht I Allgemeiner Teil**, 22. Auflage, 2021.

Müller-Chen, M., **Folgen der Vertragsverletzung**, Zürich 1999.

Müller, Hans-Friedrich, "Die Selbstvornahme der Mängelbeseitigung im Kaufrecht", **ZJS**, 4/2012, s. 444-448.

Mommsen, Friedrich, **Die Lehre von der Mora nebst Beitraegen zur Lehre von der Culpa**, Braunschweig, 1855.

Möring, Hans-Ernst, **Die Fristsetzung beim Schuldnerverzug (§ 326 B.G.B.)**, Marburg 1932.

Oğuz, Arzu, **Lex Mercatoria**, Ankara 2004.

Oğuzman, Kemal/Öz, Turgut, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, C. 1, B.13, İstanbul 2015. (Oğuzman/Öz, C. 1).

Oğuzman, Kemal/Öz, Turgut, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, C. 2, B.12, İstanbul 2016. (Oğuzman/Öz, C. 2).

Oser, H./Schönenberger, W., **Borçlar Hukuku**, Birinci Kısım, Çev. Recai Seçkin, Ankara 1947.

Oser, H./Schönenberger, W., **Borçlar Hukuku**, İkinci Kısım, Çev. Recai Seçkin, Ankara 1950.

Oser, Hugo/Schönenberger, Wilhelm, **Das Obligationenrecht, 2. Teil: Art. 184-418**, Zweite umgearbeitete Auflage, Zürich, 1936.

Ozanoğlu, Hasan Seçkin, "İstisna ve Özellikle İnşaat Sözleşmelerinde Müteahhidin (Yüklenicinin Eseri Teslim Zamanında Gecikmesine Bağlanan İfaya Eklenen Cezai Şart (Gecikme Cezası) Kayıtları", **Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 3, S. 2, 1999 (https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/789900 E.T.: 25.08.2022). (Ozanoğlu, İstisna).

Ozanoğlu, Hasan, **Tüketicinin Korunması Açısından Taksitle Satım Sözleşmesi**, Ankara 1999. (Ozanoğlu, Taksitle Satım).

Önder, Ali Rıza, "Temerrüd-Direnim", **Ankara Barosu Dergisi**, S. 1, 1984, s. 57-59.

Önen, Turgut, **Karşılıklı Borç Doğuran Sözleşmelerde Borçlunun Temerrüdüyle İlgili Genel Mahiyetteki Hükümler**, Ankara 1975.

Öz, Turgut, "Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG)", **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Birleşmiş Milletler Anlaşması'nın (CISG) Türk Borçlar Kanunu Çerçevesinde Değerlendirilmesi Sempozyumu Özel Sayısı, 2013/1, s. 3-17. (Öz, CISG).

Öz, Turgut, **İş Sahibinin Eser Sözleşmesinden Dönmesi, Bayındırlık İşleri Şartnamesinin İlgili Hükümleri ile Birlikte**, İstanbul 1989. (Öz, Eser Sözleşmesinden Dönme).

Öz, Turgut, "Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un Ayıba Karşı Tekeffül Hükümlerinin Uygulanmasında Borçlar Kanunu Hükümlerinin Yeri ve

Rolü", **Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Tüketici Hukuku Konferansı**, 5- 6 Aralık 2015 Makaleler- Tebliğler, Ankara 2016, s. 175-195. (Öz, Tüketici).

Özdemir, Hayrunnisa, **Türk Borçlar Kanununa ve Viyana Satım Sözleşmesine (CISG) Göre Ayıptan Doğan Sorumluluğun Şartları**, Ankara 2013.

Özkan, Zehra, "Avrupa Özel Hukuku'nun Uyumlaştırılması", **AÜHFD**, 66/1, 2017, s. 157-199.

Özmen, Saba E., "Kooperatifler Kanunu Değişikliği ve Yeni Örnek Anasözleşmeler Karşısında Türk Borçlar ve Ticaret Hukuku Açısından Konut Yapı Kooperatiflerinde Ortaklık Payı Dışındaki Ödemelerin Hukuki Niteliği ile Bu Borçlarda Temerrüdün Hüküm ve Sonuçları", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, 1990/4, s. 515-542.

Öztan, Fırat, **Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku**, Ankara 2008.

Peters, Frank, "Schadenersatz wegen Nichterfüllung und Verzug beim gegenseitigen Vertrag", **NJW** 1979, Heft 14, s. 688-692.

Piltz, Burghard, **Internationales Kaufrecht, Das UN-Kaufrecht in praxisorientierter Darstellung**, 2. Auflage, München 2008.

Planck, Gottlieb, **Bürgerliches Gesetzbuch nebst Einführungsgesetz**, Recht der Schuldverhältnisse, Zweiter Band, Berlin 1907.

Rabel, Ernst, "Der Entwurf eines einheitlichen Kaufgesetzes", **Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht**, 1935, 9. Jahrg., s. 1-79.

Rado, Türkan, **Roma Hukuku Dersleri Borçlar Hukuku**, 11. Basıdan 15. Tıpkı Bası, İstanbul 2019.

Reisoğlu, Safa, **Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, İstanbul 2014.

Riese, Otto, "Die Haager Konferenz über die Internationale Vereinheitlichung des Kaufrechts vom 2. bis 25. April 1964 Verlauf der Konferenz und Ergebnisse

Hinsichtlich der Materiellen Vereinheitlichung des Kaufrechts", **RabelsZ**, 1965, Jg. 29, H. 1, s. 1-100.

Rösler, Hannes, "Siebzig Jahre Recht des Warenkaufs von Ernst Rabel Werk- und Wirkgeschicht", **RabelsZ**, Bd. 70, 2006, s. 793-805.

Sarıkaya, Murat, **Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Sözleşmesi "CISG" Kapsamında Sözleşmenin Esaslı İhlali**, İstanbul 2017.

Sauter, Daniel, **Ausgewählte Probleme des Sukzessivlieferungsvertrages**, Zürich 1982.

Saymen, Ferit H./Elbir, Halid K., **Türk Borçlar Hukuku I-Umumi Hükümler**, C. 2, İstanbul 1958.

Säcker, Franz Jürgen/Rixecker, Roland/Oetker, Hartmut/Limperg, Bettina (Hrsg.), **Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch**, Band 2, Schuldrecht Allgemeiner Teil I, §§ 241-292, 9. Auflage, München 2022. (Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Diğer Yazar, MüKO).

Säcker, Franz Jürgen/Rixecker, Roland/Oetker, Hartmut/Limperg, Bettina (Hrsg.), **Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch**, Band 4, Schuldrecht Besonderer Teil I, §§ 433-534, Finansizerungsleasing, CISG, 8. Auflage, 2019. (Säcker/Rixecker/Oetker/Limperg/Diğer Yazar, MüKO-CISG).

Schenker, Franz, **Die Voraussetzungen und die Folgen des Schuldnerverzugs im schweizerischen Obligationenrecht**, Freiburg 1988.

Scherner, Karl Otto, "Die Modernisierung des Handelsrechts im 19. Jahrhundert", **Modernisierung des Handelsrechts im 19. Jahrhundert**, Hrsg. Karl Otto Scherner, 1993, s. 9-18.

Schey, Josef Freiherrn von, **Begriff und Wesen der Mora Creditoris im Österreichischen und im gemeinen Rechte**, Wien 1884.

Schlechtriem/Schwenzer/Schroeter, **Kommentar zum UN-Kaufrecht (CISG), Übereinkommen der Vereinten Nationen über Verträge über den internationalen Warenkauf,** 7. Auflage, München 2019. (Schlechtriem/Schwenzer/Schroeter/Diğer Yazar).

Schmid, Christian, **Die Bedeutung des allgemeinen Schuldnerverzugsrechtes für die Verzugsregelung bei Miete und Pacht**, Bern 1956.

Schraner, Marius, **Zürcher Kommentar Obligationenrecht,** Telband V 1 e, Die Erfüllung der Obligationen, Art. 68-96 OR, Hrsg. Dr. Peter Gauch und Dr. Jörg Schmid, 2000.

Schricker, Gerhard/Loewenheim, Ulrich/Leistner, Matthias/Ohly, Ansgar (Hrsg), **Urheberrecht UrhG-KUG-VGG Kommentar,** 6. Auflage, München 2020. (Schricker/Loewenheim/Diğer Yazar).

Schwab, Martin, "Schadenersatzverlangen und Ablehnunsandrohung nach der Schuldrechtsreform", **JR**, Jahrgang 2003, April Heft 4, 2003, s. 133-140.

Schwenzer, Ingeborg, **Schweizerisches Obligationenrecht Allgemeiner Teil**, 8. Auflage, 2020.

Seckel, Emil, "Die Gestaltungsrechte des Bürgerlichen Rechts", **in: Festgabe der juristischen Gesellschaft zu Berlin zum 50 jährigen Dienstjubiläum ihres Vorsitzendes Richard Koch**, Berlin 1903, S. 205 ff../Sonderausgabe, Darmstadt 1954.

Secrétan, Roger, "Satıcının Mütemerrit Borçluya Karşı Dermeyan Edebileceği Haklar ve Fark Nazariyesinin Ticari Olmayan Satışlara Tatbiki", Çev. Dr. Kemal Tahir Gürsoy, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 6, S. 1, 1949, s. 142-161.

Seliçi, Özer, "Kesin Vadeli İşlemler", **İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi**, S. 3, 1968, s. 92-107. (Seliçi, Kesin Vade).

Seliçi, Özer, **Borçlar Kanunu'na Göre Sözleşmeden Doğan Sürekli Borç İlişkilerinin Sona Ermesi**, İstanbul 1976. (Seliçi, Sürekli Borç İlişkisi).

Seliçi, Özer, **İnşaat Sözleşmelerinde Müteahhidin Sorumluluğu**, İstanbul 1978. (Seliçi, İnşaat).

Serozan, Rona, **Sözleşmeden Dönme**, Gözden Geçirilmiş 2. Bası, İstanbul 2007. (Dönme).

Serozan, Rona, **İfa- İfa Engelleri- Haksız Zenginleşme**, Gözden Geçirilmiş 7. Bası, İstanbul 2016. (Serozan, İfa).

Serozan, Rona, "CISG'a ve TBK'na Göre Alıcının Dönme Hakkının Sınırları", **İÜHFM**, C. LXX, S. 2, 2012, s. 207-220. (Serozan, Dönme Hakkı).

Serozan, Rona, "BK Tasarısı'nın Eksiklik ve Aksaklıklarının, İfa ve İfa Engelleri Hukuku Alanında Örneklerle Sergilenmesi", **HPD**, S. 6, Mayıs 2006, s. 38-51. (Serozan, Tasarı).

Serozan, Rona, "Yürürlükteki İfa Engelleri ve Haksız Fiiller Hukukunun Yetersizlikleri ve Bu Yetersizliklerin Aşılmasında Giderek Önemi Artan Kavramlar: Sözleşmenin Müspet İhlali ve Culpa In Contrahendo", **İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi (MHAD)**, No:18, İstanbul 1990, s. 27-42. (Serozan, İfa Engelleri).

Serozan, Rona, "Yeni Alman İfa Engelleri Hukuku (Türk Hukukunda Bilimsel Kaynak Olarak Yararlanılabilecek Yenilikler), **İÜHFM**, C. LVIII, S. 1-2, 2011, s. 231-248. (Serozan, Yeni Alman İfa Engelleri).

Sert, Selin, **Viyana Satım Sözleşmesinde (CISG) İfa Engelleri ve Sonuçları**, B. 1, İstanbul 2013.

Sert Canpolat, Selin, "Borçlar Kanununa Göre Alacaklının Temerrüdü", **Prof. Dr. Hüseyin Hatemi'ye Armağan**, C.1, İstanbul 2009, s.475-502.

Sirmen, Lale, s. 2468; "Tüketici Hukukunun Amacı ve Özellikleri", **Yaşar Üniversitesi E-Dergisi**, C. 8, Özel Sayı, Yıl 2013, s. 2465-2475. (https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/179490)

Skamel, Franklin, "Die angemessene Frist zur Leistung oder Nacherfüllung", **JuS**, 8/2010, s. 671-675.

Staudinger, **Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch mit Einführungsgesetzt und Nebengesetzen**, 2020. (Staudinger/Diğer Yazar).

Stoll, Heinrich, **Die Lehre von den Leistungsstörungen**, 1936.

Şahin, Turhan/Kizir, Mahmut, "6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun Genel Esaslar, Haksız Şartlar ile Ayıplı Mal ve Hizmetler Konusunda Getirdiği Yenilik ve Değişiklikler", **Terazi Hukuk Dergisi Tüketici Hukuku Özel Sayısı**, C. 9, S. 89, Ocak 2014, s. 68-78.

Tahiroğlu, Bülent, **Roma Borçlar Hukuku**, İstanbul 2016.

Tandoğan, Haluk, **Türk Mes'uliyet Hukuku-Akit Dışı ve Akdi Mes'uliyet**, 1961 Yılı Birinci Basıdan Tıpkı Bası, İstanbul 2010. (Tandoğan, Mes'uliyet).

Tandoğan, Haluk, **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, C. 2, B.5, İstanbul 2010. (Tandoğan, C. 2).

Tandoğan, Haluk, **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, C. I/2, B. 4, İstanbul 2008. (Tandoğan, C. I/2).

Tandoğan, Haluk, **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, C. I/1, B. 6, İstanbul 2008. (Tandoğan, C. I/1).

Tanrıverdi, Süha, **Medeni Usul Hukuku**, Temel Kavramlar ve İlk Derece Yargılaması, C. 1, Ankara 2021.

Tekinay, Selahattin Sulhi/Akman, Sermet/Burcuoğlu, Haluk/Altop, Atilla, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, B. 7, İstanbul 1993.

Tekinay, Selahattin Sulhi, "Mukayeseli Hukuk Açısından Borçlunun Aynen İfaya veya Tazminat Ödemeye Zorlanması", **Prof. Dr. Hüseyin Nail Kubalı'ya Armağan**, İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Enstitüsü Yayını, Y. 8, S. 11, 1974, s. 421-436.

Thamm, Manfred, "Die Dauer einer "angemessenen Nachfrist" für Lieferung und Mängelbeseitigung", **Betriebs-Berater,** Heft 33, 1982, s. 2018-2021.

Toker, Ali Gümrah, "Viyana Satım Sözleşmesi Uyarınca Sözleşme'nin Esaslı İhlali", **Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni,** Yıl 2013, C. 33, S. 1, s. 213-250.

Topaloğlu, Mustafa, "Eser Sahipleri ve İcracı Sanatçıların Cayma Hakkı", **Terazi Hukuk Dergisi,** C. 14, S. 152, Nisan 2019, s. 837-842.

Tunçomağ, Kenan, **Türk Borçlar Hukuku, C. 1, Genel Hükümler**, İstanbul 1976.

Tümerdem, Murat, **Sürekli Borç İlişkilerinde Borçlunun Temerrüdü ve Sonuçları (TBK md. 126)**, Ankara 2018.

Ural Çınar, Nihal, **Türk Borçlar Kanunu'nda Düzenlenen Kira Sözleşmelerinde Kira Bedelinin Ödenmemesi ve Hukuki Sonuçları**, İstanbul 2014.

Üçer, Mehmet, **(Roma Hukukunda ve Karşılaştırmalı Hukukta) Alacaklının Temerrüdü**, Ankara 2007.

Ünlütepe, Mustafa, "6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'a Göre Taksitle Satış Sözleşmesi", **Ankara Barosu Dergisi**, 2014/2, s. 292-358.

Vaquer, Antoni, "Tender of Performance, Mora Creditoris and the (Common?) Principles of European Contract Law", **Tulan European and Civil Law Forum**, Vol 17, s. 83-112.

von Bar, Christian/Clive, Eric/Schulte-Nölke, Hans, **Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law, Draft Common Frame of Reference (DCFR)**, Interim Edition. (v.Bar/Clive/Schulte-Nölke) (Erişim: https://www.ccbe.eu/fileadmin/speciality_distribution/public/documents/EUROPEAN_PRIVATE_LAW/EN_EPL_20100107_Principles__definitions_and_model_rules_of_European_private_law_-_Draft_Common_Frame_of_Reference__DCFR_.pdf).

von Bar, Christian/Zimmermann, **Reinhard, Grundregeln des Europäischen Vertragsrechts, Teil I und II**, Kommission für Europäisches Vertragsrecht, München 2002. (v.Bar/Zimmermann, Teil I-II).

von Büren, Bruno, **Schweizerisches Obligationenrecht Allgemeiner Teil**, Zürich 1964.

von Tuhr, Andreas, **Borçlar Hukukunun Umumi Kısmı**, C. 1-2, Çev: Cevat Edege, Yargıtay Yayınları No:15, Ankara 1983.

von Tuhr, Andreas/Escher, Arnold, **Allgemeiner Teil des Schweizerischen Obligationenrecht**, Zweiter Band, Dritte Auflage, Zürich, 1974.

Voser, Fritz, **Der Schuldnerverzug im schweizer Obligationenrecht**, Aarau 1914.

Wandtke, Artur-Axel/Bullinger, Winfried (Hrsg), **Praxiskommentar Urheberrecht**, München 2022. (Wandtke/Bullinger/Diğer Yazar).

Weber, Rolf H./Emmenegger, Susan, **Berner Kommentar, Kommentar zum schweizerischen Privatrecht,** Schweizerisches Zivilgesetzbuch Das Obligationenrecht, Die Folgen der Nichterfüllung Art. 97-109, Bern 2020. (Weber/Emmenegger, Berner Kommentar).

Weber, Rolf H, **Berner Kommentar, Kommentar zum schweizerischen Privatrecht,** Schweizerisches Zivilgesetzbuch Das Obligationenrecht,

Allgemeine Bestimmungen, Band VI, 1. Abteilung, 4. Teilband, Art. 68-96, 2. Auflage, Bern 2005. (Weber, Berner Kommentar).

Welser, Rudolf/Welser,Irene, "Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) Uyarınca Satıcının Sözleşmeye Aykırılığı Halinde Alıcının Başvurabileceği Hukuki İmkanlar", Çev. Ayça Akkayan Yıldırım, **İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 5, S. 1-2, Aralık 2006, s. 145-164.

Wieackar, Franz, "Leistungshandllung und Leistungserfolg im Bürgerlichen Schuldrecht", **Festschrift für Hans Carl Nipperdey zum 70. Geburtstag**, Band I, Berlin 1965, s. 783-813.

Wieser, Eberhard, "Gleichzeitige Klage auf Leistung und auf Schadensersatz aus § 281 BGB", **NJW** 2003, s. 2432-2434.

Yavuz, Cevdet/Acar, Faruk/Özen, Burak, **Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, B. 10, İstanbul 2014.

Yıldırım, Abdulkerim, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, B. 14, Ankara 2023.

Yıldız, Mustafa Göktürk, "TBK.m.117 ile Karşılaştırmalı Olarak TTK.m.1530 Uyarınca Borçlu Temerrüdünün İhtarsız Gerçekleşmesi", **İstanbul Hukuk Mecmuası**, 76/1, 2018, s. 359-380. (Yıldız, İhtar).

Yıldız, Mustafa Göktürk, **Türk Borçlar Kanunu'nun Genel Hükümlerine Göre Borçlu Temerrüdünün Şartları ve Sonuçları**, İstanbul 2020. (Yıldız, Genel).

Yılmaz, Süleyman, **Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) Uyarınca Sözleşmenin İhlali Halinde Alıcının Hakları**, Ankara 2013. (Yılmaz, CISG).

Yılmaz, Ejder, **Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi**, C. 4, Ankara 2021. (Yılmaz, Hukuk Muhakemeleri).

Yüce, Melek Bilgin, **Alacaklı ve Borçlu Açısından İfa Zamanı**, İstanbul 2015.

Yücel, Özge, "Borçlar Kanunu 358/1 Hükmüne Göre Yüklenicinin İşe Zamanında Başlama ve İşi Sürdürme Borcu", **AÜHFD**, C. 57, S. 3, Yıl 2008, s. 779-790.

Zengin Özküçükparlak, Burcu, **Alacaklı Temerrüdü ve Satım Sözleşmesi Açısından Sonuçları**, B. 1, Nisan 2021.

Zimmermann, Reinhard, **The New German Law of Obligations Historical and Comparative Perspectives**, Oxford University Press, 2005. (Zimmermann, German Law).

Zimmermann, Reinhard, **The Law of Obligations - Roman Foundations of the Civilian Tradition**, Oxford University Press, 1996. (Zimmermann, Roman).

Zoll, Fryderyk, "UN-Kaufrecht und Common Frame of Reference im Bereich der Leistungsstörungen: Ein Beitrag aus der Perspektive der Acquis Group", **ZEuP**, 2007, s. 229-246.

İNTERNET KAYNAKLARI

BT-Drucks 14/6040 (14.05.2001 BGB Komisyon Raporu) (Erişim: https://dserver.bundestag.de/btd/14/060/1406040.pdf).

BT-Drucks 14/6857 (31.08.2001 BGB Komisyon Raporu) (Erişim: https://dserver.bundestag.de/btd/14/068/1406857.pdf).

United Nations Conference On Contracts For The International Sale Of Goods, Vienna, 10 March-11 April 1980, Official Records, United Nations, New York 1991. (Erişim: https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/a-conf-97-19-ocred-eng.pdf) (CISG Commentary).

Unidroit, International Institute for the Unification of Private Law: Unidroit Principles of International Commercial Contracts 2016, Rome. (Erişim: https://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles2016/principles2016-e.pdf) (UNIDROIT 2016).

Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law, Draft Common Frame of Reference (DCFR), Edited by Christian von Bar, Eric Clive and Hans Schulte Nölke (Erişim https://www.ccbe.eu/fileadmin/speciality_distribution/public/documents/EUROPEAN_PRIVATE_LAW/EN_EPL_20100107_Principles__definitions_and_model_rules_of_European_private_law_-_Draft_Common_Frame_of_Reference__DCFR_.pdf).

www.karararama.yargitay.gov.tr

www.tbmm.gov.tr

www.lexpera.com.tr

www.legalbank.net

www.kazanci.com.tr

www.kanunum.com

www.sinerjimevzuat.com.tr

www.sozluk.gov.tr.

.

ÖZET

Tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde, borçlunun temerrüde düşmesi halinde, TBK md. 123 gereği, seçimlik haklarını kullanmak isteyen alacaklının, borçluya uygun bir süre tanıması gerekmektedir. Ek süre, borçlunun edimi ifa edebilmesi için, ona tanınan son şans olarak nitelendirilebilir. Zira bu süre içerisinde de edim ifa edilmezse, artık alacaklı, TBK md. 125 hükmünde düzenlenen seçimlik haklarını kullanabilecektir.

Belirlenmesi gereken ek sürenin uygunluğunun tespiti konusunda, kanun koyucu herhangi bir düzenleme yapmadığından, doktrinde bu konu oldukça tartışmalıdır. Uygulamada ise, uygun süreyi belirleyemeyen alacaklıların, sıklıkla hak kaybına uğradıkları görülmektedir. Türk Hukuku'ndaki bu belirsizlik, diğer ulusal ve uluslararası hukuk sistemlerinde de mevcuttur. Söz konusu belirsizlikler ve tartışmalar karşısında, konuyu Türk Hukuku'nda ayrıntılı olarak inceleyen bir esere rastlanmadığından, çalışma konusu olarak bu konu tercih edilmiştir.

Ek sürenin uygunluğuna ilişkin, alacaklının yararlanabileceği kriterler konusunda doktrinde birbirine benzer tespitler yapılmaktadır. Teorik olarak belirlenen bu kriterler, uygulamada yeterince işlevsel olmadığından, taraflar arasında uyuşmazlıklar çıkmaya devam etmektedir. Bununla birlikte doktrinde de alacaklının uygun olan süreyi tespit edememesi ve uygun süreden daha kısa süre belirlemesi halinde, bu sürenin geçerli olup olamayacağı hala tartışılmaktadır. Geçerli olduğunun varsayılması ise, bir diğer tartışmayı tetiklemekte ve bu sefer de uygun süreden daha kısa belirlenen sürenin, kendiliğinden uygun süreye uzayıp uzamayacağı konusunda görüş ayrılıkları çıkmaktadır. Bu sorunların çözümü konusunda, yıllar önce ortaya atılan reaksiyon külfeti ise, tekrar gündeme gelmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tam iki tarafa borç yükleyen sözleşme, borçlu temerrüdü, uygun ek süre, uygun süre, reaksiyon gösterme.

ABSTRACT

According to Article 123 of the Turkish Code of Obligations, in the case of default of the debtor in synallagmatic contracts, the creditor who wishes to exercise its rights under Article 125 of the Turkish Code of Obligations must give the debtor an reasonable additional period of time. The additional period may be characterized as the last chance given to the debtor to perform. If the performance is not realized within this period, the creditor will be able to exercise its rights of elective under Art. 125 of the Turkish Code of Obligations.

Since there is no provision in the law regarding the determination of the reasonableness of the additional period to be determined, this issue is highly controversial in the doctrine. In practice, it is observed that creditors who are unable to determine the reasonable period often suffer loss of rights. This uncertainty in Turkish Law is also present in other national and international legal systems. In the face of these uncertainties and debates, since there is no research in Turkish Law that examines the subject in detail, this subject has been chosen as the subject of this research.

In the doctrine, similar determinations are made regarding the criteria to be used by the creditor for the reasonableness of the additional period. Since these theoretically determined criteria are not sufficiently functional in practice, disputes continue to arise between the parties. In addition, the doctrine discusses whether the creditor's determination of a period shorter than the reasonable period is valid. The presumption that short period applies leads to another debate as to whether a shorter than reasonable period can be automatically extended to a reasonable period. The obligation of reaction, which was put forward years ago to solve these problems, is back on the agenda.

Keywords: Synallagmatic contract, debtor default, reasonable additional period, reasonable period, reaction.